Sebastien Brun

Membre de l'Academie des Inscriptions et Belles Lettres, intendant de Caen, fondateur de l'Academie de cette ville, mort en 1721.

3

Sebastien Brun

Membre de l'Academie des Inscriptions et Belles Lettres, intendant de Caen, fondateur de l'Academie de cette ville, mort en 1721.

JACOBI PALMERII

à

GRENTEMESNIL

GRÆCIÆ ANTIQUÆ

DESCRIPTIO.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud DANIELEM à GAESBEECK.

cIɔ Iɔ c LXXVIII.

ILLUSTRISSIMO VIRO

CAROLO
à
SANCTA MAURA

DUCI MONTAUSERIO.

Franciæ Pari,

NORMANNIÆ PRÆFECTO,

ET

Sereniſſimi Delphini Moderatori

STEPHANUS MORINUS

S.P.D.

DUX GENEROSISSIME

IN antiqua illa Græcia, quam, ut tuis morem gereret monitis adornare ſategit Palmerius; ſuſcipe illam benigniter ob illud in te obſequium, & ob ipſam etiam poſthumi partus orbitatem: ſane nihil non valet flectere ad favorem miſerrima orbitas, & præſtantiſſima è ſummo Cælo auxilia valet accerſere; hinc ex rupe, aut quercu procreati, aut ipſis feris expoſiti inſtantem mirabiliter effugerunt mortem, & in heroes ſæpius evaſerunt.

*At eſt imperfectus hic partus, nec dumtaxat informis, ut urſini, quos dicunt,** lambendo paulatim figurari; *ſed pluribus partibus deficiens, quare cum monſtris abjiciendus quibuſdam forte videbitur:*

* Plin. l. 8. c. 36.

abſit

absit contumeliosa monstrorum, quæ naturæ vitia sunt, comparatio, liceatque saltem assimilare truncis statuis, & veterum inscriptionum fragmentis, quæ quamvis mutila in pretio sunt, nonnullamque ab ipsis partibus desideratis, quas æqua proportione referunt, sortiuntur commendationem; imo eo potior hujus operis ratio est, quod nihil ipsi perierit, & sit verisimillimum, quod contra temporis injurias prævaluisset, si perfici contigisset: neque porro inauditum, licet † rarum etiam suprema opera artificum, imperfectasque tabulas, sicut Irin Aristidis, Tindaridas Nicomachi, Medeam Timomachi, & Venerem Apellis in majori admiratione quondam fuisse, quam perfecta. *Fortassis eadem felicitate gaudebit hæc Græciæ adumbratio; sane in ea, ut in illis,** Lineamenta reliqua, ipsæque cogitationes artificis spectantur, atque in lenocinio commendationis dolor est. *Præstaret tamen*

† Plin. l. 35. c. 2. * Id ibid.

 Palme-

Palmerii industriam non videri inimitabilem, & perfici posse, quod optime inchoavit: sane ita totum opus delineavit, partimque absoluit, ut qui vestigiis illius accurate insisteret, quod deest posset feliciter adimplere.

Quidquid sit, optato fine non omnino excidet Palmerius, modo propensissimum in te, DUX ILLUSTRISSIME, *illius animum perspicias; id enim unice spectavit, & regiis illiciis, quæ omnium fere doctorum studia in Arctum, non minus potenter, quam ipsa Arctos marinas acus trahebant, prætulit: sic unum Laudum tuarum præconium supererit, quod præ cæteris, & lubentissime peregisset; verum non tulisses, nec pro merito explere valuisset, præstatque nobile illud argumen tum manere intactum, quam inperfectum deponi; si quidem virtutes, quibus fulges, sat splendidum sibi ipsis sunt ornamentum, neque nativum illarum decus mutuato à laudibus*

dibus splendore unquam indigebit: partes itaque Palmerii suscipiens non temere aggrediar nobilitatem longa majorum serie ad te delatam, fortitudinem egregiis facinoribus inclytam, sapientiam incomparabilem, singularem prudentiam, & magnanimitatem prospera, & adversa æqualiter moderantem celebrare; nam hoc ipso quod hæc ornamenta saltem divisim aliis tribui soleant, quoniam propriis gloriaris dotibus, infra tuam dignitatem æstimabuntur: dicam dumtaxat te unum Regi sapientia, sicut fortitudine, & majestate omnes principes superanti dignum visum, qui Charissimi Delphini institutioni præficereris; hoc est supra omnes laudes, hoc longo post se intervallo reliquit eos, quos mortalium encomia ad cœlum usque videntur extulisse: Augustissimus itaque ille Delphinus vera tua laus nunc & imposterum semper erit, virtutumque tuarum decus & ornamentum, in illius decore, & ornamentis illustribus

longe

longe magnificentius, quam in laudationibus disertissimorum oratorum conspicientur: mente igitur conceptam virtutum tuarum, Magne Montauseri, admirationem, etsi in lucem erumpere gestientem comprimam, ut venerabundo silentio eas recolam, quandoquidem nulla oratione possunt sufficienter enarrari. Cadomi 16. Calend. Jun.

JACOBI

JACOBI PALMERII GRENTEMESNILLÆI
VITA.

QUandoquidem virtus, & præclara, quæ edunt homines facinora, iis duntaxat non prosunt, sed alios etiam, quibus innotescunt, juvant, & ad vitam optime instituendam ducunt; operæ pretium est eniti, ne simul cum auctoribus moriantur, sed ad ultimam posteritatem cum laude perveniant, ut cuncti perennis famæ illecebris allecti, viam per laudabilia facta sibi ad immortalitatem sternere, ignaviamque & spurca libidinum examina debellare expeditius valeant: sane præstantissimus disciplinæ morum præceptor † Plutarchus testatur, quod in historiis illustrium virorum, quas describebat, suum quasi in speculo officium agnoscebat, iisdemque ad illud suaviter deducebatur.

† *In Paul. Æmil.*

Nemo itaque miretur, quod Palmerii Grentemesnillæi vitam honeste, & cum decore peractam optemus æternitati consecrare. Licet enim privatus vixerit, nec insignia munera ambiverit, quæ suo splendore solent animi dotes reddere illustriores, sat splendidi ipsi fuerunt mores, ut multis prælucea nt, eosque efficacibus exemplis ad omnia generosorum civium munia cohortentur.

Cum proprium ipsi sufficiat decus, longe petitis ornamentis illum non onerabo: sed piaculum foret silentio premere tres illas palmas nobiles nomini affines, quas in scuto gerebat, ut totidem fortitudinis à majoribus contra Muhamedanos in Hierosolymitanis bellis quondam exhibitæ monumenta eo illustriora, quod inde primam stemmatum originem peti debere testetur Fauchetus de orig. equit. l. 1. c. 2.

Illius etiam interest, ut de parentum virtutibus aliquantulum delibemus, quia

† *Fortes creantur fortibus & bonis.*

† *Horat. car. l. 4. Od. 4.*

Primam autem hanc à Deo obtinuit felicitatem, ut eos habuerit parentes, quorum hæreditas non solo constabat patrimonio, sed laudem integritatis, pietatis, eruditionis, & fortitudinis omni patrimonio

** præstan-

præstantiorem complectebatur. Pater ipsi fuit Julianus Palmerius in agro Constantiensi ex antiqua prosapia natus, ut testantur Ecclesiæ Constantiensis archiva, & capitula abbatiæ B. Mariæ de montis Burgo jam ab anno 1251: in illis enim legitur: *Joannes Palmerius tenet unum feodum apud Bardrevillam, unde debet exercitum, de equitatu* &c. in his vero: *6. idus Novembris Andreas le paulmier miles, & ejus uxor centum octo bussellos frumenti dedit in pitanciis.* Barbaries antiquitatem redolet, & anniversarium centum octo modiorum tritici ad monachorum cibum liberalitatem eorum arguit. Plura & ampliora antiquæ Palmeriorum nobilitatis argumenta superaddere non sinit rara Juliani nostri, generositas, sciens enim quod *ἡ δ' εὐγένεια, σεμνότης προγόνων ἐστι, nobilitas nativa, est majorum dignitas, & decus*; partam propria virtute ei longe præferendam censuit: quare pro more Gallorum nobilium, qui variis discriminibus ad gloriam nituntur, relicta à teneris annis domo paterna plurimas percurrit regiones, & studio, doctorum hominum Commercio, experientiisque incredibilem diversarum scientiarum acquisivit cognitionem, naturæ imprimis arcana rimatus est, † & in medicina regina illa artium, quam celebriores philosophi, tot principes, & imperatores excoluerunt, quamque ipsemet Achilles armorum scientiæ, & cæteris suis virtutibus voluit superaddere, ingentes fecit progressus quorum libri editi fidem faciunt: quin ipsis regibus profuit rara ejus eruditio, nam Carolo 9. immodicis vigiliis ad extremum periculum redacto salutarem tulit opem, quam frustra à suis medicis diu expectaverat; fratri vero Andium duci in expeditione Belgica generosam præstitit operam, & illustrissimum Matignonium Franciæ marescallum Laudi fanum Donfronumque obsidentem etiam sequutus est, & ubique adeo fortiter se gessit, ut ejus industria, prudentia, & magnanimitas coram Henrico 3. rege celebrari meruerint; quapropter in album regiæ domus cum dignitate adscriptus est, variis etiam muneribus donatus, & authentico diplomate declaratus nobilitate dignissimus: sic mutuatum à majoribus splendorem parto propria virtute decore renovavit, atque illustravit: licet Guillielmus Palmerius à consiliis & secretis cameræ Henrici 3, & Nicolaus Palmerius Veuillæ dominus consiliarius etiam, & elemosynarius ejusdem regis, timentes, ne recens hic splendor veteri eorum familiæ officeret, aliquantisper

† *Ælian. var hist. l. 9. c. 22. Plutar. in Alex. Cal. Rhod. l. 28. c. 2. Papin. Stat. in fine Achill.*

reclama-

reclamarint ; sed cedendum fuit pertinaci consanguinei proposito, omnia sua ornamenta sibi soli debere optantis, affectantisque hoc, quod † Catoni in ejus laudes excurrens Livius tribuit elogium *fortunam sibi ipsi fecit.*

Lib. 39.

Virtus, & individua illius comes fama ipsi conciliarunt nuptias nobilissimæ virginis Margaritæ Calvimontiæ, quæ publico contractu sunt constitutæ 6. julii ann. 1574. illustrissima est Calvimontiorum prosapia, habent enim inter majores suos Hugonem Calvimontium magnum stabuli comitem, & Emericum Calvimontii & Vulxini Comitem, Hugonis Franciæ Comitis Veromandorum Comitis filium, Henrici primi vero Gallorum regis nepotem, qui arma nomenque Calvimontiorum ab uxore hærede sumpsit, pro more tunc usitato, ut docet Tilletus in familiis Veromanduanorum, Courteniacorum & Claromontanorum; attamen hanc Calvimontiorum nobilitatem quantumvis clarissimam supergressa est Margarita Calvimontia Juliani Palmerii uxor magnitudine animi, suavitate morum, prudentia, pietate, & rerum omnium, quæ ad vitæ sanctimoniam instruunt, mentemque exornant cognitione, cujus certissimum argumentum proferre possum, eximium scilicet opus ab ipsa elaboratum, ejusque manu eleganter exaratum, quod ad ultimum finem, & perfectam beatitudinem pandit iter securissimum, vitiorum præcipitia ut vitentur detegendo, voluptatum illecebras describendo ne seducant, & virtutum candorem mirabiles amores excitantem exornando; denique in toto illo opere præsidentem, ut in tribunali, vim rationis lector animadvertit, ubique gratissimam exemplorum copiam ex antiquis, & recentioribus scriptoribus selectam suspicit; quamobrem dolendum est hoc thesauro non fuisse potitum præcedens sæculum, nostrumve delicatius esse, quam ut gratam habeat eloquutionem, quæ centum dumtaxat annis abhinc in aula obtinebat; multa enim emolumenta ex eo prodirent, & sapientissima matrona eadem auctoritate etiam nunc polleret, quam dum vixit habuisse testatur Michaël Montanus, qui rigidus licet & alieni suffragii contemptor, ejus tamen judicio *suos conatus* vel tentamenta subjecit, commendatque litteris sua manuscriptis in exemplaris, quo ipsam donavit, fronte, & quo nunc frui gaudeo.

Par illud egregium, vir conjuge sua dignus, ut ipsa marito post

 transactam

transfactam vitæ majorem partem Parisiis, post varia damna magnosque labores ob religionem, quam profitebantur, exhantlatos versus patriam remeare, & Vandoperano agro suo amœnissimo frui constituerunt; id circo Cadomum petierunt, urbem pacificam & ab omni tumultu factionum, quæ cæteras fere omnes transversas agebant, prorsus liberam, *quod præfectus urbis regi fidus esset, & præcipue opidanorum familiæ protestantium doctrinæ olim addictæ essent*, † inquit Thuanus. Hoc in secessu tranquille degentes Grentemesnillæum nostrum suscipiunt; Cadomo tamen multis doctorum virorum natalibus superbæ fœlix ille partus ereptus fuit, proximum enim mater præsagiens, patris villam decem milliaribus Cadomo distantem petiit, ut, quas ibi ante triginta tres circiter annos primo hauserat, auras munere tanto remuneraretur: his itaque natalibus hanc villam, unaque nonas decembres anni 1587. insignivit.

† *H.st. l. 91.*

Hoc gaudebat pignore mater ignara futuri, postremum enim fuit maritalis amoris, & eodem in exitum vergente anno ad meliorem vitam evectus pater eam reliquit viduam, totiusque orbæ familiæ cura oneravit: quatuor ipsi erant liberi, duo mares, & totidem fœminæ, quorum institutioni, simul atque per legitimum luctum licuit, tota incubuit:

† ---- *non sic philomela penates*
Circuit amplectans, animamque in pignora transfert.

† *Papin. Stat. Syl. 3.*

Sed imprimis in fovendo & excolendo recenti partu suum exercuit studium, & sicut altera Volumnia suum Martium, & Cornelia suos Gracchos, quo ad virtutem formaret, ante oculos semper habuit: cæteræ mulieres telis, pensis, & peristromatibus deditæ ea secum deferunt, & confabulando in amicarum cætu satagunt promovere, at hæc filio exornando unice intenta, quoquo properaret secum eum deducebat, ut in tenera indole ingenuos mores, & rerum honestarum studium paulatim effingeret: idcirco ut olim Aristippus † μητροδίδακτος *à matre eruditus* dici meruit, quod plurium præstantissimorum virorum fatum videtur, Deo, qui * *pupillorum pater, & viduarum protector* amat dici, pios earum conatus secundante, & larga benedictionum copia orbitatis miserias compensante.

† *Clem. Alex. strom. 4.* * *Ps. 68. 6.*

Hac ratione prævertit ætatem puer, & à tenerrimis annis studiorum

rum capax visus litteris operam dare cæpit; vix dici potest quanta celeritate disciplinarum percurrerit limina, sed sufficiet observasse adhuc impuberi peregre eundum fuisse ad idoneos præceptores disquirendos, quamvis in Academia celeberrima degeret. Non debet in dubium revocari, quin maternus amor, & timida consuetisque tenaciter adhærens puerilis ætas huic discessui diu obstiterint; verum omnia vicit ingens discendi cupiditas, & vix duodecimum compleverat annum, cum per Rothomagum iter direxit, ut materteram, domini *Altæ Sylvæ* uxorem, salutaret; hæc vix affectu cedens matri currentem detinuit, pro remora utens doctissimo quodam præceptore, qui Græcæ facundiæ blanditiis eum sibi suaviter annexuit; sed dum gratos ex hoc fonte haurit latices invida mors præceptorem absorpsit, amarissimisque discipulum perfudit lachrymis: sed eheu luctus ille lene dumtaxat fuit rudimentum acerbioris proxime imminentis, mala scilicet malis succedunt, & quasi catenata solent ingruere; lachrymantem enim luctuosissimus oppressit nuncius de morte Carissimæ matris, matris, inquam illius, quæ patris vices suppleverat, cujusque propensissimo studio deberi omnia sua ornamenta sæpius fatentem audivi: merito itaque lugubri illo perculsus nuncio obstupuit, diriguit, & quasi ejus anima maternæ fuisset alligata, visus est expirasse, donec angor, querelæ, plantusque & similes acutissimorum dolorum motus pungendo, & agitando eum excitarent; ah quoties erumpere in has querelas auditus est:

> † *Eheu Thessalici coniux pensare mariti*
> *Funus, & immitem potuit Styga vincere supplex*
> *Thracius! ah quanto melius pro matre liceret!*

† *Stat. Syl. l.* 3. 3.

Sed cum nulli sint colores, quibus tristissimus ejus status possit depingi, ei velum necessario obducendum est, & simul agnoscendum, quod nisi generosa indoles, teneroque animus maturior ævo ipsi fuissent, tantas calamitates eluctari non valuisset.

Quamprimum sensit pietatis auxilio luctum subigi, ut Musarum commercio sensim recrearetur, Parisios se contulit, tuncque præclaro exemplo Deum ejus curam gerere patuit, ut enim disciplinis libere vacaret, matrem, quæ res ejus curaret, conservavit ad annum vigesimum sextum fratris natu majoris Vandoperæ domini, qui defunctæ matri in hac cura successit, fratrique de suis studiis dumtaxat

 sollicito

ſollicito proſpiciens à celeberrimo Petro Molinæo impetravit, ut illum exciperet domo ſua, quæ laudabilium morum, & omnigenæ doctrinæ ſchola erat illuſtriſſima; omnia enim in Molinæo docebant, ejus humanitas ſingularis, ſuavis facundia, jucunda urbanitas, variaqne & excellens eruditio, quæ omnes ſuperant laudes: huic ſummo viro totum ſe dedit adoleſcens, & velut βιβλιοθήκην ἔμψυχον, & περιπατοῦν μουσεῖον colens, ex ejus conſuetudine ſtuduit proficere; pluribus tamen præceptoribus interea utebatur, quos in omnibus diſciplinis urbs illa celeberrima ſuppeditare ſolet, nullumque, apum inſtar, quæ ex innumeris vernantis prati floribus mella ſua colligunt, negligebat, à quo ſperare poſſet quoddam emolumentum; ſed imprimis magnum Caſaubonum Herodoti illuſtrationi vacantem audire ſatagebat, ut in ſuo critico epicheremate ipſe teſtatur.

Sic ſecundis elatus ſucceſſibus præcedens tranſegit ſeculum, & ſexto decimo ætatis ſuæ anno demum adventante Sedanum profectus eſt, ut diverſos magiſtros frequentaret, & ex diverſis eorum methodis ſententiiſque omnigenam eruditionem adipiſceretur: recens quod ex clariſſimi hoſpitis conſuetudine perceperat commodum admonuit de altero hoſpite iterum eligendo, ex cujus ſocietate novos faceret profectus; quare Bercheti Græca eruditione conſpicui hoſpitium cæteris aliis prætulit ob amœnitatum Græcarum amorem; aſſiduam inſuper Philoſophiæ dedit operam, & ſive domi ſive foris omnibus vacavit ſtudiis, quibus eruditior, & melior redderetur.

Hactenus felicem, & optatum ſtudia ejus curſum tenuerant, verum, ne, quæ de Syrenibus referuntur, meram duceret fabulam, inſidioſas medio in itinere offendit blanditias, quavis Sirene pernicioſiores, quibus allectus non exiguam temporis jacturam fecit, *Romantios* intelligo, ſive libros à Romano ſermone, ad quem vernacula noſtra lingua, qua ſcribi cæperunt, antiquam Gallicam deſerens proxime accedebat ſic dictos: quidam nobilis Brittogallus has Palmerio incauto pernicioſas nugas obtruſit, quibus, ut pote ad nativum hominum ingenium artificioſe compoſitis, ita captus eſt, ut per integrum fere anni curriculum ſui compos eſſe non valuerit; ſed eo tandem elapſo ad ſuam mentem reverſus ingemuit, acerboque dolore perculſus animadvertit, ſe pro veris hiſtoriis, quibus admiranda Dei providentia agnoſcitur, figmentis libidinum incentivis memoriam

riam suam onerasse, & pro heroibus, egregiisque eorum facinoribus veritatem historicam illustrantibus, ineptos thrasones, & vana imaginationis otio suo abutentis ludibria coluisse; similis itaque factus iis, qui convivia lauta somniant, excitati autem conficiuntur inedia, indignatus est, & implacabile contra illas furaces temporis affanias concepit odium, quod post 47. annos vim suam adhuc fortiter exeruit: tunc scilicet P. Fortin dominus de la Hoguette *testamentum suum* seu *fidelia consilia* an. 1648. typis mandare constituit, & antequam in lucem emitteret, exemplar ad eum pro ea quæ inter eos erat amicitia deferri curavit: probavit amici propositum Palmerius, sicut nobili viro convenientissimum, gravem eloquutionem laudavit, & prudentiam, candorem, generositatem, cæterasque in ejus præceptis micantes virtutes exosculatus est; at *Romantiorum* caput ferre non potuit, licet eorum lectionem non commendet auctor, sed tantum non interdiceret, propria enim experientia, quæ exclamare cœgit: † *e del mio vaneggiar, vergogna il frutto!* edoctus tot argumentis fallacem horum librorum futilitatem probavit, ut in postremis editionibus, quæ multæ fuerunt, auctor adversarium addiderit corollarium, quo eos *nostri seculi morbum* nuncupat, eaque se laborasse *vanitate* ad Palmerii verba alludens fatetur.

† *Petrarch. Sen.* 1. §. 1.

Quemadmodum torrens strato obice, quo ad tempus fuerat repressus, latius occupat iter, celeriusque fertur, sic Palmerius majoribus animis & impetu generosiori impedita, aut etiam interrupta studia repetivit, deincepsque oblectamenta nulla elegit, quæ utilia non essent, nec ullas probavit illecebras præter illas, quibus laudabiliter ad officium nostrum rapimur: quare communem omnibus disciplinis limitem mox assequutus, ut quamnam cæteris præferret, opus fuit eligeret: omnes mutua æmulatione excitatæ ei sese illico obtulerunt obviam, suasque seorsim protulerunt opes: facile fuit Herculi in bivio constituto honestos virtutis labores postpositis mollibus voluptatis blanditiis eligere; at quocunque se vertat Palmerius præstantissima bona videt, nihilque ipsi offertur, quod sine crimine repudiari posse videatur, anxius igitur, & Paridis erroris memor, nullam recusat, omnibus gratificatur, sed dum ab amplexu moralis Philosophiæ, quam ultimam excoluerat, se expedit, quæ propior erat jurisprudentia eum sinu excepit, ea conditione, ut cæteris

teris suo quoque ordine postea restitueret, nullique seorsim mancipar etur.

Aurelianum igitur augustum juris sacrarium profectus est, ubi Joachimus Molinæus Petri pater, verbi divini præconio etiam celeberrimus, ut doctrina & integritate spectatissimus illum domo mensaque sua dignatus est; consultissimo autem juris doctorum ductu ad intima legum adyta penetravit, totumque Romanæ jurisprudentiæ, quæ Græcam à qua fluxit complectitur, corpus mente cepit, adeo ut ad illam solam scientiam natus videretur.

Sed dum leges studiosius rimatur, carissimi fratris litteris accitur in patriam, ut mutuis amplexibus diuturnam absentiam compensarent, & communi consilio rebus domesticis simul consulerent. Nondum annum adeptus erat vigesimum, quo per leges licet sui, & bonorum curam suscipere, at multis experimentis comprobata Palmerii prudentia privilegio meruit donari, quare regio diplomate 31. augusti an. 1606. cum decimum nonum annum ageret, hoc jus est assequutus: complures impotentia peccandi facit innocentes, ipsæque feræ in caveis cicuræ ferociam cum libertate resumunt, sic efferuntur, & in omnes libidines ruunt sæpe numero juvenes qui effractis tutelæ repagulis, quibus inviti coërcebantur, suo possunt genio indulgere; hic longe aliter, licentia constanter ei improbata, quam virtus & recte vivendi institutum improbavere. Suam auspicatus est libertatem ab amica ob tutelarem gestionem, transactione, & officiis beneficiisque tota inter utrumque disceptatio terminata est; immo iisdem quibus antea oculis facultates suas, & annuos reditus despexit, suisque laudabilibus institutis inservire, non obesse voluit; quapropter non diutius, quam oportuit domi commoratus est, sed Parisios repetiit, ut staret promissis, suoque erga reliquas disciplinas fungeretur officio; quippe qui sciret omnes disciplinas sibi invicem ancillari, *Musasque* ob arctam inter se connectionem, quasi ὁμῶσας dictas.

Intactis hactenus Mathematicis toto animo incubuit, nullasque habet † Euclidis figuras, quarum minutulos angulos non fuerit rimatus: Musicæ etiam cæteris disciplinis ab Arcadibus prælatæ numerosas modulationes discere non neglexit, non tam ut dulce caneret, quod vitio * versum Philippi filio, quam ne tantum ornamentum vi-

† *Polyb. l. 4.* * *Plutar. in Pericl. in Cimon.*

deretur

cum fratre

deretur contempsisse, quod Cimoni exprobratum: sed posset ex aliorum cantu scitam capere voluptatem; sane ars illa amænissima, quæ præ cæteris animum curis gravioribus fatigatum recreat, etiam ad generosa facinora valet animare; † quam ob rem Lacedæmones Musis sacrificabant, antequam pugnarent &:

† *Plut. in Lyc. Stat. Syl. 4. 4.*

---- Cantata Briseide venit Achilles
Acrior, & positis erupit in Hectora plectris.

Sed Palmerius Musas coluit antequam ad arma tractanda se accingeret, & impetrata demum ab illis licentia ad belli artes se convertit.

Tandem itaque regendis equis sese assuefecit, & ad gladiorum usum adeo se exercuit, ut suo totum corpus non secus ac ingenti clypeo facile protegeret, unaque in adversarium certos dirigeret ictus. Unde non minus fortis manu evasit, quam eloquio gratus erat: his præsidiis instructus nostram peragravit Galliam, ne diutius in sua patria hospes esset, civiumque suorum ignoraret mores, cum Romanorum, Græcorum, & Barbarorum ingenti studio consuetudines didicisset.

Ex hoc itinere plurima ornamenta est consequutus, sicut enim lapilli in agris affixi rudes sunt, exagitati autem in rivis mutuo attritu poliuntur, ita hominum ingenia conversatione mutua fiunt politiora; quamobrem artium inventores, & promotores scientiarum suam solertiam totum percurrendo orbem sibi comparaverunt, hinc poëta Ulyssem suum vocat † πολύτροπον quasi πολλῶν τρόπων ἔμπειρον *diversorum hominum mores expertum*, additque quod πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω *variorum populorum urbes lustravit, & mores cognovit.* Contra autem Ægyptii sapientes capite asinino inertiam hominum instar τῶν ζωοφύτων *glebæ suæ affixorum*, & domestico otio ignorantiam foventium designabant.

† *Odyss. α.*

Extra propositum meum expatiarer, si quæcunque celebratione digna observavit, describerem; singulæ provinciæ cum campis, sylvis, & montibus fluviisque; urbes cum ædificiis, templis, mæniis, & propugnaculis; celebresque antiquitatum reliquiæ, puta Nemansensium amphitheatrum, triumphales Arausicanorum arcus, aquarum Tarbellicarum aquagia, mihi essent describenda: sed in geographorum & topographorum messes imprudens falcem injicerem;

ſufficiat igitur dixiſſe, eum curioſiſſime perſcrutatum quæcunque ad rerum naturalium notitiam illuſtrandam, vel ad vitam optime inſtituendam valere videbantur: nec ſprevit proprias cujuſque provinciæ linguas, rudes licet & inamœnas, quin plurimarum proverbia, & ſelectiores cantiunculas diſcere non eſt dedignatus, quod incredibilem ipſi ad eruendas vocum Gallicarum origines facilitatem præſtitit. Sic quo longius proceſſit eo ampliorem omnigenæ eruditionis copiam comparavit.

Dum Maſſiliæ eſſet Johannem Baptiſtam Palmerium Maſſilienſis theſaurariorum curiæ præſidem; neceſſarium ſuum, filiumque Gullielmi Palmerii, quocum pater ejus in aula Henrici 3. conjunctiſſime vixerat, ſalutavit: hic ſedem fixerat, uxoremque duxerat Margaritam Andreanam ex illuſtri Andreanorum ducum Neapolitanorum proſapia, quæ unicam ipſi peperir filiam Carolinam Palmeriam, viro illuſtriſſimo Ludovico Fourbino Oppedæ baroni nuptam: ſæpiſſime audivi noſtrum Palmerium celebrantem plurima benevolentiæ officia tunc ab illo accepta, quæ totidem erant argumenta nullis temporum, aut locorum intervallis arctiſſimum conſanguinitatis vinculum poſſe relaxari: mihi etiam retuliſſe memini, ſe tunc conveniſſe celebrem feroci audacia Grillonem prætorianæ cohortis tribunum, eumque offendiſſe domi ſuæ poſt longos militiæ labores placida quiete fruentem; multa ſenex juveni perhumaniter excepto de vita ſua anteacta narravit, multiſque exhortationibus animum ad virtutem pronum impulit; ſed rem verbis longe potiorem tandem ſuperaddidit, pectus enim, & totum corpus nudavit, longamque honeſtarum cicatricum ſeriem vix ullis interſtitiis diſtinctam oſtentans: hac, inquit, via itur ad gloriam, vel ut ipſiſſima illius verba uſurpem: *voici le chemin de lhonneur.*

Saturatus tandem proſperis peregrinationum ſucceſſibus,& natalis ſoli dulcedine allectus Vandoperam repetiit, ut libris ſuis incumberet,& parta doctorum virorum commercio ſolertia uteretur ad comparandam ex cunctis auctorum generibus omnimodam eruditionem; nec enim ita Græcis, Latiniſve litteris operam dedit, ut recentiores, & vernaculas ſperneret, ſed omnes Italorum blanditias, & gravem Hiſpanorum faſtum callebat, elegantiſſimaque poëmata utraque lingua ſæpe edidit; mitto Germanorum & Anglorum linguas ſatis ipſi familiares, ut multa arcana ex iis erueret.

Hoc

Hoc in ſeceſſu proficiebat in dies, & paucorum annorum ſpatio ingentem collegerat obſervationum doctiſſimarum meſſem, qua reſpublica litteraria poterat non mediocriter augeri; verum cæpit interea quibuſdam motibus agitari Gallia, quemadmodum debiliores humani corporis partes, noxiis cum excitantur humoribus, affici ſolent; ſic proteſtantes in ſummo timore fuerunt, ne libertas, quam Rex Chriſtianiſſimus conceſſerat à turbatoribus opprimeretur: in Neuſtria maxime id timendum fuit, quod ne minima quidem præter edicta regia haberent præſidia: quapropter Palmerium ſuo in regem obſequio conſpicuum, ſuæque religionis ſimul obſervantiſſimum communibus elegerunt ſuffragiis ad jungendam cum iis operam, qui nomine Eccleſiarum eamdem religionem profitentium omni obſequiorum genere ſolita clementiæ regiæ beneficia impetrare conabantur; in qua legatione ſuam fidem & induſtriam omnibus probavit, patefecitque luculenter pietatis officia, & debita poteſtatibus obſequia mirabiliter concordare. Trigeſimum tertium tamen ætatis annum nondum compleverat, quamvis ſenilis prudentiæ decus in omnibus ejus conſiliis eluceſceret, adeo certum eſt, magna ingenia facile annorum defectum ſupplere: propterea valde idoneus jam ad militiæ munia videbatur, ſed felix Ludovici juſti providentia ab omnibus regni finibus hoſtes arcebat, & in fructibus florentis pacis colligendis fortiſſimorum Gallorum occupabat otium; quare, ut hoſtes, quibuſcum vires experiretur, offenderet, in fœderatum profectus eſt Belgium, ubi fortitudo, labor, ſtratagemata, diſciplina militaris, & omnes bellicæ virtutes, tanquam in eminentiſſimo theatro ob totius Europæ oculos ſuas partes agebant: ex una parte totum latè dominantis in utroque orbe Hiſpaniæ robur, cum ſelectiſſimis imperii & Italiæ copiis Belgas ſub jugum feliciter excuſſum redu- ducere conabantur; ex altera acerrimi libertatis ſuæ vindices Belgæ fortiſſimis Gallorum & Anglorum nonnullorumque Germanorum auxiliis fulti hoſtiles retundebant impetus, novaſque clades minitabantur utrinque præſtantiſſimi duces, hinc Mauritius Naſſavius, qui Neſtoream prudentiam cum fortitudine Herculea arcto adeo nexu devinxerat, ut nondum patuerit, an cautius agenda prævideret, an prævisa fortius perageret, illinc magnus Spinola tot victoriis inclytus. Mauricium, quem ſupra omnes ſui ſeculi duces celebrabat Henricus 4. elegit Palmerius ut ſub eo militare diſceret, uni illi ad-

hæsit, eumque in plurimis expeditionibus sequutus est, Bredanæ etiam omnium postremæ, qua invictus heros seipsum, & mortem omnia superantem superavit, interfuisse honori duxit. Mauricius schirro immedicabili obsessus viribus sensim labascentibus, & morbo invitis Bredæ obsessæ opem ferre tentavit, & per munitissima Spinolæ castra, & hostium stragem sibi viam stravisset ad conservationem illius urbis, quæ leonis belgici cor constituit, nisi fata obstitissent, voluissentque, ut domi animam Deo, clavum autem reipublicæ Henrico Nassavio fratri traderet; hic ejus virtutum sicut muneris hæres in Bredæ oppugnatores illico movit exercitum, & fortissima impressione facta docuit hostes potuisse profligari, nisi obsessi sibi defuissent, & præstasset urbem cedentem cedere, ut intra totidem septimanas, quot in ea expugnanda menses consumpserat Spinola, illam nunquam imposterum amittendam Henricus Nassavius recuperaret.

Sub his principibus rudimenta militiæ suæ posuit Palmerius, eorum præclara facinora suis vidit oculis, & si militibus aliquid è laude imperatorum decerpere licet, se in aliquam eorum gloriæ societatem offerre potest, cum non otiosus spectator, sed actor insuper fortis & strenuus extiterit.

Dum pro more voluntariæ Gallorum militiæ honorarius miles pro fœderati Belgii libertate pugnabat, & partes suas strenue agebat inter numerosissimos exercitus, qualesque vix ulli visi sunt, nam in utroque exercitu numerata centum quinquaginta fortissimorum militum millia referuntur, rumor societatis inter Francos, Anglos, Danos, & protestantes Germanos initæ contra Hispanos & Austriacæ domus asseclas, expeditionisque Italicæ ad aures ejus advolavit, & amantissimum patriæ civem repetere Galliam compulit, ut regi suo, cui se & sua omnia debebat, fidele præstaret obsequium: sed pax prævertit ejus reditum; verum dum ea domi inter libros & cum amicis frui gaudet, in pacatissimo patriæ sinu grandes inimicitias suscipere coactus est ob generositatem omni prædicatione dignissimam, qua ignotum, & omni præsidio tunc destitutum ab eminenti periculo eximere, vimque potentissimorum adversariorum, & sibi carissimorum propulsare non dubitavit. Erat in ejus vicinia vir amicis, facultatibus & nobilitate potens, cuique officiis & consiliis prodesse optabat; hunc audit parare insidias Ecclesiastico nobili, quocum

nullam.

nullam habebat Palmerius consuetudinem; factum improbat, & quamvis peregre adveniret, & fatigatus esset, ne tamen facinus, quod averti posse sperabat, perpatraretur, recentem conscendit equum, ad vicinum properat, perhumane adoritur, monet, rogat, obsecrat, nullisque parcit precibus, ut spirantem minas, vindictamque molientem demulcens à cruento proposito abduceret; sed frustra occupatos ab ira mentis aditus ratio, & consilia tentant, irritant potius, & ut ipsa aqua flagranti incendio superfusa illud auget, vehementius inflammant: vixque absuit contumelia. Quid quæso ipsi in tanto discrimine agendum fuit? si suam audit utilitatem nobili, diviti, potenti, amico morem geret; sed jus fasque obstant; si jus autem fasve consulit, inermi, & omnibus destituto præsidiis opem ferre conabitur, sed gravissimas contrahet inimicitias, gratisque se in certissimum conjiciet discrimen, cum pauci & imparati multis omni armorum genere instructis contrastare posse non videantur. Media forsan via tutior videbitur? ac neutris proderit, & vel ipsius Solonis incurret indignationem, nam notandos infamia censuit eos, qui in civium dissidiis in neutram partem inclinant, sed ancipites ignave quiescunt; his igitur in minimo temporis articulo perpensis, nullas enim patiebatur moras, qui insidiarum ignarus ad illas incogitanter ruebat, ei ob viam currit, sibique cum illo occumbendum, vel simul evadendum per aggressorum, (si evitari non poterant) stragem fortiter statuit. O generositatem admirabilem! applaudo eorum laudibus, qui pro amicis obire mortem voluerunt, sed sanctissima amicitiæ jura hoc officium efflagitabant; hic vero nihil præter instans periculum, & inopis præsidium ingentem Palmerii animum sollicitaverunt, obstupuit ad inauditum magnanimitatis illius exemplum, qui eo ad salutem suam indigebat, vixque credidit periculum, quod tantopere ab ipso despici cernebat; sed illico fecerunt fidem sclopetarii per sepes dispositi. Et globulorum ignitorum, quibus impetebantur, grando; Palmerius solo armatus gladio, unicoque comitatus servo, & paucis illis, quibus certam tot armati intentabant mortem. In hos incredibili ardore facit impetũ, terret, & partes pariter divisus in omnes ita turbat, ut aberraverint fere omnes ictus in suos directi, experientiaque constiterit hoc Euripidis effatum esse verissimum: ἓν σοφὸν βού-λευμα τὰς πολλὰς χεῖρας νικᾷ *unum sapiens consilium multas manus superat*: denique nemo ex suis cecidit, at ex adversa parte plures, & ipse cer-

taminis auctor, unde ingens Palmerio dolor & molestæ lites: sed cum tota provincia celebratæ ejus fortitudinis fama resonaret, opus fuit arte litigantibus solita extraneum quemdam adsciscere, qui provinciæ tribunalia declinaret, cogeretque ad regium consilium confugere, ut judices convenientes daret: verum quo longius delata est illa controversia, eo ampliorem ipsi comparavit gloriam, tandemque aggressores jure cecidisse, pronunciatum est.

Licet molestissimum ipsi fuerit hoc negotium ob adversarios, quorum benevolentiam omnibus officiis demereri optasset, & ob inæstimabilem temporis jacturam, interdum tamen litteris operam dabat, & à foro in Musarum sinum se recipiebat, teste *critico Epicheremate*, quo Lucanum cum Virgilio confert, ipse enim ab initio refert, quod ad reficiendum ingratis litibus animum fatigatum illud an. 1629. composuerit: cum doctissimis etiam viris solebat conversari, immo illius ipsius litis occasione plures sibi amicos comparavit; prolixam eorum ~~amicitiam~~ facere non aggrediar, at omnes silentio prætermittere foret iniquum: ut justo itaque officio fungar, præcipuos commemorabo, eodem fere ordine, quem memini ipsum observasse, cum accepta ab illis beneficia recolebat. Ob singularem in Palmerium benevolentiam Chenalliæ dominus Parisiensis thesaurariorum curiæ præses integerrimus agmen debet ducere; quandiu enim vixit familiarissimam fovit cum eo consuetudinem, & quocunque tempore Parisios peteret, domi suæ libenter excepit. Clariss. Sarravius Parisiensis senator vix tamen sine contentione illum sibi præferri, quoniam officiis & amore singulari prosequebatur Palmerium ut ejus epistolæ editæ, & plures quæ lucem non viderunt luculenter testantur. Haud exiguum etiam litterarum numerum à DD. Ameloto supremi consilii præside, Huillerio, Asnierio, & Bernerio gravissimis senatoribus ad ipsum habeo, quæ ipsam redolent amicitiam; Musæ præterea, & litterarum studia jucundissimam conciliarunt benevolentiam ipsum inter, & celeberrimos humanitate, & doctrina fratres Puteanos, quorum unus eximium *de insignibus Galliæ* tractatum Palmerio nostro inscripsit, ut antiquitatum nostrarum accuratus indagator, † & Palmerii amicorum non postremus Roquæus idem argumentum tractans judicavit observandum. Amicissime insuper cum eo vixerunt S. Petitus, Monmorius, Guietus, suavissimus

l. enumeratione

† *Du Blazon c. 8.*

Capel-

Capellanus, Conrartus abſolutiſſima elegantiarum norma, illuſtreque omnium virtutum exemplar, & inexhauſtum omnigenæ antiquitatis penu Blondellus, quod plurimis illorum epiſtolis poſſem confirmare.

Inter alia quæ ſæpe de præſtantiſſimis illis viris narrare ſolebat, memini controverſiam ipſi fuiſſe cum Blondello ob Normannorum noſtrorum indolem: cuivis notum exteros nonnullos, ut Normannorum gloriæ, quæ ſive armis, ſive litteris totum replevit orbem, detrahant, quaſdam conſuetudines noſtras calumniari, ſubleſtamque nobis exprobrare fidem: illius autem iniquæ injuriæ occaſio eſt, quod legiſlatores noſtri ſanctiſſimam, & inviolabilem fidem ducentes, ſub conditione dari per aliquod tempus, intra cujus interſtitium poſſet revocari, conſtituerint, obtrectatores vero volunt eos faviſſe levitati, atque litigandi libidini; ea quidem iniquitate non laborabat Blondellus, ſed probare dumtaxat ſatagebat, ea ſuſpicione gentem noſtram à primo illius adventu jam gravatam, quia Theobaldus Blæſarum, & Carnutum comes vulgo dicebatur *le tricheur*, ut refert Tilletus; nemo autem neſcit hac vernacula voce deſignari *tricatorem*, vel *triconem* ut Julius Capitolinus de Vero imperatore vocat hominem litigioſum & rixarum inventorem; hincque deduci *intricare* & *extricare*, omnia autem à tricis, Græci dicunt τρίχες, † ſive capillis, quæ, ad quævis impedimenta deſignanda, uſurpantur, quia pullorum pedes ſoleant impedire: Contra Palmerius probandum ſuſcepit, illum comitem non *tricheur* tricatorem; ſed *treſcheur* ſive treſcatorem dictum à voce *treſcare*, quæ hodie etiam apud Italos *tripudiare* & *ſaltare* ſignificat, quod ſaltando, & tripudiando certamina iniret, & hoſtes aggrederetur; nec propoſito excidit, ſive enim dirimenda controverſia auctoritate, habuit auctorem Fauchetum noſtrarum antiquitatum promum condum, qui lib. 8. 2. vol. c. 16. dictum revera *treſcatorem* ſive ſaltatorem aſſerit; & alterius denominationis, originiſve dubitanter dumtaxat, & laudem diligentiæ minima quæque obſervantis affectando, meminit: ſi vero ratione res agenda, ſufficiet perpendiſſe indolem, & fortitudinem gentis noſtræ, quæ magnam orientis partem, nempe imperium Conſtantinopolitanum, & tot occidentis regiones ſubegit, ut ab omni litigioſarum fraudum, quæ ignaviæ ſunt ſtratagemata, ſuſpicione liberetur, neque ea laboret Theobaldus dux

† *Nonius Marcel. in trica.*

fortiſ-

fortissimus, cujus generosæ alacritati contra optime conveniet saltatio, & instante certamine tripudium ad animum bellicæ gloriæ cupidissimum significandum: sane ad eumdem modum generosi Lacones πρὸς αὐλὸν, καὶ ῥυθμὸν, καὶ εὔτακτον ἐμβάσιν τοῦ ποδὸς *ad tibiam numerosque, & quamdam pedum modulationem certamina inibant* teste Luciano de saltat. qui insuper addit eos à Castore, & Polluce heroibus didicisse καρυατίζειν *saltare ea saltationis specie, quæ à Caryis Laconiæ urbe dicta est*, imposterumque curasse, ut eorum ephebi æque saltatione ac armis exercerentur; immo Thessali bellica laude clari adeo conjunctam cum imperatoria majestate saltandi peritiam putarunt, ut suos duces προορχηστῆρας *præsaltatores* nuncuparent, & in titulis statuarum eis erectarum scriberent, eos εὖ ὀρχησαμένους τὴν μάχην *probe pugnam saltasse*, ad significandum eos illustrem retulisse victoriam. Æthiopes etiam saltando pugnam auspicantur, neque ullus eorum tela in hostes mittebat, nisi prius suam saltatione excitasset alacritatem, & hostibus terrorem incussisset. Sic Dionysius saltando Lydos, Indos, Tyrrhenosque & innumeras alias gentes subjugasse legitur; sed ut ad Lacedæmones redeam versus † Tyrtæi Poëtæ recitabant, & numeroso passu pugnaturi gradiebantur, immo pyrrichen saltationem militarem & ad fortitudinem adeo utilem, ut cum ea bellicæ fortitudinis studium desisse putetur, Lacedæmonum esse inventum volunt; sed alii ad * Pyrrhum Achillis filium sic à capillitio dictum, ut Neoptolemus ob militiam à teneris annis exercitam dicebatur, quod illam saltationem magis commendat, cum Ilium ea expugnaverit. Quin Homerus Merionem Cretensium ducem fortissimum, quem Iliad. β vers. 651. Marti similem facit, vocat ὀρχηστὴν *saltatorem* Iliad. π. vers. 596. ut pateat saltationi eximium esse in pugnis usum: quod agnovisse † Cadurchos, & Chalibas cantu & saltatione hostem inuadentes ex Xenophonte constat; sed Martis ipsius sacerdotes id imprimis confirmant, à tripudiis enim, & saltationibus *Salii* dicebantur, hymnisque & saltationibus sacra sua mense Martio peragebant, pugnasque imitabantur, unde * *Agonales* dicti; si quis tamen eos deduceret ex Salica gente, & Saliis illis, quos primos Francos A. Mercellinus vocat, vel ut † Zozimus ἔθνος Φράγκων ἀπόμοιραν *gentem Francorum partem*, à quibus nostra lex Salica dicta, propius ad institutum nostrum accedet, & inter Theobaldi comitis finitimos à longo tempore saliendi

† *Athen. l.14. c.7.* * *Serv. ad Æn.2. Plin. l.7. c.56. Lucian. de salt.* † *de Cyri exped. l. 4.*
* *Dionys. Halic. l. 2.* † *Lib. 17.*

inter

inter arma viguisse institutum probabit; quod aliis etiam exemplis facile est confirmare: Carpesii enim Iberi fluvii accolæ secundum Stephanum, nec Gallorum dumtaxat vicini, sed propago, totus enim ille tractus Celtiberia dicitur, constatque, esse

---- à gente vetusta
Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.

Hi autem Carpesii *erumpunt à castris tripudiantes more suo, repentinaque eorum audacia terrorem hosti paulo ante ultro lacessenti incussum*, apud † Livium. Sic Ambrones etiam Gallica gens apud Plutarchum in Mario: κρούοντες ῥυθμῷ τὰ ὅπλα, καὶ συναλλόμενοι πάντες ἅμα *ad numerum concutientes arma, & simul omnes tripudiantes præliantur.* Immo tota gens Gallorum, unde hæc Manlii consulis oratio ad milites suos manus conserere cum Gallis varias Asiæ regiones occupantibus paratos: * *non me præterit, milites, omnium, quæ Asiam incolunt, gentium Gallos fama belli præstare, inter mitissimum hominum genus ferox natio pervagata bello prope orbem terrarum, sedem cepit; procera corpora, promissæ & rutilæ comæ, vasta scuta, prælongi gladii: ad hoc cantus ineuntium prælium, & ululatus, & tripudia* &c. Denique is mos inter Normannos imprimis viguit, & *cachinnis, exprobrationibus cum insultatione, & derisu* hostes solebant lacessere teste Abbate Reginone de Normannorum gestis ante Rollonem ad an. 891. Theobaldus igitur veteribus ferocis patriæ institutis morigerus tripudiando, & saltando inibat certamina, propterea que *trescatoris* seu saltatoris cognomen obtinuit inter Gallos, quorum antiquam ferociam politior Romanorum consuetudo jam cœperat temperare, & reddere mitiorem, sic suam potuit stabilire sententiam Palmerius, & ab errore amicos revocare: iis etiam potuit exquisito judicio prodesse, unde non raro consultus à clarissimo Malherbæo; Malherbæus, inquam, Gallicarum Musarum deliciæ, & seculi sui, ejus decus judicio multa ad litteras pertinentia sæpe permisit; sic aliquando dubius, & fluctuans inter duo symbola, quæ excogitaverat, & ita convenire Ludovico 13 judicabat, ut quodnam præferret, dubitaret, ad illius arbitrium illa detulit: in utroque clava cernebatur; sed unum hæc verba habuit *væ monstris*, quæ sua brevitate placebant, mentemque simul ingenti sensus amplitudine replebant: alterum vero illa: *erit hæc quoque cognita monstris*, quæ magis arrisere Palmerio, quod ad numeros com-

† *Lib.* 13. * *Liv. Lib.* 38.

 posita

posita blandius aures demulcerent, & insuper honorificam insinuarent comparationem filium inter, & Henricum magnum patrem, cui clava etiam placuerat; quare in Palmerii judicio acquiescere non dubitavit Malherbæus, illudque symbolum prælatum etiam hodie legitur in Parisiensis computorum cameræ frontispicio.

Cæteri Palmerii amici ignoscant eum in patriam reducere gestienti, & præ festinatione multa similia, quæ norunt, supprimenti, sat diu à libris & fraterna domo abfuit, hos ergo veteres amicos tandem revisit, & diuturnam absentiam assiduo cultu compensavit; absentium tamen amicorum semper fovit memoriam, eisque otii sui rationem modo reddebat, modo ab iis exigebat, nonnunqnam, & munusculis gratum suum animum testabatur: sed dum incautus innocuis amicitiis indulget, in fallaces amoris laqueos incidit, præstanti enim nobilis puellæ forma, & ingeniosis blanditiis ita captus est, ut arti amatoriæ, cæteris sepositis, dumtaxat daret operam, & totum Gallicis carminibus, epistolisque suas flammas spirantibus tempus largiretur, quod melioribus studiis deberi suadebat ratio, † monebant amici, & ipse tandem propria mentis luce, absque Leucadis petræ auxilio, quo Jupiter, ipsa Venus, & multi Heroes eguisse dicuntur, valuit agnoscere, ut in eleganti dialogo Græco sub nomine Dyscrastis suo familiari Paramythio ad conservandam dulcis erroris memoriam narrare voluit.

† *Vid. Cupid. Cruc. A. Gabbem.*

Leviter hanc imbellis cupidinis militiam tentavit, sed generosæ militiæ sedulo vacavit, & quas inter exteros artes bellicas didicerat, pro patria exercere summo honori duxit; quamobrem vix audito classico, quo convenire ad signa, & ducem Longovillæum Normanniæ præfectum sequi in Lotharingiam nobiles jubebantur, illico cum egregio comitatu properat ad eum Palmerius, & equitum turmæ ductor constitutus assiduam & generosam cum sociis navavit operam, donec honorifice dimissus splendidum illustrissimi principis reportavit testimonium in campo S. Nicolai 2. oct. 1635. datum, quod cum plurimis ejusdem principis epistolis servo, ut totidem illius erga Palmerium benevolentiæ monumenta; iis etiam res satis momentosas non raro ipsi commisit, & ad gravissima inter vicinos dissidia componenda auctoritate sua munivit, sicque validissima argumenta sunt, plurimi fecisse ejus judicium, solertiam, & magnanimitatem.

Impe-

Imperata illa militia, quam * *Heribannum*, quasi *domini convocationem*, vel *ad bellum convocationem* solemus nuncupare, functus non existimavit, ut plures, omni se satisfecisse officio, anno enim 1641. victricia regis signa honorarium militem sequutum fuisse datis in campo juxta Basseam Bastellaniæ insulæ urbem 22. octob. 1641. diplomatibus regius in Normannia tunc legatus, & exercitus dux Grammontius testatur.

* *Roquans de banno & Heriban. c. 1.*

Redux inter suos secundum consuetudinem suam & beneficos mores nulli obesse, omnibus autem prodesse conabatur; horum componebat lites, illorum animos invicem offensos conciliabat, & firmum communis tranquillitatis vinculum haberi meruerat: sed fatalis rerum series, qua tristia lætis solent succedere, alcedonia illa non permisit esse diuturna: juxta Vandoperam degebat levis armaturæ equitum ductor, qui audacia, temeritate, & in ferendis militiæ laboribus pertinacia ex infima sorte ad munus illud pervenerat; is corroboratam longa in hostium solo consuetudine licentiam inter cives pacis tempore exercere, & omni scelere vicinos vexare aggreditur; miseros contra tuetur Palmerius, & vexatorem monet officii; sed scelus non fert habenas, nititur in vetitum, & quo fortiorem offendit obicem, eo vehementius furit, & bacchatur, fit itaque concursus prudentiæ cum vecordia, fortitudinis cum ferocia, & virtutum cum vitiis atrocioribus, utque virtus à recto suo tramite nequit deflectere, sic non potuit Palmerius, ne suæ virtuti deesset, non reprimere insurgentem adversarium: Timoleon fratri, & J. Brutus liberis cives lædentibus non pepercerunt, nec ipse hanc belluam, iis quarum oppressio præmiis remuneratur, ferociorem ferre potuit; quia tamen in regnis bene constitutis licere dumtaxat magistratui in facinorosos animadvertere noverat, jure & legibus egit: testes illico fide digni proferuntur, quærimoniæ undique advolant, & illi ipsi oppressi, qui metu prius exanimabantur, simulatque oppressorum causam in se suscepit Palmerius, ejus generositate recreati persequuntur reum, criminaque horrorem incutientia patefaciunt; hi incendiarium, illi latronem probant; adsunt viri, qui violatam uxorum pudicitiam, & mulieres, qnæ cædes liberorum, maritorumque ab ipso patratas queruntur; illico captus reus vinculis traditur, & jam in delectu supplicii totum negotium versari videbatur, cum rei fautores

ab inferioribus judicibus ad parlamentum Rothomagense, & ab hoc capitalem meditante sententiam ad sanctius regis consilium causam tandem deferri curarunt: tunc advocati in auxilium centuriones, tribuni, legati, & magna militaris ordinis pars, proceres etiam favere visi sunt, & ipsa regina mater juris, & regni columen benignas aures præbebat; sed ad primam scelerum descriptionem cohorruit, judicibusque imperavit, ut suo fungerentur officio; damnatus itaque, sed in ultimo speci naufragio versanti sacra anchora adfuit, privilegium scilicet anniversarium à morte revocandi facinorosum, quo à mille annis S. Romani feretrum ob immanis draconis cædem gaudere jactant Rothomagenses, ut videre est apud Thuanum l.78. adhoc itaque refugium reus confugit, & quo scel.ratior erat, eo ad privilegii amplificationem dignior videbatur; sed admirando Dei judicio accidit, ut tunc vir nobilis Rothomagi haberetur in vinculis ob cædem non sponte patratam, quem tamen certa mors manebat, nisi illud privilegium ipsi succurreret, hunc igitur amicis, & favore adjuvit Palmerius, hacque ratione utilem patriæ civem facinorosi supplicio redemit.

His curis solutus totum se litteris reddidit, commoda tamen anni tempestate Parisios petebat, ut suavissima amicorum consuetudine frueretur, & partas studio suo opes cum ipsis communicaret, litterisque cœpta commercia perficeret; ex ejus epistolis & J. Turgotii D. de S. Claro sacri consistorii Senatoris ad ipsum disco, hoc tempore patriam non exiguo officio demeruisse, quandoquidem amplissimum illum virum, cujus ingens vis ingenii, & in rebus agendis incomparabilis dexteritas erat, post exemptum rebus humanis Ludovicum justum, in patriam reditum meditantem hortatus est fortiter, ne stationem desereret, idque obtinuisse innumeris fuit fructuosissimum.

Sic sua sorte contentus vivebat, sed carissimum fratrem funestus morbus an. 1648. post graves aliquot assultus ex ejus consortio rapiens omnem ejus lætitiam amarissimo luctu infecit: sexagesimum excesserat annum Joannes Palmerius Baroniæ Vandoperanæ dominus, Jacobi frater major natu & unicus, adolescentiam suam aulæ dederat, & apud Henricum Borbonium principem Condæum Camerarii officio functus fuerat, sed maximam reliquæ ætatis partem sui beatus ruris honoribus domi transegit, res suas & fraternas pari

studio

ſtudio curans; ſic fratri reliquit ingentem, cum inſolita cura, luctum: ſumma tamen ejus conſtantia ei par fuit, & in ſapientiſſimo Dei conſilio Chriſtiano acquievit: verum qui dolorem fortiter tulerat, impatienter tulit contumeliam, niſi potius contumeliæ ictus cicatrice doloris nondum penitus obducta ipſi atrocior viſus eſt. Res ſic ſe habet, juvenis nobilis florentis ætatis ſuperbiens petulanter Palmerium aggreditur, videturque per ſubſtrati viri generoſi decus iter ad gloriam affectare; jam vergebat ad ſenium ejus ætas; † ſed *γῆρας λεόντων κρεῖσσον ἀκμαίων νεβρῶν ſenium leonis præſtat vigente hinnulorum robore*, indignatio igitur ſopitas excitat vires, mentemque, ne ad eam Chriſtianæ tolerantiæ, quæ ferendo ſuperat injurias, pateret aditus, præoccupans furenter urget ad vindictam, congrediuntur paribus armis, & illico ſenex juvenem domuit, domitumque exarmanit, illud autem certamen eleganti carmine Γεροντονεομαχία inſcripto celebravit clariſſ. Petivillæus ſenator Rothomagenſis amicitiæ & tempori indulgens, nondum enim Ludovici Adeodati auctoritate leges hanc licentiam coërcentes ſuam vim redivivam recuperaverant.

† *Hippothoon apud Stob. Serm.* 114.

Hactenus rerum domeſticarum curis pectus exuerat, & fraterna domo uſus ſua abſtinuerat, quo liberius ſtudio & neceſſariorum officiis vacaret, ſicque per 40. annorum circiter curriculum, quo in patria vixerat, cum fratre & familia fraterna conjunctiſſime degere conſueverat; diuturnam illam, & fere judividuam ſocietatem fratris ipſe exitus non valuit dirimere, fratriæ enim ſuæ viduæ operam ſuam addixit, & in ferendis ejus viduitatis incommodis ita adjuvit, ut ea vix ſenſerit, ſi acerbiſſima jucundiſſimi cum dilectiſſimo marito conſortii avulſio excipiatur. Non poteſt ſatis celebrari vis virtutis, dum fratriæ mœrorem ſolando lenire conatus, ipſe ſuum ſolatur, & illius conſtantiæ exemplo adeo conſtantem ſe præbuit, ut totus in Heroinarum admirationem converſus, ex omni antiquitate quinquaginta præſtantiores ſelegerit, & earum celebratione verſibus Gallicis facta, fratriæ pietati litare voluerit; ſed eheu animus præſtantiſſimæ illius matronæ marito inſolubiliter annexus, dum ſuis ſe expedire ærumnis nititur, expedit ſe corpore, & in cælum fruitura Deo, & optatum conſortium recuperatura fertur: ſic obiit in domino Maria Berneria ex nobiliſſimis Berneriorum & Quercetanorum proſapiis ortum ducens, patrem enim habuit Joannem Bernerium

 Fontani,

Fontani, dulcis paludis, & Vallium dominum, & matrem Annam Quercetanam: marito tabulis matrimonialibus 14. julii anni 1602. juncta per 46. annos cum ipso tranquille vixerat, & ejus fœlicis conjugii septem liberi superstites præclara fuerunt pignora, in quibus redivivæ parentum virtutes perseverare cernebantur.

Perculsus hac dilectissimæ familiæ calamitate Palmerius fatiscebat, & quod acerbissimum erat, quo levaret luctum, & animum erigeret, nullum apparebat remedium; ut enim quæ necessariorum funeribus communia sunt prætercam, privatim angebatur ob mutandam vivendi consuetudinem, neque enim liberi in ejus consortio educati, post parentes in patriam cælestem admissos, domi simul remanebant, quia è tribus masculis major natu contractis publico diplomate 5. Martis an. 1633. cum nobilissima virgine Anna Corduana illustrissimi equitis D. Mimbræi, & illustriss. Beaumanoiriæ filia in privatum concesserat domicilium; alter G. Palmerius militiæ addictus in exercitu regio præliorum Marescalli munere fungebatur; junior Jacobus Palmerius, qui nunc levis armaturæ equitum tribunus est, jam turmæ equitum ductor domo aberat; è quatuor filiabus tres jam matromonio junctæ fuerant, & junior Helena Palmeria domi sola supererat, quæ quidem patruum studiose colebat, ab eoque impense diligebatur, sed benigna Dei providentia ad nostrum connubium destinata brevissimum ipsi consortium pollicebatur: vacuam igitur domum dulci, qua delectari solebat, societate relinquere cogebatur, imo fugere ut se à funesto eriperet luctu: amœna enim Vandoperæ prata, fæcundissimi agri, & jucundum nemus, quæ ejus oculis nuper adeo arridebant, recentem tunc exasperabant dolorem, & dominorum funeribus atrata videbantur; ipsa Diva languidius juxta ædes putabat fluere, ut ejus lachrymas sollicitaret; lætiores avium cantus næniæ erant; Musæum denique ipsum sepulchreti speciem ipsi præbebat, & libros in eo ut totidem loculos contemplabatur, adeo mœror omnia inficit, & suis oculos imbuens coloribus amænissima quæque efficit lugubria.

Non frustra tot jactatus est ærumnis, iis enim non secus ac vehementibus procellis in portum delatus est tranquillissimum, Cadomum dico, urbem florentem, & elegantissimorum ingeniorum fæcundam, quæ blande ipsum excepit: humanæ tamen amicorum conversationes omnes solitariæ vitæ incommoda non auferebant, ut itaque

que amandarentur, & Palmerius firmiter retineretur, illius familiares & amici devinciendum vinculis matrimonialibus curarunt, consiliisque & cohortationibus obtinuerunt, ut de nuptiis Margaritæ Samborneæ ex nobili inter Anglos prosapia oriundæ serio cogitaret, quod successu non caruit, eas enim nuptias 5. octob. die solemni benedictione perfeci ,& concordissime simul vixerunt ad an. 1663. quo coniux cælum cum terra commutans eum cælibem imposterum vitam ducturum dereliquit.

Interea non fuit inutile Cadomensibus ejus contubernium; nam politior illa Academia, quæ viros ex quovis ordine celeberrimos & præstantissimos complectitur, ab ejus adventu ortum duxit, ipseque inter eos qui de illa formanda consilium ceperunt, primus à clariss. Briosio in epistola ad amplis. Turgotium celebratur; nemo autem in dubium debet revocare, quin illud institutum laudes mereatur immortales; quemadmodum enim benigniora sydera simul congredientia fortius influunt, & ampliora præstant commoda, quam cum aliquod sydus seorsim agit, & privatas tantum exerit vires: ita doctorum virorum concursus innumera reipubl. litterariæ beneficia potest præstare; immo dum sua studia conferunt in unam societatem, æmulatione quadam excitantur, & mutuatis à se invicem ditescentes luminibus abstrusissima quæque penetrare, & tenebricosissima illustrare valent; hinc nobiliores Italiæ urbes, & Lutetia ipsa urbium regina Academias habent, & earum ope ad illustrandum gloriæ suæ decus indiguisse arbitrantur: hoc ornamento igitur Cadomus nostra insigniri etiam meruit, multumque debet Palmerio Academiæ ex parte auctori.

Quamvis Academiæ Cadomensis institutio laudabilis esset, & omnes Academici in omni doctrinæ & elegantiarum genere excellerent; ex eaque institutione, & horum sodalitio non exiguus redundet in Palmerium splendor, expatiari non libet in describenda illustri illa societate; sat dulcissimis versibus & aliis meritis innotuerunt Briosius, & Hallæus, Segresiusque carmina Virgilianorum æmula Gallico idiomate fundens; sat novit doctior orbis Grandorgæum, Torodeum, Huetium ex doctissimis Galliæ nostræ viris electum, ut regiis Delphini studiis præficeretur, celeberrimum Menagium, & Magnum Bochartum, cæterosque perenni fama dignissimos; sed cum non sit minor virtus, quæ sapienter instituta sunt, fortiter

titer

titer tueri, non debeo tacere quod invida otiosorum malignitas in illustrem horum virorum societatem ausa fuerit dentes exacuere, & coram humanissimo principe Longovillæo famam illius arrodere; sed propugnator opportune adfuit Palmerius, qui ejus studia & instituta enarrans compressit ora calumniæ, Academiamque ad bonum litterarum, regni emolumentum, & ornamentum urbis natam esse validis argumentis comprobavit. Sic repressa malevolentia visa se continuisse; sed quod palam tentaverat frustra, clam peragi posse speravit: principem igitur furtim & inter familiaria colloquia adoritur, nullos adesse Academiæ fautores rata; at illustrissima Bevuronia, nunc Arpajonia Ducissa, quæ præstantissimam in venustissimo corpore gerens animam, cui graves Palmerii sermones inhæserant, fecit, ut absens etiam de obtrectatoribus referret victoriam: unde unanimi Academiæ decreto præclarissimæ herois per Palmerium gratiæ actæ sunt: tunc omnibus applaudentibus suos habuit conventus Academia in domo clariss. Briosii meditullium & celebriorem urbis partem exornante; eximiæ enim Briosii virtutes, candor, singularis eruditio, & summa humanitas tanto in pretio semper extiterunt inter Academicos, ut omnes ei ultro cesserint jus eos convocandi, excipiendique, si paucæ aliquot vices, quibus hic honos habitus Palmerio, excipiantur: itaque cum incredibili gaudio vidit hanc societatem florescere, & benignissimo principis præfectorumque urbis favore gaudere; in dies etiam augescentem vidit sub generosi Montauserii principi succedentis protectione, & optime constitutam illam reliquit moriens; imo etiam aliquot annis post illius mortem viguit, sed Briosii morte prostrata videbatur, cum illam erigere dignatus est illustrissimus Matignonius, qui nunc etiam illam fovet, & ad curam inferioris Neustriæ ipsi à rege commissæ, illius conservationem pertinere arbitratur.

Dum inter doctos sodales exultat Palmerius P. Puteani morte affligitur, vixque illam defleverat, & J. Puteanum solari studuerat, cum ab illo varia monumenta ad honorandam defuncti fratris memoriam accipit, unaque acerbissimum fati præmaturi clariss. Huillerii nuntium, quo iterato ictu pene concidisset, nisi deficientem digna amplissimi Belleuræi ad principalem senatus Parisiensis dignitatem electio recreasset; sic utramque fortunam cum iis, quorum benevolentia fruebatur, partitam habebat, & in societatem luctus vel gaudii

aman-

amantissime se offerebat, ut ex ejus litteris & responsionibus colligitur.

Interea atroci corripitur morbo, sævisque cruciatur doloribus, quos tamen patientia superauit, & à piis meditationibus nunquam abstinuit, sed pro inutili gemitu orationes fundebat, quas interdum versibus etiam exprimebat; immo sepositis propriis doloribus amicorum calamitati dumtaxat indoluit, ut in acerbissimo generosi Rucquevillæi, & præstantissimæ Luzernææ casu patuit: hos ipsas charites finxisse, polivisse, & leporibus, elegantiis, virtutibusque omnibus ornasse dixissent, quicunque charitibus ipsis præstare, virtutumque omnium absolutum compendium esse dominam Luzernæam, ipsorum matrem ignorare potuissent: frater, ut nativum decus augeret, exteras nationes, & regum aulas frequentaverat, tunc vero magna generosæ indolis inter acerrimos Ipræ oppugnatores dabat specimina; soror autem flos virginum, & provinciæ nostræ ornamentum eximia forma & suavissimi ingenii leporibus omnes rapiebat in admirationem; immite dumtaxat fatum non flexit par illud nobilissimum, sed fratrem sororis animæ dimidium inter hostiumstrages exultantem insidiose percussit, eodemque ictu illam dolore confecit, & utrosque cælum excepit: sic olim apud Callimachum Basilo Menalippum fratrem in ipso rogo voluit comitari, sed atroci manus & ferri opera indiguit ejus amor, qui piissimæ Luzernææ solus suffecit. Tanta damna Palmerius cum omnibus bonis sensit, & deflevit, sed amicitia innumeris officiis cum utrisque exercita ingentem luctum ipsi peperit, quem elegantissimis versibus Gallicis & Italicis lenire, unaque perenne charitati fraternæ monumentum erigere conatus est. Hæc & similia officia æstum morbi, quo angebatur, temperabant, suarum etiam observationum communicatione delectabatur, & cujuscunque pretii essent nunquam eas amicorum fidei committere dubitavit; testis nobilissimus Bigotius, ad quem an. 1659. misit, quas fecerat in Polybium animadversiones, ut Boeclerum Argentinæ novam Polybii editionem adornantem earum faceret participem: testis celeberrim. Menagius, cui paulo post suas in Laërtium observationes dedit, quarum etiam in doctiss. commentariis aliquoties meminit, sæpiusque fecisset, nisi, quod doctis solet accidere, in eamdem multoties sententiam convenissent: testis etiam clariss. Ezechiel Spanhemius veteri amicitia mihi conjun-

ctiſſimus, cui illuſtrationem Lucani meditanti ampliſſimam diſſertationem, in qua difficiliores hujus poëtæ loci explanantur, benigne conceſſit; eademque humanitate erga plures alios uſus eſt.

Interea morbus vires acquiſivit eundo, & quaſi patientia irritaretur, vehementius urget, non amplius curru vehi, vel equo inſidere, vel incedere pedibus valet æger; vix ac ne vix quidem patitur lectum, ægerrimeque urinam guttatim emittit; quamobrem non levis de calculo oritur ſuſpicio; itaque initio anni 1659. Pariſiis evocatur Colo celeberr. λιϑότομος, qui morbo & affectis partibus exploratis ſectionem certis indiciis eſſe neceſſariam judicavit: ad eam igitur neceſſaria parat, dum Palmerius de eventu incertus ſuis rebus conſulit, condit teſtamentum, animam Deo commendat, continuoſque cum amicis ſerit ſermones de ſpe ſua, & futura quam anhelabat beatitudine; nunquam viſus animus excelſior, & terrena omnia magis deſpiciens. Solemus eos, qui viribus integris & mente ſana inter cruciatus & tormenta ad extremum uſque ſpiritum conſtantes perſeverant, magnifacere; at violenta tormenta citiſſime enecant, tenuis auræ inſtar enſis jugulum petit, & † *ferri frigore primo* extinguit vitam; ignes & laquei illico ſuffocant, ſufficitque ad vincendum expectaſſe pauliſper: longe igitur majori admiratione digna illa conſtantia, quæ ſuperatis per plures annos continuis cruciatibus, ad atrociorem ultro ſe parat, ut illius opera tranquillitatem cum majori Dei gloria, & proximi commodo valeat adipiſci. Novaculas, forcipes, forcipulas, ſcalpra, dilatatoria, ungulas, & innumera alia excarnificandis hominibus apta Palmerius placide videt expediri, nec magis commovetur, quam ſi ad ignoti cadaveris diſſectionem pararentur, ſola vincula ferre noluit, iis multo fortius eſſe animi ſui propoſitum aſſerens; ſic Cajus ille Marius, quem *plane virum* vocat Cicero, Plutarchuſque magnopere celebrat, eo quod primus omnium ſolutus fuerit ſectus; at Mario varices tantum ſecabantur, neque omnes ſecari paſſus eſt; Palmerius vero ad intima uſque viſcera ferrum admiſit, diſcerptiſque exquiſitioris ſenſus membranis per ſanguinis latices violentæ ingentium calculorum extractioni viam dedit: calculos dico, non enim unicus fuit, aut duo, treſve, ſed novem, quorum minor nucem juglandem ſuperabat: ſpectatores ſane obſtupuerunt ad rigidam ſenis ſeptuagenarii patientiam, diutiuſque

† *Stat. Theb.* 11.

nequi-

nequibant ferre lithotomum, dum unumquemque extraheret calculum, & instrumenti tactu alium deprehenderet, dicentem octies super esse adhuc; ipse contra, quasi callum obduxisset dolori, vel obmutescebat, vel accuratissimam disquisitionem mandans, Deum, ut ad ejus gloriam curatio cederet, precabatur. Votis respondit eventus, feliciter curatus est, & quemadmodum post duros labores, est quies gratissima, post ingentes dolores, sanitatis commoda recuperavit; sed paulisper dumtaxat ejus animum recreavit illa tranquillitas, vixque suffecit, ut ad novum certamen ipse alacrior redderetur; idem enim morbus redintegratis viribus convalescentem iterum invasit, & vehementius, quam antea concussit, quasi semel vidisse Palmerium difficillima patientiæ exempla præbentem, non suffecisset: intra igitur anni spatium calculus quater, vel quinquies prioribus major coaluit, sectioque repetenda, & vi maxima, ut exitui sufficeret dilatanda fuit; sed quo sæviores fuere dolores, eo clarior ejus virtus evasit, & nobilius, sub quo pertinax ille morbus cum fractis viribus prostratus cernebatur, sibi erexit monumentum.

Simulatque respirare potuit gratias liberatori Deo egit maximas, & ejus cultui reliquam vitam pie mancipavit, succisivas horas amicitiæ & honesto studio concedens; quare nænias funebres in obitum L. Seltzii maximæ spei adolescentis, & ex illustrissima Germaniæ prosapia oriundi Græcis, Latinis, Gallicis, Hispanicis, & Italicis versibus tunc cecinit; cecinit etiam *humi nascentia fraga*, & eorum Metamorphosim, idylio Italico *la fragola* inscripto omnes politissimas Tusciæ suavitates redolente ingeniosissime descripsit; unde quamvis mense Martio maturverit hæc *fragola* (quo fraga non inveniuntur, nisi cura incredibili, ut illa quæ Ludovico 13. singula singulis aureis nummis constasse dicuntur) eruditissimis tamen clariss. Totii Ferrarii senatoris Rothomagensis, Conrarti, & Capellani palatiis jucundissime sapiebat, ut ex eorum verbis, aut ad auctorem epistolis didici.

Ex ejus manibus evolabat hoc opusculum, cum lætus attulit nuncius diu optatam regii Delphini nativitatem; exultavit senex patriæ amantissimus, & abstrusos in frigidis venis igniculos suscitans dialogum Græcum ducentorum versuum composuit adeo celeriter, ut duodecimo ab illustribus illis natalibus die lucem videre potuerit; in eo nihilominus ingeniosa inventio, apta dispositio, Atticus lepos,

 & omni-

& omnigena ornamenta cernuntur; nolim tamen dissimulare audaculam viris quibusdam magnis hanc fictionem visam fuisse, qua pisces mutos fingit loquutos; sed pace illorum dixerim, eam sapientis senis modestiæ convenientissimam fuisse, quippe qui suaves lusciniæ modulationes, vel excellentes olorum cantus noluerit spondere, sed suum senium versibus repugnans cum piscium silentio maluerit comparare, ut vim, quam propensissimo in patriam amore inserebat ætati, melius exprimeret: hac præterea expressione præstantissima divinæ Musæ intelligentia, quam ne ipsum quidem silentium fugit, cuique pisces cæteris muti diserte loquuntur; vel potius ejusdem Musæ potentia maxima, quæ valet elingues reddere disertos, significatur, unde † Horatius sic Melpomenem alloquitur.

† *Carm. l.4. od.3.*

O mutis quoque piscibus

Donatura Cygni si libeat vocem.

Nec audaciora exempla desunt, habemus enim προσήγοροι δρύες *loquaces quercus* apud Æschylum, & apud Ovidium Metam. l. 13.

Vocalemque sua terram Dodonida quercu.

Et † *dodonam loqui frondibus* dixit Symmachus: immo navis Argo ex his constructa lignis alloquitur sæpius Argonautas apud * Apollodorum: sed ne aliqua divinitatis suspicio hæc exempla minus idonea efficiat apud Virgilium.

† *L. 4. Ep. 33.* * *l. 1.*

† ---- *gemitus lachrymabilis imo*

Auditur tumulo.

† *Æ. l. 3.*

† *Calamique loquaces*, secundum Petronium, vel secundum Ovidium creber arundinibus tremulis lucus asininas Midæ aures prodiderunt: quin ipse S. Spiritus Jud. 9. varia arborum genera introducit loquentia, neque ullus recentiorum poëtarum ab hoc more abhorruit testibus Gallis, Hispanis, & Italis, Lusitanisque, quorum unus spiritum propheticum non dubitavit concedere promontorio bonæ spei, ut Vasconi de Gama futuras calamitates prædiceret, quæ temerarios suorum ausus manebant. Præterea apud Æsopum habemus ipsum Delphinum colloquentem; & apud Lucianum extat etiam dialogus Delphini & Neptuni: nec mirum si loqui dicantur, qui signis suos affectus norunt intelligenter exprimere: nam *Capto à rege Cariæ*,

† *Satyr. Metam. 11.*

alliga-

alligatoque in portu Delphino, ingens reliquorum convenit multitudo, mæstitia quadam, quæ posset intelligi, miserationem petens, donec dimitti eum rex jussit; inquit † Plinius. Neque signa dumtaxat piscibus sunt concedenda, habent enim quasdam voces eorum nonnulli, ut pæciliæ, de quibus Pausanias in Arcad. & illi de quibus * Athenæus, piscisque Hajul Sinis dictus, quem Martinus Martinii in descriptione Sinæ infantium clamores imitari testatur; Delphinis imprimis, qui præ aliis piscibus respirandi facultate pollent, testibus Theophrasto † & Aristotele, voces non inepte conceduntur, maxime cum habeant linguam latam, ac mobilem, ut locis citatis Plinius, & Aristoteles docent; imo eos vocales esse expresse affirmant: sed licet alias nunquam fuissent, cum extraordinarii eventus etiam mutis usum vocis aliquando concesserint, quis jure eum denegaret Delphinis, nascenti augustissimo Delphino, cujus gloriam totus terrarum orbis celebrare tenetur.

† *L.9. c.8.* * *Dipnos. l.8. c.1. & 2.* † *De piscib. de respir. c.12.*

Hæc opuscula, & suas in triginta auctores Græcos exercitationes in eum ordinem, quo editæ sunt à Gaasbekiis Leidæ an. 1668. cura doctissimi Gronovii redegit, inter graves & acutos morbi sui dolores, quod miratus Briosius hos versus fudit:

Quas fers victrices palmas umbonis in orbe,
Palmeri, celsa quam bene mente refers!
Nititur adversum pressantis pondera molis,
Et dum obruatur palma, resurgit ovans.
Niteris adversum pressantis pondera morbi,
Et dum decumbis, nobile surgit opus.

Dum prælа desudabant inexpectatum Palmerio munus à rege demandatum est; crebris augustissimi Regis aures personabant querimoniis eorum qui protestantes dicuntur, quod leges in illorum gratiam latæ violarentur, & templa olim ipsis concessa auferrentur; adversantes contra Ecclesiastici variarum usurpationum illos accusabant, utque causæ cognitio differretur, obtinuerunt, ut per singulas provincias duo præfecti ex utraque parte constituerentur, qui in legum infractores inquirerent, ex his unus fuit Palmerius, & regio diplomate 29. novemb. an. 1664. Parisiis dato; huic muneri cum integerrimo Gajo in Neustria inferiori intendente præfectus est, conjunctissimeque & unanimiter illud gesserunt, neque, quas miserias levare non valuere, auxerunt.

 Un-

Undique blandientis famæ aura afflabatur Palmerius, quique ejus criticas obſervationes tunc legebant, perſpicacitatem, variam eruditionem, diligentiam, & ſubactum judicium magnis efferebant laudibus; nihil tamen ei jucundius, quam ſingulare obſequium hujus operis dedicatione teſtatum feciſſe erga illuſtriſſimum ducem Montauſerium, cujus merita in ſe agnoſcebat ingentia: revera magnus ille heros ſumma eum benevolentia ſemper proſequutus eſt; ſuis ſæpe beabat litteris, & ab eo acceptas libenter excipiebat, nec à ſe quemquam Cadomum verſus ſolebat dimittere, cui non mandaret ſuo nomine Palmerium honorifice compellare, quin eo ipſo die, quo hanc vitam cum meliori mutavit, dumque extremos ageret ſpiritus dulci hoc ſolatio perfuſus eſt, audivitque nunciatam ab ipſo ſalutem, & ejus memoriam ei caram eſſe, cui præ omnibus probari exoptabat: etiam poſt fata dux generoſiſſimus amavit Palmerium, ejuſque conſtantiam celebravit, & ejus affinibus ob ipſum omnem ultro pollicitus eſt favorem, atque, quod imprimis commemorandum, lucubrationum ejus curam habuit, humaniſſimiſque litteris ad me datis, ut cum publico eas communicarem, primus auctor extitit, jure tamen ac merito, illius enim hortatu *Græciæ* ſuæ incubuerat: illum quidem Chriſtina olim ingenti patris decore, ſuoque fulgens ad hoc opus ſuſcipiendum impulerat, & amici omnes urgere non deſtiterant, ſed ſola omnes præſecabat moras Montauſerii auctoritas, & ad optatum finem jam jam perductura videbatur, cum in funeſtum Auguſto menſe an. 1669. ineunte, incidit morbum. Non ſtatim deſpondit animum ſenex generoſus, immo adorientis hoſtis impetus fortiter nititur frangere, & fregiſſe putabamus; ſed Februario menſe anni ſequentis morbus recruduit, lentiſque febris continuæ ignibus auctus ægrotum jam ſenio confectum validius oppugnavit; nunquam acutiores ictus ulla excepit patientia, nunquam atrocioribus tormentis virtus cruciata eſt; modo pungentibus iſchiadis aculeis torquebatur; modo debilitati renes, & continuo accubitu aduſti ab officio ceſſantes ipſum acriter vexabant; modo longis agitabatur inſomniis; ſæpius omnes illi angores, quaſi agmine facto, ſimul ſævientes in ipſum irruebant; denique nihil ſani in ipſo remanſit præter mentem, quæ inſuperabilis ducis arcem propugnaculis propugnantis inſtar ubique aderat, & hoſtiles impetus fortiter propulſabat. Sed in tanto diſcrimine, quemadmodum vix ingruentia

gruentia

gruentia undique tela poſſunt omnia declinari, dumque unum protegitur latus, ictibus adverſis alterum patet, ſic Palmerio accidit, etenim du n contra validos dolorum impetus ſuam tuetur conſtantiam, nullis ea ictibus læſa eſt; at non valuit ad extremum uſque momentum ratiocinandi facultatem ab omni læſione omnino liberam vindicare, nubeculis enim quibuſdam ex infima corporis regione paulatim deficiente ſubortis petita delirium nonnunquam paſſa eſt; ſed quod ſatis mirari non poteſt, hoc ipſum delirium in partem ejus laudum venit, cum nunquam contigerit in re ſeria, & alicujus momenti; verum ſi rumores referrentur, eos aliquando cum aliqua veteri hiſtoria confundebat, & ad luſum compoſuiſſe, cum referebat, videbatur; ſi de rebus domeſticis, & familiæ ſtatu ageretur, à propoſito divertens expatiabatur, nec ſemper appoſite reſpondebat, verum cum de Deo, de beatorum vita, & de prævia fide, ſpe, charitate cæteriſque virtutibus ſanctitatem, ſine qua Deum nemo videbit, componentibus, illi ſermo habebatur, attentum præbebat animum, convenientia dabat reſponſa, variaque S. Scripturæ oracula recitabat, quibus ſuam ſuſtentari fiduciam teſtabatur, idque tanto cum judicio, ut omnibus abunde conſtaret, tam altas in eum radices egiſſe pietatem, & in mores ejus ita transfuſam, ut nulla vi morbi poſſet divelli, nec revera mentem ejus errare, ſed prudenter res neceſſarias, pias, atque divinas, à fluxis, vanis, & terreſtribus diſcriminari, in hiſque feriari, ut illis tenacius adhæreret, & beatitudinem bonis permanentibus conſtantem animo libero perciperet: ſane totus erat in illius beatitudinis meditatione, ejuſque præviis deliciis ſæpius jam perfundi viſus eſt, unde & ad exitum properabat, & quaſi reliquum vitæ curriculum metiretur oculis, penultimam cum ipſo nos peragere noctem noluit, ſed poſtridie ſe adhuc victurum pollicitus juſſit ab ejus lecto recedere: eo autem die exoriente, vidimus ejus vires ſenſim fatiſcere, extenuatamque crebreſſere reſpirationem; languentes tamen ad cælum ſuſtollere oculos, ipſas componere ad orationem manus, & orationes etiam fundere non deſinebat; orationem dominicam è corde erumpentem in ore ſemper habebat, illamque ultimo pronunciavit certus præ cæteris placere patri, qui vocem filii, & ejus erga homines ſtudium, in ea perſpicit; ut vero pateret quanta cum libertate in extremo illo vitæ termino oraret, cum ad *panem cotidianum* pervenit, in locum horum verborum, quæ ſolita

vitæ

vitæ ſubſidia, quorum non amplius indigebat, videntur ſignificare, ſubſtituit *liberationem neceſſariam*, quam illico aſſequutus eſt, vix enim *Amen* exprimere potuit, & aſſenſum, quem noſtris deinceps præbuit precibus ſolo nutu ſignificavit: tandem diriguiſſe ſubito viſus eſt; dum animam corporea vincula effugientem Deo commendarem, & ardentibus votis precarer, ut illam propter Jeſum Chriſtum in manus ſuas ſuſcipere dignaretur; at pius ſenex reſiduas coram affinibus & tota familia vires colligens tremulis manibus meam manum ad os ſuum detulit, hac ratione gratias agens pro votis, & ſimul deſignans feliciter eſſe completa; penituſque illico expiravit: ſic hora decima veſpertina calend. Octob. an. 1670. poſtquam ſeria pœnitentia peccatorum abſolutionem à Deo impetraſſet, & omnibus qui ipſum offendiſſent benigne largitus fuiſſet, mori deſiit Jacobus Palmerius Grentemeſnillæus, beatamque cum Deo vitam in cælis auſpicatus eſt octuageſimo tertio ætatis ſuæ anno.

Hanc vitæ fideliter, & honeſte peractæ, & votorum ſuorum metam adeptus Palmerius nihil amiſit, niſi labores, & ærumnas, vivit; vivetque in grata amicorum memoria; & in ſuis operibus, quorum celebritati nulla finem allatura eſt ætas; amici vero illuſtria ejus virtutum exempla conſervantes nihil amiſerunt præter conſpectum & præſentiam, cujus ut ſuppleamus defectum hic illius effigiem delineare, & characterem deſcribere tentabimus.

Palmerius procerum habuit corpus, cujus ſingulæ partes apta proportione & juſta compagine ſibi invicem perfecte reſpondebant, caput decora ornabat cæſaries, quæ in extremitate ſua criſpabatur, & cinerea erat, antequam canicie illam infeciſſet ſenium; frontis altæ decus ſub ipſa prominebat, & ſinceræ mentis gravitatem explicabat; oculi cærulæi erant, & vivaci comitate placebant; naſus patentibus reſpirationis meatibus in imo protuberans, & in acumen deſinens ardorem animi, perſpicacitatemque indicabat; genæ macilentæ, & decolores ut laborioſis contingunt; os vero rotundum, & modice diductum, cum majeſtate quadam generoſa animi arcana convenienter proferebat, & quæ tacenda erant noverat ſupprimere; in toto denique corpore nullus erat nævus, omnia decebant membra, ſuiſque apte, & agiliter fungebantur muneribus ante repetitam ſectionem, ea enim dextri cruris nervi contracti claudicationem induxerunt, & aliquandiu uſum fulcri ſubalaris ipſi reddiderunt neceſſarium, unde

hoc

hoc Briosii votum Proxeniis:

Qui petat, alter erit; tibi dii dent munera mille,
Nos petimus, tollant dii tibi fulcra duo.

Præstans hoc domicilium longe præstantior hospes incolebat, anima scilicet, cujus vis ingens, & dotes eximiæ; menti innata lux tanta erat, ut obscura quæque lustrando illustraret, & tanta capacitas, ut subliniores disciplinas, & diversissimas facile comprehenderet, nullaque erat, ad quam natum versatile ejus ingenium non videretur; acri insuper pollebat judicio, quod frustratis errorum decipulis ad verum recta tendebat, nec tamen officiebat memoriæ felicitati, & constantiæ; ei enim veluti nitidissimæ crystallo, quæcunque legerat, viderat, aut audiverat, videbantur impressa, adeo clare & distincte illa promebat ejus oratio: ad mores quod attinet laudatissimi erant, ne videri justus, sed esse semper studuit, in omnibus, & erga omnes; ab omni dissimulatione, & mendacio imprimis abhorrebat, & candori, integritatique totus erat deditus: neque satis ipsi erat bene agere, sed aliorum vitia insuper insectabatur, tantamque virtutis suæ fama auctoritatem sibi pepererat, ut sive monenti, sive arguenti pauci refragarentur, quia ipse cedere nesciebat nisi rationi, quæ non solebat ab ejus partibus abesse, quæque pietate comitata totam illius vitam adeo prudenter moderata est, ut immortalitatis iter constanter tenuerit, eamque feliciter decedens in domino, etiam ipsa morte fuerit consequutus.

IN OBITUM
NOBILISSIMI PALMERII GRENTOMENILLÆI,
ODE.

Guttis tumescens Olena grandibus,
Doctique montis flebilior Chorus
Turbatur, & lauros virentes,
Et patrias lacerat coronas.
Quæ dira sacras sic quatit insolens
Musas? inurunt scilicet improbam
Parcæ cicatricem, gravique
PALMERIUM rapuêre morbo.
Eheu! tenentem PALMERIUM pari
Ensemque fulgentem, & calamum manu
Armata nam Pallas, simulque
Pallas utrumque dedit Togata.
O quam decoro pulvere squallidus
Armis vacabat, seu nova prælia
Tentaret ad Rheni bicornis
Littus, & in tumidas Iberûm
Iret catervas; seu peteret feros
Hostes, minaci dum ruit impete
Vocata magnis in periclis
Nobilium generosa pubes.
Adversa fudit corpora fortior,
Adversa pulcro pectore vulnera
Excepit armatus, nec illum
Et senio gravis & labore
Tardavit ætas, quin juvenem senex
Cæco insolentem robore frangeret,

Utque

Utque alter Entellus Daretis
Fata pugil renovaret audax.
Sed & cohortis cuncta Heliconiæ
Secreta, doctæ mentis acumine
Pervasit, & quicquid diserta
Romulidûm stupuit propago;
Quicquid profundo quondam habuit sinu
Tellus Achiuûm, sparsaque rudera,
Priscasque scrutans civitates,
Eximias tulit inde gemmas.
Et Parca tantum falce metat virum!
Longis nec illum parta laboribus
Doctrina servet, nec probata
Ah! toties animosa virtus.
Injuriosis sed furat hæc licet
Succincta telis: PALMERIUS tamen
Florebit, irridensque temnet
Immemoris vada cara Lethes.
Huic nempe laudis perpetuum decus,
Famamque mansuram alta scientia
Donabit, & cedro linenda
Ingenii monumenta magni.
Hæc ô capaci pectore qui capis
Totas Athenas, & latium vetus
Morine, doctorum per ora
Alitibus facis ire faustis.
Qualis parentem suscitat inclytus
Phœnix odoris ignibus; ignea
Sic mente, cognato redonas
Palmerio meliora fata.

G. PYRON, *Eloquentiæ Doctor Consiliarius & Professor regius Celeberrimæ Acad. Cadomensis.*

I N

PALMERII GRENTMENILLÆI

Longos summosque cruciatus,

EPIGRAMMA.

Vis tibi spectaclum detur, quod possit ab altâ
Mirantem arce Poli, detinuisse Jovem;
Vis detur Sapiens immotâ mente dolori
Qui luctatus ovat; respice Palmerium.

I. MOSANTI BRIOSII SENAT. METENS.

EJUSDEM

AD DEUM ORATIO.

Vel finem, Deus alme, malis; vel tot mala contra
Constantem usque animum, da mihi, summe Deus.

In te Domine speravi, non confundar in æternum.
Psal. 30. vers. 1.

IN

EJUSDEM PRÆSTANTISSIMI VIRI

OBITUM.

Impavidum Fati pectus, Vir moribus aureis,
Phœbi & Martis amor, mente manuque potens.
Proh dolor! Ille novus rigidi Cato cultor Honesti,
*Sed cui causa Deo quæ placet, una placet; **
Et partes qui, Christe, tuas est usque sequutus
Palmerius, novus heu! concidit ecce Cato.

* Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.
Lucan. Phars. lib. 1.

POUR

POUR LE MESME

du mesme.

MONSIEUR PAUMIER DE GRENTMESNIL

EPIGRAMMA.

TEL contre les douleurs Vainqueur a combatu,
Qui n'a pû de la Mort soûtenir la presence.
Tel a pû voir la Mort d'un œil plein d'asseurance,
De qui sous les douleurs l'esprit fut abbatu.
Mais au point de la Mort, au fort de la souffrance
Avoir égallement beny la Providence,
Avoir toûjours fait ferme, & s'estre toûjours tû; *
C'est jusques ou PAUMIER a porté la constance,
C'est jusqu'ou peut aller la plus haute vertu.

* *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti.*

Je me suis teu, & je n'ay point ouvert ma bouche, car c'est toy qui l'as fait. PSEAUM. 38. vers. 10.

POUR

MONSIEUR DE GRENTEMESNIL

Estant au lict de mort.

Mortels, qui soupires apres de vains spectacles,
Dont les charmes trompeurs empoisonnent vos sens
Chrestiens, qui consacres vos vers & vostre encens
A tant de faus heros, a tant de faus miracles.
Voyés Grentemesnil triomfant des obstacles,
Que font a son esprit les maus les plus pressants
Venes toutes aujourdhuy de ses derniers accens
Receullir avec moy les precieus oracles.
De ce nouveau Caton, dans son lict abbatu,
Venez voir esclatter l'intrepide vertu,
Qui d'un cham de douleur, se fait un cham de gloire:
Dans le fort de sa peine il voit les Cieus ouverts,
Il gouste avec transport, la vie & la victoire
D'une ame qui s'envole, & qui brise ses fers.

M. de Carbonel Conseillier secretaire du Roy.

SOPRE LA MUERTE DEL

SENIOR DE GRENTEMESNIL

Cavallero famoso en letras,

Y ARMAS. PROSOPOPEA.

Escrivi, los dottores me admiraron,
Pelee, los bravos me enbidiaron,
A todos con morir y a satisfize,
O Muerte quiero quexarme,
Ben pudieras perdonarme,
Por los milagros que hize.

J. V. regis in sacro Consistorio Consil.

IN

IN OBITUM NOBILISSIMI
VIRI

JACOBI PALMERII

GRENTEMESNILLÆI,

Ejusque Opera posthuma à Clariss. Viro

STEPHANO MORINO

Illius affini edita.

Ergone supremis potuit succumbere fatis
Martis amor, phœbique decus, virtutibus ingens
P*almerius, Pyliam meruit, qui ducere vitam!*
Phœbe parens vatum, vosque o sacra numina Pindi,
Tuque Gradive pater, totum qui sæva per orbem
Bella geris, lethumque manu, num jure potestis
Tantum ferre nefas? Tantas evadere clades
Quid juvit, trucis & funesta pericula belli,
Si post Lethiferos tot casus, occubat atris
Vester honos umbris Erebi, o Crudelia fata?
Cum tot tamque graves generoso pectore morbos,
Tot pari dextra validos prostraverit hostes,
Ardens cum juvenis, bellique incensus amore,
In quascunque plagas Borbonia castra sequutus

Seu

Seu Rhenum quaterent armis, Scaldimque, Padumque,
Nec non Austriacas ditiones regis Iberi.
Cæde cruentatas, media inter millia fecit
Esse vias, acresque viros detrusit ad Orcum.
At series, ut longa nimis narrare vetabit;
Invicti sat erit nobis certamen acerbum
Hic memorare viri, pateat quo vivida virtus,
Et vani discant juvenes, quod Cana senectus
Nec vires animi, nec fortia pectora frangit.
Nam cum miles atrox fretus juvenilibus annis
Povocat annosum nudo decernere ferro
Palmerium, ille animi fidens, veterisque decoris
Conscius armato juveni concurrere gaudet;
Nec mora, dum sese invadunt, stricto ense superbum
Atque reluctantem vi multa dejicit hostem
Assiliensque super, spoliatque, & parcit inermi.
Nec minor adversus morbos Constantia mentis,
Visque fuit, septem denos provectus ad annos,
Sæpius horrendis renum cruciatibus actus,
Bis ferro laterum diverso tempore partes
Mente tulit placida, quamvis immane resectas
Cumque cruenta darent acres tormenta lapilli,
Est toties passus sævæ discrimina mortis,
Attamen immensi nequeunt superare dolores
Constantes animos, & pectora nescia vinci.
Ast divina putri quantum mens corpore præstat,
Tantum Palmerius sua belli ingentia facta

Corporis

Corporis & vires, Musarum vicit honore,
Vitaque virtutum radiis ornata refulsit,
Dotibus & summis illum natura beavit;
Nam fuit aspectu, & præstanti corpore gratus,
Moribus & comis mentes dulcedine mulsit.
Magna illi probitas, magna & prudentia rerum
Cana fides, gravitas & magno digna Catone;
Officiis caros ultro devinxit amicos;
Externis gratus, gratus sic omnibus unus,
Vt studio recolant omnes, revocentque sepulchro,
Corde oculisque ferant, & totus vivat in illis:
Cætera quid referam perfectæ munera mentis,
Omnigenas etenim divinæ Palladis artes
Impiger excoluit, Graii Latiique leporis,
Historiæque sciens fuit omnis, tamque fideli
Mente vetustates, & sæcula prisca tenebat,
Vt cuncta ante oculos præsentia prodere posset:
Attamen antiquis Graiorum incumbere chartis
Maxima cura fuit, gentesque, urbesque, locosque,
Ac res haud aliis notas telluris Achivæ
Ordine tam claro, & facili sermone reclusit;
Vt Græcos longe superet veteresque, novosque;
Sic vigiles curæ, sic docta volumina pandunt,
Quæ tua, te vivo, studiosa modestia sacris,
Magne senex, laribus texit, nec inanis amatrix
Auræ, præcipuis tantum commisit amicis,
Quæque tuæ laudis memor immortalia reddit

* * * * * * * *Officiosa*

Officiosa tui dilecti cura nepotis
Cum gravis eloquio, doctrinaque, & moribus aureis
Insignis, prælo dat consignanda Morinus.
Sic pars est prætiosa tui, sic fama superstes,
Nec stygiis unquam tua submergetur in undis
Gloria, nec tumulus tantos abscondet honores;
Sed vives, surgesque tuo de funere major;
Laus que tua æternum toto celebrabitur orbe,
Vtque tuos possim venerari munere manes,
Et memorem officii me postera sentiat ætas,
Hos tibi versiculos veri monimenta doloris
Pignus amicitiæ devota mente repono.

LUCÆ DU CHEMIN D.
De la Haulle prætoris Sanlaudensis.

INDEX

INDEX
AUCTORUM EMENDATORUM, ET ILLUSTRATORUM.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

*** *** * 2 L. Læ-

STEPHANI MORINI AD LECTOREM PRÆFATIO.

PAuca in tui, auctoriſque gratiam præfari convenit, ne hic pro meritis laudibus injuriam reportet, ſubleſtæque fidei damnetur, tu vero temerarium des judicium: nempe ab ipſo exordio totius Græciæ deſcriptionem pollicetur, tabulæque geographicæ, propoſito ſuo convenientiſſimæ, nonnullam ſpem facere videtur; tabulam autem illam non vides, nec omnes Græciæ regiones in his lucubrationibus illuſtratas, ſed paucas, eaſque non omnibus numeris abſolutas habes, ſcil. Illyricum, Epirum, Acarnaniam, Ætoliam, Locros, & Phocidem. Ita eſt attamen inſons graviſſimus auctor, quippe qui non fuerit fati ſui dominus, & quæ ſua

*** *** **

eran

erant abunde præstiterit: antequam enim ad scribendum se componeret, instar prudentis ædificatoris, qui fundamenta non jacit, donec expensas computaverit, materiam collegerit, & omnia ad structuram necessaria in numerato habuerit, omnia præcepit, atque animo secum ante peregit: *veteres enim libros, quos habere, aut in selectioribus Galliæ Bibliothecis nancisci potuit, assidue lectitavit, quæ ad suum propositum faciebant accurate exscripsit, immo insignium locorum situm in schedis dispersis nonnunquam delineavit, & ad generalem totius regionis descriptionem providenter disposuit: sic ingens eruditarum observationum strues aptam tantum dispositionem expectabat, restabatque scriptis mandare ordinem, quem gerebat in mente exaratum. Verum huic studio incumbentem morbus occupavit, opusque jam perficiendum ipsa mors abrupit. Quid, amabo! in illo casu luctuosissimo fieri oportuit, quam, sicut in naufragio, sparsas colligere tabulas, & eas, quæ in unum aliquod corpus coalescere potuerunt, ad amicorum Palmerii industriam, variis*

opuscu-

opusculis, & luculentis in optimos auctores Græcos Exercitationibus *palam testatam, suspicientium solatium simul componere, atque edere in lucem: id itaque præstare conatus sum, hortante imprimis, & operam editioni necessariam pollicente Magno Gronovio. Sed eheu! antequam staret promissis ingens illud literarum columen, mortalem vitam cum beata permutat. Ego vero despondeo animum, cum doctissimus Abrahamus Berkelius succedere in ejus locum voluit, & incomparabili in hunc posthumum partum charitate, eum ultro suscepit in sinum, etiam seposito ad aliquod tempus Stephano suo, licet ab omnibus eruditis ardenter expetito, jamdudumque ad lucem enitente. Incomparabilis sane generositas! eoque impensius celebranda, quod necessaria erat, nam absque varia clarissimi hujus viri eruditione, singulari linguæ Græcæ peritia, atque solertia incredibili, multa in hoc opere, cui ultima manus defuit, cujusque testimonia raptim descripta, neque relecta indigebant diligenti recensione, desiderarentur. Itaque tuæ æquitatis est, candide lector, quemcunque*

ex hoc opere fructum percipies, in CL. *Berkelium grate referre, opellam autem meam boni consulere, & generosos Palmerii conatus benigne suscipere. Hac ratione superstites ad perficiendam Graciæ, doctis omnibus merito charissimæ, illustrationem incitabis, tandemque poteris eam adipisci; quod non temere polliceor, si quidem Palmerii exemplo permotus Nobiliss. Thorodeus, politioris nostræ Academiæ sodalis clariss. ejus vestigia premit, Græciaque propris oculis lustrata, & copia omnigenæ eruditionis assiduo studio exquisita, ad idem propositum properat. Interea his primitiis fruere, tuique studiosissimum puta* MORINUM.

Cadomi XIV. Calend. Mart.
An. Dom. 1678.

JACOBI PALMERII à GRENTEMESNIL

GRÆCIÆ ANTIQUÆ.

LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

ANtequam de antiqua Græcia aliquid dicere aggrediar, ejus regionis limites describere, & meum opus certis finibus & veluti metis positis circumscribere necessarium esse duco: ut ab ipso vestibulo habeat lector totius operis synopsin, & inde discat quid de nostro labore sperare debeat. Cum enim Græcorum gens olim longe lateque per totum orbem diffusa fuerit, & coloniis suis usque in Hispaniam ad occidentem, usque ad Indum & Jaxartem ad orientem, usque ad Mæotin ad Septentrionem, usque ad Ægypti intima ad meridiem, positis, nomen Græcum nobilitaverit, & Alexander magnus Græcus princeps totum fere orientem & Ægyptum sub Græcorum jugum posuerit: Non est tamen tam vaste extendendum Græciæ nomen: Nunquam enim Bactriana vel Persis, vel Ægyptus, vel Taurica, vel Hispaniæ pars aliqua sub Græciæ nomine comprehensa fuit, nec tam longe meditatio nostra de Græciæ antiquæ geographia excurrit. Has tantum regiones describere in animo est, quæ à Græcis ab antiqua memoria inhabitatæ, vel postea pul-

ſis antiquis habitatoribus cultæ, & urbibus conditis firmiter poſſeſſæ ſunt. Satis late nihilominus extendens Græcum nomen, comprehenſa Macedonia, Thraciæ, & Illyrici parte, & Aſiæ minoris occidentalibus regionibus; eo quod eæ mundi partes, vel à regibus origine Græcis regnatæ, vel prius colonis Græcis ad littus receptis paulatim Græcorum Linguæ & imperio aſſueverunt: Licet à quibuſdam, Macedones ut barbari, à Græcorum nomine excludantur, ut ſine dubio ab omnibus Thraces & Illyrii. Fines igitur noſtri laboris & noſtræ Græciæ diſcriptionis ponimus ab occidente Dyrrachium, & ab ea urbe verſus meridiem & orientem tendendo totum littus Jonici maris. Comprehenſis inſulis Corcyra, Cephalenia. Zacyntho & aliis minoribus uſque ad Acritam Peloponneſi promontorium. A ſeptentrione ab eadem Dyrrachio urbe. Linea veluti ducta per Scardum, Orbelum & Hæmum montes uſque ad Pontum Euxinum, & in ejus littore Meſſembriam: partem Thraciæ ultra Hæmum excludens ut & Illyrici partem Borealem verſus Drilonem fluvium. A meridie vero linea ducta à ſupradicto Acrita promontorio per Maleam, & inde per maris Ægæi meridionales partes, excluſa Creta, incluſa Rhodo per Chelidonias inſulas uſque ad Siden Pamphiliæ promontorium & urbem ultimam: Ab oriente tandem limite non ita certo, ſed linea ducta ab ipſa Side, non quidem recta ſed ſinuoſa, per Aſiæ mediterranea partes, ejus Aſiæ quaſdam Ægæum verſus includente, alias orientem verſus excludente, & modo in ipſius Aſiæ mediterranea excurrente, modo verſus Ægæi maris littora recurrente, prout antiquorum autorum teſtimonia vel abundant vel deficiunt, donec ea in Pontum Euxinum incurrat ad Cytorum urbem, Bithyniam & Heracleotarum ditionem includens. Ut inde

recta

recta per mare ab Messembriam reducatur & desinat. Intra eos limites coërrentur nostræ de Græcia antiqua commentationes.

De diversis Græciæ nominibus & primum de ipso Græciæ nomine.

CAPUT II.

Græcorum antiquissimum nomen, inter ipsos Græcos in desuetudinem abierat, & ipsa vox Γραικὸς Homero non usurpata, rarissime apud Græcos autores occurrit. Γραικία vero nullibi, antiquissimam ejus vocis mentionem fecerat Alcman, cui Γραῖκες, dictæ fuerunt Græcorum matres, ut & postea Sophocli, in dramate cui nomen fuit Ποίμενες, sed ea testimonia non extant. Ea tantum citat Stephanus in voce Γραικὸς. Eorum vero qui extant autorum testimonium antiquissimum extat apud Aristotelem Meteor. 1. cap. 14. ubi de diluvio sub Deucalione, & de locis circa Dodonem loquitur: ᾤκουν γὰρ οἱ Σέλλοι ἐνταῦθα, καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ νῦν δὲ Ἕλληνες. Id est, *ibi enim habitabant Selli & ii qui tunc quidem Græci vocabantur, nunc vero Hellenes*. Post Aristotelem autor Chronici marmoris Arundeliani ea voce usus est. Linea XI: καὶ Ἕλληνες ὠνομάσθησαν τὸ πρότερον Γραικοὶ καλούμενοι. Id est *& Hellenes nominati sunt qui prius Græci vocati fuerant*. Postea vel eodem ferme tempore Lycophron antiquarum vocum sectator, Protesilaum vocavit Γραικῶν ἄριστον. *Græcorum optimum*, & rursus alibi Γραικοῖσιν ἀμνάμοις τε τοῖς Ἐρεχθέως. *Græcis nepotibusque Erechthei*. Ad primum locum sic commentatur Tzetzes: Γραικοὶ γὰρ πρότερον οἱ τῆς Ἑλλάδος ἐκαλοῦντο ὕστερον δὲ ἀφ' Ἕλληνος ἐκαλοῦντο Ἕλληνες. Id & *Græci*

enim prius vocabantur ii qui Helladem habitabant postea vero ab Hellene vocati sunt Hellenes. Idem testatur Georgius Syncellus in Chronico ad annum mundi 3945. pag. 153 his verbis: Ἕλλην υἱὸς Δευκαλίωνος ἐγνωρίζετο ἀφ᾽ οὗ Ἕλληνες οἱ Γραικοὶ μετεκλήθησαν. Id est: *Hellen filius Deucalionis innotuit, à quo Græci mutato nomine Hellenes vocati fuerunt*, & rursus pag. 157. Ἀπὸ δὲ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος Ἕλληνες οἱ Γραικοὶ καλοῦνται. Si jam à tempore Hellenis Deucalionis filii mutatum est Græcorum nomen in Hellenes, non mirum si ea vox jam Homeri tempore non frequentabatur: Sed mirum est Romanos, ab antiquissima & pene deleta memoria, eam vel revocasse vel retinuisse. Plinius enim. lib. 4. cap. 7. ait. Helladem à Romanis Græciam vocari, quod etiam patet ex omnibus fere, qui extant Romanis, autoribus. Ejus rei rationem reddere non est in proclivi. Sic tamen opinamur, antiquissimis Græcis, qui ad Dodonem & Acheloum habitabant & unde ad alios nomen defluxisse putamus, moti Aristotelis supra citati autoritate, Italia erat ex adverso opposita, sola Jonici maris parte intercedente, Italis vicina, quibus ob viciniam Græci illi notiores per commeatus & commercia, unde evenit ut cæteri remotiores populi eadem lingua utentes, eo nomine à priscis Italis indigitarentur. Semper enim ita fieri amat, & notiorum nomen ignotioribus tribuitur. Sic olim Græci Celtas non solum eos Galliæ populos, qui proprie ita vocabantur, sed etiam alios non solum Gallos, sed & Galliæ vicinos Germanos appellavere, eo quod Celtarum nomen apud eos notius & celebre erat, propter Celtarum in Græciam & Asiam expeditionem, ducibus Brenno, Belgio, Comontorio & aliis. Sic & hodie Ægyptii, & orientales Syri, qui Francorum bella passi sunt, cæteros etiam occidentales populos Italos, Germanos,

Hif-

Hiſpanos, Francos vocant, ceu eorum lingua *Frangi*, à populo ſcilicet illis notiore. Ideo non abſonum eſt, credere Romanos à priſcis Italis eam vocem accepiſſe, & ob commodiorem & aſſuetum ſonum retinuiſſe, etiam cum ea ipſi Græci non amplius uterentur. A priſcis Italis dico, qui olim indigenæ, multas Græcorum tranſmigrationes paſſi ſunt, & forte ab ipſis Theſprotis & locis cira Dodonem montoſis aborigines advenerant, quorum origo ignoratur: etymon vero nominis & Græcos fuiſſe & montanos omnino ſuadet, quod & autoritate Catonis & C. Sempronii & meliorum autorum firmatur, ut nos docet Halicarnaſſeus lib. 1. Sed ſive Theſproti fuerint ſive Arcades, ut ſuſpicatur, non aſſerit Idem Dionyſius: credibile eſt, eo quod eadem lingua utebantur qua priſci illi Græci, Italis antea per commercia noti, eodem nomine ab incolis Italiæ nominatos fuiſſe, & ſic permanſiſſe Græcum nomen in Italia, cujus magna pars ab Oenotro Lycaonis filio denominata fuit Oenotria; qui quidem pluribus ante Hellenem ſeculis nomen Græcum in Italia celebre fecerat, quod poſt eum Pelaſgi & Arcades, ſive iidem fuerint ſive diverſi populi, magis auctum & famigeratum fecere. Sic manſit in Italia Græcorum nomen, ab ipſa Græcia per Hellenis poſteros eliminatum. Heſychius vult eam vocem à Romanis mutatam, & olim Ραικȣ̀ς dictos fuiſſe, addita vero littera Γ. à Romanis Græcos appellatos fuiſſe, qui olim Ræci. Sed eum arguunt falſi Ariſtoteles, Lycophron & marmor Arundelianum, antiqua & non dubia teſtimonia. Melius (credo) Euſtathius ad Iliad. M. qui ablationem litteræ Γ. ex capite vocis barbaris tribuit. Secundum antiqui cujuſdam lexici (ut ait) autoritatem. Suidas de ea voce jejune admodum & breviter: Γραικοὶ οἱ Ἕλληνες ἀπὸ κώμης τινὸς ἢ ἀπὸ Γραίκȣ τινός. Id eſt: *Græci ii qui Hellenes à*

quodam pago vel à quodam Græco. Servius ad Ænid. 2. ad vocem *Danai* ſic habet. *Danai dicti à Danao rege. Nam Græci proprie ſunt Theſſali à Græco rege.* Vellem nos docuiſſet, quo tempore regnavit Græcus ille rex & quis antiquus autor de illo ſcripſerat. Quidam eum Græcum volunt fuiſſe antiqui Cecropis ſucceſſorem, moti, ut credo, Lycophronis autoritate loco ſupra citato: Γραικοῖσιν ἀμνάνοις τὲ τοῖς Ἐρεχθέως: ſed male intellecto: diſtinguit enim, non conjungit: *Græcis & nepotibus Erechthei.* At non ſunt ii auctores ejus notæ, ut iis fidem adhibere debeamus, contra tot antiquorum conſenſum, qui in ſerie Erechthei nepotem nullum ejus nominis agnoſcunt. Plinius certe lib. 4. c. 5. eum Theſſalum, non Atticum facit. Stephanus vero in Γραικὸς eum Theſſali filium facit, & ab eo Græcos denominatos aït. At contra Euſebius Chronic. lib. I. in capite de Argivorum regibus numero. 35. *Theſſalus Græci filius regnavit in Theſſalia*, & in eo conſentit, & ab eo forte ſumpſit Syncellus in Chronico. pag. 126. κτ̀ τούτους τοὺς χρόνους πρῶτος ἐβασίλευσε Θεσσάλων ὁ Γραίκου παῖς Θέσσαλος, ἀφ᾽ οὗ ἡ χώρα ἕως νῦν ὠνόμασται. Id eſt *Circa hæc tempora Theſſalorum primus rex fuit Theſſalus Græci filius, à quo regio hucuſque denominata fuit.* Sic in rebus tantæ antiquitatis varia ſunt hominum teſtimonia. Latini poëtæ eam vocem una litera ſæpe decurtant, & pro Græcis Graïos nuncupant, dulcioris ſoni, ut arbitror, cauſa; nam ea vox à Græcis non defluxit. Æoles tamen qui Parium in Aſia habitabant Γραῖες vocabantur, quod teſtatur Stephanus in Γραικός. Illud notandum, Cephalonem antiquiſſimum autorem dixiſſe, Granicum Troadis fluvium, ab eo antiquo Græco appellationem ſuam accepiſſe, quod teſtatur Stephanus in voce Γραικὸς, & inde ut puto hauſit ſuam opinionem Conſtantinus Porphyrogeneta, qui

Græ-

Græcorum appellationem reſtringit ad populos qui circa Granicum fluvium habitabant, & ab eo fluvio denominatos ait. Sic enim ille in quarto Themate Anatolico: Τὰ δὲ πρὸς θάλασσαν καὶ τὴν Κύζικον κατοικοῦσι Φρύγες τε καὶ Γραικοὶ, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Γρανικοῦ τὴν ὀνομασίαν πλουτήσαντες. Id eſt *quæ vergunt ad mare uſque ad Cyzicum habitant Phryges, & Græci à fluvio Granico id nomen adepti.* Sed ſi ii populi peculiariter Græci appellati fuerunt tempore Conſtantini, id certe olim non obtinebat, eos enim Lycios ſuo tempore vocabat Homerus vel Phrygas; nec apud autorem alium ex antiquis (quod ſciam) tale extat teſtimonium.

De nominibus Ἕλλας *&* Ἕλλην.

CAPUT III.

Ab Hellene Deucalionis filio dicti ſunt Hellenes, & ejus etymi autores habemus, Iſaacio Tzetze & Syncello (quos ſupra citavimus) multo nobiliores, & Herodotus quidem in Clio de Hellenica gente mentionem faciens, de Hellene Dori patre meminit, ſed Thucydides multo expreſſius lib. 1. de antiquis Græcis & eorum infirmitate, eo quod nullum commune nomen habuerint, præfatus ſic ait. Ἕλληνος δὲ καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, ἐν τῇ Φθιώτιδι ἰσχυσάντων, καὶ ἐπαγομένων αὐτοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις, καθ' ἑκάστους ἤδη τῇ ὁμιλίᾳ μᾶλλον καλεῖσθαι Ἕλληνας, οὐ μέντοι πολλοῦ γε χρόνου ἠδύνατο καὶ ἅπασιν ἐκνικῆσαι. Id eſt *Hellene autem ejuſque liberis in Phthiotide potentibus factis, & eas (gentes) emolumenti gratia in alias civitates ducentibus, ſingulos tum demum in converſatione vocatos fuiſſe ut plurimum Hellenas, non tamen longo poſt tempore etiam ad omnes obtinere id non potuiſſe.* Poſt Thucy-

Thucydidem id asserit Dicæarchus. Ἡ γὰρ Ἑλλὰς τὸ παλαιὸν οὖσα ποτὲ πόλις, ἀφ' Ἕλληνος τοῦ Αἰόλου ἐκλήθη τε καὶ ἐκτίσθη τῆς τῶν Θετταλῶν οὖσα χώρας....... Ἕλληνες μὲν γὰρ εἰσὶν οἱ τῷ γένει καὶ τῇ φωνῇ ἑλληνίζουσιν, ἀφ' Ἕλληνος. Id est *Hellas enim cum olim urbs esset ab Hellene Æoli condita & appellata fuit in Thessalorum regione....... Hellenes enim sunt, ii qui genere & voce hellenisant, ab Hellene.* Plura ad id propositum deinde addit, quæ prolixiora sunt quam ut hîc ascribi debeant. Sed in loco citato notandum est, post vocem Αἰόλου deesse vocem πατρός, aliter graviter errasset, nam ex omnium antiquorum consensu, Æolus fuit filius Hellenis, non pater. Id ipsum firmat Strabo lib. 8. φασὶ δὲ Δευκαλίωνος Ἕλληνα εἶναι, τοῦτον δὲ περὶ τὴν Φθίαν τὴν μεταξὺ Πηνειοῦ τε καὶ Ἀσώπου δυναστεύοντα τῷ πρεσβυτάτῳ τῶν παίδων παραδοῦναι τὴν ἀρχήν. Id est, *aiunt Deucalionis filium fuisse Hellenem, eum autem regioni circa* Phthiam, *quæ est inter* Peneum *& Asopum, imperasse & ditionem filio natu maximo reliquisse.* Ea regio vocata fuit Ἑλλὰς *Hellas*, & in ea urbs fuit Hellas, ut dicemus suo loco, à qua quidam volunt denominatos fuisse Hellenas: & ea vox aliquando adjective sumitur, ut apud Æschylum in Agamemnone Ἑλλάδος αἴας. Id est, *Helladis terræ*; & à Sophocle in Philoctete Ἑλλάδος γῆς, quod idem est. Sed id observare, est potius grammatici quam geographi. Pausanias in Laconicis Straboni consentit: καθ' ὅτι καὶ Ἕλληνας τὸ σύμπαν γένος ἀπὸ τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ καλουμένης ποτὲ Ἑλλάδος. Id est. *Sicut & Hellenes universum genus ab Hellade olim sic vocata quæ fuit in Thessalia.* Ad idem recidit ea sententia. Nam si Hellas urbs à conditore Hellene dicta fuit, ad idem etymon referenda est & incolarum ejus urbis appellatio, & ideo duas illas sententias conjungit autor breviorum scholiorum ad Iliad. A. Ἕλληνες δὲ κοινῶς πάντες οἱ τῆς Ἑλλάδος

ἐκλή-

ἐκλήθησαν, ἀπὸ Ἕλληνος τοῦ Διός. πρῶτοι δὲ οὕτως ἐλέγοντο οἱ ἐν Θεσσαλίᾳ ἄνθρωποι, οὐ μὲν ἅπαντες, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἐν Ἑλλάδι τῇ πόλει, ἔπειτα μέγα δυναθέντος τοῦ Ἕλληνος, καὶ τῶν τούτου παίδων ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἐκλήθησαν Ἕλληνες. Id eſt, *Hellenes vero, communiter omnes Helladis incolæ appellati ſunt, ab Hellene Jovis filio. Primi autem ſic appellati ſunt Theſſali, non quidem omnes, ſed ii ſoli, qui ab Hellade urbe erant. Poſtea, præpotente facto Hellene & ejus liberis, ab eo omnes Hellenes vocati ſunt.* Sed hæc habet ex Thucydide ſupra citato. At pugnat Ariſtoteles, qui antiquam Helladem, non in Phthiotide vel Theſſalia, ſed in Moloſſia ad Dodonem ponit. Sic enim ille Metor. 1. cap. ultimo de diluvio: καὶ γὰρ οὗτος περὶ τὸν Ἑλληνικὸν ἐγένετο μάλιστα τόπον, καὶ τούτου περὶ τὴν Ἑλλάδα τὴν ἀρχαίαν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ περὶ τὴν Δωδώνην καὶ τὸν Ἀχελῷον, οὗτος γὰρ πολλαχοῦ τὸ ῥεῦμα μεταβέβληκεν. ᾤκουν γὰρ οἱ Σελλοὶ ἐνταῦθα, καὶ οἱ καλούμενοι τότε μὲν Γραικοὶ, νῦν δὲ Ἕλληνες. Id eſt: *Illud* (diluvium) *circa locum Hellenicum præcipue factum eſt, & ejus loci circa antiquam* Helladem, *ea autem eſt circa Dodonem & Acheloum: ille enim* (fluvius.) *in plures locos effluxum ſuum permutavit: nam habitabant illic Selli, & ii qui tunc quidem Græci vocabantur, nunc vero Hellenes.* Certe, ut concilietur hic locus cum antiquorum conſenſu in aſſignando antiquæ Helladis loco, nihil aliud expeditius videtur, quam intelligere, Ariſtotelem, non de Hellade urbe, unde & ab Hellene ejus conditore dicti fuerunt Hellenes, ſed de loco, ubi illi conditores Helladis, Hellenis illius antiqui tribules & gentiles, habitabant ante diluvium, & ipſo diluvii tempore; & quia illi, tunc nomine dicti Græci, poſtea, ut aït, Hellenes vocati ſunt, eum, per quandam πρόληψιν, Helladis nomen anticipaſſe, in ejus regionis mentione, licet illo tempore de quo loquebatur, nondum Hellas nominaretur. Sic exempli gra-

tia improprie aliquando, cum de Gallia antiqua fit sermo, ea Francia vocatur anticipatione solita; etsi de tempore, quo nondum Francia vocabatur, mentio fiat. Sed respectu ad nomen, quod nunc obtinet, & est in usu. Cæterum Hellen ille, à quo denominatur Hellas, à pluribus filius Deucalionis dicitur: à Stephano vero, in voce Ἕλλας, aliunde deducitur. Sic enim ille: Ἕλλας ἀπὸ Ἕλληνος ἐκτίσθη, οὐ τοῦ Δευκαλίωνος, ἀλλὰ τοῦ Φθίου καὶ Χρυσίππης τῆς Ἴρου. ὁ δὲ Φθῖος ἦν Ἀχαιοῦ. Id est: *Hellas ab Hellene condita est, non Deucalionis filio, sed Phthii & Chrysippes Iri filiæ: Phthius vero, erat Achæi filius.* Sic etiam Favorinus, sed, ut puto, ex Stephano. Sed Stephani autoritas non me demovet à sententia plurium & antiquiorum. Sed ad Helladem revertamur. Ea voce non est usus collective Homerus, quod censuit olim Aristarchus post Thucydidem, & id notavit etiam Strabo lib. 8. & ideo Aristarchus, ut nothum, rejiciebat omnino hunc Homeri versum,

ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο Πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς.

Ut notat autor breviorum Scholiorum ad hunc versum Homeri,

Πολλαὶ δ' Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε.

& per Ἑλλάδα, Homerum intellexisse Thessaliam, & per Hellenas Thessalos Aristarchum dixisse ait. Sed id nomen Ἕλλας apud Hesiodum & Archilochum pro tota Græcia collective usurpatum jam fuisse testatur Apollodorus apud Strabonem lib. 8. his verbis: Ἡσίοδον μέντοι καὶ Ἀρχίλοχον ἤδη εἰδέναι καὶ Ἕλληνας λεγομένους τοὺς σύμπαντας καὶ Πανέλληνας, τὸν μὲν περὶ Προιτίδων λέγοντα, ὡς Πανέλληνες ἐμνήστευον αὐτάς, τὸν δὲ ὡς Πανελλήνων οἰζὺς ἐς Θάσον συνέδραμεν. Id est: *Hesiodum tamen & Archilochum jam novisse, eam vocem etiam de universis Græcis usurpari, quorum alter de Prætidibus dixit. Panhellenas* (id est

Græcos

Græcos universos) *earum conjugia ambivisse: Alter, Panhellenum robur Thasum concurrisse.* Post eos autores etiam Scylax Caryandensis in Periplo τῶν ἐντὸς Ἡρακλέους στηλῶν (sic enim legendum, non ἐκτὸς, ut male apud Suidam legitur, in voce Σκύλαξ) in capite Ambracia sic ait: ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ Ἑλλὰς συνεχὴς εἶναι μέχρι Πηνειοῦ ποταμοῦ, καὶ Ὁμολίου, Μαγνητικῆς πόλεως. Id est: *Hinc Hellas incipit continua, usque ad Peneum fluvium & Homolium, urbem Magneticam.* Ex ejusdem autoris ordine evincitur, Peloponnesum etiam ab eo sub nomine Helladis comprehendi. Nam Periplum scribit & ab Ambracia usque ad extremam Magnetiam littora sequitur, Peloponnesi singulas partes enumerans, & postea ait: μέχρι ἐνταῦθα ἐστὶν ἀπὸ Ἀμβρακίας συνεχὴς ἡ Ἑλλάς. Id est: *Huc usque ab Ambracia continuatur* Hellas.. & paulo post: ἀπὸ δὲ Πηνειοῦ ποταμοῦ Μακέδονες εἰσὶν ἔθνος. Id est: à *Peneo autem fluvio Macedones natio sita est.* Herodotus, post Scylacem antiquissimus eorum qui extant, (si tamen ea, quæ Scylaci tribuuntur, sunt Scylacis illius antiqui, de quo dubitant docti) eam appellationem magis extendit, & cum Thessalia videtur comprehendisse Epirum, aut saltem Thesprotiam Epiri potiorem partem, ubi de prophetissa illa Ægyptia, quæ Dodonis fanum & oraculum constituit, lib. 2. ita loquitur: τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέειν ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτούς· ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱερόν. Id est *alteram vero in Hellade vendiderunt, & ut mihi videtur, eandem ipsam mulierem, ex ea regione, quæ nunc* Hellas, *olim vero Pelasgia vocabatur, in Thesprotos venum iisse, & postea ibi serviens, fanum Jovis sub fago ibi nato statuisse.* Sed & eosdem Thesprotos, *Hellenas* appellatos fuisse evincit idem autor paulo ante eodem libro, ubi Thesprotiam

ſub Helladis nomine manifeſte includit, dum de Dodone ait: Τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενόμισο ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι. Id eſt: *Hoc autem oraculum exiſtimabatur antiquiſſimum eſſe oraculorum, quæ inter Hellenas fuerunt.* Cæterum, per Pelaſgiam Herodotum intellexiſſe hoc loco Peloponneſum, demonſtrabimus inferius, ubi de Peloponneſo agemus. Eoſdem etiam limites quos ſupra Scylax dedit Helladi, dat Herodotus, & ab eo nomine excludit Macedoniam, dum Alexandrum Amyntæ filium ſic inducit dicentem lib. 9. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔλεγον εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπάσης τῆς Ἑλλάδος· αὐτός τε γὰρ Ἕλλην γένος εἰμὶ τὠρχαῖον. Id eſt: *Hoc enim non dicerem, ni ſummopere de univerſa Hellade ſollicitus eſſem: ſum enim ab antiqua progenie Hellen.* Si Macedonia tunc temporis in Hellade cenſita fuiſſet, non opus fuiſſet virum Macedonem Alexandrum ſuam antiquam ab Argivo Carano originem in memoriam reducere, ut Hellen exiſtimaretur. Sic Demoſthenes pro Corona, Theſſaliam & Peloponneſum ſub nomine Hellenum comprehendit, ſic enim habet: μᾶλλον δὲ εἰ ἕνα ἄνδρα μόνον Θετταλία καὶ ἕνα ἄνδρα Ἀρκαδία ταὐτὰ φρονοῦντα ἔσχον ἐμοὶ, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἔξω Πυλῶν Ἑλλήνων, οὐδὲ τῶν εἴσω τοῖς παροῦσι κακοῖς ἐκέχρητ' ἄν. Id eſt: *Imo ſi unicum virum Theſſalia & unicum etiam virum Arcadia habuiſſent meæ ſententiæ conſentientem nemo eorum Hellenum, qui ſunt extra Thermopylas, neque eorum, qui ſunt citra, præſentibus malis conflictaretur.* Per Hellenas extra Thermopylas, intelliguntur neceſſario Theſſali & Magnetes. Sic & Dicæarchus in Helladis anagraphe: Τῆς Ἑλλάδος ἐστὶν Ἀμβρακία πρώτη πόλις. Id eſt *Helladis Amoracia prima eſt urbs*, & paulo poſt de eadem Hellade:

- - - - αὐτὴ δ' ἔρχεται

Ἐπὶ τὸν ποταμὸν Πηνήιον ὡς Φιλέας γράφει

Ὄρος

Ὄρος τε Μαγνήτων Ὅμόλην κεκλημένον
Τινὲς δὲ τὴν Μαγνησίαν τῆς Ἑλλάδος
Λέγουσιν εἶναι. τῆς δὲ Φιλέαν ἀγνοεῖν
Ἀποχωρίσαντα - - - -

Id est: *Ea autem pervenit ad fluvium* Peneum, *ut, scribit* Phileas,*& montem Homolen vocatum: Quidam autem Magnesiam Helladis esse dicunt, &* Phileam *ignorantem esse qui separavit.* Sic etiam Lycophron in Alexandra eosdem limites Helladis posuit, Macedoniam & Epirum extra eos ponens:

Ἅπασα δ᾽ ἄλγη δέξεται κωκυμάτων
Ὅσην Ἄραιθος ἔντος ἠδὲ δύσβατοι
Λειβήθριαι σφίγγουσι Δωτίου πύλαι.

Id est: *Tota vero dolores excipiet luctuum, quamcunque Aræthus intus & inviæ Libethriæ Dotii cohibent portæ.* Ad quæ sic Tzetzes: Συνοπτικῶς φησὶν, ὅτι πᾶσα ἡ Ἑλλὰς στενάξει διὰ τὴν ἐμὴν βίαν τὴν ἐν γάμοις. Id est: *Collective ait, quod tota Hellas lugebit propter vim mihi factam in coïtu.* Aræthus, qui aliis Arachthus, aliis Arethon, fluvius est in Epiri finibus in Ambracicum sinum se exonerans, ut infra dicetur suo loco. Libethriæ vero Dotii portæ sunt, quæ Tempe Thessalica vulgo cognominantur, fauces scilicet ad Peneum amnem, inter Libethrum Macedoniæ, & Dotium Thessaliæ, de quibus infra. Sic etiam Macedonas ab Hellenibus distinguerat Arrianus de exped. Alex. lib. 2: Καί τι καὶ τοῖς γένεσι τῷ τε Ἑλληνικῷ καὶ τῷ Μακεδονικῷ φιλοτιμίας ἐνέπεσεν ἐς ἀλλήλους. Id est: *Ad hæc æmulatio quædam, & contentio de honore Hellenicæ nationi cum Macedonica incidit.* Plutarchus etiam in Demetrio sub nomine Helladis cæteram Græciam, exceptis Macedonia & Epiro, intellexit. Sic enim de Demetrio à cæteris principibus bello petito aït: Ἅμα γὰρ τὴν μὲν Ἑλλάδα πλεύσας στόλῳ μεγάλῳ Πτολεμαῖος ἀφίστη

Μακεδονίαν δὲ Λυσίμαχος ἐκ Θρᾴκης, ἐκ δὲ τῆς ὁμόρου Πύῤῥος ἐμβαλόντες ἐλεηλάτουν. Id eſt, *Simul enim Helladem magna claſſe advectus Ptolemæus ad defectionem traxit, Macedoniam vero Lyſimachus ex Thracia, ex vicina vero regione* Pyrrhus *invehentes populabantur.* Sic etiam diſtinguit Dio Macedoniam ab Hellade lib. 50. Τῷ δὲ Ἀντωνίῳ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τῇ ἠπείρῳ τῶν Ῥωμαίων ἀκούοντα, καὶ ἐν τῇ Θρᾴκῃ ἥ τε Ἑλλὰς καὶ ἡ Μακεδονία. Id eſt, *Antonio vero,* (adhærebant) *ea, quæ in Aſiæ continenti Romanis ſubjecta erant, & quæ in Thracia & Hellas & Macedonia.* Et lib. 53. ubi de diſtributione provinciarum ab Auguſto facta agit, Macedoniam & Epirum diſtinguit ab Hellade: Ἥ τε Ἀσία καὶ ἡ Ἑλλὰς μετὰ τῆς Ἠπείρου καὶ τὸ Δαλματικὸν τό τε Μακεδονικὸν, καὶ ἡ Σικελία. Id eſt, *Aſia & Hellas cum Epiro, & Dalmaticus tractus, & Macedonicus & Sicilia.* Inde Romani, qui Helladem, Achaïam nominaverunt, eam ſemper a Macedonia diſtinxerunt: ſic Suetonius in Claudio: *Provincias Achaïam, & Macedoniam, quas Tiberius ad curam ſuam tranſtulerat, Senatui reddidit.* Sed id obvium eſt apud autores, & plures ad id propoſitum autoritates undique corradere, & lectori tædium, & mihi laborem ſuperfluum afferret. Sufficiant igitur, quæ dicta ſunt de ea voce collective ſumpta.

Sed ſæpe multo anguſtius ſumitur ea vox, & aliquando anguſtiſſime pro urbe quadam Theſſaliæ Phthiotidis, de qua, Deo favente, poſtea dicemus in urbium ſingularum enumeratione. Aliquando minus anguſte, pro parte Theſſaliæ meridionali, & ſic Homerum interpretatur Strabo lib. 9. in hoc verſu Iliad. I.

Ναῖον δ' ἐσχατιὴν Φθίης Δολόπεσσιν ἀνάσσων.

Ad quæ verba ſic Strabo: Φθίας τε οἱ μὲν τὴν αὐτὴν εἶναι τῇ Ἑλλάδι καὶ Ἀχαΐᾳ, ταύτην δ' εἶναι διατεμνομένης τῆς συμπάσης Θετταλίας κατὰ τὸ πρὸς νότον μέρος, οἱ δὲ διαιροῦσι. Id eſt:

Phthiam

Phthiam quidem eandem cum Hellade quidam faciunt & cum Achaïa: eam autem esse partem meridionalem totius Thessaliæ divisæ in partes, alii distingunt. Sed de his accuratius suo loco. Aliquando late sumitur vox *Hellas* pro tota Thessalia. Sic Aristarchus eam vocem apud Homerum accipiebat, ut testatur autor breviorum scholiorum ad hunc versum Iliad, ι.

Πολλαὶ δ' Ἀχαιΐδες εἰσὶν ἀν' Ἑλλάδα τε Φθίην τε. Id est,

Multæ autem Achaïdes sunt in Hellade *&* Phthia.

Ad quæ sic Scholiasthes: Ἀρίσταρχος παρ' Ὁμήρῳ Θεσσαλίαν μόνην τὴν Ἑλλάδα φησὶν εἶναι· καὶ Ἕλληνας τοὺς Θεσσαλοὺς, παρακολουθῶν Θουκυδίδῃ, καὶ ἀθετεῖ τὸν στίχον τοῦτον, Ἐγχείῃ δ' ἐκέκαστο Πανέλληνας καὶ Ἀχαιούς· καὶ ἐκεῖ δὲ πάλιν τὴν Θεσσαλίαν ἀκούει. Φεῦγον ἔπειτ' ἀπάνευθε δι' Ἑλλάδος εὐρυχόροιο. Id est: *Aristarchus, apud Homerum, Thessaliam solam Helladem esse aït, & Hellenas, Thessalos, Thucydidem sequutus, & ut nothum rejicit hunc versum,*

Lancea vero erat clarus inter omnes Hellenas & Achæos.

Et in hoc loco rursus Thessaliam intelligit,

Fugi postea longe per Helladem spaciosam.

Locum Thucydidis, quem intelligit Scholiastes, supra citavimus pag. 8. Aristarchum etiam sequutus est Apollodorus, teste Strabone lib. 8. Καὶ Ἀπολλόδωρος δὲ μόνους τοὺς ἐν Θεσσαλίᾳ καλεῖσθαι φησὶν Ἕλληνας. Id est *Apollodorus etiam solos eos, qui in Thessalia sunt, appellari dicit Hellenas.* Sed mirum est; eam Thessaliam, quæ olim sola ab Homero, Aristarcho, Apollodoro, & aliis nomine Helladis nobilitabatur, posterioribus seculis solam exceptam fuisse ab ea denominatione, quando cætera Græcia ea fruebatur. Ecce enim doctissimus Apollonii Scholiastes ad hunc versum lib. 4. Argonaut: Καὶ κέν ἔτ' ἤχαθέλω ἐς Ἀχαιΐδα νοστήσαιτε, sic ait: Ἀχαιΐδα λέγει, ἢ τὴν Θεσσαλίαν

λίαν, ἢ τὴν Ἑλλάδα. Id eſt *Achaïda vocat vel Theſſaliam, vel Helladem.* Ubi manifeſte diſtinguit Theſſaliam ab Hellade; tempore vero, quo ſcribebat, Hellas pro univerſa Græcia ſæpe ſumebatur. At aliquando vice verſa, Hellas pro univerſa Græcia, excepta Peloponneſo accipiebatur, & in eo ſignificatu videtur eam vocem acepiſſe Homerus Odyſſ. Δ. ---- τοῦ κλέος εὐρὺ καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος. Id eſt. *Cujus gloria lata diffuſa per Helladem & medium Argos.* Et rurſus Odyſſ. ο.

> Εἰ δ' ἐθέλεις τραφθῆναι ἀν' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος
> *Si vero vis divertere per Helladem & medium Argos.*

Ubi videtur Græciam bifariam dividere in Helladem & Argos; per Argos autem, ubique fere Peloponneſum intelligit, ut infra demonſtrabimus: reſtat igitur, ut ſub Helladis nomine, cæteram Græciam intellexerit. Itaque, ad eum ſenſum Helladem definivit Dicæarchus his verbis: τὴν μὲν οὖν Ἑλλάδα ἀπὸ Πελοποννήσου τὴν ἀρχὴν λαβὼν μέχρι τοῦ Μαγνήτων ἀφορίζω κόλπου. Id eſt: *Helladem igitur, à Peloponneſo ejus initium capiens, uſque ad Magneticum ſinum definio.* Sic etiam Dionyſius Periegetes Peloponneſum excludit ab Hellade:

> - - - - Πέλοπος δ' ἐπὶ νῆσος ὀπηδεῖ
> Εἰδομένη πλατάνοιο μυουρίζοντι πετήλῳ.
> Ἄκρῳ μὲν γὰρ ἔοικεν ἐεργόμενος στενὸς ἰσθμός,
> Πρὸς Βορέην καὶ κοινὸν ἐφ' Ἕλλαδος ἴχνος ἐρείδων.

Id eſt:

Pelopis autem inſula ſequitur, ſimilis platani in acumen vergentis folio. Summitati enim ſimilis eſt conſtrictus anguſtus Iſthmus, ad Boream & commune in Hellade *veſtigium figens.* Ad quæ Euſtathius: Ἐστι γὰρ κατὰ τὸν ἰσθμὸν ἡ Πελοπόννησος συνεχὴς τῇ τῆς Ἑλλάδος πέζῃ, συνάπτει γὰρ ὁ τόπος ἐκεῖνος τῇ Ἑλλάδι. Id eſt: *Eſt enim ad Iſthmum* Pelopon-*neſus*,

nesus, continua cum Helladis ora, attingit enim ille locus Helladem. Id vero singulare habet Dionysius, quod cum Peloponnesum excludat ab Hellade, Macedoniam & Epirum sub nomine Helladis comprehendit, à Borea finem Helladis Thraciam ponens & ab occidente Oricum, his verbis:

Πρὸς νότον μάλα πολλὸν ὑπὲρ Θρήκην ἐρίβωλον,
Ὠρικίην ϑ' ὑπὲρ αἶαν ἐρείδεται Ἑλλάδος ἀρχή. Id est:

Ad austrum autem longe super Thraciam feracem, Oriciamque super terram initium capit Helladis terra. Ad quæ sic Eustathius commentatur: καὶ σημείωται, ὅτι Ὠρικίαν λέγει τὴν κατὰ Μολοττοὺς καὶ Θεσπρωτοὺς, ἤπειρον περὶ ἣν καὶ πόλις Ὤρικος .... ὡς πέρατα δὲ τῆς Ἑλλάδος ἔλαβε τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Ὠρικίαν. Id est: *Notandum est, quod Oriciam vocat eam continentem, quæ est ad Molossos & Thesprotos, ubi & urbs est Oricum ...... ut terminos Helladis autem accepit Thraciam & Oriciam.* Quam sententiam sequutus est autor epigrammatis in epigramatum collectione pag. 160.

Sed qua mitis item spirat notus, Oricicumque
Pulsant flabra solum, Græcæ confinia terræ
Incipiunt aperire latus.

Sic etiam Helladis nomen, excepta Peloponneso, accepit Plin. lib. 4. cap. 4. his verbis: *Donec contrario incursu æquorum tantorum in V. M. passuum intervallo, exesis utrinque lateribus, Peloponnesum contingat Hellas.* Et cap. 7. *Ab Isthmi angustiis Hellas incipit, à nostris Græcia appellata, in ea prima Attica, antiquitus Acte vocata, attingit Isthmum parte sui quæ appellatur Megaris.* Plinium in eo Solinus imitatus est, ut semper facit: Non vero Pomponius Mela, qui sic lib. 2. cap. 3. *Proxime spatiosa est Hellas nomine, grandi fronte procedit: Mox*

mari utroque, & Jonio magis latera ejus intrante, donec V. M. passuum pateat, media ferme prope inciditur. Plinii tamen sententia, prævaluisse videtur; nam Constantinus in Thematibus Peloponnesum ab Hellade secludit: seclusa etiam Thessalia, quam sub Macedoniæ Themate comprehendit, angustatis limitibus Helladis. Martianus etiam Capella lib. 6. verba ipsa Plinii, non solam mentem expressit. *Ab Isthmi angustiis*, &c. Eustathius etiam suo tempore testatur, ita obtinere, ut Peloponnesus extra Helladis terminos censeatur, sic enim ille commentatur ad versum Iliad. B.

Οἳ δ' εἶχον Φθίην τε καὶ Ἑλλάδα καλλιγύναικα.

Ἑλλάδα δὲ οὐ τὴν παρ' ἡμῖν συνήθως καλουμένην φησὶ χώραν, ἥτις συνάπτει τῇ ἀρχῇ τοῦ Πελοποννήσου. Id est: *Helladem autem non eam, quæ à nobis solito more ita appellatur, regionem dicit, quæ principium Peloponnesi attingit.* Et ad Iliad. Π. hunc versum:

Χάλκωνος φίλον υἱὸν ὃς Ἑλλάδι οἰκία ναίων,

Sic ait: δῆλον δὲ ὅτι πάλαι μέν ποτε πόλις Φθίας ἡ Ἑλλάς. ὕστερον δὲ καὶ χώρα ἡ πρὸ τῆς Πελοποννήσου κοινότερον. Id est: *Patet autem, quod olim quidem aliquando urbs erat Phthiæ Hellas, postea vero regio, quæ est ante Peloponnesum, ita communiter dicitur.* Sed quid in eo potest esse certi? Ecce enim multis ante Eustathium seculis, Justinianus sub Helladis nomine Peloponnesum comprehendit Novell. 25. *Olim inquit Lycaon qui Arcadiæ in Hellade rex fuit.* Igitur aliquando ea vox latissime sumpta est pro tota & universa Græcia, tam ea quæ cis Ægæum, quam ea quæ trans Ægæum in Asia sita erat, & ita Aristoteles Hellada vocavit eas regiones, quæ à Græcis habitatæ duce Neleo & aliis fuerant, sic enim ait: ὥστε καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιπέραν ἠπείρου προυβάλλετο ἑτέραν Ἑλλάδα ἄποικον ἑαυτῆς. Id est: *Adeo ut in ea, quæ ultra mare est opposita*

conti-

continente, ſibi propoſuit alteram Helladem ejus coloniam. Sic & Ariſtides homo Aſiaticus ea voce uſus eſt, latiſſime ſumpta, & ultra ſuos fines evagante Helladis nomine. Sic enim ille oratione de Smyrna ſtatim initio: Σμύρνα μέγιστα δὴ τῆς Ἑλλάδος εὐτυχήσασα καὶ πρὸς θεῶν καὶ πρὸς ὑμῶν. Id eſt; *Smyrna, quæ in ea quæ nunc eſt Hellade maxime felix facta eſt & à diis à vobis.* Sed in eo credo Ariſtotelem imitari affectavit: Nam licet Æoles & Jones & Dores Aſiatici ſæpe Hellenes nominati fuerunt reſpectu ad eorum originem; raro tamen Aſia dicta eſt Hellas, præterquam ab Ariſtotele & Ariſtide Rhetore, ut patriam ſuam hoc nomine nobilitaret. Philoſtratus certe in Apollonio, Aſiam ab Hellade aperte diſtinguit lib 4. cap. 3. Καθάρας δὲ τοὺς Ἐφεσίους τῆς νόσου, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰωνίαν ἱκανῶς ἔχων ἐς τὴν Ἑλλάδα ὥρμητο. Id eſt: *Cum Epheſios morbo liberaſſet & Joniam ſatis luſtraſſet, Helladem profectus eſt.* Ergo ex tota hac & forte nimis prolixa ſuper Helladis nomine commentatione nihil aliud didicimus, niſi Helladis nomen vagum, nullas ſedes certas & fixas habuiſſe, & diverſis temporibus varie acceptum fuiſſe, modo anguſtis limitibus coarctatum, modo in immenſum dilatatum, ſecundum temporum mutationes & hominum diverſas ſententias, & ingenia. Duo tantum addam, ſcilicet Helladem univerſam aliquando Ἄργος *Argos* vocatam fuiſſe, quod notavit Strabo. lib. 8. pag. 362. editionis Caſaubonianæ: Alterum; Quod olim Phædrus de Helladis finibus librum ſcripſerat, de quo Cicero ad Atticum epiſt. 39. ſed injuria temporum periit.

 CAPUT.

CAPUT IV.

De nomine Achaiæ.

Achaiæ nomen apud Homerum non extat, ſed Ἀχαιΐδα γαῖαν dixit collective, *Achaïdam terram*, pro tota Græcia vel majore ejus parte. Iliad Α:

> Ὤ ποποι ἦ μέγα πένθος Ἀχαιΐδα γαῖαν ἱκάνει.
>
> *O dii certe magnus luctus in Achæidem terram venit!*

Quod repetit etiam. Iliad. Η. & Odyſſ. Φ. Etiam aliquando Ἀχαιΐδα abſolute dixit, ut Iliad. Γ:

> Ἄργος ἐς ἱππόβοτον καὶ Ἀχαιΐδα καλλιγύναικα.
>
> *In Argos equos paſcens & Achæidem pulchras mulieres habentem.*

Et Ἀχαιΐδος αἴης. *Achæidæ terræ.* Odyſſ. Ν. & Odyſſ. Ψ. Ἀχαίαν vero *Achæam* nullibi dixit: Sed per Ἀχαιοὺς *Achæos* ſæpiſſime univerſos Græcos intelligit, de quo infra. Poſt Homerum vero, apud antiquiores Græcos per Achaïæ nomen quædam Græciæ partes intelligebantur: quarum altera in Theſſalia, altera in Peloponneſo, & ſi fides Pindari Scholiaſtæ, tertia in Epiro ſecundum Pindarum Nemeor. 7. de quibus, Deo dante, infra ſuo loco dicemus. At tempore Polybii id nomen ad totam Peloponneſum jam extendebatur, ut teſtatur lib. 2: πρῶτον δὲ πῶς ἐπεκράτησε καί τινι τρόπῳ τὸ τῶν Ἀχαιῶν ὄνομα κατὰ πάντων τῶν Πελοποννησίων οὐκ ἄχρηστον μαθεῖν· Id eſt: *Primum autem, quo modo obtinuit, ut ipſum Achæorum nomen de omnibus Peloponneſiis uſurpatum ſit, non inutile eſt diſcere.* Inde pluribus, ut ſolet, ejus rei rationem reddit, & ad optimam reipublicæ Achæorum conſtitutionem id potiſſimum tribuit: prolixior eſt ille locus, quam ut hîc poſſit adſcribi, ad ipſum Polybium lectorem remitti-

mittimus. Non enim eſt noſtrum propoſitum, ut longis tranſcriptionibus commentatio noſtra in immenſa volumina excreſcat. Sed ut neceſſarias tantum aſſertionum noſtrarum probationes afferamus. (quod ſemel nobis dictum ſit.) Idem etiam aſſerit Dio Halicarnaſſeus lib. 1. Ἐπὶ γὰρ ἑνὸς τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῇ ἐθνῶν, καὶ ἡ σύμπασα χερρόνησος, ἐν ᾗ καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν, καὶ τὸ Ἰωνικὸν καὶ ἄλλα συχνὰ ἔθνη ἔνεστιν Ἀχαΐα ὠνομάσθη. Id eſt: *Ab una enim eam incolentium gentium, univerſa peninſula, in qua & Arcadica gens & Jonica & aliæ plures inſunt, Achaia nominata eſt.* In eodem ſenſu Strabo lib. 8. Homerum interpretatur, ubi aït: Ἄργος Ἀχαϊκὸν, *Argos Achaïcum.* Sic enim ille: σημαίνων ἐνταῦθα, ὅτι καὶ Ἀχαιοὶ ἰδίως ὠνομάζοντο οἱ Πελοποννήσιοι κατ' ἄλλην σημασίαν. *Indicans inde, quod Achæi peculiari ſignificatione omnes* Peloponneſii *nominabantur.* Sed poſtea tandem Achaiæ nomen ad totam fere Græciam extenſum eſt: ab eo tempore quo L. Mummius everſa Corintho, & Achæorum republica diſſoluta, totam fere Græciam Romanorum juſſis obnoxiam præſtitit, & in provinciam redegit: ſic de Mummio, & eo negotio Pauſanias in Achaicis: Ὡς δὲ ἀφίκοντο οἱ σὺν αὐτῷ βουλευσόμενοι ἐνταῦθα δημοκρατίας τε κατέπαυε καθίστατο δὲ ἀπὸ τιμημάτων τὰς ἀρχὰς καὶ φόρος τε ἐτάχθη τῇ Ἑλλάδι, καὶ οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες ἐκωλύοντο ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτᾶσθαι, συνέδρια τε κατὰ ἔθνος τὸ ἑκάστων Ἀχαιῶν καὶ τὸ ἐν Φωκεῦσι, ἢ Βοιωτοῖς, ἢ ἑτέρωθί που τῆς Ἑλλάδος κατελέλυτο ὁμοίως ἅπαντα. Id eſt: *Ubi vero advenerunt, qui cum eo deliberaturi erant, tum demum populares ſtatus ſuſtulit. Magiſtratus ex cenſu conſtituit, & tributum Græciæ impoſitum eſt: & locupletibus extra urbis ſuæ fines agros poſſidere vetitum. Conſilia ſingularum gentium Achaïcum,* Phocicum, *Bæoticum & in aliis Græciæ partibus abolita ſunt pariter omnia.* Sic igitur redacta eſt in provinciam univerſa fere Græcia ſub nomine Achaiæ,

eo quod magna Græciæ pars reipublicæ Achæorum particeps fuerat, aut cum Achæis fœdere facto, belli Romani aleam simul subierat, & sic per Achæorum latus universæ fere Græciæ libertas confossa est; & ideo à primis Græcanicæ gentis bello cognitis & devictis, Romani cæteros Græcos denominavere, quod etiam aït expresse Pausanias paulo post: Καλοῦσι δὲ οὐχ Ἑλλάδος ἀλλὰ Ἀχαΐας ἡγεμόνα οἱ Ῥωμαῖοι, διότι ἐχειρώσαντο Ἕλληνας δι' Ἀχαιῶν τότε τοῦ Ἑλληνικοῦ προεστηκότων. Id est: *Vocant autem non Græciæ, sed Achaiæ prætorem Romani, eo quod per Achæos Græcos devicerunt, tunc temporis Græciæ principatum obtinentes.* Quæ, verbis leviter mutatis, transcripsit Suidas in voce Ἀχαΐα. Ideo sæpissime Latini autores ea voce usi sunt, & per Achaiam Græciæ majorem partem intellexere, ut Cicero pro Flacco: *Adsunt ex Achaia cuncta multi legati.* Et Cæsar lib. 3. de bello civili: *Ætolia, Acarnania, Amphilocis, per Cassium Longinum, & Calvisium Sabinum, ut demonstravimus, receptis, tentandam sibi Achaiam & longius progrediendum existimabat Cæsar.* Ubi cæteras Græciæ partes ad orientem & meridiem sub Achaiæ nomine videtur comprehendere, & nominatim Peloponnesum: Nam paulo post addit: *Rutilius Lupus, qui Achaiam missus à Pompeio obtinebat, Isthmum præmunire instituit, ut Achaia Fusium prohiberet.* Quod non est intelligendum, quasi Achaia sola Peloponnesus intelligeretur: sed synecdochice totum pro parte posuit. Nam postea Delphos, Thebas, Orchomenum à Fusio captas aït ad Achaiam tentandam ivisse, & certo certius est Achaiæ nomine censitas fuisse Atticam, & Boeotiam, & Phocidem usque ad Thessaliam, quod inter alios nos docet Plinius secundus lib. 8. epist. 24. his verbis: *Cogita, te missum in provinciam Achaiam, illam veram & meram Græciam, in qua pri-*

mum

mum humanitas, literæ, etiam fruges inventæ. Et paulo poſt: *Athenas eſſe quas adeas, Lacedæmonem eſſe quam regas.* &c. Sed id evenit Achaiæ, quod ſupra Helladi eveniſſe docuimus, ut ſedes mutaret. Nam cum primum id nomen Peloponneſo conveniret primarie & per ſe, ut ſupra demonſtravimus, ecce alio ſeculo ab autoribus pro Græcia ſeptentrionali accipitur, excluſa Peloponneſo, & ſic expreſſe deſcribitur à Ptolomæo Geograph. lib. 3. cap. 15. Nam ſub nomine Achaiæ comprehendit omnes regiones, quæ ab occaſu Epiro, à ſeptentrione Macedonia (in qua Theſſaliam comprehendit) ab oriente Ægæo, à meridie pelago Jonio, ab Acheloo amne per littora ſinus Corinthiaci, Iſthmum & Creticum mare uſque ad Sunium comprehenduntur, & ſic Ætoliam ipſam, Locros utroſque, Phocidem, Bœotiam, Megaridem & Atticam ſub eo nomine includit, excluſa Peloponneſo de qua ſeparatim agit cap. ſequenti ſub titulo *Peloponneſus*. Nunc etiam Peloponneſum ab Achaia diſtinguunt recentiores, ut Dominicus Niger geographiæ ſuæ lib. XI. quod ſequitur Pancirollus in ſua notitia. fol. 69. verſo. Peloponneſum vero, quam ab Achaia diſtinguunt, novo nomine & antiquis incognito *Moream* vocant. In ſumma variavit ejus vocis ſignificatio & ſecundum tempora diverſa extenſa vel reſtricta eſt, mutata etiam aliquando ſede, ſecundum autorum, qui de ea mentionem fecerunt, opinionem; ecce enim Epirotas, ab omnibus fere aliis excluſos, Achæos vocavit Pindarus Nemeor. 7. ſic canit: Ἐ'ων ἢ ἐγγὺς Ἀ'χαιὸς ὀ μέμψεταί μ' ἀνὴρ Ἰωνίας ὑπὲρ ἁλὸς οἰκέων. Id eſt: *Achæus enim vir vicinus non quæretur de me, habitans ſupra mare Jonium.* Ubi uno conſenſu ſcholiaſtæ interpretantur Ἠπειρώτης ἢ Δωδωναῖος. At rurſus Antonini Auguſti itinerarium paulo anguſtius Achaiam coërcet, excluſa Æ-

toliæ

toliæ parte, ab Eueno fluvio Achaiam ſic incipiens:

Ad Acroceraunia
Phœnicem
Buthrotum
Clycys limen
Actiam Nicopolim.

ACHAIA.

Acheloum fluvium
Delphos.

At Paulus Oroſius, qui tempore Honorii vivebat, rurſus per Achaiam ſolam Peloponneſum intelligit lib. 1: *Achaia undique propemodum cincta eſt mari. Nam ab oriente habet Myrtoum mare, ab Euro mare Creticum, à meridie Jonium, ab Africo & occaſu Cephaleniam & Caſſiopen inſulas, à ſeptentrione ſinum Corinthium, ab Aquilone anguſtum terræ dorſum, quo Macedoniæ conjungitur vel potius Atticæ; qui locus Iſthmos vocatur: ubi eſt Corinthus, habens in Attica ad boream non longe Athenas civitatem.* Sed in ea deſcriptione ſatis ſe prodit ἀγεωγραφητὸν, & loquutus eſt, non ſecundum ſui temporis geographos; ſed ſecundum antiquam Græciæ diviſionem, quæ tempore Polybii ſupra citati obtinebat. Et hæc lectori credo ſufficere debent de Achaiæ ſitu, nomine, & diverſis de ea regione autorum ſententiis.

CAPUT V.

De vocibus Πελασγοὶ, Ἀργεῖοι, Δάναοι *&* Ἀχαιοὶ *collective ſumptis.*

Licet Pelaſgorum nomen ſit procul dubio inter Græcos antiquiſſimum, & nomina Ἀργεῖοι, Ἀχαιοὶ, Δάναοι ſint nomina recentiora, quod pluribus autoritatibus

tibus antiquorum probari poteſt: Tamen quoniam Homerus non eſt uſus ea voce collective pro univerſis Græcis; ſed Pelaſgos dixit eos, qui Dodonem & Theſſaliam habitabant in Europa, & in Aſia eos tantum, qui Lariſſam tenebant, & plura de Pelaſgis nobis dicenda ſunt, quando de gentibus antiquis, quæ Græciam incoluerunt, tractabimus, ad idem caput reſervabimus ea omnia, quæ de Pelaſgorum nomine dicenda forent, & de reliquis tribus vocibus ſupra in titulo hujus capitis diſſeremus. Homerus Græcos univerſos indifferenter, modo Ἀργείους, *Argivos*, modo Ἀχαιοὺς, *Achæos*, modo Δαναοὺς, *Danaos* vocat, & iis vocibus utitur paſſim nullo delectu. Exempla quædam adſcribam: & ut ordine id fiat primum ea ſeligam, in quibus Argivi & Achæi pro eodem populo ſumuntur, ſic igitur Homerus Iliad. B. verſu. 333.

> Ὣς ἔφατ᾽, Ἀργεῖοι δὲ μέγ᾽ ἴαχον ἀμφὶ δὲ νῆες
> Σμερδαλέον κονάβησαν ἀϋσάντων ὑπ᾽ Ἀχαιῶν. Id eſt:
> *Sic ait, Argivi autem altum clamarant, circum autem naves.*
> *Terribile quia reſonarunt, clamantibus Achivis.*

Et Iliad. Γ. verſu 82.

> Ἴσχεσθ᾽ Ἀργεῖοι, μὴ βάλλετε κοῦροι Ἀχαιῶν.
> *Continete vos Argivi, ne iaculamini filii Achæorum.*

Unico verſu duobus nominibus eoſdem alloquitur, & paulo poſt Hector, in medio duorum exercituum ſtans, ſic utroſque alloquitur.

> Κέκλυτε μευ Τρῶες, καὶ εὐκνημίδες Ἀχαιοί
> Μῦθον Ἀλεξάνδρου, τοῦ εἵνεκα νεῖκος ὤρορεν.
> Ἄλλους μὲν κέλεται Τρῶας καὶ πάντας Ἀχαιοὺς
> Τεύχεα καλ᾽ ἀποθέσθαι. Id eſt:
> *Audite me Troes, & pulchras ſuras habentes Achivi*

Sermonem Alexandri, cujus causa rixa orta est.
Reliquos quidem jubet Troas & omnes Achivos
Arma pulchra deponere.

Manifeste per omnes Achivos universum Græcorum exercitum intelligit, non enim partem tantum eorum ab armis cessare petit, quod tutum non fuisset, sed universos, quod etiam ex eventu patet; soli enim ex omnibus Menelaus & Paris depugnarunt. Sic etiam Iliad. E. versu 497. Sarpedon Lycios suos ad pugnam accendit:

- - - - ἔγειρε δὲ φύλοπιν αἰνὴν,
Οἱ δ' ἐλελίχθησαν, καὶ ἐναντίοι ἔσταν Ἀχαιῶν,
Ἀργεῖοι δ' ὑπέμειναν ἀολλέες. Id est:

Excitavit autem pugnam horrendam. Ii autem conversi sunt, & adversi steterunt Achivis; Argivi vero eos manebant conferti. Plura possem, si vacaret Homerum exscribere, sed hæc satis erunt æquo lectori. Nunc proferam locos, in quibus Achivos & Danaos pro iisdem sumit. Ergo. Iliad. E. versu 379. Venus ob vulnus ei à Diomede illatum quærula sic aït:

Οὐ γὰρ ἔτι Τρώων καὶ Ἀχαιῶν φύλοπις αἰνή.
Ἀλλ' ἤδη Δαναοί γε καὶ ἀθανάτοισι μάχονται. Id est:

Non enim amplius Trojanorum & Achivorum est pugna horrenda: sed idem Danai etiam contra immortales pugnant. Danaos in secundo versu vocat, quos in primo Achivos nominaverat. Et Iliad. M. vers. 262.

- - - - Ἔλποντο δὲ τεῖχος Ἀχαιῶν
Ῥήξειν. Οὐδέ νύ πω Δαναοὶ χάζοντο κελεύθου,
Ἀλλ' οἵ γε ῥινοῖσι βοῶν φράξαντες ἐπάλξεις. Id est:

- - - - *Sperabant autem murum Achæorum*
Se rupturos. Neque adhuc Danai retrocedebant à via,
Sed pellibus boum munientes pinnas.

Postremo etiam Danaos cum Argivis confundit, quod minus

minus mirum: Danaus enim Argis regnavit. Proferam tamen exempla. Igitur. Iliad. Δ. versu 232. sic ait:

Καὶ ῥ' ὓς μὲν σπεύδοντας ἴδοι Δαναῶν ταχυπώλων,
Τοὺς μάλα θαρσύνεσκε παριστάμενος ἐπέεσσιν.
Ἀργεῖοι μή πω τι μεθίετε θούριδος ἀλκῆς. Id est:

Et quos quidem properantes viderat Danaorum citos equos habentium. Eos valde obfirmabat astans verbis. Argivi ne quid remittite de impetuoso robore. Et Iliad. Θ. versu. 227:

Ἤϋσεν δὲ διαπρύσιον, Δαναοῖσι γεγωνώς.
Αἰδὼς Ἀργεῖοι κάκ' ἐλέγχεα. Id est:

Clamavit autem fortiter, Danaos increpans. Sit pudor ô Argivi mali & probrosi. Aliis etiam pluribus locis eodem genere sermonis utitur. Sed plura ponere super sedebo, cum ex citatis locis satis pateat, quod probare nobis incumbebat. Unicum tamen locum adhuc adscribam, in quo tres illas voces conjungit & pro eodem sumit, is est Iliad. Δ. versu 257. ubi Agamemnon Idomeneum & Cretenses sic alloquitur:

Ἰδομενεῦ περὶ μέν σε τίω Δαναῶν ταχυπώλων,
Ἠμὲν ἐνὶ πτολέμῳ, ἠδ' ἀλλοίῳ ἐπὶ ἔργῳ,
Ἠδ' ἐν δαίθ', ὅτε πέρ τε γερούσιον αἴθοπα οἶνον
Ἀργείων οἱ ἄριστοι ἐνὶ κρητῆρι κέρωνται.
Εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ
Δαιτρὸν πίνωσι.---. Id est:

Idomeneu equidem te honoro supra Danaos citos equos habentes, tum in bello tum in alio opere, & in convivio; quando vetus splendens vinum Argivorum optimi in crateribus miscent. Quamvis enim alii comati Achivi divisum bibant. ---- Manifestum est, quos prius Danaos dixit, eos postea Argivos, & postremo Achæos nominasse. Homeri exemplum sequuti sunt inferioris seculi poëtæ. Æschylus in Agamemnone pro universo Græ-

corum exercitu dixit: Ἀργείων στρατὸς, *Argivorum exercitus*: & Ἀργείων στόλος, *Argivorum classis*; & Ἀργείων δάκος. *Argivorum morsum.* Sic in eodem sensu Achæos nominavit in eodem dramate: Τροίαν Ἀχαιῶν οὖσαν ἢ τορῶς λέγω; Id est: *Trojam esse Achæorum; num clare dico?* ait nuncius ad Clytemnestram: & rursus: Τροίαν Ἀχαιοὶ τῇδ' ἔχουσ' ἐν ἡμέρᾳ. Id est: *Troiam Achæi habent in hac ipsa die.* Et Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ, *Achæi exercitus.* & paulo post: χειμῶν' Ἀχαιῶν vocat tempestatem, quæ classem universornm Græcorum afflixit. Sic etiam Sophocles dixit collective in Ajace mastigaphoro: ὡς πᾶσιν Ἀργείοισιν εἰσιδὼν θρόῃς: *ut omnibus Argivis cum videris inclames.* De Græcorum enim exercitu loquitur. Et paulo post: ἔβαψας ἔγχος εὖ πρὸς Ἀργείων στρατῷ. Id est: *tinxisti ensem bene in Argivorum exercitu.* Sed quos Argivos iis locis, & pluribus aliis vocaverat, postea Hellenas vocat; dum ait: μισεῖ δέ με Ἑλλήνων στρατός, *Odit me Hellenum exercitus.* Sic etiam Danaos accepit idem poëta in eodem dramate tribus locis, quorum unicum afferam, eo quod illum solum Scholiastes interpretatur, ibi chorus ait de Ajace: Οἵαν ἐδήλωσας ἀνδρὸς αἴθωνος ἀγγελίαν, ἄτλατον οὐδὲ φευκτὰν τῶν μεγάλων Δαναῶν ὑποκληιζομέναν. Id est: *Quodnam significasti viri splendidi nuntium, intolerandum inevitabile à magnis Danaïs disseminatum.* Ad quæ Scholiastes sic: κληιζομέναν, φημιζομέναν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οὐ θεόθεν. Id est *fama dispersum* (nuncium) *à Græcis, non divinitus.* Plura sunt ad manum: sed tædium lectoris evitare malim, quam superfluis citationibus hanc paginam ad calcem usque implere. Id passim lector ipse observabit apud antiquos autores: ut apud Pindarum, Euripidem & alios. Et locus quidem Pindari dignus est, qui ascribatur, quoniam ejus Scholiastes nobis omnino concinit. Pindarus igitur Aristodemum

Argi-

Argivum vocat, qui Spartiates, fuit & Dorus Isthm. 2. Ad quod Scholiastes: οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν, εἰ Σπαρτιάτην ὄντα τὸν Ἀριστόδημον Ἀργεῖον ἔφη· Ἔστι γὰρ παρ' Ὁμήρῳ τὸ τοιοῦτον εὑρέσθαι, καὶ γὰρ Ἀργείην Ἑλένην φησὶ, καί τοί γε Λακεδαιμονία ἦν. Id est: *Nil mirum autem, si Aristodemum Argivum dixit, qui Spartiates erat. Et apud Homerum tale quid invenire est, Argivam enim Helenam dixit. At certe Lacedæmonia erat.* Danaos etiam passim vocat collective, pro Græcis idem Pindarus; sic Olymp. 13: ἐκ Λυκίας δὲ Γλαῦκον ἐλθόντα τρέμεον Δαναοί. Id est: *ex Lycia autem Glaucum venientem timebant Danai.* Id est: Græci, qui ad Trojam militabant. Sic & Pythiorum 1. de Philoectete ait: ὃς Πριάμοιο πόλιν πέρσε, τελεύτασέ τε πόνους Δαναοῖς. Id est: *Qui Priami urbem vastavit, & finem imposuit laboribus Danaorum.* Talia veterum autorum testimonia corradere unicuique obvium est, nobis tantum temporis non superest, ut ex aliorum scriptis immensa volumina consuere satagamus. Si quis Latinorum de hac re testimonia requirit, obvia erunt apud Virgilium, Horatium, Ovidium, Propertium, Senecam, Statium, Q. Curtium, Plinium secundum, Trebatium, & alios.

CAPUT VI.

De vocibus Ἰάονες *&* Δῶρες *seu* Δωριεῖς.

Ἰάονες etiam universi Græci dicti sunt à quibusdam autoribus Græcis, sed sub extraneorum Orientalium persona. Sic Æschylus in Persis Græciam vocat Ἰαόνων γῆν. Sed ex Atossæ matris Xerxis persona, & uxoris Darii & Cyri filia. Sic Aristophanes ex persona Pseudartabæ Persam esse se fingentis, & subbarbarisantis (ut ita dicam) ait in Acharnis: ὐ λῆψι χρῦσο χαυνόπρωκτ' Ἰαο-

Ἰαονάω. Quæ verba barbara ſic verti poſſunt: *non aurum accipient laxum culum habentes Jones*. Ad quæ ſic Scholiaſtes ad vocem χαυνοπρώκτοι ſic ait: ὅτι πάντας τοὺς Ἕλληνας Ἰάονας οἱ βάρβαροι ἐκάλουν. Id eſt: *quod omnes Græcos Jonas barbari appellabant*. Ergo ea voce collective ſumpta pro Græcis ſoli barbari utebantur, vel qui eorum more loquuti ſunt. Sed Homerus cum dixit: ἔνθαδε Βοιωτοὶ καὶ Ἰάονες. Per Jonas ſolos Athenienſes intellexit, ut notavit Strabo lib. 9. De Jonibus vero ſpeciatim ſumptis poſtea dicemus ſuo loco.

Dores etiam dicti ſunt aliquando univerſi Græci, ſed à Latinis poëtis duntaxat, qui eo loquendi genere uſi ſunt, metri ſæpe & commodi ſoni gratia. Sic Virgil. Æneid. 2: *Juvat ire & Dorica caſtra*, pro Græcorum caſtris dixit abuſive, & per temporum πρόληψιν, ceu anticipationem. Nondum enim Dores noti erant tempore quo Æneas loquebatur. Quos tunc temporis Strabo deſcribit ὀλίγους ὄντας, καὶ τραχυτάτην οἰκοῦντας χώραν. Id eſt: *Paucos numero, & aſperrimam regionem incolentes*. Et in eo videtur erraſſe Virgilius, non enim is ſua, ſed ex Æneæ perſona loquitur. Octuaginta autem ferme annis poſt Trojæ excidium Heraclidæ, aſcitis in auxilium Dorienſibus, Peloponneſum invaſerunt, & inde notum & celebre Doricum nomen evaſit, antea ignotum, utpote ab Homero in Græcorum catalogo, nec in tota Iliade memoratum; nec de eorum pagis, vel urbibus ulla mentione facta. Dorienſes vero inter Cretæ populos annumerat Odyſſ. T. Ergo abuſive Virgilius *Dorica caſtra* Æneam dicentem inducit, pro Græcorum caſtris, ubi multi erant Dores. Non enim eos Homerus prætermiſiſſet; qui tam exacte in catalogo omnium urbium, imo & pagorum, ex quibus collectus fuerat Græcorum exercitus, enumerationem facit. Herodotus antiquitatis

Græcanicæ thefaurus lib. 1. Doricum nomen tum demum cognitum fuiffe ait, poft Peloponnefum ab Heraclidis armis occupatum, cum antea Pelafgorum nomine ufi fuiffent Dores illi, qui antea Dryopidem regionem, ceu terræ angulum habitabant. Plato vero lib. de legibus 3. poft reditum à Troja *Fagionem* quendam exulum, qui ad Trojam militaverant, & à fuis vrbibus expulfi fuerant, Dorum five Dorienfium nomen fibi proprium feciffe aït à quodam illorum duce Dorico. Virgilii errorem fequutus Ovidius; *Dorica caftra* etiam Græcorum exercitum appellavit, & Seneca in Agamemnone: *Doricam claffem* vocavit univerfam Græcorum claffem, quæ erat in Aulide: & *Doricam facem* dixit ignem, quo arferunt Pergama, & pluries in eodem dramate. Sic Statius in Achilleïde, *arma Dorica* in eodem fenfu ufurpavit. & lib. 2: *Doricam claffem*, Græcorum ad Trojam exercitum vocavit. Tantum potuit celeberrimi illius poetæ (Virgilii nempe) exemplum, ut pofteriores nullo examine eum fequuti fuerint, à veritate aberrantem. Similem errorem præcipue in Tragicis de Theffaliæ nomine notat Vellejus Paterculus lib. 1. nec ferendum effe decernit. Hæc fatis fint de Græciæ variis nominibus.

CAPUT VII.

De Græciæ antiquæ divifionibus.

Antequam de Græciæ antiquæ partibus ceu provinciis dicere aggrediamur, confentaneum videtur, ut de ejus univerfæ generalibus divifionibus, & fummariis partitionibus, id eft, de pluribus modis, quibus tota dividebatur, aliquid dicamus; ut nihil, quoad fieri poteft, noftram diligentiam effugiat. Univerfa igitur Græcia

Græcia, cujus synopsin initio hujus operis proposuimus, bifariam divisa fuit; una, & potior pars, & aliorum veluti mater in Europa; altera in Asiæ continente sita fuit. Illa pars, quæ in Europa ἔντ☉ Αἰγαίȣ, *citra Ægæum*. Altera quæ in Asia πέραν Αἰγαίȣ, *ultra Ægæum* generaliter dicta fuit. Aliter Europam & Asiam incolentes Græci dicti sunt, ut ab Aristide in oratione prima περὶ συμμαχίας, *de societate*, τότε τ πάντων Ἑλλήνων ȣδεὶς, ȣθ' ὅσοι τὴν Εὐρώπην οἰκȣσι λέγω, ȣθ' ὅσοι τὴν Ἀσίαν. Id est: *tunc omnium Græcorum nemo, neque eorum, qui Europam incolunt, neque eorum, qui Asiam*. Ea vero divisio non est prioris antiquitatis, habuit enim tantum locum, ex quo Græci Jones, Æoles, & Dores sub Neleo Codri filio, & aliis ducibus in Asiam transfretarunt, & ejus littora, pluribus urbibus conditis, occuparunt. (de quo infra fusius Deo dante) Ex eo tempore ea Asiæ pars à Græcis habitata ἡ πέραν Αἰγαίȣ Ἑλλάς. Id est: *quæ ultra Ægæum Græcia*, dicta fuit Sic Aristoteles. Ἑλλάδα vocavit eas regiones. Ita enim de Athenis loquitur: ὥστε καὶ ἐπὶ τ ἀντιπέραν ἠπείρȣ πρȣβάλλετο ἑτέραν Ἑλλάδα ἄποικον ἑαυτῆς. Id est: *Adeo ut in ea quæ opposita est continente ultra mare ibi proposuit alteram Græciam, suam coloniam*. Sic Plutarchus in Agesilao: ἥδιστον θέαμα τοῖς κατοικȣσι τὴν Ἀσίαν Ἕλλησιν ἦσαν. Id est: *gratissimum spectaculum Græcis Asiam incolentibus erant*. Et inferius in eadem vita: τȣς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας βασιλεῖ παραδιδόντες. Id est: *Græcos Asiam incolentes regi prodentes*. Eam autem, quæ ultra Ægæum est Græciam, Aristides opponit antiquæ, & sic eam novam Græciam denominari debere censere videtur. Is locus extat in Panathenaico: καὶ διεβίβαζεν εἰς τὴν Ἀσίαν τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀποικίας, συνάπτȣσα τὴν γῆν, ὡς μίαν ȣσαν τῇ φύσει, καὶ τὰ πέραν τ Ἑλλάδ☉ ȣ κεχωρισμένα, ἕως κατεσκεύασε

τὸ ἐπὶ

τὸ ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀντίπρωρον (εἰ οἷόν τε εἰπεῖν) Ἑλλάδι τῇ παλαιᾷ. Id est: *Et transmisit in Asiam multas & magnas colonias, conjungens terram utpote quæ natura una est, & quæ ultra Græciam sunt non separata faciens, donec præparavit id, quod est in Asia, propugnaculum (ut ita dicam) antiquæ Græciæ.* Et in oratione de Ægæo mari: Ὥστε μόνον τοῦτο πελαγῶν μέσον εἶναι τῆς πάσης Ἑλλάδος ἄξιον εἰπεῖν, εἴ τις ἓν τοῦτο γένος Ἑλλήνων ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἠπείρου τιθείη. Id est: *Quo fit, ut hoc solum inter maria totius Græciæ medium dici mereatur, si quis in utraque continente unum genus Græcorum ponat.* Sic & in Monodia de Smyrnæ casu eam urbem vocat θέατρον τῆς Ἑλλάδος, *Græciæ theatrum.* Eam divisionem notaverat Pausanias Heliacorum I: sed corruptus est is locus, & quoniam eget emendatione hic adscribetur. Loquitur autem de iis, qui luctam & pancratium eodem die vicerant: Στρατῶνος δὲ τούτου τρεῖς μὲν ἡλικίᾳ πρότερον, τοσοῦτοι δὲ ἄλλοι μετ' αὐτὸν εἰσὶ δῆλοι τὸν κότινον παγκρατίου τε ἆθλα εἰληφότες καὶ πάλης, καὶ πρῶτος μὲν ἐξ αὐτῆς Ἤλιδος. Ἑλλήνων δὲ τῶν πέραν Αἴνου Ῥόδιος δὲ Ἀριστομένης, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐπὶ Ληθαίῳ Πρωτοφάνης. Hunc locum corruptum & hiulcum pridem in nostris criticis exercitationibus emendavimus, & sic legendum censuimus: καὶ πρῶτος μὲν ἐξ αὐτῆς Ἤλιδος Κάπρος, Ἑλλήνων δὲ τῶν πέραν Αἰγαίου, Ῥόδιος Ἀριστομένης, καὶ Μαγνήτων τῶν ἐπὶ Ληθαίῳ Πρωτοφάνης. Id est: *Et primus quidem ex ipsa Elide Caprus, Græcorum vero, qui ultra Ægæum, Rhodius Aristomenes, & Magnetum, qui ad Lethæum sunt, Protophanes.* Hujus emendationis rationes evidentissimas fuse protuli in criticis exercitationibus ad Pausaniam, breviter tamen & hic lectori satisfaciam. Vox Κάπρος manifeste deest, cur enim cum non nominasset Pausanias, cum cæteros proprio nomine notet. Ideo, vel deest ea vox, vel pro voce πρῶτος legen-

dum Κάπρος, qui primus post Herculem eadem die Pancratii & luctæ bravium adeptus est, & ideo famigeratus fuit. Pro πέραν Αἴνου etiam πέραν Αἰγαίου legendum est proculdubio. Nam Αἶνος urbs in littore Thraciæ non dividit Græciam. Rhodus & Magnesia respectu Elidis & Peloponnesi non sunt ultra Ænum, quæ ad septentrionem jacet, longe à medio locorum memoratorum, sed Ægæum intercedit, ideo non est dubium, quin Pausanias scripserit πέραν Αἰγαίου.

Altera Græciæ divisio, sed antiquæ, quæ citra Ægæum, eorum erat, qui εἴσω Πύλων, *intra Pylas*, ceu *Portas*, & eorum, qui ἔξω Πύλων, *extra Pylas* dicebantur. Ea divisione utitur Demosthenes in oratione de Corona: Εἰ δ᾽ οἷος ἦν ἐγὼ παρ᾽ ὑμῖν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ τάξιν, εἷς ἐν ἑκάστῃ τῶν Ἑλληνίδων πυλέων ἀνὴρ ἐγένετο, μᾶλλον δὲ εἰ ἕνα ἄνδρα μόνον Θεσσαλία, καὶ ἕνα ἄνδρα Ἀρκαδία ταὐτὰ φρονοῦντας ἔσχον ἐμοὶ, οὐδεὶς οὐδὲ τῶν ἔξω Πύλων Ἑλλήνων, οὔτε τῶν εἴσω τοῖς παροῦσι κακοῖς ἐκέχρητ᾽ ἄν. Id est: *Si qualis ego eram inter vos secundum meum munus, unus in unaquaque civitatum Græcarum vir fuisset, imo si unum solum virum Thessalia, & unum virum Arcadia ejusdem mecum sententiæ habuisset, nullus neque eorum, qui extra Pylas sunt, neque eorum qui sunt intra, præsentibus malis usus fuisset.* Ea etiam divisione utitur Plutarchus in Flaminio: Οἱ δὲ ἐντὸς Πύλων ἐπόθουν, καὶ διεπέμποντο τὰς ὁρμὰς πρὸς τὸν Τίτον. Id est: *Græci, qui citra Pylas erant, desiderabant Titum, & ad eum cum impetu ferebantur.* Et in Demetrio: Ἐπανιὼν δὲ τοὺς ἐντὸς Πύλων Ἕλληνας ἐλευθέρου. Id est: *In reditu vero Græcos qui intra Pylas sunt liberos faciebat.* Talem loquendi modum pluries inveniet lector apud autores, sed hæc sufficiunt ad nostrum propositum. Altera rursus subdivisio eorum, qui intra Pylas erant, usurpatur ab autoribus, ubi Græciæ ea pars subdividitur

in τὰ

in τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ, καὶ τὰ ἐκτός. Id eſt: *In ea, quæ citra Iſthmum, & ea, quæ extra.* Ut apud Strabonem lib. 7. Δρυόπων, καὶ Καυκώνων, καὶ Πελασγῶν, καὶ Λελέγων, καὶ ἄλλων τοιούτων κατανεμομένων τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ, καὶ τὰ ἐκτός. Id eſt: *Dryopibus, & Cauconibus, & Pelagis, & Lelegibus, & aliis talibus incolentibus ea, quæ ſunt intra Iſthmum, & quæ extra.* Patet autem eſſe ſubdiviſionem eorum, qui erant intra Pylas. Nullam enim eo loco mentionem facit Strabo Theſſalorum, aut Melienſium, aut Macedonum.

Fuit & altera diviſio Græciæ univerſæ reſpectu ad eam partem Italiæ, quæ magna Græcia vocabatur à Latinis, Græcis vero ἡ πέραν Ἰωνίου. Ejus mentionem fecit Pauſanias in Atticis, ubi de Pyrrho loquitur, qui primus Romanos bello petiit. Sed quoniam non eſt noſtri propoſiti de Italia tractare, de qua fuſe Cluverius, ad eum lector te remittimus.

CAPUT VIII.

De antiquis Græciæ Incolis.

Quinam poſt Noachi diluvium, & gentium diſperſionem in turri Babel factam, Græciam incoluerint, dubitatur, & adhuc ſub judice lis eſt. Nam in nominum, qui in Geneſi extant, interpretationibus, & applicationibus maxime diſſident viri docti. Joſephus, & multi alii Hebræi doctores volunt, Javam Japethi filium Græciam incoluiſſe, & inde nomen Ἴαονες, quo orientales Græcos vocant, factum eſſe. Pugnant vero ipſi Græci, qui ab Jone Xuthi filio multo recentiores Jonas & Joniam dictam volunt, quæ poſtea Achaia dicta eſt. Quatuor habuit filios Javan Japheti filius, *Eliſa, Tharſis, Cittim, Dodanim.* Quidam ex orientalibus

volunt

volunt ex Elisa factam esse vocem ΕΛΛΑΣ. Alii, inter quos Josephus, inde dictos vult Æoles. At doctissimus Bochartus in suo Phaleg, ab Elisa formari Elis regio Peloponnesi putat, & de ea re multa nec spernenda profert argumenta; eum vide lib. 4. cap. 4. Alii & Hebræorum doctores per *Cittim*, & *Dodanim* Græcos intelligunt, & præcipue Cyprios, (quia in ea insula urbs fuit Cittium, Zenonis patria) & alias etiam Ægæi insulas. Et 70. quidem interpretes pro Dodanim, Rodanim legunt, & Rhodios interpretati sunt. Vocem vero *Cittim* vel *Kitieim*, sonum sequuti, Κητίους, non Ἕλληνας interpretati sunt; quod tamen credo fecissent, si illis constasset, per vocem *Kittieim* spiritum sanctum intellexisse Græciam, aut ejus incolas. Ideo credit doctissimus Bochartus per Cittim debere intelligi Italiam; eum vide in suo Phaleg lib. 4. cap. 5. in ea lite non me interponam, & illud celebre *non liquet* apponam. Homerus certe & omnes alii antiqui autores Græci de ea voce tacuerunt. Sed Homerus Mysos, qui sub Eurypylo Telephi filio ad Trojam militabant, Κητίους vocat & Scholiastes interpretatur *Mysos*; optime. Nam Mysorum rex erat Telephus Eurypyli pater; & testatur idem Scholiastes, Alcæum poëtam antiquum Κήτιον posuisse pro Myso, & eum imitatus Q. Smyrnæus, Mysos Κητίους vocavit lib. 6. Κήτειοι τε Τρῶές τε. Sed in quibusdam impressis legitur Κηδεῖοι male, & ex Homero corrigendus est is locus; & inde forte est, quod Daniel Propheta cap. XI. vers. 29. & 30. per Κιτίους, intelligere videtur Romanos. Non tamen ex eo loco videtur constare in Genesi per Κιτίειμ debere intelligi Italos. Nam Daniel sub Belsatzare, Dario, & Cyro scribebat pluribus post Telephum & Trojam seculis, quiquidem Telephus Mysus Italiæ regnum tenuit, & suos Cittios ibi collocavit, qui postea mutato

nomine

nomine ab eorum rege Latino, Latini dicti sunt. Id nos docet Cedrenus in sua synopsi pag. 140: edit. regiæ, quod habet procul dubio ex antiquo quodam autore. Ergo Romani à propheta Cittiæi vocati sunt nomine antiquo, quo Latini prius vocabantur. Quos ita vocatos credo esse, post Cittiæorum Mysorum cum Telepho transmigrationem pluribus, ante Danielem seculis factam. Quod si constaret Græcos eo nomino intelligi debere, non mirum, si Italos, qui ex Pelasgorum progenio erant, Daniel eodem nomine vocavit. Hieremias certe, qui ante Danielem scripsit, ait, ut interpretati sunt 70 interpretes: διέλθετε εἰς νήσους Χεττίειμ. Id est: *Peragrate insulas Cestiorum.* Quod de Ægæi insulis intelligendum videtur, non enim alibi est tanta multitudo insularum. Et Maccab. lib. 1. cap. 1. diserte Alexander magnus dicitur egressus ἐκ γῆς Κιττίειμ, *è terra Cittiæorum*, & rursus cap. 8. Philippum & Persea vocat Κιττιέων βασιλέας, *reges Cittiæorum*, & ibi per Cittieim necessario intelligendum est Macedonum, qui Græci ab orientalibus censiti sunt. De eo tamen nihil decreverunt 70 interp. quando propriam Hebraïcam vocem Hieremiæ retinuerunt, nec interpretati sunt νήσους Ἑλλήνων, *insulas Græcorum.* Ideo nec nos aliquid ex eo asseveranter affirmabimus, ad tantum antiquitatis abyssum caligantes. Id solum opinamur: si Moses in Genesi per vocem Χιττίειμ intellexit Græcos, vel Italos, vel utrosque, ita loquutus est respectu ad generis autorem Cittim, filii Javan. Is forte Orientalium morem sequutus est, nec inde concludi potest Græciæ primos incolas eo nomine usos fuisse, & ita appellatos vel à seipsis, vel à vicinis, de quo apud eos magnum silentium. Ergo quod ad nos, manet incertum priscorum illorum nomen, & ad inferiora secula descendet nostra lucubratio de Græcis antiquis, qui ad Dodo-

nem in Epiro & Thessalia habitabant. Satis supra dictum est, nec opus est eam crambem recoquere.

CAPUT IX.

De Pelasgis.

Nunc de Pelasgis nobis dicendum est, quæ gens procul dubio Græcorum antiquissima, & quorum nomen ad universos fere Græcos pertinet. Nam in omnibus Græciæ partibus habitaverunt, nec aliud nomen inter Græcos universalius est. Ideo Herodotus Helladem, ceu Græciam, olim Pelasgiam vocatam scribit lib. 2. sect. 56: Τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλεομένης. Id est: *Helladis nunc, prius vero, Pelasgiæ vocatæ.* & sect. 58. Τὸ δὲ Ἑλληνικὸν...... ἀποσχισθὲν μέν τοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ. Id est: *Græca gens...... Pelasgicæ veluti fragmentum abscissum.* Firmat Thucydides, qui lib. 1. aït de Hellade: Δοκεῖ δέ μοι οὐδὲ τοὔνομα τοῦτο ξύμπασά πω εἶχεν, ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸ Ἕλληνος τοῦ Δευκαλίωνος καὶ πάνυ οὐδὲ εἶναι ἡ ἐπίκλησις αὕτη, κατὰ ἔθνη δὲ καὶ ἄλλα τε καὶ τὸ Πελασγικὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὴν ἐπωνυμίαν παρέχεσθαι. Id est: *Ac ne ipsum quidem hoc nomen (ut mihi videtur) tota adhuc habebat, sed ante Hellenem Deucalionis filium non habebat eam denominationem, secundum gentes vero alias, sed præcipue* Pelasgicam *à seipsis denominationem præbebant.* Strab. lib. 5: Τοὺς δὲ Πελασγοὺς ὅτι μὲν ἀρχαῖόν τι φῦλον κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεπόλασε, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι τοῖς κατὰ τὴν Θετταλίαν ὁμολογοῦσιν ἅπαντες σχεδόν τι. Id est: Pe*lasgos autem quod antiqua gens per universam Græciam extensa fuerit, & præcipue apud Æolas Thessaliæ incolas, apud omnes fere in confesso est.* Et lib. 7: Οἱ δὲ Πελασγοὶ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων ἀρχαιότατοι λέγονται. Id est:

eſt: *Pelaſgi vero eorum, qui in Græcia dominati ſunt antiquiſſimi cenſentur.* Et lib. 13: ὅτι δὲ Πελασγοὶ μέγα ἦν ἔθνος, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης ἱστορίας οὕτως ἐκμαρτυρεῖσθαι φασίν. Id eſt: *Quod autem Pelaſgi magna erat natio, etiam ex aliis hiſtoriis teſtificari ajunt.* Ideo Latini poëtæ perſæpe Pelaſgos pro Græcis dixere. Hujus teſtimonia paſſim extant ὅσῃ κόνις Sed ut brevitati ſtudeamus, unicum locum ex antiquiſſimo Latinorum Ennio proferam, in fragmentis enim ſic ait de univerſo Græcorum ad Trojam exercitu:

Cum veſter occubuit Priamus *ſub Marte* Pelaſgo.

Alterum ex Virgilio Æneid. 2. ubi de Trojanis, à Sinone deceptis, ait:

Ignari ſcelerum tantorum artiſque Pelaſgæ.

Ubi Græcos uniuerſos intelligit, & rurſus eod lib.

Ille dolis inſtructus & arte Pelaſga. Id eſt Græca. Eorum nomini & habitationi fines ad ſeptentrionem ponit Iſaacius Tzetzes ad Lycophronem, ad Pharſalum & Lariſſam, eum videſis ad verſum 77. Pudet enim poſt Herodotum, Thucydidem & Strabonem eum allegare. His in Græciæ ſuæ finibus ſe tenuere Pelaſgi, ſed ea egreſſi, per varias Europæ atque Aſiæ regiones longe lateque ſparſi, nomen Pelaſgicum ubique notum fecere. Nam & Macedoniam olim tenuerunt, antequam Macedoniæ, imo antequam Emathiæ nomen innoteſceret, quo tempore Boertia vocabatur is terræ tractus. Ita cenſet Trogus apud Juſtinum lib. 7. ſtatim initio. Sed quando ad Pelaſgos & Juſtinum nos detulit oratio, quinam fuerunt illi Pelaſgi in Perſide vel oriente, quorum poſt mortem Alexandri præfectus fuit Archos, ut legitur apud Juſtinum lib. 13 in catalogo eorum, qui poſt mortem Alexandri præfecturas ſortiti ſunt. Si mihi credis nulli fuerunt, fœdiſſimum mendum eum locum inquinavit

navit, non heri aut à triduo natum, ſed quod jam tempore Eutropii eum occupaverat; niſi quod paulo melius habet Eutropius *Archon Pelaſgos.* At ex Arriano poſſumus medicinam facere huic loco, & in priſtinam ſanitatem reſtituere. Nam inter navarchos, quos in ſua claſſe conſtituit Alexander lib. de Indicis recenſetur Ἄρχων ὁ Κλεινίου, & paulo poſt de eo, & aliis quibuſdam dicit οὗτοι μὲν Πελλαῖοι, erat igitur Archon ille Πελλαῖος, Pellæus, ex Pella oriundus Macedoniæ nobili civitate. Inde natus error, exſcriptor enim auctoris Græci, à quo ſua mutuatus erat Trogus, putaverat Πελλαῖος eſſe nomen populi, cui præficiebatur ille Archon, & nomen notiſſimum Pelaſgos ſubſtituit pro ignoto, & ſic nomen unius præfecturæ intercidit. Nullus alter in toto Alexandri comitatu, præter illum Pellæum, ejus nominis invenitur: ideo non dubito quin apud Juſtinum, pro corruptis *Archos Pelaſgos, Arceſilaus Meſopotamiam* legi debeat, *Archon Pellæus .... Arceſilaus Meſopotamiam.* Nomen unius præfecturæ, ut dixi, intercidit, quod ſupplere facile eſt ex Diodoro. lib. 18. pag. 628. editionis Roberti Stephani. Nam ibi recenſet præfecturas, quæ unicuique attributæ ſunt poſt Alexandri mortem, & ait: Ἄρχωνι δὲ τὴν Βαβυλωνίαν, Ἀρκεσιλάῳ δὲ Μεσοποταμίαν. &c. Id eſt: *Archoni vero Babylonian, Arceſilao autem Meſopotamiam.* Præfecturæ vero nomen quod intercidit, non eſt præfecturæ Archonis, ſed Tlepolemi, Caramaniæ ſcilicet. Itaque ſic totus Juſtini locus legendus & diſtinguendus eſt: *Phrataphernes Armenios, Tlepolemus Caramanos, Perſas Peuceſtes, Babylonios Archon Pellæus, Arceſilaus Meſopotamiam.* &c. Et hæc emendatio firmatur ex eodem Arriano lib. 6. ubi Tlepolemus Caramaniæ præfectus dicitur, & paulo poſt Peuceſtæ Perſarum præfectura tribuitur. ſed ex diverticulo

culo ad noſtrum iter redeamus. Iidem Pelaſgi & Aſiæ littora, & Cretam, & in Italia Picenum, Umbriam, Sabinos, Latium, Tyrrheniam, Adriam, Liguriam, & alia loca incoluere. Si vacaret, id ex diverſis autoribus firmare, nobis facile foret. Sed intra Græciæ noſtræ fines manendum eſt, nec extra propoſiti metas excurrere noſtras lucubrationes patiemur. Pelaſgi nomen ſuum ab autore gentis Pelaſgo acceperunt, quem quidam αὐτόχθονα, *indigenam*, ceu è terra natum, perhibent ob ſummam antiquitatem, in quibus fuit Heſiodus, teſte Apollodoro lib. 2. initio: Ἡσίοδος δὲ τὸν Πελασγὸν αὐτόχθονά φησιν εἶναι. Id eſt: *Heſiodus autem Pelaſgum è terrâ natum dicit fuiſſe.* Et idem ex eodem Heſiodo aſſerit Servius ad Æneid. 2. ad ſect. 9. ad vocem *Pelaſgi*: *Pelaſgi* (inquit) à *Pelaſgo terræ filio, qui in Arcadia genitus, ut Heſiodus tradit.* Ab Æſchylo melius non αὐτόχθων, *è terra natus*, ſed παλαίχθων, *antiquus terræ habitator* dictus eſt in Supplicibus. Alius vero Pelaſgus ab Apollonii Scholiaſte dictus eſt, Inachi filius ad verſum. 580. & idem ille fuit, qui Lycaonis Arcadiæ regis dictus eſt pater ab Heſiodo in fragmentis ab Leone Allatio publicatis pag. 312.

> Υἷεις ἐγένοντο Λυκάονος ἀντιθέοιο
> Ὅν ποτε τίκτε Πελασγός.

Et ab Apollodoro lib. 3. & ab Hygino cap. 176. & 225. & à Dionyſio Halicarnaſſeo, qui ex Pherecyde Athenienſi optimo genealogiſta hæc ait: Πεποίηται γὰρ αὐτῷ περὶ τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ βασιλευσάντων ὧδε ὁ λόγος. Πελασγοῦ καὶ Δηϊανείρας γίνεται Λυκάων, οὗτος γαμεῖ Κυλλήνην Νηΐδα νύμφην, ἀφ᾽ ἧς τὸ ὄρος Κυλλήνη καλεῖται. Id eſt: *De iis enim, qui in Arcadia regnaverunt, talis ab eo factus eſt ſermo. Pelaſgo & Dejanira genitus eſt Lycaon, is duxit Cyllenem Najadem Nympham, à qua denominatur mons Cyllene.* Pau-

ſanias etiam in Arcadicis non procul ab initio: Λυκάων ὁ Πελασγοῦ τοσαῦτα εὗρεν, ἢ ὁ πατὴρ, οἷ σοφώτερα. Id eſt: *Lycaon Pelaſgi filius hæc tam multa invenit ſapientius quam ejus pater.* Alius item fuit Pelaſgus poſterior Phoronei filius, cujus meminerat Hellanicus, teſte Euſtathio, ad Iliad. Γ. verſ. 75. Alius item Pelaſgus una generatione inferior ex Jove & Niobe, Phoronei filia, natus, quam primam fuiſſe mortalem, cum qua Jupiter rem habuerit, dixerat olim Acuſilaus antiquiſſimus autor, referente Tzetze ad Lycophronem verſ. 177. Sed id habet ex Apollodoro, qui ſic lib. 2. Νιόβης τε καὶ Διὸς, ᾗ πρώτῃ γυναικὶ Ζεὺς θνητῇ ἐμίγη, παῖς Ἄργος ἐγένετο, (ὡς καὶ Ἀκουσίλαος φησὶ) καὶ Πελασγός. Id eſt: *Ex Niobe & Jove cui primæ mulieri mortali Jupiter mixtus eſt filius Argus natus eſt (ut & Acuſilaus dixit) & Pelaſgus.* Quod idem repetit etiam lib. 3. Conſentit etiam Halicarnaſſeus lib. 1. ſic: Φορονέως μὲν Νιόβη γίγνεται, ταύτης δὲ υἱὸς καὶ Διὸς, ὡς λέγεται, Πελασγός. Id eſt: *Ex Phoroneo enim nata eſt Niobe, ejus filius & Jovis, ut fertur, Pelaſgus.* Et inferius eod. libro. pag. 14. Ἦν δὲ ὁ Πελασγὸς ἐκ Διὸς, ὡς λέγεται, καὶ τῆς Νιόβης τοῦ Φορονέως, ᾗ πρώτῃ γυναικὶ θνητῇ μίσγεται ὁ Ζεύς. Id eſt: *Erat autem Pelaſgus Jovis filius, ut fertur, & Niobes Phoronei filiæ, cum qua prima muliere mortali rem habuit Jupiter.* Fuit item alius Pelaſgus Arcadis filius recentior, ut ait Heſychius in Πελασγός. Alius item non multo recentior filius Aſopi & Metopes ſecundum Pindarum Olymp. 6. vel Methones ſecundum Diodorum lib. 4. Alius item Neptuni & Lariſſæ filius ſecundum Dionyſium Halicarnaſſ. lib. 1. & Apollonii Scholiaſten ad verſ. 580. pag. 27. At Hæmonis & Lariſſæ ſecundum Euſtathium ad Iliad. Β. verſ. 683. Alter rurſus Triopæ filius, ut ait Hyginus cap. 225. & Pauſanias in Corinthiacis. Alius filius Areſtoris, Ecbaſi nepos,

nepos, Argi pronepos, ut ait Stephanus in Parrhaſia: ſed ibi pro Ἐχϐάζȣ legendum eſt Ἰάζȣ, ſi bene Euripidis Scholiaſtes, qui eum male cum primo autochtone confundit. Melius vero Stephanus, qui eum diſtinguit, & alterum Lycaonis, alterum Areſtoris filium facit ex Charace antiquo autore. Alius Itæmone Argiva muliere natus, Achæi & Phthii frater, quod ait Euſtathius ad Iliad. B. verſu 683. Eundem eſſe credo, quem Apollonii Scholiaſtes pag. 27. ait, Argivum fuiſſe & Theſſaliam migraſſe, & Pelaſgiam appellaſſe. Alius denique Pelaſgus recentior ab Homero memoratur, qui Tenthami filius dicitur, & Lethi pater Iliad. B. verſ. 844. Alius denique Pelaſgus ab Hellanico Lesbio memoratus fuit in Phoronide, cujus & Menippes filius fuit Phraſtor, cujus Amyntor, cujus Teuthaniddes, cujus Navas, quo regnante, Pelaſgi ab Hellenibus pulſi, Italiam petivere, & Thyrreniam habitavere. Id teſtatur Dionyſius Halicarnaſſ. lib. I. Sic illud nobile nomen in primi Pelaſgi poſteris ſæpius repetitum fuit, eam recenſionem forte tædii plenam, neceſſariam eſſe judicavi, ne quis homonymia fallatur. Sed nomen procul dubio indidit genti primus ille & antiquiſſimus Pelaſgus, qui non fuit idem cum Inachi filio, & Lycaonis patre, ſed antiquior procul dubio. Nam epithetum Αὐτόχθων, quo diſtinguitur primus ille Pelaſgus, non dicitur de iis, quorum pater non ignoratur. Primi illius Pelaſgi antiquitatem aſſerit Pauſanias in Arcadicis, ex teſtimonio Aſii poëtæ antiqui, qui genealogias ſcripſerat: Φασὶ δὲ Ἀρκάδες (inquit) ὡς Πελασγὸς γένοιτο ἐν τῇ γῇ ταύτῃ πρῶτος. Id eſt: *ajunt Arcades quod Pelaſgus fuerit natus in ea terra primus.* Et paulo poſt: Πεποίηται δὲ καὶ Ἀσίῳ τάδε εἰς αὐτόν.

> Ἀντίθεον δὲ Πελασγὸν ἐν ὑψικόμοισιν ὄρεσσι
> Γαῖα μέλαιν' ἀνέδωκεν, ἵνα θνητῶν γένος εἴη.

 Id

Id eſt: *Aſius etiam poëta de eo hæc ſcripſit: Diis ſimilem autem* Pelaſgum *in alticomis montibus terra nigra produxit, ut mortalium genus foret.* Sed ex ejus rebus gentis antiquitas magis aſſeritur. Sequitur enim apud Pauſaniam eo loco: Πελασγὸς δὲ βασιλεύσας τοῦτο μὲν ποιήσασθαι καλύβας ἐπενόησεν, ὡς μὴ ῥιγοῦν τε καὶ ὕεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, μηδὲ ὑπὸ τοῦ καύματος ταλαιπωρεῖν, τοῦτο δὲ, τοὺς χιτῶνας τοὺς ἐκ τῶν δερμάτων τῶν ὑῶν, οἷς καὶ νῦν περί τε Εὔβοιαν ἔτι χρῶνται, καὶ ἐν τῇ Φωκίδι, ὁπόσοι βίου σπανίζουσι, οὗτος ἐστὶν ὁ ἐξευρών· καὶ δὴ καὶ τῶν φύλλων τὰ ἔτι χλωρὰ, καὶ πόας τε καὶ ῥίζας οὐδὲ ἐδωδίμους, ἀλλὰ ὀλεθρίους ἐνίας σιτουμένους τοὺς ἀνθρώπους, τούτων μὲν ἔπαυσεν ὁ Πελασγὸς, ὁ δὲ τὸν καρπὸν τῶν δρυῶν, οὐκ ἁπασῶν, ἀλλὰ τὰς βαλάνους τῆς φηγοῦ, τροφὴν ἐξευρεν εἶναι. Id eſt: *Pelaſgus quidem regnans primum tuguria facere excogitavit, ne homines frigus & pluvias pati cogerentur, nec caloribus laborarent, tum & tunicas ex corio ſuillo, quibus etiam nunc in Eubœa & Phocide utuntur, quibus res eſt anguſta: idem ille eſt, qui invenit ad hæc, cum foliis virentibus herbis & radicibus uſui non utilibus, ſed ſæpe perniciosis veſcerentur homines, eos à tali cibo ceſſare fecit* Pelaſgus, *ſed victum invenit ex quercuum fructibus, non quidem omnium, ſed ex fagorum glande.* Sequitur deinde Pauſanias: Πελασγοῦ δὲ βασιλεύοντος γένεσθαι καὶ τῇ χώρᾳ φασὶν ὄνομα Πελασγίαν. Id eſt: *Pelaſgo vero regnante, ajunt vocatum fuiſſe* Pelaſgiam *eam regionem.* Hæc ſummam imo primam antiquitatem redolent, & ideo non dubito aſſerere, nullos ante illum Pelaſgum nomen commune habuiſſe Græciæ noſtræ incolas. Sed qui regebantur ab hoc antiquo Pelaſgo primum Pelaſgos dictos fuiſſe, antiquiſſimos procul dubio Græcorum; quod ex eo patet, quod ii, qui inter Græcos antiquitate ſua gloriabantur, & volebant cenſeri αὐτόχθονες, *è terra nati.* Ægialenſes, dico Arcadas, & Athenien-

ſes-

ſes Pelaſgis erant oriundi. Id nos docet Herodotus lib. 7. ſect. 94. Ἴωνες δὲ ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον, τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαΐην, καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον εἰς Πελοπόννησον ἀπικέσθαι (ὡς Ἕλληνες λέγουσιν) ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου Ἴωνες. Id eſt: *Jones vero, quo tempore Peloponneſum inhabitavere, & regionem, quæ nunc Achaia vocatur, & antequam Danaus & Xuthus in* Peloponneſum *veniſſent, vocabantur* Pe*laſgi Ægialenſes, ſub Jone autem Xuthi filio Iones...* In quo Herodoti loco notandum, Pelaſgos quoſdam Ægialenſes, id eſt, littorales dictos fuiſſe, ad differentiam aliorum, & procul dubio ita dicebantur, eo quod πρὸς αἰγιαλὸν, *ad littus maris* habitabant; cum alii Pelaſgi, à quibus originem ducebant, interiora Peloponneſi, Cyllenem & alios Arcadiæ montes incolerent, ubi Pelaſgus autor gentis & nominis, habitaverat, & natus fuerat, teſte Aſio poëta ſupra citato, & Pherecyde apud Dionyſ Halicarnaſſeum, ut dictum eſt ſupra. En igitur ex Herodoto vera ratio nominis Ægialenſium, qui à littorali parte Peloponneſi ita vocati ſunt, non vero à fabuloſo illo Ægialeo, quem nobis obtrudunt ex Caſtore chronologi Euſebius, & ex eo Cedrenus, & alii. Sed de eo infra pluribus ſuo loco. Ad firmandam autem Pauſaniæ ſententiam, qui veſtium inventionem Pelaſgo tribuit, facit locus Tertulliani in Pallio, ubi de toga loquitur: *Toga oblata eſt Proh! quantum circummeavit à Pelaſgis ad Lydos, à Lydis ad Romanos, ut ab humeris ſublimioris populi Carthaginenſes complecterentur.* Id non dubito, eum à quodam antiquo autore accepiſſe, quod & de Pauſania dicendum eſt. Athenienſes etiam à Pelaſgis oriundos fuiſſe, ex ejuſdem Herodoto aſſeverare poſſumus, qui lib. 1. ſect. 57. ſic ait: Τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας,

καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. Id eſt: *Attica cum Pelaſgica ſit, una cum mutatione facta ad Hellenas, & linguam ſimul dedidicit.* Et lib. 8. ſect. 44. ſic ait: Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν νῦν Ἑλλάδα καλεομένην, ἔσαν Πελασγοὶ ὀνομαζόμενοι Κραναοί. ἐπὶ δὲ Κέκροπος βασιλῆος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι. ἐκδεξαμένου δὲ Ἐρεχθῆος τὴν ἀρχὴν Ἀθηναῖοι μετωνομάσθησαν, Ἴωνος δὲ τοῦ Ξούθου στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισιν, ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Id eſt: *Athenienſes autem, dum Pelaſgi eam, quæ nunc Hellas dicitur, terram incolebant, erant Pelaſgi Cranai cognominati; ſub Cecrope vero rege, Cecropidæ vocati ſunt. Erechtheo vero ſuccedente, Athenienſes denominati fuerunt: Ione vero Xuthi filio Athenienſium exercitus imperatore facto, Iones ab eo dicti ſunt.* En Athenienſes genere & nomine Pelaſgos, quod firmat Scymnus Chius (qui ſub nomine Marciani Heracleotæ prodiit, ut doctis viſum eſt,) eandem ſententiam verſibus expreſſit:

Ἑξῆς Ἀθήνας φασὶν οἰκετὰς λαβεῖν,
Τὸ μὲν Πελασγοὺς πρῶτον. οἷς δὴ καὶ λόγος
Κραναοὺς καλεῖσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα Κεκροπίδας.

Id eſt: *Poſtea Athenas dicunt habitatores accepiſſe, primum quidem Pelaſgos, quos Cranaos vocatos fuiſſe ſermo eſt, poſtea vero Cecropidas.* Nec ullus credat de iis Pelaſgis debere intelligi, qui poſtea aliunde venientes, ſub Hymetto & in ipſa Athenarum vicinia habitavere; quos Thucydides Pelaſgos Thyrrenos vocat. lib. 4. Illi enim erant advenæ, & ab Athenienſibus ut alieni, tandem expulſi fuerunt; & multis poſt Trojæ excidium annis id evenit, quo tempore Oreſtis filius Penthilus claſſem habuit in Aulide, ad transfretandum Ægæum, & Lesbum inſulam occupandum: eo quod ab Hibaclidie Peloponneſo pulſus fuerat. Id docet Strabo lib. 9. & Pauſanias in Laconicis, & alii, & inde colligitur id accidiſſe Melan-

tho Athenis regnante. Sed de iis infra fusius. De Arcadibus, qui antiquitate sua gloriabantur, & seipsos προσελήνους, *antelunares* vocabant, nihil est dubii, quin gens Pelasga fuerit: Nam & Arcas, qui nomen genti dedit, erat ex Pelasgi illius primi posteris, Callistûs filius, Lycaonis nepos, Pelasgi pronepos. Et Arcadia olim Pelasgia vocabatur, ut infra docebimus. Rursus inter Græcos, antiquissimi vocabantur Thesproti, & Molossi: Sed & ii Pelasgi fuere, sic enim Strabo lib. 7. οἱ δὲ Πελασγοὶ, τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα δυναστευσάντων, ἀρχαιότατοι λέγονται, καὶ ὁ ποιητὴς φησὶν οὕτω. Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ. Id est: *Pelasgi vero, eorum qui in Græcia rerum potiti sunt, antiquissimi dicuntur: & poëta sic ait: Iupiter rex, Dodonæe, Pelasgice.* Sed disertius Plutarchus in Pyrrho: Θεσπρωτῶν καὶ Μολοττῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἱστοροῦσι Φαέθοντα βασιλεῦσαι πρῶτον, ἕνα τῶν μετὰ Πελασγοῦ παραγενομένων εἰς τὴν Ἤπειρον. Id est: *Thesprotorum & Molottorum post diluvium narrant Phaëtontem primum regem fuisse, unum ex iis, qui una cum Pelasgo in Epirum venêre.* Quod non est intelligendum de illo antiquissimo Pelasgo, qui multo ante Deucalionis diluvium florebat, sed quodam alio, ex ejus posteris recentiore. Homerus Pelasgorum mentionem sæpe facit, & eos epitheto nobilitavit, δίους, id est, *divinos* vocando: quam vocem brevia Scholia interpretantur εὐγενεστάτους. Id est: *nobilissimos* & jure, quoniam nobilitas in antiquitate gentis consistit. Sed antiquitatem gentis arguunt præcipue multa inventa, quæ iis tribuuntur: primi enim cultum deorum in invocatione & sacrificiis docuerunt: Herodotus autor lib. 2. ἔθυον δὲ καὶ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσιν ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας. Id est: *Sacrificaverunt autem omnium primi Pelasgi, Deos inuocantes, ut ego Dodonæ audivi.* Et (quod notandum)

tandum) divinitatem invocabant nullo peculiari nomine alicui deorum indito: nondum enim in Græcia nomina illa fabulosa deorum colebantur, ut idem Herodotus ibidem scribit. Primi oraculum Dodonæ instituerunt, ut Hesiodus ait in fragmentis à Leone Allatio publicatis pag. 313. Δωδώνην φηγὸν, Πελασγῶν ἕδρανον ἦεν. Id est: *Dodonæa fagus, Pelasgorum institutum, ceu sedes fuit.* Sic & Scymnus Chius vers. 449. ---- ἡ τε Δωδώνη Διὸς μαντήιον, ἵδρυμα ἐστὶ δ᾽ οὖν Πελασγικόν. Id est: *Dodone Iovis oraculum, est autem Pelasgica fundatio.* Sic etiam Strabo lib. 7. id oraculum vocat Πελασγῶν ἵδρυμα. *Pelasgorum fundationem*, & ex Ephoro id accepisse dicit. Illud autem oraculum antiquissimum omnium fuisse, censitum, plures testantur, & si fides Æschylo, in Prometheo in vinculis, antiquius erat Inacho, ait enim apud eum Jo Inachi filia de suo patre:

Ὁ δ᾽ ἐς τε Πυθὼ κἀπὶ Δωδώνην συχνοὺς
Θεσπρωτοὺς ἴαλλεν, ὡς μάθοι τί χρὴ
Δρῶντ᾽ ἢ λέγοντα δαίμοσι πράττειν φίλα. Id est:

Ille autem Pytho & Dodonem plures oraculi consultores misit, ut disceret, quid sibi faciendum aut dicendum esset, quod diis gratum foret. Sed in eo accusatur Æschylus parachronismi à Scholiaste, & jure, quod nondum Inachi tempore fuisset oraculum in Græcia constitutum ullum, & de Delphico oraculo certe, non potest constare veritas cum poëtæ verbis: Pythii enim Apollinis oraculum constitutum est Delphis, post Deucalionis diluvium & omnes in eo consentiunt: Sed Inachus, multo antiquior, & in eo anachronismi jure videtur postulari. Ut tamen aliquid pro Æschylo dicam, quis nobis præs est nomen loci Πυθὼ, non fuisse antiquius Apolline? nam à Πυθὼ, factum est Πύθιος, Apollinis cognomen, & ante Apollinem Themis ibi colebatur, & consulebatur,

quod

quod notum eſt litteratis. Potuit igitur Inachus conſulere Themidis oraculum, antequam Apollo ſuum ibi tripodem conſtituiſſet. Scio quoſdam putaſſe, eum locum ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι, id eſt, *putreſcere*, dictum fuiſſe, ob ſerpentis ab Apolline occiſi putrefactionem: Sed alii melius multo, ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι, id eſt, *interrogare*, vel *diſcere*, deducunt. Ideo poteſt eſſe illa appellatio etiam Apolline antiquior. Ideo forte non tam in culpa Æſchylus, nec tamen omnino excuſandus, quoniam paulo infra Λοξίαν ejus oraculi autorem facit, quo nomine Apollo, non Themis ſignificatur. De Dodonæo item oraculo ambigitur. Nam, ſi veritati litavit Plutarchus, ſupra citatus, cum dicit poſt diluvium Phaëtontem cum Pelaſgo quodam Theſprotiam & Moloſſiam adiiſſe primum, videtur ad eum Pelaſgum prima oraculi inſtitutio debere tribui, & ſic rurſus foret Aeſchylus in culpa. De antiquitate ejus oraculi diſerte pronunciat Herodotus lib. I. ſect. 51. Τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων. Id eſt: *Illud autem oraculum, antiquiſſimum omnium eorum, quæ ſunt in Græcia exiſtimatum eſt.* Sed de eo rurſus infra. Primi etiam Pelaſgi inter Græcos uſum litterarum habuerunt, & multo ante Cadmum tempore, qui litteras Phœnicias in Græciam intulit. Id docet Euſtathius ad Iliad. Β. verſ. 841. ubi rationem reddit, cur Homerus Pelaſgos δίους, id eſt, *divinos* vocat. Δῖοι δὲ δῖοι Πελασγοὶ που λέγονται, ὡς ἄνωθεν Ἕλληνες, οὓς δὲ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν σῶσαι τὰ στοιχεῖα μόνους τῶν Ἑλλήνων φασί. Id eſt: *propterea & divini Pelaſgi alicubi dicuntur, ut pote, qui origine Græci, quos ajunt diluvii tempore conſervaſſe litteras ſolos Græcorum.* Quod habet procul dubio Euſtathius ex aliquo antiquo autore, qui ejus tempore adhuc extabat. Ideo mirum nobis videtur, Gerardum Joh. Voſſium, talem virum, & qualem

nullum alium doctiorem nostrum habuit seculum, dixisse in suo de arte grammatica libro 1. pag. 47. *Se non legisse ullas fuisse in Græcia litteras Cadmæis antiquiores.* Est doctissimi viri μνημονικὸν σφάλμα, quod notandum, ne viri authoritas aliquos decipiat; nec tamen eo nomine aliquid derogandum est tanti viri famæ, quam maximam merito acquisivit. Eustathii sententiam videtur firmare Plinius lib. 7. cap. 56. ubi ait, *Pelasgos in Latium litteras attulisse.* Ideo quotquot habuerunt antiqui Græci & Latini monumenta de rebus ante diluvium Deucalionis, id acceptum ferre debuerunt Pelasgis, qui earum rerum memoriam in litteris conservaverant. Sed scrupulum injicit Diodorus lib. 3. ubi de Lino narrat, eum primum Phœnicias litteras usui Græcorum accommodasse, & nomina indidisse, & characteribus notasse. Postea subjungit: Κοινῇ μὲν οὖν γράμματα Φοινίκια κληθῆναι, διὰ τὸ παρὰ τοὺς Ἕλληνας ἐκ Φοινίκων μετενεχθῆναι. διὰ δὲ τῶν Πελασγῶν πρῶτον χρησαμένων τοῖς μετατεθεῖσι χαρακτῆρσι, Πελασγικὰ προσαγορευθῆναι. Id est: *vulgo igitur litteras Phœnicias vocatas fuisse, eo quod ad Græcos à Phœnicibus transportatæ fuerant, à Pelasgis autem, qui primi usi sunt characteribus illis sic immutatis, Pelasgicas appellatas fuisse.* Videntur equidem hæc pugnare cum supradictis, at non pugnant, nam ex ipsis Diodori verbis patet ante Phœnicias litteras & earum characteres fuisse alias antiquiores, alioqui non dixisset μετατεθεῖσι χαρακτῆρσι *immutatis characteribus*, quæ verba innuunt, imo probant fuisse alios characteres antiquiores ea immutatione: sed in eo videtur peccare Diodorus, quod dicit, Phœnicias litteras illas Pelasgicas dictas fuisse: Nam ii antiquiores characteres, qui immutati fuerunt, quomodo dicebantur? Si id non docet, imperfecta est ejus oratio, & in eo erraret, si diceret Phœnicias litteras à Pelasgis

qui

qui iis usi sunt Pelasgicas vocatas fuisse, nam quæ fuisset ratio sic vocandi. Ii ne soli iis utebantur, imo cæteri Græci fere omnes. Pelasgi non fuerant earum inventores sed Phœnices, ideo Phœniciæ dictæ sunt. Ea certe non fuit sententia Diodori, & si exacte ejus verba & attente considerentur, videntur ejus verba secundum sensum aliorum auctorum intelligi posse, sic scilicet, διὰ δὲ τῶν Πελασγῶν πρῶτον χρησαμένων τοῖς μετατεθεῖσι χαρακτῆρσι Πελασγικὰ προσαγορευθῆναι. Id est: *Propter Pelasgos vero, qui prius utebantur characteribus, qui immutati postea fuerunt, eas* (priores nempe litteras) *Pelasgicas appellatas fuisse.* Ut sit sensus: Postquam litteræ Phœniciæ receptæ sunt in locum antiquiorum (quæ immutatæ sunt) & Phœniciæ vocatæ fuerunt, tunc priores illas ad differentiam Phœniciarum Pelasgicas appellatas fuisse: Nam & ipse Diodorus nos docet lib. 5. ante Cadmum & Phœnicias litteras, Græcos habuisse litterarum usum, ejus hæc sunt verba: ὕστερον δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι γενομένου κατακλυσμοῦ, καὶ διὰ τὴν ἐπομβρείαν τῶν πλείστων ἀνθρώπων ἀπολυμένων, ὁμοίως τούτοις καὶ τὰ διὰ γραμμάτων ὑπομνήματα συνέβη φθαρῆναι. δι᾽ ἣν αἰτίαν οἱ Αἰγύπτιοι καιρὸν εὔθετον λαβόντες ἐξιδιοποιήσαντο τὰ περὶ τὴν ἀστρολογίαν. καὶ τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν ἄγνοιαν μηκέτι τῶν γραμμάτων ἀντιποιουμένων, ἐνίσχυσαν τοι ὡς αὐτοὶ πρῶτοι τὴν τῶν ἄστρων εὕρεσιν ἐποιήσαντο. ὁμοίως δὲ καὶ Ἀθηναῖοι, κτίσαντες ἐν Αἰγύπτῳ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Σάϊν, τῆς ὁμοίας ἔτυχον ἀγνοίας διὰ τὸν κατακλυσμόν· δι᾽ ἃς αἰτίας πολλαῖς ὕστερον γενεαῖς Κάδμος ὁ Ἀγήνορος ἐκ τῆς Φοινίκης πρῶτος ὑπελήφθη κομίσαι γράμματα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Id est: *Postea vero, facto apud Græcos diluvio, & propter imbres hominibus pluribus extinctis, cum iis & monumenta litterarum perdita fuisse, undè Ægyptii occasionem nacti, sibi arrogaverunt astrologiam, & Græcis ob ignorantiam concedentibus, sibi vendicaverunt astrorum*

inventionem, & similiter Athenienses, qui condiderant in Ægypto urbem nomine Saïn, in similem ignorantiam inciderunt ob diluvium. Hic insignis locus commentarii vicem exhibet ad superius citatum locum, & omnino firmat nostram ultimam interpretationem, quam magis firmant ea, quæ continuo sequuntur apud eundem: καὶ ἀπ' ἐκείνου τὸ λοιπὸν οἱ Ἕλληνες ἔδοξαν ἀεί τι προσεξευρίσκειν περὶ τῶν γραμμάτων κοινῆς τινὸς ἀγνοίας κατεχούσης τοὺς Ἕλληνας. Id est: *Ab eo* (Cadmo) *in posterum Græci visi sunt semper aliquid novi invenisse circa litteras, communi quadam ignorantia eos occupante.* Ecce, ignorantiam vocat eorum opinionem, qui putabant, Cadmum usum litterarum in Græciam attulisse: Nec his contentus Diodorus in alio rursus loco derogat fidem iis, qui asserebant Cadmum, & Phœnicios primos, usum litterarum docuisse Græcos: sic enim eod. lib. 5. pag. 235. de Cretensibus aït: Πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας ὅτι Σύροι μὲν εὑρεταὶ τῶν γραμμάτων εἰσὶ, παρὰ δὲ τούτων Φοίνικας μαθόντας τοῖς Ἕλλησι παραδεδώκασι. οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ μετὰ Κάδμου πλεύσαντες εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς Ἕλληνας τὰ γράμματα Φοινίκια προσαγορεύειν φασὶ τοὺς Φοίνικας, οὐκ ἐξ ἀρχῆς εὑρεῖν, ἀλλὰ τοὺς τύπους τῶν γραμμάτων μεταθεῖναι μόνον, καὶ τῇ γραφῇ ταύτῃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων χρήσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο τυχεῖν τῆς προειρημένης προσηγορίας. Id est: *Dicentibus autem, quod Syri inventores sunt litterarum, & Phœnicas ab iis discentes Græcis tradidisse, scilicet eos, qui cum Cadmo navibus in Europam venere, & ideo Græcos litteras* Phœnicias *vocare, respondent* Phœnicas *eas ab initio non invenisse, sed litterarum typos solum mutavisse, & cum iis typis plures gentes usæ fuissent, ideo eam habuisse appellationem.* Et de litteris satis dictum sit. Pelasgi etiam primi docuere homines usum glandis, ut ex Pausania supra docuimus, & hæc satis sint de ejus gentis nobilitate & inventis.

Nunc de locis, ubi primum innotuere, & unde orti in alias regiones sparsi fuerint, aliquid dicendum est. Et in eo omnes fere consentiunt, in Peloponneso fuisse antiquissimam eorum originem: & Dionysius Halicarnasseus videtur putare eos primum in Argolico agro habitasse: ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ τῶν Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον. Id est: *Erat enim & Pelasgorum gens Græca ex Peloponneso antiquitus.* Et paulo post: Πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τὸ καλούμενον νῦν Ἀχαϊκὸν Ἄργος ᾤκησαν αὐτόχθονες, ὡς οἱ πολλοὶ περὶ αὐτῶν λέγουσι. Id est: *Primum enim circa Argos Achaicum vocatum habitavere indidem nati, ut plerique de iis dicunt.* Sed eam opinionem mihi videtur amplecti, eo quod Pelasgus quidam ex Niobe Phoronei genitus erat Argivi regis. At aliorum mihi videtur potior sententia, qui in montibus Arcadiæ ortos & locis circa Cyllenem putant: Nam & ipse Halicarnasseus Lycaonis Pelasgi filii Cyllenem facit uxorem, à qua Cyllenem montem denominatum fuisse volunt. Dionysius etiam Periegetes eos Cyllene oriundos facit versu 34.

- - - - Ἐπὶ δέ σφισι φῦλα Πελασγῶν
Οἵ ποτε Κυλλήνηθεν ἐφ' Ἑσπερίην ἅλα βάντες,
Αὐτόθι νηήσαντο σὺν ἀνδράσι Τυρρηνοῖσι. Id est:

Et cum iis Pelasgorum tribus, qui quondam Cyllene profecti mare Hesperium sulcantes, ibi habitarunt cum viris Tyrrhenis: Quam sententiam & ipsa verba sequutus est autor epigrammatis veteris, quod extat in colectione epigrammatum pag. 373.

- - - - Juxtaque Pelasgi
Cyllenes quondam propria qui sede relicta,
Tyrrhenis socias petierunt navibus arces.

Tum ratio prorsus suadet. Primi enim, qui post Noachi diluvium diversas incoluere terras ob diluvii alte-

rius timorem, montes potius, quam littora in habitaverunt. Tum ratio victus antiquorum Pelaſgorum, qui glande veſcebantur, montanam habitationem requirit, non littoralem, quæ magis apta iis, qui piſcibus utebantur. Tum Arcadia peculiariter olim dicta fuit Pelaſgia, unde in totam Peloponneſum appellatio fluxit, quoniam in omnes ejus partes ſparſi ſunt: poſtea Pelaſgi, poſtquam dempto diluvii metu, & ejus memoria ſeneſcente, è montibus in plana, & inde in littora auſi ſunt deſcendere. Adde, quod omnes Arcadiæ urbes, oppida & pagi, à filiis Lycaonis, Pelaſgi filii condita, & de eorum nomine appellata dicuntur, quorum catalogum videſis apud Pauſaniam in Arcadicis, & de quibus infra particulatim nobis dicendum erit. His rationibus & autoritatibus motus originem primam Pelaſgorum fuiſſe ex ea regione, quæ prius Pelaſgia, poſtea Arcadia nominata eſt ab Arcade Lycaonis nepote, & eorum primam habitationem montanam fuiſſe, non campeſtrem, aut littoralem. De eorum lingua, quando Herodotus de ea ſibi non liquere dixit, aliquid affirmare temerarium foret; Sic enim ille lib. 1. ſect. 57. Ἥντινα δὲ γλῶσσαν ἵεσαν οἱ Πελασγοὶ, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν. Id eſt: *Qua autem lingua uſi fuerint Pelaſgi, non poſſum pro certo affirmare.* Et poſtea ex conjecturis ait: εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. Id eſt: *Si ex his conjecturis licet dicere, Pelaſgi barbare loquebantur*: Sed ſibi videtur contradicere Herodotus, nam ſubjicit: εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτον τὸ Πελασγικὸν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος ἐὸν Πελασγικὸν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. Id eſt: *Si igitur tale erat totum genus Pelaſgicum, Attica gens Pelaſgica cum ſit, una cum tranſitione ad Hellenas, & linguam dedidicit*: Sed tamen, ſi Attica gens fuerit Pelaſgica, & Helle-

Hellenes etiam Pelaſgi (ut aït paulo poſt Herodotus) non multum diverſa lingua uti debebant Hellenes & Attici, ideo neque in eo magna mutatio facta eſt. Ergo ſi poſt Herodotum conjecturis licet agere, putarem non omnino barbaram & ſub Hellene non alienam linguam habuiſſe Pelaſgos. Etenim omnes, quæ à Pelaſgis ortæ fuerunt gentes, ſola dialecto diverſæ, eadem lingua uſæ ſunt: & quando Arcadas olim lingua Æolica uſos fuiſſe aſſerit Strabo lib. 8. non aliunde eam videntur habuiſſe, quam à majoribus ſuis Pelaſgis. Arcades enim minime omnium Græcorum commercia cum exteris exercebant, quæ ſæpe cauſa ſunt mutandi ſermonis. Sed nec Hellenes etiam aliunde ſuas voces ſumpſiſſe videntur, quam ab eorum etiam majoribus Pelaſgis. Ideo Æolica dialectus obtinuit maxime, ubi regnaverunt Æoli poſteri, à quo illa dialectus appellata fuit, & qua uſos fuiſſe priſcos Arcadas Strabonem dicentem ſupra induximus. Nec mirum, ſi Pelaſgi Creſtonem habitantes linguam ſuam dedidiciſſent, pauci inter barbaros degentes. Sed de eo nihil affirmare auſim, & illud ſolenne ἐπέχω uſurpabo. Nunc de eorum moribus & vitæ inſtituto aliquid breviter dicendum eſt, etſi ab antiquiſſimis Peloponneſi habitatoribus, & qui antequam Pelaſgum nomen in ea regione innotuiſſet, eam incolebant, repetenda eſt rerum memoria. Mnaſeas Patrenſis, qui Europica ſcripſerat, ſatis celebris & antiquus autor, ait apud Pindari Scholiaſten, priſcos Peloponneſi incolas ferino more ſine veſtibus degiſſe, & humanis carnibus etiam veſci ſolitos fuiſſe, quod hodierna experientia gentium Americanarum vetat nos mirari. Locus ille Mnaſeæ aſcribendus, non enim alibi id invenire eſt. Sic igitur Pindari Scholiaſtes ad Pythior. 4. ἔνιοι δὲ τὰς περὶ τὰ ἱερὰ διατελούσας νύμφας Μελίσσας ἔλεγον, περὶ ὧν Μνάσεας ὁ Πατρεὺς ἀφηγεῖται

γεῖται λέγων. ὡς αὗται κατέπαυσαν σαρκοφαγοῦντας τοὺς ἀνθρώπους, πείσασθαι τῇ ἀπὸ δένδρων χρῆσθαι τροφῇ. καθ' ὃν καιρὸν καὶ Μέλισσα μία τις αὐτῶν κηρία μελισσῶν εὑροῦσα πρώτη ἔφαγε, καὶ ὕδατι μίξασα ἔπιε, καὶ τὰς ἄλλας δὲ ἐδίδαξε, καὶ τὰ ζῶα μελίσσας ἐξ ἑαυτῆς ἐκάλεσε, καὶ φυλακὴν πλείστην ἐποιήσατο, ταῦτα δὲ φησὶν ἐν Πελοποννήσῳ γενέσθαι. ἄνευ γὰρ νυμφῶν οὔτε Δήμητρος ἱερὸν τιμᾶται, διὰ τὸ ταύτας πρώτας καρπὸν ἀποδεῖξαι, καὶ τὴν ἀλληλοφαγίαν παῦσαι καὶ περιβλήματα χάριν αἰδοῦς ἐξ ὕλης ἐπινοῆσαι. Id eſt: *Quidam vero nymphas, quæ circa ſacra verſabantur Meliſſas dixerunt, de quibus Mnaſeas Patareus tractat, dicens, quod eæ homines ceſſare fecerunt à carne voranda, & iis perſuaſiſſe ut uterentur cibo ex arboribus quæſito, eo tempore quo Meliſſa una ex iis, favos apium cum inveniſſet, prima eos edit & aquam admiſcens bibit & alias* (nymphas) *docuit, & ea animalia meliſſas ſuo nomine appellavit, & earum curam multam geſſit, ea autem dixit in Peloponneſo facta fuiſſe: nam ſine nymphis Cereris templum non colitur, eo quod ipſæ primæ fruges monſtraverant, & mutuam hominum vorationem ceſſare fecerant, & veſtes ex libro (vel ex pilis) facere verecundiæ gratia excogitaverant.* In hoc loco Mnaſeas Nymphis attribuit, quod Pelaſgo tribuiſſe alios Pauſaniam narrantem ſupra citavimus. Sed facile eſt id conciliare. Nam ut Numa Egeriæ nymphæ autoritate ſe facere omnia venditabat, ut ſibi & ſuis legibus venerationem conciliaret, & ſicut Minos Cretenſis ſe à Jove leges ſuas accipere fingebat, quem in quodam antro ſe conſulere fingebat, ut obſervarentur: & ut Lycurgus Laco Apollinem Delphicum ſuorum inſtitutorum autorem mentiebatur. Sic ut credere eſt, Pelaſgus nympharum concilio apud ſtolidum vulgus gloriabatur, & leges ſuas ad nymphas referebat. Sic igitur barbaris moribus utebantur Peloponneſi priſci incolæ quibus finem impoſuit

ſuit

ſuit Pelaſgus ille primus ſamigeratus, & ad mitiorem vitam populum ſibi audientem traduxit, qui ab eo Pelaſgi poſtea dicti fuerunt, quos patet ex ſupradictis poſtea cultui Deorum addictos fuiſſe, & religioſos, quando & Deorum invocationes & ſacrificia homines docuerunt, & oracula condiderunt, ut demonſtratum eſt. Sed & Samthracas ab iis ſua ſacra accepiſſe, & Athenienſes ſuos hermas, Herodotus aſſerit. lib. 2. ſect. 51. Ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήϊκες ἐπιτελέουσι λαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὡνὴρ οἶδε τὸ λέγω. τὴν γὰρ Σαμοθρηΐκην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι, οἵπερ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήϊκες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι, ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω, Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων παρὰ Πελασγῶν μαθόντες ἐποιήσαντο. Id eſt: *Quiſquis autem ſacris Cabirorum initiatus eſt, quæ Samothraces celebrant, ut à Pelaſgis acceperunt, ille novit ea, quæ dico. Samothraciam enim habitaverunt primum* Pelaſgi *illi, qui cum Athenienſibus domicilia habuerunt, & ab iis Samothraces orgia accepere: erecta igitur virilia habentes Hermas Athenienſes primi à* Pelaſgis *ducti fecerunt.* Cæterum gens Pelaſga fuit errabunda valde & vaga, ut docet idem Herodotus lib. 1. ſect. 56. dum vocat τὸ Πελασγικὸν πολυπλάνητον κάρτα. Id eſt: *Vagabundum maxime.* Sæpiſſime enim ſedes novas affectavere vitæ inſtituto. Sic de illis loquitur Halicarnaſſeus lib. 1: ἦν γὰρ δὴ καὶ τὸ Πελασγῶν γένος Ἑλληνικὸν ἐκ Πελοποννήσου τὸ ἀρχαῖον, ἐχρήσατο δὲ τύχαις δυσπότμοις, εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα, μάλιστα δὲ εἰς τὴν πολύπλανόν τε καὶ οὐδενὸς τόπου βεβαίαν οἴκησιν. Id eſt: *Erat enim certe* Pelaſgorum *gens Græca ex* Peloponneſo *ex antiquo orta, ſed fortuna infœlici uſa eſt in aliis rebus quidem, ſed præcipue eo, quod errones fuere & nullius loci firmam poſſeſſionem obtinuerunt.* Eorum deinde mutationes recenſet. Sed in eo

fallitur meo judicio Halicarnaſſeus, quod infortunatos cenſet Pelaſgos, eo, quod ſedes mutaverunt ſæpe & iiſdem agris immorari non ſuſtinebant, ſed varias & longinquas etiam regiones accedentes, diverſas terras occupaverunt, & veluti totius mundi cives facti ſunt; non addicti glebæ ſemper eidem. Imo in eo certe eſt eorum gloria, quod domi non deſides, alias terras ſibi acquirere ſatagebant. Non enim unquam ſolo patrio, id eſt, Arcadia, pulſos fuiſſe invenimus, imo ſemper in ea inviolati manſerunt, & ſoli Arcades, Pelaſgorum vera progenies, in Peloponneſum irrumpentibus Heraclidis, ſolo non ceſſere. Quænam igitur cauſa fuit erroris & peregrinationum? Πολυανδρία credo & abundantia juventutis, quam ſolum natale non capiebat. Ideo plures expeditiones, & in Græciæ diverſas partes, & extra Græciæ fines fecerunt, & nomen Pelaſgicum ubique notum & celebre reddiderunt. Eorum jam à Deucalionis tempore expeditiones & domicilia diverſa narrat Herodotus lib. I. Ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλῆος οἴκεε γῆν τὴν Φθιῶτιν· ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν τε καὶ τὸν Οὔλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεεν ἐν Πίνδῳ Μάκεδνον καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτως ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν, Δωρικὸν ἐκλήθη. Id eſt: *Etenim ſub Deucalione rege terram Phtiotin habitabat, tempore vero Dori filii Hellenis, regionem, quæ ſub Oſſa & Olympo, quæ Hiſtiæotis vocabatur: à Cadmeis pulſi vero Hiſtiæotide, habitavit Macednum vocatum in Pindo monte: deinde rurſus tranſiit in Dryopidem, & ex Dryopide in Peloponneſum veniens, Dorienſes vocati ſunt.* Ex hoc loco diſcimus Dores, qui cum Heraclidis Peloponneſum occuparunt, Pelaſgos etiam origine fuiſſe. De gente Pelaſgica loquitur Trogus apud Juſtinum libri. 7. initio: *Mace-*

Macedonia ante à nomine Emathionis regis, cujus prima virtutis experimenta in iis locis extant, Emathia cognominata est. Hujus sicut incrementa modica, ita termini perangusti fuere, Populus *Pelasgus, regio Bœotia dicebatur.* En Macedones à Pelasgis oriundi. Sed fusius ea persequitur Dionysius Halicarnasseus, quem audire est operæ pretium. Sic igitur ille lib. 1. Ἔκτῃ δὲ ὕστερον γενεᾷ Πελοπόννησον ἐκλιπόντες, εἰς τὴν τότε μὲν Αἱμονίαν, νῦν δὲ Θεσσαλίαν ὀνομαζομένην μετανέστησαν· ἡγοῦντο δὲ τῆς ἀποικίας Ἀχαιὸς καὶ Φθῖος καὶ Πελασγὸς, οἱ Λαρίσσης καὶ Ποσειδῶνος υἱοί. ἀφικόμενοι δὲ εἰς τὴν Αἱμονίαν, τοὺς τε κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ βαρβάρους ἐξελαύνουσι, καὶ νέμονται τὴν χώραν τριχῇ, τοῖς ἡγεμόσι ποιήσαντες ὁμωνύμους τὰς χώρας. Id est: *Sexta post ætate relinquentes* Peloponnesum, *migraverunt in Hæmoniam, nunc mutato nomine dictam Thessaliam: duces autem ejus coloniæ fuerunt Achæus,* Phthius *&* Pelasgus, *Larissæ & Neptuni filii: ut vero in Hæmoniam ventum est, pulsis inde cultoribus barbaris, regionem in tres partes dividunt, appellatas ex suorum ducum nomine,* Phthiotin *& Achajam &* Pelasgiotin. Narrat deinde pluribus idem autor, quomodo bello vexati à Curetibus & Lelegibus, solum verterunt, & alii Cretam (quod Diodor. firmat. lib. 5. & eos primos post autochthonas partem insulæ occupasse) alii Cycladas; alii Olympi & Ossæ vicina loca & Histiæotim habitaverunt, alii Bœotiam, Phocidem & Eubœam migravere, alii vero in Asiam trajicientes maritima circa Hellespontum loca incoluerunt, ut & adjacentes insulas, & præcipue Lesbum. Plures vero per mediterranea loca ad tribules suos Dodonæos se contulerunt, unde postea in Italiam transfretarunt. Locum vide apud eum autorem, est enim prolixior quam hic ascribi debeat: Sed Diodori locus non est prætermittendus de Lesbo insula lib. 5. Ἐρήμου δὲ οὔσης Πελασγοὺς κατασχεῖν αὐτήν,

τοίῳ δὲ τινὶ τρόπῳ. Ξάνθος ὁ Τριόπου τῶν ἐξ Ἄργους Πελασγῶν βασιλεύων καὶ κατασχὼν μέρος τι τῆς Λυκίας, τὸ μὲν πρῶτον ἐν αὐτῇ κατοικῶν ἐβασίλευσε τῶν συνακολουθησάντων Πελασγῶν. ὕστερον δὲ περαιωθεὶς εἰς τὴν Λέσβον, οὖσαν ἔρημον τὴν μὲν χώραν, τοῖς λαοῖς ἐμέρισε, τὴν δὲ νῆσον . . . . Πελασγίαν ὠνόμασε, τὰ πρὸ τοῦ καλουμένην Ἴσσαν. Id eſt: *Eam, deſerta cum eſſet, occupaſſe* Pelaſgos, *hoc modo: Xanthus Triopæ filius, Pelaſgorum, qui ex Argo migraverant rex, partem quandam Lyciæ obtinens, primum quidem ibi habitabat, & qui ſequuti illum fuerant*, Pelaſgis *imperitabat: tandem autem, cum transfretaſſet in Lesbum, deſertam regionem inter ſuos populos diviſit, inſulam vero . . . . Pelaſgiam nominavit, quæ prius Iſſa vocabatur.* Sed ſi tales migrationes miſeræ ſunt, ut vult Halicarnaſſeus, miſerimi olim Galli majores noſtri, qui uſque in Aſiam, poſt multos errores, armis victricibus penetraſſe hiſtoriæ omnes teſtantur, & hoc ſeculo miſerimi Tartari & Arabes, qui nomadice vivunt, & ſedes identidem mutantes, non ſe miſeros exiſtimant, & id genus vitæ Attalicis conditionibus mutare recuſarent. Tum plerique ex Pelaſgis ſedes firmas & ſtabiles ſibi fixerunt. Quando ſupra demonſtravimus Hellenas, Theſſalos, & Athenienſes, & Ægialenſes, & multos alios populos fuiſſe Pelaſgorum ἀποικίας (ut verbo Herodoti utar), maris etiam aliquando imperium affectaverunt & habuerunt, quod neceſſarium erat iis, qui in Aſiam, in Cretam, & Italiam transfretare volebant, & id quidem non ſemel obtinuerunt; nam & Euſtathius ad Dionyſium ſic ait: λέγονται δὲ τινὲς τῶν Πελασγῶν καὶ θαλασσοκρατῆσαι γενναίως ἔτη πε. Id eſt: *Dicuntur etiam aliqui ex Pelaſgis imperium maris obtinuiſſe generoſe annis octuaginta quinque.* Georgius vero Syncellus in ſua Chronographia. pag. 180. ſine anni certa notatione ſic habet: Πελασγοὶ. β. ἐθαλασσο-

κράτη-

κεάτησαν ἔτη πέ. Id eſt: *Pelaſgi iterum imperium maris obtinuerunt per annos* 85. Muſicæ peritos fuiſſe Pelaſgos nemo dixit. Sed quando Arcades celebrati ſunt, ut muſicæ addictiſſimi, de quo extat apud Polybium lib. 4. pulcherrima diſſertatio. Non eſt dubitandum, Pelaſgos, eorum patres, in ea ſe exercuiſſe, poſtquam ad civiliorem vitam aſpiraverunt. Nam Arcadas Pelaſgos parum arationi deditos fuiſſe, arguit victus ratio; nam & βαλανηφάγοι ab oraculo dicti ſunt, id eſt: *glandes edentes*, *ceu glandivori*. At qui glande veſci ſolebant, non multam de frugibus ſerendis habuiſſe curam, ſed potius pecuariam exercuiſſe, & paſtoralem vitam egiſſe, conſentaneum eſt credere. At qui eo vitæ inſtituto utuntur, muſicæ ut plurimum dediti ſunt, eo quod otio abundant, & ideo Virgilius in Bucolicis paſtores Arcadas inducit cantanantes:

- - - - Arcades ambo
Et cantare pares & reſpondere parati.

Et fere omnes, qui fabulas paſtorales ſcripſerunt, ſcenam in Arcadia fecerunt, ut inter Italos Sannazarius, Grottus, Torquatus Taſſus, Guarinus, & alii. Inter Anglos Philippus Sidneus. Sic & hodie audio Hibernos, qui pecuariam exercent, muſicæ deditos, & triangulari cithara (quam vocamus harpe) plerumque ſe oblectare ſolere, unde ajunt inſignia regni Hiberniæ fuiſſe olim & eſſe adhuc tale muſicum inſtrumentum.

CAPUT X.

De Lelegibus.

Nunc de Lelegibus dicendum est. Nam quamvis eam gentem barbaram vocaverit Hesychius, id non vetat, quin inter Græcos antiquiores censeri debeant. Nam olim pleræque Græciæ partes à barbaris habitatæ, & cultæ fuerunt. De eo insignis est Strabonis locus lib. 7. ubi Hecatæum Milesium, historicum Herodoto antiquiorem, citat his verbis: Ἑκαταῖος μὲν οὖν ὁ Μιλήσιος περὶ τῆς Πελοποννήσου φησὶν ὅτι πρὸ τῶν Ἑλλήνων ᾤκησαν αὐτὴν βάρβαροι. σχεδὸν δέ τι καὶ ἡ σύμπασα Ἑλλὰς κατοικία βαρβάρων ὑπῆρξε τὸ παλαιὸν ἀπ' αὐτῶν λογιζομένοις τῶν μνημονευομένων. Πέλοπος μὲν ἐκ τῆς Φρυγίας ἐπαγομένου λαὸν εἰς τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Πελοπόννησον. Δαναοῦ δὲ ἐξ Αἰγύπτου. Δρυόπων δὲ καὶ Καυκώνων, καὶ Πελασγῶν, καὶ Λελέγων, καὶ ἄλλων τοιούτων κατανειμαμένων τὰ ἐντὸς Ἰσθμοῦ καὶ τὰ ἐκτὸς δέ. τὴν μὲν γὰρ Ἀττικὴν οἱ μετ' Εὐμόλπου Θρᾶκες ἔσχον. τῆς δὲ Φωκίδος τὴν Δαυλίδα Τηρεύς. τὴν δὲ Καδμείαν, οἱ μετὰ Κάδμου Φοίνικες. αὐτὴν δὲ τὴν Βοιωτίαν Ἄονες καὶ Τέμβικες καὶ Ὕαντες, ὡς καὶ Πίνδαρος φησίν. Ἦν ὅτε Ὕας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον. Καὶ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων δὲ ἐνίων τὸ βάρβαρον ἐμφαίνεται, Κέκροψ, καὶ Κόδρος, καὶ Αἶκλος, καὶ Κόθος, καὶ Δρύμας, καὶ Κερνανός. Οἱ δὲ Θρᾶκες, καὶ Ἰλλύριοι, καὶ Ἠπειρῶται, καὶ μέχρι νῦν ἐν πλευραῖς εἰσίν, ἔτι μέν τοι μᾶλλον ἢ νῦν. ὅπου γε καὶ τῆς ἐν τῷ παρόντι Ἑλλάδος ἀναντιλέκτου οὔσης, τὴν πολλὴν οἱ βάρβαροι ἔχουσι. Μακεδονίαν μὲν Θρᾶκες καὶ τινὰ μέρη τῆς Θετταλίας. Ἀκαρνανίας δὲ καὶ Αἰτωλίας ἄνω, Θεσπρωτοὶ, καὶ Κασσωπαῖοι, καὶ Ἀμφίλοχοι, καὶ Μολοττοὶ, καὶ Ἀθαμᾶνες Ἠπειρωτικὰ ἔθνη. Περὶ μὲν οὖν Πελασγῶν εἴρηται. τοὺς δὲ Λέλεγας τινὲς μὲν τοὺς αὐτοὺς Καρσὶν εἰκάζουσιν, οἱ δὲ συνοίκους μᾶλλον ἢ συστρατιώτας. Διόπερ

ἐν

ἐν τῇ Μιλησίᾳ Λελέγων κατοικίας λέγεσθαί τινας. Πολλαχοῦ δὲ τῆς Καρίας τάφους Λελέγων καὶ ἐρύματα ἔρημα, Λελέγια καλούμενα. ἥ τε νῦν Ἰωνία λεγομένη πᾶσα ὑπὸ Καρῶν ᾠκεῖτο καὶ Λελέγων, καὶ ἐκβαλόντες τούτους οἱ Ἴωνες αὐτοὶ τὴν χώραν κάτεσχον. Ἔτι δὲ πρότερον οἱ τὴν Τροίαν ἑλόντες, ἐξήλασαν τοὺς Λέλεγας ἐκ τῶν περὶ τὴν Σίδην τόπων τῶν κατὰ Πήδασον καὶ Σαλνιόεντα ποταμόν. Ὅτι μὲν οὖν βάρβαροι ἦσαν οὗτοι, καὶ αὐτὸ τὸ κοινωνῆσαι τοῖς Καρσὶ νομίζοιτ᾽ ἂν σημεῖον. Ὅτι δὲ πλάνητες, καὶ μετ᾽ ἐκείνων, καὶ χωρὶς, καὶ ἐκ παλαιοῦ, καὶ αἱ Ἀριστοτέλους πολιτεῖαι δηλοῦσιν. ἐν μὲν γὰρ τῇ Ἀκαρνάνων φησὶ, τὸ μὲν ἔχειν αὐτῆς Κούρητας, τὸ δὲ προσεσπέριον Λέλεγας, εἶτα Τηλεβόας. Ἐν δὲ τῇ τῶν Αἰτωλῶν, τοὺς νῦν Λοκροὺς, Λέλεγας καλεῖ. κατασχεῖν δὲ καὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτοὺς φησὶν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ Ὀπουντίων καὶ Μεγαρέων. ἐν δὲ τῇ Λευκαδίων καὶ αὐτόχθονα Λέλεγά τινα ὀνομάζει, τούτου δὲ θυγατριδοῦν Τηλεβόαν. τοῦ δὲ παῖδας δύο καὶ εἴκοσι Τηλεβόας. ὧν τινὰς οἰκῆσαι τὴν Λευκάδα. Μάλιστα δ᾽ ἄν τις Ἡσιόδῳ πιστεύσειεν οὕτως περὶ αὐτῶν εἰπόντι·

> Ἤτοι γὰρ Λοκρὸς Λελέγων ἡγήσατο λαῶν,
> Τοὺς ῥά ποτε Κρονίδης Ζεὺς ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς
> Λεκτοὺς ἐκ γαίης ἀλέους πόρε Δευκαλίωνι.

Τῇ γὰρ ἐτυμολογίᾳ τὸ λεκτοὺς γεγονέναι τινὰς ἐκ παλαιοῦ καὶ μιγάδας, αἰνίττεσθαι μοὶ δοκεῖ. καὶ διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι τὸ γένος, ἅπερ ἄν τις καὶ περὶ Καυκώνων λέγοι, νῦν οὐδαμοῦ ὄντων, πρότερον δ᾽ ἐν πλείοσι τόποις κατῳκισμένων. Id est: *Hecatæus igitur Milesius de Peloponneso ait, quod ante Hellenas habitabant eam barbari, & omnis fere Hellas (ceu Græcia) olim erat barbarorum habitatio, ut ex eorum historiis concluditur. Pelope quidem ex Phrygia populum adducente in terram, quæ ab eo Peloponnesus (id est Pelopis insula) vocata est. Danao vero ex Ægypto, Dryopibus, & Cauconibus, &* Pelasgis, *& Lelegibus, & aliis talibus inter se partientibus ea, quæ intra Isthmum, & quæ extra: Atticam enim Thraces cum Eumolpo habuerunt,*

Phoci-

Phocidis autem Daulidem Tereus, Cadmiam vero, qui cum Cadmo venerunt Phœnices, ipsam vero Bœotiam Aones, & Tembices, & Hyantes, ut autem aït Pindarus: Erat quando Hyas Bæoticum genus dicerent. Et in quibusdam etiam nominibus, barbarum quid sonat, Cecrops, & Codrus, & Æolus, & Cothus, & Drymas, & Crinanus. Thraces vero, & Illyrii, & Epirotæ, & usque ad nunc in vicinia ad latus habitant, & magis etiam olim quam nunc, ubi ejus, quæ nunc est Græcia, sine contradictione magnam partem barbari habent, Macedoniam quidem Thraces & quandam Thessaliæ partem, supra vero Acarnaniam & Ætoliam Thesproti, & Cassopæi, & Amphilochi, & Molotti, & Athamanes, Epiroticæ gentes (habitant). Et de Pelasgis igitur jam dictum est. Lelegas vero quidam eosdem esse cum Caribus conjectant, alii cohabitantes tantum & commilitones (dicunt). *Itaque in Milesia Lelegum habitationes quædam nominantur, & inpluribus Cariæ locis Lelegum tumuli & munitiones desertæ Lelegiæ vocantur: Et quæ nunc Jonia dicitur, omnis à Caribus habitabatur & Lelegibus, sed cum eos expulissent Jones, regionem eam possederunt. Et prius etiam, qui Trojam ceperant, expulerant Lelegas ex locis, qui circa Siden, quæ sunt ad Pedasum & Satnioënta fluvium. Quod igitur barbari erant, ex eo, quod cum Caribus communem remp. habebant, ducitur indicium. Quod autem erant errones vagi, & cum iis, & sine iis etiam ex antiquo Aristotelis respublicæ id notant; nam in Acarnanum rep. ait, quod partem ejus regionis habebant Curetes, partem vero occidentalem Leleges, post eos vero Teleboes. In Ætolorum vero rep. eos, qui nunc Locri sunt, Lelegas vocat, & habuisse Bœotiam ait. Similiter & in Opuntiorum & Megarensium. rep. At in Leucadiorum rep. autochthona* (ceu indigenam) *Lelegem nominat;*

ejus autem filiæ filium Teleboam, cujus filii duo & viginti Teleboæ fuerunt, quorum quidam Leucadam incoluerunt. Præcipue autem habenda fides Hesiodo qui de eo sic ait:

Certe quidem Locrus Lelegum populos duxit,
Quos olim Saturnius, qui æterna consilia novit,
Electos è terra Aleos dedit Deucalionis.

Nam ex etymologia, electos quosdam fuisse & mixtos, significatur, ut mihi videtur, & non ex eo, quod eorum gens defecerit, quod quis de Cauconibus diceret, qui nunc nullibi sunt, prius vero in pluribus locis habitaverunt. Hanc tam longam ex Strabone ῥῆσιν, præter morem nostrum, visum est adscribere, quod tam multa de Lelegibus doceat, & tam diversa, ut solus fere hic locus sufficiat, ad hujus tam antiquæ gentis notitiam. Pauca tamen ex aliis autoribus, & eodem Strabone addemus, ad pleniorem lectoris instructionem. Idem Strabo lib. 10. de eorum moribus sic aït de Cilicibus latrocinium exercentibus: φασὶ δ᾽ αὐτοῖς τῶν Λελέγων συγκαταμιχθῆναι τινὰς, τὸ παλαιὸν πλανήτας ἀνθρώπους, καὶ συμβῆναι διὰ τὴν ὁμοτροπίαν. Id est: *Ajunt autem iis mixtos fuisse Lelegas quosdam, qui ex antiquo erant errabundi & vagi homines, & ob morum similitudinem convenisse simul.* Fuisse olim insulares idem Strabo ait. lib. 10. Sed de iis intelligendum, qui Asiam incoluere: Prima enim eorum origo non ex insulis, sed ex Laconica deducitur; & in alias Europæ partes pervenisse, & eas incoluisse, idem Strabo docet lib. 12. Τό τε γὰρ Πελασγῶν ἦν φῦλον καὶ τὸ Καυκώνων καὶ Λελέγων, εἴρηται δ᾽ ὅτι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐτύγχανε τὸ παλαιὸν πλανώμενα, ἅπερ ποιεῖ τοῖς Τρωσὶ συμμαχοῦντα ὁ ποιητὴς, οὐκ ἐκ τῆς περαίας. Id est: *Pelasgorum enim gens erat & Cauconum & Lelegum, dictum est autem, quod in pluribus Europæ locis cum errones erant, quæ Trojanis commilitones fuisse dixit poëta, non è transmarina terra.* In eo loco

Strabonis deeſſe videtur particula δὲ, ut legatur ἅπερ δὲ ποιεῖ, ut ſit ſententia ex *oppoſitione iis*, qui in Europa fuerant: *Quæ vero Trojanis commilitones &c.* Aliter ſententia claudicaret & abſurdum ſonaret. Cares vero olim inſulares & Lelegas appellatos fuiſſe Herodotus affirmat lib. I. ſec. 171. Εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων· τὸ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες, εἶχον τὰς νήσους. *Eorum autem, qui in continentem venerant, Cares erant, ex inſulis: olim enim, cum eſſent Minoi ſubjecti, & Leleges vocati, inſulas poſſidebant.* Ex quo loco accepit procul dubio Strabo, quæ de Caribus dixit lib. 14: Πολλῶν δὲ λόγων εἰρημένων περὶ Κάρων. ὁ μάλιστ᾽ ὁμολογούμενος ἐστὶν οὗτος. ὅτι οἱ Κᾶρες ὑπὸ Μίνω ἐτάττοντο τότε Λέλεγες καλούμενοι, καὶ τὰς νήσους ᾤκουν· εἶτ᾽ ἠπειρῶται γενόμενοι, πολλὴν τῆς παραλίας καὶ τῆς μεσογαίας κάτεσχον, τοὺς προκατεχόντας ἀφελόμενοι· καὶ οὗτοι δ᾽ ἦσαν οἱ πλείους Λέλεγες καὶ Πελασγοί· πάλιν δὲ τούτους ἀφείλοντο μέρος οἱ Ἕλληνες, Ἴωνές τε, καὶ οἱ Δωριεῖς. Id eſt: *Cum multa dicta ſint de Caribus. Quod maxime probatur hoc eſt. Quod Cares ſub Minoe cenſebantur tunc Leleges vocati & inſulas habitabant: poſtea continentis incolæ facti, magnam partem littoris & meditarraneæ regionis occupaverunt, cum priores incolas pepuliſſent, & ii quidem erant ut plurimum Leleges & Pelaſgi: rurſus vero partem eorum terræ abſtulerunt iis Græci, Iones, & Dores.* Eos Homerus Iliad. x. verſ. 429. cum Pæonibus, Caribus, Cauconibus, & Pelaſgis inter Trojanorum auxilia recenſet, & ibi Scholiaſtes ſic commentatur: Λέλεγες ἔθνος Καρικὸν, λέγει δὲ τοὺς ἐν Πηγάσῳ πόλει Καρίας οἰκοῦντας. Id eſt: *Leleges gens Carica, dicit autem eos, qui in Pegaſo urbe Cariæ habitabant.* Sed de prima eorum antiquitate, nos docet Pauſanias in Laconicis ſtatim initio: Λέλεξ (ait) αὐτόχθων ὢν, ἐβασίλευσε πρῶτος ἐν τῇ γῇ ταυτῇ, καὶ ἀπὸ τούτου Λέλεγες, ὧν ἦρχεν,

ὧν ἦρχεν, ὠνομάσθησαν. Λέλεγος δὲ γίνεται Μύλης καὶ νεώτερος Πολυκάων ...... Μύλητος δὲ τελευτήσαντος παρέλαβεν ὁ παῖς Εὐρώτας τὴν ἀρχὴν, οὗτος δέ τὸ ὕδωρ τὸ λιμνάζων ἐν τῷ πεδίῳ διώρυγι κατήγαγεν ἐπὶ θάλασσαν. καὶ ἀπορρυέντος ὠνόμασεν Εὐρώταν . . . ἅτε δὲ οὐκ ὄντων αὐτῷ παίδων ἀρρένων βασιλεύειν καταλείπεται Λακεδαίμονα μητρὸς μὲν Ταϋγέτης ὄντα, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ὄρος ὠνομάσθη ..... συνῴκει δὲ ὁ Λακεδαίμων Σπάρθῃ θυγατρὶ τοῦ Εὐρώτα. Id est: *Lelex, indigena cum esset, primus regnavit in ea terra* (Laconica) *& ab eo dicti sunt Leleges ii, quibus imperabat. Lelegis autem filius fuit Myles, & junior Polycaon ...... mortuo autem Mylete Eurotas filius imperium accepit, iste aquam stagnantem, in campus fossa manufacta, deduxit in mare, & ea fluente, ipsum fluvium nominavit Eurotam. Cum autem mares non genuisset, regnum reliquit Lacedæmoni, qui matrem habuerat Taygetem, à qua mons sic est nominatus ..... duxerat autem Sparthamfiliam Eurotæ.* Hæc certe summam redolent antiquitatem, & videntur in Peloponneso Leleges habuisse prima cunabula, uti & Pelasgi, & inde in Cretam & insulas Ægæi maris penetravisse, & postea in Cariam, & cætera Asiæ loca orientem versus. Ad occidentem & septentrionem versus, Pylum, Megara, Locridem, Phocidem, Thessaliam, & Eubœam incoluisse. Homerum certe supra citavimus, qui inter eos, qui Priamo parebant, Lelegas nominat, quos Antandron & Pegasum incoluisse Homeri enarratores affirmant. Miletum & Cariam tenuisse, Strabo, loco supra citato, nos docet. Caunum tenuisse dixit Parthenius Erotic. cap. XI. antequam Caunus ad eam urbem accessisset, & ex suo nomine Caunum appellasset. Ephesum una cum Lydio tenuisse Pausanias testatur in Achaïcis. Hæc in Asia: in Europa verò, post Laconiam Megara tenuisse, & inde duce Pyla Clesonio Pylum Triphyliacum advenisse.

nisse. Idem Pausanias narrat Ætoliæ meridionale littus incoluisse, & inde ad Phocenses penetrasse Dicæarrhus canit. Locros prius Lelegas dictos fuisse Scymnus Chius asserit, in eo Hesiodo concors, qui in fragmentis Lelegas sub duce Locro ponit, qui Locridem ex suo nomine appellavit. Phocidis antiquissimos habitatores fuisse ex eodem loco Hesiodi patet, qui eos à Jove Deucalioni datos ait; quod post Hesiodum, & forte ex eo Dionysius Halicarnasseus narrat lib. I. & duce Deucalione ex locis circa Parnassum in plures Græciæ partes penetrasse tradit. Sed in hoc loco Hesiodi audiendus est Salmasius ὁ πάνυ, qui legendum putat pro λεκτοὺς ἐκ γαιης Ἀλέους πόρε Δευκαλίωνος, λεκτοὺς ἐκ γαιης λαέων πόρε Δευκαλίωνι. Id est: *electos è terra lapidum dedit Deucalioni.* Et ut mihi videtur, multo melius, alludit enim ad fabulam Deucalionis & Pyrrhæ, quibus ex lapidibus retro jactis nati sunt homines; tum & Parnassus mons rupibus asper non male dicebatur terra lapidum. Sed ex diverticulo in destinatum iter. In Thessalia Centauros, antiquos regionis circa Peliam incolas, prius Lelegas dictos fuisse asserit Pindari Scholiastes. Eorum autorum loca adscribere supersedebo, ne in immensum excrescat ista diatribe; & quoniam, quando de urbibus & regionibus, ubi Leleges habitasse dicuntur, tractandum erit, eorum autorum ipsa verba operi nostro inserere necessarium erit, ne igitur repetita crambe nauseam pariat, sufficiat hoc loco brevitati studens eorum sententiam exposuisse. Nam ex supradictis credo satis patere, eam gentem post Pelasgos antiquissimam in tota Græcia sparsos fuisse, quod demonstrandum erat.

CAPUT

CAPUT XI.

De Cauconibus.

Pelaſgis & Lelegibus Cauconas jungit Homerus Iliad. x. verſ. 429. Quos inter Trojanorum auxilia recenſet Dolon:

Πρὸς μὲν ἁλὸς Κᾶρες. καὶ Παίονες ἀγκυλότοξοι,
Καὶ Λέλεγες καὶ Καύκωνες δῖοί τε Πελασγοί. Id eſt:

Ad mare quidem Cares *&* Pæones *curvatos arcus habentes, &* Leleges, *&* Caucones, *& divini* Pelaſgi. Ad quæ Scholiaſtes: Καύκωνες ἔθνος Παφλαγονίας οἱ δὲ Σκυθίας, οἱ δὲ τοὺς λεγομένους Καυνίους εἶπον. Id eſt: *Caucones gens Paphlagoniæ, alii Scythiæ, alii vero Caunios eſſe dixerunt.* Quæ unde acceperit neſcio, ignorantem certe ſe prodit eorum originis. Rurſus idem Scholiaſtes ad Iliad. Υ. verſ. 329. Ἐνθάδε Καύκωνες πόλεμον μεθωρήσσοντο. Id eſt: *ibi Caucones, ad bellum armabant ſe.* Rurſus fluctuat, & ait: Καύκωνες οἱ μὲν Τρωϊκὸν ἔθνος βάρβαρον, ἄλλοι δὲ Παφλαγονίας, οἱ δὲ τοὺς ἐπίκλην Καυκανίας. Ἡ δὲ Καύκανος πόλις παραλίας καὶ Λυκίας καὶ Καρίας. Id eſt: *Caucones alii Troïcam gentem barbaram dicunt, alii Paphlagoniæ, alii Caucanias vocatos. Caucanus autem urbs eſt littoris Lyciæ & Cariæ.* De hac Caucano urbe, ut de Caucania gente, nemo præter eum meminit, releganda ſunt eæ voces in Utopiam. De Cauno certe, credo, ſcripſerat, quæ in littore Caria ſita erat, & pro Καύκανος legendum eſſe Καῦνος ſuadet locus alter, qui Καυνίους pro Καυνίας habet. Cauconas Peloponneſo oriundos, ut & Pelaſgos & Lelegas, videtur innuere Herodotus, qui eos Pylios vocat lib. I. ubi de Milete & Ionibus tractat. Non longe à Pylo certe habitaſſe ex Homero ſequitur.

Odyss. γ. ubi Minerva sub Mentoris specie Pylum advecta Nestori dicit:

Νῦν ἀτὰρ ἠῶθεν μετὰ Καύκωνας μεγαθύμους
Εἶμ', ἔνθα χρέιός μοι ὀφέλλεται. Id est:

Nunc certe mane ad Cauconas magnanimos vado, ubi creditum mihi debetur. Ubi Scholiastes sic argutatur: νῦν τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ μέμνηται. Id est: *nunc eorum, qui in Arcadia erant, meminit.* Non tamen in Arcadia proprie erant Caucones, sed in Triphylia prope Pylum: Quam tamen Triphyliam quidam in Arcadia ponebant, late extendentes Arcadiæ nomen. Caucones duplices olim fuisse nos docet Strabo, alios in Triphylia, alios in Epeorum regione ad Cauconem fluvium & Dymen. Nomen genti videtur dedisse vir nomine Caucon, filius Celani, vel Celei, Phlyi nepos, qui terra natus dicebatur, de quo Pausanias in Messeniacis. Fuit etiam alius Caucon filius Neptuni, vir Astydamiæ, filiæ Phorbantis, de quo Zenodotus apud Athenæum lib. I. is fuit pater Leprei, qui Herculis æmulus cum eo pugnans interiit. Ibid. sed pro Καυκῶνος ibi legitur Καυκώνες forte per errorem. Fuit & alius Caucon, Arcadis filius, si fides Eustathio ad Odyss. γ. qui ad hæc Homeri μετὰ Καύκωνες μεγαθύμους sic commentatur: ὅτι εἰς Καύκωνας Πελοποννησίους πλάττεται νῦν ἀπελεύσεσθαι .... ἕτεροι δὲ περὶ Καυκώνων φασὶν, ὅτι ἀπὸ Καύκωνος τοῦ Ἀρκάδος ἐκλήθησαν, οὗ μνῆμα ἐν τῇ Λεπρεατικῇ, κείμενοι ἐν τῇ Τριφυλίᾳ μεταξὺ Ἠλείας καὶ Πύλου. Id est: *quod ad Cauconas Peloponnesios fingit se ire .... alii autem de Cauconibus ajunt. Quod à Caucone Arcadis filio vocati sunt, de quo mentio fit in Lepreatica historia: ii siti sunt in Triphylia inter Eleiam & Pylum.* Duplices fuisse Cauconas Strabonem dicentem supra citavimus, sed de iis accuratius dicendum erit, quando de Peloponnesi regionibus tractabimus, si volet Deus. Gentem

tem fuisse vagam & olim errabundam, ut & Pelasgos, ait idem Strabo lib. 12. & usque ad oram Paphlagoniæ, Ponti, & Mariandynorum pervenisse, & quosdam dixisse eos Scythas fuisse, alios Macedonas, alios vero Pelasgorum partem, & eod. lib. rursus, cum de iis, quæ ante bellum Trojanum acciderant, hæc ait: τὸ τί γὰρ Πελασγῶν ἦν φῦλον καὶ τὸ Καυκώνων καὶ Λελέγων, εἴρηται δ' ὅτι πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ἐτύγχανε τὸ παλαιὸν πλανώμενα. Id est: *Tunc enim erat Pelasgorum gens & Cauconum & Lelegum, dictum autem jam est, quod in pluribus Europæ locis vagabantur.* Et hæc de Cauconibus nunc sufficiant.

CAPUT XII.

De Caribus.

De Caribus olim scripserat Philippus Theangelleus teste Athenæo lib. 6. sed periisse id opus, alicui silentium probat. Cares etiam gentem olim vagam fuisse, & quæ plures Græciæ regiones occupavit, ait Strabo lib. 13. quos Lelegum partem fuisse, vel eosdem cum Lelegibus, eundem autorem dicentem supra laudavimus. Cum tamen ambos nominaverit Homerus, videntur jam Homeri seculo à Lelegibus distinctos fuisse:

Πρὸς μὲν ἁλὸς Κᾶρες, καὶ Παίονες ἀγκυλότοξοι,
Καὶ Λέλεγες καὶ Καύκωνες. Id est:
Ad mare quidem Cares, & Pæones curvatos arcus habentes,
Et Leleges & Caucones.

Et ex hoc poëtæ loco Strabo censet diversos fuisse, & eos distinguit lib. 14. statim ab initio, ubi de Ioniæ littore ait: Ταύτης δέ φησι Φερεκύδης, Μίλητον μὲν καὶ Μυοῦντα, καὶ τὰ περὶ Μυκάλην καὶ Ἔφεσον Κᾶρας ἔχειν πρότερον· τὴν δ' ἑξῆς παρα-

παραλίαν μέχρι Φωκαίας, καὶ Χίου, καὶ Σάμου, ἧς Ἀγκαῖος ἦρχε. Λέλεγας ἐκβληθῆναι δὲ ἀμφοτέρους ὑπὸ τῶν Ἰώνων, καὶ εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Καρίας ἐκπεσεῖν. Id est: *Ejus autem ait Pherecydes, Miletum, & Myuntem, & quæ sunt circa Mycalen, & Ephesum Caras habuisse prius: littus autem quod continuo sequitur usque ad Phocæam, & Chium, & Samum, quæ sub Ancæo erat. Lelegas utrosque autem ab Ionibus ejectos fuisse, & ad alias Cariæ partes secessisse.* Supra cum de Lelegibus dicebamus, locum Strabonis adscripsimus, ubi Caras olim sub Minöe rege fuisse ait, & in insulis habitasse, & postea continentem occupavisse, & quod erant ut plurimum Leleges & Pelasgi: ideo non opus est hoc loco iterum Strabonis verba describere, sed paulo post addit: οὗτοι δὲ καθ' ὅλην ἐπλανήθησαν τὴν Ἑλλάδα μισθοῦ στρατεύοντες. Id est: *Ii per totam Græciam vagabantur mercede militantes.* Ex supra dictis, eorum historiam sic licet contexere: Caras fuisse olim Lelegum tribum, quæ in varias Græciæ partes dispersa mercenariam militiam exercebant, & postea insulas Ægæi maris insedisse, & sub Minöe rege meruisse. Deinde in Asiæ côntinentem trajecisse, & plures littorales & mediterraneas regiones occupasse, & pro Lelegibus Caras vocatos fuisse. Astrologiam exercuisse Eusebius & Clemens dixerunt, hic lib. 10. præpar. Euangel. Sed de iis plura dicentur inferius, ubi de Caria, & aliis locis, quos habitaverunt, agemus.

CAPUT XIII.

De Pæonibus breviter.

Pæonas Homerus cum Pelasgis Cauconibus & Lelegibus conjungit. Sed ea gens inter Græcos non est censenda, nec in plures Græciæ partes penetravit. Barbara

bara gens fuit, & Thracum pars, Macedoniæ contermina, eorum forte mentio fiet, quando de Macedonia ſeptentrionali, & de Thraciæ littore agendum erit. De Dryopibus, Æolibus, Jonibus, Doribus, quæ gentes quidem Græcæ fuerunt, & antiquæ, ſed quæ ſedes fixas habuerunt. Et certas, tunc agemus, quando de locis, quos incoluerunt, tractabimus. Tunc enim de eorum origine, & rebus geſtis dicendum erit, ſi quid juvabunt autores antiqui. Sufficiat hoc loco eorum nomina notaviſſe, & locos, ubi de iis fuſius dicendum erit, lectori noſtro deſignare. De Dryopibus igitur aliquid dicendum erit, cum de locis, circa Sperchii fluvii originem & Oetam montem in limitibus Theſſaliæ, tractabimus; item cum de urbe Aſina in Argolica, & de Aſina in Laconica, & de Hermione & Caryſto urbibus, item cum de Cythno inſula: De Æolibus, cum de Theſſalia, Ætolia, & ea, quæ in Aſia eſt, Æolide: De Jonibus, cum de Attica, de Achaja Peloponneſi, & Aſiatica Jonia: De Doribus, cum de Tetrapoli ad Pindum, de Laconia & Megaride, & de locis circa Cnidum & Halicarnaſſum in Aſiatica Doride ſcribendum erit. Illuc, lector candidiſſime, te remittimus, ne bis eadem dicendo te enecemus.

CAPUT XIV.

De Illyride.

His præmiſſis, tandem ad deſcriptionem regionum Græciæ antiquæ accingimur, & ut ſequamur ordinem, quo Geographi utuntur, procedendo ab occidente in orientem, limitem occidentalem noſtræ Græciæ Epidamnum, quæ & Dyrrhachium dicta fuit, po-

nentes, occurrit prima regio describenda ea, qua Ἰλλυρὶς, *Illyris* ab antiquis dicebatur, aliis *Illyria & Illyrias* dicta, Latinis vero autoribus sæpius *Illyricum* vocata, ut apud Ciceronem in Philippica XI. Ea regio littoralis ad Jonicum pelagus jacet. Scylax in periplo: Μετὰ δὲ Λιβύρνους εἰσὶν Ἰλλυριοὶ ἔθνος, καὶ παροικοῦσιν οἱ Ἰλλυριοὶ παρὰ θάλασσαν μέχρι Χαονίας (sic legendum) τῆς κατὰ Κέρκυραν. Id est: *Post Liburnos sunt Illyrii natio, & inhabitant prope mare usque ad Chaoniam, quæ est ad Corcyram.* Sic Scymnus Chius, postquam Illyridis gentes & urbes recensuit, procedens secundum littus Jonici maris, ait:

Ἔπειτα Θεσπρωτῶν τε καὶ Χαόνων ἔθνη κατοικεῖ. Id est: *Postea Thesprotorum & Chaonum gentes inhabitant.* Et sic Illyridis limites Chaonas facit. Sic Dionysius Periegetes versu 388. de mari Hadriatico & Jonio:

Ἰλλυρικὴν περὶ χέρσον ἑλίσσεται ἄχρι κολώνης
Οὐρέων τ' ἠλιβάτων τὰ Κεραύνια κικλήσκουσι. Id est: *Illyricam circa terram volvitur usque ad jugum montesque excelsos, quos Ceraunios vocant.* Ad quæ sic commentatur Eustathius: Ὅτι τῆς Ἰλλυρικῆς χώρας πέρας αἱ ἠλίβατοι κολῶναι τὰ Κεραύνια ὄρη, οὕτω καλούμενα διὰ τὸ συχνοὺς ἐκεῖ πίπτειν κεραυνούς, περὶ ἃ κεῖται καὶ ἡ τῆς νέας Ἠπείρου μητρόπολις Ἐπίδαμνος, ἤτοι τὸ Δυῤῥάχιον. Id est: *Quod Illyricæ regionis terminus præcelsa juga Ceraunii montes sunt, ita vocati, eo quod frequenter ibi cadunt fulmina, circa quos sita est Novæ Epiri metropolis Epidamnus, sive Dyrrachium.* Sic Strabo. lib. 7. Καθάπερ δὲ τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν ἐπιόντες μέχρι τῶν Κεραυνίων ὀρῶν προὔβημεν, ἔξω τῆς Ἰλλυρικῆς πιπτόντων ὀρεινῆς. Quæ Casaubonus ita vertit: *Quemodmodum autem Illyrici oram describentes maritimam, usque ad Ceraunios montes progressi sumus, qui extra Illyrici montes siti.* Et rursus eodem lib.

Ἀναμέ-

Ἀναμέμικται δὲ τούτοις τὰ Ἰλλυρικὰ ἔθνη, τὰ πρὸς τῷ νοτίῳ μέρει τῆς ὀρεινῆς, καὶ τὰ ὑπὲρ Ἰωνίου κόλπου, τῆς γὰρ Ἐπιδάμνου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας μέχρι τῶν Κεραυνίων ὑπεροικοῦσι. Id est: *His porro* (Epirotis) *admixtæ sunt Illyricæ gentes, quæ sunt ad montium partes meridionales obversæ, & supra Jonium sinum accolunt, supra enim Epidamnum & Apolloniam usque ad Ceraunios habitant.* Recenset deinde gentes Illyricas, Taulantios, Parthinos, Brugos, & paulo supra enumerationem fecerat aliarum gentium, quæ non erant gentis Illyricæ, sed Epiroticæ, & Græcæ originis Epirotas, Amphilochos, Molossos, Athamanas, Æthicos, & alios asperam habitantes regionem, quorum (ut ait) alii Macedonibus, alii Jonico mari propinquiores: unde concluditur, eam oram non debere sub Macedoniæ nomine contineri, licet quidam (ut deinde ait) omnem eam oram usque ad Corcyram, Macedoniam vocaverint, quod tractu temporis obtinuit, ut patet ex Dione. lib. 41. qui disertis verbis ait: Τὸ δὲ Δυῤῥάχιον ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθίνων, νῦν δὲ καὶ πότε ἤδε Μακεδονία νενομισμένη, κεῖται. Id est: *Dyrrachium autem in terra, quæ prius Illyriorum Parthinorum erat, nunc vero Macedonia existimatur, sita est*, &c. Sic etiam loquitur Appianus, qui eam regionem vocat, τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων Ἰλλυρίδα. Id est: *Illyridem Romanis subjectam*, is locus extat in fragmentis à Valesio publicatis pag. 562. ubi Appianus de Gentio Illyriorum rege loquitur: καὶ ἐσέβαλεν ἐς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων Ἰλλυρίδα. Id est: *Irrupit in Illyridem Romanis subjectam.* Quænam autem regio fuerit Illyris Romanis subjecta, nos docet T. Livius, qui de ea re lib. 44. fuse tractaverat, sed temporis injuria eum librum multis in locis mutilavit, & hiatus est maximus in ea narratione. Hæc tamen supersunt: *Octuaginta erant lembi autore Pan-*

taucho missi à Gentio ad Dyrrhachinorum & Apolloniatum agros populandos. Ergo Dyrrhachium & Apollonia erant in Illyride Romanis subjecta. Quando vero Romani eam oram sibi subjecerint, & per quem, Polybius nos docet solus lib. 2. Nam apud Livium non extat ea historia, periit enim liber vigesimus, ubi de eo bello tractaverat, periit & Appiani liber, Illyricus dictus, in quo procul dubio id bellum narrabatur. In epitome tantum Liviana libri 20. id extat: *Bellum Illyriis propter unum ex legatis, qui ad eos missi erant, occisum, indictum est, subactique in ditionem venerunt.* Quod de Illyriis, qui circa Dyrrhachium & Apolloniam habitabant, necessario intelligendum est. Nam cæteri Illyrii occidentaliores & borealiores, qui Lissum & Scodram incolebant, erant adhuc sub suis regibus Pleurato & Gentio post multos annos, eo tempore, quo P. Æmilius regem Perseum vicit Gentii auxilio male subnixum. At ea prima Illyrii accessio ad Romanum imperium facta est anno V. C. 525. A. Postumio & C. Fulvio Coss. & eorundem consulum ductu, adjuvante Demetrio Phario. Eam historiam fuse prosequitur Polybius lib. 2. eum vide. Eam Illyridis partem designat etiam Pausanias in Messeniacis, & eos ait *fuisse Illyrios, qui supra Epirum ad Jonium mare habitant.* Οἱ Ἰλλύριοι τὰ πρὸς τοῦ Ἰωνίου τὴν Ἤπειρον ὑπεροικοῦντες. *Supra* nempe intelligit ad boream, nam Geographi fere omnes partes mundi superiores ad septentrionem, inferiores ad meridiem ponunt. Eam regionem postea sub Imperatoribus Macedoniam appellatam fuisse, multis autoritatibus evincitur. Sed tempore belli civilis inter Cæsarem & Pompejum, quo modo appellaretur, ex Cæsare non constat. Nam ecce lib. 3. eam non comprehensum fuisse sub Macedoniæ nomine videtur innuere, dum ait: *Pompejus eo tempore erat*

in Candavia, iterque ex Macedonia in hyberna Apolloniam, Dyrrhachiumque habebat. Candavia erat ſyluarum & montium tranſitus, qua ibatur ab Illyride, de qua agimus, Macedoniam, ut ait ipſe Cæſar eodem lib. *Pompejus per Candaviam iter in Macedoniam expeditum habebat.* Ex his duobus locis videtur Cæſar Illyridis oram, de qua nunc agimus, non cenſuiſſe Macedoniæ partem fuiſſe. Sed eodem libro idem Cæſar Dyrrhachinorum ditionem Macedoniam vocat his verbis: *Cæſar, poſtquam Pompejum ad Aſparægium eſſe cognovit, eodem cum exercitu profectus, & expugnato in itinere oppido* Parthinorum, *tertio die ad* Pompejum *in Macedoniam pervenit.* Aſparægium erat ad ripam Genuſi fluvii non longe à mari. Unde patet, jam Cæſaris tempore nomen late ſumptum Macedoniæ, uſque ad Jonium mare pertinuiſſe, proprie dictam vero Macedoniam citra Candaviam & alios montes ejuſdem tractus extendi non ſolere. Sed tractu temporis paulatim Illyridis nomen evanuit, & Macedoniæ adſcripta eſt ea ora, quæ olim Illyris erat. Itaque Strabo lib. 7. poſt enumerationem gentium in eo tractu habitantium, antea propriis regibus ſubditorum, vel proprio regimine utentium, hæc ſubjungit: Εἶτ' ἐπικρατούντων ἀεὶ τινῶν κατέστρεψεν ἅπαντα εἰς τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, πλὴν ὀλίγων τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἰωνίου κόλπου. Quæ ſic vertit Caſaub: *Ac ſubinde aliis atque aliis invaleſcentibus, ad extremum omnia ſub Macedonum regnum ſunt redacta, paucis earum regionum demptis, quæ ſupra Jonium ſinum ſunt.* Hi pauci dempti, ut puto, fuerunt Illyrii, de quibus agitur, qui ſupra Jonium mare habitabant; qui vero ſub Macedonum regnum ſunt redacti interiores & mediterranei; qui ſupra Parthinos Daſſaretii, forte & alii, qui Macedoniæ proprie dictæ viciniores erant. Tempus, quo ea ac-

ceſſio ad Macedonum regnum facta eſt, ex Plutarcho in Alexandri vita notare vel conjicere licet. Id enim tempore Philippi Macedonum regis accidiſſe docet, ſub nativitatis Alexandri tempus. Ait enim eodem tempore treis nuncios fœlices Philippum accepiſſe, ſcilicet Ἰλλυριοὺς ἡττῆσθαι μεγάλῃ μάχῃ διὰ Παρμενίωνος. Id eſt: *Illyrios victos fuiſſe magna pugna per Parmenionem.* Fructum ejus victoriæ fuiſſe imperium in victos, non dubito. Hæc conjectura firmatur ex eodem vitæ Alexandri loco paulo inferius, ubi Plutarchus ait de Philippi & Alexandri jurgio: Μετὰ ταύτην τὴν παροινίαν, ἀναλαβὼν τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ καταστήσας εἰς Ἤπειρον, αὐτὸς ἐν Ἰλλυριοῖς διέτριβεν. Id eſt: *Poſt hanc contumeliam, Olympiadem abducens in Epirum ſepoſuit, ipſe in Illyriis manſit.* Unde colligitur, quoſdam ex Illyriis jam ſub jure Macedonum fuiſſe, & nullum regem, nullum ductorem alium habuiſſe; aliter nomen viri, apud quem divertiſſet Alexander, non tacitum fuiſſet: ſed præcipuas Illyridis, quam tractamus, urbes à Philippo Amyntæ, & Alexandro nunquam ſubactas fuiſſe, patet ex eo, quod Philippus rex, Perſei pater, Apolloniam obſidione cinxit, & ab ea Romanorum auxilio repulſus, obſidionem ſoluit. Id docet Livius. lib. 24. Et ſi Illyris noſtra ſub Macedonum imperio fuiſſet, quinam fuerunt ii Illyrii, qui & Poſtumio & C. Fulvio Coſſ. ob cædem unius legati bello petiti & ſubacti in ditionem Romanorum venere? Non Illyrici boreales, qui Liſſum & Scodram incolebant; qui ſuos reges adhuc tempore Perſei habebant, & ſui juris erant? Reſtat igitur, ut ii fuerint, de quibus agimus. Sed poſtquam, everſo Macedoniæ regno, in manus Romanorum conceſſit Macedonia, & facta eſt Provincia; tunc Illyris noſtra Macedoniæ facta eſt acceſſio, & ideo Ptolemæus ſub Macedoniæ

doniæ nomine eam comprehendit: Μακεδονία περιορίζεται ...... ἀπὸ δὲ δυσμῶν τῷ Ἰωνίῳ πελάγει, τῷ ἀπὸ Δυῤῥαχίου μέχρι Κελυδνοῦ ποταμοῦ. Id eſt: *Macedonia terminatur...... ab occidente Jonio mari, quod eſt à Dyrrachio ad Celydnum fluvium.* Sic Dio Caſſius ad eam mentem lib. 41. Τὸ Δυῤῥάχιον ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθίνων, νῦν δὲ καὶ τότε ἤδη Μακεδονίᾳ νενομισμένῃ, κεῖται. Id eſt: *Dyrrachium autem in Illyriorum Parthinorum terra prius erat, nunc vero & tum etiam ea Macedonia exiſtimata, ſita eſt.* Sed poſtea ad differentiam additis epithetis Macedonia ἡ κάτω, id eſt: *inferior* dicta eſt, quod patet argumento ducto ex eodem Dione Caſſio, qui de M. Bruto a partibus Apollonia in Macedoniam tendente ait: Ἐς τε τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἀνεχώρησε, κἀντεῦθεν ἐς τὴν Ἀσίαν ὕστερον ἔπλευσε. Id eſt: *In ſuperiorem Macedoniam abiit, & inde poſtea in Aſiam navigavit.* Nam ſi Macedonia, quæ eſt ad Ægæum mare, unde in Aſiam fit transfretatio, dicta eſt Macedonia ἡ ἄνω, *ſuperior*; reſtat, ut ea pars, quæ eſt ad Jonium, dicta fuerit per oppoſitionem ἡ κάτω, *inferior*, quod convenit cum geographorum ſententia, qui partes ſeptentrionales ſuperiores vocant, meridionales vero inferiores, quod jam ſupra notavimus, & eam ita in ſua hiſtoria vocavit imperator Cantacuzenus lib. 1. Τῆς κατωτέρω Μακεδονίας. Id eſt: *inferioris Macedoniæ.* Sed notandum eſt, eam diviſionem, & id nomen τῆς ἄνω Μακεδονίας tum demum uſurpatum fuiſſe, poſtquam Illyris, de qua agimus, Macedoniæ accrevit, & pro ejus parte ſumpta eſt. Nam tempore Thucydidis ea pars Macedoniæ, quæ ad littus Ægæi extendebatur, vocabatur ἡ κάτω Μακεδονία. Id eſt: *inferior*, oppoſitione facta ad montanas Macedoniæ regiones, Lynceſtidem, Pelagonium, Pæoniam & ſic eam diſtinguit Thucydides lib. 8. ubi de expedi-

tione

tione Sitalcis Thracum regis contra Perdiccam & Macedones ſic ait: *ξυνηθροίζοντο οὖν ἐν τῇ Δοβήρῳ, καὶ παρεσκευάζοντο, ὅπως κατὰ κορυφὴν ἐσβαλῶσιν ἐς τὴν κάτω Μακεδονίαν, ἧς ὁ Περδίκκας ἦρχε.* Id eſt: *congregabantur igitur in Dobero, & præparabant ſe, ut à vertice (vel à ſublimi) invaderent inferiorem Macedoniam, in qua regnabat Perdiccas.* Et ne dubitet aliquis, de qua parte intelligendum ſit, addit eam eſſe, quæ primum à Temenidis Argo oriundis, pulſis Pieris à Pieria, & Bottiæis à Bottiæa, & aliis populis uſque ad Strymonem & Pangæum circa Axium uſque ad mare occupata eſt. Eo igitur tempore, quo Illyris noſtra non cenſebatur Macedoniæ pars, Macedonia inferior dicebatur maritima ad Ægæum, ubi Pieria, Bottiæa, Mygdonia; ſuperior vero, quæ ad montes Orbelum, Cercinam, & alios montes ſita, Pæoniæ partem, & Lynceſtidem, Pelagoniam, & alias montanas regiunculas comprehendebat. Dicta eſt igitur inferiore ſeculo Macedonia ſuperior, regio, quæ ad Ægæum mare pertinebat, non reſpectu ad regionis naturam montanæ vel campeſtris, ſed ad ſitum ſeptentrionalem, qui à Geographis, ut dixi, ſemper ſuperior cenſetur meridionali. Nam regiones ad Pangæum & Strymonem altius ad ſeptentrionem ſitæ ſunt multo, quam noſtra Illyris, quæ meridionalis eſt. Appellata eſt etiam poſterioribus ſeculis Macedonia ſecunda, ut ab imperatore Juſtiniano Novella undecima, & in eo graviter lapſus eſt Pancirollus in ſuis ad notitiam commentariis cap. 136. qui Primam Macedoniam ad Jonium pelagus collocat. Nam ex dicta Novella patet, ſecundam Macedoniam, quæ tribuitur ſedi Archiepiſcopali primæ Juſtinianæ, eſſe eam, quæ Prævalitanæ adiacet. Primam puto eſſe eam, quæ ſub Theſſalonicenſi Archiepiſcopo manſit, nam aliter nullam habuiſſet Theſſalonicenſis ditio-

ditionem, si Macedonia ad Ægæum, ubi sita erat Thessalonica, ei ablata fuisset. Tum ratio suadet, primam Macedoniam intelligi debere eam, quæ antiquior erat, ad Aegæum sita, ubi Pella antiqua regum sedes, ubi Philippus & Alexander regnabant. Secundam vero debere intelligi eam, quæ ad Jonium jacet, quando non ab antiquo eo nomine fruebatur, & nuper eam appellationem acceperat. Tum Justinianus, qui eas provincias sic distinxit, Constantinopoli morabatur, ubi sedes imperialis totius orientis venerabatur; at respectu ad Constantinopolim, prima occurrebat Macedonia ad Aegæum. Vocata est etiam aliquando Illyris nostra παράλιος, id est, *littoralis*, & sic eam pluries nominat Laonicus Chalcocondylas, & expresse satis lib. 7. de Amurathe: Ἐπεὶ δὲ ἀπήγαγε τὸν στρατὸν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ Ἰώνιον Μακεδονίας τῆς τῶν Ἀλβάνων χώρας. Id est: *Postquam vero abduxit excercitium à Macedonia ad Jonium, quæ est Albanorum regio.* (Nam supra docuerat, Albanos esse in Macedonia littorali lib. 2. ubi de Brenese) καὶ ἐς τὴν παραλίαν Μακεδονίαν ἐπὶ τοὺς Ἀλβάνους μεγάλα καὶ ἐπίσημα ἔργα ἀποδεικνύμενα. Id est: *Et in littorali Macedonia contra Albanos magna & insignia opera edita esse.* Et lib. 8. Ἡγουμένου δὲ Ἰήζου τοῦ Βρενεζέω εἰσέβαλε πρὸς τὸ Ἰώνιον τῆς Μακεδονίας χῶρον. Id est: *Duce autem Iosua, Brenesis filio, inuasit Ionium Macedoniæ locum.* Ubi libenter legerem τὸ Ἰώνιον Μακεδονίας χώραν. Id est: *Ionium Macedoniæ regionem.* Et ex his locis bene colligitur, Illyridem, de qua tractamus, esse eandem regionem, quæ nunc Albania dicitur, saltem in parte. Vocata est etiam aliquando nostra Illyris, *Epirus nova.* Nam tempore notitiæ imperii Romani, quam volunt sub Theodosio Juniore concinnatam fuisse, duæ provinciæ sub Epiri nomine censebantur, sic enim habet notitia fol. 15. verso: *Provinciæ Macedo-*

niæ. VII. *Achaja*, *Macedonia*, *Creta*, *Theſſalia*, *Epirus vetus*, *Epirus nova*, *&* *pars Macedoniæ ſalutaris.* Fuiſſe autem Epiri nomine cenſitam noſtram Illyridem, docet nos Malchus rhetor, ubi de Balamero & Sidimonto loquitur, ait Sidimontum fuiſſe ἐν τῇ καθ' Ἐπίδαμνον Ἠπείρῳ. Id eſt: *In Epiro, quæ eſt ad Epidamnum.* Et rurſus in excerptis de legationibus editionis regiæ pag. 81. ubi narrat Balamerum ab obſidione Heracleæ in Macedoniæ profectum fuiſſe *novam Epirum*, & ibi *Epidamnum* occupaſſe. Id etiam evincitur ex lege unica Cod. de Stratoribus, cujus legis hic eſt titulus: *Impp. Valentinianus & Valens. A A. ad Zozimum præſidem novæ Epiri.* Extat reſcriptum leg 2. Cod. de apparitoribus, ea lex Stratores coërcet & vetat, ne plus quam ſolidum probo nomine poſcant, & in equis offerendis certam cuſtodiant formam. Id reſcriptum ad Epiri novæ præſidem mittitur, eo quod in Epiro nova, & à Dyrrhachio præcipue & Appollonia incipiebat via Egnatia, maxime frequentata, per quam equitabant omnes, qui Roma Conſtantinopolim & orientem petebant. Ideo in ea provincia Stratorum avaritia, qui curſoribus equos præbebant, erat præcipue coërcenda, & ideo ad præſidem Epiri novæ id reſcriptum miſſum fuerat, ſub cujus imperio erant Dyrrhachium & Apollonia, novæ Epiri civitates. Sed in eo non ſequimur Pancirollum, qui in ſuis in notitiam commentariis cap. 137. vult, Epirum novam ultra Acheloum, orientem verſus Locros & Phocenſes fuiſſe, & ideo Macedoniam ſalutarem dictam fuiſſe putat eam Illyridis partem, quam ex ſupra citatis autoritatibus probavimus Epirum novam nuncupatam fuiſſe. At cum Malcho rhetore, ſupra citato, qui diſtricte Epirum novam circa Epidamnum collocavit, alios autores habemus, qui noſtram fulciunt ſententiam. Euſthatius

sthatius igitur ad hunc Dionysii locum:

Οὐρέων τ' ἠλιβάτων τὰ Κεραύνια κικλήσκουσι·

Sic ait: Ὅτι τῆς Ἰλλυρικῆς χώρας πέρας αἱ ἠλίβατοι κολῶναι τὰ Κεραύνια ὄρη, οὕτω καλούμενα διὰ τὸ συχνοὺς ἐκεῖ πίπτειν κεραυνοὺς, περὶ ἃ κεῖται καὶ ἡ τῆς νέας Ἠπείρου μητρόπολις, ἡ ποτὲ καλουμένη Ἐπίδαμνος, ἤτοι τὸ Δυρράχιον. Id est: *Quod Illyricæ regionis terminus excelsi montes sunt Ceraunii. Ita dicti, eo quod solent ibi multa fulmina cadere, circa quos sita est novi Epiri metropolis, quæ olim Epidamnus vocabatur vel Dyrrhachium.* Accedit ad Eustathii hominis Græci, & in Græciæ rebus doctissimi autoritatem Georgius Logotheta in historia sua editionis regiæ pag. 92. ubi sic de Pirenæis montibus ait: ἃ δὴ καὶ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. Id est: *qui dividunt antiquam & novam Epirum a nostra Hellenica terra.* Ibi ex totius negotii narratione (locus enim est prolixior) deprehenditur, per novam Epirum non posse intelligi Ætoliam, nec Locridem, aut Phocidem, ut vult Pancirollus, sed Illyridem littoralem, de qua sermo est. Sed turbam facit Suidas in voce Ἐπικτήτης ubi ait de Epicteto Philosopho ἐν Νικοπόλει τῆς νέας Ἠπείρου ᾤκησε. Id est: *in Nicopoli novæ Epiri habitavit.* Nam ibi Epirum novam vocat eam, quæ antiqua Epirus fuit, & olim sic vocabatur, ubi in confinio fuit Actia Nicopolis. Idcirco, vel Suidam erravisse, quod sæpe facit, vel τὸ νέας additum fuisse à mala manu, non dubito asserere. Nam Epirum veram, & ab omni tempore sic nominatam, postea novam Epirum vocatam fuisse, ratio non patitur. Nec ita Pancirollus sentit, qui eandem & Epirum antiquam & semper ita vocatam fuisse consentit. Sed disertissime omnium Constantinus in Themate occidentali. 9. sic ait: καὶ ὧδε μὲν ἐπαρχία τῆς νέας Ἠπείρου, τοῦτ' ἐστὶ, τοῦ Δυρραχίου τοῦ πάλαι καλουμένου Ἐπιδάμ-

νου. Id est: *Et sic se habet præfectura novæ Epiri, id est Dyrrhachii, quæ urbs olim vocabatur Epidamnus.* Errorem Suidæ sequutus est is, qui in tabula Peutingeriana regionum denominationes apposuit, nam Epirum novam ab Apollonia usque ad Nicopolim extendit, sed ex supra citatis id nomen male appositum luce clarius est. Nunc videndum est, an vere Pancirollus dicto cap. 137. putaverit Macedoniam salutarem, nostram Illyridem, quod non puto. Nam ipsius notitiæ verba id non concedunt. Sic enim notitia fol. 15. verso: *Sub dispositione virorum illustrium Præf. Prætorio per Illyricum dioceses infra scriptæ.* Macedonia. Dacia. *Provinciæ Macedoniæ* VII. *Achaja, Macedonia, Creta, Thessalia, Epirus vetus, Epirus nova, & pars Macedoniæ Salutaris.* Provinciæ *Daciæ V. Dacia mediterranea, Dacia Ripensis, Mœsia prima, Dardania Prævalitana, & pars Macedoniæ salutaris.* In hac provinciarum descriptione Epirus nova distinguitur à Macedonia salutari. Non fuit igitur eadem. Itaque necesse est, Macedoniam salutarem alibi fuisse sitam. S. Ruffus Macedoniam etiam in provincias septem diviserat, sed nulla Macedoniæ salutaris facta mentione, & ejus loco Prævalitanam ponit. Sed de ea quæstione dicemus, Deo dante, quando de Macedonia nobis agendum erit. Nunc sufficiat Pancirolli errorem notavisse, ne quis ab eo decipiatur. Et Illyris quidem, quam in manu habemus, quamvis toties nomen mutaverit, non tamen omnino evanuerat pristina & prima appellatio. *Illyricum* testis est Anna Comnena, quæ post tot secula eam revocavit. Sic enim ea de Alexia Contostephanum classis ducem contra Bœmundum mittente. lib. 12. editionis regiæ: καὶ πρὸς τὸ Δυῤῥάχιον ἐξέπεμψε ἐπαπειλησάμενος τῷ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκκοπὴν, εἰ μὴ φθάσας προκαταλάβοι τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τοῦ Βαιμοῦντου δια-

τοῦ διαπεραίωσιν. Iſt eſt: *Et eum ad Dyrrhachium miſit, minatus ei oculorum effoſſionem, niſi præveniret Bæmunti transfretationem.* Et rurſus eodem libro: Ὀπηνίκα δὲ ἔγνω, διαπλωϊσάμενον τὸν Βαιμοῦντον παρὰ τὴν Ἰλλυρικοῦ πεδιάδα. Id eſt: *Statim ac novit Bæmundum navibus trajeciſſe ad Illyrici campeſtria.* Sed ſatis ſuperque in iis antiquis nominibus moramur, nunc de recentioribus aliquid breviter dicendum eſt. Proavorum noſtrorum memoria ea regio Albania vocabatur; ſed id nomen ultra Illyridis noſtræ fines extenditur. Nam & Illyricum proprie dictum, quod ad ſeptentrionem noſtræ Illyridis jacet, ubi Liſſus & Scodra, & Macedoniam tunc liberam, & Epiri montana complectitur. Nam in catalogo *de cognominibus urbium & locorum*, à Leone Allatio publicatorum, in ſuis ad Acropolitam notis, cap. 24. ubi priſcis nominibus recentiora tribuuntur, ſic habet: Ἰλλύριοι οἱ Ἀλβανῖται. Ἰλλυρικὸν τὸ νῦν Κανικὸν καὶ ἡ Σερβία. *Illyrii Albanitæ. Illyricum quod nunc Canicum & Servia.* Ubi pro Κανικὸν, puto legi debere Κανινικὸν; nam nomen regionis eſt Κάνινα τὰ, unde analogice deducitur *Caninicum.* Enimvero jam à Ptolemæi tempore Albanorum nomen in eo tractu noſcebatur; ſed anguſtis limitibus coarctatum, & unico tantum oppido nobilitatum. Sic enim ille lib. 3. cap. 13. Ταυλαντίων Ἀρνίσσα, Ἐλυμιωτῶν Ἔλυμα, Ὀρεστίδος Ἀμαντία, Ἀλβανῶν Ἀλβανόπολις. Iſt eſt: *Taulantiorum Arniſſa, Elymiotum Elyma, Oreſtidis Amantia, Albanorum Albanopolis.* Non ſunt igitur advenæ heri aut nudius tertius ibi accolentes Albani, ſed ab antiquiſſimis temporibus ejus regionis incolæ. Ideo falſum credo & fallentem Magium Patavinum, qui ſic in ſua Græcia: *Albania dicitur ab Albanis populis Aſiaticis, qui à Tartaris expulſi iſtic conſederunt.* Vellem nos docuiſſet, unde id acceperat. Barletius

tius eos aliunde deducit his verbis: *Epirotæ qui & Albani appellati ſunt, ex Albanis priſcis & nobilibus Italiæ populis, qui Colchidis etiam portionem incoluerunt, originem traxiſſe dicuntur.* Et hæc qnidem opinio licet falſa (ut credo) minus tamen abſurda videtur. Sed potius eorum nomen (ſi conjecturæ locus eſt) putarem à ſitu & regionis, quam incolebant, natura, iis datum fuiſſe. *Albem* enim & *Alpen* excelſos montes ſignificaſſe priſca Gallorum lingua, teſtes ſunt montes, qui ab Italia nos dirimant; & nunc etiam inter I [illegible] ‹ *alpeſtre* durum & montanum ſignificat, & antiqui illi Albani Italiæ montanam regionem incolebant, reſpectu ad Latii campeſtria, unde & iis nomen non ab illa fabuloſa ſcropha. Quod autem Galli montes *Alpen* vocabant, teſtis Iſidorus originum lib. 14. cap. 8. quod etiam aſſerit Servius ad Virgilii Æneid. libro 10. his verbis: *Alpes immites apertas.* Gallorum vero lingua, quæ & Celtica, longe lateque per Europam extendebatur, & dialecto tantum differebat, ideo *Alben* & *Alpen* montes excelſos ſignificaſſe in univerſa fere Europa non dubium eſt. Sed ad noſtros Albanos redeundum. Ii paulatim vel ob fœcunditatem multiplicati, vel ob virtutem militarem celebres facti, totam longe lateque regionem à ſuo nomine denominavere. Non memorati tamen antiquis autoribus Græcis, nec ullus, quod ſciam, ante Ptolemæum, de iis mentionem fecit; nec mirum, quando in montibus aſperis anguſte degentes, & unico oppido contenti, non multis interfuerant negotiis, & ſub Illyriorum vel Macedonum nomine latebant. Sed poſterioribus ſeculis ſub imperatoribus Conſtantinopolitanis nobilitati ſunt, & tempore quidem Theodori Laſcaris, qui imperium orientale poſtliminio ad Græcos revocavit. Jam videtur τὸ Ἀλβανὸν, *Al-*

bani-

baniam fuisse præfecturam non contemnendam. Sic enim Georgius Acropolita hist. cap. 14. de Theodoro quodam Epiri Despota: τὴν τε γὰρ Θεσσαλίαν ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο Ἀχρίδα τε καὶ Πρίλαπον, Ἀλβανὸν τε καὶ αὐτὸ Δυῤῥάχιον. Id est: *Thessaliam enim sibi subjecit & Achridam & Prilapum, tum Albanum & ipsum Dyrrhachium.* Et iterum cap. 77. de se ipso ille autor: Ἐκεῖθεν ἐξιὼν τῆς πρὸς τὸ Ἀλβανὸν φερούσης ἡπτόμην, καὶ δὴ τὰ Σέρβια παρελθὼν καὶ παραμείψας τὴν Καστορίαν, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα παρεκκλίνας (sic legendum) ἀφικόμην περὶ τὸ Ἀλβανὸν, κἀκ τούτου μετὰ τῶν τῆς χώρας ἐκκρίτων κατείληφα τὸ Δυῤῥάχιον. Id est: *Inde exiens viam ad Albanum capessi, & Servia prætereiens & Castoria à tergo relicta, Albanum accessi, & inde cum quibusdam ejus regionis electis Dyrrhachium perveni.* Et rursus cap. 25. Chronici de Joanne Asan Bulgarorum rege: καὶ τὰ πέριξ τούτων κατέδραμε, καὶ τῆς μεγάλης Βλαχίας, ἀλλὰ καὶ Ἀλβανοῦ κατακυριεύει. Id est: *Et omnia circum circa incursavit, & magnæ Blachiæ, imo & Albani dominus factus est.* Sed pressius locum designat & regionem Cantacuzenus hist. lib. 2. cap. 27. Διατρίβοντα δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλέα, οἱ τὰ ὀρεινὰ τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοὶ ἀβασίλευτοι, Μαλακάσιοι, καὶ Μπούιοι, καὶ Μεσαρῖται ἀπὸ τῶν φυλάρχων προσαγορευόμενοι, περὶ δισχιλίους καὶ μυρίους ὄντες προσεκύνησαν. Id est: *Regem vero in Thessalia morantem Albani, qui montana Thessaliæ incolunt, sine rege degentes, Malacasii, & Mpuii, & Mesaritæ, sic à familiarum ducibus denominati duodecim mille numero adorarunt.* Et lib. 3. cap. 12. καὶ Ἀλβανοὺς τοὺς περὶ Πωγωνιανὴν καὶ Λίβισδαν νεμομένους ληϊσάμενος καὶ δίκας τῆς ἀδικίας ἐπιθεὶς (ἴστε γὰρ δὴ που καὶ αὐτοὶ ὡς καὶ περιόντος βασιλέως, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν πολλὰς τὰς τῆς Ἀκαρνανίας πόλεις, καὶ Βαλάγριτα ἐκάκωσαν ὁσημέραι κατατρέχοντες. Id est: *Et Albanos, qui circa Pogonianam & Libisdam incolunt depræ-*

prædatus,& pœnas eorum malitiæ imponens(novistis enim, quo modo superstite imperatore,& post ejus decessum Acarnaniæ urbibus & Balagritæ multum damni intulerunt, quotidie incursiones facientes? Ubi locorum fuerint Pogoniana & Libisda divinandum foret, nisi nos doceret in Acarnaniæ vicinia fuisse; urbes credo non fuere, quoniam alibi talia nomina non inveniuntur; fuerunt forte vel montium cacumina, vel ignobiles pagi in montibus, qui Acarnaniam & Epirum à Thessalia dividunt, Pyrenæo scil. & Pindo olim dicto, siti. De Balagrita, utrum fuerit urbs, vel regio, inquirendum. Ea vox apud antiquos non reperitur ex eodem Cantacuzeno lib. 2. cap. 32. divinare quis potest, fuisse locum non longe ab Epiro & Acrocerauniis, sic enim ille: Ὅτι οἱ περὶ Βαλάγριτα καὶ Κάνινα νεμόμενοι Ἀλβανοί. Id est: *Quod Albani qui circa Balagrita & Canina habitabant.* Et paulo post de iisdem. Βαλάγριτά τε καὶ Κάνινα ἐκακούργουν πάνυ καὶ φρούριόν τι Σκρεπάριον ὠνομασμένον, καὶ τὴν Κλείσουραν. Τίμωρον δὲ φρούριόν τι καὶ αὐτὸ ἑσπέρων περὶ Βαλάγριτα ᾠκισμένον, παρεστήσαντο ἤδη καὶ βεβαίως εἶχον. Id est: *Balagrita & Canina omnino vastabant,& castrum quoddam Screparium nomine, & Clisuram, & Timorum castellum etiam quoddam occidentale circa Balagrita ædificatum cœperant & firmiter possidebant.* Puto tamen, imo firmiter credo, Balagritam Cantacuzeni nihil aliud esse, quam ea civitas, quæ lingua Bulgarica, Belgradum dicebatur, ut infra amplius demonstrabimus, ubi de ea dicendum erit. Albanus populus latrociniis assuetus, & propter frequentes incursiones vicinis regionibus infestus,ab Andronico Palæologo non solum repressus, sed & vastatus, & fere deletus est, ea historia satis fuse deducta extat apud Cantacuzenum, & inde operæ pretium est quædam excerpere, unde possimus aliquid verisimile attexere de

noſtris Albanis. Sic igitur Cantacuzenus lib. 2. cap. 32. paulo poſt verba nuper citata, ſic ait de Andronico imperatore, qui bellum infere cogitabat Albanis: Τοιαῦτα δὲ βουλευσαμένῳ καὶ συμμαχίαν ἐδόκει δεῖν ἐξ Ἰωνίας μεταπέμπεσθαι Περσικὴν ἕνεκα τῶν Ἀλβανῶν πεζὴν, ὄρη γὰρ δυσπρόσοδα νεμόμενοι, καὶ μεγάλα, καὶ πολλὰς ἔχοντα ἀποφυγὰς, καὶ καταδύσεις, οὐ ῥαδίως ὑπὸ τῶν ἱππέων βλάπτεσθαι ἐδύναντο, καὶ μάλιστα ἐν θέρει εἰς τὰ ἀκρότατα ἀνιόντες τῶν ὀρῶν, ὅπου καὶ πεζοῖς ἀντιτάξασθαι οὐκ εὐχερὲς, διὰ τὴν ὀχυρότητα τοῦ τόπου. Id eſt: *Talia cogitanti, ei viſum eſt neceſſe eſſe, ex Jonia auxilium Perſicum pedeſtre accerſere contra Albanos, nam cum montes inacceſſos incolerent & magnos & multa perfugia & latibula habentes, non facile poterant ab equitibus lædi, æſtate præcipue in ſumma cacumina recedentes, ubi & peditibus etiam non facile erat contra eos aciem explicare, ob locorum firmam ſecuritatem.* Ex hoc loco & ejus belli tota narratione, ubi de nulla urbe aut caſtello mentio fit, firmatur id, quod ſupra dixerat idem autor ſupra eodem lib. cap. 28. de iiſdem Albanis: Ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ χειμῶνος ἐπελθόντος διαφθαρῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἅτε πόλιν οἰκοῦντες οὐδεμίαν, ἀλλ᾽ ὄρεσιν ἐνδιατρίβοντες καὶ χωρίοις δυσπροσόδοις, ὧν ἀναχωροῦντες τοῦ χειμῶνος διὰ τὸ κρύος καὶ τὴν χιόνα ἄπιστόν τινα ἐν τοῖς ὄρεσιν ἐκείνοις νιφομένην, εὐεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν. Id eſt: *Timebant enim ne per hiemem à Romanis (id eſt Græcis) delerentur, ut pote nullam urbem inhabitantes. Sed in montibus degentes & locis acceſſu difficilibus, unde digreſſi propter frigus & nives altiſſimas, faciles captu ſibi videbantur.* Sine urbibus igitur, ſine munitionibus & caſtellis erant. Et ut ex hoc loco colligitur, ſine proprio lare fixo & permanente: Quoniam æſtate ſumma montium, hyeme, valles & apricos locos ſectabantur, ideo vagi & errabundi ab eodem Cantacuzeno νομάδες appellantur lib. 1.

 cap. 55.

cap. 55. Οἱ τὲ τὰς Διαβόλεις νεμόμενοι Ἀλβανοὶ νομάδες. Id eſt: *Qui Diaboleas incolebant Albani nomades.* Et eandem etiam de iis profert ſententiam Laonicus Chalcocondylas lib. 8. Εἰσὶ δὲ τὸ γένος τοῦτο νομάδες ἅπαντες, καὶ οὐδαμῆ σφισὶ χρονίαν τὴν διατριβὴν ποιούμενοι. Id eſt: *Sunt autem ea natio nomades omnes, & nullibi per longum tempus morantur.* Et ſuper eo facile nobis foret plura congerere. Ex pluribus tamen locis ſupra citatis τὸ Ἀλβανὸν vel Ἀλβανόπολις conſtat fuiſſe urbem ceu pagum celebrem ſatis, unde origo Albanorum eorum vagorum fuit; nam nihil vetat, quin urbs illa manſerit, & in ea Albani illi antiqui certam ſedem habentes: ſed ob anguſtos terminos & locorum aſperitatem, urbe ea ſuos cives nimis fæcundos, & eorum multitudinem non capiente, multa inde examina per Græciæ montana divagaſſe, & in plures tribus diviſos, ſparſa, & diverſis cognominibus diſtinctos fuiſſe dicamus. In ſumma ex ſupradictis colligitur, gentem fuiſſe olim parum celebrem, & anguſtis limitibus coarctatam, ſed quæ poſterioribus ſeculis, per montium juga Pindum puta & Callidromum uſque ſparſa, omne illud montium jugum incoluerint, quod Illyridi noſtræ, Epiro, Acarnaniæ, & Ætoliæ imminebat, & inde graves multa damna campeſtribus regionibus inferebant, & plana etiam occupabant aliquando. Nam eam regionem, quæ prius Taulantiorum in littore Jonici maris, & poſtea Parthinorum fuerat, in Dyrrhachii vicinia, eos occupaſſe patet ex Cantacuzeno, qui eodem 2. lib. cap. 32. ubi de expeditione imperatoris contra Albanos agit, ſic ait: Ἐπεὶ δὲ ὁ βασιλεὺς τὴν Ῥωμαίων ἄγων ςρατιὰν ἀφίκετο. Ἐκεῖ καὶ . . . . . διὰ Θεσσαλίας ἐπὶ Ἀλβανοὺς ἐχώρει, καὶ μέχρι Ἐπιδάμνου ἐχώρει ληϊζόμενος αὐτούς. Id eſt: *Poſtquam & ipſe Imperator ducens exercitum Romanorum per Theſſaliam in Albanos*

pro-

processit & eos depalando usque ad Epidamnum progressus est. Sed posterioribus seculis ingruentibus Turcis, Constantinopolitano imperio paulatim deficiente, adeo aucti sunt, ut in Peloponnesum penetrantes, ejus peninsulæ plures regiones & præcipue montanas occupaverint Græcis principibus, qui Peloponnesum tenebant, se subjicientes primum, sed postea jugo excusso rebelles facti, suo jure usi sunt. Id patet ex Chalcocondyla lib. 8. cujus locum licet prolixum afferimus evidentiæ causa: Ὡς οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἡγεμόνες ὥρμηντο φεύγειν ἐπὶ Ἰταλίας, καὶ Ἑλλήνων ὅσοι ἐνῴκουν τὴν νῆσον ἐπιφανέστεροι, ὡς δὲ σφισὶ σπονδὰς ὁ βασιλεὺς ἐποιήσατο, οὐκ ἔτι διενοοῦντο ἀπιέναι, ἀλλ᾽ ἐμμενόντες περιέπεσον ξυμφορᾷ οὐ σμικρᾷ τινὶ, οὐδὲ ἐπιτυχούσῃ. Ὡς γὰρ ἑώρων αὐτοὺς οἱ Ἀλβανοὶ παρασκευαζομένους ἐπαίρειν, οὐκ ἔτι ἤθελον πείθεσθαι, ἀλλὰ συνίσταντο μὲν πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνώμνυντο, ὡς ἐπιθησόμενοι τῇ Πελοποννήσῳ. Ἔπραττον δὲ ταῦτα, ἐνάγοντος Πέτρου τοῦ χωλοῦ, ἀνδρὸς τὸν τρόπον οὐκ ἀγαθοῦ, δεξιοῦ δὲ ἄλλως, καὶ καθηγουμένου τοῖς Ἀλβανοῖς τὴν ἐσήγησιν ταύτης τῆς ἀποστάσεως, ἐνῆγε δὲ ἐπικείμενος ὥστε ἀφίστασθαι ἀπὸ Ἑλλήνων, καὶ σφισὶν ἡγεμόνα ἑλέσθαι ὃν ἂν αὐτοὶ ἕλωνται. Id est: *Cum Peloponnesi duces fugere pararent in Italiam, & cum iis Græcorum illustriores insulam* (id est Peloponnesum) *habitantes rex* (Mahumetes) *cum iis fœdera fecit. Ideo abire non amplius voluerunt, sed manentes in calamitatem inciderunt non parvam, aut vulgarem. Albani enim cum eos viderint ad fugam paratos, non amplius iis obedientes se præbere voluerunt, sed congregati conjuraverunt ad inuadendum Peloponnesi dominium. Talia vero faicebant inducente eos Petro claudo, viro non bono, sed industrio, & qui autorem se præbuerat Albanis in hoc defectionis proposito, eos enim inducebat instans, ut à Græcis deficerent, & sibi ducem quem vellent eligerent.* Narrat porro idem autor, quomodo Cantacu-

tacuzenum quendam ducem ſibi eligentes, Peloponneſum vaſtarunt, urbes ceperunt, & diripuerunt, Græcos pro mancipiis accipientes, addit deinde: Καὶ ηὔξαρμεν τοῖς Ἀλβανοῖς τὰ πράγματα, καὶ ἐς μέγα ἐχώρει. Id eſt: *Et auctæ ſunt Albanorum vires, & incrementum accipiebant.* Et rurſus pag. ſequente: Καὶ ἐδόκει μὲν σφῶν ὡς τὰ Πελοποννήσου πράγματα χωρῆσαι ἐπὶ τοὺς Ἀλβανοὺς, εἰ μὴ διαπραξαμένου τοῦ Ἀζανέω ἐν ταῖς βασιλέως θύραις. Id eſt: *Et videbantur Peloponneſi negotia ſecundum Albanorum vota bene procedere, niſi ad portas regis Azanes negotiatus fuiſſet.* Narrat deinde quomodo Turachanes dux à Mahumete miſſus ſimul cum Peloponneſi ducibus Albanos in ſummitate Barboſtenis montis, ubi uxores & liberos depoſuerant, & aditum muro & turribus muniverant, debellavit, & decem mille corporum eorum potitus eſt. Item aliam eorum partem, quæ Ithomen ſeceſſerat & Aoton vel Ætheon muniverat, coëgit ad fœdus ineundum, & principibus Peloponneſi iterum ſubjecit: ſic repreſſa fuit Albanorum in Peloponneſo rebellio. At Albani, qui Illyricum latus incolebant, proprios ductores ex ſua gente habuerunt. Inter quos quidam Ibanes (forte Joannes) ad magnum potentiæ gradum evectus eſt. Nec non & Arianites quidam, Comneni filius, ſed ab Amurathis ducibus victi ad Amurathis januam ceu portam coacti ſunt ire, & ibi ſupplicum more viventes, & Amurathen quocumque ibat comitantes, cum nihil eorum quæ petebant obtinerent; ipſe Arianites & Ibani mortui filius Georgius Caſtriota (quem Turcæ Scanderbegum vocarunt) aula ſe proripuerunt, & rebelles facti, bellum fortiter geſſerunt, præcipue Scanderbegus, qui ducta Arianitis filia Donica, indeſinenter adverſus Turcas regionem ſuam inuadentes ſtrenuiſſime præliabatur, & ita fortiter ſe

geſſit,

geſſit, ut Amurathem ipſum, Crojam urbem ſuæ ditionis primariam obſidentem, repulerit & obſidionem ſolvere coëgerit. Hæc ex Laonico, qui ea pluribus narrat, excerpſi, quæ fuſius apud eum enarrata videre poteris, ſi lubuerit. Tum in vita dicti Georgii Caſtriotæ à Marino Barletio deſcripta, plura excerpere licebit, ad Albanorum regionem & hiſtoriam noſcendam. Sed omnia locorum & urbium nomina fere nova habet, quæ ad antiqua referri non poſſunt ob cauſas, quas ipſe docet. Illum Georgium Epirotarum regem vulgo nuncupant, ſed male, neque enim unquam regio titulo uſus eſt, neque in Epiro proprie dicto & antiquo ditionem ſuam habebat, ſed in Illyride noſtra, & alia boreali ſupra Dyrrhachium & Liſſum. Durat etiam hodie Albanorum gens & nomen, & ex ea gente ſæpe Itali principes, & præcipue Veneti auxiliares copias accerſunt, quas vocabulo Græco, *Stradiotos*, id eſt, Στρατιώτας dicunt, & ad noſtram uſque Galliam etiam eorum equeſtres copiæ pervenerunt, ſub factionis Guiſianæ ducibus militantes, & ex relationibus domini *de la Boulage le goux* videntur etiam hodie uſque ad montes Atticæ Paructhem & Brilottum perveniſſe, & ibi nomadice vivere ſub nomine *Arnautarum* cogniti, à quodam eorum duce Arnaldo, ſic, ut credere eſt, denominati. Sed de ea gente hæc ſufficiant, & de eorum regione, quam nunc *Muſachiam* vocari aſſerit Niger, Caſtaldus vero in ſua mappa *Tamoriſam* ibi ponit.

CAPUT XV.

De Cerauniis montibus.

Illyridem Græcam terminabant à meridie Ceraunii montes, ut ex pluribus autoribus ſupra demonſtravimus, & ratio ejus nominis notata. Eorum montium pars, quæ uſque ad mare pertinebat, & promontorium ibi faciebat, vocabatur plurali numero Ἀκροκεραύνια τὰ, & erat is tractus montium ad mare vergens, brachium quoddam Pyrenæorum ceu Pindi montis, quod à partibus circa Dodonem verſus mare Jonium tendebat. De iis montibus mentionem fecerunt inter Græcos Pindarus, Scylax, Apollonius, Scymnus, Chius, Conon, apud Photium, Strabo, Appianus, Plutarchus, Pauſanias, Ptolemæus, Dio Caſſius, Euſtathius, Cantacuzenus. Inter Latinos ex antiquis Cæſar, Florus, Suetonius. Inter poëtas Virgilius, Horatius, Ovidius, Propertius, Lucanus, Seneca, Sil. Italicus, Juvenalis. Inter Geographos, Plinus, Mela, Solinus, Æthicus, Marcianus Capella, Dominicus, Niger. Eos montes Pindarus deſribit Nemeor: 4. Νεοπτόλεμος δ' ἀπείρῳ διαπρυσίᾳ, βουβόται τόθι πρῶνες ἔξοχοι κατάκεινται Δωδώναθεν ἀρχόμενοι πρὸς Ἰόνιον πόρον. Id eſt: *Neoptolemus vero* (imperabat) *latæ extenſæ Epiro, ubi ſunt altæ eminentiæ boum paſcua, incipientes à Dodone ad Jonium fretum tendentes.* Scylax Caryandeus in cap. de Illyriis: Κατὰ ταῦτα ἐστὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ἐν τῇ Ἠπείρῳ, καὶ νῆσος παρὰ ταῦτα ἐστὶ μικρὰ, ᾗ ὄνομα Σάζων. Id eſt: *Secundum hæc ſunt Ceraunii montes in Epiro, & ad eos inſula parva nomine Saſon.* Ea inſula non ſinit nos dubitare, ubi ſit promontorium, de quo agitur; ſed ex ea inferius

Apol-

Apollonius ſuos Argonautas ad eos montes deduxit. lib. 4. verſ. 520.

- - - - Οἱ δ᾽ ἐν ὄρεσσιν
Ἐνναίουσιν ἅπερ τε Κεραύνια κικλήσκονται,
Ἐκ τόθεν ἐξότε τούς γε Διὸς Κρονίδαο κεραυνοὶ
Νῆσον ἐς ἀντιπέραιαν ἀπέτραπον ὁρμηθῆναι.

Id eſt: *Alii autem in montibus habitant, qui Ceraunii vocantur, ex eo, ex quo Jovis Saturnii fulmina, eos coëgerunt ſecedere in inſulam oppoſitam.* Idem Apollonins eodem lib. 4. eos montes vocat Ἀβάντων οὔρεα. Id eſt: *montes Abantum*, eo, quod ex Eubœa Abantes ibi habitaverunt. De iis montibus Strabo lib. 6. καὶ τὰ Κεραύνια ὁμοίως ὄρη κλείει πρὸς αὐτὸν τὸ στόμα τοῦ Ἰωνίου κόλπου. Id eſt: *Et montes Ceraunii claudunt adverſus eum* (Lacinium) *os Jonii ſinus.* Et lib. 7. poſtquam Illyridis oram executus eſt, ait: Μετὰ δ᾽ Ἀπολλωνίαν Βυλλικὴ καὶ Ὤρικον (ſic legendum, non vero Βαλλιακὴ καὶ Ὤρεον, ut vulgo legitur) καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ ὁ Πάνορμος, καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ἡ ἀρχὴ τοῦ στόματος τοῦ Ἰωνίου κόλπου καὶ τοῦ Ἀδρίου. Id eſt: *Poſt Apolloniam autem Byllica & Oricum, & ejus navale Panormus, & montes Ceraunii principium oris Ionii ſinus & Adriæ.* Et eodem lib. non multo poſt: Χάονες μὲν καὶ Θεσπρωτοὶ, καὶ μετὰ τούτους ἐφεξῆς Κασσωπαῖοι (καὶ οὗτοι δ᾽ εἰσὶ Θεσπρωτοὶ) τὴν ἀπὸ τῶν Κεραυνίων ὀρῶν παραλίαν μέχρι Ἀμβρακικοῦ κόλπου νέμονται. Id eſt: *Chaones quidem, & Theſproti, & poſt eos continua ſerie Caſſopæi* (*& ii etiam Theſproti*) *littus incolunt à Cerauniis montibus, uſque ad Ambraciam.* At infra demonſtrabitur Chaones fuiſſe inter Epiri gentes magis ad ſeptentrionem ſitos, unde ſequitur, eos montes fuiſſe terminum Epiri ad ſeptentrionem, & Epirum ab Illyride noſtra diſterminare. Itaque Euſtathius ad Dionyſii hos verſus de Adriatici maris extenſione & fluxu:

- - - - Ἐπὶ

- - - - Ἐπὶ δ' ἄσπετον ὁλκὸν ἄγουσα
Ἰλλυρικὴν περὶ χέρσον ἑλίσσεται, ἄχρι κολώνης,
Οὐρέων τ' ἠλιβάτων, τὰ Κεραύνια κικλήσκουσι.

Sic ait: Ὅτι τῆς Ἰλλυρικῆς χώρας πέρας αἱ ἠλίβατοι κολῶναι, τὰ Κεραύνια ὄρη. Id est: *Quod Illyricæ regionis terminus sunt alti vel præcipites montes, quos Ceraunios vocant.* Plerique eos montes non solum terminum fecerunt inter Illyridem & Epirum, sed etiam inter mare Hadriaticum & Jonium. Sic Ponponius Mela lib. I. cap. 2. *Pyrrhique Buthrotum ultra est, deinde Ceraunii montes ab iis flexus in Adriam.* Sed multo antiquior Scylax pridem ita definiverat in periplo cap. Ὠρικιοί. Τόδε στόμα τοῦ Ἰωνίου κόλπου ἐστὶν ἀπὸ Κεραυνίων ὀρῶν μέχρι ἄκρας Ἰαπυγίας. Id est: *Os autem Jonii sinus est à Ceranniis montibus usque ad summam Iapygiam, vel ad promontorium Iapygiæ.* Id promontorium nautis formidabile erat propter frequentia naufragria, & mira fuit Cæsaris felicitas, qui media hyeme Brundusio solvens, id promontorium cum sua classe sine damno accessit. Ejus verba hæc sunt: *Pridie nonas Ianuarias naves soluit impositis legionibus septem, postridie terram attigit. Cerauniorum saxa inter & alia loca periculosa quietam nactus stationem, & portus omnes timens, quos teneri ab adversariis arbitrabatur, ad eum, qui appellatur Palæste, omnibus navibus ad unam incolumibus, milites exposuit.* In exemplaribus editis pro Palæste legitur Pharsalus maximo errore. Nam & Lucanus ab eo tempore proximus, de eo negotio lib. 5. & nomine loci, quem accessit Cæsar, nos docet perspicue, sic canens:

Inde rapi cœpere rates, atque æquora classem
Curva sequi, quæ jam vento fluctuque secundo
Lapsa Palæstinas uncis confixit arenas.

Et Paulus Marsus ad 4. fastorum Ovidii ait, in vetustissimo

ſi no libro Chalcide Eubœæ empto, ſcriptum fuiſſe pro Pharſalo, Palæſte, quibus autoritatibus niſus confidenter repoſui Palæſte. Nomen Græcum ſuit παλαιςὴ, quæ vox locum ſignificat, in quo luctæ exercitium factum fuit à nautis, ut credere eſt, qui ibi luctam exercuerant, ſic vocatum. Non tam fœliciter Auguſtus de quo Suetonius cap. 17. *Ab Actio cum Samum inſulam in hyberna ſe recepiſſet .... repetiit Italiam, tempeſtate in trajectu bis conflictatus: primo inter promontoria Peloponneſi atque Ætoliæ, rurſus circa montes Ceraunios utrobique parte Liburnicarum demerſa, & ejus in qua vehebatur, fuſis armamentis, & gubernaculo diffracto.* Ideo Horat. ode 3. lib. 1.

Qui vidit mare tumidum, &
Infames ſcopulos Acroceraunia.

Et Ovid. amor. 2. epiſt 11.

Quas Scylla infeſtet quaſque Charybdis aquas,
Et quibus emineant violenta Ceraunia ſaxis.

Inde breviſſimus in Italiam trajectus, quod teſtatur planiſſime Virgilius Æneid. 3.

Provehimur pelago vicina Ceraunia juxta:
Unde iter Italiam curſuſque breviſſimus undis.

Hos montes eoſdem eſſe, quos nunc ab urbe vicina vel caſtello Itali vocant, monti de Cimæra, patet ex adjacente inſula, quæ olim Saſon, nunc Saſena dicitur, & ſic eos notant in ſuis tabulis Caſtaldus, & Magnus, ille in ſua Græcia, hic in ſua Italia optime.

CAPUT XVI.

De mari Jonio.

Ab eorum montium promontorio Jonium mare incipit, ut ſupra ex Scylace, Strabone, & Pomponio Mela notavimus, & terminus noſtræ Illyridis ad occidentem dicitur. Sic Theophraſtus Apolloniam urbem Illyridis, ut infra docebimus, vocat, ad differentiam aliarum ejuſdem nominis τὴν περὶ τὸ Ἰόνιον, *quæ eſt prope Ionium*, hiſt. plant. lib. 8. cap. 10. & rurſus lib. de cauſis Plantarum 3. cap. 2. Ἐν Ἀπολλωνίᾳ οὖν τῇ περὶ τὸ Ἰόνιον. *In Apollonia igitur, quæ eſt ad Ionium.* Conon apud Photium ſatis diſerte de eadem urbe: Ἀπολλώνια πόλις Ἑλλάς ἐστιν, ἐν τῇ Ἰλλυρίων γῇ, κεῖται ἐπὶ θαλάσσης, καὶ ποταμὸς Ἀῶος διὰ μέσης αὐτῆς ῥέων, ὃς οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰώνιον πέλαγος. Id eſt: *Et Apollonia urbs eſt Græca in Illyriorum terra, ſita autem eſt ad mare, & fluvius Aous per mediam ipſam fluit, & id in Ionium mare exit.* Ideo Lucanus lib. 2.

> *- - - - ceu læva petatur*
> *Illyris Ionias vergens Epidamnus in undas.*

Sed Jonium mare modo latius, modo anguſtius ſumitur, & quidem latiſſime ſumpſit Pindarus Pyth. 3. ubi ait: Ἰωνίαν τάμνων θάλασσαν Ἀρεθοῦσαν ἐπὶ κράναν παρ' Αἰτναῖον ξένον, ὃς Συρακόσσαισι νέμει βασιλεύς. Id eſt: *Ionium ſcindens mare ad fontem Arethuſam apud hoſpitem Ætnæum, qui Syracuſas regit rex.* Ubi Scholiaſtes interpretatur Jonium mare circa Siciliam & Adriaticum mare. Late ſumpſit etiam Euripides in Phœniſſis verſu 217. Ἰόνιον κατὰ πόντον ἐλάτᾳ πλεύσασα περιρρύτων ὑπὲρ ἀκαρπίστων πεδίων Σικελίας. Id eſt: *Ionium per mare remo*

mo cum navigasset circumfluos super steriles campos Siciliæ: Ubi Scholiastes: οἱ δὲ φασὶν Αἰσχύλῳ αὐτὸν ἕπεσθαι, οἰομένῳ πάντα τόπον Ἰώνιον λέγεσθαι, ὃν ἀλωμένη ἐπῆλθεν ἡ Ἰώ. Id est: *Alii dicunt eum Æschylum sequi, qui putavit omnem locum Ionium vocari, ubi Io errabunda venit.* Paulo supra dixerat idem Scholiastes ad eundem locum: Ἔνιοι δὲ Ἰώνιον λέγουσι τὸ κατ' Εὔβοιαν πέλαγος. Id est: *Quidam autem Ionium vocant mare, quod est ad Eubœam.* Sed & latissime sumebant ii, de quibus idem Scholiastes ait, ibid: οἱ δὲ λέγουσι τοὺς ἀπὸ Συρίας εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβάλλοντας τὸν Ἰώνιον πόντον περᾶν. Id est: *Alii dicunt eos, qui de Syria in Græciam navigant, Ionium mare transfretare.* Late etiam sumpsit Appianus civil. 5. qui Jonium usque ad Scodram Illyridis superioris & ultra extendit, ait enim de divisione imperii inter Octavium Cæsarem & Antonium facta: Ὅρον μὲν εἶναι σφισὶ Σκόδραν πόλιν (sic lego) τῆς Ἰλλυρίδος ἐν μέσῳ τοῦ Ἰωνίου μυχοῦ δοκοῦσαν εἶναι. Id est: *Terminum quidem iis esse Scodram urbem Illyridis in medio Ionii recessus videtur esse.* Si Scodra fuit in medio Jonii recessus, ceu sinus, debuit ultra Scodram etiam se multum extendisse Jonium sinum secundum Appiani mentem: sed sub nomine Jonii comprehendebat etiam Adriaticum, quod multi faciunt, & inter alios Scylax, qui id peculiare habet, quod videtur nomen Jonii maris astringere ad Adriaticum mare, & Jonium non censere citra Ceraunia, Græciam versus. Vide eum in cap. Ἰλλύριοι, & sequenti, ubi expresse ait: Τὸ δὲ αὐτὸ Ἀδρίας ἐστὶ καὶ Ἰώνιος. Id est: *Idem autem est Adrias & Ionius.* Sinus scil. Et paulo supra dixerat, os Jonii sinus esse à Cerauniis montibus ad acram Japygiam. Plutarchus tamen in Antonio, Jonii maris finem, ait, fuisse terminum communem, inter Octavium, & Antonium, & veluti metam inter utriusque ditionem: καὶ

 διῄρουν

διῄρουν τὴν ἡγεμονίαν, ὅρον ποιούμενοι τὸν Ἰόνιον. Id eſt: *Et diviſerunt imperium, & Ionium fecerunt terminum.* Quæ verba tamen niſi particularius ab Appiano explicata forent, dubium parerent, utrum ab extremitate Jonii verſus orientem, vel meridiem accipienda forent, utrum vero ab alio extremo Jonii verſus occidentem. Sed Appiani verba dubium ſoluunt: ſic Dio lib. 42. de Octavio, qui bellum in Dalmatia geſſerat, de quo Cæſar. civil. lib. 3. ait: Ὡς γὰρ πότε τὸν Ἰόνιον περιέπλευσε, καὶ τὸν Ἀντώνιον τὸν Γάιον συνέλαβεν, ἄλλων μὲν τινῶν χωρίων ἐκράτησε, τὴν δὲ δὴ Σάλωνα, καίπερ ἐπὶ πλεῖστον αὐτὴν πολιορκήσας, οὐχ εἷλε. Id eſt: *Tunc temporis enim ad Ionium adnavigaverat, & C. Antonium ceperat, & quorundam oppidorum dominus factus fuerat, Salonem vero non cepit, quamvis eam obſidione multum preſſiſſet.* Si Jonium uſque ad Salonas extendit, manifeſtum eſt, ſub nomine Jonii etiam Adriaticum eum comprehendiſſe. At Plinius etiam mare Siculum Jonium vocavit lib. 3. cap. 8. *A Pelori mare Ionium Ora ſpectante oppidum Meſſana.* &c. ſic & lib. 4. cap. 11. Nam Græci & I*onium dividunt in Siculum ac* Creticum *ab inſulis*, non tamen Adriaticum ſub eo nomine comprehendit, nam mare ad Dyrrhachium Adriaticum vocat eodem capite paulo ſupra, de Byſantio enim loquutus ſic ait: *Abeſt à Dyrrhachio* VII. *millia paſſuum, tantum patet longitudo terrarum inter Hadriaticum mare &* Propontidem. (Sed maxime & immane erratum eſt in litteris numeralibus & puto legendum: *Septingenta millia paſſ.*). Et ſic ſequitur eorum ſententiam, qui Ceraunia terminum faciunt Jonii, & principium Adriatici, de quo ſupra diximus, & autores laudavimus, quos hic rurſus teſtes adducere, tædium afferret lectori. Alios igitur nondum citatos proferemus. Dio lib. 41. de Cæſare: ἐπρεσώθη πρὸς τὰ ἄ-

κραντα

κρα τα Κεραύνια ὠνομασμένα, ἐςὶ δὲ ἔσχατα τῆς Ἠπείρου πρὸς τῷ ςομάτι τοῦ Ἰωνίου κόλπου. Id eſt: *Transfretavit ad promontaria, quæ Ceraunia appellantur, ſunt autem in extremitate Epiri ad os Jonii.* Dionyſius certe Periegetes, cujus verſus ſupra citavimus, Adriaticum uſque ad Ceraunia extendit, & ita Adriam non Jonium facit terminum occidentalem noſtræ Illyridis, ſed in eo nominis tantum eſt differentia: nam late ſumptum Jonium ultra Ceraunia, imo ultra Dyrrhachium & Scodram extenditur, & totum Adriaticum ſinum complectitur, ut ex Appiano ſupra probavimus. Terminus autem meridionalis fuit is, qui anguſte id nomen acceperunt, Strophades inſulæ. Valerius flaccus argon. 4.

Jamque ad Jonii metas, atque intima tendunt
Saxa, vocat magni Strophadas nunc incola Ponti.

At aliter Virgilius, qui eas inſulas Jonio in magno ponit. lib. 3. ſed Virgilius videtur, dum *magno* addidit, innuere voluiſſe, Jonium late & anguſte ſumi, & in magno, id eſt, late ſumpto Jonio (quod Creticum & Siculum mare comprehendit), eas inſulas fuiſſe, quas Flaccus pro termino ponit Jonii parvi, id eſt, anguſte ſumpti. Ejus ſinus varia apud autores inveniuntur nomina, Æſchylus eum vocavit κόλπον Ῥέας, *ſinum Rheæ*, in Prometheo in vinculis. Apollonius Κρονίην ἅλα, *Saturneum mare.* lib. 4. quod Scholiaſtes interpretatur τὴν Ἀδρίαν, *Adriam*, eo quod ſuo ſeculo ita vocabatur. Lycophron Ἴους χώνην (ut legit optime Euſtathius) id eſt: *Jus cavum.* Dionyſio Periegeti dicitur Ἀδρίας ἅλμη verſ. 380. Id eſt: *Adriæ ſalſugo*, & paulo poſt idem autor id mare vocat Σίκελαν θάλασσαν. Id eſt: *Siculum pelagus*, quod ait ab Orico claudere Græciæ occiduum latus verſu 400. Pind. Ἰωνία θάλασσα. Apollodoro pag. 61. Ἰώνιος κόλπος. *Ionicus ſinus.* Sed tandem prævaluit

 luit

luit nomen Ἀδρίας & Ἀδριατικὸν πέλαγος. Et eo nomine paulatim se proferente, in desuetudinem abiit Ionii maris appellatio & jam Strabonis tempore mutaverat nomen; sic enim ille lib. 7. καὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ἡ ἀρχὴ τοῦ στόματος τοῦ Ἰωνίου κόλπου καὶ τοῦ Ἀδρίου, τὸ μὲν δὴ στόμα κοινὸν ἀμφοῖν ἐστί. διαφέρει δὲ ὁ Ἰώνιος, διότι τοῦ πρώτου μέρους τῆς θαλάσσης ταύτης ὄνομα τοῦτ' ἐστίν. Ὁ δὲ Ἀδρίας τῆς ἐντὸς μέχρι τοῦ μυχοῦ. Id est: *Et montes Ceraunii initium faucium Ionici sinus & Hadriatici, os enim illis est commune. Sed præstat Ionicus eo quod primæ partis ejus maris nomen est: Adrias vero intime usque ad ultimum recessum, nunc vero ad universum nomen Adriæ pertinet.* Itaque sic habet Hesychius: Ἰώνιον πέλαγος, ὁ νῦν Ἀδρίας. Id est: *Ionium pelagus, quod nunc Adrias vocatur.* Unde nomen acceperit variæ sunt sententiæ. Æschylus ab Iûs erroribus id deducit in Prometheo vincto, ubi Iûs nymphæ fata canit ipsam alloquens:

> Χρόνον δὲ τὸν μέλλοντα πόντιος μυχός,
> Σαφῶς ἐπίστασ', Ἰώνιος κληθήσεται
> Τῆς σῆς πορείας μνῆμα τοῖς πᾶσι βροτοῖς.

Id est: *Futuro autem tempore maris recessus. (Scito id manifeste) Ionius appellabitur tui progressus monumentum cunctis mortalibus.* Sic Apollodorus de eadem in vaccam transformata: Ἥρα δὲ τῇ βοῒ οἶστρον ἐμβάλλει· ἡ δὲ πρῶτον εἰς τὸν ἀπ' ἐκείνης Ἰώνιον κόλπον κληθέντα. Id est: *Iuno autem vaccæ æstrum immittit: ea autem primum in sinum ab ea* Ionicum *vocatum venit.* Sic Lycophron, ut supra notavi: Ἴους χώνην, Ius *cavum* vocans, idem etymon asserit. Hanc eandem sententiam habet Didymus, & iisdem verbis, ad hæc Homeri Iliad. β. διακτόρῳ Ἀργειφόντῃ. At Apollonii doctus Scholiastes alias origines ejus nominis recenset ad versum 308. & quoniam is locus multa, quæ jam diximus, firmat, eum integrum hic

hic apponam: Τὸ Ἰώνιον πέλαγος τῆς Ἰταλίας εἰς ὃ ἐκδίδωσιν ὁ Ἀδρίας· διὸ καὶ τινὲς αὐτὸ Ἀδρίαν ὀνομάζουσι καὶ μεταδίδοσι τοῦ ὀνόματος, ἐπεὶ γὰρ συνάπτει ὁ Ἀδρίας τῷ Ἰωνίῳ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν τὸν Ἀδρίαν, ποτὲ δὲ Ἰώνιον Ἀδρίαν καλοῦσι. ὠνομάσθη τὸ γένος Ἰλλυρίου, ὡς φησὶ Θεόπομπος ἐν εἰκοστῷ πρώτῳ· Ἰώνιον πέλαγος πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ οὕτω καλούμενον ἀπὸ Ἰωνίου ἀνδρὸς Ἰλλυρίου· τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς γενομένης πλάνης τῇ Ἰοῖ. Id est: *Ionium pelagus Italiæ, in quod influit Adrias, & ideo quidam eum Hadriam vocant, & illi impertiunt illud nomen; nam quoniam Hadria* Ionium *attingit, ea de causa aliquando Hadriam* Ionium *vocant, aliquando vero* Ionium *Hadriam nominant. Dictum fuit autem ab* Ionio *viro* Illyrio, *ut Theopompus ait libro.* 21. Ionium *mare (ait) ad* Italiam *pertinens sic vocatum ab* Ionio *Illyrio viro, aliqui vero ab* Iûs *errore deducunt.* De eo etiam Servius ad Æneid. 3. ait: *Nonnulli* Ionium *ab* Ionio *rege, qui in insula, quæ ante* Ionium *jacet, regnaverat, dictum tradunt.* Tertium Hymum profert ex Archidamo Pindari Scholiastes ad Pyth. 3. ad hæc verba Ἰωνίαν τέμνων. Ἰώνιον πέλαγος (ait) τὸ περὶ Σικελίαν, τὸ περὶ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, ὡς καὶ Θουκυδίδης .... τὸ μὲν ὄνομα ἔλαβεν, ὡς μὲν ἔνιοι, ἀπὸ Ἰοῦς, Θεόπομπος δὲ ἀπὸ Ἰωνίου ἀνδρὸς Ἰλλυρίου, Ἀρχίδαμος δὲ ἀπὸ τῶν ἀπολλυμένων ἐν αὐτῷ Ἰώνων. Id est: I*onium pelagus, quod est circa Siciliam, quod est, circa Adriaticum mare, ut Thucydides .... nomen accepit, ut quidam volunt, ab* Io, *Theopompus autem ab* Ionio *viro* Illyrio, *Archidamus vero ab Jonibus, qui ibi perierunt.* In tanta varietate, ubi nihil est certi, si quid eligendum foret, putarem, Archidami etymum prævalere debere, ut rationi magis consentaneum, & ut exemplo id firmetur: Hispani certum maris spatium vocaverunt sua lingua *golfo de las jegas*, quod equarum mare significat, eo quod ibi multus periit

riit equarum numerus, quas in Americam ducere volebant, ut ibi equorum greges alere possent. Sed si post tam diversas sententias liceret etiam nostram conjecturam apponere, putarem, dictum fuisse Jonium mare, initio sumpto à sinu, qui postea vocatus est Corinthiacus, & maris Ionici etiam appellatione continetur. Iones enim ibi habitabant olim, antequam ab Achæis pulsi alio migrarent, nihil enim frequentius, quam maria à regionibus, quas alluunt, appellari, & ideo facile crederem, Ionici maris appellationem ab Ionum littoribus primum deductam, paulatim ad longinquiores maris tractus se extendisse, quod evenit etiam Adriatico mari; nam ab urbe Adriæ vicina sic nominatum longe lateque extensum est ad alias partes. Hactenus de mari Ionio.

CAPUT XVII.

De Illyridis limite orientali & septentrionali.

Qui fuerint nostræ Illyridis limites ab oriente, non ita facile est asserere. In summa quidem Macedoniam & quandam Thessaliæ partem ei ab oriente adjacere, satis constat; at ubi fuerit interstitium & verus limes, qui Illyridem à Macedonia disterminabat, id verò non est facile assequi. Nam modo latius, modo angustius se Macedonia extendebat, pro ut res Macedonum bene aut male se habebant, & pro ut eorum regibus, imperium in vicinos affectantibus, fortuna parum aut multum favebat. Tum montes in eo limite perpetue hinc & inde se extendentes, unde flumina oriebantur, quæ sæpe solent regiones disterminare, quando majora fiunt, sed in ipsa origine id præstare non possunt,

ſunt, rem difficiliorem reddunt, & eo, quod in iis montibus nullæ vel paucæ erant urbes celebritate aliqua notæ, paucas etiam nobis exhibent ſcriptas autoritates, quæ in iis tenebris facem nobis præferre poſſint. Itaque generali quadam & ſummaria limitis ejus deſcriptione contenti erimus, donec in urbium enarratione aliquid lucis affulgeat in una quaque parte. Perpetuis igitur montium jugis noſtra Illyris à Macedonia & Theſſalia dividebatur, quæ variis nominibus ab autoribus appellata ſunt. Et Pindus quidem à Theſſaliæ parte eam terminabat, cujus partes & diverſa juga, ut opinor, erant *Tymphe*, *Pæum*, *Lacmon*, & *Aſnaus*, & *Merope*, & *Citium*, à quibuſdam memorata. A Macedonia vero montes, qui *Illyrici* vocantur à Strabone lib. 7. quorum diverſa juga diverſis nominibus indigitabantur, & Σκόρδον ὄρος, *Scordum mons* dicta fuit pars quædam borealior, per quam Macedonia Scodram & Liſſum ibatur. Polybius in excerptis legationibus cap. 76. de legatis à Perſeo ad Gentium miſſis: Οἱ δὲ ποιησάμενοι τὴν πορείαν ὑπὲρ τὸ Σκόρδον ὄρος........μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἦλθον εἰς Σκόδραν. Id eſt: *Iti cum iter feciſſent per Scordum montem........cum plurima vexatione Scodram pervenerunt.* Si tamen fides eſt ſupplemento libri ſeptimi Strabonis, *Bertiſcus* mons potius limes foret Illyridis, de qua agitur: Nam videtur ille mons ad mare uſque pertinuiſſe, ſic enim illud ſupplementum (quod videtur breviarium eſſe quoddam & compendium eorum, quæ Strabo in fine libri ſeptimi fuſe narraverat:) Ὅτι ἡ Μακεδονία περιορίζεται.........ἐκ βορρᾶ μὲν, τῇ νοουμένῃ εὐθείᾳ γραμμῇ τῇ διὰ Βερτίσκου ὄρους, καὶ Σκάρδου, καὶ Ὀρβήλου, καὶ Ῥοδόπης, καὶ Αἵμου. τὰ γὰρ ὄρη ταῦτα, ἀρχόμενα ἀπὸ τοῦ Ἀδρίου διήκει καθ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἕως τοῦ Εὐξείνου. Id eſt: *Macedonia terminatur.........*

à borea linea recta, quæ intelligitur per Bertiscum montem, & Scardum, & Orbelum, & Rhodopen, & Hæmum: ii enim montes, qui incipiunt ab Adria, continuantur per lineam rectam usque ad Euxinum. Sed non possum credere ex Strabone hæc desumpta fuisse, nisi male intellecto: Rhodope enim mons non potest continuare lineam rectam cum Hæmo & aliis illis montibus, quippe qui multo inferius ad meridiem citra Hebrum situs sit. Hæmus vero ultra Hebrum ad boream multum dissitus. Itaque nullam fidem possum adhibere tali topographiæ, apud Ptolemæum certe numeri graduales Bertiscum montem, longe ab hoc situ recedentem, ponunt. Sed & minimam apud me fidem merentur Ptolemæi numeri, quippe quos innumeris in locis corruptos, & à veritate recedentes curioso examine deprehendi, quod semel dictum sit. Itaque super eo nihil certi asserere possum, desunt enim probationes, nec alius, quos sciam, de eo Bertisco monte fecit mentionem: Ideo ad alia properandum. Illyricorum montium aliud jugum fuit *Candavia*, satis celebre, eo quod via Egnatia à Dyrrhachio per illud jugum in Macedoniam, & inde in Thraciam & orientales partes penetrabat. De ea Strabo. lib. 7. Ἡ μὲν οὖν πᾶσα Ἰγνατία καλεῖται, ἡ δὲ πρώτη ἐπὶ Κανδαουίας λέγεται ὄρους Ἰλλυρικοῦ, διὰ Λυχνιδοῦ πόλεως καὶ Πυλῶνος, τόπου ὁρίζοντος ἐν τῇ ὁδῷ τήν τε Ἰλλυρίδα καὶ τὴν Μακεδονίαν. ἐκεῖθεν δ᾽ ἐστὶ παρὰ Βαρνοῦντα διὰ Ἡρακλείας καὶ Λυγκιστῶν. &c. Id est: *Tota igitur via Egnatia vocatur, prima vero pars dicitur, quæ ad Candaviam est Illyricum montem per Lychnidium urbem, & Pylonem, locum, qui in via disterminat Illyridem à Macedonia, inde vero procedit juxta Barnuntem per Heracleam & Lyncestas.* Ex hoc loco arguitur, limitem Illyridis & Macedoniæ non fuisse in ipsa Candavia, sed

ultra

ultra Lychnidum lacum, & urbem in loco dicto Pylon, & ex nomine conjicio fuisse angustias in altero jugo ultra Candaviam & Lychnidum, nam id videtur significare Πυλῶν: plures enim in montibus tramites angusti, στενὰ, & πύλαι, & πυλῶνες vocabantur. Notandum enim, Strabonem non dicere, fuisse urbem aut pagum aut vicum, sed tantum locum. In tabula Peutingeriana is locus non notatur, nam post Lychnidum urbem deficit linea, quod mirum est: Nam in toto imperio Romano via Egnatia celeberrima fuit. Gratias igitur Straboni, qui de eo limite nos docuit. Nemo enim præter illum, nec de illo loco Pylone, nec de Barnunte, sive urbe, sive pago mentionem fecit. Pauci etiam ex antiquis de Candavia meminerunt. Apud Ptolemæum in tabula 10. Europæ. cap. 13. male scriptum ejus montis nomen legitur. sic: Ὁ δὲ Ἁλιάκμων ποταμὸς ἀπὸ Καναλουίων ὀρέων, quam vocem credo in Κανδαουίων debere mutari facili lapsu præcipue in majoribus litteris manuscriptorum codicum ΚΑΝΔΑΟΥΙΩΝ in ΚΑΝΑΛΟΥΙΩΝ. Vidit errorem Bertius in suo Ptolemæo, & hanc vocem emendat vel interpretatur in margine: *Cambunii Candaviæ montes*. Sed fallitur, dum putat montes Cambunios apud Livium esse Candaviam, vel Candaviæ partem. Nam ex Livii narratione patet, Cambunios montes inter Macedoniæ Elymæam, & Thessaliæ Tripolitim sitos fuisse, non inter Illyricum & Lyncistas: Candavia enim in ipsa Egnatia inter Dassaretios nostræ Illyridis populos, & Lyncestidem longe à Tripolitide procedebat; idcirco nisi habuerit Bertius autoritates, quibus probari possit, Candaviæ nomen usque ad Tripolitin Thessaliæ olim se extendisse, non credam Cambunios fuisse Candaviæ partem. Sed auctoritates desunt. Nam Polybiana historia pene

tota, heu! periit, in qua multa ſuper iis locis procul dubio dixerat fuſe, & veluti ob oculos poſitis locis, quod ubique facit, & ex qua multa diſcere licuiſſet. Et T. Livius ejus exſcriptor perpetuus, ſed pluribus in locis mutilus, & auctoris, unde omnia fere ſumpſerat, (præcipue in Græciæ rebus) nominis diſſimulator, accisas tantum reliquias nobis tanti autoris ſervavit. Tacendum eſt igitur, ubi autores tacent. De Candavia iterum dicendum erit infra, quando de inferioribus Illyridis locis tractabimus, nunc enim de limitibus tantum agitur. Illyrici igitur montes memorati Straboni lib. 7. Illyridem à Macedonia dirimebant. Ii montes poſterioribus ſeculis vocati ſunt Πυρεναῖα, vel Πηρεναῖα, vel Πυῤῥηναῖα. Nam ſecundum diverſas editiones diverſe legitur ea vox, & in una & eadem editione diverſe legitur apud Georgium Acropolitam, qui & Logothetes. Sic enim ille hiſtoriæ ſuæ cap. 80. Συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων, εἴτ' οὖν τῶν Πυῤῥηναίων ὄρων, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. Id eſt: *Fugati ſunt igitur uſque ad proprios fines, ceu ad Pyrrhenæos montes, qui diſterminant veterem & novam Epirum à Græca & noſtra terra.* Et rurſus cap. 82. Ὁ δὲ μέγας Δομέστικος ὁ Στρατηγόπουλος, καὶ ὁ Ῥαοὺλ Ἰωάννης τὰ Πυῤῥηναῖα ὑπερβάντες ὄρη περὶ τὴν Ἄρταν ἐχώρουν. Id eſt: *Magnus autem Domeſticus Strategopulus, & Raoul Joannes Pyrrhenæos montes ſupergreſſi Artam fuerunt.* Sed in ejuſdem hiſtoriæ Chronico compendiario, in locis ſupra citatis, legitur Πηρηναίων & Πηρεναῖα ὄρη, & ſic quidem in eleganti editione Pariſienſi; at in vetere editione, quæ Coloniæ Allobrogum prodiit, legitur Πηρεναίων & Πυῤῥηναῖα, ſed licet diverſe ſcribatur, ſonus eſt idem in jotaciſmo, quod nunc obtinet, & Latine Pyrenæa ſonat: Et credo legendum

gendum Πυρλωαῖα, & id nomen accepisse eos montes à Francis, qui illic sub Roberto Guiscardo, & ejus filio Buamondo contra Alexium militaverant, & ab iis conconfirmatum, qui, durante Francorum imperio Constantinopolitano, per annos circiter 80. in omnibus fere Græciæ partibus morati sunt cum imperio, qui ob similitudinem cum montibus Pyrenæis, qui Galliam ab Hispania disterminant, ita eos montes nominaverant. Iidem Illyrici montes Illyridem ad septentrionem à Labeatum regione dividebant; & ex Polybii loco licet concludere, montium perpetua juga Illyridem Græcam à cætera Illyriorum regione separasse. Is est libri 8. ubi Acrolissi & Lissi occupationem à Philippo factam narrat: Πάλαι δὲ τῇ διανοίᾳ περὶ τὸν Λίσσον καὶ τὸν Ἀκρόλισσον ὤν, καὶ σπουδάζων ἐγκρατὴς γενέσθαι τῶν τόπων τούτων, ὥρμησε μετὰ τῆς δυνάμεως, ποιησάμενος δὲ τὴν πορείαν ἐπὶ δύο ἡμέρας, καὶ διελθὼν τὰ στενὰ, κατέζευξε παρὰ τὸν Ἀρδάξανον ποταμὸν οὐ μακρὰν τῆς πόλεως. Id est: *Cum jam pridem Philippus de Lisso & Acrolisso capiendo cogitaret, & eorum locorum dominium affectaret, profectus est cum copiis, confecto autem bidui itinere, & superatis angustiis ad Ardaxanum fluvium non longe ab urbe castra posuit.* Ex his Polybii verbis non discimus, unde Philippus profectus est, sed cum dicat, eum confecto bidui itinere, superatis angustiis non longe ab urbe Lisso castra metatum esse, colligitur, eum non aliunde profectum fuisse, quam ex partibus Dyrrhachio vicinis. Nam bidui iter cum exercitu per montes & angustias ad summum sunt stadia 120. vel paulo plus. Non igitur à Macedoniæ partibus veniebat Philippus, sed à propinqua Lisso regione. Angustiæ illæ ceu fauces jugum montium necessario supponit, quod per eas angustias penetrabatur. Nam στενὰ sunt valles angustæ inter duo montium juga: sed si montes

illi vel jugum illud campeſtre ſpatium & planum ad mare reliquiſſet, non opus fuiſſet Philippo, ut per anguſtias exercitui ſemper moleſtas, & periculorum plenas viam inſtitueret, cum per maris littus (ſi planum fuiſſet) via pateret. Nam ex Polybii narratione, & aliis etiam autoribus colligitur, Liſſum non longe à mari ſitum fuiſſe; unde ſequitur montis jugum, ceu Bertiſci, ceu alius cujuſvis ad mare uſque pertinuiſſe, & Dyrrhachinorum ditionem Illyrici noſtri partem borealem à cætero Illyrico ſeparaſſe, & à Labeatum gente, quæ prima occurrebat à noſtra Illyride tendentibus ad Illyrici barbari regiones. Nec ab ea ſententia me demovet Anna Comnena Alexiados lib. 12. his verbis: Ὁ δὲ Λίσσος (ſic legendum) μετέωρον ἐστὶ πολίχνιον, καὶ πάνυ δυσάλωτον κάτω, καὶ περὶ τὰς πεδιάδας ὁρῶν τὸ Δυῤῥάχιον, ὡς λέγουσι. Id eſt: *Liſſus autem oppidulum eſt in exelſo poſitum, & ab omni parte expugnatu difficile: Ideo per planitiem Dyrrhachium aſpiciens, ut ajunt.* Nam Dyrrhachii partem ſuperiorem per maris ſinum, qui Labeatum regionem ad ipſum Drilonis os intrat, & in terras ſe inſinuat, liberum aſpectus iis, qui Acroliſſum habitabant, uſque ad Dyrrhachium permittebat, cujus pars quidem ad mare, altera vero in excelſo poſita erat. Is nunc ſinus maris, qui Liſſum & Dyrrhachium intercedebat, ab Italis vocatur *Golpho de Lodrin.* De Labeatum gente meminit Plin. lib. 3 cap. 22. Ejus ſitus ex Livio demonſtrari poteſt, is lib. 43. de Perſeo: *In Peneſtiam exercitum reducit ad Oeneum oppidum in poteſtatem redigendum, & alioqui opportune ſitum & tranſitus ea eſt in Labeatas, ubi Gentius regnabat.* At Gentius regnabat Liſſo, ut patet ex Polybio in excerptis cap. 76. de legatis, qui ad Gentium miſſi fuerant à Perſeo, qui μετὰ πολλῆς κακοπαθείας ἦλθον εἰς Σκόδραν, καὶ πυθόμενοι

μενοι τ̄ Γένθιον ἐν Λίσσῳ διατρίβειν διεπέμψαντο πρὸς αὐτόν. Id eſt: *Cum multa vexatione Scodram venerunt, & diſcentes Gentium Liſſo morari, ad eum miſerunt.* Liſſus, Illyrici borealis & barbari urbs, occurrebat prima iis, qui à noſtra Illyride in alteram borealem Illyridem tendebant, ut nuper ex Polybio probavimus. Itaque Labeatum regio erat limes borealis noſtræ Illyridis. Nam Peneſtas, ubi erat Oeneum, ultimos fuiſſe noſtræ Illyridis ad boream, infra demonſtrabitur. Sed poſterioribus ſeculis vel nomen vel incolas mutavit. Nam apud Ptolemæum de Labeatis nulla fit mentio, & Σκιρτῶνες vocantur populi, qui Macedoniam contingebant. Iidem forte, qui Plinio Scirtari vocantur lib. 3. cap. 22. quod proxime accedit ad nuperum nomen, quo Scodra vocabatur, cum à Turcis capta fuit. Scutari enim vocatur ejus temporis hiſtoricis. At Anna Comnena lib. 12. eo loci videtur, Vetonas gentem locare: Nam in Dyrrhachii ſitus deſcriptione ait, mare Adriaticum ἐπικαμπτὸν πρὸς ἀνατολάς τε καὶ βορρᾶν πρὸς τοὺς Οὐέτωνας βαρβάρους, ὧν κατ' ἀντικρὺ κεῖται ἡ τ̄ Ἀπουληΐων ἡ χώρα. Id eſt: *Ad orientem & boream convertitur ad Vetonas barbaros, quibus ex oppoſito jacet Apuleorum regio.* Nec mirum ſi Bulgaris & Valachis eæ regiones occupatæ nomina mutavere. Omnes illi montes, qui Illyridem noſtram ab altera Illyride Macedonia, & Theſſalia diſterminabant, nunc ab Italis communi nomine Albaniæ montes vocantur, & jure cum Albanorum genere longe lateque per eos extenduntur.

CAPUT

CAPUT XVIII.

De Illyridis priſcis incolis, & primum de Taulantiis.

Hanc occidentalem Græciæ noſtræ partem, quam Illyridem vocabant, incoluere initio barbaræ gentes, Illyrici plerumque generis, *Taulantii*, *Parthini*, *Albani*, *Peneſtæ*, *Daſſaretii*, *Eordeti*, *Bulliones*, *ceu Bulidenſes*, *Amantini*, & ſi fides Appiano, *Phryges* etiam è Phrygibus reduces, ſic enim ejus verba ſonant: Χρόνῳ δὲ τὴν τε χώραν καὶ πόλεως κατασχεῖν Φρύγας ἐκ Φρυγῶν ἐπανελθόντας. Id eſt: *Poſt tempus vero Phrygas & regionem & urbem tenuiſſe è Phrygia reduces.* Sed ea voce uſus eſt, eo quod apud Herodotum legitur: Οἱ δὲ Φρύγες (ὡς Μακεδόνες λέγουσι) ἐκαλέοντο Βρίγες, χρόνον ὅσον Εὐρωπήιοι ἐόντες συνοίκουν Μακέδοσι. Id eſt: *Phryges autem (ut ajunt Macedones) Briges vocabantur, quandiu Europæi fuerunt Macedonum accolæ.* Sed ex hoc loco non ſequitur, Brygas illos ceu Phrygas fuiſſe Illyricum populum. Nam antiquiſſimo illo tempore, de quo loquebatur Herodotus, Macedones non erant Illyriorum noſtrorum accolæ, ſed potius Thracum, qui Sithoniam & alias regiones tenebant, Macedonibus antiquis conterminas, & Brigas illos multo veri ſimilius eſt fuiſſe Thracas, qui multo faciliorem in Aſiam trajectum habebant, ſolo Ægeo intercedente, vel etiam Helleſponti freto, quam Illyrii, qui ad Jonium tam longe à Phrygia habitabant. Ideo de Phrygibus illis Appiani, de quibus ex aliis autoribus non conſtat, nullam habebimus rationem.

Earum gentium prima occurrit dicenda *Taulantii*, utpote occidentem & ſeptentrionem verſus ſiti, de quibus

quibus antiquiſſima mentio extat apud Thucydidem lib. 1. Ἐπίδαμνός ἐστι πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰόνιον κόλπον· προσοικοῦσι δ᾽ αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι Ἰλλυρικὸν ἔθνος. Id eſt: *Epidamnus eſt civitas, quæ ad dextram jacet ei, qui Jonicum ſinum nave intrat: accolunt eam Taulantii barbari gens Illyrica.* Eorum etiam meminit Ariſtoteles in mirandis: Ἐν Ἰλλυρίοις τοῖς Ταυλαντίοις καλουμένοις. Id eſt: *In Illyricis, qui Taulantii dicuntur.* Olim id nomen ſatis celebre & extenſum erat, nam proprium regem habebant, quod ex Arriano aſtrui poſſe videtur. lib. 1. ubi Glaucias Taulantiorum rex, cum Clyto Bardylei filio ſociatus, bellum Alexandro intulit. Sed puto eum non ſolum Taulantiorum regem fuiſſe, ſed eorum etiam Illyriorum, qui ad Iſſam, Scodram, & alia ad ſeptentrionem loca uſque ad Dardanos pertingebant. Nam nomen illud Glaucias fuit Illyricis regibus familiare. Certe Taulantios poſtea anguſtis limitibus coarctatos facit T. Livius lib. 45. Nam eos in turba aliorum vicinorum nominat: *Non ſolum liberos, ſed etiam immunes Iſſenſes & Taulantios, Daſſaretiorum Tiruſtas, Rizonitas, Olciniatas.* Sed is locus Livii, quando nunc in noſtras manus incidit, ſanandus eſt; jure enim ſuſpectus eſt mendi. Quis enim unquam Daſſaretiis accenſuit *Rizonitas & Olciniatas* (nam de Tiruſtis nihil unquam legi) ad mare ultra Liſſum & Scodram habitantes? Lege meo periculo, *Iſſenſes, Taulantios, Daſſaretios, tum Tiruſtas, Rizonitas* &c. Sic & Appianus in Illyrico, eos inter alias ſeptem gentes Illyricas nominat. Sed Plinius poſt gentes octodecim Illyrici generis recenſitas uſque ad Drilonem, ſeptem alias gentes enumerat, quæ defecerant, inter quas Taulantios recenſet lib. 3. cap. 22. Ptolemæus tamen Plinio recentior ſub Tau-

lantiis totam fere Illyridis noſtræ oram comprehendit. Sed id fecit homo Ægyptius, ſecundum antiqua nomina. Jam enim defecerant, Plinio teſte. Sed (credo) ob Thucydidis autoritatem in loco ſupra citato. Omnes, qui de Epidamno vel Dyrrhachio mentionem fecerunt, de Taulantiis meminere, licet non amplius forent Taulantii. Sic Claudius Ælianus de animalibus lib. 14. cap. 1. Ἐν τῷ Ἰωνίῳ πελάγει πλησίον Ἐπιδάμνου ὅπου καὶ Ταυλάντιοι παροικοῦσιν. Id eſt: *In Jonio pelago prope Epidamnum, ubi & Taulantii accolunt.* At Taulantii multis ante Ælianum ſeculis defecerant, & de iis nulla mentio fit apud Cæſarem in bello Dyrrhachino, & notandum eſt Ælianum exſcripſiſſe Thucydidem & ab eo vocem παροικοῦσιν, accepiſſe. Sic Nonnus Dionyſiac. 44. qui ſub Theodoſio vivebat, multis poſt Plinium ſeculis, dixit:

Ἤδη δ' Ἰλλυρίης Ταυλάντιον ἕδος ἀρούρης.

Id eſt: *Jam & Illyrii agri Taulantiorum ſolum.* Et Stephanus de urbibus Ταυλάντιοι Ἰλλυρικὸν ἔθνος. Muſachiam eam regionem nunc vocatam aſſerit Niger, at Tapemoriſam Caſtaldus, Emathiam Barletius, quod ſit penes eorum fidem. Emathia certe ſic olim dicta, ſita erat ad Ægæum; ſed credo ab Emathio fluvio, quem in eo tractu nominat Barletius, totam regionem nuncupaſſe. Is eſt (credo) qui *Mathis* à Livio dictus eſt. *Mathis Dyrrhachii non longe à Liſſo.* Eum Caſtaldus in ſua Græciæ tabula poſuit cum nomine *Matin*, inter Dyrrhachium & Liſſum. Eum etiam poſuiſſe videtur Maginus, ſed nomine non appoſito: Et non longe ab eo fluvio uterque *Crojam* ponit, quam bene viderint ii, qui Crojam vel ejus ruinas inſpicere potuerunt.

CAPUT

CAPUT XIX.

De Epidamno ceu Dyrrhachio.

Eorum urbs præcipua fuit Epidamnus, cujus mentionem fecere antiqui autores, Scylax, Thucydides, Ariſtoteles, Polybius, Scymnus Chius, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Appianus, Ælianus, Pauſanias, Polyænus, Dio, Stephanus, Malchus Rhetor, Sozomenus, Conſtantinus in Thematibus, Nicetas, Euſtathius, Chalcocondylas, è Græcis. Mutato nomine, ſed tamen Græco, à Latinis appellata *Dyrrhachium*; memorata Straboni, Plutarcho, Pauſaniæ, Ptolemæo, Dioni, autori veteris orbis deſcriptionis, Stephano, Conſtantino in Themat. Cedreno, Zonaræ, Suïdæ, Annæ Comnenæ, Georgio, Acropolitæ, Euſtathio, Græcis. Item Ciceroni, Cæſari, Livio, Melæ, Lucano, Plinio, Solino, Feſto, Vitruvio, & aliis Latinis. De ea ſic Scylax: Κατ' ἀντίον δὲ ἐστὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ἐν ᾧ ἡ Ἐπίδαμνος ἐστὶ, καὶ ποταμὸς παρὰ τὴν πόλιν παραῤῥεῖ, ᾧ ὄνομα Πάλαμνος. Id eſt: *è regione eſt Illyrica gens, in qua eſt Epidamnus, & fluvius juxta urbem fluit nomine Palamnus.* De Epidamno fuſius Thucydides lib. 1: Ἐπίδαμνος ἐστὶ πόλις ἐν δεξιᾷ ἐσπλέοντι τὸν Ἰώνιον κόλπον, προσοικοῦσι δ' αὐτὴν Ταυλάντιοι βάρβαροι, Ἰλλυρικὸν ἔθνος. Ταύτην ἀποικίσαντες μὲν Κερκυραῖοι οἰκιστὴς δ' ἐγένετο Φάλιος Ἐρατοκλείδου, Κορίνθιος γένος τῶν ἀφ' Ἡρακλέους κατὰ δὴ τὸν παλαιὸν νόμον ἐκ τῆς μητροπόλεως κατακληθείς. ξυνῴκισαν δὲ καὶ τῶν Κορινθίων τινὲς καὶ ἄλλοι ἐκ τοῦ Δωρικοῦ γένους. Id eſt: *Epidamnus eſt urbs ad dextram ejus, qui in Jonium ſinum navigat: Eam accolunt Taulantii barbari Illyrica gens: Eam condiderunt Corcyræi, dux*

 vero

vero coloniæ condendæ fuit Phalius Eratoclidis Corinthius ab Hercule oriundus, ſecundum morem antiquum à Metropoli vocatus: participes etiam coloniæ condendæ fuerunt quidam ex Corinthiis & alii Dorici generis. Sic ex optimo autore ejus urbis cunabula & ſitum deſcribit, & paulo poſt loquitur de Corcyrenſibus, qui quadraginta navium claſſe Epidamnum obſidebant: Sed ex eo Thucydidis loco derogatur fides Appiano, qui civilium ſecundo ſic ait de Pompejo: καὶ διέπλευσεν ἀσφαλῶς εἰς Δυῤῥάχιον, ἣν Ἐπίδαμνόν τινες νομίζουσι διὰ τοίαν δὴ ἀγνοίαν. Βασιλεὺς τῶν τῇδε βαρβάρων Ἐπίδαμνος πόλιν ᾤκισεν ἐπὶ θαλάσσης. τούτου θυγατριδοῦς Δυῤῥάχος, νομιζόμενος εἶναι Ποσειδῶνος, ἐπίνειον ᾤκισεν τῇ πόλει καὶ Δυῤῥάχιον ὠνόμασε. Id eſt: *Et ſecure Dyrrhachium adnavigavit, quam quidam Epidamnum putant eſſe, hoc ſcilicet ignorantes. Rex barbarorum, qui ibi incolebant, Epidamnus urbem condidit ad mare, hujus ex filia nepos Dyrrhachus qui Neptuni eſſe dicebatur, navale emporium huic urbi addidit & Dyrrhachium nominavit.* Addit deinde multa fabuloſa de Hercule & Jonio Dyrrhachi filio, & Phrygibus, & Taulantiis, qui eam urbem tenuere, qui à Liburnis pulſi, advocatis in auxilium Corcyrenſibus, Liburnos rurſus pepulerunt, & una cum Corcyrenſibus locum denuo inhabitarunt, & deinde ait: Ὅθεν Ἑλληνικὸν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐπίνειον, τὴν δ' ἐπίκλησιν ὡς οὐκ αἴσιον ἐναλλάξαντες οἱ Κερκυραῖοι, καὶ τὴν δ' ἀπὸ τῆς ἄνω πόλεως Ἐπίδαμνον ἐκάλουν, καὶ Θουκυδίδης οὕτως ὠνόμασεν. ἐνικᾷ δε ὅμως τὸ ὄνομα καὶ Δυῤῥάχιον καλεῖται. *Inde Græcum videtur eſſe navale illud: Nomen vero, utpote mali ominis, mutantes Corcyræi eodem nomine quo ſuperior urbs vocabatur, Epidamnum vocaverunt: Et Thucydides ita appellavit. Obtinuit tamen id nomen & Dyrrhachium vocatur.* Ita quidem Appia-

Appianus vir Ægyptius, qui fabulas, à nescio quo acceptas, Thucydidi prætulit, & parum videtur intellexisse, quid significaret vox ἐπίνειον, quæ proprie notat emporium navale maritimum, ad usum alicujus urbis constructum, quæ non erat ad mare, & ideo portum non habebat, quod optime notavit Henricus Stephanus, & multa exempla protulit. Sed Epidamnus urbs sita erat in Isthmo peninsula, & ipsa sibi erat ἐπίνειον *navale*, & ipse Appianus ait ad mare positam fuisse in loco citato: Ἐπίδαμνον πόλιν ᾤκισεν ἐπὶ θαλάσσης. Id est: *Epidamnum ædificavit urbem ad mare.* Ideo Polybius non ei tribuit ἐπίνειον *navale*, sed λιμένα *portum.* lib. 2. ubi de Illyriis loquitur: Μέρος δέ τι προέσχε τῶν Ἐπιδαμνίων λιμένα. λόγῳ μὲν ὑδρείας καὶ ἐπισιτισμοῦ χάριν, ἔργῳ δ' ἐπιβουλῆς καὶ πράξεως ἐπὶ τὴν πόλιν· τῶν δ' Ἐπιδαμνίων κακῶς ἅμα καὶ ῥαθύμως αὐτοὺς παραδεξαμένων, εἰσελθόντες ἐν αὐτοῖς τοῖς περιζώμασιν, ὡς ὑδρευσόμενοι μαχαίρας ἔχοντες ἐν τοῖς κεραμίοις οὗτοι, κατασφάξαντες τοὺς φυλάττοντας τὴν πύλην, ταχέως ἐγκρατεῖς ἐγένοντο τοῦ πυλῶνος. ἐπιγενομένης δὲ κατὰ τὸ συντεταγμένον, ἐνεργῶς τῆς ἀπὸ τῶν πλοίων βοηθείας, παραδεξάμενοι τούτους ῥᾳδίως κατεῖχον τὰ πλεῖστα τῶν τειχῶν· τῶν δ' ἐκ τῆς πόλεως ἀπαρασκεύως μὲν διὰ τὸ παράδοξον, ἐκθύμως δὲ βοηθούντων καὶ διαγωνιζομένων. συνέβη τοὺς Ἰλλυριοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀντιποιησαμένους, τέλος ἐκπεσεῖν ἐκ τῆς πόλεως. Ἐπιδάμνιοι μὲν οὖν ταύτῃ τῇ πράξει διὰ τὴν ὀλιγωρίαν ἐκινδύνευσαν ἀποβαλεῖν τὴν πατρίδα. Id est: *Pars aliqua Dyrrhachii portum appulit, specie quidem aquandi & frumentum emendi causa, reipsa vero insidiarum in ipsam urbem, & aggressionis gratia: cum autem eos Epidamnii inconsulto & negligenter excepissent, ingressi cum solis subligaculis tamquam aquaturi & gladios in hydriis habentes absconditos, custodibus occisis, facile portam occupaverunt, & cito, ut convenerat, auxilium à navibus acci-*

accipientes, facile pleramque murorum partem obtinuerunt. Cum autem urbis cives, imparati quidem ob inexpectatum malum, sed animose accurrerent, & præliarentur, evenit, quod Illyrii, cum diu restitissent, tandem expulsi fuerunt. Epidamnii igitur hoc modo propter negligentiam fere suam patriam amiserunt. Ex tota hac narratione patet, ipsam urbem sitam fuisse ad mare, & portum habuisse, nec in ea ulla mentio fit alterius muri, quam ejus, qui eam partem ad mare cingebat, & cum cæteris urbis partibus, forte excelsioribus, eam inferiorem partem conjungebat. Valeat igitur Appianus cum suis fabulis, & potior nobis sit Thucydidis autoritas, & Polybii, Græcorum ex ipsa Græcia autorum, & fide, si quis alius, in rebus Græciæ dignissimorum. Id firmat omnino, & cum iis consentit Lucanus lib. 6. dum de ea urbe canit:

Sed munimen habet nullo quassabile ferro,
Naturam sedemque loci; nam clausa profundo
Undique præcipiti, scopulisque vomentibus æquor
Exiguo debet, quod non est insula, collo.
Terribiles ratibus sustentant mœnia cautes,
Joniumque furens, rapido cum tollitur austro,
Templa domosque quatit, spumatque in culmina Pontus.

Non potest expressius significari eam urbem fuisse ad ipsum mare sitam. In eo Lucani loco legitur vulgo *colli*, sed credo legendum *collo*, ut posui; & sic Dominicus Niger suo tempore legebat. Nam & Isthmus Græce dicitur γῆς αὐχὴν μεταξὺ δύο θαλασσῶν. Id est: *Collum terræ inter duo maria.* Ideo non probo Pausaniam, qui in Eliacorum 1. Appianum sequitur, & sic ait: Ἐπιδάμνιοι δὲ χώραν μὲν, ἥνπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς, πόλιν δὲ οὐ τὴν ἀρχαίαν ἐπὶ ἡμῶν ἔχουσι· ἐκείνης δὲ ἀφεστηκυῖαν ὀλίγον, ὄνομα δὲ τῇ πόλει

τῇ νῦν

τῇ νῦν Δυῤῥάχιον ἀπὸ οἰκιστοῦ. Id eſt: *Epidamnii autem regionem quidem eandem, quam ab initio poſſident, non vero antiquam urbem incolunt; ſed parum diſtantem: Nomen vero urbis, quæ nunc incolitur, eſt Dyrrhachium à conditore.* Nec laudo Dionem Caſſium, qui dubius videtur inter utroſque pendere, dum ſic ait lib. 41: Τὸ δὲ Δυῤῥάχιον ἐν τῇ γῇ πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθίνων, νῦν δὲ καὶ τότε γῇ ἤδε (ſic lego) Μακεδονία νενομισμένη κεῖται, καὶ ἐστὶν ἐπικαιρότατον· εἴτ᾽ οὖν ἡ Ἐπίδαμνος καὶ ἡ τῶν Κερκυραίων, εἴτε καὶ ἑτέρα τὶς οὖσα. Id eſt: *Dyrrachium in terra, quæ prius fuit Illyriorum Parthinorum, nunc vero ea terra Macedonia exiſtimatur, jacet, & eſt locus commodiſſimus, ſive ſit Epidamnus, & ea, quæ à Corcyræis condita fuit, ſive alia quædam ſit.* Hunc autorem in dubium procul dubio impulit locus Appiani: Alteram tamen non ex ſe, ſed ex aliis profert meliorem ſententiam; nam addit: Οἱ δὲ ἕτεροι Δυῤῥάχιον ἀντωνομάσθαι τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων· πρὸς τὴν τῆς ῥαχίας δυσχέρειαν ἔφασαν, ὅτι ἡ τῆς Ἐπιδάμνου πρόσρησις ζημιώδη δηλῶσιν ἐν τῇ τῶν Λατίνων γλώσσῃ ἔχουσα δυσοιώνιστος σφισὶν ἐν τῷ περαιοῦσθαι ἐς αὐτὴν ἔδοξεν εἶναι. Id eſt: *Alii vero Dyrrhachium mutato nomine dictum, ob dorſi ſpinam aſperam dixerunt, eo quod Epidamni prolatio cum damnoſam ſignificationem habeat, in Latina lingua iis, qui in eam urbem transfretabant, aliquid mali ominis habere videbatur.* Itaque contra Appianum omnes antiqui conſentiunt. Scymnus Chius, qui ſub nomine Marciani Heracleotæ prodiit, ſic canit.

> Πρὸς τῇ θαλάσσῃ δ᾽ ἐστὶν Ἐπίδαμνος πόλις
> Ἑλληνὶς, ἣν Κόρκυρ᾽ ἀποικίσαι δοκεῖ.

Id eſt: *Ad mare eſt Epidamnus urbs Græca, quam Corcyra videtur ædificaſſe.* Nullam de Dyrrhachio facit mentionem: Et ſi ipſa urbs fuit ad mare, quid opus illi

illi fuit altero emporio navali? Nam ipsa sibi navale erat, & sibi sufficiebat. Strabo plane lib. 7. Ἐπίδαμνος Κερκυραίων κτίσμα, ἡ νῦν Δυῤῥάχιον, ὁμωνύμως τῇ χεῤῥονήσῳ λεγομένῃ ἐφ' ἧς ἵδρυται. Id est: *Epidamnus Corcyræorum opus, quæ nunc Dyrrhachium dicitur eodem nomine quo peninsula, in qua sita est.* Optime. Ex Strabone credo, Philo apud Constantinum Themate 9. Μετὰ δὲ τὸ Ῥιζονικὸν Λίσσος ἐστὶ πόλις καὶ Ἀκρόλισσος, καὶ Ἐπίδαμνος Κερκυραίων κτίσμα, ἡ νῦν Δυῤῥάχιον ὁμωνύμως τῇ Χεῤῥονήσῳ ἐφ' ἧς ἵδρυται, ὡς Φίλων γράφει. Id est: *Post Rizonicum Lissus est urbs, & Acrolissus, & Epidamnus à Corcyræis condita, quæ nunc Dyrrhachium vocatur, eodem nomine cum peninsula, in qua sita est.* Philo iste fuit is, qui Byblius dictus est, sub Trajano vixit, & de urbibus scripserat, & viris, in iis illustribus libros triginta, ut refert Suidas. At ex Strabone & Philone Stephanus, cujus locus ascribendus, quoniam emendatione eget: Ἐπίδαμνος, πόλις Ἰλλυρίδος, ἐπὶ χεῤῥονήσου τῆς καλουμένης Δυῤῥαχίου. ἐστὶ δὲ ἑτέρα ἐν τῷ Ἰωνίῳ κόλπῳ. Id est: *Epidamnus urbs Illyridis in peninsula, quæ vocatur Dyrrhachium.* Vel vox ἑτέρα est à mala manu, & omnino tollenda, vel quod magis puto, tota ultima clausula, ἐστὶ δὲ ἑτέρα, transferenda est ad vocem sequentem Ἐπίδαυρος. Nam Stephanus de Epidauro in Jonio sinu nullam alibi facit mentionem. Eusebius in Chronico ad annum secundum Olymp. 38. hæc habet: *Epidamnus condita quæ postea vocata Dyrrhachium.* Georgius etiam Syncellus ex Africano, ut puto, fidem Thucydidis sequitur, & Epidamni conditum, non ad Heroicum & fabulosum seculum, sed ad annum mundi circiter 4850, post Battum Cyrenes conditorem & Periandrum eum refert his verbis: Βάττος Κυρήνην ἔκτισεν, Κορινθίων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐτυράννησε. Λιπάρα ἐκτίσθη. Ἐπίδαμνος ἡ νῦν καλουμένη

λεμένη Δυῤῥάχιον ἐκλήθη. Id est: *Battus Cyrenem condidit, Corinthiorum Periander factus est Tyrannus, Cypseli filius. Lipara condita fuit. Epidamnus quæ nunc Dyrrhachium vocatur condita fuit.* Unam, non duas facit illustrissimus Josephus Scaliger in suis, quæ nuper prodiere in Eusebii Chronicon commentariis redivivis pag. 84. editionis nuperæ, quam curavit Jansonius Amstelodamensis, Appianum balbutire ait, hæc sunt ejus verba: *Vide necessario Appianum lib.* 11. *Emphyl. ubi balbutit de Epidamno: Ait enim Dyrrhachium, quod esset ominosum nomen, mutatum in Epidamnum à Græcis. Imo contra Epidamnum ominosum à Latinis in Dyrrhachium mutatum.* Hæc optime, quæ cum antiquorum turba consentiunt. Sed ecce statim sententiam mutat, & ab antiquis discedit, addit enim: *Ego neutrum verum puto. Sed cum Epidamnus esset oppidum, Dyrrhachium ejus navale à loco celebriore, Dyrrhachium potius ab exteris, quam Epidamnum vocatum.* Sed ex supra citatis autoribus constat, eam urbem habuisse portum, non navale: λιμένα, non ἐπίνειον. Sed ne tanti viri autoritas rapiat lectorem nostrum & in errorem inducat, majoris lucis gratia, aliorum etiam, qui de ea urbe aliquid dixerunt, autoritates, auctarii vice addendæ sunt. Ab Eratosthene incipiamus, qui referente Strabone, sic de ea urbe scripserat. πόλις ἢ Ἑλλωὶς Ἐπίδαμνος ἐπὶ χεῤῥονήσε τ͂ καλεμένης Δυῤῥαχίε. Id est: *Urbs autem est Græca Epidamnus in peninsula, quæ vocatur Dyrrhachium.* Quæ verba ideo magis notanda, quod Eratosthenes librum Timosthenis de portubus exscripserat, ut nos docet Marcianus in periplo. Unde quis non male colligeret, Epidamnum non habuisse navale aliud, quam suum portum, qui & ipsius urbis ad mare sitæ pars erat: Aliter id navale seorsim ab Epidamno no-

taſſet Eratoſthenes, & proprio nomine indigitaſſet, qui poſt Timoſthenem de portubus ſcripſerat. Diodorus Siculus lib. 12. bellum inter Illyrios & Epidamnios narrat pluribus, unde natum fuit bellum inter Corinthios & Corcyræos, de ipſius Epidamni dominio. In ejus oppidi obſidione ne verbum quidem de navali Epidamniorum facit, licet dicat: στρατευσάντων δὲ τῶν βαρβάρων πολλῇ δυνάμει, καὶ τὴν μὲν χώραν καταχόντων, τὴν δὲ πόλιν πολιορκούντων. Id eſt: *Cum autem magno cum exercitu bellum gererent barbari, & tota regione potiti urbem obſiderent.* Fuiſſet tamen operæ pretium barbaris, ex belli ratione eo navali potiri, ſi quod fuiſſet ab urbe ſeparatum, & procul dubio urbis obſidionem ab ejus occupatione cepiſſent, & de eo Diodorus non ſiluiſſet. Pomponius Mela de eo tractu: *Urbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrhachium, Epidamnos ante erat. Romani nomen mutavere, quia velut in damnum ituris omen id viſum eſt.* Sic Plinius lib. 3. cap. 23. *In ora vero Denda civium Romanorum, Epidamnum colonia, propter inauſpicatum nomen à Romanis Dyrrhachium appellata.* Ita Ptolemæus pro una & eadem civitate duo nomina recenſet. lib. 3 cap. 13. ſic enim habet, dum fines Macedoniæ deſcribit: Ἀπὸ δὲ δυσμῶν τῷ Ἰωνίῳ πελάγει τὸ ἀπὸ Δυῤῥαχίου, ἤτοι Ἐπιδάμνου μέχρι Πεπυλύχνου ποταμοῦ. Id eſt: *ab occidente vero* (finitur) *mari Jonio, quod eſt à Dyrrhachio ſive Epidamno, uſque ad Pepylychnum fluvium.* Pro una etiam & eadem civitate Procopius de bello Vandalico. lib. 1. Latine citabo, quoniam Græcum exemplar non eſt ad manum: *Imperator Orientis* 120. *dierum iter ſortitur è Cyrenes finibus, uſque ad Epidamnum, quod contra ipſum Jonium ſinum eſt, nunc Dyrrhachium vocatum.* Faſtidium non ferres lector, ſi omnes, quæ de ea re autoritates ſuppetunt, congerere vellem.

Unam

Unam tantum addam, quoniam rem omnino explanat. Euſtathius igitur in ſcholiis ad Dionyſium Periegetem ad verſum 389. ubi de Cerauniis montibus, ait: Περὶ ἃ κεῖται ἡ τῆς νέας Ἠπείρου μητρόπολις, ἡ πότε καλουμένη Ἐπίδαμνος, ἤτοι τὸ Δυῤῥάχιον, δηλοῦν ἐκ τῆς τοιαύτης κλήσεως τὴν τοῦ τόπου τραχύτητα. Δυῤῥάχιον γὰρ ἐστὶ δυσέξοχον. Id eſt: *Circa quæ ſita eſt novæ Epiri metropolis, quæ olim vocata erat Epidamnus, vel* Dyrrhachium, *quæ ex tali appellatione oſtendit loci aſperitatem: Nam* Dyrrhachium, *quod aſperitatem habet eminentem, notat.* Sed ſi ea urbs habuit navale, & unum nomen urbi, alterum vero navali inditum fuerat, illud navale minime vocari debuit Dyrrhachium: nam id nomen ab aſperitate cautium datum, minime conveniebat loco, ubi naves appellere debebant, qui propter præcipites cautes periculoſi erat acceſſus, & ipſa igitur urbs, ſecundum eos ἡ ἄνω, ſuperior, debuit eſſe in iis aſperis cautibus ſita: navale vero in loco facilioris acceſſus. Ergo ipſa urbs in excelſo poſita, Dyrrhachium debebat dici, non vero navale, & ita videtur aliquid abſurdi habere viri illuſtriſſimi ſententia. Sed de ea quæſtione ſatis.

De ejus urbis conditu, ſatis ſupra dictum eſt ex Thucydide. De ſitu etiam autoritates ſupra citatæ nos docuerunt, ſi quis plura deſideret, adeat Dexippum apud Conſtantinum in nono Themate, Stephanum & Suïdam in Δυῤῥάχιον, & ad eandem vocem Etymologicum, Favorinum & Procopium de bello Gottico, qui noſtræ ſententiæ concinunt. Juxta eam urbem fluebat fluvius, qui Scylaci Πάλαμνος, dictus eſt ut jam ſupra notavimus. At Vibius Sequeſter vel illum vel alium in eoden tractu vocat *Alto*, qui forte idem eſt, quem Æſchylus in Supplicibus vocavit Ἄλγος *Algos*, quem facit totius Helladis occidentalem terminum, ſed nullis

aliis autoribus memoratum, ideo nihil ſuppetit quod de eo dicere poſſimus. Ejus urbis ſitum aliquantum mutatum fuiſſe non eſt mirum, in tantis, quæ paſſa eſt, bellis & mutationibus. Id notat Pauſanias Eliacorum 2. Ἐπιδάμνιοι δὲ χώραν μὲν ἥνπερ ἐξ ἀρχῆς, πόλιν δὲ οὐ τὴν ἀρχαίαν ἐπὶ ἡμῶν ἔχουσι, ἐκείνης δὲ ἀφεστηκυῖαν ὀλίγον. Id eſt: *Epidamnii regionem eandem, quam olim habuerunt poſſident, at non eandem, quam olim habebant urbem, ſed paululum diſtantem.* Ejus mutationis veſtigia durabant uſque ad finem Alexii Comneni: Nam ſic Anna Comnena lib. 3. de Roberto Guiſcardo, Dyrrhachium obſidente: Καὶ δὴ ἔντοσθεν τῶν ἐρειπωθέντων τειχῶν τῆς πάλαι καλουμένης πόλεως Ἐπιδάμνου καλύβας ἐπήγνυτο. Id eſt: *Et intra ruinas murorum ejus urbis, quæ olim Epidamnus vocabatur, tentoria fixit.* Id ſæpe accidit urbibus, quæ detrimenta, vel augmenta recipiunt, nec ideo alia urbs cenſeri debet. Adjacentis regionis quæ ad meridiem vergunt, plana ſunt & paluſtria: nam Apſus fluvius ibi paludem facit, aut tranſmeat, quod ait Lucanus lib. 5.

- - - - Apſo geſtare carinas
Cauſa palus leni quam fallens egerit unda.

Et hoc etiam teſtatur Maginus Patavinus lib. 2. his verbis: *Dyrrhachium nunc Durazzo, oppidum inſalubre ob adjacentes paludes.* Sed ea planicies per maris littora extenſa, non multum ad mediterranea penetrat, montibus orientem verſus aſſurgentibus, qui olim Parthinorum, nunc Albaniæ montes dicuntur, quod etiam ex Cæſare colligitur lib. 3. civil. quando à caſtris ad Aſparium pergit, ut lateret Pompejum: *Poſtero die omnibus copiis magno circuitu difficili anguſtoque itinere Dyrrhachium profectus eſt.* Et non multo poſt Parthinorum loca ait eſſe, *aſpera & montuoſa*, & paulo inferius: *erant circum caſtra Pompeji permulti editi atque aſperi colles.* Eam urbem

urbem in eo tractu dignitate præcipuam fuisse, testatur bellum de ejus possessione, inter Corcyræos & Corinthios factum, quod narrat initio sui operis Thucydides. Ideo meruit colonia Romana fieri, quod ab Augusto Cæsare factum testatur Dio lib. 11. Τοὺς γὰρ δήμους τοὺς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, τοὺς τὰ τοῦ Ἀντωνίου φρονήσαντας, ἐνοικίσας τοῖς μὲν στρατιώταις τὰς τε πόλεις καὶ τὰ χωρία αὐτῶν ἐχαρίσατο, ἐκείνων δὲ τοῖς μὲν πλείοσι τό τε Δυρράχιον καὶ τοὺς Φιλίππους. Id est: *Populos enim Italiæ, qui pro Antonio steterant, habitatoribus missis, militibus quidem urbes eorum & fundos gratis dedit, & eorum pluribus, Dyrrhachium & Philippos.* Ideo Anna Comnena eam totius Illyrici metropolim vocat lib. 1. ubi de Basilacio loquitur, & ita censetur in catalogo metropolitarum primo, ibi enim ponitur in numero 41. Τὸ Δυρράχιον, & in secundo catalogo, numero 80. sic legitur. Ὁ Δυρραχίου, καὶ αὐτὸ μβʹ. ὄν, εἰς νʹ ὑπεβιβάσθη. Id est: *Dyrrhachii: & illud quadragesimum secundum cum foret, ad quinquagesimum, translatum est.* Ex eadem Anna Comnena videtur ea urbs in ducatus dignitatem evecta. lib. 1. ubi ait: Ἀλλὰ Νικηφόρος Βρυέννιος τὴν Δουκικὴν περιεζωσμένος ἀρχὴν Δυρραχίου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαήλ. Id est: *Sed Nicephorus Bryennius, qui Ducatu Dyrrhachii ornatus fuerat ab imperatore Michaelo.* Ea enim verba non videntur intelligenda de simplice præfectura; nam, sic & Joannes Scylitzes Curopalates in breviario. p.855. editionis regiæ: Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ προεβλήθη δοὺξ τῆς Ἰταλίας ὁ Περηνὸς, μὴ δυνηθεὶς δὲ εἰς Λογγιβαρδίαν περαιωθῆναι διὰ τὴν τοῦ Ῥομπέρτου καταδυναστείαν, ἔμεινεν ἐν Δυρραχίῳ, ὀνομασθεὶς τοῦ Δυρραχίου δοὺξ. Id est: *Interim dux Italiæ declaratus est* Perenus, *sed cum in Longobardiam trajicere non posset, ob Roberti potentiam Dyrrhachii mansit, Dux* Dyrrhachii *nominatus.* Magnam & fœlicem ex Dexippo vocat Constantinus in ix The-

 mate.

mate, ubi ſic ait: Δυῤῥάχιον, ἥ ποτε Ἐπίδαμνος ὑπὸ Κονσιλιαρίου πόλεις θ. Σκάμπα, Ἀπολλωνία, Βουλλὶς, Ἀμαντία, Πουλχεριόπολις, Αὔλων, Λήστρων, Σκεύπλων. Id eſt: *Dyrrhachium, quæ olim Epidamnus, ſub Conſiliario urbes novem. Scampa, Apollonia, Bullis, Amantia,* Pulcherio-*polis, Aulon, Leſtrum, Scepton.* In his nominibus quædam ſunt corrupta, pro Σκάμπα apud Ptolemæum legitur Σκάμπεις, ut in Antonini Itinerario, *Scampis.* Pro Βουλλὶς legendum Βουλὶς cum unico λ. ut apud omnes alios autores legitur. De Pulcheriopoli alibi mentionem factam non inveni, de ejus nominis mutatione infra agemus. Λήστρων & Σκεύπλων, ſunt voces non prius auditæ, & nobis ignotæ. Sed corrigendus eſt Conſtantini textus, ubi Dexippum laudat, & ſic habet: Δεξίππος ἐν Χεῤῥονικῷ δεκάτῳ, nam manifeſtum eſt, legi debere ἐν χρονικῷ. Nam Dexippum Chronica ſcripſiſſe, teſtes ſunt Porphyrius, Euſebius, Photius. Celebris etiam fuit ea civitas, eo quod fuit terminus orientalis imperii verſus occidentem. Nam Porphyrogeneta paulo poſt in eodem Themate. Δέξιππος ἐν Χρονικῷ δεκάτῳ Μακεδονικὴν πόλιν αὐτὴν καλεῖ, γράφων οὕτως. Καὶ Μακεδόνων Ἐπίδαμνον εἰς ὕστερον Δυῤῥάχιον μετωνομασθεῖσαν, πόλιν τῆς Μακεδονίας μεγάλην καὶ εὐδαίμονα οὖσαν κατὰ κράτος αἱροῦσιν, ἕως ὧδε ὁ μερισμὸς τῆς βασιλείας ἐγένετο τοῦ κρατοῦντος βασιλέως τὸ Βυζάντιον. Τὰ δὲ ἀντίπερα, ἅπερ ὁ Ἰώνιος κόλπος τῷ βασιλεύοντι τῆς Ῥώμης ὑπήκοαι. οὕτω γὰρ ἐμέρισεν ὁ μέγας βασιλεὺς Κωνσταντῖνος. Id eſt, *Dexippus in Chronico decimo eam Macedonicam vocat, ſic ſcribens. Et Macedonum Epidamnum poſtea Dyrrhachium dictam mutato nomine, urbem Macedonia magnam & fœlicem vi capiunt, eo uſque diviſio imperii facta eſt ejus, qui Byſantium poſſidet, ulteriora enim, veluti Jonius ſinus, Romæ regnanti obediebant, ſic enim diviſerat magnus imperator*

rator Conſtantinus. Idem videre eſt apud Sozomenum lib. 2. cap. 3. ubi de limitibus orientalis imperii verba facit: Ἐκ τῶν περὶ τὸν Ἴςρον πόλεων, καὶ Ἐπιδάμνου περὶ τῷ Ἰωνίῳ κόλπῳ μέχρι Κυρήνης καὶ τῶν τῇδε Λιβύων. Id eſt: *Ab urbibus circa Iſtrum & Epidamno earum, quæ ad Jonium ſinum jacent uſque ad Cyrenem & Libas, qui inibi habitant.* Juris Italici fuiſſe eam coloniam expreſſe legitur in lege juris 7. ff. de cenſibus: *Juris Italici ſunt* Τρῳάς, Βήρυτος, Δυῤῥάχιον. & l. in Luſitania 8. §. 8. *In provincia Macedonia Dyrrhachium, Caſſandrenſes, Philippenſes, Dienſes, Stovenſes, Juris Italici ſunt.* Munitam, & maximi momenti fuiſſe colligitur ex eo, quod Pompejus (ut verbis Cæſaris utar) *omnem commeatum totiuſque belli apparatum eo contuliſſet.* Et quod apud Cedrenum in Baſilio imperatore pag. 703. edit. regiæ narratur, Chryſelium quendam, ut eam urbem traderet imperatori, obtinuiſſe, ut ipſe & duo ejus filii Patricia dignitate ornarentur, quæ tunc maxima erat. Sed magis ex Annæ Comnenæ Alexiade, ubi ejus urbis ſitus & munimenta & obſidio, quam paſſa eſt oppugnante Bohemondo Gallo Nortmano, cum magnis copiis, ſed fruſtra, fuſe narratur, eam vide. Ejus urbis cives olim probos & moribus optimis addictos colligitur ex Plutarcho in quæſtionibus Græcis: Ἐπιδάμνιοι γειτνιῶντες Ἰλλυριοῖς ᾐσθάνοντο τοὺς ἐπιμιγνυμένους αὐτοῖς πολίτας γιγνομένους πονηροὺς καὶ φοβούμενοι νεωτερισμὸν· ᾑροῦντο πρὸς τὰ τοιαῦτα συμβόλαια καὶ τὰς ἀμείψεις καθ' ἕκαςον ἐνιαυτὸν ἕνα τῶν δεδοκιμασμένων παρ' αὐτοῖς, ὃς ἐπιφοιτῶν τοῖς βαρβάροις. Παρεῖχεν ἀγορὰν καὶ διάθεσιν πᾶσι τοῖς πολίταις, πωλήτης προσαγορευόμενος. Id eſt: *Epidamnii Illyriorum vicini, cum viderent ſuos cives ex eorum commercio deteriores factos, ne aliquid in ſtatu civitatis innovarent metuentes, elegerunt ad tales contractus & permutationes quotannis*

unum

unum probatæ virtutis virum, qui ad barbaros commearet, omnium civium nomine, cum hic negotiaretur, qui Poletes (id est venditor) *vocabatur.* Sed si fides autori veteris orbis descriptionis à Jacobo Gottophredo publicatæ, mutatis in deterius moribus pessimi evaserunt, eorum enim malitiæ causam tribuit calamitatis, quam passa est ea civitas, his verbis: Τὸ Δυῤῥάχιον γὰρ διὰ τὴν τῶν οἰκούντων πονηρίαν διήχησεν καὶ οὐκ ὤφθη. Id est: *Dyrrhachium enim propter incolarum malitiam, sonitum dedit, & non apparuit.* Breviter nimis certe. Nam illud διήχησεν, non satisfacit nobis, & modum, quo non apparuit, non satis exprimit, fuit quando putabam legi debere διέσχεν, id est, *hiatum fecit.* Nam licet in terræ motu hiatus non sine strepitu fiat, is strepitus tamen non est ruinæ causa, ut nec sclopeti strepitus causa vulneris, sic de Amphiarao Scholiastes Aristophanis in veteri lexico dixit: *διέσχεν ἡ γῆ φεύγοντι, hiatum fecit* vel *aperuit se terra fugienti.* Statum mutavit sæpe ea civitas, & jam Aristotelis tempore magistratus suos mutaverat, Politic. 5. cap. 1. Καὶ ἐν Ἐπιδάμνῳ μετέβαλεν ἡ πολιτεία κατὰ μόριον, ἀντὶ γὰρ τῶν φυλάρχων βουλὴν ἐποίησαν. Id est: *Et Epidamni mutatus est etiam status reip. in parte, nam pro tribuum magistris senatum constituerunt.* Tempore vero Augusti colonia facta est, ut supra diximus, & usa est legibus Romanis. Post imperii vero divisionem ab Imperatore orientis præfectos accipiebant, posterioribus seculis Ducatus titulum habuit, & proprios Duces, ut supra dictum est. Sub Epiri Despotarum imperio sæpissime fuit, ut apud inferioris seculi autores passim videre est. Georgii Castrioti ceu Scanderbegi tempore sub Venetorum imperio tenebatur, ut ex Barletio constat. In Carloniciorum potestatem, dein in Comnenorum Montis ferati Ducum manus, qui ejus dynastæ, facti

sunt

ſunt devenit. Sed ex eorum manibus eam urbem eripuit Bajazéthes ſecundus Turcarum imperator, & ex eo tempore in manibus Mahumetanorum manſit, & maxima cura ab iis hucuſque ſervatur. Vide Paulum Jovium, Leunclavium & alios. Nam in immenſum creſceret hæc diatribe, ſi omnes autorum inferioris ſeculi locos adſcribere vellem. Nam hiſtoriam uniuſcujuſque urbis attexere niſi brevem & ſummariam, non eſt inſtituti noſtri. Id tantum addam: calamitas ex terræ motu, quæ eam afflixit, accidit 8. anno Conſtantii, ſecundum Euſebium & Hieronymum; at ſecundum Cedrenum 9 Rurſus anno Juſtini 4. qui cadet in annum domini 522. vehementer concuſſa eſt, quod teſtatur Nicephorus Calliſt. lib. 17. cap. 3. Sed ab eodem Juſtino, magnifice inſtauratam fuiſſe, Cedrenus docet, & in ea inſtauratione, ut puto, facta eſt mutatio ſitus, de qua ſupra. Eadem non multum antea ab Anaſtaſio imperatore ſuo cive pulchre ornata & valide munita fuerat, quod ait idem Nicephorus lib. 16. cap. 25. Viros illuſtres ea civitate oriùndos paucos memorant autores. Olympionicen Cleoſthenem recenſet Pauſan. Eliacor. 2. cujus Olympiæ extabat imago in curru cum hoc epigrammate:

Κλεοσθένης μ' ἀνέθηκεν ὁ Πόντιος ἐξ Ἐπιδάμνου
Νικήσας ἵπποις καλὸν ἀγῶνα Διός. Id eſt:

Cleoſthenes me appoſuit Pontius ex Epidamno, cum viciſſet equis pulchrum agonem Jovis. Forte vertendum foret, Pontii filius: ſed nomen Πόντιος Græcum non ſonat. Indidem oriundus etiam fuit Anaſtaſius Diconis dictus imperator, de eo cum Nicephoro Calliſt. ſupra citato nos docet Euagrius lib. 3. hiſt. eccleſiaſt. cap. 29. De eo Joannes Antiochenus ait, eum τὴν ἐνεγκαμένην κοσμῆσαι καὶ τρισὶ περιβαλεῖν στεφάνοις. Id eſt: *Patriam ſuam ornaviſſe & triplici murorum ambitu cinxiſſe.*

CAPUT XX.

De Arnissa urbe.

Eorum Taulantiorum, non longe ab Epidamno in mediterraneo, fuit *Arnissa* urbs, si fides foret Ptolemæi numeris, ut editi sunt. De ea urbe cum nulli alii autores fecerint mentionem, vereor ne Ptolemæus falsus sit in ejus positu. Thucydides equidem de Arnissa Macedonum urbe meminit; sed ex iis, quæ narrat, patet, eam longe à Taulantiis maris accolis in superiore Macedonia positam fuisse, & quidem Lyncestide orientaliorem & borealiorem. Nam à Lyncestis cum se reciperet Brasidas & Toronam cogitaret, Arnissam adiit, quæ prima occurrebat ditionis Perdiccæ, quæ ditio erat Macedonia proprie dicta. Bottiæa & aliæ regiunculæ ad sinum Thermaïcum, & eo tempore Illyris, de qua agitur, nunquam fuerat sub Macedonum imperio. In ea Arnissa Macedonica notanda est Bertii hallucinatio, qui in suo Ptolemæo dupliciter erravit, dum Arnissam Ptolemæi prope Dyrrhachium sitam, putat esse Arnissam Thucydidis, & iterum errat, dum eam putat fuisse Perdiccæ regiam, ex male intellecto Thucydide, qui lib. 6. sic ait de Brasida, à Lyncestide recepto: Βρασίδας δὲ, ὡς ἀντελάβετο τῶν μετεώρων, καὶ ἀσφάλειαν μᾶλλον ἰὼν, αὐθήμερον ἀφικνεῖται εἰς Ἄρνισσαν πρῶτον τῆς Περδίκκου ἀρχῆς. Id est: *Brasidas vero, ubi editiora adeptus est, tutius iter faciens, eodem die Arnissam primum venit, quæ erat ditionis* Perdiccæ. Sic vertit Valla, & Henricus, Stephanus qui eam versionem recognovit: at, ut puto, Bertius legerat πρώτην, non πρῶτον, (& ut puto melius). Sed πρώτην male intellexit primariam: nam ex tota rei gestæ narra-

narratione patet, πρώτην debere intelligi *primam*, id eſt, quæ prima ei occurrebat in ditione Perdiccæ. Nam Macedonum primariæ civitates erant eo tempore Pella & Ægæ, de quibus apud autores paſſim fit mentio. At Arniſſam fuiſſe ignobile oppidulum, colligitur ex eo, quod ſolus Thucydides & ſemel tantum de ea mentionem fecit. Igitur ex ſola numerorum Ptolemæi autoritate, Arniſſam Taulantiorum regioni non inſeremus, quoniam in tota belli civilis narratione, quod in ea potiſſimum incubuit, nulla de ea urbe fit mentio.

CAPUT XXI.

De Loco Petra dicto.

Poſt Dyrrhachium ſequebatur in littore, procedendo à ſeptentrione in meridiem, *Petra*, locus editus, cum portu, de quo ſic Cæſar tertio de bello civili: *Pompejus interclusus Dyrrhachio, ubi propoſitum tenere non potuit, ſecundo uſus conſilio, edito loco, qui appellatur Petra, aditumque habet navibus mediocrem, atque eas à quibuſdam protegit ventis, caſtra communit.* Ex his Cæſaris verbis non elicitur, fuiſſe locum habitatum, quod tamen navium ſtatio ſuadere videtur. Lucanus certe lib. 3. collem tantum vocat:

> *Quemque vocat collem Taulantius incola* Petram
> *Inſedit caſtris: - - -*

Eo certe tempore nullum oppidulum nullum, caſtellum ibi ſitum fuiſſe videtur. At caſtellum ibi ædificatum fuiſſe poſterioribus his ſeculis, teſtatur Dominicus Niger lib. XI. qui poſtquam de Dyrrhachio & Panyaſo fluvio adjacente tractavit, hæc ait: *Hinc promontorium eſt, in quo caſtellum* Petra *olim, nunc Lachi dicitur*

citur. De hoc caſtello meminit & ampliſſimus Thuanus, hiſtoriæ univerſalis conditor, numquam ſine honore nominandus, hiſtoriæ lib. 104. Et promontorium illud, in quo ſitum eſt, in Caſtaldi mappa, & aliis recentioribus notatur Italice, *Cabo de Lachi.* Aliter tamen à Barletio vocatur fol 26. verſo. ubi de proventibus Scanderbegi ſic loquitur: *Ni in ſalinis forſan magnum hujus rei momentum fuerit, quas longe pulcherrimas habebat in loco, qui Campupeſcupi dicitur, inter montem & locum, cui Selita nomen eſt ex altera parte, ex altera ſanctum Nicolaum à* Petra. *Notiſſima tellus, vel infamis potius ſenatus olim Romani obſidione atque fortuna.* Hic locus non poteſt intelligi de alio, quam de Petra, loco edito, ad mare prope Dyrrhachium ſita, ubi Pompejus caſtrametatus eſt, Dyrrhachio excluſus, & ibi à Cæſare munitionibus clauſus fuit, ut narratur lib. 3. de bello civili.

CAPUT XXII.

De Panyaſo fluvio.

Inter Dyrrhachium & Petram exonerat ſe in mare fluviolus nomine Panyaſus, quem poſt Dyrrhachium ſtatim ponit Ptolemæus. Sic:

Δυῤῥάχιον	----	με	μ	γʹ.
Πανυάζȣ ποτ. ἐκϐολαί.	με	μ	γό.	

Non tantum diſtaſſe à Dyrrhachio, quantum ponunt numeri Ptolemæi, ſuſpicor ex Cæſaris narratione. Nam poſt occupatam à Pompejo Petram, ait Cæſar: *Pompejus neque à mari Dyrrhachioque diſcedere volebat.* Quod innuit Petram à Dyrrhachio diſtaſſe, quando Pompejus caſtris ibi poſitis, Dyrrhachinis erat præſidio, & vetabat ne Cæſar obſidionem ejus urbis tentare poſſet. At

omnes

omnas mappæ in eo conſentiunt, inter Dyrrhachium & *Cabo de Lachi*, hoc eſt Petram, Panyaſum in mare ſe exonerare. Petra igitur longius diſtabat à Dyrrhachio, quam os Panyaſi: at ſecundum Ptolemæi numeros, os Panyaſi diſtat à Dyrrhachio decem ſcrupulis, decima ſcil. gradus parte, quatuor leucis Gallicis vel plus, quod non convenit cum Cæſaris narratione, qui in tanto interſtitio, Pompejum facile à Dyrrhachio diſcluſiſſet: propius igitur à Dyrrhachio diſtabat os Panyaſi. Dominicus Niger Panyaſum brevem fluvium vocat: & eum fuiſſe fluvium exiguum, & non magni nominis, ex aliorum autorum ſilentio conjicio. Nam nullus antiquorum, vel recentiorum, quos mihi legere contigit, ejus meminit. Niſi forte apud Scylacem pro Παλαμνος legere quis velit Πανύασος (quod forte debet fieri) de hoc Palamno certe nullus alius meminit, quod ſi ita eſt, & verum dixerit Scylax, qui Palamnum ad ipſam urbem præfluere ait: numeri Ptolemæi nihil habent ſani. In eo Scylacis loco aliquid habemus, quod dicendum exiſtimamus, ſed altius paulo repetenda ſunt ejus verba: Ἐκ Βουθόης δὲ εἰς Ἐπίδαμνον πόλιν Ἑλληνίδα πλοῦς ἡμέρας καὶ νυκτός· ὁδὸς δὲ τριῶν ἡμερῶν. Id eſt: *A Buthoa autem ad Epidamnum urbem Græcam, navigatio eſt unius diei & noctis: iter vero trium dierum.* Poſtea ſequenti capite: Κατ' ἀντίον δέ ἐστι τὸ Ἰλλυρικὸν ἔθνος, ἐν ᾧ ἡ Ἐπίδαμνός ἐστι, καὶ ποταμὸς παρὰ τὴν πόλιν παραῤῥεῖ, ᾧ ὄνομα Πάλαμνος. Id eſt: *Ex oppoſito eſt Illyrica gens, in qua Epidamnus eſt, & fluvius urbem præterfluit, cui nomen eſt Palamnus.* Hunc locum ſollicitavit Salmaſius ὁ πάνυ, referente & non contradicente Iſaaco Voſſio, in ſuis ad Scylacem commentariis, & vult legi pro κατ' ἀντίον, κατ' Οἰδάντιον, de qua emendatione, ſi dixero ſolam emendatoris autoritatem ei fidem facere, à vero non aberrabo. Nam cum antea non

fecerit de Oedantio mentionem, Scylax non convenit, ut in designando Dyrrhachii situ eam urbem dixerit è regione Oedantii, de qua nihil dixerat, & de qua solus Stephanus fecit mentionem; nec addit, an ad mare, an in mediterraneo sita fuerit. Sed cum periplum scribat Scylax, oporteret eam fuisse ad mare sitam, at si opposita Dyrrhachio ad mare fuisset, vel in littore Italiæ fuit (at de Italia eo loco non agitur) vel in sinu ad os Drilonis prope Lissum. Sed mirum foret, de ea nullam fecisse Cæsarem mentionem, nec alios, qui de eo bello scripserunt, cum de Lisso Acrolisso, & Nymphæo in eo littore meminerint. Itaque mallem lectionem vulgatam manere, quæ nihil habet absurdi, imo cum locorum situ bene convenit. Nam à Buthoa urbe in Illyrico littore mare flexum incipit, & versus orientem, magno sinu facto in terras se insinuat, tum recepto Drilone fluvio, paulatim ad occidentem littus recurrit, usque ad promontorium & peninsulam, ubi sita errat Dyrrhachium, & ideo tanta emergit differentia inter maritimum iter rectum, quod brevius; & terrestre, quod per magnum circuitum fiebat ob littoris flexum. Ergo solo mari intercedente Buthoa Dyrrhachium spectabat, & erat ex adverso, illa ad septentrionem, hæc ad meridiem, & sic non male Scylax dixit καὶ ἀντίον. Hunc fluvium Panyasum à Plinio vocatum fuisse *Panissa*, male putavit Bertius in suo Ptolemæo, longissime enim ab hoc tractu in Thracia Panissa fluvium ponit Plinius. In tabulis Peutingerianis, prope Dyrrhachium fluvius notatur, cui nomen appositum *Genesis*, si pro *Genuso* positus est, male locatus est prope Dyrrhachium inter eam urbem & Apsum fluvium. Nam ex Cæsare lib. 3. civilium clarissime patet, Genusum fluvium fuisse inter Apsum fluvium & Appolloniam, longe à Dyrrhachio. Itaque pro Genesis, in tabula reponendum Panya-

Panyaſis, ultima ſyllaba concedente. Hunc fluvium eundem eſſe cum Genuſo, putat doctiſſimus in Geographicis Samſonius, & ſic poſuit in ſua Græciæ mappa: ignoſcat mihi, ſi aliter ſentio, ut ex Cæſare didici. Sed illud παρόραμα non eſt tanti, ut aliquid detrahi poſſit eruditiſſimi viri exiſtimationi. Eum Spicuaſſa nunc vocari ſcribit Ortelius ex Theveto nullius autoritatis viro, qui alibi Apſum eodem nomine Spicuaſſa vocavit, forte oblitus ſui, (ut ait Ortelius) ſed in Sophiani tabula vocatur *Argento*, in Magini tabula vero *Arzenta*, & ex hoc nomine, ſuſpicor eundem eſſe fluvium, quem χαρσάνην, *Charſanem* vocat Anna Comnena. Nam ex Charſanes factum eſt Charſantes, & ſublata aſpirata *Arſantes*. Id vero non tantum ex nominis ſimilitudine conjicio, ſed ex ipſius Annæ narratione, de fuga patris ſui Alexii, poſt cladem à Roberto Guiſcardo acceptam, de qua prolixe agit. lib. 4. Caſtra poſuerat Alexius in loco circa templum ſancti Nicolai, de Petra ad littus maris, dum Guiſcardus Dyrrhachium oppugnabat, fit pugna, vincit Guiſcardus, Alexium fugientem Galli ſequuntur uſque ad locum, qui *mala coſta* dicebatur, ardua ſcilicet petra, quæ Charſanem fluvium præfluentem habet, ibi aſſequuntur Alexium Galli, at ille equo vectus mirabili petram præruptam ſaltu ſuperat, & ſic evaſit ab eorum manibus, & per montium amfractus biduo vagatus Achridem pervenit, unde colligo, *Charſanem*, illum eſſe *Arzentam* à Magino deſcriptum, qui à meridie fluens & poſtea ad orientem ſe flectens in mare prope Dyrrhachium exit. Is fluvius in Magini tabula lacum facit, vel per eum tranſit, unde etiam Apſus oritur, quod etiam ſequitur Caſtaldus in ſua mappa, ſive alter ab altero ſic expreſſerit, ſive veritate ſitus hodierni ſic cogente. Sed quoniam de eo lacu (quem ſatis magnum deſcribunt) nihil di-

hil dixerint antiqui, licet de ea regione multa dixerint, ob bellum civile inter Cæſarem & Pompejum tanta contentione in iis locis geſtum, puto, ſi is lacus verus ſit, eam regionem ſtatum mutaſſe, ut ſæpe fit, & eum lacum terræ motu emerſiſſe, quem ſine nomine ponunt. In eum fluvium *Arzenta* in Magini tabula defluit alius fluvius ex latere ſiniſtro ſecundum *Arzentæ* decurſum, quem ſuſpicor eſſe *Buzen*, de quo Anna Comnena lib. 13.

CAPUT XXIII.

De Apſo fluvio.

A Petra verſus meridiem procedendo, *Apſus*, fluvius in mare exit, memoratus Straboni, Plutarcho, Ptolemæo, Dioni, Græcis autoribus; Latinis vero Cæſari, Livio, Lucano, Vibio. Nobilitatus fuit is fluvius maxime, eo quod occupata fuerunt ejus littora caſtris Cæſaris & Pompeji, de eo ſic Cæſar lib. 7. *Cæſar præoccupato itinere ad Dyrrhachium finem properandi fecit, caſtraque ad flumen Apſum ponit in finibus Appolloniatum, ut vigiliis caſtelliſque bene meritæ civitates tutæ eſſent præſidio, ibi reliquarum ex Italia legionum adventum expectare, & ſub pellibus hyemare conſtituit. Hoc idem Pompejus fecit, & trans flumen Apſum, poſitis caſtris eo copias omnes auxiliaque conduxit.* Ex hoc loco patet, eum fluvium inter Dyrrhachium & Apolloniam fluere, quod firmat T. Livius lib. 3. *Conſul Sulpicius eo tempore ad Apſum flumen habebat caſtra.* &c. Id flumen apud Plutarchum in Flaminio male poſitum fuiſſe, & ibi pro Ἄψῳ debere legi Ἀώῳ, docuimus in noſtris criticis exercitationibus, fuſe ſatis. Eum fuiſſe ſatis latum & profundum, & vado in inferiori parte non trajici

jici posse, patet ex eo, quod Pompejus, cum in animo haberet copias Cæsaris delere, antequam Antonius adveniret, pontem super eo extruxit, sed malo eventu, sic de ea re Dio Cassius lib. 41. Γνοὺς δὲ ταῦθ' ὁ Πομπήϊος, συμβαλεῖν μὲν αὐτῷ ὡς τάχιστ' ἐθέλεσε, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ποταμὸν διαβῆναι ἐπεχείρησε, ὡς δὲ γέφυρα βάρος λαβοῦσα διελύθη, καὶ τινὲς τῶν διαβεβηκότων μονωθέντες ἀπώλοντο, ἐπέσχεν. Id est: *Cum hæc rescivisset* Pompejus, *quam citissime cum eo congredi volebat, & ea de causa fluvium trajicere tentavit, sed cum pons præ nimio onere dissolutus fuisset, & aliqui eorum, qui primi transierant, periissent, retinuit se.* Navium etiam capax erat in parte inferiore prope mare, causam paludi, per quam transit, ait esse Lucanus lib. 5.

> - - - - *Apso gestare carinas*
> *Causa palus leni quam fallens egerit unda.*

Et parum spatii erat inter eam paludem & mare, nam sic Dio eodem lib. de Cæsare: Αὐτοῦ δὲ δὴ τοῦ Δυῤῥαχίου ὁ Καῖσαρ μεταξὺ τῶν τε ἑλῶν, καὶ τῆς θαλάσσης νυκτὸς, ὡς καὶ προδοθησομένου, τῶν τε ἀμυνομένων πειράσας, εἴσω μὲν τῶν στενῶν παρῆλθε. Id est: *Cæsar etiam Dyrrhachium* (tentavit,) *& inter paludes & mare angustias adiit noctu, tamquam si ipsi proditum iri speraret, & ut experimentum faceret eorum, qui illud defendebant, intra angustias processit.* Apsus non multum terræ peragrat, sed brevis est ejus defluxus, quod Lucanus nos docet, dum de eo & Genuso sic canit:

> - - - - *Neuter se longo gurgite lassat,*
> *Sed minimum terræ vicino littore novit.*

Inde est, quod de eo nihil dicitur in magno illo terræ spacio, quod ambitu munitionum suarum Cæsar & Pompejus amplexi sunt. Ideo nuperi Geographi critico aculeo transfigi merentur, qui in Græciæ tabulis quas

publice propoſuerunt, male ſequuti ſunt Caſtaldi errorem, qui in ſua Græciæ hodiernæ delineatione, eum fluvium (vel Panyaſum, nam ab eodem lacu eos decurrere, & in lacum unicum influere facit, non addito nomine) uſque à Theſſaliæ limite non longe à Penei fonte deducit, & eum in longitudine decurſus duplum Aoi depingit: cum è contrario Aous ab eo limite deducendus erat, & multo longiori decurſu delineandus, ut infra Deo dante docebimus. Mercator etiam in ſuis tabulis eum errorem ſequitur, cujus nec Ptolemæus, nec Sophianus autores fuerunt, & mirum eſt, eos errorem ſuum non deprehendiſſe ex nomine loci, quem ponunt ad ripam falſi eorum Apſi, cujus loci nomen eſt in Caſtaldi tabula, *Auoſtema*, in mappa recenti Philippi de la Rue *Auoſtoma*, ſed ut ratio ſuadet, legi debet *Auoſtena*. Id nomen Græce procul dubio dicebatur Α'ώυ ϛενὰ, de quo loco Livius lib. 32. cujus verba infra citabimus, cum de Aoo tractabimus. Id nomen eos docere debebat, eo loci Apſum non fluere, ſed Aoum. Nam Α'ώυ ϛενὰ ad verbum reddi debet, *Aoi anguſtiæ*. Apſum nunc *Ureum* ab incolis vocari, aſſerit Dominicus Niger lib. XI. & ab Olybo monte decurrere ait. Caſtaldus Uregum vocat, alii ex Theveto Spirnaſſam vocant,& Urego caſtellum ad ejus os ponunt,quinam,melius ætas ventura forte docebit, ſi quando, Turcis profligatis, ea loca luſtrare licebit. De Olybo monte nihil umquam legi, & unde Niger id habeat, fateor me ignorare. Circa, vel non longe ab Apſi ore ſitæ fuerunt eæ ſalinæ, de quibus in vita Scanderbegi fit mentio, ut ſupra notavimus, ſed de iis tacent antiqui.

CAPUT

CAPUT XXIV.

De Genuso fluvio.

Post Apsum unius diei itinere exercitus in ordine procedentis, *Genusus* in mare se exonerat. A Ptolemæo non est notatus, & inter Græcos soli Dioni Cassio, inter Latinos Cæsari, Livio, Lucano & Vibio sequestri memoratur. Spatium quod inter eum & Apsum intercedit definit Cæsar civil. 3. Nam postquam pugnam suorum minus felicem ob munitionem, quæ à castris Pompeji ad flumen Apsum usque per passus 400. pertinebat, narravit, & profectionis suæ Apolloniam versus rationem reddidit, de Pompejanis suo receptui incommodantibus sic ait: *Sed cum ventum esset ad flumen Genusum, quod ripis erat impeditis, consequutus equitatus novissimos prælio detinebat*. Et paulo post, Pompejanis repulsis, sic pergit: *Confecto justo itinere unius diei, quod proposuerat Cæsar, transductoque exercitu, flumen veteribus suis castris contra Asparagium consedit*. En justum unius diei iter, instructo exercitu scilicet & quadrato agmine incedendo, inter castra ad Apsum & flumen Genusum. Id spatium tribus circiter ad summum leucis Gallicis definiri debet, & ex sequentibus patet, ita debere intelligi, si apud Cæsarem numeri bene se habent, sic enim de die sequenti ait: *Signo profectionis dato exercitum educit, duplicatoque ejus diei itinere* VIII. *millibus passuum ex eo loco procedit*. Si octo millia passuum fuerunt duplicatum iter præcedentis diei, restat, ut ille die præcedente quatuor tantum millia processerit, quibus addendo spatium, quod inter Apsum & castra Cæsaris erat, quinque milliaria circiter vel paulo plus

 colli-

colliguntur inter Apſum & Genuſum. Fluvius ille ſatis incitatus & rapidus erat, ſi fides Lucano, qui eum volucrem vocat lib. 5.

Prima duces vidit junctis conſiſtere caſtris
Tellus,quam volucer Genuſus, quam mollior Apſus
Circumeunt ripis.

Quali nomine nunc vocetur non inveni, & de eo nomine neotericæ tabulæ tacent. Sed ad ejus os caſtellum vel turrim vel oppidulum notant nomine *Pyrgo*, quod vocabulum turrem ſignificat, ex quo conjicio olim turrem eo loco ædificatam fuiſſe, ubi ſitum erat olim *Aſparagium*, de quo lôco ſolus Cæſar. lib. 3. de bello civili; ex eo tamen ſitum deprehendere conabimur. Cæſar igitur ait, Pompejum, poſtquam in caſſum prohibere tentaverat, ne Antonius cum Cæſare conjungeretur, in Macedoniam reverſum, ad *Aſparagium* caſtra poſuiſſe, ex eo conjicio non procul à mari ſitum fuiſſe eum pagum. Nam in tota ejus belli ratione videmus, id ſemper curæ fuiſſe Pompejo, ne procul à mari caſtra poneret, quoniam per mare frumentum & commeatus abunde illi ſuppetebant. Tunc Cæſar ipſe: *Juxta eum caſtra poſuit, eductis omnibus copiis acie inſtructa decernendi poteſtatem Pompejo fecit.* Unde colligo caſtra Pompeji & Cæſaris non habuiſſe fluvium intermedium, aliter Cæſar non bene diceret,ſe feciſſe decernendi poteſtatem,ſi fluvio interpoſito,aciem inſtruxiſſet. His poſitis, ex altero Cæſaris loco verum Aſparagii ſitum poſſumus invenire. Is eſt libri 2. jam ſupra citatus, ſed nunc iterum & integrior citandus: *Confecto juſto itinere unius diei quod propoſuerat Cæſar, tranſductoque exercitu,flumen Genuſum veteribus ſuis in caſtris contra Aſparagium conſedit.* Cæſar Pompejum reliquerat ad Apſum, & verſus Apolloniam tendebat, ut ex tota narratione patet, tranſmiſſo

Genuſo

Genuſo contra Aſparagium conſedit. Ergo Aſparagium erat prope Genuſum fluvium, verſus Apolloniam & meridiem, addit enim: *Simili ratione Pompejus, confecto ejuſdem diei itinere in ſuis veteribus caſtris ad Aſparagium conſedit.* En caſtra Pompeji ad Aſparagium, Cæſaris contra Aſparagium, & ut ſupra dixit *juxta eum*, ubi copiam pugnæ Pompejo fecerat. Unde ſequitur, utraque caſtra ultra Genuſum verſus Apolloniam fuiſſe. Ex nomine conjicere licet, locum fuiſſe riguum & pratenſe ad ipſas Genuſi ripas, gaudet enim Aſparagus planta locis humidis, & in pratis ſponte naſcitur. His rationibus inductus, Aſparagium ponendum cenſeo ad ripam Genuſi, Apolloniam & meridiem verſus non longe à mari.

CAPUT XXV.

De Loco, AD NOVAS dicto, & de CLODIANIS.

Ad ejuſdem Genuſi ripas, ſed longius à mari ponendus locus *Ad Novas* dictus, cujus loci nomen arguit, eum à Romanis conditum, & ab iis nomen accepiſſe. Ideo apud Græcos antiquos non eſt quærenda hujus loci mentio. Tum erat tantum manſio in via Egnatia, non oppidum. Et in nomine *Ad Novas* puto ſubintelligendum eſſe *Tabernas*. Ejus tamen loci mentio fit in itinerario Antonini, & medius ponitur inter Apolloniam & Clodianas. Ab Apollonia Ad Novas diſtantia fuit Mill. paſſ. 24. (ſi itinerario fides), & inde ad Clodianas 25. In tabulis Clodianæ notantur cum diſtantia ab Dyrrhachio M. P. quadraginta tria; differentia eſt milliarium ſex, quibus ſuperabat iter ab Apollonia ad Clodianas, & itineris ſpatium à Dyrrhachio ad

easdem Clodianas (supple tabernas) Ex positiones non multum differunt à Strabonis sententia lib. 7. ubi de via Egnatia sic ait: Συμβαίνει δὲ ἀπὸ ἴσου διαστήματος συμπίπτειν εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν, τοὺς τε ἐκ τῆς Ἀπολλωνίας ὁρμηθέντας, καὶ τοὺς ἐξ Ἐπιδάμνου. Id est: *Accidit autem ab eodem spatio eandem in viam incidere eos, qui ab Apollonia & eos, qui ab Epidamno proficiscuntur.* Ideo autem ponendas duco *Novas Tabernas* ad ipsius Genusi ripas, non quod ejus situs habeam probationes, sed ex verissimili conjectura, spatii mensura concedente, quod tabernæ & mansiones ut plurimum ponuntur ad loca, ubi aquandi facilitas hospites invitat.

Clodiana ceu Clodianæ fuit vel fuerunt in ipsa via Egnatia, nam si legatur ad Clodianas, ut in itinerario, subintelligi debet tabernas, si Clodiana legatur, ut in tabulis, subintelligere oportet, mansio, vel potius *villa*, à quodam, ut divinare licet, ex nobili illa Clodiorum familia Romana ædificata, unde ei nomen.

CAPUT XXVI.

De Aoo fluvio, qui & Æas.

Post Genusum & Asparagium *Aous*, vel *Æas* fluvius in mare decurrit, ejus mentionem inveni apud Scylacem, Lycophronem, Polybium, Cononem, Strabonem, Plutarchum, Pausaniam, Ptolemæum, Dionem, Stephanum. Inter Latinos vero ejus meminerunt, Valerius Maximus, Ovidius, Livius, Mela, Plinius, Florus, Vibius sequester, Jornandes, quorum plerique in ea voce corrigendi, nullum enim aliud nomen proprium tam varie expressum legitur apud autores, ob trium vocalium sine diphthongo in ea voce con-

concurſum, quod tam in Græca, quam in Latina lingua ſatis inſolitum eſt. Ideo id nomen ab antiquis Illyricis inditum puto. Primus omnium recenſendus & emendandus Scylax, utpote antiquiſſimus, ubi in capite Ἰλλύριοι ſic legitur: Ἡ δὲ Ἀπολλωνία ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπέχει στάδια ν'. καὶ ποταμὸς Δίας παραῤῥεῖ τὴν πόλιν. Id eſt: *Apollonia autem à mari diſtat ſtadiis 50. & fluvius Dias urbem præterfluit.* Ubi Iſaacus Voſſius correxit in margine Αἴας, optime, ut ſolet leni mutatione; nam idem Scylax paulo poſt: καὶ ὁ Αἴας ποταμὸς ἀπὸ τοῦ Πίνδου ὄρους παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν παραῤῥεῖ. Id eſt: *Et Æas fluvius à Pindo monte præter Apolloniam defluit.* Utroque nomine eum appellat Strabo lib. 7. Τὸν δὲ Ἄωον Αἴαντα καλεῖ Ἑκαταῖος, καὶ φησὶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου, τοῦ περὶ Λάκμον μᾶλλον, καὶ τοῦ αὐτοῦ μυχοῦ τόν τε Ἴναχον ῥεῖν εἰς Ἄργος πρὸς νότον, καὶ τὸν Αἴαντα πρὸς ἑσπέραν εἰς τὸν Ἀδρίαν. Id eſt: *Aoum Æanta vocat Hecatæus, & ait ab eodem loco circa Lacmum, & ab eodem receſſu Inachum fluere verſus Argos ad Notum, & Æanta ad occaſum in Hadriam.* Idem ait Stephanus, vel ex Strabone, vel ex ipſo Hecatæo; Λάκμων ἄκρα τοῦ Πίνδου ὄρους, ἐξ ἧς ὁ Ἴναχος καὶ ὁ Αἴας ῥεῖ ποταμὸς, ὡς Ἑκαταῖος. Id eſt: *Lacmoon, ſummitas Pindi montis, ex qua Inachus & Æas defluit fluvius, ut ait Hecatæus.* Corrigendus & in ejus fluvii nomine Polybii textus lib. 5. ubi de Philippo loquitur: Καὶ προσποιούμενος τὸν πλοῦν ὡς ἐπ' Ἀπολλωνίας ἤδη γε συνεγγίζοντος αὐτοῦ τοῖς περὶ τὸν Λώϊον ποταμὸν τόποις, ὃς ῥεῖ παρὰ τὴν τῶν Ἀπολλωνιάτων πόλιν &c. Id eſt: *Vela in altum dedit, tamquam peteret Apolloniam, ubi autem venit prope amnis Loji loca, qui Apolloniatarum urbem præterlabitur.* Sic Caſaubonus, qui ut dubitans addidit in parentheſi, *ſive is potius eſt Aous.* At audacter debebat ſine hæſitatione emendare eum locum, & pro Λώϊον reponere Ἄωον, nullus enim illic

fluvius

fluvius Loïus. Emendandus etiam in eo eſt Conon apud Photium cap. 30. ubi legitur: καὶ ἡ Ἀπολλωνία πό-λις Ἑλλάς ἐστὶν ἐν τῇ Ἰλλυρίων γῇ, κεῖται δὲ ἐπὶ θαλάσσης καὶ πο-ταμὸς Λῶος διὰ μέσης αὐτῆς ῥέων, καὶ οὗτος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰώνιον πέλαγος. Id eſt: *Et Apollonia urbs eſt Græca in Illy-riorum terra, ſita eſt ad mare, & fluvius Lous per eam mediam fluens in Jonium mare exit.* Ubi manifeſtum eſt pro Λῶος addito, transverſa lineola debere legi, Ἄωος, *Aous.* Cæterum & in ſenſu etiam corrigendus Conon, loquitur enim παχυτέρως, non exacte. Nam nec ad ipſum mare ſita fuit Apollonia, nec Aous per me-diam urbem transfluebat, ut infra demonſtrabitur. Cor-rigendus etiam Plutarchus in Flaminio, ubi bis eadem pag. Ἄψον pro Ἄωον legitur facili ſane lapſu, nam ex ω ſolo apice addito, fit ψ, ſic habet Plutarchi locus: Καὶ τὸν Πούβλιον εὑρὼν μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντιστρατοπεδεύοντα τῷ Φι-λίππῳ, τὰς περὶ τὸν Ἄψον ποταμὸν ἐκβολὰς καὶ τὰ στενὰ φυ-λαττόντι. Id eſt: *Et cum Publium inveniſſet cum copiis, caſtris contra Philippum poſitis, qui cuſtodiebat fauces & anguſtias, quæ ſunt ad Apſum fluvium.* Et paulo poſt deſcribit eas fauces: Ὀρῶν δὲ μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ἑκατέ-ρωθεν εἰς μίαν φάραγγα μεγίστην καὶ βαθεῖαν συμφερομένων, διεκπίπτων ὁ Ἄψος καὶ σχῆμα καὶ τάχος ἐξομοιοῦται πρὸς τὸν Πηνειόν. Id eſt: *Magnis & excelſis montibus ex utroque latere in maximam & profundam vallem coeuntibus, per eam decurrens Apſus, & ſpecie & velocitate Peneo aſſi-milatur.* Sic Plutarchus. Nunc videndum quibus ratio-ne fultus eam de Apſo lectionem mutandam eſſe con-tendo. Eandem hiſtoriam narrat Livius antiquior Plu-tarcho, & in Græciæ rebus omnia habet ex Polybio, fidiſſimo autore; ait igitur Livius de eodem Philippo lib. 33. *Principio veris cum Athenagora omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaoniam per*

Epi-

Epirum ad occupandas, quæ ad Antigoniam fauces ſunt, (Stena vocant Græci.) Ipſe paucis poſt diebus graviore ſequutus agmine cum ſitum omnem regionis aſpexiſſet, maxime idoneum ad muniendum locum credidit eſſe præter amnem Aoum. Is inter montes, quorum alterum Æropum, alterum Aſnam incolæ vocant anguſta valle fluit iter exiguum ſuper ripam præbens. Et paulo poſt de conſule Pub. Villio Tappulo, (quem Plutarchi interpres locis citatis male P. Julium vocat) qui tunc contra Philippum, eas anguſtias inſidentem, bellum gerebat, ſic ait: *Hoc conſilium agitanti nuncius venit, T. Quintium conſulem factum, ſortitumque provinciam Macedoniam, muturato itinere jam Corcyram trajeciſſe. Valerius Antias intraſſe ſaltum Villium tradit, quia recto itinere nequierit omnibus à rege inſeſſis, ſequutum vallem, per quam mediam fertur Aous amnis, ponte raptim facto, in ripam, in qua erant caſtra regia tranſgreſſum acie conflixiſſe, fuſum fugatumque regem.* Et paulo poſt: *Cæteri Græci Latinique, quorum ego legi annales nihil memorabile à Villio factum, integrumque bellum inſequentem conſulem. T. Quintium accepiſſe tradunt.* Quare Plutarchum potius ex Livio, quam Livium ex Plutarcho corrigendum putem, plures me inducunt rationes. Primo, Livius antiquior, & qui Polybium fere ubique exſcribit, ut notum; & notavere multi ex doctis, tum Aoum ex Apſo factum fuiſſe apud Livium, multo difficilius eſt, quam in Græco Plutarchi Apſum ab Aoo, nam in Latino. *o.* mutandum fuiſſet in pſ. nulla litterarum ſimilitudine; at ut mutetur ω in ψ, unus tantum apex addendus eſt: tum Chaonia, ubi fuiſſe illas fauces Livius ait, vicina fuit Aoï decurſui, ab Apſo vero valde procul, qui brevem habebat decurſum, ut ſupra ex Lucano probavimus. Adde quod Pindus mons, ex quo defluere

Aoum ſupra ex Hecatæo & Strabone demonſtravimus, Chaoniam Epiri partem ſeptentrionalem à Theſſalia dividit, ut infra patebit, unde Aoum per Chaoniam fluere colligitur, & ideo eas fauces (quas in Chaonia fuiſſe ſupra Livius innuit) fuiſſe in Aoï defluxu, non vero in Apſi, bene concluditur. Locus ille Plutarchi mendoſus, fons eſt & origo erroris eorum, qui Apſum à Pindo deducunt in tabulis. Ideo in eo emendando laborandum eſſe duxi. Sed & alius Plutarchi locus in C. Cæſare de eo fluvio corrigendus eſt, ſic autem habet: Τοῦ δὲ Ἀνίου ποταμοῦ τὴν ναῦν ὑποφέροντος εἰς τὴν θαλάσσην. Id eſt: *Anio vero fluvio navem in mare provehente.* Ubi manifeſtum, pro Ἀνίου reponendum eſſe Ἀώου. Nam ſupra dixerat, Cæſarem, cum eſſet Apolloniæ, de transfretatione ad Antonium deliberaſſe, & id tentaſſe. At Apolloniam Aous præfluit, non Anius, ſed ex ω factum eſt νι. proclivi errore. Emendandus & in eo fluvio Florus lib. 2. cap. 7. in his verbis: *Enimvero Flaminio duce invios antea Chaonum montes, Pindumque amnem, per abrupta vadentem, & ipſa Macedoniæ clauſtra penetravimus.* Ibi Ortelius Eliam Vinetum ſequutus, pro *Pindum* legendum cenſet A*oum*. Sed cum nulla ſit inter *Pindum* & A*oum* litterarum ſimilitudo, aliter credo, & minima mutatione, pro *Pindumque amnem* lego *Pindique amnem*, & per eum amnem intelligo Aoum, vel ſi quis melius putabit legi *Pindique Aoum*, eadem ſententia, & ſic legendo rem, ut erat, narravit Florus. Nam Aous & in Pindo oritur, & per abrupta Pindi fluit, ut in ſupra ſcriptis docuimus. Rurſus emendandus & in ejus fluvii nomine Pauſanias in Meſſeniacis, ubi legitur: Ἐπεὶ δὲ Λώῳ διὰ τῆς Θεσπρωτίδος ῥέοντι. Id eſt: *Quippe è Loo per Theſprotidem fluenti.* Ubi legendum eſt, apice tranſverſali addito

dito, Ἀώῳ. Nec mirum, ſi eum per Theſprotos fluere ait: nam multi pro una & eadem gente Theſprotos & Chaonas ſumunt ob viciniam, licet olim diſtinctæ fuerint. Sic Euſtathius ad Periegeten, ad verſum 399. Oricum ait fuiſſe portum Theſproticum, qui in extremitate Chaoniæ fuit in ipſis Acrocerauniis, longe à Theſprotia proprie dicta. Scymnus eos conjungit verſu 443.

Ἔπειτα Θεσπρωτῶν τε καὶ Χαόνων

Ἔθνη κατοικεῖ βάρβαρ' οὐ πολὺν τόπον. Id eſt: *Deinde Theſprotorum & Chaonum gentes barbaræ habitant non amplam regionem.* Pauſanias igitur vel eos confundit, ut Euſtathius, vel Theſprotiæ limites uſque ad Pindum non male extendit. Jornandes etiam in eo flumine corrigendus lib. de Regnorum ſucceſſione cap. XI. ubi Florum videtur exſcripſiſſe, dum ſic ait: *Enimvero Flaminio duce ad invios antea Pop. Rom. Chaonum montes, Savumque amnem per abrupta vadentem, & ad ipſa Macedoniæ clauſtra penetratum victoria fuit.* Vides, quam germanus hic locus cum eo, quem ſupra ex Floro adduximus: hic luce clarius eſt, pro *Savumque amnem* legendum eſſe *Aoumque amnem*: nam S. capitalis littera in voce *Savumque* ex voce præcedente, quæ in eadem littera deſinit, male repetita eſt, quod ſæpe accidit. Unde firmatur lectio, quam nuper in loco Flori propoſuimus. Cæterum Αἴας & Ἄωος, *Æas* & *Aous*, unus & idem fluvius nominabatur. Si quis nobis non credit, audiat Plinium lib. 3. cap. 23. *Flumen Aous à quibuſdam* Aeas *nominatum*. Et Melam lib. 2: *Aeas ſecundum Apolloniam emittitur*, quod de Aoo omnes autores teſtantur. Et Valerius Maximus lib. 1. de Ominibus, *Æantem* prope Apolloniam fluentem nominat. Ad eum Valerii locum in ſuis notis Stepha-

nus Pighius ſic commentatur : *Ex quo quidem nomine ſuſpicor Apolloniatas nomen accepiſſe*, ἀὼς *enim ſalus vel medela eſt*. Vellem nos docuiſſet apud quem autorem eam vocem in eo ſignificatu invenit. Id certe latet, & plures viros doctos, quos ſuper eo ſignificatu conſului. Supra etiam Strabonem induximus dicentem, Hecatæum Aoum vocaviſſe etiam Æantem, & ejus ortum poſuiſſe ad Lacmonem Pindi cacumen quoddam, quod ſequutus eſt Lycophron in Alexandra verſu 1015: Λακμωνίου πίνοντες Αἴαντος ῥοάς. Id eſt: *Lacmonii Æantis fluenta bibentes*. Ad quæ Tzetzes: Λακμωνία καλεῖται ἡ τοῦ Πίνδου ὄρους ἄκρα. Id eſt: *Lacmonia vocatur ſummitas Pindi montis*. In eo igitur nihil eſt dubii, ſed Latini, & præſertim poëtæ, ut Ovidius, Lucanus & alii magis uſurpant vocem *Æas* ob commodiorem ſonum. Corrigendus & in eadem voce Dio lib. 41. ubi de Apollonia loquitur : Ὅ τι μάλιστα διὰ πάντων ἐθαύμασα, πῦρ πολὺ πρὸς τῷ Ἄνᾳ ποταμῷ ἀναδίδοται. Id eſt: *Quod autem maxime miratus ſum, multus ignis emicat circa Anam fluvium*. Ubi legendum eſſe *circa Aoum* manifeſtum fiet, quando paulo infra de *Nymphæo* Apolloniatum tractabimus, & ibi nos ducit Xiphilinus Dionis abbreviator, ubi legitur πρὸς τῷ Ἄνῳ. Corrigendus & Vibius Sequeſter, apud quem ſic legitur: *Aras Macedoniæ decurrit in Jonium mare*. Ubi reponendum *Æas*. Apud Ptolemæum etiam legebatur Λώου ποταμοῦ ἐκβολαί. Sed eum errorem pridem ſuſtulit in ſuo Ptolemæo Joannes Bertius. Eum errorem ſequutus fuerat Niger lib. XI. qui eum fluvium *Laum* vocat : *licet à quibuſdam*, *ait*, *Aous vocetur*. Eum ait *è Lachino monte erumpere inter montes Aſnaum & Meropum*. Quæ cum à Strabone & Livio habeat, non dubito *Lachinum* in *Lacmum* debere mutari, ut & *Meropum* in *Æropum*. Ait idem *Piergum*

gum nunc eum fluvium vocari, & P*iergum castellum fuisse olim Apolloniam*, de quo fidejussores requiro. Nam Castaldus in sua tabula P*iergum* ad Genusum posuit, in Apolloniæ vero situ, P*oline* nomine, non abludente ab antiquo ejus civitatis nomine, & ejus oppidi fluvium adjacentem P*oline* etiam nuncupat. At Barletius eum *Vavissam* vocat. Navium capacem fuisse usque ad Apolloniam, ex Livio colligitur lib. 24. *Legati* (ait) *ab Orico ad M. Valerium prætorem, præsidentem classi Brundisio*, (mallem Brundusium) *venerunt, nunciantes* P*hilippum primum Apolloniam tentasse levibus triremibus centum viginti, flumine adverso subvectum.* Unde colligo Lucanum, qui de eo lib.6. sic canit,

> P*urus in occasus parvi sed gurgitis Æas*
> *Jonio fluit inde mari*,

intellexisse non de toto fluvii decursu, sed de ejus origine in Molosside, de qua loquitur: nam *parvi gurgitis* non potest dici fluvius, qui classem tot biremium patiebatur, & ea de causa à quibusdam portus vocatur Apollonia, sed improprie; quod fecit Volfgangus Lazius, qui id improprium loquendi genus Cæsari falso tribuit, dum lib. 1. rerum Græcarum ait: *Cæsar tertio civilis belli trium ex Italia trajectuum portuumque in Epiro meminisse videtur, Orici, Apolloniæ, & Buthroti.* At Cæsar nullibi Apolloniam portum nominavit. Sequitur: *Quos hodie portus in Epiro Itali appellant, Velanam Apolloniæ & Buthrinto.* Sed nec Itali *Oricum Velanam* vocant, sed *Orso*: *Aulonem vero Valonem* non *Velanam*, ut plurimum. De *Orico* & *Apollonia* simul meminit Scymnus Chius, & Oricum vocat παράλιον πόλιν, *urbem littoralem*, quod de Apollonia non dicit. Cæterum fatum ejus fluvii fuit, ut male nomen suum ubique fere scriberetur, ut ex supradictis satis patet.

tet. Sed valde fallor, niſi & apud Plinium lib. 4. cap. I. etiam male expreſſum ſit in his verbis: *Moloſſorum flumina Aphas & Arachthus.* Is Aphas à Plutarcho memoratur in quæſtionibus Græcis, ſed peſſime expreſſus fere ubique: nam in luculenta editione Pariſienſi ſic legitur: Πλείονες γεγόνασιν Αἰνιάνων μεταναστάσεις, πρῶτον γὰρ οἰκοῦντες περὶ τὸ Δώτιον πεδίον ἐξέπεσον ὑπὸ Λαπιθῶν εἰς Αἴθικας. ἐκεῖθεν τῆς Μολοσσίας τὴν περὶ τὸν Ἀράυαν χώραν κατέσχον. Id eſt: *Plures fuerunt Aenianum tranſmigrationes, primum enim cum habitarent circa Dotium campum à Lapithis expulſi inde ad Aethicas regionem Moloſſidis, quæ eſt circa* Arauam, *poſſederant.* At Xylander interpres videtur legiſſe non Ἀράυαν, ſed Αὖιν, vertit enim circa A*uum*: Et quæ ſequuntur apud Plutarchum: ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραυαῖοι, indicant legi debere, Αὖαν ποταμὸν, vel ut legit Xylander Αὖον. Quod autem me ſuadet de Aoo vel Æante debere intelligi verba Plinii, eſt Arachthi fluvii mentio: nam Arachthus & Inachus, unus & idem fuit fluvius, ut infra docebimus, Inachus vero & Aous in eodem monte Lacmone originem habebant, in Moloſſide ideo eos conjunxit Plinius, ergo *Aeas*, *Aous*, *Aphas*, *Auus*, *Aravas*, *Lous*, ab Aoo vocabulo hiaſcentis pronuntiationis mihi videntur detorta, & omnibus illis locis puto legendum eſſe, vel Ἄωος, *Aous*, vel Αἴας, *Aeas*: Quæ duo nomina habuit is fluvius, quorum illum hiſtorici, hunc poëtæ ſæpius uſurpant. Eum ab accolis nunc *Vaniſſam* vocari aſſerit Barletius in Scanderbegi vita fol. 22. verſo. Sed hæc ſatis ſint de eo fluvio, quem olim fuiſſe terminum Taulantiorum ad mare ſuſpicor, quod infra non ſine ratione me ſuſpicari docebo. Ptolemæus tamen uſque ad Aulonem urbem eorum fines extendit, ſed ordine eo loci maxime turbato, & errante ibi numerorum calculo: adeo ut

ſecun-

ſecundum eos concinnatæ tabulæ errores & falſas πλημμελείας habeant manifeſtas.

CAPUT XXVII.

De Apollonia.

In Taulantiorum regione poſt Apſi fluminis oſtia Ptolemæus recenſet Apolloniam civitatem, & eam ex ejus numeris corruptis vel falſis ad mare ipſum poſuit Mercator, & ſatis longe ab Aoo. Peſſime. In Taulantiorum terra eam non cenſet fuiſſe Ariſtoteles in mirandis cap. 15. Ἐν δὲ Ἀπολλωνίᾳ τῇ πλησίον κειμένῃ τῆς τῶν Ταυλαντίων χώρας. Id eſt: *In Apollonia, quæ ſita eſt prope Taulantiorum regionem.* Et quare maluerit regionem vicinam proprio nomine deſignare, quam ipſam in qua ſita erat Apollonia, non video, niſi quod civitatem Græcam & liberam nobiliorem putavit, quam ut deberet regioni gentis barbaræ accenſeri. Nam ideo credo, plurimi regionem, in qua ſita erat, non aliter indigitaverunt, quam τὴν τῶν Ἀπολλωνιατῶν χώραν. Id eſt: *Apolloniatarum regionem*, exemplum Ariſtotelis ſequuti. Certum eſt tamen, in ſolo Illyriorum Taulantiorum conditam fuiſſe, & primum ab ipſis Taulantiis. Sed (ut puto) ſub alio nomine, de quo nihil invenitur. Id videtur ſequi ex infra allegatis. Ejus urbis meminere Scylax, Thucydides, Ariſtoteles, Theophraſtus, Scymnus, Polybius, Conon, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Appianus, Ælianus, Pauſanias, Dio, Stephanus, Georgius Syncellus, Conſtantinus, Tzetzes, Anthologia. Inter Latinos autem Cicero, Cæſar, Mela, Plinius, Suetonius, Vitruvius, & alii. De ejus origine, &

ne, & conditu diverſa tradunt autores. Antiquiſſimam originem ad Abantas ex Eubœa, qui poſt Elpenoris mortem ad ea littora ejecti fuerunt, refert Tzetzes ad Lycophronem ad verſum. 906. Quod non dubito eum ab antiquo quodam autore accepiſſe, puta ab Anticlide, qui νόστους, id eſt, *reditus* (à Troja ſcilicet) ſcripſerat, vel ab Hellanico, qui κτίσεις ἐθνῶν καὶ πόλεων, *conditus nationum & urbium* narraverat. Sic autem Tzetzes: Ἐλεφήνορος δὲ ἀποθανόντος ἐν Τροίᾳ, οἱ σὺν αὐτῷ ἐκριφθέντες περὶ τὸ Ἰώνιον, Ἀπολλωνίαν ᾤκησαν τὴν ἐν Ἠπείρῳ. Id eſt: *Elephenore autem mortuo ad Trojam, ejus ſocii, in Jonio jactati, Apolloniam eam, quæ eſt in Epiro, inhabitaverunt.* At in eo fabuloſo ſeculo nihil eſt certi: nam Pauſanias in Eliacis I. aliter de Abantibus rem narrat: Λοκροὶ τε ἐκ Θρονίου τοῦ ἐπὶ Βοαγρίῳ ποταμῷ, καὶ Ἄβαντες ἀπὸ Εὐβοίας ναυσὶν ὀκτὼ συναμφότεροι πρὸς τὰ ὄρη κατηνέχθησαν τὰ Κεραύνια, οἰκήσαντες δὲ ἐνταῦθα, καὶ πόλιν οἰκίσαντες Θρόνιον, καὶ τῆς γῆς ἀφ᾽ ὅσον ἐνέμοντο, Ἀβαντίδος ὄνομα ἀπὸ κοινοῦ λόγου θέμενοι, ἐκπίπτουσιν ὕστερον ἀπὸ Ἀπολλωνιατῶν ὁμόρων κρατηθέντες πολέμῳ. Id eſt: *Locri à Thronio, quod eſt ad Boagrium fluvium, & Abantes ex Eubœa ſimul, cum navibus octo delati ſunt ad montes Ceraunios, & illic habitantes urbem condiderunt Thronium, terram etiam, in quantum ejus occupaverant, Abantidem communi conſenſu appellaverunt: ea vero exceſſere poſtea bello victi ab Apolloniatibus conterminis.* Si Apolloniatæ Abantas à Cerauniis & Thronio ibi ſita pepulere, Abantes non fuerunt ipſi Apolloniatæ: ſed ab illis antiquitatis tenebris ad certiora procedamus. Fide dignior eſt Thucydides, qui lib. I. Apolloniam Κορινθίων ἀποικίαν, id eſt, *Corinthiorum coloniam* vocat. Scymnus Chius Corcyræos in ejus conditu ſocios Corinthiis addit his verſibus:

Οἷς

Οἷς πλησιόχωρος ἐστιν ἡ Ἀπολλωνία
Κορινθίων Κερκυραίων τε κλίσις. Id eſt:
Quibus vicina eſt Apollonia, Corinthiorum & Corcyræorum opus. Quibus conſentit ipſe Pauſanias, qui ad locum ſupra citatum addit: Ἀποικισθῆναι δὲ ἐκ Κερκύρας τὴν Ἀπολλωνίαν, οἱ δὲ Κορινθίοις αὐτοῖς μετεῖναι λαφύρων. Id eſt: *Deductam à Corcyra Apolloniam coloniam ajunt, alii vero Corinthios etiam prædæ participes fuiſſe.* Sed forte eo loco ſocietas prædæ, ſocietatem in fundanda colonia non inducit. Sed preſſius agit Stephanus, cujus hæc ſunt verba: Ἀπολλωνία...... πόλις Ἰλλυρίας, ἣν ᾤκουν Ἰλλύριοι οἱ κατ' Ἐπίδαμνον· ὕστερον διακοσίων Κορινθίων ἀποικία εἰς αὐτὴν ἐστάλη, ἧς ἡγεῖτο Γύλαξ, ὃς Γυλακίαν ὠνόμασε. Id eſt: *Apollonia...... urbs Illyriæ, quam habitabant Illyrii qui circa Epidamnum. Poſtea ducentorum Corinthiorum colonia in eam miſſa eſt, cujus dux erat Gylax, qui Gylaciam eam nominavit.* Id eveniſſe tempore quo Periander Corinthi Tyrannus erat, nos docet Plutarchus lib. de iis, qui ſero à numine puniuntur, his verbis: Ὥσπερ οὐδ' Ἀπολλωνίαν, οὐδ' Ἀνακτόριον, οὐδὲ τὴν Λευκαδίων χερρόνησον ᾤκουν Ἕλληνες, εἰ Περίανδρος ἐκολάσθη μὴ μετὰ πολὺν χρόνον. Id eſt: *Veluti neque Apolloniam, neque Anactorium, neque Leucadiorum peninſulam habitaſſent Græci, ſi Periander punitus fuiſſet non multo poſt tempore.* Itaque primus & antiquiſſimus ejus urbis conditus ad Illyrios referendus: Splendor & dignitas à Corinthiis & Corcyræis additus, qui ut in ea invaluere, ex barbara urbe Græcam fecerunt. Sed id nomen à duce Gylace impoſitum parum obtinuit. Nam ſpreto nominis autore Ἀπόλλωνα ἀρχηγέτην *Apollinem deductorem* ſibi aſſciverunt, & ab eo ſuam urbem Apolloniam vocaverunt. Id patet ex inſcriptione antiqua, quæ tempore Pauſa-

niæ adhuc Olympiæ videbatur, quam exhibet ille Eliacorum I.

> Μνάματ' Ἀπολλωνίας ἀνακείμεθα, τὰν ἐπὶ πόντῳ
> Ἰονίῳ Φοῖβος ᾤκισ' ἀκερσεκόμης.
> Οἳ γᾶς τέρματ' ἑλόντες Ἀβαντίδος ἐνθάδε ταῦτα,
> Ἔστασαν σὺν τοῖς ἐκ Θρονίου δεκάταν.

Id est: *Monimenta hic posita scimus Apolloniæ, quam ad Jonium mare condidit Phœbus intonsus. Qui cum cepissent Abantidis terræ limites, hic statuerunt prædæ decimam, cum iis qui ex Thronio.* Ita sonant verba Græca, & videntur innuere eos, qui Thronium habitabant una cum Apolloniatibus Abantas loco pepulisse, quod non videtur concordare cum loco Pausaniæ supra citato. Igitur sic de tota illa historia censendum est. Locri è Thronio, & Abantes ex Eubœa post Trojam deletam ad montes Ceraunios delati sunt in Epirum, ibi Thronium urbem condidere Locri, Abantes vero late regionem occupaverunt, quam Abantiam vocaverunt ab eorum communi nomine: procedente tempore inimici facti sunt Abantes & Locri, qui Thronium habitabant. At Locri, societate cum Apolloniatibus inita, Abantes expulerunt, & ex eorum præda decimam Jovi Olympio dedicaverunt. Et ex eo epigrammate patet, Apolloniatas gloriatos fuisse Apolline coloniæ ductore, spreta Gylacis memoria, & ideo Apolloniam suam urbem nominasse; forte eo quod, (ut suspicari licet) ex oraculi Delphici monitu eas sedes occupaverant; nam non consulto oraculo, talia raro aggrediebantur antiqui Græci. De ejus urbis situ Scylax: Ἐκ δὲ Ἐπιδάμνου εἰς Ἀπολλωνίαν πόλιν Ἑλληνίδα ὁδὸς ἡμέρων δύο, ἡ δὲ Ἀπολλωνία ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἀπέχει στάδια ν'. καὶ ποταμὸς Αἴας (sic legendum) παραρρεῖ τὴν πόλιν, ἀπὸ δὲ Ἀπολλωνίας εἰς Ἀμαντίαν στάδια τκ'. καὶ ὁ Αἴας ποταμὸς ἀπὸ τοῦ Πίν-

δου

δυ ὅρυς παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν παραῤῥεῖ. Id eſt: *Ab Epidamno ad Apolloniam urbem Græcam duorum dierum eſt via: Apollonia vero abeſt à mari ſtadia 50. & fluvius Æas urbem præterfluit. Ab Apollonia vero ad* Aman*tiam ſtadia ſunt* 320. *& Æas fluvius à Pindo monte ortus, Apolloniam præterfluit.* Ex hoc loco Scylacis interpretanda ſunt verba epigrammatis ſupra citati, ubi legitur τὰν δ' ἐπὶ πόντῳ Ἰωνίῳ. Id eſt: *Quam ad mare Jonium.* Quæ verba poëtæ ad metri rationem compoſita, non ad exactam urbis poſitionem, commode ad rei veritatem accommodanda ſunt, non enim in ipſo maris littore ſita erat, ſed in eo terræ tractu, qui ſecundum littus Jonii maris extendebatur, ſtadiis tantum 50. à mari recedens. Spatium illud auget Plinius lib. 3. cap. 23. *Apollonia quondam Corinthiorum colônia ſeptem M. paſſ. à mari recedere.* Cononis locum de ea civitate ſupra in Aoo flumine adduximus & interpretati ſumus, eum repetere tædioſum foret, & ei fidem adhibere, contra Scylacem geographice ſcribentem, non debemus. Ex narratione certe hiſtoriæ Cæſaris, qui cum Apolloniæ eſſet clam noctu per Aoum fluvium in mare vectus eſt, patet, Aoum non longe fuiſſe ab ea urbe. Ea hiſtoria extat apud Plutarchum in Cæſare, eam ſupra citavimus, ubi male Ἀνίυ pro Ἀώυ legi notavimus. Ibi etiam Polybii locum adduximus, ex quo conſtat, eam civitatem ad Aoum ſitam fuiſſe. Locum etiam Dionis adduximus, qui ſpacium non notat. Ideo eum locum rurſus hic ponere ſuperſedebimus. Sed de Ptolemæo non tacendum, ex cujus numeris corruptis Mercator eam poſuit ad littus maris, inter Apſi & Aoï Oſtia, & Aoo quidem propior. Sed ut tertiam partem ſpatii inter Aoum & Apſum occupet. Is error non eſt ſequendus, nam Strabo exacte notat

ſpatium, quo à mari, & ſpacium, quo à fluvio diſtabat, ſic enim apud eum legitur lib. 7: Εἶθ' ὁ Ἄψος ποταμὸς καὶ ὁ Ἀῶος ἐφ' ᾧ Ἀπολλωνία πόλις εὐνομωτάτη, κτίσμα Κορινθίων καὶ Κερκυραίων, τοῦ ποταμοῦ μὲν ἀπέχουσα σταδίους δέκα, τῆς θαλάσσης δὲ ἑξήκοντα. Id eſt: *Deinde Apſus fluvius, & Aous ad quem ſita eſt Apollonia civitas optimis legibus conſtituta, opus Corinthiorum & Corcyræorum, abeſt à fluvio ſtadiis decem, à mari vero ſexaginta.* Cononis igitur narratione neglecta, & Ptolemæi numeris corruptis inſuper habitis, eum ſitum ei tribuimus, quem Scylax, & Strabo, & Plinius, ſatis in eo conſentientes, illi aſſignant. Sed notandum eſt, Pomponii Melæ grave erratum, qui procedendo ab Epiro & meridie ad Illyrios & ſeptentrionem, Apolloniam ultra Dyrrhachium ponit; ejus verba ſunt: *Urbium prima eſt Oricum, ſecunda Dyrrhachium, Epidamnos ante erat. Romani nomen mutavere, quia velut in damnum ituris omen id viſum eſt. Ultra ſunt Apollonia, Salona, Jadera.* Si ita ſcripſit Mela, certe non poteſt excuſari. Ejus partem quandam fuiſſe in edito & ſine aqua, ubi arx erat ædificata, Cæſar nos docet civil. 3. his verbis: *Recepto Cæſar Orico Apolloniam proficiſcitur. Ejus adventu audito. L. Staberius, qui ibi præerat, aquam comportare in arcem, atque eam munire, obſideſque ab Apolloniatibus exigere cœpit.* Et ideo (credo) in mare proſpectum habebat ea parte, & à mari videbatur: Nam idem Cæſar de Antonii claſſis adventu ait: *Altera die Apolloniam Dyrrhachiumque prætervehuntur.* Quod minus proprie dictum foret, niſi Apollonia fuiſſet in conſpectu claſſis. Eam civitatem in optimo ſitu fuiſſe, tum ob aëris temperiem, tum ob ſoli qualitatem, & à mari utilitatem, dicunt Theophraſtus, & Dio Caſſius: Ille hiſt. plant. lib. I. cap. 10. ait: Διαφέρει δὲ ὡς ἔοικε χώρα

χώρας,

χώρας, καὶ ἀὴρ ἀέρος εἰς τὸ κόπτεσθαι, καὶ μὴ τὰ σπέρματα. Ἐν Ἀπολλωνίᾳ γ' οὖν τῇ περὶ τὸν Ἰώνιον, οὐκ ἐσθίεσθαί φασιν ὅλως κύαμον, διὸ καὶ εἰς θησαυρισμὸν ἀποτίθεσθαι. Id eſt: *Differt etiam regio à regione, & aër ab aëre, ut ſemen male afficiatur vel non. In Apollonia igitur, quæ eſt ad Jonium, ajunt fabam non corrodi, & ideo eam in poſteriorem uſum reponunt.* Et rurſus de cauſis plant. lib. 3. cap. 2. Ἐν Ἀπολλωνίᾳ οὖν τῇ περὶ τὸν Ἰώνιον, πολλά φασιν ἔτη διαμένειν τοὺς κυάμους. *In Apollonia igitur quæ eſt ad Jonium multos annos durare fabas ajunt.* Et Dio lib. 41: Ἡ δὲ Ἀπολλωνία αὐτὴ Κορινθία, ἐν καλῷ μὲν τῆς γῆς, ἐν καλῷ δὲ καὶ τῆς θαλάσσης, ποταμῶν τ' ἄριστα κεῖται. Id eſt: *Apollonia autem Corinthia, optime & quod ad ſolum, & quod ad mare & fluvios ſita eſt.* De civium moribus & civitatis inſtitutis paulo ſupra Strabonem audivimus, qui eam optimis moribus conſtitutam vocat. Ælianus Var. hiſt. lib. 13. cap. 16. ait: *Eos Lacedæmoniorum more peregrinos ab urbe ſua abigere ſolitos fuiſſe.* Sed vel is mos evanuerat, vel nondum obtinebat, quando incolæ Cyceſii & Dyſpontii urbium in Piſatide, Epidamnum & Apolloniam commigravere, quod ait Strabo lib. 8. Prudentes & moderatos fuiſſe, diſcimus à Dione in fragmentis à Valeſio publicatis, & ex T. Livii epitome libri 15. Narrant enim, cum Romani Apolloniatibus dediſſent ad pœnam Q. Fabium Senatorium Juvenem, eo quod ejus civitatis Legatos pulſaverat, Apolloniatas eum illæſum & incolumem domum remiſiſſe. Idem & Zonaras narrat lib. 2. Videndus & Ariſtoteles politic. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 4. ubi ſtatum ejus civitatis fuiſſe aliquantenus ariſtocraticum dicere videtur. De ejus celebritate Cicero in Piſonem: *Apolloniam magnam urbem & gravem* vocat, & iiſdem verbis utitur Philippica XI. Sed maximam adepta eſt celebritatem, quando Ju-

do Julius Cæſar eam dignam judicavit, ubi inſtitueretur Octavius Cæſar, poſtea Imperator & Auguſtus factus, & ex eo alumno magnam gloriam ſibi jure comparavit. Inde enim colligitur, ſtudia litterarum & Philoſophiæ ibi maxime floruiſſe, quando Cæſar eam prætulit Athenis, Maſſiliæ, & ipſi etiam Romæ. Id notius eſt, quam ut autoritatibus opus ſit. Id nos docent Plutarchus, Suetonius, Africanus apud Syncellum, Dio, & alii plures. Nec eſt contra tot antiquos audiendus Philippus Brictius Jeſuita, qui in ſuis parallelis ſecundæ partis lib. 3. id tribuit Apolloniæ Mygdoniæ, maximo errore. Celebrem etiam eam fecerunt bituminis & picis fodinæ, de quibus Plin. lib. 24. cap. 7. *Eſt & Piſſaſphaltos, mixta bitumini pice naturaliter ex Apolloniatum agro.* Ælianus Var. hiſt. lib. 13. cap. 16 Ἀπολλωνιάται πόλιν οἰκοῦσι γείτονα Ἐπιδάμνου, ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ, καὶ ἐν τοῖς πλησίον αὐτῆς χωρίοις ἄσφαλτός ἐστιν ὀρυκτή, καὶ πιμπλᾶ τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀνατέλλουσα τρόπον, ὃν καὶ αἱ πλεῖσται πηγαὶ τῶν ὑδάτων. Id eſt: *Apolloniatæ urbem incolunt Epidamno vicinam, & in prædiis vicinis aſphaltus ineſt foſſilis, è terra oriens, & locum implens eodem modo quo pleræque aquarum fontes.* Vitruvius lib. 8. cap. 3. *Zacyntho, & circa Dyrrhachium & Apolloniam fontes ſunt, qui magnam picis multitudinem cum aqua vomunt.* Ea diu ſuis legibus uſa eſt, ſed cum Macedoniæ & Illyriorum regibus vicina foret, ab utriſque affectata & bello petita eſt. Caſſander igitur contra Ætolos bellum gerens, ejus belli πάρεργον Apolloniæ acquiſitionem fecit, eam enim primo impetu cepit. Diodor. lib. 19. de Caſſandro: Ὁρμὴν ἐπὶ τὴν Ἀδρίαν ποιησάμενος, Ἀπολλωνίαν ἐξ ἐφόδου παρέλαβεν. Id eſt: *Expediionem in Adriam cum feciſſet, Apolloniam in reditu cepit.* Sed paullo poſt à Glaucia Illyriorum rege obſidione cincta,

ope

ope Acrotati Lacedæmoniorum regis liberata eſt; & cum Glaucia facto fœdere pacificata fuit, ut ex eodem Diodoro paulo poſt eodem libro diſcimus. Iterum à Caſſandro bello tentata, à Corcyræis auxilium accepit, qui eam ſui juris iterum & liberam fecerunt, quod idem Diodorus narrat eodem libro. Poſtea cum inter Romanos & Tentam Illyriorum reginam bellum gereretur, Apolloniatæ ſponte ſe in fidem Romanorum dediderunt: ſponte dico, eo quod ſine bello, at non ſine metu; uterque enim Conſul aderat cum exercitu pedeſtri & claſſe, & ab eo tempore ſub Romanorum imperio fuere, hæc Polybius lib. 2. Bello civili à Pompejo prius occupata & præſidio firmata, nihilominus miſſis legatis, Cæſarem accerſivit, jam ad eos properantem; & neglecto Staberio præfecto, Cæſarem recepere Apolloniatæ, & conſtanter ejus partes tutati ſunt, quod narrat Cæſar lib. 3. civil. At in bello quod in iis partibus geſtum eſt inter C. Antonium & M. Brutum, cum ambo illi duces Apolloniatas ad partes quiſque ſuas traherent, Brutum prætulerunt, id tradit Plutarchus in Bruto. Sed mirum eſt, de ea urbe tam celebri, mediæ & inferioris ætatis auctores nihil dixiſſe. Ideo videtur à priſtina gloria degeneraſſe, & eviluiſſe, cum de ea nihil inveniatur dictu dignum. Joannes Criſpus in epiſtola ad Pontificem ait, Solimannum Apolloniam veniſſe, & ibi ſua caſtra poſuiſſe. Barletius eam bis tantum nominat, de ea nihil narrat, niſi quod eam vocat civitatem optimis inſtitutam legibus, quod ex Strabonis teſtimonio procul dubio dicit. Eam Comnena non nominat, ut nec Nicetas, nec duo Nicephori, nec Conſtantini, nec Ducas, nec cæteri, quos mihi contigit legiſſe. Inferioris ſeculi Græci autores, qui quando de ea ſiluerunt, & nobis ſilendum eſt. Illuſtres tulit olim:

Pithe-

Pithenium ſacrarum ovium curam habentem, cui cum oculos eruiſſent, eo quod ſexaginta lupi maximam ſtragem in grege ſacro fecerant, iram deorum incurrerunt, & terræ ſterilitate maxima preſſi, oraculum conſuluerunt, qui juſſit Pithenio, ut ſatisfacerent, quod fecerunt, duobus ſuburbanis prædiis & domo, quam elegit, in urbe eum donantes. Id narrat Conon apud Photium narratione 30. Tulit & Meneptolemum Olympionicem, de quo Pauſanias Eliac. 2. Κεῖνται δὲ καὶ ἐν παισὶν εἰληφότες δρόμου νίκας Μενεπτόλεμος ἐξ Ἀπολλωνίας τῆς ἐν Ἰωνίῳ. Id eſt: *Sunt etiam qui in pueris curſus victorias reportarunt Meneptolemus ex Apollonia, quæ eſt in Jonio ſinu.* Retinet etiam hodie antiquum nomen, ſi fides Caſtaldo in ſua Græciæ tabula, ubi eam notat cum nomine *Poline*, & ita quoque putat Sophianus. At Dominicus Niger aliter cenſet, ejus hæc ſunt verba: *Apollonia urbs eſt clariſſima, quondam optimis, ut Strabo ait, inſtituta legibus. Stadiis decem à Lao (lege Aoo) amne diſtans, à mari ſexaginta. Auguſti Cæſaris ſtudio, qui illic Græcas didicit literas, memorabilis, in quo nunc loco caſtellum eſt, quod illi Piergum à fluvio dicunt, Laum enim (lege Aoum.) ſic vocant.* At aliter Caſtaldus, qui P*irgo* caſtellum notat, ad os Genuſi fluvii, & ſequutus eſt eum, qui nuper Turciæ ſeptentrionalis tabulam delineavit *Philippus de la Rue.* Id caſtellum, non dubito quin à Græcis nominatum fuerit, πύργος, id eſt, *turris*, ad littus maris ædificatum, ſpeculandi in mare cauſa, ad littoralis regionis ſecuritatem. Ideo non poteſt eſſe Apollonia, quæ ſtadiis 60. diſtabat à mari. At ad ipſum Aoï fluminis os oppidum ponunt *Spinarſo*, vel *Spinarſa.* Ortelius in ſuo lexico Pinetum citans, Apolloniam nunc *Siſſopoli* vocari ait, maximo ſane errore Pineti & Ortelii. Nam *Siſſopoli* vel *Sixopoli* vocatur urbs

catur urbs, quæ ſine dubio olim Apollonia, at ea quæ P*onti* dicitur & in Thracia ad mare Euxinum ſita eſt, teſtibus Dominico nigro Geog. commentario 10. (ubi de Thracia ad Ponti Euxini oram agit: *Mox Apollonia, Anthium prius appellata, Mileſiorum colonia........ nunc Sixopolis dicitur*) & Caſtaldo, qui in ſua Romaniæ tabula *Siſſopolin* ponit ad Euxini littus, ad Hæmi montis radices. Brictius Pinetum citat, nec caſtigat. Maginus etiam in ſua Græcia cap. 4. hæc habet: *Apollonia in littore Ponti nunc Siſſopoli.* Melius procul dubio Caſtaldus, qui eum P*oline* nominat ab antiqua appellatione, nomine parum detorto. Nam Joannes Criſpus Ægæi Naxique dux ſupra laudatus, in ſua ad Pontificem & Chriſtianos principes epiſtola ait: *Cum proximo itaque Majo & Junio è Ponto & Propontide maximas Solimannus centum & quinquaginta triremes, ac biremes octoginta & præter has hippagines, & onerarias & actuarias naves* 170. *centumque ſimul alia non unius generis navigia eodem tempore, primo in Ægæum mare, ac ſubinde in Ionium & in Hadriaticum; demum ad Epiri littora miſiſſet, ipſe itinere terreſtri cum centum, & aliquot ultra millibus, partim equitibus, partim peditibus..... Apolloniam recta contendit.* Certe ſi tempore Joannis Criſpi & Solimanni alio nomine vocata fuiſſet, uſus non fuiſſet Joannis Criſpus ille nomine, quod jam in deſuetudinem abierat. Hæc ſunt quæ de ea civitate mihi legere contigit: ea boni conſule lector. Tu forte plura dabis & meliora.

CAPUT XXVIII.

De loco NYMPHÆUM dicto.

Paulo ſupra Apolloniam ad ſeptentrionem & ortum, non longe ab Aoi fluvii ripa, fuit *NYMPHÆUM* locus celebris *in Apolloniatum finibus*, ut ait Plin. lib. 3. cap. 23. Locum dico, non oppidum: non enim conſtat ex antiquorum teſtimonio, oppidum ibi fuiſſe vel pagum. De eo loco mentionem fecerunt Græci autores Ariſtoteles, Plutarchus, Ælianus & Dio Caſſius; inter Latinos T. Livius, Plinius, Vitruvius. Et Ariſtoteles quidem de eo loco, non addito nomine, loquitur lib. de mirandis his verbis: Φασὶ δὲ καὶ περὶ Ἀπυντανίαν, πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς Ἀπολλωνιάτιδος εἶναί τινα πέτραν, ἐξ ἧς τὸ μὲν ἀνιὸν πῦρ οὐ φανερόν ἐστιν, ἐπειδὰν δὲ ἔλαιον ἐπιχυθῇ ἐπ' αὐτὴν ἐκφλογοῦται. Id eſt: *Ajunt circa Atintaniam, in finibus, vel ad fines Apolloniatum eſſe quandam petram, ex qua ignis, qui emittitur, non eſt manifeſtus; ſi vero oleum infundatur in flammam accenditur.* In hoc Ariſtotelis loco dubium eſt, an per πέτραν intellexerit λίθον *lapidem*, an vero *cautem* vel *rupem*, utroque enim modo ſumitur ea vox: alii certe autores nullam ibi rupem notant, ſed potius prata & valles riguas. Sic enim Plutarchus in Sylla: Ἡ δὲ Ἀπολλωνία πλησίον ἐστὶ καὶ πρὸς αὐτῇ τὸ Νυμφαῖον, ἱερὸς τόπος ἐκ χλοερᾶς νάπης καὶ λειμώνων ἀναδιδοὺς πυρὸς πηγὰς σποράδας ἐνδελεχῶς ῥέοντος. Id eſt: *Prope eſt Apollonia & in vicinia Nymphæum, ſacer locus, qui ex virenti valle & pratis, fontes ignis diſperſas perpetuo manantes emittit.* Collem tamen exiguum ibi locat Ælianus, cujus locum jam ſupra adduximus. Sed locum, de quo tractamus, graphice depingit,

pingit, tamquam ipſe oculis luſtraſſet, ejus verba rurſus non pigebit attexere: Ἀπολλωνιᾶται πόλιν οἰκοῦσι πλησίον Ἐπιδάμνου ἐν τῷ Ἰωνίῳ κόλπῳ· καὶ ἐν τοῖς πλησίον αὐτῆς χωρίοις ἄσφαλτός ἐστιν ὀρυκτὴ, καὶ πιμπλᾶ τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναδίδουσα, τρόπον ὃν καὶ αἱ πλεῖσται πηγαὶ τῶν ὑδάτων· Οὐ πόῤῥω δὲ καὶ τὸ ἀθάνατον δείκνυται πῦρ· ὁ δὲ καιόμενός ἐστι λόφος ὀλίγος, καὶ οὐκ εἰς μέγα διήκει, καὶ ἔχει περίβολον οὐ πολύν· ὄζει δὲ θείου καὶ στυπτηρίας, καὶ περὶ αὐτὸν ἐστὶ δένδρα εὐθαλῆ, καὶ πολλὰ χλωρὰ, καὶ τὸ πῦρ πλησίον ἀνακμάζων οὐδὲν λυπεῖ. &c. Melius mihi videretur ſententia procedere, ſi legeretur: καὶ πιμπλᾶ τὸν αὐτὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναδίδουσα τόπον· ὡς καὶ αἱ πλεῖσται. &c. Ut ſic intelligatur: *Apolloniatæ urbem incolunt prope Epidamnum in Ionio ſinu, atque in vicinis prope eam locis, bituminis fodina eſt, & quæ replet locum è terra ſcuturiens, ut pleræque fontes aquarum. Non procul etiam immortalis ignis monſtratur. Eſt autem ardens collis non ita, magnus neque magnum ſpatium occupans, neque longum ambitum complectens, ſulphur autem olet & alumen, circumque ipſum pulcherrimæ ſunt arbores, multaque loca viridantia, quæ nihil ab igne vicino læduntur.* &c. Id genus foſſilis bituminis ceu picis Plinius *Piſſaſphaltum* vocat lib. 24. cap. 7. *Eſt & Piſſaſphaltos mixta bitumini pice naturaliter in Apolloniatum agro.* Vitruvius lib. 8. cap. 8. eam picem cum aqua exire ait, quod jam ſupra notavimus pag. 144. Dio Caſſius de eo loco lib. 41. Ὅ τι μάλιστα διὰ πάντων ἐθαύμασα πῦρ πολὺ πρὸς τῷ Ἄνᾳ (ſupra docui legendum Ἀώῳ) ποταμῷ ἀναδίδοται, καὶ οὔτε ἐπὶ πλεῖον τῆς πέριξ γῆς ἐπεξέρχεται, οὔτ᾽ αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗ διαιτᾶται ἐκπυροῖ ἢ καὶ ξηροτέραν τι ποιεῖ· ἀλλὰ καὶ πόας, καὶ δένδρα καὶ πολὺ πλησίον θάλλοντα ἔχει, πρός τε τὰς ἐπιχύσεις τῶν ὄμβρων ἐπαύξει καὶ ἐς ὕψος ἐξαίρεται, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ καὶ Νυμφαῖον ὀνομάζεται. Id eſt: *Quod vero maxime miratus ſum multus ignis prope Aoum fluvium ſurſum emittitur, nec ter-*

ra, quæ circa eſt, multum invadit ſpatium, neque eam ipſam in qua innutritur inflammat, vel ſicciorem facit: ſed herbas & arbores bene vireſcentes habet, & imbribus ingruentibus augetur, & in altum elevatur, & ideo Nymphæum vocatur. In quo loco id mirum videtur, quod ab igne vult denominatum illum locum & Nymphæum vocatum, eo quod imbre cadente magis inflammatur. At ego putarem magis à fontium & aquarum abundantia inditum id nomen fuiſſe. Νυμφαῖον enim à Nymphis, id eſt, ab aquis & fontibus dicitur. Et ob illam aquarum commoditatem, locus ille erat idoneus ad caſtra ponenda; ideo bis aut ter T. Livius de caſtris ad illud *Nymphæum* poſitis meminit. Sed non erit inutile nec injucundum, quæ ſequuntur apud eundum Dionem addere, ad celebritatem enim loci faciunt quam maxime, hæc igitur addit: Καὶ δὴ καὶ μαντεῖον τοιόνδε τι παρέχεται. λιβανωτὸν δὴ λαβὼν καὶ προσευξάμενος ὅ τι ποτε καὶ βούλῃ· ῥίπτει αὐτὸν τὴν εὐχὴν φέροντα, καὶ τοῦτο τὸ πῦρ ἂν μὲν τι ἐπιτελὲς ἔτι ἐσόμενον, δέχεται αὐτὸν ἑτοιμότατα, κἂν ἄρα καὶ ἔξω τοῦ περιπέσῃ, προσδραμὸν ἥρπασε, καὶ κατανάλωσεν, ἂν δὲ ἀτέλεστον ᾖ, οὔτ' ἄλλως αὐτῷ προσέρχεται, κἂν ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα φέρηται, ἐξαναχωρεῖ τε καὶ ἐκφεύγει· καὶ ταῦθ' οὕτως ἑκάτερα περὶ πάντων ὁμοίως πλὴν θανάτου τε καὶ γάμου ποιεῖ. Id eſt: *Sed & oraculum etiam tale præbet. Thus accipiens & preces fundens quaſcunque vult: jacit illud una cum precibus & tunc ignis (ſi perfici poteſt id quod quæritur) id excipit promptiſſime, licet & extra ignem alicubi cadat, excurrens rapit & conſumit, ſi vero fieri non poteſt, ad illud ignis non accedit, & licet in ipſam flammam cadat, recedit ignis & fugit, & utraque hæc ſic in omnibus eveniunt ſimiliter, præterquam ſi de morte vel nuptiis agatur.* Hæc vaticinii ſpecies huic loco tantum propria fuit, nec ut credo alibi frequentabatur. Sed de hoc loco ſatis.

CAPUT

CAPUT XXIX.

De CELYDNO *fluvio &* AULONE.

Nunc videndum an bene Ptolemæus in Taulantiorum littore, paulo ultra Aoi fluvii os, & inter eum fluvium & Bulidem, Aulonem urbem cum portu posuerit, quod pernego: si ita posuit Ptolemæus eam urbem, gravissime lapsus est. Nam & ex nomine, & ex portu, & ex omnium Geographorum consensu, Aulon urbs ea est, quæ hodie Italis *Valona* dicitur, & quam alibi sitam fuisse non patitur insula adjacens, & ad portum Aulonis opposita, Sason dicta, de qua Itinerarium Antonini maritimum apertissime. *A Buthroto Sasonis insulam provinc* 55. *super* Acroceraunia *& relinquit Alonem* (lege Aulonem) *in dextro interius stad.* D. Certe si Aulon portus fuisset inter Aoi os & Bulidem, ut eum posuit Mercator, Itinerarium non dixisset, procedendo ab Epiro & meridie in Illyricum & septentriones, Sasonis insulam relinquere Aulonem in dextro interius: non poterat enim relinquere regionem ultra Bulidem, quam nondum attigerat; sed quæ jacebat adhuc satis longe septentrionem versus. Eam insulam Maginus & omnes hujus seculi Geographi prope *Valona*, id est, *Aulonem* ponunt in eodem prorsus latitudinis gradu, & eam *Sasena* vocant, nomine ab antiquo *Sason* non recedente. Ideo ex hodierno insulæ situ, quæ locum non mutavit, corrigendi sunt numeri Ptolemæi: & quando Acroceraunium promontorium ponit in latitudine graduum 39. scrup. 10. ponendus fuit Aulon navale quinque, vel ad summum sex scrupulos altius in latitudine, scilicet in gradu 39. scrup. 15.

 vel 16.

vel. 16. Tantum enim differt Valona ab Acroceraunio promontorio, quod hodie Italis *capo de Lenquela* vocatur. Os vero Celydni fluvii, qui hodie *Salnis* dicitur, altius ponendum, inter Aulonem & Aoï fluvii os. Maginus tamen negat *Celydnum Salnis* nunc vocari, & capite de Macedonia ait (*quem falso Salnis vocant.*) nec docet quomodo nunc appelletur, quod facere debebat, si fidem mereri volebat. Pancirollus quidem in sua Notitia *Celydnum Calidnum* vocat, dubium an pro hodierno nomine posuerit. Maginus vero, si ipse suam tabulam delineavit, à sua sententia discessit: nam fluvium satis magnum depingit in mare, non multum intra Aoum se exonerantem, quem *Salnich* vocat, qui non potest esse alius quam Celydnus: Nam rivulus ille, qui inter Aulonem & Acroceraunios, prope portum Ragusæum nunc dictum, conspicitur, non potest esse Celydnus fluvius satis celebris, & qui limes erat (ut ipse ait.) inter Macedoniam & Epirum: brevior est enim ejus rivuli cursus, ut possit esse limes inter duas regiones. Ceraunios montes limitem fuisse inter Epirum & Illyridem, supra probavimus. Ergo, si ut vult Maginus, Celydnus fuit terminus Illyridis, id intelligendum est, non de ore Celydni ad mare, sed de ejus defluxu ab origine, qui à Ceraunìis & Atintanis procedebat. Acroceraunium & Sason insula, quæ illi fere adjacebat, & Aulon portus, qui prope erat, fuerunt in ultimo littore Illyridis nostræ & Epirum versus, qui Acroceraunio terminabatur, ut probatum est. Non fuit ergo Aulon, ubi posuit Mercator, ex numeris Ptolemæi mendosis, sed multo inferius meridiem versus, in extremis Illyridis finibus. Sed ut uno tenore numeros Ptolemæi in eo littore falsos esse doceamus, & ejus etiam errorem notemus, ponunt numeri Ptolemæi Elymiotas

lymiotas

lymiotas in eo littore, de quibus apud omnes alios magnum silentium. Fuerunt certe *Elymæi* Macedoniæ populi, longe à mari ultra montes habitantes, quod evincit locus T. Livii lib. 43. de Perseo: *Et Perseus in Elymæam profectus, & circa eam exercitu lustrato ad Stratum ducentibus Epirotis duxit. Stratus validissima urbs Ætoliæ erat, sita est super Ambracium sinum prope amnem Acheloum.* Describit deinde iter, quod fecit Perseus per montes inaccessos & nive opertos, cum multa exercitus vexatione, nulla de Cerauniis montibus, nec de Chaoniæ vel Thesprotiæ oppidis facta mentione. At si Elymæi, quos Elymiotas vocat Ptolemæus, ad mare circa Aulonem & altius versus Celydnum & Aoum habitassent, per littora procedere debuisset Persei exercitus, multo faciliori itinere usque ad Ambraciam. Itaque non fuerunt Elymæi ad mare, sed ultra montem Pindum aut ejus partem, & ut credo propre Stymphæos & Eordos, ut demonstrare tentabimus, quando de Macedoniæ agemus. Quod si quis concedat de Elymæis, sed Elymiotas diversos fuisse ad littus maris habitantes pertendat, beabit me, si me docuerit, aliquem alium autorem eorum mentionem fecisse. Cæsar certe qui ab Orico Apolloniam profectus est, per Elymiotas illos debuit necessario iter facere, si in eo tractu habitabant: at de eo populo nec ibi, nec in totius belli narratione ullam fecit mentionem: trahendi tamen ad partes fuerunt, & notandum est, Ptolemæum de ea regione, quæ Elymæa dicebatur prope Eordos & Stymphæos nullam mentionem fecisse. Unde concludo, eum non novisse duos populos, quorum alter nunc Elymæi, alter vero Elymiotæ vocabantur, sed Elymiotas vocasse, quos Strabo & Stephanus Elymæos vocarunt. Cæsar lib. 3. de bello civili sic ait: *Apolloniates ad Cæ-*

ad Cæsarem legatos mittunt oppidoque recipiunt. Hos sequuntur Bullidenses, Amantiani, & reliquæ finitimæ civitates, totaque Epirus. De Elymiotis, οὐδὲ γρῦ. Stephanus de ea gente & urbe tacet, & sic habet: Βουλινοὶ ἔθνος περὶ Ἰλλυρίαν. Id est: *Bulini, gens circa Illyriam.* Ii non potuerunt alii fuisse, quam qui à Bulide nominabantur, ideo suspicor, illud nomen mendosum esse apud Ptolemæum (ut eum ab errore vindicemus) & pro Ἐλυμιότων scripsisse Ptolemæum Βουλιμιώτων vel Βουλινιώτων. In eo tamen me submitto doctiorum judicio.

CAPUT XXX.

De BYLLINO agro & BYLLIDE urbe.

Sequitur in eo littore versus meridiem procedendo *Byllinus ager*, ita T. Livio vocatus, ceu *Byllionum regio*, ut Strabo loquitur. Urbs ipsa, unde denominatus est ager, varie profertur apud autores. Cicero Philippica XI. *Byllidem* vocat, sic quoque Plutarchus in Bruto. Consentit Plinius cui *Byllidensis colonia* dicitur. In eo solum differt, quod per Romanam literam U. non per Υ. Græcum id nomen scribit. Stephanus diversas urbes putavit Βουλίνην & Βυλλίδα. Et Βουλίνην habet ex Artemidoro, quem non habemus, ideo dubium est, an Βουλίνην, pro Βυλλίδα, posuerit ille autor, sic enim Stephanus: Βουλῖνοι, ἔθνος περὶ Ἰλλυρίαν. Ἀρτεμίδωρος δ' οὐκ ἔθνος, ἀλλὰ Βουλίνην πόλιν φησί· ἧς τὸ ἐθνικὸν, Βουλῖνος. Id est: *Bulini, gens circa Illyriam. Artemidorus vero non gentem, sed urbem dicit, cujus gentile nomen Bulinus.* Idem vero Stephanus: Βύλλις, πόλις Ἰλλυρίδος παραθαλάσσια, τῶν μετὰ Νεοπτολέμου Μυρμιδόνων κτίσμα. τὸ ἐθνικὸν, Βυλλιδεύς. Id est: *Byllis urbs Illyridis maritima, à My-*

à Myrmidonibus, qui cum Neoptolemo, condita. Gentile, Byllideus. Hanc ultimam urbem eandem eſſe, de qua agimus, non eſt dubium. Ad ipſum Celydni fluvii oſtium ſitam fuiſſe ſuſpicor ob portus commoditatem, quando urbs fuit maritima, utrum vero ad boream, verſus Aoum, an vero ad meridionalem ripam verſus Amantiam & meridiem, id non conſtat: deſunt enim autorum teſtimonia, & ubi ſilent, nobis etiam ſilendum eſt. Ejus agrum fertilem fuiſſe, conſtat ex Annibalis ſententia apud T. Livium lib. 36. is enim de ſumma belli contra Romanos ab Antiocho rege interrogatus, inter alia dixit: *Ipſe cum omnibus terreſtribus copiis in* Byllinum *agrum procedes, inde Græciæ præſidebis, & ſpeciem Romanis trajecturum te præbens, & ſi res popoſcerit trajecturus.* Unde colligo, eum agrum aptum fuiſſe ad exercitum alendum, & neceſſaria militibus præbenda. Circa Ceraunios & Apolloniam ſitam fuiſſe eam urbem, innuit Strabo lib. 7: Τῆς γὰρ Ἐπιδάμνου καὶ τῆς Ἀπολλωνίας μέχρι τῶν Κεραυνίων περιοικοῦσι Βυλλίονές τε καὶ Ταυλάντιοι. &c. Id eſt: *Ab Epidamno enim & Apollonia uſque ad Ceraunios circumhabitant* Bulliones *& Taulantii.* Satis celebrem & munitam fuiſſe, & ad pondus ad res bellicas dandum utilem, innuit Cicero Philippica XI. *Præterea P.C.* (ait) *M.* Brutum *retinet etiam nunc C. Antonius, qui tenet Apolloniam magnam urbem & gravem: tenet opinor* Byllidem, *tenet Amantiam. Inſtat Epiro, urget Illyricum.* Et quidem hæc ultima notanda, *inſtat Epiro, urget Illyricum.* Quod eſt, minatur Epiroticis ob viciniam, & eos terret. At Illyricum premit, quod tenet, præcipuis urbibus occupatis, & inde colligitur, Byllidem fuiſſe in ipſo Illyrico. De ea fecit etiam mentionem Cæſar lib. 3. de bello civili, & ejus urbis cives *Bullidenſes* per U. vocat, &

eo ordine, quo ſita eſt inter Apolloniam & Amantiam, eam recenſet: *Apolloniates ad Cæſarem legatos mittunt oppidoque recipiunt. Hos ſequuntur* Bullidenſes, *Amantiani, & reliquæ finitimæ civitates, totaque Epirus.* Ab Apollonia incipit & verſus Epirum procedens Bullidenſes & Amantianos nominat, unde non male colligitur, Bullidem fuiſſe Apolloniæ propriorem, & Amantiæ borealiorem. Eam urbem in Elymiotide ponit Ptolemæus, de quo ejus errore jam multa ſupra diximus. Sed quoniam occaſio ſe præbet, pauca addemus ad firmandam noſtram ſententiam. Elymæa urbs Macedoniæ, de qua Strabo lib. 7. & ex eo Stephanus, & à qua Ἐλιμιῶται, Elimiotæ dicuntur Stephano. Longe à mari ponitur à Strabone ἐν τῇ ἄνω Μακεδονίᾳ *in ſuperiore Macedonia.* Nam ubi legitur apud Strabonem lib. 7. Λιμία & Αἰμίαν, legendum ex Stephano Ἐλιμία, ceu Ἐλίμεια, & Ἐλιμίαν ceu Ἐλιμείαν, & eam cum aliis montanis ſuperioris Macedoniæ regionibus conjungit: καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ Λύγκιστον, καὶ Πελαγονίαν, καὶ Ὀρεστιάδα, καὶ Ἐλιμίαν τὴν ἄνω Μακεδονίαν ἐκάλουν. Id eſt: *Et certe & Lynceſtidem, & Pelagoniam, & Oreſtiadem, & Elimiam ſuperiorem Macedoniam vocabant.* Elymiotæ Ptolemæi à nullo alio, qui de eo littore tractaverit, nominantur. Ideo de illo lemmate dubito, ne quis illud ex ſua conjectura male addiderit. Id lemma ceu titulus ſic habet: Ἐλυμιωτῶν Βουλλίς. Id eſt: *Elymiotarum* Bullis. Forte pro Βυλλιδιωτῶν: de eo judicet lector: ego certe non contendo ſic legendum, ſed dubitandi rationes habeo, & quoniam urbem Elyma in eadem regiuncula poſuerit Ptolemæus, & ex eo Mercator, vereor ne Ptolemæus putaverit Elymæam, de qua Strabo & Stephanus, fuiſſe in maritima regione; quoniam de ea Elymæa, quæ Eordos, Stymphæos, & Lynceſtas attingebat, & in ſuperiore & monta-

montana Macedonia longe à mari ſita erat, teſte Strabone, nullam fecit mentionem. Sed de ea quæſtione hæc ſatis ſint.

CAPUT XXXI.

De AMANTIA & AMANTINORUM regione.

Poſt Byllidem in eo littore antiqui *Amantiam* ponunt, nulla Aulonis facta mentione. Nam de ea nec Strabo, nec Cæſar, nec ullus alius Ptolemæo antiquior, fecit mentionem. Ideo de Amantia prius agendum eſt, licet non liqueat, an præcedere debeat, eo quem tenemus ordine, Aulonem, an vero ſequi. Amantiæ meminêre inter Græcos Scylax, Lycophron, Ptolemæus, Stephanus, Conſtantinus, Etymologicum, Tzetzes: Inter Latinos Cicero, Cæſar, Plinius, & tabulæ. De ejus ſitu Scylax nos doceret, ſi ſtadiorum numeri apud eum incorrupti forent. Sed quoniam non conveniunt inter ſe, nihil certi ex iis poſſumus indagare. Sed Scylacis verba hic apponenda, ut ſuper iis cogitet lector, & videat, ſi quid luminis in eo lateat. Is igitur in cap. Ἰλλύριοι ſic habet in editione Voſſiana: Ἀπὸ δὲ Ἀπολλωνίας εἰς Ἀμαντίαν ἐστὶ στάδια τκ΄. καὶ ὁ Αἴας ποταμὸς ἀπὸ τοῦ Πίνδου ὄρους παρὰ τὴν Ἀπολλωνίαν παραῤῥεῖ. πρὸς Ὠρικοῦ ἔσω μᾶλλον εἰς τὸν Ἰώνιον τῆς Ὠρικίας καθήκει εἰς θάλασσαν στάδια π΄. τῆς δὲ Ἀμαντίας στάδια ξ΄. Quæ verba turbata ſunt & commodum ſenſum non exhibent, quæ ſic Latine ſonant: *Ab Apollonia autem ad Amantiam ſunt ſtadia tercentum viginti. Et Æas fluvius à Pindo monte, Apolloniam præfluit. Ab Orico magis intra Jonium ſinum quam eſt Oricia, ſtadia octuaginta deſcendit in mare, ab Amantia vero ſexaginta.* Hæc ſunt ἀσύστατα, ſi compu-

temus: Nam ſi ab Apollonia ad Amantiam fuerunt ſtadia 320. quomodo verum erit, fuiſſe ab eadem Amantia ad os Æantis fluminis tantum ſtadia ſexaginta, quando Apollonia à mari & os fluvii ſexaginta ad plus ſtadia, ut ſupra ex ipſo Scylace & Strabone probavimus, cum quibus convenit Plinius, qui id ſpatium 7. millibus paſſ. definit. Certe ſi ab Apollonia diſtabat Amantia ſtadia 320. recto itinere, quomodo per circuitum ſequendo maris littus, poterunt tantum inveniri 120. Ideo credo evanuiſſe litteram numeralem σ'. apud Scylacem, & pro τῆς δὲ Ἀμαντίας στάδια ξ'. eum ſcripſiſſe στάδια σ ξ'. & ſic quadraret numerus. Vicinia litterarum numeralium cum voce præcedenti eum errorem peperit: putavit exſcriptor, male ſcriptum fuiſſe σταδίας ξ'. & ſuſtulit τὸ σ. Id puto: forte alius melius. Amantiam fuiſſe Orico vicinam, & ſtadiis tantum viginti diſtantem, ex iis numeris liceret colligere, ſi fidem mererentur: & certe vicinas fuiſſe eas urbes, patet ex eo, quod infra in cap. Ὠρίκιοι Scylax, Oricum in Amantinorum terra ponat. Οἱ δὲ Ὠρίκιοι (ſic legit Voſſius optime). κατοικοῦσι τῆς Ἀμαντίας χώραν. Id eſt: *Oricii autem Amantinorum regionem inhabitant.* Et conſentit Stephanus qui ſic habet: Ἀμαντία, Ἰλλυρίων μοῖρα, πλησίον Ὠρίκου καὶ Κερκύρας, ἐξ Ἀβάντων τῶν ἀπὸ Τροίας νοστησάντων ᾠκισμένη. Et paulo poſt: λέγονται καὶ Ἄβαντες. Id eſt: *Amantia Illyriorum pars prope Oricum & Corcyram, ab Abantibus à Troja reducibus condita.....dicuntur & Abantes.* At Ptolemæi numeri eam ſatis procul ab Orico ponunt, viginti ſcil. ſcrupulos altius, hoc eſt unius gradus 3ª. parte, quæ decem leucas Gallicas æquat. Ex Scylace igitur & Stephano conjicio, non male poſitam eſſe Amantiam à quibuſdam neotericis in ſuis Græciæ tabulis inter Aulonem & Oricum, licet male, ut opinor, Byllidem inter

Aulo-

Aulonem & Amantiam posuerint. De ejus conditu nos docet (post ea quæ ex Stephano citavimus) Etymologicum in voce Ἄμαντες, ubi sic legitur: Οἱ περὶ Ἐλεφήνορα μετὰ Τροίας ἅλωσιν διέβησαν εἰς τὴν Ἤπειρον, καὶ ᾤκησαν παρὰ τὰ Κεραύνια ὄρη· ἔκτισαν δὲ Εὔβοιαν, ὅθεν Ἄβαντες ἐκλήθησαν ἐν ὑπομνήμασι Λυκόφρονος, καὶ κατὰ μεταφορὰν Ἄμαντες. Id est: *Elphenor post Trojæ excidium transiit in Epirum, & ad Ceraunios montes habitavit, & ibi condidit Eubœam, unde Abantes dicti sunt apud Lycophronem, & per metaphoram Amantes.* Locus Lycophronis quem intelligit is est versu 137. ubi de Elpenore, quem παππόκτονον λύκον, *aui occisorem lupum* vocat, hæc ait:

- - - - εἰς Ἀβαντίαν πόλιν
Πλώσει. πέλας δὲ γῆς Ἀτιντάνων μολὼν,
Πράκην παρ' αὐτὴν αἰπὺ ναάσει λέπας,
Τοῦ Χαονίτου νᾶμα Πολυάνθου δρέπων. Id est:

In Abantiam urbem navigabit, & prope terram Atintanum veniens ad littus ipsum, altum habitabit montem, Chaonici Polyanthi flumen decerpens. Ubi Tzetzes sic commentatur: Ὁ πρὶν θανὼν Ἐλεφήνωρ, κατ' ἐμὲ δὲ νῦν, ὡς ζῶν, ἦλθεν εἰς τὴν Ἀμαντίαν, ἐκ αὐτοῦ κληθεῖσαν. Ὅθεν καὶ οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦντες, ἀντὶ τοῦ Ἄβαντες Ἄμαντες μετωνομάσθησαν. Ἀβαντία δὲ πόλις Ἠπείρου. Id est: *Qui prius mortuus fuit Elphenor: secundum me autem, ut vivens, venit in Amantiam ab eo denominatam, unde & ejus incolæ pro Abantibus Amantes, mutato nomine vocati sunt: Abantia autem urbs est Epiri.* Ubi notandum, quod ait Elpenorem prius mortuum, quoniam apud Homerum Illiad. δ. occiditur ab Agenore, à quo dissentiens Lycophron, eum excidio Trojano supervixisse ait, & Abantiam terram denominasse. Post Lycophronem eandem nominis originem asserit Pausanias, & de mu-

tatione nominis ſic ait Eliacor. I. Ἡ δὲ Ἀβάντις καλουμένη χώρα, καὶ πόλισμα ἐν αὐτῇ Θρόνιον τῆς Θεσπρωτίδος, ἦσαν Ἠπείρου, κατὰ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια. Σκεδασθεισῶν γὰρ Ἕλλησι ὡς ἐκομίζοντο ἐξ Ἰλίου τῶν νεῶν, Λόκροι τε ἐκ Θρονίου τῆς ἐπὶ Βοαγρίῳ ποταμῷ, καὶ Ἀβάντες ἀπὸ Εὐβοίας ναυσὶν ὀκτὼ συναμφότεροι πρὸς τὰ ὄρη κατενέχθησαν τὰ Κεραύνια. οἰκήσαντες δὲ ἐνταῦθα, καὶ πόλιν οἰκίσαντες Θρόνιον, καὶ τῆς γῆς ἀφ' ὅσον ἐνέμοντο Ἀβαντίδος ὄνομα ἀπὸ τοῦ κοινοῦ θέμενοι λόγου· ἐκπίπτουσιν ὕστερον ὑπ' Ἀπολλωνιατῶν ὁμόρων ὄντων κρατηθέντες πολέμῳ. Id eſt: *Regio vero quæ vocatur Abantis & oppidum in ea Thronium Theſprotidis in Epiro erant, prope montes Ceraunios. Diſſipatis enim Græcorum in reditu ab Ilio navibus, locri è Thronio, quæ ad Boagrium fluvium ſita eſt, & Abantes ex Eubœa navibus octo ſimul delati ſunt ad Ceraunios montes, & cum illic habitaſſent & condidiſſent urbem Thronium, & regionem quam circa occupaverant ex communi conſenſu* Abantidem *nominaſſent, ea poſtea ejecti ſunt ab* Apolloniatibus *bello ſuperati.* Sed & Pauſanias & Tzetzes videntur nomen Epiri nimis extendiſſe: de Tzetze nihil mirum, quoniam ejus tempore & multo ante, noſtra Illyris ſub nomine Epiri novi cenſebatur, quod nondum obtinebat Pauſaniæ tempore. Ideo apud Pauſaniam vox Ἠπείρου ſumenda eſt ſignificative pro *continente*, non appellative pro *Epiro*. Amantinos Plinius lib. 4. cap. 10. liberos vocat; ideo credo eam civitatem fuiſſe olim ſatis celebrem, & magni momenti ad res gerendas. Certe eam recenſet Cicero Philippica XI. poſt Byllidem, ut ſupra eum locum citavi. Cæſar lib. 3. civil. ejus cives Amantianos, non Amantinos vocat. Si fides Ptolemæo, fuerunt duo ejus nominis oppida in eodem illo tractu, ea nempe de qua loquuti ſumus, & alia mediterranea. Sed quoniam de ea apud antiquos nihil inveni,

veni, nihil habeo quod dicam. In tabula Peutingeriana notatur diſtantia inter Apolloniam & Amantiam (quæ ibi Amantria male vocatur) milliar. 30. quod ſatis cum Scylace convenit, qui ſtadiis 320. id ſpacium definit. Eam Conſtantinus in Themate Dyrrhachii recenſet cum aliis octo. Locus apponendus eſt, ut olim in publico producebantur morbidi, ut invitarentur ad eos ſanandos tranſeuntes. Nam nomina habet urbium ignorabilia: Δυῤῥάχιον, ἡ ποτὲ Ἐπίδαμνος, ὑπὸ Κονσιλιαρίου πόλεις θ'. Σκάμπα, Ἀπολλωνία, Βουλλὶς, Ἀμαντία, Πουλχεριόπολις, Αὔλων, λήστρων, Σκούπλων Ἀλωΐδος μητρόπολις. In voce Ἀλωΐδος non moror, eſt enim in proclivi emendare, & legere λυχνίδος. Sed in Λήστρων & Σκούπλων aqua nobis hæret, ea enim nomina alibi, credo, non inveniuntur: tamen quoniam vox λήστρων ibi ſcribitur ſine majuſcula, mihi venit in mentem, poſſe ibi legi ληστήριον, vel etiam λήστων, ut ſit veluti epithetum Aulonis, navale piraticum, vel piratarum, ut in Attica erat φόρων λιμὴν, *Furum portus.* Fuerunt certi Illyrii piraticæ dediti, & forte eo portu ad eum uſum uſi ſunt. Sed eſt mera conjectura ad elicienda à te meliora, lector, poſita. In voce Σκούπλων, quæ per majuſculam ſcribitur, nihil ſuccurrit quod dicam. Ideo malo tacere & doctiorum auxilium expectare. Amantiæ durabat nomen tempore Baſilii Imperatoris, ut narrat ejus filius Conſtantinus in Baſilii patris ſui vita, à Leone Allatio publicata cap. 50. pag. 128. ubi de Nicephoro Phoca loquitur: Τήν τε γὰρ πόλιν Ἀμαντίαν εὐθὺς ἐχειρώσατο, τοὺς ἀντιταξαμένους φόνῳ πολλῷ τρεψάμενος, καὶ τὸ κάστρον ὁ Τρόπας καλωνομάζετο, καὶ τὸ τῆς ἁγίας Σουπερίνης πρὸς τὴν προτέραν δεσποτείαν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς μετηγάγετο. Id eſt: *Amantiam enim urbem ſtatim cepit, cum oppoſitos hoſtes multa cæde fugaviſſet, & caſtellum cui Tropas no-*

pas nomen est, & aliud quod Sanctæ Severinæ dicitur, ad imperii Romani pristinum dominatum reduxit. Et hæc quidem de Amantia dicta sint.

CAPUT XXXII.

De AULONE.

Nunc de navali, quod olim Aulon, Græce Αὔλων dicebatur, pauca dicenda sunt. De eo ante Ptolemæum nemo meminerat, & Julii Cæsaris silentium, & Strabonis, & Melæ & Plinii, & aliorum, mihi videtur innuere, fuisse olim, & non multo ante Ptolemæum, portum ceu navale, nautis & piratis solum cognitum & parum habitatum, quod vero tempore Ptolemæi habitatoribus frequentatum fuit: Nam urbis nomine ab eo indigitatur: Αὔλων (ait) πόλις, ἐπίνειον. Id est: *Aulon urbs, navale.* Post Ptolemæum ejus oppidi meminerunt, Constantinus in Them. Occid. Anna Comnena, Nicetas, Georgius Pachymerius, tabulæ. Ex iis Anna Comnena pluries de eo navali loquitur præsertim lib. 12. editionis Regiæ pag. 368. is locus apponendus, quoniam in eo multo sunt, quæ emendatione egent. Sic igitur illa: Ἀνακωχὴν οὖν ὁ Κοντοστέφανος ἐντεῦθεν λαβὼν, τῆς Κελτικῆς ἐπελεύσεως, λύσας ἐκεῖθεν τὰ πρυμνήσια μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς, τὸν Αὐλῶνα καταλαμβάνει. ἐπεὶ δὲ ὅποτε πρῶτος τὸ Δυῤῥάχιον καταλαβὼν, τὰς ὑφ' ἑαυτὸν πολεμικὰς ναῦς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ Δυῤῥαχίου μέχρι τοῦ Αὐλῶνος καὶ αὐτῆς τῆς καλουμένης Χιμάρας διέσπειρεν, ἀπέχοντος μὲν τοῦ Δυῤῥαχίου τοῦ Αὐλῶνος σταδίους ἕκατον, τῆς δὲ Χιμάρας τοῦ Αὐλῶνος αὖθις ἀπεχούσης σταδίους ξ'. Τὴν τοῦ Βαιμούντου ἐπαγομένην ἤδη ἐμάνθανε διαπεραίωσιν· στοχασάμενος ἐνδεχόμενον εἶναι μᾶλλον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσαι αὐτὸν, διὰ τὸ ἥττονα

εἶναι

εἶναι τὸν πρὸς αὐτὸν Αὐλῶνα πλοῦν τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον, καὶ διὰ τοῦτο πλείονα δεῖν τοῦ Αὐλῶνος φυλακὴν ποιήσασθαι. ἀπελθὼν μετὰ τῶν ἑτέρων δουκῶν ἐτήρει ἐπιμελῶς τὸν ἀνὰ μεταξὺ πορθμὸν τοῦ Αὐλῶνος· καὶ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ καλουμένου Ἰάσονος βουνοῦ σκοποὺς ἐπιστήσας ἐφ' ᾧ τὴν θάλατταν περιαθρεῖν, καὶ τὰς ναῦς ἐπισκοπεῖν. Id eſt: *Ex eo ſpatium reſpirandi nactus Contoſtephanus à Celtica irruptione, ſolutis retinaculis cum univerſa claſſe Aulonem petiit. Quoniam vero jam tum, quando primum Dyrrhachium venit, naves ad bellum aptas, quas habebat ab ipſo Dyrrhachio uſque ad Aulonem & ipſam vocatam Chimæram, diſperſerat, (diſtat autem Dyrrhachium ab Aulone ſtadiis centum, & rurſus ab eodem Aulone Chimæra ſtadiis ſexaginta) didicit Baëmundum jam ad tranfretandum feſtinare, & cum conjiceret eum Aulonem verſus transfretaturum, eo quod brevior eſſet trajectus ad Aulonem, quam ad Dyrrhachium, & ideo majore cura Aulonem cuſtodiendam eſſe: cum cæteris ducibus profectus, ſedulo trajectum illum obſervabat ſpeculatoribus in colle Jaſonis vocato poſitis, ut in mare circum circa proſpicerent & naves obſervarent.* In hoc loco ubi legitur, diſtare Dyrrhachium ab Aulone ſtadiis centum, immenſum quantum diſtat à veritate rei is numerus. Nam & ab iis, quæ ſupra de ſitu Dyrrhachii & Apolloniæ diximus, & ex teſtimonio antiquorum & recentiorum, quotquot ſunt, Geographorum, Aulon eſt meridionalior Apollonia, & ideo plus diſtat à Dyrrhachio, quam ipſa Apollonia. At iter duorum dierum inter Apolloniam & Dyrrhachium interjacet, ut ſupra id dicentem Scylacem adduximus: nec abludunt numeri Ptolemæi, qui duas tertias gradus partes inter Dyrrhachium & Apolloniam ponunt, licet Apolloniam nimis longe ab Aoo verſus Dyrrhachium poſuerit. Rurſus ab Apollonia ad Aulonem meridiem ver-

ſus ſpatium intereſt plus quam centum ſtadiorum, ſi omnes tabulas neotericorum conſulas; quo modo igitur verum foret, à Dyrrhachio ad Aulonem interfuiſſe 100. ſtadia. Certe id eſt falſiſſimum, & à Cæſaris narratione tale arguitur. Credo ego male legiſſe Annæ Comnenæ exſcriptorem litteram numeralem, & pro φ. vel ψ. mutatam fuiſſe in ρ. facili lapſu, & ſic ſeptingenta vel ad minimum quingenta ſtadia in centum tantum decurtata fuiſſe. Sed & forte aliud eſt etiam ulcus in voce Ἰάσωνος: nemo enim alius de illo Jaſonis colle meminit, ideo non ſine ratione ſuſpicor reponendum eſſe Σάσωνος. Eſt enim Saſon inſula Auloni oppoſita & vicina, quæ portum defendit ab africo, apta ad ſpeculandas naves quæ ex Italia Aulonem petunt, de qua dicendum erit ſtatim. De Aulone ex Niceta, & Pachymerio nihil elici poteſt, quod ad ſitum, & ad alia ejus loci commoda, vel hiſtoriam faciat. Solum ex iis & ſupra citato Alexiados loco deprehenditur, fuiſſe portum celebrem & maxime ſub imperatoribus Conſtantinopolitanis frequentatum. Conſtat ex conſenſu geographorum poſterioris ſeculi, eum portum nunc vocari *Valona* ceu *Velona*, ſitum ad ſinum quoddam maris Jonici, vicinum Cerauniis montibus, qui Dominico Nigro dicitur Bromiſcus, unde illud nomen acceperit neſcio. Nunc brachium illud, ceu ſinus, geographis vocatur *Porto Raguſeo*, ob Raguſæorum ſcilicet commercia, quæ ibi calent maxime.

CAPUT

CAPUT XXXIII.

De SASONE vel SASENA insula.

In eo littore, & Auloni opposita, jacet insula quæ olim Σάσων vel Σαζω. Memorata Scylaci, Polybio, Ptolemæo & Nicetæ Græcis autoribus: Latinis vero Lucano, Silio Italico & tabulis. Scylax eam prope Ceraunia locat optime: Κατὰ ταῦτα ἐστὶ τὰ Κεραύνια ὄρη ἐν τῇ Ἠπείρῳ, καὶ νῆσος ἐστὶ παρὰ ταῦτα μικρά, ἧ ὄνομα Σάσων. ἐντεῦθεν εἰς Ὤρικον πόλιν ἐστὶ παράπλους ἡμέρας τρίτον μέρος. Id est, ex versione Vossii: *Prope sunt montes Ceraunii in Epiro: & insula ibi parua est, cui nomen Sason. Hinc in Oricum navigatio est tertiæ diei partis.* In ea insula stationem fuisse lemborum capacem, nos docet Polybius lib. 5. ubi de Philippo loquitur, qui classe Aoum & Apolloniam petebat: Τῶν γὰρ ἐπὶ τῆς οὐραγίας πλεόντων τινὲς λέμβοι καθορμισθέντες εἰς τὴν νῆσον, ἣ καλεῖται μὲν Σάσων, κεῖται δὲ κατὰ τὴν εἰσβολὴν τὴν εἰς τὸν Ἰώνιον πόρον. Quæ sic vertit Casaubonus: *Nam ex iis lembis, qui in extremo classis erant agmine, nonnulli portum ingressi ejus insulæ, quæ Saso dicitur: sita autem est in Jonii maris introïtu.* Ubi mallem interpretari non *portum ingressi*, quæ verba textus Græcus non habet. *Sed cum ad stationem applicuissent:* & pro *Jonii maris.* Vellem dixisset *Jonii sinus.* Nam Jonii maris appellatio ad universum inter Peloponnesum & Siciliam longe extenditur. Hoc autem loco per τὸν Ἰώνιον πόρον, sinum Adriaticum intelligit, in cujus introïtu jacet Sason insula. Ptolemæus eam vocat Σάσω, sed ex ejus numeris eam posuit Mercator longe ab Illyrico littore, & fere in medio trajectus ab Italia in Illyricum: male, nam ex nomine hodierno & situ

ante Aulonem patet eandem eſſe, quæ *Saſeno* dicitur & claudit fere eum maris ſinum, qui *portus Raguſæus* vocatur. Sita eſt ad extremitatem promontorii Acrocerauniorum, ſolo euripo intercedente. Sed ſi male Mercator eam poſuit ex numeris falſis Ptolemæi, multo pejus & immenſo errore eam ponunt tabulæ Peutingerianæ, qui eam inter Cephaleniam & Zacynthum ponunt. Sed cum eæ tabulæ itineris terreſtris tantum rationem habeant, parum fidei merentur in inſularum ſitu. Humilem eam vocavit Lucanus lib. 5:

Non humilem Saſona vadis non littora curva
Theſſaliæ ſaxoſa pavent, oræque malignos
Ambraciæ portus: ſcopuloſa Ceraunia nautæ
Summa timent.

Sed humilem vadis dixit, id eſt, in vadoſo littore: cincta quippe erat plano littore αἰγιαλῷ, non prærupto ἀκτῇ, quod non obſtat, quin aliquo inſula loco fuerit collis aliquantulum eminens ad ſpeculam aptus & ad obſervandum mare. Sed in iis verſibus mirum videtur, de Theſſalia mentionem fieri, quæ procul ab iis littoribus quam maxime. Ego certe non poſſum mihi perſuadere, ſic ſcripſiſſe Lucanum, qui geographicam ſcientiam ubique affectat. Legendum procul dubio *Theſprotiæ*. Sed eo quod ſecunda ſyllaba contra morem corripiebatur, ageographeti quidam ſcioli, ut verſus ſtaret, Theſſaliæ pro Theſprotiæ repoſuerunt, ignorantes ſcilicet in nominibus propriis eam licentiam ſæpiſſime uſurpari ſolere. Sic *nimboſus Orion* dicitur, licet Ὠρίων Græce ſcribatur. Sic Ovid. metam. *Ophias effugit natorum vulnera Combe*, produxit in *Ophias* primam ſyllabam, licet Græci ὀφιάς, prima brevi ſemper per o. ſcribant. Certe ordo requirit ut *Theſprotiæ* ſcripſerit, ſic enim Strabo: Θεσπρωτοὶ δὲ μετὰ τούτους ἐφεξῆς Κασσωπαῖοι,

παῖοι, καὶ οὗτοι δ' εἰσὶ Θεσπρωτοὶ τὴν ἀπὸ τῶν Κεραυνίων ὄρων μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου παραλίαν νέμονται. Id eſt: *Theſproti & poſt eos ex ordine Caſſopæi, qui & ipſi Theſproti ſunt, littus incolunt à Cerauniis montibus uſque ad ſinum Ambracicum.* Inter Saſonem igitur (quæ eſt ad Acroceraunioram extremitatem), & Ambraciam intercedunt Theſproti, quos debuit memorare, quando Saſonem & Ambraciam nominavit, & ut ſatisfiat rigidis antiquitatis exactoribus. Forte ſcripſerat Lucanus, *Theſprotum ſaxoſa pavent*, quod incuria exſcriptoris in *Theſprotiæ* mutatum, dedit cauſam ut *Theſſaliæ* peſſime ſubſtitueretur. Sed & in ſecundo libro Lucanus de ea inſula fecit mentionem:

- - - - cum totas Adria vires
Movit, & in nubes abiere Ceraunia, cumque
Spumoſo Calaber perfunditur æquore Saſon.

Ubi Calaber Saſon dicitur, procul dubio eo, quod Calabri eam inſulam olim incoluerant primi, ob commerciorum cum Illyriis commoditatem. Eam inſulam doctiſſimus Bochartus putat ſic nominatam fuiſſe à voce Hebræa, quæ excidium notat, ut ſit *Selaa* inſula excidii & ei videtur aſtipulare Lucanus loco citato, & Silius Italicus quem citat lib. 7. verſ. 481.

Adriaci infauſtas fugite Saſonis arenas.

Fuit tamen ſeculis poſterioribus non ita naufragiis infamis, ut ex locis ſupra citatis patet. Sed marium vada multas recipiunt mutationes, & olim forte erat periculoſi aditus, quod poſtea in melius mutavit maris æſtus. Sophiano, Nigro, Magino, & aliis recentioribus *Saſeno* vocatur. Non longe ab hac inſula fuit Ἀκρονήσιον *Acroneſium* (ſic enim apud Nicetam lego, ubi Ἀζρονήσιον legitur) de ea nullus alius autor mentionem fecit. Ideo nihil eſt quod de ea dicamus, niſi ex loco Nicetæ

patere, eam esse Auloni vicinam, sic enim ille lib. 2, ubi de Manuele imperatore loquitur, qui post Corcyræ expugnationem Aulonem secessit: Ἄρας ἐκεῖθεν μετὰ πάσης ὡς εἶχε τῆς στρατιᾶς, εἰς τὸν Αὐλῶνα μεταποιεῖ· ἔνθα ἱκανὰς ἡμέρας ἐναυλισάμενος, τὴν εἰς Σικελίαν κυροῖ περαίωσιν.........καὶ πρὸς τὴν νῆσον καταίροντα, ἥτις Ἀκρονήσιον ἐπικέκληται, τοῦ ἐπιχειρήματος ἐπέσχεν διακυνήσασαι τὸ πέλαγος λαίλαπες. Id est: *Inde solvens cum universo exercitu, in Aulone diversatus est, ubi cum per plures dies mansisset, in Siciliam transfretare decrevit.........& cum in* Acronnesium *insulam appulisset, id propositum inhibuerunt procellæ mare turbantes.* In recentioribus Illyridis mappis, Magini & aliorum, depingitur ea (ut credo) insula ab Illyrico littore parum distans, nec magis à *Sasena* insula, quæ una cum Sasena portum Ragusæum claudit, ea credo est insula, quam intelligit Nicetas. Sed in tabulis licet delineata sit, nullo notatur nomine. Est & vicinum insulæ Sasenæ, promontorium quoddam ab Acroceraunìis in mare versus Sasenam protendens, quod in Alexiade memoratur lib. 3. ubi Roberti Guiscardi classis magna tempestate vexata fuit: Καὶ δὴ τὴν Κορυφὼ διελθὼν, καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποκλίνας κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Γλῶσσαν καλούμενον μεγίστῳ κλυδῶνι αἴφνης περιπέπτωκε. Id est: *Et quidem Corypho prætergressus, & ad Dyrrhachium tendens circa promontorium, quod* Lingua *dicitur, in maximam tempestatem incidit.* Id promontorium inter insulam Corypho, (quæ nunc Corfu dicitur) & Dyrrhachium, idem esse, quod Sasenæ insulæ vicinum est, patet ex hodierno nomine: nam & à Castaldo & ab aliis recentioribus *Lenguela* vocatur, id est *parva lingua*, à forma procul dubio sic nominatum, ut pote planum & longum, tamquam lingua exerta. Et hæc sunt, quæ de Taulantiis & littorali Illyride nobis dicenda erant.

CAPUT

CAPUT XXXIV.

De PARTHINIS *&* PARTHO *urbe.*

Nunc ad Illyrici mediterranea procedendum, & rursus ad boreales Illyridis partes recurrendum est, & de iis, qui supra Taulantios in mediterraneo tractu habitabant, dicendum. Taulantiorum ergo olim vicini,& postea successores Parthini fuerunt. Successores dico, eo quod extincto Taulantiorum nomine, Parthini invaluerunt & ibidem habitaverunt. Id ex Polybio colligitur, nam lib. 2. ubi de bello contra Illyrios gesto circa Dyrrhachium præcipue agit, de Parthinio meminit non uno loco; at nullam de Taulantiis facit mentionem, & eodem lib. 2. de C. Fulvio qui Dyrrhachium ab Illyriis, obsessum liberavit, sic ait: Ῥωμαῖοι δὲ, καὶ τοὺς Ἐπιδαμνίους παραλαβόντες εἰς τὴν πίστιν, προῆγον εἰς τοὺς εἴσω τόπους τῆς Ἰλλυρίδος, ἅμα καταστρεψομένους τοὺς Ἀρδυαίους, συμμιξάντων δὲ πρεσβευτῶν αὐτοῖς καὶ πλειόνων, οἱ παρὰ τῶν Παρθείνων ἧκον ἐπιτρέποντες τὰ κατ' αὐτούς. Id est: *Romani vero Epidamnios in fidem accipientes, ad ulteriora Illyridis progrediuntur, subactis etiam Ardyæis, cum autem plures legati accessissent, tum etiam à Parthinis advenerunt, seipsos dedentes.* Eorum urbem Parthum nomine, dedisse nomen genti verissimile videtur, de qua suo loco. T. Livius, qui certe locum Polybii de verbo ad verbum vertisse videtur, Πάρθον *Parthenos* interpretatus est. Locus Polybii extat in excerptis legationibus cap. 9. de Romanis: Ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον, οὔσας μὲν Ἰλλυρίδας ὑπὸ Φίλιππον δὲ ταττομένας. Quæ sic T. Livius Latine reddit. *Pleurato Lingus & Partheni dati, Illyriorum utraque gens sub ditione Philippi fuerunt.* Ubi notandum,

dum, male legi apud Livium *Lingus* per *Lychnidus.* Nam Lingus unde Lynceſtæ, Macedones fuerunt, non Illyrii. Ideo credo Livium ex Polybio corrigendum eſſe, vel ſi ita ſcripſerit Livius, non extra culpam fuit. Fuiſſe Parthinos Dyrrhachio vicinos ex eodem Livio colligitur lib 43. non procul à fine, ubi de L. Cælio legato ait: *M. Trebellium Fregellanum cum ſatis valida manu in Peneſtas miſit ad obſides ..... accipiendos procedere etiam in Parthinos* (ii quoque obſides dare pepigerant) *juſſit. Ab utraque gente ſine tumultu exegit* (ſic lego non *exigi*) *Peneſtarum obſides* Apolloniam, *Parthinorum Dyrrhachium .... miſſi.* Ex his non male concluditur Parthinos vicinos fuiſſe Dyrrhachio. Plures ſub eorum ditione urbes tum fuiſſe, ex eodem Livio elicitur, qui paulo poſt: *Appius .... cum Italicis militibus in Illyricum regreſſus, per Parthinorum ſocias urbes in hyberna militibus dimiſſis, ipſe Romam ſacrificii cauſa rediit.* Ubi Parthinorum urbes Romanorum ſocias intelligendum, non vero urbes ſocias Parthinorum, nam habet aliquid ambiguitatis ille locus, & in iis locis ubi *Partheni & Partynorum* legitur, corrigenda lectio, & P*arthini* & P*arthinorum* legendum. De iis in ejus provinciæ negotiis meminit Cicero in L. Piſonem: *Dyrrhachium* (ait) *& Apollonia exinanitæ: Ambracia direpta:* P*arthini & Bullienſes* (*leg. Bullidenſes*) *illuſi* &c. Plinius lib. 3. cap. 23. eundem gentis ſitum firmat: *A Liſſo* (ait) *Macedonia provincia, gentes* P*arthini, & à tergo eorum Daſſaretæ: montes* Candaviæ &c. A Liſſo Illyrici proprie dicti præcipua urbe, Macedoniæ Provincia. Id eſt, Illyris ora: nam eo tempore, ut jam probavimus, Illyris noſtra ſub Macedoniæ nomine intelligebatur. In ea primum tempore Plinii occurrebant Parthini, noſtræ Illyridis borealiores populi

puli, Lissus enim Dyrrhachio ad septentriones adjacet. Sic Mela Parthinos & Dassaretas in Illyria ponit. Successisse tandem Parthinos in Taulantiorum locum (ut supra diximus) evincit Dionis locus lib. 41: Τὸ δὲ Δυῤῥάχιον (ait) ἐν τῇ γῇ τῇ πρότερον μὲν Ἰλλυριῶν τῶν Παρθίνων, νῦν δὲ καὶ τότε γε ἤδη Μακεδονία νενομισμένη κεῖται. Id est: *Dyrrhachium in terra Parthinorum Illyriorum nunc vero & tunc, ea sita in Macedonia existimatur.* Cæsar lib. 3. de bello civil. Parthinos in iis partibus nominat: *At ille* (Cæsar) *expositis militibus eodem die Oricum proficiscitur, quo cum venisset L. Torquatus, qui jussu Pompeji oppido præerat, præsidiumque ibi Parthinorum habebat.* Ptolemæus urbem *Eribœam* iis tribuit, de qua alibi nihil mihi lectum est. Sed non dubium est, apud Ptolemæum pro Παρθυαίων legendum esse Παρθίνων, ut optime Bertius emendavit. Urbem Πάρθον memorat Polyb. in excerptis legationibus sect. 9. ut paulo supra citavimus. Apud Stephanum legitur: Πάρθος, πόλις Ἰλλυρική. λέγεται δὲ καὶ ἀρσενικῶς, ὡς Πολύβιος. Id est: *Parthus urbs Illyrica: dicitur autem & in masculino genere, ut Polybius.* Situm ejus urbis particularius designare, quando de eo antiqui tacent, non est possibile. Ortelius putat esse Ragusienses, quibus argumentis nisus, non video. Longissime ut credo abest à veritate. Barletius putat esse *Præsam* urbem, vel potius ejus macerias, & urbis desolatæ reliquias juxta Crojam. Sed eam sententiam nullis fulcivit rationibus. Sed quoniam nihil certi aliunde de ea urbe habemus, sequenda est ejus autoritas, ut pote qui in eorum locorum vicinia vixerit. Presæ itaque situs (quam Parthinorum urbem vocat) ex eo deprehenditur: ait enim lib. 6. de *Tyranna* planicie sic vocata: *Planicies est satis ampla aspectuque pulcherrima, ad messem tamen quam ad reliquam frugem aptior: interjacens*

inter ipsam urbem Crojæ & oppidum Parthinorum. Sed lib. I. dixerat, *Carolum quendam divitem virum ex nobili Thopiarum genere (qui tempore quo Scanderbegus Epiro potitus est, in Scuria haud ignobili Epiri parte, inter Tyrannam & Dyrrhachium imperitabant) Crojam condidisse.* Ex iis locis non male colligitur, *Parthon* urbem, quæ postea *Præsa*, ponendam esse ad orientem Crojæ. Nam idem autor lib. 6. ait: *mœnia Crojæ Tyrannam versus orientem spectare.* Et tam vicina Crojæ erat ea Tyranna, *ut ex ea in urbem ignis à Turcis jaciebatur,* ut ait eodem libro idem autor. Ea Tyranna planicies plus quam octo milliaria extendebatur ab urbe Croja in orientem, ut nos docet idem lib. 12. non longe à fine, sic enim ait: *Barbari nocte illa ..... destituta urbis Crojæ obsidione ...... discesserunt, qui ad locum, qui Tyranna dicitur, octo fere milliaribus pass. ab urbe castra metati sunt.* Ex his locis simul collatis & attente consideratis colligitur, Tyrannam planiciem octo millia passuum habentem, jacere ad orientem Crojæ, & inter Præsam seu Parthum & Crojam interjacere, quæ Præsæ fuit ad occidentem. Et ideo Præsa vel Parthus fuit in altera Tyrannæ extremitate ad orientem sita: Croja vero erat in Scuria inter Tyrannam & Dyrrhachium. Eribœam urbem ponit Ptolemæus in quadragesimo sexto longitudinis gradu cum scrupulis 40. & in latitudinis gradu 39. cum scrupulis 45. si numeri bene se haberent, necesse foret Parthinos multum versus meridiem & Epirum veterem extendisse suos limites. Mercator, qui eam ad Apsum fluvium ponit, Ptolemæum non habet autorem, qui de Apsi origine nihil dixit, & in quo Sophiani tabula multum errat, quæ illi decursum longissimum tribuit contra antiquorum autoritatem. Bertius in suo Ptolemæo Eribœam putat esse Crojam regiam, sed id

assumit

assumit sine probationibus: ideo eam urbem (de qua ante Ptolemæum, nec post eum ullus, quod sciam, meminit) cum sit incertæ positionis, non posuimus. Situs certe Crojæ in Castaldi tabula melius quadrare mihi videretur cum Parthinorum situ, quam situs Eribœæ in Castaldi tabula.

In Parthinorum ditione vel vicinia fuerunt *Eordeti*; quos cave confundas curiose lector cum *Eordis* Macedoniæ, de quibus infra deo dante. Ἐορδετοὶ dicuntur Ptolemæo, cujus urbes Σκαμπεῖς, Ἀήβομα, Δαύλια; earum urbium quæ Σκαμπεῖς à Ptolemæo dicitur, à Constantino in Themate Dyrrhachii neutraliter dicitur Σκάμπα: sed in Itinerario Antonini melius scribitur *Scampim*, à nominativo *Scampis*. Tabulæ tamen *Scampis* in ablativo casu habent, quo utuntur ubique, tamquam à nominativo plurali *Scampa, orum*, ut Constantinus habet. Ea urbs in itinerario sic in ordine ponitur.

A Dyrrhachio Byzantium.

Clodianas - - - - - - - - M. P. XLIII.

Scampim - - - - - - - - - M. P. XX.

Tres tabernas - - - - - - M. P. XXVIII.

Lychnidum - - - - - - - - M. P. XXVII.

In his spaciis satis concordant tabulæ, & *tres tabernas* quidem non notant: Sed eo loco & spacio *Candaviam* ponunt. Ideo colligitur, *tres* illas *tabernas* fuisse in Candavia Sylva. Urbem vel pagum Σκαμπεῖς fuisse in Egnatia via etiam nos docet hoc itinerarium: Nam cum Egnatia, teste Strabone lib. 7. ducat ab Epidamno Candaviam, hic vero notetur iter ab eodem Epidamno ceu Dyrrhachio Lychnidum usque ducere per Scampim, sequitur eam fuisse in ipso itinere, ceu via quæ ducebat ab Epidamno Candaviam, ubi *tres tabernæ* in ipsa Egnatia.

Urbes Debomam & Dauliam posuimus secundum Ptolemæi numeros, quos sequimur, cum aliæ autoritates desunt.

In Parthinorum regione & in ipsa Egnatia fuit *Clodiana* vel *Clodianæ* statio, de qua supra pag. 139. Fuit & posteriore seculo in Parthinorum seu Eordetorum finibus, & forte in Apolloniatarum ditione castellum Μύλου Græce vocatum, de quo Alexias lib. 13. pag. 391. ubi de Cantacuzeno ab Alexio contra Bæmundum & Gallos misso ait: προεκπέμπων καὶ πρὸς μαχὰς ὀτρύνων αὐτὸν, ἐφθακὼς δὲ τὴν Κλείσουραν, τὴν ἐγχωρίως οὕτω καλουμένην πέτραν, καὶ αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσας, πολλοῖς τε λογισμοῖς, καὶ στρατιωτικοῖς ἐπιχειρήμασι ἐφοδιάσας αὐτὸν καὶ τὰ λῷονα ὑποθέμενος πρὸς Γλαβινίτζαν χρησταῖς ἐλπίσι θαρσύνας ἐκπέμπει· ἐκεῖνος δὲ πρὸς Διάβολιν ἐπανέστρεψεν· ὁ δὲ Καντακουζηνὸς προσαπελάσας πολιχνίῳ τινὶ ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι τῷ τοῦ Μύλου καλουμένῳ παραχρῆμα ...... ἐπολιόρκει τὸ πολίχνιον .... αἰσθόμενοι δὲ οἱ πέραθεν τοῦ ποταμοῦ τοῦ οὕτως καλουμένου Βούση αὐλιζόμενοι. Κελτοὶ, ὡς τὸ τοῦ Μύλου καστέλλιον ἔθεον. Id est: *Eum comitando deducens & ad pugnas excitans, usque ad Clisuram, sic vulgo vocatam petram. Et ibi aliquantum moræ faciens, multis admonitionibus & militaribus præceptis eum præmuniens, & quæ utiliora erant suggerens, optima spe firmatum ad Glabinitzam dimittit: ipse vero Diabolin revertitur. Ille vero* (Cantacuzenus) *dum progreditur, Myli vocatum castellum accedens, obsedit eam urbeculam .... Celtæ vero qui ultra fluvium Busen dictum congregati erant, ad Myli illud castellum decurrebant.* Narrat deinde, quomodo Cantacuzeni milites territi aufugerunt, & Cantacuzeni monitu machinas suas & navigia, quæ ad Busen fluvium erant, incenderunt. Deinde pergit: αὐτὸς δὲ ἀναποδίσας

μικρὸν

μικρὸν καὶ πεδιάδι τινὶ ἐντυχὼν, δεξιόθεν μὲν τὸν Χαρσανὴν ποταμὸν, ἐχούσῃ ἐξ εὐωνύμου δὲ ἑλώδη τινὰ τόπον καὶ βαλτώδη (lego πηλώδη.) Id est: *Ipse autem aliquantulum recedens, & planiciem quandam animadvertens, quæ à dextra Charsanem dictum fluvium, à sinistra vero palustrem quendam locum & cœnosum, ibi vallum fixit.* Narrat postea pugnam alteram prope Charsanem fluvium factam, quam vicit Cantacuzenus & ait: Τρέπει τοὺς Κελτοὺς κατὰ κράτος, διώξας ἄχρι πολιχνίου τοῦ καλουμένου Μύλου. Id est: *Gallos vi fugavit, & usque ad Myli urbeculam persequutus est.* Ex his locis patet Myli castellum illud, ceu urbeculam sitam fuisse inter Charsanem fluvium & Busen. Et Charsanem esse propiorem Diaboli & Macedoniæ partibus, Busen vero esse versus occidentem & mare, cujus littus Galli tenebant. Monendus autem hoc loco lector, ne decipiatur ob errorem Dominici Nigri, qui deceptus ambiguitate nominis apud Livium qui lib. 31. ait: *movere itaque ex Pluvina Romani, & ad Osphagum flumen posuerunt castra. Rex haud procul inde & ipse vallo super ripam amnis ducto (Erigonium incolæ vocant) consedit, inde satis comperto Erduæam petituros Romanos ad occupandas angustias præcessit.* Putavit bonus Niger Erduæam Livii esse eandem regionem, quæ Eordetia dicitur Ptolemæo, ubi fuerunt urbes *Scampis, Deboma* & *Daulia*, nulla habita ratione eorum, quæ apud Livium præcedunt & sequuntur; unde didicisset non de Eordetis Illyricis, sed de Eordis Macedoniæ agere Livium eo loco. Nam juxta Eordos Macedoniæ Erigonius fluit. Urbs Scampis, Græce Σκαμπεῖς (ut ad eam revertar) memoratur in itinerario Hierosolimitano, ubi male *Hiscampis* legitur. Sed non est dubium, quin *Scampis* legendum sit, & de eadem urbe vel pago intelligatur: cum inter Candaviam & Clodianas recen-

ſeatur. De ea urbe etiam meminit Malchus Byzantinus apud Conſtantinum in excerptis de legationibus, ſed & ibi peſſime Καρπίαν legitur & reponendum Σκαμπίαν, tractu temporis aliquantum mutato nomine. Nam ex ſitu inter Lychnidum & Dyrrhachium id manifeſte colligitur. A Conſtantino in Themate 9. occidentali Scampa nominatur, in tabula Peutingeriana Scampis in ablativo vel dativo caſu, à recto Scampa: optime inter Genuſum fluvium & Clodianas ponitur, & numeri Ptolemæi ſatis concordant.

CAPUT XXXV.

De DASSARETIIS.

Poſt Parthinos & Eordetos de Daſſaretiis dicendum. Nam Plinius eos juxta Parthinos collocat lib. 3. cap. 23. dum ait. *A. Liſſo Macedonia provincia; gentes Parthini, & à tergo eorum Daſſaretæ.* Sed ex hoc Plinii loco non liquet, an fuerint olim Illyridis noſtræ, an vero Macedoniæ. Nam Plinii tempore & multum antea, Illyris Macedoniæ pars erat, ut diximus ſupra. Polybius certe citatur à Stephano, ut faciat eam gentem Illyricam lib. 8. Δασσαρῖται (ait) ἔθνος Ἰλλυρικόν. Πολύβιος ὀγδόῳ. Id eſt: *Daſſaritæ gens Illyrica. Polybius octavo.* Is locus Polybii non extat. Sed legendum, Δασσαρῆται *Daſſaretæ*: nam idem Polybius lib. 5. ſic eos vocat bis. Sed an eam gentem à jugo Macedonum liberam videatur ibi facere, non liquido conſtat. Locus aſcribendus, ut de eo judicet lector, de Scerdilaida loquitur, Illyrio principe: Καὶ τότε τὸ μὲν Πελαγονίας πόλισμα διηρπακότα τὸ προσαγορευόμενον Πισσαῖον, τὸ δὲ Δασσαρήτιδος προσηγμένον πόλεις, τὰς μὲν φοβήσας ἐπαγγελίαις,

Ἀντιπά-

Ἀντιπάτρειαν, Χρυσονδίονα, Γερτοῦντα, πολλὴν δὲ καὶ τῆς συνορούσης αὐτοῖς Μακεδονίας ἐπιδεδραμηκότα. Id eſt: *Et tunc quidem Pelagoniæ oppidum Piſſæum nuncupatum diripuiſſe: Daſſaretidis etiam urbes ſibi adjunxiſſe & pollicitationibus quidem Phœbatides urbes Antipatriam, Chryſondiona, Gertunta, tum eis finitimæ Macedoniæ multam partem incurſaſſe.* Ex hoc loco difficile eſt diſcernere, an Phœbatis illa regiuncula fuerit Daſſaretidis pars, an vero Macedoniæ, ſed addendus eſt, & alius in eadem pagina locus, qui rem planiorem faciet: πλὴν ὅ γε Φίλιππος στρατεύσας ἀνεκτήσατο μὲν τὰς προειρημένας πόλεις· κατέλαβε δὲ τῆς μὲν Δασσαρητίδος Κρεώνιον, καὶ Γεροῦντα. τῶν δὲ περὶ τὴν Λυχνιδίαν λίμνην, Ἐγχελάνας, Κέρακα, Σατίωνα, Βοιούς. τῆς δὲ Καλικοίνων χώρας Βαντίαν ἔτι δὲ τῶν καλουμένων Πισσαντίνων Ὄργυσον. Id eſt: *Attamen Philippus cum exercitu procedens, urbes, quas ſupra diximus, recepit. Occupavit etiam in Daſſaretide Creonium & Geruntem; earum vero quæ circa Lychnidium lacum, Enchelanas, Ceraca, Sationem, Bueos; in regione vero Calicœnorum, Bantiam; & in Piſſantinorum, qui ſic vocantur, Orgyſum.* Ex hoc loco, qui ex ſupra citato pendet, urbes, quas recepit Philippus, non poſſunt intelligi aliæ, quam Piſſæum, & tres aliæ Phœbatidis, Antipatria, Chryſondio, Gertûs. Unde videtur, eas urbes antea ſub Philippi imperio fuiſſe, quando eas ἀνεκτήσατο *recepit*: & nomen *Antipatria* Macedonicum ſonat: fuit enim Antipater Macedoniæ præfectus vel rex, à quo nomen accepiſſe non dubito. Tamen ne quid diſſimulem, cum ponat Gertuntem in Phœbatide, paulo inferius vero Geruntem (quæ eadem eſt) in Daſſaretiis, & in ſuperiore loco dicat, Daſſaretiorum urbes Scerdilaidem ſibi adjunxiſſe & Phœbatidas quidem pollicitationibus, videtur intellexiſſe Polybius, Phœbatidas urbes fuiſſe in

Daſſa-

Daſſaretiorum ditione, & de iis non dicit ἀνεκλήσατο *recepit*, ſed κατέλαβετο, *cepit:* ideo ſequitur, eas non fuiſſe Macedoniæ, imo nec ſub Philippi imperio. Sed eo quod Scerdilaidas Philippi hoſtis eas occupaverat, Philippus poterat & debebat eas ab ejus manibus vindicare: & eas urbes antea non habuiſſe Macedonum præſidium patet ex eo, quod ſine vi & armis, ſed pollicitationibus, eas ſibi adjunxerat Scerdilaidas. Sed de iis infra quando de Macedoniæ limitibus agemus. Sed hoc loco libet deflere litterarum humanarum calamitatem. Heu! periit Polybius, & ejus tantum acciſas reliquias habemus, qui ſi integer ad nos perveniſſet, ſolus ad Græciæ antiquæ notitiam ſuffeciſſet, prout exacte & curioſe omnia narrat, & locorum ſitum ante oculos ponit, in omnibus rationem habens & temporis & loci: ecce quis alius de tot urbibus & oppidis mentionem fecit? Quis alius de Phœbatide, de Calicœnis, de Piſſantinis regionibus aliquid dixit? Proh dolor! quale vulnus accepit res litteraria, quando talis theſaurus à tempore rerum edace raptus eſt. Sed tale damnum deflere quidem licet, reſarcire vero quis poteſt? ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. Sed ad rem: Titus Livius videtur turbam facere, dum ait lib. 27. de eodem Philippo. *Dividenti prædam captivoſque.* [....] *nuncius ex Macedonia venit, Eropum quendam corrupto arcis præſidio Lychnidum cæpiſſe, tenere & Daſſaretiorum quoſdam vicos & Dardanos etiam concire*, ex hoc loco fatendum eſt, eo tempore Lychnidum fuiſſe in Philippi poteſtate, qui eam urbem occupaverat pulſo Scerdilaidis præfecto. Sed non ideo ſequitur eam fuiſſe in Macedonia, quod ſequitur ex alio Livii loco libri. 31. qui ſic habet. *Ab conſule non parabatur ſed gerebatur jam bellum. Per Daſſaretiorum fines exercitum ducebat, frumentum, quod ex*

hybernis

hybernis extulerat integrum vehens: quod in usum militi satis esset præbentibus agris, oppida vicique partim voluntate, partim metu se tradebant, quædam vi expugnata, quædam deserta, in montes propinquos refugientibus Barbaris inveniebantur. Quæ ultima verba de Dassaretiis intelligenda videntur, quos, cum Barbaros vocet Livius, eos à Macedonibus distinxit, quos semper regios vocat in ejus belli narrationibus; quod etiam clarius expressit lib. 32. dum ait de T. Quintio. *Concilium habuit, utrum recto itinere per castra hostium viam facere conaretur, an, ne tentata quidem re tanti laboris ac periculi, per Dassaretios Lingumque potius tuto circuitu Macedoniam intraret.* Per Dassaretios Macedoniam intrare, videtur ea locutio Dassaretios à Macedonia distinguere. Idem ait Plutarchus in Quintio: Ἦσαν μὲν οὖν οἱ τὸν Τίτον ἄγειν κύκλῳ διὰ τῆς Δασσαρήτιδος καὶ Λύγον εὔπορον ὁδὸν καὶ ῥᾳδίαν ἐπιχείροντες. Id est: *Erant qui ducere Titum circuitu per Dassaretidem via facili & commoda tentabant.* De Dassaretiis olim Hecatæum meminisse credo, sed male exceptum fuisse id nomen à Stephani exscriptoribus, qui pro Δασσάρηται nobis Σεσάρηται obtrudunt ex Strabone corrupto. Nam cum alibi Strabo de Dassaretiis non meminerit, de quibus constat ex aliis autoribus, Sesarasios habet in nostra Illyride, de quibus apud alios autores nihil. Itaque non est dubium, quin Strabo Δασσαρητίους scripserit, & ex eo mendo fluxit, credo, mendum apud Stephanum. Ptolemæus eos inseruit suo catalogo & juxta Lyncestas ponit, optime, ut patet ex Livio supra citato. Plinius, qui eos à tergo Parthinorum ponit, clare innuit eos longius à mari & ad montes, qui Macedoniam ab Illyride dividebant, habitasse, ubi degebant postea Albani, de quibus infra.

Dassaretiorum præcipua urbs fuit Λυχνὶς *Lychnis*, vel

Λύχνιδος *Lychnidus* vel Λυχνίδιον *Lychnidium*. Nam varie apud autores id nomen exprimitur, etiam Λυχνιδοῦς. Ejus mentionem fecerunt Polybius, Strabo, Ptolemæus, Stephanus, Constantinus, Malchus rhetor, tabulæ, Anthologia, T. Livius. Et Polybius quidem in excerptis legationibus sect. 9. post Quintii victoriam de Philippo partam in enumeratione urbium, quas sociis dabat aut restituebat, ait: Ἔδωκαν δὲ καὶ Πλευράτῳ Λυχνίδα καὶ Πάρθον. Id est: *Dederunt etiam Pleurato Lychnida & Parthum.* Addit: οὔσας μὲν Ἰλλυρίδας, ὑπὸ Φίλιππον δὲ ταττομένας. Id est: *Illyricas quidem, sed quæ sub Philippo erant.* In hoc loco vocatur Λύχνις *Lychnis*, & distincte dicitur fuisse Illyrica urbs, non Macedonica. At idem Polybius in libri 7. fragment. eam vocat ὑποκοριστικῶς diminutivo nomine Λυχνίδιον *Lychnidium*. Ἡ μὲν οὖν πᾶσα Ἰγνατία καλεῖται. ἡ δὲ πρώτη ἐπὶ Κανδαουΐας λέγεται ὄρους Ἰλλυρικοῦ διὰ Λυχνιδοῦ πόλεως, καὶ Πυλῶνος, τόπου ὁρίζοντος ἐν τῇ ὁδῷ τήν τε Ἰλλυρίδα καὶ τὴν Μακεδονίαν. Id est: *Tota igitur via Ignatia vocatur, & prima quidem pars ad Candaviam dicitur montem Illyrici, per Lychnidium urbem, & Pylonem, locum disterminantem in via Illyricum à Macedonia.* In quo loco videtur aliquid deesse post Ἰλλυρικοῦ, verbi gratia, ἡ δὲ λοιπὴ, vel tale quid. Non enim apte dici potest *ad Candaviam via*, quando jam Candavia superata est, & ultra Candaviam fit iter. Hæc Polybii verba sunt apud Strabonem, unde excerptum est illud fragmentum, ex quo discimus, eam urbem fuisse in via Egnatia sitam & in ipsa Illyride, & Πύλων oppidum vel locum ultra Lychnidum in ipsa via disterminasse ab Illyride Macedoniam. Sed pressius Livius Lychnidum in Dassaretia locat lib. 43. ubi de Appio Claudio consulis Hostilii legato, qui in Illyricum cum exercitu missus fuerat, loquitur, sic ait: *Peragrataque ea omni regione, ad Lychnidum Dassa-*

Dassaretiorum consedit. Eam urbem Dassaretiorum Macedoniam versus ultimam, Penestarum regioni & Uscanæ urbi vicinam fuisse ex sequentibus T. Livii, in loco citato, verbis colligitur, addit enim *haud procul inde Uscana oppidum:* & paulo post de Appio ad Uscanam occupandam tendente: *Die tantum statuta profectus à Lychnido duodecim millia ab urbe, ad quam tendebat, posuit castra:* & paulo post, de clade Appii & Romanorum ad eam urbem accepta, sic ait: *Qua longius iter in castra erat, eo plures fessos consectandi hostibus copia fuit; ne moratus quidem in castris Appius, ut suos dissipatos fuga colligeret, quæ res palatis per agros saluti fuisset, ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit.* Ex his patet, non longe ab Uscana situm fuisse Lychnidum, quando una eademque die fusus ad Uscanam Appius, Lychnidum se cum exercitu recepit 20. milliaria forte vel circiter intercedebant, nam exacte numerum colligere ex supradictis nemo potest. Fuit autem Uscana Penestarum urbs præcipua, ut infra dicetur. Idem Livius rursus eodem libro: *L. Cælius legatus Romanus præerat Illyrico, qui movere non ausus cum in iis locis rex esset, post profectionem demum ejus, conatus in Penestis Uscanam recipere, à præsidio, quod ibi Macedonum erat, cum multis vulneribus repulsus, Lychnidum copias reduxit.* Ex his omnibus locis colligitur, Lychnidum urbem fuisse in eo tractu præcipuam, ubi Illyrico præfecti ut plurimum manebant Macedonici belli tempore, ut in loco rebus gerendis idoneo. Item eam urbem fuisse Penestarum regioni & Uscanæ vicinam, ut jam diximus. Corrigendus in ea voce idem Livius lib. 33, ubi recenset urbes, quæ post Quinti victoriam sociis Romanorum attributæ sunt. Ait: *Pleurato Lingus & Partheni dati sunt.* Ubi reponendum est *Lychnidus & Parthini*, ex Polybio supra citato, cujus nomen fe-

re ubique ſupprimit Livius, licet ab eo omnia fere acceperit, præſertim in Græciæ negotiis. Et quando in hoc loco manifeſte pateat, *Lingum* pro *Lychnidum* poſuiſſe, ſuſpicor etiam in aliis locis idem illi accidiſſe, ut lib. 32. ubi de Quintio in loco jam ſupra citato ait: *Concilium habuit, utrum recto itinere per caſtra hoſtium viam facere conaretur, an, ne tentata quidem re tanti laboris & Periculi, per Daſſaretios potius Lingumque tuto circuitu Macedoniam intraret.* Hic rurſum pro *Lingum* reponendum Lychnidum puto: Nam de Lynceſtarum urbe non debet intelligi, quum ea ſit Macedoniæ. Plus eſt difficultatis in altero loco lib. 31. *Ab Conſule* (ait) *gerebatur jam bellum, per Daſſaretiorum fines exercitum ducebat.... .... Ad Lingum ſtativa poſuit prope flumen Beuum. Inde frumentatum circa horrea Daſſaretiorum ducebat.* Hoc loco de Lychnido non videtur poſſe intelligi, quæ urbs in monte ſupra lacum ſita erat, non ad fluvium. Tum Stephanus in voce Βεύη ſic ait: Βεύη, πόλις Μακεδονίας, καὶ πρὸς αὐτῇ Βεῦος ποταμός. Id eſt: *Beue urbs Macedoniæ, & prope eam Beuus fluvius.* Nam cum dicat Beuum fluvium fuiſſe Macedoniæ, *Lingus* ad Beuum videtur etiam fuiſſe Macedoniæ, magis putarem reponendum eſſe *Lyncum* primariam Lynceſtarum urbem. Strabo lib. 7. in uno loco habet Λυχνιδίου πόλεως à recto Λυχνίδιον. Paulo poſt vero eodem libro habet Λυχνιδοῦντα, à recto Λυχνίδους. Ptolemæus in recto habet Λυχνίδος optime: & cum eo Stephanus ita cenſet; qui tamen Herodianum citat, eam appellantem Λυχνιτόν. Sed peſſime id nomen legitur apud Conſtantinum in Themate Dyrrhachii: Ἀχλωίδος μητρόπολις, ubi dubio procul legendum Λυχνίδος. Male etiam in Anthologia Chreſtodorus Λυχνάδον appellavit; ſi ita ſcripſit, ſed non dubito quin Λυχνίδον legendum ſit. Ejus conditor in eodem Chreſtodori

ſtodori epigrammate dicitur fuiſſe Cadmus:

> Λυχνάδον ἣν φοῖνιξ Κάδμος ἔδειμε πόλιν. Id eſt:
> *Lychnadum quam Phœnix Cadmus ædificavit urbem.*

Quod ſit penes ejus fidem. Malchus Sophiſta non tam male Λυχνηδὸν per η ſcripſit: nulla enim ſoni differentia erat inter ι & η, tempore quo vivebat. Eam in ſublimi poſitam eſſe & fontibus abundantem idem teſtatur. Sic enim de Theuderico quodam: Καὶ πρὸς μὲν τὴν Λύχνηδον ἐπελθὼν, ἀπεκρούσθη, ἐπὶ ὀχυροῦ κειμένην καὶ πηγῶν ἔνδον πλήρη. Id eſt: *Ad Lychnedum accedens repulſus eſt, cum ſita foret in arduo, & fontibus intus plena:* non multo poſt eam παλαιόπλουτον καὶ εὐδαίμονα vocat, id eſt: *Ab antiquo divitem & fœlicem.* Eam tabulæ ponunt ad lacum cognominem, optime, ut ex aliis autoribus probabimus. Sed mirum eſt Ptolemæum, de eo lacu certe maximo, nullam feciſſe mentionem. Sed ex ejus numeris corruptis lacum ponit Mercator ad Haliacmonem fluvium in ipſa Macedonia: Si pro Lychnidio loco, maximo errore: ſi pro alio, male; quod monſtrare nobis incumbit, quando Macedonia in ſuo ordine venit in manus noſtras. Eam urbem terræ motu deletam fuiſſe ait Procopius in Anecdotis, ubi recenſet plures urbes, quæ tali modo perierunt, ait Λυχνίδον τὴν ἐν Ἠπειρώταις καὶ Κόρινθον· αἳ δὴ πολυανθρωπόταται ἐκ παλαιοῦ ἦσαν, πάσαις γὰρ ἀπαξαπάσαις ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον σεισμῷ τε καταπεσεῖν καὶ τοῖς ᾠκημένοις σχεδόν τι πᾶσι συνδιολωλέναι τετύχηκεν. Id eſt: *Lychnidum Epirotarum & Corinthum, quæ populoſiſſimæ ab antiquo erant, iis enim omnibus contigit eo tempore terræ motu cadere, & cum fere omnibus incolis perire.* Nec offendi lector debet, ſi Epiro Lychnidum tribuat Procopius, ſuo enim tempore Illyris de qua agitur, Epirus Nova vocabatur à tempore Theodoſii vel circiter nomi-

 ne ſic

ne sic mutato. Is terræ motus accidit, Justino imperante, ut ait Nicephorus Callistus lib. 17. cap. 3. Latine citabo, non est enim ad manum textus Græcus: *Ejusdem Justini tempore* (ait) *Epidamnus etiam, quæ nunc Dyrrhachium dicitur, plurima à sævis terræ motibus sustinuit damna, & item Corinthus, quæ in terra Græciæ sita est.* Nam licet Lychnidum non nominaverit Nicephorus, tamen Corinthi eversio, quam supra Procopius citatus cum eversione Lychnidi conjungit, & Dyrrhachii vicinia nos omnino suadet, eodem tempore id accidisse. Nam & ea civitas à Justiniano Justini successore rursus instaurata fuit, & mutato nomine ab eo Prima Justiniana nuncupata fuit, & in totius Illyrici metropolim erecta, collocata ibi Archiepiscopali sede. De eo negotio satis prolixe Procopius lib. 4. de ædificiis sic ait: Ἐν Δαρδανοῖς τοῦ τοῖς Εὐρωπαίοις, οἳ δὴ μετὰ τοὺς Ἐπιδαμνίων ὅρους ᾤκηνται, χωρίον Ταυρήσιον ὄνομα ἦν, ἔνθα Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ὁ τῆς οἰκουμένης οἰκιστὴς ὥρμηται. τοῦτο μὲν οὖν τὸ χωρίον ἐν βραχεῖ τειχισάμενος κατὰ τὸ τετράγωνον σχῆμα, καὶ γωνίᾳ ἑκάστῃ πύργον ἐνθέμενος, Τετραπυργίαν εἶναί τε καὶ καλεῖσθαι πεποίηκε. παρ' αὐτὸ δὲ μάλιστα τὸ χωρίον πόλιν ἐπιφανεστάτην ἐδείματο, ἥνπερ Ἰουστινιανὴν ὠνόμασε πρίμαν. (πρώτη δὲ τοῦτο τῇ Λατίνων φωνῇ δύναται). ταῦτα τῇ θρεψαμένῃ τροφεῖα ἐκλείνων (lege ἐκτίνων) ἐνταῦθα δὲ καὶ ὀχετὸν τεκτηνάμενος, ὕδασι τὴν πόλιν διεπράξατο ἐπιεικῶς πληθεῖν· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῷ τῆς πόλεως οἰκιστῇ, λόγου πολλοῦ διαπεπόνηται ἄξια. Θεοῦ μὲν τεμένη διαριθμεῖσθαι οὐ ῥᾴδια, καταγώγια δὲ Ἀρχόντων φράζεσθαι λόγῳ ἀμήχανα, στοῶν μεγέθη, ἀγορῶν κάλλη, τὰς κρήνας, τὰς ἀγυιάς, τὰ βαλανεῖα, τὰ πωλητήρια, πόλις ἁπλῶς μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος, καὶ οἵα τῆς χώρας ἁπάσης μητρόπολιν εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τὴν Ἰλλυριῶν ἀρχιερέα διακεκλήρωται, τῶν ἄλλων πόλεων αὐτῇ ἅτε πρώτῃ τὸ μέγεθος οὔσῃ ἐξισταμένων, ὥστε καὶ ἀνθυπούργηκε τῷ βασιλεῖ κλέος. ἡ μὲν γὰρ τροφίμῳ ἀποσε-

μνύνεται

μνύνε) βασιλεῖ. Ο δὲ ἀντιφιλοτιμεῖται δεδημιουργηκέναι τὴν πόλιν. Id eſt: *Apud Dardanos Europæ alicubi, qui jam ſupra fines Epidamniorum habitant, locus eſt Taureſium nomine. Inde Juſtinianus imperator orbis inſtaurator oriundus erat, hunc locum cito muro circumdant quadrangula figura, & unicuique angulo turrim imponens, effecit, ut eſſet & vocaretur quadriturrita: prope hunc locum urbem celeberrimam ædificavit, quam Juſtinianam primam (quæ vox Latina, Græce dicitur prote) nominavit; ſic nutricationis præmia patriæ rependens. Inibi & aquæ ductum fabricavit, & effecit, ut ea urbs aquis ſatis abundaret, & multa alia tali conditore digna cum labore perfecit. Deo quidem templa numeratu non facilia, Magiſtratuum ædes, quæ deſcribere ſermone impoſſibile eſt. Porticuum ſpatium, fororum pulchritudinem, fontes, vias, balnea, loca ubi res venundantur. In ſumma, urbs magna eſt, & multorum civium, utpote quæ totius regionis eſt metropolis: ad hæc & Illyriorum Archiepiſcopum ſortita, aliis urbibus & tanquam omnium maximæ cedentibus, unde fit ut gloriam imperatori rependat. Ea enim, eo quod imperatorem educavit, venerabilis evadit. Ille vero è contra honoratur, eo quod ejus urbis opifex dicitur.* Sed ex hoc Procopii loco non videtur aſtrui poſſe, Lychnidum eandem urbem eſſe, quæ à Juſtiniano Prima Juſtiniana vocata eſt: imo contraria videtur emergere ſententia: nam Lychnidum ponit in Epiro, (Nova ſcil.), Juſtinianam primam vero in Dardania (quam Europæam vocavit procul dubio, ad differentiam Aſiaticæ) & non eſt error librarii vel ex ſcriptoris; ſed Procopius, ut puto, non ſatis doctus de regionum illarum limitibus, Dardanorum limites nimis extendit, & Dardanorum fines uſque in Daſſaretios & Dyrrhachinorum limites prorogat, quod ſuadet vox

πρὸ,

περὶ, quæ incertitudinem quandam innuit. Nam ex multis indiciis conſtat, Lychnidum poſtea Juſtinianam, deinde Achrido vocatam, & totius Bulgarorum regni metropolim factam, in Daſſaretiis ſitam fuiſſe. De ejus ſitu audiendus Cedrenus ad annum mundi 6526. de Baſilio Imperatore: Αὖθις δὲ πάλιν πρὸς τὰ δεξιὰ νεανικῶς (lege νενευκὼς) ἄπεισιν εἰς Ἀχρίδα .... πόλις δὲ ἡ Ἄχρις ἐστὶ ἐπὶ λόφου κειμένη ὑψηλοῦ, ἔγγιστα λίμνης μεγίστης, ἐξ ἧς ποιεῖται τὰς ἐκβολὰς ὁ Δρῖνος ποταμὸς, πρὸς ἄρκτον ἰών. εἶτα νεύων πρὸς δύσιν καὶ εἰσβάλλων εἰς τὸ Ἰώνιον περὶ τὸ Εἰλισσὸν τὸ φρούριον, μητρόπολις οὖσα τῆς πάσης Βουλγαρίας, ἐν ᾗ τὰ βασίλεια τῶν βασιλέων ἵδρυντο Βουλγαρίας καὶ τὰ χρήματα ἀποτεθησαύριστο. Id eſt, ex verſione Xylandri: *Inde ad dextram partem inclinans Achrida ingreditur....... urbs eſt Achris in ſublimi poſita colle, prope lacum maximum, unde Drinus fluvius verſus ſeptentrionem effluit: deinde verſus occidentem deflectens in Jonium intrat apud Iliſſum caſtellum, quæ urbs caput erat totius Bulgariæ, & regia regum Bulgariæ, ubique eorum repoſiti theſauri.* Poſt eum audiamus duos Nicephoros fere contemporaneos, Calliſtum nempe, & Gregoram: ſic ille primus lib. 17. Γέρας δὲ ἐξαίσιον καὶ Ἀχρίδῳ τῇ πατρίδι νέμων ὁ Ἰουστινιανὸς, εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν αὐτὴν ἐτίμα καὶ αὐτοκέφαλον ἐκκλησίαν καθίστα, Πρώτην Ἰουστινιανὴν ὀνομάσας .... ἡ δὲ Ἀχριδὼ πόλις ἐστὶν ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ἐπηρμένη, ἔγγιστα λίμνης μεγίστης Λυχνηδοῦ καλουμένης. Δασσαρέτη δὲ ἀρχαῖον ἦν αὐτῇ ὄνομα, ἐξ ἧς καὶ πλῆθος ὅτι πλεῖστον ἰχθύων ἀγρεύεται. καὶ Δρῖνος ὁ ποταμὸς ἐκεῖθεν τὰς σφετέρας ἐκβολὰς ποιεῖται πρὸς ἄρκτον ἰών, ἀπὸ γὰρ τῶν πρὸς Δεάβολιν ἠπειρωτέρων μερῶν ῥέων, καὶ τὴν εἰρημένην διαπερῶν λίμνην ...,... κατὰ τὸ βόρειον μέρος ἐκεῖθεν τὸ ῥεῖθρον ἐξίησι, καὶ πρὸς τὸ τέρμα τῆς λίμνης τὰς ἐγχωρίως λεγομένας εὑρηκὼς στρούγας, καὶ ταύταις ἑνωθεὶς μέγιστος τε γίνεται ποταμῶν, ἐπεὶ καὶ πρὸς δύσιν νεύων εἰσβάλλει κατὰ τὸν Ὄρινον περὶ Φρούριον Εἰλισσὸν ὄνομα

σὺν ὄνομα ἔχον, ὃ πάσης Βουλγαρίας τὸ ἀνέκαθεν μητρόπολις ἦν, ἐν ᾧ καὶ τὰ Βουλγάρων βασίλεια πάλαι ἵδρυτο, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Quæ sic Latine redduntur: *Patriæ quoque suæ Achrido præcipuum honorem habuit Justinianus, Archiepiscopali dignitate eam decoravit, ecclesiamque ibi liberam, quæ ipsa sibi caput esset, cum plena potestate constituit, & Primam Justinianam mutato nomine vocavit ... ... Porro Achrido urbs est in excelso colle constructa, prope lacum maximum, qui Lychnidus nominatur: antiquitus autem Dassarites vocatus est. In eo maxima vis piscium capitur. Drinus vero fluvius se inde quoque provolvit, septentrionem versus defluens ex cultioribus, quæ ad Deabolin sunt, partibus manans, & quem diximus lacum secans ..... circa boreale latus inde profluit, & ad lacus finem, eis, quæ ab incolis strudæ dicuntur, inventis & sibi conjunctis, maximus evadit fluvius: deinde se ad occidentem inclinans, in Orinum se effundit circa castellum Ilissum nomine, quod totius Bulgariæ antiquitus metropolis fuit.* In hoc loco corrigenda est vox, & Drinum vel Ἴονιον rescribendum, quemadmodum apud Cedrenum bene legitur. In eadem sententia est Gregoras lib. 2. cap. 3. ubi postquam Bulgarorum originem & Imperii regionum vastationem narravit, sic ait de iisdem Bulgaris: Οἰκειοῦνται Μακεδονίαν μετὰ τῆς ἐπέκεινα Ἰλλυρίδος, *ἀρεσθέντες τοῖς ἐκεῖσε καλοῖς· καὶ βασίλειον ἐνδιαίτημα τούτοις εἶναι εἰς τὸ λοιπὸν νενόμισται αὐτὴ ἡ πόλις, ἣν Ἀρχιεπισκοπῇ ὁ βασιλεὺς τετίμηκεν Ἰουστινιανὸς, καὶ πρώτην ὠνόμασεν, ὡς εἰρήκαμεν, Ἰουστινιανήν· εἶτα τῆς προσηγορίας τοῦ ἔθνους ἐκεῖσε διαδοθείσης, Βουλγαρία ὁ χῶρος μετωνομάσθη καὶ μητρόπολις Βουλγαρίας ἡ πρώτη Ἰουστινιανή.* Id est: *Macedoniam cum ea, quæ ulterius est, Illyride sibi vindicant, amœnitate locorum capti, & regiam sibi imposterum sedem constituerunt eam urbem, quam imperator Justinianus Archiepiscopali di-*

 gnitate

gnitate decoraverat, & primam, ut diximus, Justinianam nominaverat. Deinde cum gentis denominatio in iis locis frequentaretur, Bulgaria ea regio mutato nomine appellata est, & Bulgariæ metropolis prima Justiniana. Ex his tribus locis clare colligitur, eamdem urbem, quæ olim Lychnidus ad lacum cognominem, qui etiam Dassaretis vocata fuit, sitam, & postea Achridus nominatam, unde Justinianus imperator ortus erat, & ab eo instauratam, & primam Justinianam nominatam, addita Archiepiscopali dignitate, eandem esse quæ Bulgarorum regia, Archidos dicta est. Unde fit lux Procopio, qui vel corrigendus, vel castigandus est, eo quod eam in Dardania posuit, addens tamen *quæ est supra Epidamnum*, quæ verba satis cum nostra sententia concordant. Audiendus etiam Codinus lib. de Officiis Constantinop. cap. 20. Χειροτονεῖται ὁ Πατριάρχης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλείας. ἐπεὶ τῆς Ἡρακλείας ἐπισκοπὴ ἦν τὸ Βυζάντιον......καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρίδος καὶ πάσης Βουλγαρίας. Id est: *Consecratur autem Patriarcha ab Heraclea*, (supple archiepiscopo) *quoniam Byzantium erat episcopatus sub Heraclea, & ab Archiepiscopo primæ Iustinianæ Achridi & totius* Bulgariæ. Lychnidus igitur, ut breviter ex præmissis concludamus. Sub Justino imperatore terræ motu funditus eversa, successore Justiniano ejus urbis alumno denuo instaurata fuit, & multis operibus magnifice exculta, & Archiepiscopalis sedes facta, à Bulgaris Basilio Porphyrogeneta imperante occupata, sub eorum rege Samuele, (quem antea Mochrum appellatum fuisse ait Anna Comnena lib. 12.) iterum nomen mutavit, & à Bulgaris Achrido nuncupata fuit una cum lacu vicino. Sed verba ipsa Annæ Comnenæ operæ, pretium est apponere, lumen enim faciunt; ea extant lib. 12. pag. 371. editionis regiæ:

giæ: Ὁ δὲ Δρύμων ποταμὸς ἵνα τι καὶ περὶ ῥεύματος τούτου προσιστορήσαιμι, ῥεῖ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς Λυχνιτίδος λίμνης (ἣν ἡ νῦν γλῶσσα ἐκβαρβαρώσασα, Ἄχρίδα προσηγόρευσεν) ἀπὸ Μόχρου τοῦ Βουλγάρου βασιλέως τὰ πρῶτα, καὶ τὰ ἔσχατα Σαμουὴλ (τοῦ ἐπὶ τοῖν βασιλέοιν Κωνσταντίνου καὶ Βασιλείου τῶν Πορφυρογεννήτων γεγονότος) διά τινων τάφρων ἑκατὸν, ἃς γεφύρας ἐπονομάζομεν, καὶ γὰρ ἀποῤῥέουσιν ὥσπερ ἀπό τινων ἀρχῶν διαφόρων τῆς λίμνης διῃρημένοι ποταμοὶ, καὶ εἰς ἑκατὸν ἥκοντες, οὐ λήγουσι καθ' οὕτως τῷ ποταμῷ τῷ κατὰ τὴν Δεύρην ἑνούμενοι, ἐξ οὗ καὶ Δρύμων ἐπονομάζεται, καὶ συνεχεῖς αὐτῷ γινόμενοι πλατύνουσι τε αὐτὸν καὶ μέγιστον ἐξεργάζονται. Id est: *Drymon autem, fluvius, ut etiam aliquid de ejus fluxu addam, fluit à Lychnitide lacu, (quam nunc lingua barbara facta, Achrida nominavit) à Mochro* Bulgaro *rege, sic prius dicto, postea vero Samuele vocato, qui Constantino &* Basilio *Porphyregenetis imperantibus vixit, per quasdam fossas numero centum, quas pontes nominamus: fluunt enim ut divisi seorsim fluvii ab uno lacu, tamquam à diversis originibus, & licet in centum partes divisi fluant, non tamen cessant, & sic ei fluvio ad Debræ partes uniuntur. Ex quo Drymoon vocatur, & continui cum eo facti eum dilatant, & maximum faciunt.* Sic Græca sonant. Nam qui Alexiadem nuper interpretatus est Petrus Possinus, dum elegantiam Latini sermonis affectat, longe in hoc loco à sententia Græci sermonis aberravit. Ex hoc loco discimus *Achrido* nomen ei urbi impositum à Bulgaris fuisse, mansit tamen id nomen deleto imperatorio nomine, & in oblivionem verso. Apud posteriores enim autores Ἄχριδος vel Ἀχρὶς vel Ἄχριδαι nuncupatur. De Justiniana prima raro fit mentio, licet Justinianus novel. constitutione XI. & CXXXI. eam urbem Justinianam primam vocaverit, multis privilegiis decoratam. Sed post Justiniani mortem populo-

rum contra ejus memoriam odium diu preſſum emerſit, & Bulgarorum impreſſio eam urbem & adjacentes regiones ab imperio Romano diſtraxit, & regia Bulgarorum ſedes in ea urbe fixa eſt. Nec paſſi ſunt Bulgari id nomen durare, ſed obtinuit, ut Achrido, voce forte Bulgarica, appellaretur. Forte tamen occupatis Romani imperii regionibus, linguam ſuam dictionibus Græcis nobilitaverunt Bulgari, quod in ea urbe eveniſſe putarem, & ob ſitus excelſitatem ſic vocatam fuiſſe à voce ἄκρον vel ἄκρα, quæ ſummitatem ſignificat, mutata ſcil. tenui in aſpiratam, quod ſic cogitare me ſuadet idem nomen ab eo tempore Pamſæo & Rhodopi montibus datum. Ii enim ab autoribus inferioris ſeculi Ἄχριδος, Ἄχριδα vel Ἄχριδαι nuncupantur: credo ob excelſitatem, ſed de iis infra, ubi de iis montibus dicendum erit. Sed non eſt ſilentio prætermittendum, Agathiam lib. 5. primam Juſtinianam antiquo nomine *Bederinam* dictam fuiſſe, aſſerere, ſic enim ille interprete Chriſtophoro Perſona Latine loquitur: *Germanus Dorathei filius juvenis admodum præerat, & tunc primum pubeſcens, qui non minus peritia militari præſtabat, quam animi magnitudine. Patria illi erat Illyrica civitas* Bederina, *vetuſto nomine dicta, deinde Iuſtiniana denominata: Iuſtinianus namque, quia ibi primum in lucem editus fuiſſet, mirifice eam ornavit, & ex obſcura prius nobilem, poſtea fœlicemque fecit, ac ſuum illi impartitus eſt nomen.* Id nomen ſoli Agathiæ memoratum, Ptolemæo, Stephano, & aliis geographis incognitum eſt. Ideo credo vel fuiſſe interpretamentum nominis antiqui *Lychnidus*, barbara quadam lingua, vel Agathiæ textum eo loco mendoſum, vel denique Agathiam memoria lapſum, nomen pro nomine poſuiſſe. Aliorum enim autorum conſenſus non patitur, in eo fidem

dem adhibere Agathiæ. Eam civitatem nempe *Achrido* Basilius (quemadmodum præter Comnenam asserit Zonaras in Basilio Porphyrogeneta) à Bulgaris & eorum rege Mochro vel Samuele, victis fere & deletis Bulgaris, recuperavit, & denuo Græcorum imperio subjecit: locum vide, non enim est ad manum textus Græcus Zonaræ. Post deletos Bulgaros, & Bulgariæ nomen in iis partibus abolitum, ea urbs Albaniæ censita est urbs præcipua. Nam Georgius Acropolita Logothetes in eas partes ab imperatore missus, sic de suo itinere loquitur in suo chronico, cap. 67. Ἔπειτα τὴν Ἀλβανίαν κατέλαβον, ἦλθον εἰς Ἀχρίδαν, Πρέσπαν Σιδηρόκαστρον. &c. Id est: *Deinde in Albaniam veni, & in Achridam, Prespam, Siderocastrum.* Sitam fuisse inter Castoriam & Albanum ceu Albanopolim ex eodem Acropolita colligitur histor. cap. 67. sic enim ait: Τῆς περὶ τὸ Ἀλβανὸν φερούσης ἡπτόμην, καὶ δὴ τὰ Σέρβια παρελθὼν καὶ παραμείψας τὴν Καστορίαν, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀχρίδα παρεγκλίνας (sic legendum non παραγγείλας) ἀφικόμην περὶ τὸ Ἀλβανὸν, κἀκ τούτου μετὰ τὸ τῆς χώρας ἐκείνων κατείληφα τὸ Δυρράχιον. Id est: *Albani viam ingredior, & Serviis à tergo relictis, & Castoriam prætergressus, & Achridem declinans, Albanum me contuli* &c. Ex hoc loco deprehenditur ordo, quo sitæ erant eæ quatuor urbes, *Serbia, Castoria, Achris, Albanum*, procedendo scilicet ab oriente in occidentem. Thessalonica enim profectus erat per Berroeam, ut prius dixerat; sed inde non liquet eas fuisse in directa linea ab oriente in occidentem sitas; nam forte deflexerat iter, prout negotia requirebant: nam montium amfractus, fluviorum trajectus per pontes aut vados non patiuntur itinera ubique ad amussim directa fuisse. Et satis multa quidem de hujus urbis situ jam attulimus: antequam tamen ad alia transeundum

 sit,

ſit, corrigendus eſt Cantacuzeni imperatoris textus lib. 2. ubi de ejus urbis ſitu agit cap. 21. Οὐ πολλαῖς δὲ ὕστερον ἡμέραις ἐκ τῆς ἑσπέρας ἠγγέλθη βασιλεῖ, ὡς παρασκευάζεται στρατιὰ Τριβάλλων τῇ Ἀχρίδι ἐπιθέσθαι πόλει ἑσπερίῳ, ὑπὸ τὴν Πιερίαν τὸ ὄρος κειμένῃ. Id eſt: *Paucis vero poſtea diebus ex occidente nunciatum eſt regi, quod Triballorum exercitus parabat ſe ad invadendum Achridam urbem occidentalem, ſub monte Pieria poſitam.* De Pieria monte in iis locis alibi nulla mentio. Nam Pieria regio montana ad Olympum montem Macedoniæ longe ab eo tractu erigitur. Ideo non dubito pronunciare, eam vocem mendum olere, & pro ὑπὸ τὴν Πιερίαν lego ὑπὸ τὸ Πηριναῖον ὄρος. Id eſt *ſub Pirenæo monte.* Nam ex Acropolitæ hiſtoria conſtat, eam montium catenam, quæ Novam Epirum, id eſt, Illyridem noſtram à Macedonia dirimunt, *Pireneos* vel *Perinæos* vocatos fuiſſe. Achridos igitur, qui non longe à Macedoniæ finibus ſitus eſt, non male dicitur ſub monte Pirenæo ſitum fuiſſe. Locus Acropolitæ ſic ſe habet de Michale Deſpota, quem ἀποστάτην id eſt *rebellem* vocabant, ubi de ejus exercitus fuga loquitur: Συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν οἰκείων ὁρῶν, εἴτ' οὖν τῶν Πυρρηναίων ὁρῶν, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. Id eſt: *Fugati ſunt igitur uſque ad propios fines, ſive ad montes Pyrrenæos qui diſterminant veterem & novam Epirum à noſtra Græca regione.* De hodierno Achridæ nomine variæ ſunt ſententiæ: Caſtaldus in ſuæ Græciæ tabula *Ocridam* vocat: at Leunclavius eam à Turcis vocari *Giuſtandir* aſſerit, nomine à *Iuſtiniana*, ut videtur, deducto, quod ſit penes ejus fidem. Sed *Alchriam* vocatam fuiſſe tempore Scanderbegi Barletius docet, qui ejus principis geſta ſcripſit, & qui ejus quidem paſſim mentionem facit. Sed unicum tantum adducam ex quo patebit

bit, *Alchriam* & *Ocridam* ceu *Achrido* unam & eandem esse urbem, id extat fol. 204. *Venerat ibi Semeretius cum quatuor millibus militum ad agrum & fines tutandos, ne facilis Scanderbego pateret incursio: qui copias suas partim in Ocridam urbem, quæ nunc ab incolis* Alchria *nuncupatur* &c. Ergo ea urbs primum *Lychnidus*, deinde *Justiniana* & Achridos & *Ocrida*, postremo *Alchria*, ab incolis, à Turcis vero *Giustandir* appellata fuit, à Justiniani scilicet nomine.

Nunc de lacu adjacente quædam dicenda sunt. Ex Nicephoro Callisto supra laudato discimus, eum *Dassaritem* olim vocatum fuisse, qui ut puto Græce Δασσαρῆτις λίμνη dicebatur, eo quod in Dassaretiorum regione celebris erat: à Polybio vero lib. 5. Λυχνιδία λίμνη nuncupatur, ubi recenset plura oppida, quæ ad ejus ripas sita erant, ubi de Philippo rege Persei patre loquitur: Κατελάβετο τῆς μὲν Δασσαρήτιδος Κρεώνιον, καὶ Γερούντα. τῶν δὲ περὶ τὴν Λυχνιδίαν λίμνην Ἐγχελάνας, Κέρακα, Σατίωνα, Βοιούς. Id est: *Occupavit Dassaretidis quidem Creonium & Gerunta, earum vero quæ circa Lychnidium lacum Enchelanas, Ceraca, Sationa, Bœos.* Scymnus Chius versu 429. ejus mentionem fecit ubi de Illyriis loquitur:

> Ἔχει δὲ λίμνην ὡς μάλλ' ἡ χώρα τινὰ
> Μεγάλην, παρ' αὐτοῖς τὴν Λυχνῖτιν λεγομένην.

Id est: *Habet autem præcipue ea regio lacum magnum ab iis Lychnitim dictum.* Diodorus Siculus ad annum 3. Olymp. 105. ejus etiam meminit: Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς Φίλιππος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς μεγάλῃ παρατάξει νενικηκὼς τοὺς Ἰλλυριοὺς, καὶ πάντας τοὺς μέχρι τῆς Λυχνίτιδος καλουμένης λίμνης κατοικοῦντας ὑπηκόους πεποιημένος, ἀνέκαμψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Id est: *Circa hæc tempora Philippus Macedonum rex magna pugna cum vicisset Illyrios, & omnes, qui usque ad Lychnitidem lacum habitant, sibi*

subjectos

ſubjectos feciſſet, reverſus eſt in Macedoniam. Ex his locis colligitur, lacum illum celebrem fuiſſe & magnum, quique in margine plura oppida habebat, & in Daſſaretiorum terra ſitum, & limitem fere inter Daſſaretios & Macedonas fuiſſe. Sed ex loco paulo ſupra citato ex Nicephoro Calliſto ejus deſcriptionem habuimus, ibi enim graphice depingitur, & Drinus fluvius dicitur eum lacum ſecare, à meridionali parte in eum defluens, & per borealem exitum habens: etiam piſcibus abundare, & ut ex nomine adjacentis oppidi, qui Ἐγχελάναι, id eſt, *Anguillariæ*, à Polybio memoratur, anguillis refertũ eſſe, colligitur. Fluvius ille, qui eum ſecat, & qui à Nicephoro Drinus dicitur, ab Anna Comnena in loco nuper citato Δρύμων bis vocatur, apud Scylacem vero quater Ἄριων dicitur, vitiata ſcriptura ſine dubio; ſed ab Iſaaco Voſſio qui Δρίλων legit, commode emendatus. Nam ſic forte ejus fluvii nomen expreſſit antiquus autor Nicander in Theriacis verſu 607.

Ἴριν δ' ἣν ἔθρεψε Δρίλων, καὶ Νάρονος ὄχθη.

Ubi Scholiaſtes: Δρίλων ποταμὸς Ἰλλυριῶν. Id eſt: *Drilon fluvius Illyriorum.* Dixi forte, non enim abeſt ſuſpicio, de altero fluvio intellexiſſe Nicandrum: Nam Strabo lib. 7. ſic habet: καὶ Δρίλων ποταμὸς ἀνάπλουν ἔχων πρὸς ἕω μέχρι τῆς Δαρδανικῆς. Id eſt: *Et Drilon fluvius per quem navibus aſcenditur verſus orientem uſque ad Dardanicam terram.* Quibus verbis notari alius fluvius videtur, qui in Dardania ortus, tandem cum noſtro Drymone conjungitur, & prope Liſſum in mare exoneratur, qui etiam à multis *Drinus* vocatur. Sed quoniam ii duo fluvii conjunguntur & eorum nomina parum differunt, ſæpe ab autoribus confunduntur. Sed video in neoterica tabula Turciæ ſeptentrionalis à Philippo de la Rue exarata, eum fluvium, qui ex Dardanis

nis oritur notari nomine Drilonis minoris, ad differentiam ejus, de quo nunc tractamus, à quo didiſcerit ſic vocari debere, neſcio. De ejus lacus nominis etymo doctiſſimi Samuelis Bocharti conjectura ſatis arridet: vult enim eum arundinibus fuiſſe refertum; & ideo Phœnicum lingua ita nominatum, eo quod arundines à Phœnicibus dicebantur *Lecanoth*, & contracte *Lichnoth*, & inde nomen urbi inditum à Cadmo conditore *Lichnoth*, quaſi dicas, *ad arundines*. Sed de Cadmo ejus urbis conditore, ſolus autor eſt Chreſtodorus non ſatis idoneus autor, & tantæ antiquitatis aſſertor, cui tamen aſtipulatur ex antiquorum teſtimonio, ſatis veriſimilis conjectura, qua dixerunt, Cadmum poſt Pentei mortem, relictis Thebis, vel ſponte, vel à Nycteo pulſum ad Encheleas ſeceſſiſſe Illyriorum populum, quaſi dicas ad *Anguillarios*. Nam lacus Lychnidus ab abundantia piſcium celebratus, etiam anguillis abundabat, ut ex nomine urbis Ἐγχελάναι, ad eum ſita, conjicitur, uti ſupra notavi. Ideo ſatis placet ejus lacus accolas à copia anguillarum, quas diſtrahebant, *Anguillarios* dictos fuiſſe: ſic & hodie in Hetruria, non procul à Roma, lacus olim Sabbatinus dictus, habet in ripa urbeculam dictam *Anguillara*, à copia anguillarum ſic vocatam, & lacus amiſſo antiquo nomine, *Lago de l'Anguillara* dicitur, quod ſi conſtaret Lychnidum urbem à Phœnicibus conditam fuiſſe, non deberet dubitari de ejus etymi veritate; ſed ut habeat lector quod eligat, aliud etymon producam ab ipſa Græca lingua arceſſitum. Λύχνις apud Theophraſtum lib. 5. cap. 7. recenſetur inter herbas, quæ flores æſtivos emittunt coronis aptos: Τὰ δὲ θέρινα μᾶλλον, ἥ τε λυχνὶς ϗ Διὸς ἄνθος. Quæ ſic interpretatur Gaza: *Æſtiva vero, lucernula Jovis flos*. Eum florem Plin. lib. 21. cap. 4. dicit non provenire, niſi in humidis locis.

Verba Plinii ſunt: *Eſt & quæ Græca appellatur à noſtris, à Græcis* λυχνὶς, *non niſi in humidis locis proveniens.* Ergo paluſtris eſt planta, à cujus abundantia dictum eſſe hunc lacum, ſuadet nomen Λυχνιδῦς, quod habet Strabo lib. 7. ut ſupra diximus: nam ea terminatio in ῦς ſemper abundantiam quandam ſignificat. Sic Πυξῦς ab abundantia buxi, Δαφνῦς à lauru, Κεραςῦς à Ceraſo arbore, Μυρτῦς, Ἐλαιῦς, Ἀχερδῦς, Σιδῦς, Σελινῦς, & alia ὅσα κόνις. Ad ejus lacus ripam orientalem, & ad dextrum latus ſecundum Drymonis vel Drilonis decurſum, ſitam fuiſſe in edito colle urbem Lychnidum, patet ex tabula Peutingeriana. Ad ejus lacus ripam quatuor urbes recenſet Polybius lib. 5. Ἐγχελάνας, Κέρακα, Σατίωνα, Βοιὺς. *Enchelanas, Ceraca, Sationa, Bœos*: ea ſeu oppidula, ceu pagos fuiſſe parvi momenti, patet ex eo, quod nullus alius eas memoravit præter T. Livium, qui lib. 27. de Satione meminit, quæ reddenda erat Athamanis: ſed quibuſdam non videtur eſſe eadem, de qua hoc loco Polybius; nam Nicol. Samſonius in ſua Græciæ antiquæ tabula aliam *Sationem* excogitavit prope Ænianas & Dryopas: ſcilicet motus ex eo Livii loco, qui Sationem Athamanis tribuit. Sed Athamanum regionem anguſtioribus limitibus, meo quidam judicio, coarctavit, ea enim gens, quæ proprium habebat regem, late per montes extendebatur, & copias non contemnendas eorum rex in bellum educebat, & ideo à Romanis in ſocietatem belli contra Philippum allecti ſunt, & eo tempore potentes erant Athamanes, licet olim non tam late imperitaſſent. Et ex hoc Livii loco credo Athamanas per Pindi juga uſque, ad loca circa Lychnidum habitaſſe, & ideo Sationem ſitam fuiſſe ad extremitatem lacus verſus meridiem, probabile eſt. Tribus aliis ſitum aſſignavi ſecundum ordinem, quo memorantur à Polybio, nul-

bio, nullo alio fultus argumento, de iis enim tacent alii. In Daſſaretide fuit regiuncula quædam Phœbatis, de qua jam ſupra diximus, Polybio memorata, ſed, ſine ſitus notatione, & à nullo alio, quod ſciam, memorata, ideo de ea nihil certi poteſt afferri, niſi fuiſſe verſus Macedoniæ limites. In ea fuiſſe urbes Antipatriam, Chryſondiona, Gertuntem, idem autor aſſerit, loco jam ſupra citato, ſed, quem hîc repetere non pigebit: Τῆς δὲ Δασσαρήτιδος προσηγμένον πόλεις, τὰς μὲν Φοιβάτιδας ἐπαγγελίαις. Ἀντιπάτρειαν, Χρυσονδίονα, Γερτοῦντα, πολλὴν δὲ καὶ τῆς συνορούσης ταύτης Μακεδονίας ἐπιδεδραμηκότα. Id eſt: *Daſſaretidis etiam urbes ſibi adjunxiſſe, & pollicitationibus illexiſſe. Phœbatidas, Antipatriam, Chryſondionem, Gertuntem, & finitimæ Macedoniæ multam partem incurſaſſe.* Ex his ſatis colligitur, Phœbatidem in Daſſaretidis extremis finibus verſus Macedoniam ſitam fuiſſe, ſed utrum verſus Europum, utrum altius verſus Stubera, non liquet. Urbem, quam *Gertuntem* vocat Polybius, paulo infra, eadem pagina, *Geruntem* videtur vocare, ubi de Philippo. Κατελάβετο τῆς μὲν Δασσαρήτιδος Κρεώνιον καὶ Γεροῦντα. Id eſt: *Cepit Daſſaretidis quidem Creonium, & Geruntem.* Videtur eadem eſſe, in eo tamen nihil eſt certi. De Antipatria Livius lib. 1 perhibet eam in faucibus anguſtis ſitam, & ab Apiſtio, legato Sulpicii conſulis, incenſam, & funditus deletam fuiſſe. Ideo non eſt mirum, ſi de ea tacuerunt poſteriores ejus temporis autores. Dominicus Niger tradit, eam antea vocitatam *Teram* unde habeat, non ait, ideo nec conſentire, nec contradicere, in animo eſt. *Chryſondio* forte idem eſt oppidum, quod Livio *Codrio* dicitur, in eodem tractu, voce decurtata. Sed *Chryſondio* tantum apud Polybium, *Codrio* à ſolo Livio memoratur. Similiter & *Gertuntem*, ceu *Geruntem*, Livius *Gerranium* vocare videtur, ſed

credo Livium ſcripſiſſe *Gertunium*, ſono ad Romanum uſum magis accommodato, quam *Gertus*. *Orgyſſum* Polybii, Livius *Orgeſſum* vocat, ſed iis omnibus locis proprium ſitum aſſignare quis poſſet? cum de iis alibi mentio non inveniatur. Nam ſitum antiquis urbibus aſſignare, ſine probationibus, aut conjecturis veriſſimilibus, id eſt ariolari, quod tamen ſæpe factum eſt ab iis, qui neotericas Græciæ tabulas publicarunt. Sed ad alia. De Antipatria tantum dici poteſt, eam in anguſtiis illis ſitam, ab Antipatro Macedone contra Illyriorum incurſiones ædificatam fuiſſe, in montibus qui Daſſaretiam à Macedonia dividebant, quos Pyrenæos inferioris ſeculi autores nominarunt. Si Gerunium fuit verum nomen, ut T. Livius expreſſit, fuit procul dubio locus paluſtris ab abundantia ranarum dictus, nam γερυών, teſte Stephano, in Bithynia eſt ranuncula, μικρὸς βάτραχος. Fuit etiam Daſſaretiorum Δεύρη, ſi bene de ea ſcripſit Anna Comnena Alex. lib. 12: eam enim ponit ad Drymonem, ceu Drilonem, non longe à Lychnitide lacu: locum jam ſupra citavimus, ſed ne lectori opus ſit eo recurrere, eum locum rurſus hic apponam Latine tantum, de Drilone loquitur, ceu Drymone: *Fluit autem ex Lychnitide lacu (quem nunc lingua barbara Achrida nominavit) à Mocro rege Bulgarorum, qui poſtea Samuel dictus eſt ....per incilia centum numero, quæ pontes vocamus [deductus]: defluunt enim tamquam è diverſis originibus diviſi fluvii centum indeſinenter, & ſic fluvio, qui ad Debram fluit, uniti, ex quo Drymon appellatur, & cum eo conjuncti dilatant eum, & maximum faciunt.* (addidi de meo vocem [*deductus*] quoniam in textu Græco videtur deeſſe poſt ὡς γεφύρας ἐπονομάζομεν vox ἐξωρυχθείσης vel διοχετευθείσης.) De hac urbe vel regione, quæ Δεύρη Comnenæ dicitur, mentionem fecerunt Nicephorus Grego-

Gregoras, Georgius Logothetes, Cedrenus, Conſtantinus, Pachimerius inferioris ætatis autores: at nullus antiquorum, niſi quis velit eandem urbem fuiſſe, quæ à Thucidide Δόβηρος Παιονικὴ lib. 2. & quæ à Plinio videtur *Deborus* vocari, à Ptelemæo Δηβόρος, *Deborus*. Id Sophianus exiſtimavit, non ſine veri ſimilitudine. Nam & à regione, quæ Δευριόπος dicebatur, & fuit Pæoniæ pars ſecundum Livium, non male ἡ Δεύρη deducitur. *Doberus* vero, quæ Plinio *Deborus* & Ptolemæo, in Pæonia à Thucydide & Ptolemæo locatur, quæ fuit Macedoniæ regio ultima, verſus Illyridem, ea tamen omnia conjecturæ ſunt, quæ infirmiores videntur nobis, quam ut poſſint aſſenſum noſtrum omnino & ſine hæſitatione ſibi vindicare. Derræ certe, de quibus paſſim Barletius in vita Scanderbegi, videntur potius eſſe regiunculæ Macedoniæ finitimæ, quam urbes; ab urbe tamen Debra dictas fuiſſe, omnino perſuadeor. Sed ea forte non extabat amplius tempore Scanderbegi, quæ tamen nomen dederat Dibris, tam ſuperiori, quam inferiori: pugnat quod Pæonia non videtur extendi debere uſque ad Drymonem fluvium, nam ad Erigonium ſita erat, ut demonſtrabitur, quando de Macedonia dicendum erit. Ad quod Sophianus reſponderet forte, ſi viveret, nomina regionum modo latius, modo anguſtius ab autoribus accipi, pro ratione diverſi temporis, quod verum eſt. De ſitu & natura Dibrarum hæc ait Barletius occulatus teſtis. *Duas namque Dibras regio habet illa, ſicut natura, ita etiam nominum diſtinctione ſejunctas: & alteram vero inferiorem, alteram ſuperiorem Epiri accolæ vocant. Inferior plana fere tota eſt, frugiferis circumdata campis, & rerum omnium fertilibus. Albani & Epirotæ incolunt loca .... Superior Dibra montuoſa eſt & aſpera, ferace tamen, & Macedoniam tam ipſa*

 loci

loci vicinitate, tum similitudine morum contingens. Bulgari sive Tribali habitant &c. Ex iis, si cui videtur loca illa invisere, forsitan deprehendet, ubinam locandæ sint eæ Dibræ. Ego nisi aliunde lux affulserit, nihil in eo pro certo affirmare possum. Sequitur apud eundem Polybium Καλικοίνων χώρα, id est: *Calicoenorum regio*, cujus urbs *Bantia*, de iis nihil à nobis expectes, nam testimonia desunt. De Bantiis, gente quadam, meminit Stephanus, sed in Thracia eam ponit, ideo non pertinet ad nostram Illyridem.

Dassaretiorum etiam secundum Ptolemæum fuit urbs Εὔια *Evia*, soli Ptolemæo memorata, & ex eo Dominico Nigro. Ideo nihil de ea succurrit dicendum. Fuit procul dubio parvi momenti & nominis, quando de ea tacuerunt Polybius, Livius, & Strabo: eam tamen secundum Ptolemæi numeros posuimus. Fuit & Dassaretiorum olim Πέλλιον. T. Livio *Pelium*, si ei fides, de ea etiam in Illyriis mentionem fecerat Quadratus, teste Stephano. Arrianus de ejus obsidione, ab Alexandro facta, prolixam satis narrationem fecit, sed ex qua de situ nihil elicitur certi, nisi eam fuisse ad Eordaicum fluvium, de quo magnum apud alios silentium, statuas & non longe ab Erigonio Macedoniæ fluvio. Ideo suspicor T. Livium, qui eam in Dassaretiis ponit, longius quam par erat, extendisse Dassaretiorum fines, de ea tacere melius erit, quam incerta narrare.

Dassaretiorum fuit etiam Πύλων *Pylum*, terminus Illyridis & Macedoniæ, ut ait Polybius in fragmentis pag. 995. in loco jam supra citato, locus sic Latine sonat: *Tota igitur Ignatia vocatur, prima quidem ad Candaviam dicitur montem in Illyrio per Lychnidium urbem, & Pylonem locum, qui disterminat in ea via Illyridem & Macedoniam.* Quæ ipsa verba ex Polybio habet Strabo lib. 7.

lib. 7. Non fuisse urbem, sed pagum credo, eo quod Polybius, qui Lychnidium urbem vocat, Pylonem dicit locum fuisse. In montium angustiis situm fuisse, licet ex nomine conjicere: Nam persæpe angustiæ in montibus vocatæ sunt πύλαι, id est, *Portæ*, ut notum est: fuisse inter Lychnidum & Barnuntem in Macedonia, liquet ex eodem Polybii loco, ubi hæc immediate sequuntur: Ἐκεῖθεν δ' ἐστὶ παρὰ Βαρνοῦντα διὰ Ἡρακλείας καὶ Λυγκηστῶν. Id est: *Inde autem est ad Barnuntem per Heracliam & Lyncestas.*

CAPUT XXXVI.

De ALBANIS & PENESTIS.

Supra Dassaretios ad septentrionem versus Laberatas Albani & Penestæ habitasse videntur, & de Albanis quidem in genere supra multa dicta sunt pag. 85. & sequentibus, & de eorum incrementis. Nunc de eorum urbe, quæ nomen regioni & populo dederat, præcipua & sola Albanopoli, ut eam Ptolemæus vocat, aliquid dicendum est. Ante Ptolemæum nullus de ea meminerat, ut nec de Albanis, qui olim sub nomine Parthinorum, ut puto, comprehendebantur. Sitam fuisse in asperrimis montibus supra Dyrrhachinorum regionem ait expresse Georgius Acropolita his verbis: ὁ δὲ τῆς Ἠπείρου Θεόδωρος τὸ οἰκεῖον παραλαβὼν στράτευμα, ἀντιπέτεται τῷ Πέτρῳ μικρὸν ὑπερπηδήσαντι τὸ Δυρράχιον, καὶ ἐν τοῖς τοῦ Ἀλβάνου δυσχωρίοις γεγενημένῳ· νικῶσι γ' οὖν οἱ τοῦ Κομνηνοῦ Θεοδώρου. &c. Id est: *Theodorus vero Epiri dynastes proprio exercitu instructus, opponit se Petro, qui Dyrrhachium paulo superaverat, & in asperrimis Albani locis erat. Vincunt igitur Comneni Theodori milites* &c. Prilapo urbi vicinam fuisse ad occidentem & arcton, patet ex eodem

eodem Logotheta, ubi de ſe ipſo loquutus: Καὶ διελθὼν δὲ τὰ τῆς Χουναβίας, τὸ ὄρος τὴν κακὴν πέτραν, τὴν Ματὴν, τὴν Δέβραν τὴν Τζιτζάβην εἰς Πρίλαπον ἤχθην, ἔπειτα τὴν Ἀλβανίαν κατέλαβον. Id eſt: *Et vadens & Chunabiam permeans, & montem, qui mala petra dicitur, Matam, & Debram & Tzitzabam, Prilapum veni, inde in Albaniam perveni.* Theſſalonica proficiſcebatur Logothetes, ubi Theodorus imperator erat, & inde eum miſerat: verſus occidentem igitur progrediebatur, aliquantulum ad ſeptentriones declinans, unde colligitur, Prilapum fuiſſe Albano orientaliorem, & colligitur male poſitum eſſe Prilapum in tabula recenti Turciæ meridionalis, ubi ponitur recta ad ſeptentrionem Albani. Sed idem Logotheta derogat fidem ſibi ipſi, in alio loco pag. 77. editionis regiæ ubi ſic legitur: Ἐξορμήσας οὖν τοῦ Δυρραχίου, καὶ διελθὼν τὰ τῆς Χουναβίας, καὶ τὸ ὄρος ὑπερβὰς, ὃ δὴ κακὴν πέτραν κατονομάζουσι, εἰς τὰ περὶ τὴν Μάτην ἀπῄειν κ᾽αὐτόθεν περὶ τὴν Δέρβην (lego Δέβρην) ἀφῖγμαι διὰ τῆς Κυτζαβίας παρίων ἐπὶ τὸν Πρίλαπον ἐγενόμην. Id eſt: *Dyrrhachio igitur profectus & Chunabiam pertranſiens, & ſuperans montem, quem malam petram vocant, in Matam abivi, & inde Debram veni, & per Debram procedens Prilapum acceſſi.* Ecce quam contrarius hic locus præcedenti, qui tamen præferendus videtur: nam hic expreſſe dicit, de Dyrrhachio profectum, quod forte ſubintelligendum eſt in præcedente loco, & eum Dyrrhachium primo veniſſe per aliam viam, & deinde Dyrrhachio profectum, iter verſus Prilapum & Albanum feciſſe, aliter de ea contradictione non me extrico. De Prilapi ſitu, licet plures inferioris ſeculi de ea mentionem fecerint, (nam Cedrenus, Anna Comnena, Nicetas, Georgius Acropolita, Cantacuzenus, & Laonicus de ea meminerunt) ex iis tamen ejus urbis verum

ſitum

ſitum expiſcari nullo modo potui. In Caſtaldi mappa ponitur ad Drymonem fluvium, & *Prilep* proprio nomine notatur, ad occidentem Caſtoriæ urbis. Fuiſſe urbem munitam & celebrem patet ex ejuſdem Acropolitæ de ejus obſidione narratione. Inter Prilapum & Preſpam, Macedoniæ urbem, fuit Siderocaſtrum caſtellum ceu oppidum, de quo Acropolita in hiſtoria & in Chronico: Διαβὰς τὴν Πρέσπαν, καὶ τὸ οὕτω πως ἐπονομαζόμενον Σιδηρόκαστρον τῷ Πριλάπῳ προσέσχον. Id eſt: *Cum tranſiviſſem Preſpam & Siderocaſtrum ſic denominatum, Prilapum veni: Cutzabis* vel *Tzitzabe* nomen oppidi vel caſtelli, extat apud eundem Acropolitam, & videtur fuiſſe inter Debram & Prilapum ex itineris ratione, in loco ſupra citato. Cæterum omnes recentes Græciæ tabulæ, ut Samſonii & Philippi à Vico, Albanopolim ponunt ad Drymonis ripam, quam bene neſcio, nec quales habeant ejus poſitionis autoritates. Sophianus Drymonem in Daſſaretiis non habet maximo errore. Albanopolim poſuit ſecundum Ptolemæi numeros. Caſtaldus Drilonem & Lychnidum ponit, Albanopolim non habet. Sed Crojam ponit, eodem fere ſitu, quo Ptolemæus & Sophianus Albanopolim poſuerunt: & video multos in eo conſentire, ut Albanopolis antiquorum fuerit Croja, Scanderbegi regia, moti, ut credo, authoritate Acropolitæ Logothetæ, qui hiſtor. pag. 50. & Chronici pag. 136 editionis regiæ habet diſerte: Τὸ ἐν Ἀλβανῷ φρούριον τῆς Κρόας. Sed non ſequitur id quod putant: Nam τὸ Ἀλβανὸν, licet olim ſæpe pro Albanopoli ponatur, Acropolitæ ſeculo fere ſemper pro tota regione ſumebatur: Tum ab ea ſententia me demovet locus inſignis Barletii Scodrienſis, cui in ſuæ patriæ rebus non eſt fides deroganda. Is lib. I. fol. 15. verſo de Albania & ejus urbibus ſic lo-

quitur: *Hæc omnia, quæ numeramus oppida nullum antiquæ memoriæ conditorem habent. Nam illa, quæ veteres Macedoniæ & Epiri reges construxere, ut Mæandria Heraclea, Toglus, Nicopolis, Echinus, Leucas, & alia nonnulla, quum Latini nominis hostes, vel potius magis generis humani incendia & pestes Gothi & Gallo-Græci orbem invasere, diruta ab iis omnia & solo æquata fuerunt; unde provinciales & locorum reguli .... cum difficilem veterum reliquiarum reparationem viderent, & æque, si fuissent reparatæ illæ urbes, omni pristinæ calamitati & hostium injuriæ obnoxiæ, quia majori ex parte campestres erant, in altissimis montium jugis sedes sibi eligentes, hæc castella condidere, pusilla adeo, quod neque locorum habitudo majorem circuitum murorum patiebantur, & ut facilior foret earum defensio, cum aliqua vis hostium ingrueret. Licet Croja, ut imperii caput, sicut pulcherrima omnium, ita amplissima sit. Conditorem ejus fuisse Carolum invenio divitem virum, ex nobili Thopiarum genere, qui, tempore quo Scanderbegus Epiro potitus est, in Scuria, haud ignobili Epiri parte, inter Tyrannam & Dyrrhachium imperitarunt.* Ex his verbis colligo incassum futurum laborem ejus, qui prisca Illyridis urbium nomina tentaret nominibus recentioribus locorum accommodare, & ideo illos, qui Albanopolim antiquam putant eandem esse, quæ nunc Croja dicitur, falsos esse; licet forte non longe à loco, ubi olim Albanopolis sita erat, qui nunc ignoratur, sita sit. Barletius etiam ejus conditorem nominat, non instauratorem, & si credidisset fuisse antiquam Albanopolim, id certe non tacuisset, neque situm ejus in excelsa rupe: sed quæ circum circa campos patentes habet, non convenit Albanopoli, quæ in asperitate montium sita erat, ut ait Georgius Logothetes in Chronico Constantinopolitano.

Ideo credo *Crojam* ſitam fuiſſe ad montium pedes, jam in planum deſinentes, & pars illa montium, quæ Crojæ imminebat, *Tumeniſtus* pluries à Barletio vocatur.

Albanorum contermini, ſed orientaliores & Macedoniæ viciniores, fuerunt Peneſtæ, ceu Peneſtiana terra, ut à T. Livio vocatur. Is ſolus eſt, ex quo nobis innotuit ea regiuncula, nec dubito ea omnia, quæ de eo tractu habet, ex Polybio ſumpſiſſe. Ea regio *Stuberam* Macedoniæ urbem vicinam habuit, ut ex Livii narratione ſequitur; uſque ad Labeatas ad ſeptentrionem extendebatur: præcipuam urbem habuit *Uſcanam*, *Daudracum* caſtellum in itinere ad Oænæum, urbem aliam borealiorem & numitiſſimam in ipſis verſus Labeatas limitibus. Hæc omnia ex T. Livio patebunt. Is enim lib. 43. de Perſeo, bellum ad verſus Romanos meditante, imo gerente, ſic ait: *Stuberam venit, inde frumento plurium dierum ſumpto, juſſoque apparatu oppugnandarum urbium ſequi, tertio die ad Uſcanam (Peneſtianæ terræ ea maxima urbs eſt) poſuit caſtra.* Narrat deinde quomodo deditionem fecit ea urbs, deinde ſequitur: *Perſeus præſidio Uſcanæ impoſito, multitudinem omnem deditorum, quæ prope numero exercitum æquabat, Stuberam abducit.* Et paulo poſt: *In Peneſtiam exercitum reducit, ad Oænæum oppidum in poteſtatem redigendum: & alioqui opportune ſitum; & tranſitus ea eſt in Labeatas, ubi Gentius regnabat. Prætereunti frequens caſtellum, Daudracum nomine, peritorum quidam regionis ejus, nihil Oenæo capto opus eſſe ait, niſi in poteſtate Daudracum ſit: opportunius etiam ad omnia poſitum eſſe. Admoto exercitu omnes extemplo dediderunt ſe.* Narrat deinde, quomodo dum ad Oænæum pergit, plura caſtella dedita fuerunt deinde: *Ad Oænæum perventum eſt, quod ſine juſta oppugnatione capi non poterat ..... & validum oppidum*

mœnibus erat, & hinc amnis Artatus nomine, hinc mons præaltus & aditu difficilis cingebat. Narrat deinde ejus urbis expugnationem: *Stuberam inde victor revertens, ad Gentium legatos Pleuratum Illyrium exulantem apud se, & Aputeum Macedonem à Berrhœa mittit.* Hic notandum est, Livium vertisse ἐκ Βεῤῥοίας vel ἀπὸ Βεῤῥοίας *à Berrœa*, at debebat vertere *Berœensem*, non enim missus est à Berrœa sed à Stubera: *hi transgressi jugum Scordi montis, per Illyrici solitudines Scodram labore ingenti tandem pervenerunt.* Ex his Livii locis astruuntur ea, que de Penestis, & eorum urbibus dixi, nimirum eos vicinos fuisse Macedoniæ circa Stuberam, & usque ad Labeatas pertinuisse, Uscanam urbem habuisse Macedoniæ viciniorem, Oenæum vero oppidum in alia regionis extremitate ad Labeatarum terminos, in medio vero itinere Daudracum castellum. *Artatus* ille fluvius, parvi nominis, & à nullo alio memoratus, in Drilonem ut verissimile est, influebat, vel forte in Axium, sed de eo nihil affirmare possum: in neotericis tamen tabulis fluvius quidam à Scordo monte describitur in Drilonem influens, inter Labeatas & Penestas, eum credo esse Artatum, si quis de eo certiora docuerit, accedam lubens. Scordum montem fuisse inter Labeatas & Penestas, etiam ex hoc loco videtur colligi posse, nec plura de ea gente apud antiquos inveniuntur. Inter urbes, quas Dyrrhachii præfecto ceu Consiliario attributas Constantinus Porphyrogeneta ponit, fuit urbs nomine *Pulcheriopolis*, de ea urbe apud omnes, quos mihi videre contigit autores, magnum silentium, neque de ejus situ nos docet Constantinus: ideo de ea urbe nec de regione ubi sita erat aliquid certi colligere possumus. Conjecturam tamen nostram tibi, candide lector impertiri in animo habemus, quam, si non

pla-

placet, repudiare tibi per nos licebit. Pulcheriopolim igitur puto conditam fuiſſe tempore Theodoſii Junioris, quo ſoror ejus Pulcheria totum orientale imperium ſapienter gubernabat, & in ejus honorem nomen inditum fuiſſe urbi, non dubito. Principes enim potentes facti, ſolent id affectare, ut nomen ſuum urbibus à ſe conditis, aut inſtauratis imponant. Id non eget probationibus, ſuppetunt enim exempla ὅση κόνις. Ea urbs igitur nomen habuit à Pulcheria, principis ſorore, à cujus nutu poſt Eudoxiæ ſeceſſum omnia pendebant. Pulcheria vero à pulchro nomen habebat. Ideo Bulgaros qui diu in noſtra Illyride prævaluerunt, & pluribus locis, mutatis Græcis vel Latinis nominibus, Bulgarica nomina indiderunt: ejus urbis nomen, ſignificatu retento, Bulgarica dialecto Belgradum dixerunt, quod lingua Sclavonica, qua Bulgari utebantur, *pulchram urbem*, vel *pulchræ* ſignificabat: Nam *grad* urbem ſignificat, & *bel* in omnibus fere ſeptentrionalibus populis, *pulchrum* valet: ex *Pulcheriopoli* igitur *Belgradum* dicta fuit ea civitas, quæ nunc *Belgrado* dicitur à Caſtaldo in ſua Græciæ mappa, & ad Aoum fluvium ponitur, quem ſequuti ſunt omnes recentiores. Ea urbs, nomine à Græcis aliquantulum detorto, prius Βελλεγράδα τὰ plurali numero Nicephoro Gregoræ dicta eſt, ut etiam à Pachymerio, quem citat Leo Allatius in notis ad Acropolitam pag. 273. Poſtea vero à Cantacuzeno Βαλλαγρίτα ſæpius nominata eſt, & videtur fuiſſe ejus principis tempore totius Macedoniæ littoralis, ceu Illyridis, de qua agimus, urbs præcipua & quaſi metropolis, ob ſitum expugnatu difficillima: ſic enim de ea Gregoras lib. 3. cap. ultimo de Michaëlis Ætoliæ Deſpotæ & Epiri dynaſtæ in Macedoniam irruptione: Οἱ μέν τοι πολέμιοι περικαθίσαντες ἐπολιόρκουν τὸ τῶν Βελλεγράδων ὑψηλόν τε καὶ (ὡς εἰπεῖν) ὑπερ-

νέφελον φρούριον, μελέτην ἔχοντες μετὰ τὴν ἐκείνου καταστροφὴν, ὡς ἐξ ὁρμητηρίου λαμπροῦ τινὸς κεχύσθαι, καὶ κατὰ τῆς ἄλλης δυτικῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας. Id eſt: *Hoſtes igitur circumſedentes oppugnabant Bellegradum caſtellum altiſſimum, & (ut ita dicam) ſupernubilum, eo conſilio, ut poſt ejus oppugnationem, ex eo, tamquam ex belli ſede eximia, in omnes occidentales Romanas provincias effunderentur.* Idem Gregoras lib. 9. cap. 3. de ſenioris Andronici imperatoris præparatione ad bellum contra Andronicum Juniorem nepotem ſuum rebellantem, ſic ait: Ἐπὶ τούτοις γραφὰς λανθανούσας ἐξέπεμψε πρός τε τὸν Κράλην Σερβίας περὶ συμμαχίας .... καὶ τοὺς δύο ἀνεψιοὺς ἐκεῖσε περὶ τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Βελλεγράδων καὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας τηνικαῦτα διατελοῦντας. Id eſt: *Ad hæc clandeſtinis litteris invitavit ad belli ſocietatem Cralem Serviæ .... & duos fratris filios, qui tunc ad cuſtodiam Bellegradorum & ceteræ Macedoniæ, inibi degebant.* Ex his patet, fuiſſe locum primarium, & in tota Macedonia cura & cuſtodia digniſſimum, de eo Cantacuzenus lib. 2. cap. 32: Ὅτι οἱ περὶ Βαλάγριτα καὶ Κάνινα νεμόμενοι Ἀλβανοὶ εὐχερεῖς ὄντες πρὸς μεταβολάς. Id eſt: *Quod ii, qui circum Balagrita & Canina habitabant Albani, ad mutationes faciles.* Et paulo poſt de iiſdem: λῃστείαις καὶ φανεραῖς ἐπιδρομαῖς ἐπίεζον τὰς πόλεις τὰς ἐκεῖ. Id eſt: *Prædationibus & manifeſtis etiam incurſionibus urbes, quæ ibi ſunt, vexabant.* Et ſtatim: Βαλάγριτα καὶ Κάνινα ἐκάκουργον πάνυ, καὶ φρούριόν τι Σκρεπάριον ὠνομασμένον καὶ τὴν Κλεισοῦραν Τιμωρόν τε, φρούριόν τι καὶ αὐτὸ ἑσπέριον περὶ Βαλάγριτα ᾠκισμένον, παραστήσαντες ἤδη, καὶ βεβαίως εἶχον. Id eſt: *Balagrita & Canina omnino vexabant, & caſtellum quoddam nomine Screparium, & Cliſuram, & Timorum caſtellum etiam quoddam occidentale, deditione facta, obtinuerunt & firmiter poſſidebant.* Pachymerius etiam Ca-

nina

nina & Bellegrada, tamquam vicina caſtella, conſequenter nominat, ut eum citat Leo Allatius, in notis ad Acropolitam fol. 273. ubi de Joanne magno domeſtico ſic ait: καὶ ἀπλέρῳ τάχει αἱρεῖ μὲν τὸ περὶ τὰ Κάνινα Φρούριον, αἱρεῖ δὲ καὶ τὸ περὶ τὰ Βελλέγραδα, καὶ Πόλογον. Id eſt: *Et maxima celeritate capit quidem caſtellum ad Canina ſitum, capit etiam, id quod ad Bellegrada ſitum eſt, & Pologum.* Sed & locum fuiſſe ſatis amplum & commodum, patet ex imperatoris in eo mora, de qua Cantacuzenus eod. lib. & cap: Αὐτὸς δὲ διανοεῖται ὡς εἰς Ἀκαρνανίαν ἐμβαλῶν, ἔτι δὲ κατὰ τὰ Βαλάγριτα διατρίβοντι λόγος Ἀκαρνᾶσι πολὺς ἐγίνετο περὶ αὐτοῦ, φήμη γὰρ διῄει ὡς αὐτοῖς ἐπιστρατεύσει. Id eſt: *Ipſe autem expeditionem in Acarnaniam in animo verſabat, & eo apud* Balagrit*a morante, multus de eo ſermo inter Acarnanas fiebat, fama enim erat, quod in eos exercitum ducturus erat.* Et cap. ſequente, de legatis ad imperatorem ab Acarnanibus miſſis, ait: Οἱ δὲ εἰς Βαλάγριτα ἐλθόντες προσεκυνήσάν τε τὸν βασιλέα καὶ διειλήχησαν περὶ ὧν ἧκον. Id eſt: *Qui* Balagrit*am cum veniſſent imperatorem venerati ſunt, & cum eo de cauſa adventus eorum loquuti ſunt.* Ex his locis concludo, Belgradum fuiſſe olim φρούριον caſtellum, ſed poſtea urbem ſatis amplam, inter Illyridis noſtræ urbes conſpicuam, & plurimi ad provinciæ ſecuritatem momenti, finibus Epiri & Caninis vicinam; & ei quoque Timorum quoddam caſtellum vel vicinum, vel non ita procul remotum fuiſſe, quod ob paludes difficilis erat acceſſus τόπος ἑλώδης καὶ δύσβατος (ut ait Anna Comnena lib. 13.) à quo Timoro puto regionem vicinam à Turcis *Tamoriza* appellatam fuiſſe, quod nomen extat in Caſtaldi tabula. Ad Aoum fluvium non male poſitum Belgradum à Caſtaldo conjicio, ex Barletii locis quibuſdam ſimul collatis: eam enim urbem alio nomine *Albam Græcam* vocatam fuiſſe ex-

ſe expreſſe ait in vita Scanderbegi fol. 245. verſo, his verbis: *Quis enim Albam Græcam, quam noſtri Belgradum vocant, à manibus furoreque ſæviſſimi tyranni protexit, niſi præces?* At ille idem autor fol. 234. verſo, Albam Græcam prope flumen Aoum ſitam aſſerit, ſic enim ait: *Ab eo in quadam planicie, quæ ab incolis Saura dicitur, prope flumen Aoum, juxta Albam Græcam Epiroticæ terræ ..... cum omnibus copiis cæſus eſt.* Nec te moveat, lector, quod eam urbem Epiroticæ terræ fuiſſe dicit: Nam ab eo tempore quo Illyris noſtra Epirus Nova vocata fuit, differentia inter Epirum proprie dictam & Illyridem noſtram evanuit, & Scanderbegus ab omnibus fere dictus eſt Epirotes & Epiri dynaſtes, licet in Epiro proprie dicta nullum jus habuerit, quæ ab Ariamnitis eo tempore poſſidebatur, ut idem Barletius nos docet paſſim.

In ejuſdem Aoï decurſu, ſed multo ſuperius verſus montes, qui Epirum à noſtra Illyride dividunt, Caſtaldus debuit ponere *Auoſtena*; ſed ſive ipſe Caſtaldus, ſive tabulæ exarator erraverit, is locus ponitur in iis quidem montibus, ſed ad fluvium *Argenta*, non ad Aoum, male: Nam ut jam ſupra diximus, nomen ipſum eos docere debebat, fuiſſe eum locum in ipſis Aoï anguſtiis. Ἀώου στενὰ nihil aliud ſonat, quam *Aoï anguſtiæ*: ſed quoniam ille locus videatur Chaoniæ accenſeri à Plinio, de eo loco dicendum erit, quando Chaoniam tractabimus, quod etiam de *Antigonia* dicendum eſt.

Glabinitza urbs bis aut ter ab Anna Comnena memoratur, & ejus tempore videtur fuiſſe meridionalis Illyrici caput, vel urbs notabilis & munita, ſic enim ea lib. 5. initio: Ὁ μὲν οὖν Ῥομπέρτος (ait) ...... τὸ Δυρράχιον πολιορκῶν ..... ἐβούλετο ἢ χρῆ αὖθις ἀποπειρᾶσθαι τῶν τούτου τειχῶν, ἢ τὴν πολιορκίαν εἰς τὸ ἐπιὸν ἔαρ ἀποφυλάξασθαι,

ξαδαι, τὸ παρὸν δὲ τὴν Γλαβινίτζαν καταλαβεῖν, καὶ τὰ Ἰωάννινα κἀκεῖσε παραχειμάσαι καταθέμενον τὸ ὁπλιτικὸν ἅπαν εἰς τὰ ὑποκείμενα τέμπη τοῦ πεδιάδος Δυῤῥαχίου. Id eſt: *Robertus igitur Dyrrhachium oppugnans .... conſultabat, an oportebat rurſus illius urbis muros attentare, vel oppugnationem in ver proximum differre, in præſens vero Glabinitzam occupare & Joannina, & ibi hybernare, & exercitum omnem diſtribuere per valles anguſtas, quæ in campos Dyrrhachii ſeſe aperiunt.* Et rurſus lib. 13: Ὁ δέ γε Ἀλυάτης μετὰ καὶ ἑτέρων λογάδων τὴν Γλαβινίτζαν φυλάττων, πρὸς τὴν πεδιάδα κατῆλθεν. Id eſt: *Alyattes vero, cum electis militibus Glabinitzam cuſtodiens, in planitiem venit.* Et paulo poſt de Cantacuzeno ab imperatore miſſo ad bellum contra Baïmundum, qui quidem imperator Cantacuzenum deducens, ἐφθακὼς τὴν Κλεισοῦραν, τὴν ἐγχωρίως οὕτω καλουμένην Πέτραν, καὶ αὐτοῦ που ἐγκαρτερήσας, πολλοῖς τε λογισμοῖς καὶ στρατιωτικοῖς ἐπιχειρήμασι ἐφοδιάσας αὐτὸν, καὶ τὰ λῷονα ὑποθέμενος, πρὸς Γλαβινίτζαν χρησταῖς ἐλπίσι θαρσυνὰς ἐκπέμπει. ἐκεῖνος δὲ πρὸς Διάβολιν ἐπανέστρεψεν. Id eſt: *Uſque ad Cliſuram vulgo vocatam Petram, & ibi aliquantulum moræ faciens, multis admonitionibus & militaribus præceptis eum præmuniens & utiliora ſuggerens, optima ſpe firmatum ad Glabinitzam præmittit: ipſe vero Diabolim revertitur.* Ex his tribus locis colligitur, Glabinitzam fuiſſe urbem ad belli totius adminiſtrationis ſedem idoneam, non longe à Joanninis. Id ex primo & tertio loco patet: item fuiſſe urbem in montibus ſitam, ſed regioni campeſtri & planæ vicinam, quod ſecundus locus aſtruit. Item ex Macedonia per Diabolim & Petram ad eam urbem iter fuiſſe, quod ſatis expreſſe docet locus ultimus. Sed notandum in tribus illis locis diverſe ſcribi ejus nomen, in primo per ι. Γλαβινίτζαν, in ſecundo per η Γλαβηνίτζαν, in ter-

 tio

tio per *υ γλαβωνίτζαν.* Hanc confusionem gignit Jotacismus,ab antiquorum pronunciatione degenerans:Nam qui scribit ex ore dictantis, nescit quomodo nomen proprium scribendum sit. Cæterum ex solo nomine concludere licet, eam urbem in montibus sitam fuisse, vel in montium angustiis. Nam Bulgari,qui nomina nova Bulgarica locis Thraciæ & Græciæ imposuerunt, montem *Hæmum*,*Vastelitza* vocarunt,*Scomium Curatitza*,*Pyrenæorum* seu Pindi partes quasdam, *Denorignitza*, & montes ad *Diabolim Demonignitza*, quasi dicas Diaboli montem. Urbes in angustiis sitas habuerunt *Mitrovitza*, *Cognitza*, *Pabitza*, *Suranitza*, *Caminitza*, ut quis obſervare poteſt in tabulis recentiorum. Sunt alia urbium & castellorum nomina in tabulis Magini, Castaldi & aliorum, qui hoc seculo post illos Græciæ tabulas delinearunt & publicarunt: sed cum de iis nulla apud autores Græcos, vel recentiores, fiat mentio, credo ea nomina à Turcis fuisse indita, postquam ea regione potiti sunt, & eam, ut eorum mos est, deletis plerisque antiquis oppidis, vastaverunt; novis ad culturæ necessitatem conditis, & sua lingua nominatis, ejusmodi sunt *Elactafagni*, *Premuli*, *Tochmolicati*, *Bassan*, *Ranina*, *Popelus*, Babia, *Corianni*, *Dardasi*, de quibus nihil à me expectes candide lector, Antiquam enim Græciam dare satagimus, non Turciam hodiernam. Et hæc sunt, quæ de Illyride, quæ postea Macedonia secunda, & Epirus Nova dicta est, apud antiquos Græcos & Latinos inveni.

LIBER

LIBER SECUNDUS

DE

EPIRO VETERE.

CAPUT I.

Post Illyridem, ſequendo littus maris Jonici, meridiem verſus & orientem, ſequitur *Epirus* Ἤπειρος, ſic procul dubio vocitata regio ab inſulanis Corcyræis, Cephaleniis & Zacynthiis, imo & à Peloponneſi habitatoribus, qui, cum in inſulis ſupra dictis commercia haberent, ad continentem etiam, lucri gratia & commutandarum mercium, frequentabant, & eam terram Ἤπειρον, id eſt, *ſine termino* vocaruut. Quæ vox à Latinis *Continens* eorum lingua dicta eſt, & ad differentiam inſularum, & ipſius etiam Peloponneſi, quæ & inſula vocabatur, id nomen tandem obtinuit, & vox ſignificativa appellativa facta eſt & propria. Antiquiſſimum ejus regionis nomen fuit, Αἴσα, ſi fides Etymologico: Αἴσα δὲ ἡ Ἤπειρος τὸ παλαιὸν οὕτως ἐκαλεῖτο, καὶ οἱ κατοικοῦντες Αἴσιοι. Id eſt: *Æſa etiam Epirus olim vocabatur, & incolæ Æſii.* Quod unde acceperit, fateor me ignorare. Homerus certe ea voce non eſt uſus, ſed Epirum nominat. Οἵ τ' Ἤπειρον ἔχον. Id eſt: *Et qui Epirum habebant.* Ejus regionis terminus ad ſeptentriones fuit Illyris, de qua ſupra, & Acroceraunia, de quibus jam abunde tractavimus. Ab occidente vero & meridie ora maris Jonii, ceu. ut apud Ptolemæum, Adriatici, prætendebatur; nam littus maritimum Epiri oblique à circio ad euronotum procedit. Ab oriente brumali lacu Ambracico finiebatur, & ab eo linea ad montes Amphilochorum

rum ducta: versus aquilonem vero & orientem, æstivum continua montium catena à Thessalia dirimebatur, quæ partem Pindi montis faciebat. (Scio Ptolemæum ad orientem Epiri limites extendere usque ad Acheloum, Acarnanas scilicet cum Epiro comprehendendo. Eum sequutus est Maginus in sua Græcia, sed secundum sui temporis divisiones id fecit. Antiqui enim Acarnanes ab Epirotis distinguebant) eos montes Chaones & Atintanes versus Illyridem & Acroceraunia habitabant: post eos Athamanes, Tymphæi, Æthices, Molossi, Talares, Perhæbi, & alii ignobiliores populi eam montium catenam incolebant, de quibus speciatim postea dicemus. Sed licet ii montes generali nomine *Pindus* dicti fuerint, limes communis inter Epirum & Thessaliam, tamen Thessaliæ potius tribuitur, non Epiro. Fuisse eos montes ad septentrionem Epiri ex Ptolemæo colligitur, qui postquam Macedoniæ limitem septentrionalem & occidentalem posuit, hæc addit: Ἀπὸ δὲ μεσημβρίας τῇ ἐντεῦθεν παρὰ μὲν τὴν Ἤπειρον ἕως πέρατος, οὗ θέσις μθ΄. λη΄. γ΄. ἐφ᾽ ἧς γραμμῆς διατείνεται τὸ Πίνδον ὄρος. Id est: *A meridie vero ducta* (linea) *hinc juxta Epirum usque ad finem, cujus gradus* 49. 38. 30. *in qua linea extenditur* Pindus. Nam si linea ducta juxta Epirum, vel secundum Epirum, est terminus meridionalis Macedoniæ, sequitur eandem lineam esse limitem septentrionalem Epiri. Sed notandum est, sub nomine Macedoniæ Ptolomæum intelligere Thessaliam, eo quod suo tempore à Romanis Thessalia pars Macedoniæ censebatur. Et notandum etiam Ptolemæum τὸ Πίνδον in neutro genere posuisse: cum omnes antiqui in fœminino genere eum montem expresserint τὴν Πίνδον. Sed eum montem fuisse ad septentrionem Epiri, patebit infra, dum particulatim de regiunculis & urbibus E-

piri tractabimus. Inferioribus seculis ea montium catena alio nomine vocata est, scilicet Pyrenæi montes Πυῤῥηναῖα ὄρη, & ita Georgius Acropolita eos vocat histor. cap. 81. Συνεστάλησαν οὖν μέχρι τῶν οἰκείων ὅρων, εἶτ᾽ οὖν τῶν Πυῤῥηναίων ὅρων, ἃ δὴ διορίζει τὴν παλαιάν τε καὶ νέαν Ἤπειρον τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἡμετέρας γῆς. Id est: *Repressi fuerunt igitur usque ad proprios terminos, vel Pyrrhenæos montes, qui disterminant Veterem & Novam Epirum à Græca nostraque terra.* Eorum montium nomen varie admodum apud autores scribitur, ecce hoc loco Πυῤῥηναῖα vocantur. Sed apud eundem Acropolitam in Chronico compendiario ubi eadem historia & iisdem fere verbis, Πηρηναῖα nuncupantur, & non multo post cap. 82. sic habet: Ὁ δὲ Στρατηγόπουλος σὺν ἑτέροις τὰ Πηρηναῖα ὑπερβάντες ὄρη. Id est: *Strategopulus cum aliis Perinæos montes cum superassent.* Ex iis tam diverse scriptis nominibus conjicio, verum nomen fuisse Πυρηναῖα *Pyrenæi montes.* Nam firmiter credo, tale nomen iis montibus inditum fuisse à Francis, Aquitanis, & Vasconibus, qui diu in iis locis bellum gesserunt, quod eos videbant similes montium catenæ, qui in eorum patria eminebant, & disterminabant eorum regionem ab Hispania. Eam regionem postea vocatam fuisse Epirum veterem, ad differentiam Epiri novæ, quo nomine Illyris supra descripta, censita est, supra probavimus. Postea & sub nomine Albaniæ conprehensa fuit, Albanis populis vagis, & sine lare, ut plurimum, huc usque excurrentibus, & plurima loca ibi sita firmiter possidentibus, quod ait Cantacuzenus, quem supra citavimus: Sed de Albanis cum satis fuse supra cap. 12. dixerimus, inutile foret, ea repetere, & lectorem obtundere non necessaria ταυτολογία. Nunc etiam equites, qui illinc ad nos commeant, ab Epiro & regionibus vicinis, à nostratibus vocantur *Albanois.*

nois. Nunc à Turcis vocari Canina videtur, & ita notatur in Caſtaldi tabula, ut hodie proſtat. Ideo non video, quare eum reprehendat Maginus in ſua Græcia, ubi ait: *Epirus Caſtaldo Janna, ſed falſo: cum urbs Janna, à qua provincia dicitur, ſit ultra Pindum in Theſſalia.* Nam in tabula Caſtaldi, quam dedit Ortelius, *Janna* videtur poſita in montibus extra fines Epiri. Celebrata fuit olim ea regio præcipue ob boves eximios: ideo Hecatæus cenſebat, Gerionem fuiſſe Epiri regem, & inde Herculem boves abduxiſſe, quod ait Euſtathius ad Dionyſium, quod tamen ab ipſo Hecatæo non habuit, non enim amplius extabat Euſtathii ſeculo. Itaque de ea regione Pindarus Nemeor. 4. Νεοπτόλεμος δὲ Ἠπείρῳ, διαπρυσία βούβοτα τόθι πρῶνες ἔξοχοι κατάκεινται, Δωδώναθεν ἀρχόμενοι πρὸς Ἰόνιον πόρον. Id eſt: *Neoptolemus Epiro totius,* (imperabat) *ubi montes paſcendis bobus utiles jacent, à Dodona incipientes uſque ad Ionium ſinum.* Equi etiam ex Epiro celebrabantur, unde Statius Achilleidos 1. verſu 420:

- - - - *Frænat celeres Epiros alumnos.*

Et Virgil. Georg. 1. *Eliadum palmas Epiros equarum?* Ideo vir ſummus ſuſpicatur eam regionem dictam fuiſſe *Epirum* à voce Hebræa *abirim*, quaſi *terra equorum & boum.* Quod ſi non verum, ſaltem ingenioſum eſt, ut omnia, quæ ab eo proferuntur. Ob quercuum etiam ſpecies elegantiſſimas celebris erat. Ideo Theophraſtus hiſt. plant. 2. cap. 3. cum recenſet arbores, quæ ex ſatis deteriores fiunt, ait: Χείρων δὲ καὶ ἡ δρῦς, ἀπὸ γ' οὖν τῆς ἐν Ἠπείρῳ πολλοὶ φυτεύσαντες οὐκ ἐδυνήθησαν ὁμοίαν ποιεῖν. Id eſt: *Deterior etiam fit quercus, itaque multi ex Epiroticis glandes ſerentes, non potuerunt ſimiles educare.* Moloſſi etiam canes ob vires & ferociam celebrati, quod ſatis vulgatum eſt. Eam regionem, Epirum ſcilicet antiquam,

habi-

habitavere olim nationes diverſæ quatuordecim, ut olim numerabat Theopompus, teſte Strabone. Sed quoniam Theopompi textum non citat, de iis tantum mentionem facere nobis incumbit, qui præcipui fuerunt & ab autoribus celebrati. Ii fuerunt *Chaones*, *Theſproti*, *Moloſſi*, *Atintanes*, *Athamanes*, *Tymphæi*, *Caſſopi*, *Abantes*. Et de his ultimis jam ſupra dictum eſt in Illyride; ſed à Proxeno olim inter Epirum habitantes cenſebantur, teſte Stephano, in Χαόνια. Sed quoniam in ipſo limite inter Illyridem & Epirum habitabant, & cum Apolloniatibus vicinis bella geſſerunt, ideo de iis dicere ſupra oportuit. Amphilochi etiam à quibuſdam ultimi Epirotarum cenſiti ſunt. Sed & ultra *montes* ad Ambracicum lacum accolebant, & à pluribus inter Acarnanas cenſentur, de iis populis ſigillatim dicendum eſt.

CAPUT II.

De CHAONIA.

Primi igitur Chaones in occidentali & boreali parte Epiri habitaverunt uſque ad Ceraunios montes, de quorum origine variæ apud autores ſunt ſententiæ, & ſi fides Stephano in Χαονία, à Pelaſgis originem habuerunt Chaones, qui πελασγίδα χαονίαν à quibuſdam appellatam fuiſſe ait. Et ſatis veriſimilis ea origo videtur; Pelaſgi enim olim vagi, & ſine certo lare, Græciæ partes fere univerſas, tunc non ſatis cultas aut habitatas, peragrarunt, & ab iis antiquiſſima eſt Græcorum fere omnium origo, de quibus ſupra abunde diximus. Scholiaſtes Ariſtophanis ad Equites pag. 292. ad hæc verba αὐτόχρημ' ἐν Χαόσι, duplices Chaonas facit, quorum alii in Epiro, alii in Thracia fuerunt: ſed non decernit de

eorum

eorum antiquitate, nec dicit unos ab aliis ortos fuisse. Servius ad hæc verba Æneid. 3. *portuque subimus Chaonio*, Chaoniam vult dictam à Chaone quodam, Heleni fratre, & id ab ipso Virgilio accepit, qui Æneid. 3. Andromachen sic dicentem inducit.

Morte Neoptolemi, regnorum reddita cessit
Pars Heleno: qui Chaonios cognomine campos,
Chaoniamque omnem Trojano à Chaone dixit.

Ad quos versus mira quædam & rara notavit Servius, quæ operæpretium est hîc transcriberet, sic igitur ille: *Epirum campos non habere omnibus notum est. Sed constat ibi olim regem fuisse nomine Campum ejusque posteros Campylid.* dictos, & Epirum Campaniamque vocatam, sicut Alexarchus historicus Græcus, & Aristonicus referunt. Varro filiam Campi Campaniam dictam, unde provinciæ nomen. Post vero, sicut dictum est, Chaoniam ab Heleno appellatam, qui fratrem suum Chaonem, vel ut alii dicunt comitem, dum venaretur, occiderat.* Hæc Servius, cujus non est tanta autoritas, ut eum ἀνεξετάστως sequi necesse sit. Nam & Thucydides Chaonas sine rege vixisse ait lib. 2. Alexarchus ille Italica scripserat, teste Plutarcho, in parallelis. Itaque valde vereor, ne Servius homonymia deceptus, vocem Ἤπειρος, quæ continentem omnem significat, Epiro, de quo tractamus, male tribuerit, quæ de Italica Campania scripserat ille Alexarchus. Nam & ea pars Italiæ, quæ olim magna Græcia dicta est, à Siculis, & insularibus, qui circum habitabant etiam Ἤπειρος, hoc est *continens*, vocata est. Quod ad Aristonicum, quem citat, fuit nimius quidam fabularum narrator, ut patet ex Ptolemæo Hephæstionis apud Photium, qui lib. 2. ex Aristonico Tarantino narrat, caput medium hydræ, quam occidit Hercules, fuisse aureum. Itaque ex solo Servii testimonio non

indu-

inducor, ut credam, quæ de nostra Epiro scripsit: præsertim Epirum campos non habere. *Id credat Judæus apella, non ego:* ut nec quod ait paulo ante ad eadem verba: *Portuque subimus Chaonio. Hæc autem civitas, ait, est in Epiro, cujus pars Chaonia, quæ ante Molossia dicta est.* Nam infra ex Strabone docebimus, Chaonas antiquiores fuisse Molossis, & regionem à Chaonibus prius dictam fuisse Chaoniam, postea vero Molossos prævaluisse, & ideo castigandus est Dominicus Niger, qui male Servium sequutus est. Aliam originem iis tribuit Abrahamus Ortelius, nempe ab Oenotris antiquis Italiæ populis, sed ex male lecto, & intellecto Aristotelis loco, qui sic habet Politic. 7. cap. 10. de antiquis Italiæ habitatoribus: ᾤκουν δὲ τὰ μὲν πρὸς τὴν Τυῤῥηνίαν Ὀπικοὶ, καὶ πρότερον καὶ νῦν καλούμενοι τὴν ἐπωνυμίαν Αὔσονες, τὸ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν καὶ τὸν Ἰώνιον Χῶνες· ἦσαν δὲ καὶ οἱ Χῶνες Οἰνωτροὶ τὸ γένος. Id est: *Incolebant autem eam partem, quæ Tyrrheniam attinet Opici, qui & prius & nunc Ausones nominantur, partem vero quæ ad Japygiam & Ionium vergit Chones: erant autem Chones Oenotri origine.* Hunc locum Leonardus Aretinus male legerat, & Chaones pro Chones posuerat, qua contentus versione Ortelius, Græcis litteris non satis imbutus (ut ex pluribus ejus locis observabit, quicunque in eam curam incumbet) putavit Chaonas fuisse Italicam gentem, ab Oenotris oriundam. Sed in eo magis observare ejus errorem, quam eum sequi debemus. Nec in eo imitandus est Philippus Brietius, qui sine examine Ortelium in eo errore sequutus est in suis geographicis parallelis partis 2. lib. 3. paragrapho *Epirus.* Thucydides lib. 2. videtur eos barbaros facere, dum de Ambraciotis sic ait: Τὴν δὲ τὴν στρατιὰν ποιοῦνται αὐτῶν τε καὶ Χαόνων καὶ ἄλλων τινῶν πλησιοχώρων βαρβάρων. Id est: *Cum*

autem exercitum faciunt ex suis ipsis & Chaonibus, & aliis quibusdam vicinis barbaris. Dixi videtur, non enim liquet, an ipsos Chaonas inter barbaros numeret, necne. Sed alio loco solvit dubium, eos enim diserte barbaros vocat eodem lib. 2. non multis post locum citatum paginis, ubi de classe Lacedæmonica & Cnemo navarcho & auxiliis loquitur, sic ait: Βάρβαροι δὲ Χάονες ἀβασίλευτοι χίλιοι. Id est: *Barbari autem Chaones qui sine rege vivunt mille.* Eorum tamen duces nominat Φώτιον & Νικάνορα, Græcos sine dubio, ut ex nomine colligitur. Nihil tamen vetat, quin Græci duces barbaros milites stipendiarios legere potuerint. Et cum Thucydide consentit Scymnus Chius versu 443. & sequentibus. Nam postquam de Apollonia & Orico mentionem fecit, addit:

Ἔπειτα Θεσπρωτῶν τε καὶ Χαόνων
Ἔθνη κατοικεῖ βάρβαρ' οὐ πολὺν τόπον. Id est:

Deinde Thesprotorum, & Chaonum gentes barbaræ habitant non multum loci. Dimidium diei certe tantum præternavigationis habebant in littore maris, ut ait Scylax: Μετὰ δὲ Ἰλλυριοὺς Χάονες· ἡ δὲ Χαονία ἐστὶν εὐλίμενος· οἰκοῦσι δὲ κατὰ κώμας οἱ Χάονες. παράπλους δὲ ἐστὶ Χαονίας ἥμισυ ἡμέρας. Id est: *Post Illyrios Chaones. Chaonia autem commodos portus habet: habitant vicatim Chaones. Præternavigatio Chaoniæ est dimidium diei.* De origine igitur illius barbaræ, sed antiquissimæ gentis, nihil possumus pro certo asserere antiquorum autoritatibus destituti. Regionem habitabant sylvosam & quercubus abundantem, unde Virgilius glandem Chaoniam celebrat Georg. 1. statim ab initio, dum canit:

Liber & alma Ceres, vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista.

Salibus abundasse eam regionem ex aqua ex hausta, ubicunque

cunque coctis dixit Antigonus in paradoxis hist. 158. Ὅτ' ἂν ἀφεψηθῇ τὸ ὕδωρ ἅλας γίνεσθαι. Id est: *Ubicunque* vel *quotiescunque coquatur aqua sales fieri.* Et id pro miraculo narrat, quod non fecisset, si ad littus maris tantum ex aqua marina id factum fuisset. Aristoteles autem, cui in talibus major fides est adhibenda, eam aquæ salsuginem non ubicunque in Chaonia ponit, sed in uno quodam fonte duntaxat, Meteorol. lib. 2. cap. 3: Ἔν τι γὰρ τῇ Χαονίᾳ κρήνη τις ἐστὶν ὕδατος πλατυτέρου....... τούτου γὰρ τοῦ ὕδατος ἀφεψόντες τι μέρος τιθέασι, καὶ γίνεται ψυχθὲν, ὅταν ἀπατμίσῃ τὸ ὑγρὸν ἅμα τῷ θερμῷ, ἅλες, οὐ χονδροὶ, ἀλλὰ χαῦνοι καὶ λεπτοὶ, ὥσπερ χιών. Id est: *In Chaonia enim fons est aquæ planæ* (id est non salientis ut puto)....... *hujus enim aquæ partem aliquam coquentes, deponunt, & refrigerata cum evaporaverit humidum per calorem, fit sal, non grumosum, sed laxum & leve, tamquam nix.* Sic & sal album, quod coquitur apud nos ex aqua marina, nivem plane repræsentat. Epiri partem fuisse Chaoniam ex loco Strabonis libri 7 ubi Theopompum citat, probatur: nam ex quatuordecim populis, qui olim Epirum incolebant, ait: Ἐνδοξότατοι Χάονες καὶ Μολοττοὶ διὰ τὸ ἄρξαι ποτὲ πάσης τῆς Ἠπειρώτιδος, πρότερον μὲν Χάονας. ὕστερον δὲ Μολοττοὺς οἱ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν τῶν βασιλέων ἐπὶ πλεῖον ηὐξήθησαν. Id est: *Celeberrimæ* (gentes) *vero Chaones & Molossi, eo quod olim totius Epiri dominium aliquando habuerunt, prius quidem Chaones: postea vero Molossi, qui eo quod erant regum consanguinei incrementum acceperunt.* Ptolemæus etiam in tabula Europæ decima in Epiri descriptione, ab Acroceraunis Epirum incipere ait, & Acroceraunia ipsa in Chaonia ponit hoc modo:

ΧΑΟΝΙΑΣ.

Ὠρικὸν	με.	λθ.	ϛ.	
Oricum	45.	39.	10.	
Ἡ ἀκρωρεία τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων	μδ.	γιβ.	λθ.	∠.
Summitas Acroceraunioru montium.	44.	25.	39.	30.

Sic & Scylax Chaonas ſtatim poſt Illyrios ponit, loco quem ſupra citavimus. Sed quod dicit eo loco Scylax, Chaoniam vicatim habitatam fuiſſe, inducere videtur, nullas in ea regione fuiſſe urbes, quod fortaſſe olim tempore Scylacis antiquiſſimi autoris verum erat: Sed poſtea, ut ex Ptolemæo & aliis probatur, pluribus urbibus habitata fuit, nam Epirus tota ſeptuaginta urbes habuit, quas una eademque die diripuerunt Romani exemplo omnino crudeli & execrando, quod nos docet Plutarchus in Paullo Æmilio & alii. Plinius libri 4. initio, in Epiro primos Chaonas ponit, in eo cum Græcis ſupra citatis conſentiens: *Epiros in univerſum appellata, Acrocerauniis incipit montibus, in ea primi Chaones, dein Theſproti.* Quem ſequutus & ipſis ferme verbis Marcianus Capella lib. 6. cap. de tertio ſinu. *Epirus* (ait) *incipit Acroceraunüs montibus, in qua primi Chaones, à quibus dicta Chaonia.* Ex his omnibus locis patet, unde incipiat Chaonia, ab Illyride diſterminata verſus occidentem Acrocerauniis montibus; at certis limitibus eam definire verſus orientem & *Theſprotiam* impoſſibile puto: eo quod de eo tacent autores, quos habemus, tum Chaonia olim magis extendebatur, adeo ut Dominicus Niger eam uſque ad Acarnaniam extendat, & dum Epirum uſque ad Acheloum extendit, eam in Chaoniam & Acarnaniam dividit, nulla habita ratione Theſprotorum & aliorum, multa alia blatterans, quæ

unde

unde acceperit nescio. Virgilius certe Chaoniam usque ad Buthrotum extendit, sed Trojani excidii tempore; nam postea Thesprotiæ accessit, & plerique eam urbem Thesprotiæ adjudicant, eo quod antiquato Chaoniæ nomine, Thesproti postea prævaluerunt, & pleramque eam regionem, de nomine suo appellaverunt Thesprotiam, de qua infra dicendum erit.

In Chaonia prima urbs occurrit memoranda Ὤρικος *Oricus*. Memorata Hecatæo, Herodoto, Scylaci, Scymno Chio, Apollonio, Nicandro, Polybio, Stephano, Plutarcho, Dioni, Ptolemæo Philostrato Græcis autoribus; Latinis vero Cæsari, Pomponio Melæ, T. Livio, Julio Floro, Horatio, Propertio, Lucano, Silio, Servio. De ejus urbis conditore magnum apud autores silentium, Lucanus eam Dardaniam vocavit. lib. 3.

Tum qui Dardaniam tenet. Oricum

in eo imitatus Virgilium qui Æneid. 3. dum Æneas Buthroto excedens Heleno & Andromachæ valedicit, sic ait:

Si quando Tybrim vicinaque Tybridis arua
Intraro, gentique meæ data mœnia cernam:
Cognatasque urbes olim, populosque propinquos
Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus autor,
Atque idem casus unam faciemus utramque
Trojam animis. Maneat nostros ea cura nepotes.

Dardaniam, puto, vocavit Lucanus, non quod Dardanus eam urbem condiderit aut habitaverit, sed quoniam Dardano geniti Helenus & Troes, in Epiro & Epiri locis maritimis, regnarunt. Ita puto: sed tamen potest fieri, ut Lucanus alium autorem habuerit, qui Dardanum, dum Italia profectus Græciam petit, in Epiro per quoddam temporis spatium manserit, & Oricum fundaverit, dixerat, quod mera est conjectura.

Dominicus Niger à Colchis conditum Oricum ait, ſed pugnat Apollonius, qui Colchos dicit à Bacchiadis Corinthiis Corcyra pulſos Ὠρικὸν εἰσαφίκεσθαι. Id eſt: *Oricum abiiſſe.* Unde colligitur, Oricum jam ante eum Colchorum adventum extitiſſe, & eſt antiquiſſima inter Epiroticas urbes. Fuit urbs cum portu, & eam Herodotus lib. 9. vocat Ὤρικον λιμένα. Id eſt: *Oricum portum.* Et Scymnus eam vocat παράλιον πόλιν, *urbem littoralem* verſu. 440. Et apud Stephanum Hecatæus λιμένα καλεῖ Ἠπείρου τὸν Ὠρικὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Id eſt: *Portum vocat Epiri Oricum in Europa.* Apollonius eam videtur in Neſtæis ponere: ſed quoniam ſolus eſt, qui ibi Neſtæos locaverit, quos Scylax & alii ultra Illyrios ad occidentem & regionem Pari inſulæ ponunt, intra noſtræ Græciæ limites, de iis non eſt nobis habenda ratio. Et forte fuit etiam Oricum urbs noſtræ cognominis in Neſtæorum Illyriorum regione. Polybius apud eundem Stephanum ſic ejus ſitum deſcribit. Οἱ δὲ τὸν Ὠρικὸν κατοικοῦντες οἱ καὶ πρῶτοι κεῖνται παρὰ τὴν εἰσβολὴν πρὸς τὸν Ἀδρίαν ἐκ δεξιῶν εἰσπλέοντι. Id eſt: *Qui vero Oricum incolunt qui primi ſunt juxta introitum in Adriam, ad dextram ejus qui in eum intrat nave vectus.* Inde breviſſimus in Italiam ad Hydruntem, vel etiam ad Brunduſium trajectus, quo uſus eſt Paullus Æmilius poſt devictum Perſeum & Epirum vaſtatam, quod teſtatur Plutarchus in Paullo Æmilio, & ad eam urbem trajectus ab Italico littore ſatis frequentatus; teſtis Horatius lib. 3. ode 7. de Gyge mercatore:

Gygen? ille notis actus ad Oricum
Poſt inſana capræ ſydera. &c.

Ea civitas initium veræ Græciæ putabatur eſſe, ſic enim Dionyſius Periegetes verſu. 399.

Ὠρικίην δ' ὑπὲρ αἶαν ἐρείδεται Ἑλλάδος ἀρχή. Id eſt:

Oricіam

Oriciam super terram fundatur Græciæ initium. Ad quæ sic Eustathius: Ὠρικίαν λέγει τὴν κατὰ Μολοττοὺς καὶ Θεσπρωτοὺς Ἤπειρον. Id est: *Oriciam dicit, quæ est in Molossorum & Thesprotorum continente.* Et plura addit de Græciæ limitibus, Thraciæ nempe ab oriente, Oriciæ vero ab occidente. In ejus urbis nomine emendandus Dio. lib. 42. bis in eadem pagina, ubi de Cn. Pompejo, qui bis Oricum occupare tentaverat, sic ait: καὶ ὁ Πομπήϊος δὲ ὁ Γναῖος πρότερον μὲν τῷ τῶν Αἰγυπτίων ναυτικῷ περιπλέων, τήν τε Ἤπειρον καλουμένην κατέτρεχε, καὶ Νωρικὸν ὀλίγου εἷλε, Μάρκου Ἀκυϊλίου αὐτὸ κατέχοντος, καὶ τόν τε εἴσπλουν τὸν εἰς τὸν λιμένα πλοίοις λίθων γέμουσι χώσαντες. Id est: *Et Cnejus Pompejus primum quidem cum Ægyptia classe circumnavigans regionem, Epirum vocatam, incursavit, & parum abfuit, quin Noricum ceperit, quam M. Aquilius tenebat, & introitum portus navibus saxis oppletis obstruentes.* Sic habet editio Stephani, ubi pro Νωρικὸν legendum est procul dubio Ὠρικὸν, *Oricum.* Et pro χώσαντες legendum ἐχώσατο, ut stet sententia. Id est: *obstruxit.* Eandem historiam fusius narrat Cæsar lib. 3. de bello civili & portum describit, quem *moles naturalis objecta pene insulam contra oppidum efficit.* Sed Florus in ejus urbis situ non ferendus, qui libro. 4. Oricum in Thessalia ponit: sed procul dubio mendum est in ea voce, sic habet is locus. *Jam vero direptione urbium sociarum, cum Oricum & Gomphos & alia castella Thessaliæ vastaret.* Ubi quid sit reponendum dubito. Nam si ex Cæsaris narratione aliquid suppleri posset, nulla alia urbs ante Gomphos à Cæsare vastata fuit, sed antea ad Ægimium ei occurrit Domitius, & inde conjunctis copiis Gomphos accessit. Ergo sine dubio tollenda vox *Oricum*, quæ male infarta est à quodam sciolo, eo quod ea urbe primum potitus est Cæsar, post suum ex Italia adven-

adventum, & eam non vaſtavit. Portus fuit amplus, nam eo Bibulus utebatur ad recipiendam ſuam claſſem, ut ait Cæſar lib. 3. Eam urbem ultra Acroceraunios montes Illyridem verſus ponit Ptolemæus, quem ſequitur Sophianus in ſua Græciæ antiquæ tabula. Sed videtur pugnare Propertius, qui ad Cinthiam ſuam navigare parans ſic ait:

Ut te fœlici prævecta Ceraunia remo
Accipiat placidis Oricos æquoribus.

Si neceſſe erat Cinthiæ ab Italia ſolventi, prævehi Ceraunia, ut Oricum teneret; etiam neceſſe fuiſſe videtur, Oricum fuiſſe ultra Ceraunia in Epiro. Ea licet non longe ab Acrocerauniis montibus ſita fuerint, qui illi imminebant, ſita tamen erat in plano, quod teſtantur apud Livium legati ab ea urbe Brunduſium ad M. Valerium prætorem miſſi, narrantes: *Philippum primum Apolloniam tentaſſe levibus biremibus* 120. *flumine adverſo ſubvectum: deinde ut ea res tardior ſpe fuerit, ad Oricum clam noctu exercitum admoviſſe, eamque urbem ſitam in plano, neque mœnibus, neque viris, neque armis validam primo impetu oppreſſam eſſe.* Eam urbem bellis civilibus vexatam, inſtauraſſe rurſus & habitabilem feciſſe Herodem Atticum, narrat Philoſtratus in ejus vita, ubi ſic de eo viro ſane illuſtri: ᾤκισε καὶ τὰς ἐν Εὐβοίᾳ, καὶ Πελοποννήσῳ, καὶ Βοιωτίᾳ πόλεις, ἄλλοθι ἄλλων. ᾤκισε δὲ καὶ τὸ ἐν τῇ Ἠπείρῳ Ὠρικὸν. ὑποδεδωκὼς ἤδη καὶ ἕτερα πόλλα. Id eſt: *Ædificavit & urbes in Eubœa & Peloponneſo & Bœotia, & in pluribus locis, ædificavit etiam quod in Epiro eſt Oricum, cum jam multa antea dediſſet.* In ejus urbis veſtigiis durat nominis imago quædam, ſic enim Niger: *Fuit in Chaonia primum juxta mare Jonium Horicum ſive Orethum oppidum. Orchum modo in plano ſitum a Colchis conditum, quod poſtea Dardani habuerunt.* Debebat dicere *Dardanidæ*,

danidæ, ut Virgilium & antiquos ſequeretur. Sed ita ſæpe hallucinatur bonus vir, & hoc loco Dardanos, gentem barbaram & feram, pro Dardanidis Trojanis poſuit. Maginus in ſua Italiæ mappa, in qua pars Epiri littoralis deſcribitur, in eodem loco ubi *Oricum* poſuerunt antiqui, oppidulum ponit, cui nomen *Orſo*, quem ſequutus eſt Philippus à Vico, qui Turcici imperii in Europa tabulam delineavit, & eodem loco *Orſo* oppidulum ponit: Italis ſic dictum eſſe, terminatio nominis docet. Buxo abundabat, in montibus vicinis (ut ſuſpicor) creſcente. Nicander in Theriacis verſu 516. πύξου δὲ χροιῇ προσαλίγκιος Ὠρικίας. Id eſt: *Similis eſt colore buxo Oricio*: quod ait de ariſtolochia.

Non longe ab Orico fuit in eodem Epiri littore ad mare locus quidam memoratu dignus, Pagus dictus, de quo pauci autores meminerunt. Sed eo, quod eo loci Cæſar claſſe appulit, cum ad Pompejum debellandum properabat, nobilis factus & non tacendus, præcipue quod fœdiſſimum mendum in ejus loci nomine codices Cæſaris commentariorum occupavit, quod tollendum eſt, de eo igitur loco vulgatæ Cæſaris editiones ſic habent: *Pridie nonas Januarias naves ſoluit, impoſitis legionibus 7 poſtridie terram attigit, Ceraunioru m ſaxa inter & alia loca periculoſa quietam nactus ſtationem, & portus omnes timens, quos teneri ab adverſariis arbitrabatur: ad eum locum, qui appellatur PHARSALUS, omnibus navibus ad unam incolumibus, milites expoſuit.* Sed vocem *PHARSALUS* eſſe purum putum mendum, à quodam ſciolo voci legitimæ corruptæ ſuppoſitum, certum eſt; qui eo quod bellum, inter Pompejum & Cæſarem, in Pharſali campis pugna celebri finitum eſt, geographiæ omnino ignorans, putavit omnes illas regiones ſub nomine Pharſaliæ comprehenſas fuiſſe,

& pro nomine sibi ignoto, sed vero, Pharsalum reposuit, quod nomen in animo notabat. S d Paulus Marsus in notis ad librum 4 fastorum Ovidii testatur, se in vetustissimo libro, à se in Chalcide Eubœæ empto, invenisse scriptum, Palæste, in eo loco ubi nunc Pharsalus legitur, quam lectionem omnino firmat Lucanus libro. 5. ubi diserte ait de Cæsaris classe:

- - - - Quæ jam vento fluctuque secundo
Lapsa. Palæstinas uncis affixit arenas.

Et ad eum locum Sulpicius Verulanus locum Cæsaris citat: *Ad eum locum, qui Palæste appellatur, nactus quietam stationem &c.* quod firmat etiam Omnibonus, & sic locum Cæsaris citans addit; *quamvis in depravatis Pharsalia legatur.* Nihil igitur est certius, quam debere legi *Palæste* in Cæsaris loco. Sed de ejus nominis etymo non possum sententiæ Sulpitii Verulani accedere, qui putat eo quod geminæ columbæ è Syria in Dodonam advolaverant, (Palæstina vero est Syriæ regio) ideo Epirum Palæstinam vocatam fuisse, quo nihil futilius dici potest aut imaginari. Si quis locus est conjecturis, plures suppetunt melioris, ut credo, notæ: putarem igitur potius pagum vel locum ita dictum fuisse, vel ab exiguo terræ spacio inter rupes, quasi diceret quis, hyperbolice *κατὰ μείωσιν palmus terræ*; vel ab exercitio luctæ, quod in littore arenoso, & ideo ad luctandum commodo, & montibus in formam Theatri undique circumdato, à nautis vel etiam ab incolis concurrentibus ad spectaculum vicinis celebrabatur. Ea conjectura mihi verisimilior multo videtur, quam tamen vel admittere vel respuere per me lectori licebit. Locum illum non fuisse omnino desertum, ex eo conjicio quod ajunt ibi fuisse furiarum templum, & ideo Ovidium fastorum 4. cecinisse de Attyde furiis agitato:

Hic

Hic furit, & credens thalami procumbere tectum,
Effugit, & cursu Dindyma summa petit.
Et modo tolle faces, remove modo verbera, clamat,
Sæpe Palæstinas jurat adesse deas.

In eodem loco fuisse Inferni ostium, ait Sulpicius Verulanus, quod non dubito à quodam antiquo accepisse: Nam id suadent Plinius & Pausanias, quorum ille initio libri 4. ait: *Epiros in universum appellata, Acrocerauniis incipit montibus. In ea primi Chaones, à quibus Chaonia. Dein Thesproti, Antigonenses, locus Aornos & pestifera avibus exhalatio.* Pausanias vero sic in Bœoticis de Orpheo: Ἄλλοις δὲ προειρημένον ἐστὶν, ὡς οἱ προαποθανούσης τῆς γυναικὸς, ἐπὶ τὸ Ἄορνον δι' αὐτὴν τὸ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι ἀφίκετο, εἶναι δὲ πάλαι νεκρομάντειον αὐτόθι. Id est: *Alii vero dixerunt, quod cum ejus uxor decessisset, propter eam, in Thesprotidis Aornon eum abiisse, ibi enim ab antiquo tempore erat mortuorum oraculum.* Et hæc cum templo Furiarum satis conveniunt: nec ullum demovere debet, quod Pausanias id oraculum in Thesprotide, non Chaonia, ponit. Nam Pausaniæ seculo, Chaoniæ nomine abolito, omnis ille tractus Thesprotiæ nomen obtinuit, quod si verum Charoniam ibi fuisse, non dubito quin fabula Pirithoi, quiqui Proserpinam rapere volebant, ex ejus loci natura principium acceperit, plures enim narrant eorum cum Cheleo in Epirum abiisse, ubi Inferni portæ credebantur esse, ut & Tænari in Laconia & alibi. Aornon igitur non male locavit Samsonius Abovillæus, diligentissimus nostri seculi geographus, in sua Græciæ tabula, cum enim ponit prope Palæste in Acrocerauniorum latere.

T. Livius lib. 42. Gittanas oppidum memorat in Epiro his verbis: *Martius & Attilius ad Gittanas oppidum decem millia ab mari cum ascenderent, concilio Epiro-*

tarum habito, cum magno omnium consensu auditi sunt. Id oppidum à nullo alio, quod sciam, memoratum (est quod ad me) incertæ positionis; satis tamen amplum fuisse opportet, quod universum Epirotarum concilium cum legatis Romanis recipere capax erat. Samsonius in sua Græciæ antiquæ tabula, juxta Palæste ponit urbem vel pagum, cum nomine *Ginettæ*, quod satis accedit ad T. Livii *Gittanas*, sed unde acceperit eum locum fuisse situm prope Palæste, fateor me ignorare.

Sequitur ex ordine Ptolemæi post Acroceraunia Panormus portus; nam Acroceraunia ponit inter Oricum & Panormum: aliter videtur definire Strabo lib. 7. qui sic habet: Μετὰ δὲ Ἀπολλωνίαν Βαλλιακὴ, καὶ Ὤρεον, καὶ τὸ ἐπίνειον αὐτοῦ ὁ Πάνορμος καὶ τὰ Κεραυνία ὄρη. Id est: *Post Apolloniam Balliace, & Oreum, & ejus navale Panormus & Ceraunii montes.* Sed cum is Strabonis locus sit male sanus judicio Casauboni & Xylandri, quibus libenter accedo, non debemus eo inniti. Suspicantur ii viri docti debere legi pro Βαλλιακὴ καὶ Ὤρεον: Βυλλικὴ καὶ Ὤρικον, quod mihi arridet, sed si bene conjiciunt, necesse est locum Strabonis esse etiam mutilum, & deesse nomen urbis cujusdam mediterraneæ, cujus navale fuerit Panormus. Nam Oricus, ut supra demonstravimus, portus erat amplus, & classis integræ capax. Ideo opus non habebat ἐπινείου: sed sibi erat navale sufficiens, nec credibile est, naves, quæ Oricum petebant, alibi quam in ipso Orici portu suas merces exonerasse, & maluisse Panormo navali uti, unde merces cum labore terrestri itinere transportandæ fuissent, ut ad Oricum pervenirent. De eo portu paulo post Strabo, sic ait: Πάνορμος τε λιμὴν μέγας ἐν μέσοις τοῖς Κεραυνίοις ὄρεσι. Id est: *Panormus portus magnus in mediis Cerauniis montibus.* Si fuit in mediis Cerauniis, non potuit esse navale Orici,

Orici, qui ultra Acroceraunia ſitus erat. De eo portu Niger ait: *in eum torrentem è montibus deſcendere.* Sed Maginus ponit *Panormo* inferius prope Chimæram, & Caſtaldi tabula fluvium ponit prope oppidum *Toponzo* dictum, ad cujus os ſcriptum eſt *porto Panormo*, & is portus in ore illius fluvioli in eadem tabula maxime vicinus eſt Chimeræ. Nam fuit in ipſis Cerauniis, Caſtellum *Chimæra*, de quo equidem tacuerunt antiqui Græci. Sed Plinius lib. 4. cap. 1. id nominat his verbis: *In Epiri ora caſtellum in Acroceraunijs Chimæra, ſub eo aquæ regiæ fons.* Chimæra durabat adhuc temporibus Alexii Comneni & non longe à mari ſitum fuiſſe nos docet Comnena Alexiad. lib. 10. pag. 299. regiæ editionis, quæ cum trajectionem comitis provinciæ narrat, ſic ait: Τὸν ἀπόπλουν οὐ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Αὐλῶνος ἐπεποίητο, καθ᾽ ὡς τὰ λοιπὰ τῶν Λατίνων στρατεύματα, ἀλλὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑφορώμενος στόλον, λύσας τε πρυμνήσια μικρὸν παρεγκλίνας κατευθὺ Χιμάρας τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο. Id eſt: *Non ad partes verſus Aulonem navigationem direxit, ut ceteræ Latinorum claſſes, ſed timens claſſem Romanorum, cum retinacula ſoluiſſet, paululum deflectens recta ad Chimæram perrexit.* Eadem Anna lib. 10. bis de eodem loco mentionem facit, & diſtare ait Chimæram ab Aulone ſtadia ſexaginta, & paulo poſt ait, Contoſtephanos duces exercitus Imperatoris, ut vitarent Baïmundi adventum ſub prætextu balneorum Chimæram ſeceſſiſſe: Οἱ δὲ Κοντοστέφανοι ἐν τῷ πρὸς χιμάραν ἀπιέναι βαλανείου χάριν. Ex iis colligo veriſſimile eſſe Panormum fuiſſe navale Chimeræ. Nam id caſtellum vel oppidum non fuiſſe ad ipſum littus, patet ex loco Plinii, ubi ait, id fuiſſe in Acroceraunijs & ſub eo aquæ regiæ fontem, nulla maris aut littoris facta mentione, quod profecto non ſiluiſſet, quando de fonte mentio-

nem fecit. Sed oportebat fuiſſe ejus oppidi aliquod navale ſatis commodum & celebre, quando ad id tendebant naves, ut ibi appellerent. Nomen etiam hodie durat ſi fides tabulis Caſtaldi & aliorum: Nam ibi Chimæram notant, & Caſtaldus quidem literis maiuſculis, tamquam ſi nomen foret regiunculæ, non oppidi. At Philippus à Vico nomen etiam majuſculis exaratum habet, ſed urbem notat etiam ad ipſum littus maris prope Panormum depictam cum muris & turribus, tamquam celebrem quandam civitatem & in eo autorem habet Magium Patavinum curioſum ſatis Geographum, qui in ſua Italiæ tabula ſic Chimæram urbem expreſſit. Sed ex loco Plinii exurgit quæſtio non contemnendæ diſquiſitionis. Nempe quid intelligendum ſit per *aquæ regiæ fons*, nec dubito de re, nam pro certo credo intelligi debere fontem aquæ calidæ, qua utebantur in balneis, quando illi Contoſtephani (de quibus Anna Comnena in loco ſupra citato) ut morbum ſimulantes, ibi ſeceſſerunt balneorum cauſa, & id ſuadet etiam Charonium illud Palæſte vicinum, de quo paulo ſupra egimus, ſic enim amat fieri, ut & Puteolis & Baiis, ubi balnea calida aquæ erant, non longe ab illo Charonio, quod Avernus dicebatur, ut ille Palæſtenſis Ἄορνος. Sed difficultas eſt in nominis ratione, & quare aquam illius fontis *regiam* Plinius vocaverit, ſuper eo medicorum filios conſului, ſed nihil ſuggeſſerunt. Aquam regiam nullam norunt, præter quandam ſpeciem aquæ triſulcæ, de qua hic non agitur, fuit qui pro *regiæ* volebat legi *riguæ*; ſed cum omnis aqua ſit rigua, non foret epithetum proprium, nihil igitur melius ſuccurrit, quam exiſtimare eum fontem regiam vocatam, Græce βασιλικὴν κρήνην, vel βασιλικὰ ὕδατα, quoniam olim rex quidam Epiri, vel Romanus imperator, qui Græcis βασιλεὺς dicitur

citur, eo balneo usus erat fœliciter, & in eo usui balneorum accommodando impensas fecerit,& ad usum publicum ædificaverat Thermas, unde ille fons dictus βασιλικὸν ὕδωρ vel βασιλικὰ ὕδατα, ut Romani vocabant aquas Sextias, aquas Statilias, à Sextio, & Statilio, qui balnea ædificaverant, nisi sic intelligi debeat, trado lampadem aliis acutioribus. Post Panormum & Chimæram sequendo littus maris, Ὄγκισμος λιμὴν, id est, *Oncismus portus*, occurrit Straboni memoratus, quem Ptolemæus Ὄγκησμος per η vocat *Oncesmus* sic de eo Strabo lib. 7. Ἐν τούτῳ δὲ ἐστὶ τῷ διαστήματι Πάνορμος τε λιμὴν μέγας ἐν μέσοις τοῖς Κεραυνίοις ὄρεσι, καὶ μετὰ ταῦτα Ὄγκισμος λιμὴν ἄλλος, καθ' ὃν τὰ δυσμικὰ ἄκρα τῆς Κερκυραίας ἀντικεῖται. Id est: *In hoc intervallo Panormus portus magnus in mediis Ceraunius montibus, & mox alius Oncismus, cui occiduæ extremitates Corcyrææ regionis è regione opponuntur.* Ex hoc Strabonis loco verus situs ejus portus non potest ignorari, de eo portu credo intellexisse Ciceronem, cum dixit Epistolarum ad Atticum lib 7. epist. 2. *Brundusium venimus.* VII. *Calend. Decembres, usi tua fœlicitate navigandi, ita belle nobis flavit mitissimus Anchesmites.* Eam vocem cum non intelligerent diversis modis mutarunt, alii divisim Anches mitis, alii Auster, mitis legendo, sed Auster est ἀντίνοτος contrarius iis, qui Epiro Brundusium tendunt. Turnæbus adversariorum lib. 20. cap. 16. putat legi debere *Anchesites*, ut ventus sit ab Anchisæ portu Epiri spirans, cujus mentio est apud Halicarnasseum. Enimvero Dionysius Halicarnasseus procul dubio de Oncesmo vel Oncasmo intelligebat, dum scribebat lib. 1. de Ænæa & Trojanis: Ἐκ δὲ Βουθρωτοῦ παρὰ γῆν κομισθέντες ἄχρι λιμένος Ἀγχίσου μέν ποτε ὠνομασθέντος, νῦν δὲ ἀσαφέστεραν ἔχοντος ὀνομασίαν. Id est: *A. Buthroto secundum terram portati usque ad portum,*

tum, tunc quidem Anchisis dictum, nunc vero nomen habentem obscuriorem. Sic Dionysius Halicarnasseus Romæ scribens, favori Romanorum velificatus est, sequendo de ejus origine fabulosas narrationes. Sed in loco Ciceronis procul dubio minima mutatione legendum est *Oncesmites*, id est ventus ab Oncesmo spirans & de nominis etymo, ut veritatem quærendo, à fabulis eam arcessere vitemus, puto illum portum à Minervæ cultu & forte templo dictum fuisse à Græcis, quibus Ὄγκη Minerva dicta, unde in Bœotio Oncestus locus dictus est. Is locus in tabula recenti, quam publicavit Gerhardus, & eam se concinnasse ait ex majori tabula Magini Patavini in eodem situ ponitur *Orchimus*, voce, ut videtur, ab Onchismo detorta. Sed Ortelius citans Nicolaum Nicolai, ponit urbem *Santi quaranta* nomine in eo tractu, quam etiam posuit Castaldus, sed aliquantum distantem à littore ubi *Orchimus* positus est. Ideo forte nunc Orchimus est navale urbis *Santi quaranta*; cæterum nemo à me expectet, ut limitem inter Chaonas & Thesprotos definire possim, ut nec inter eas regiones & Molossiam:eæ enim gentes, prout invaluerunt, sibi invicem succedentes, nullos certos fines habuerunt, non montibus altis non fluviis notis separati. Ideo Strabo qui lib. 7. de iis gentibus scripsit nihil omnino de eorum limitibus scripsit, sed promiscue de iis tractavit, nulla certa divisione eorum facta. Ptolemæus quidem in ipso maris littore eas gentes disterminare tentavit & Cassiopen Chaonibus, Possidium Thesprotis attribuit, & quando nihil habemus, quod nos aliter doceat, sequendus in eo nobis est Ptolemæus, ubi ab aliis auctoribus non elevatur eius auctoritas, & secundum quidem eum de Cassiope hoc loco dicendum foret, nam eam in Chaonia ponit. Sed quoniam Strabo antiquior expresse ait,

se ait, Cassiopæos esse Thesprotos, sequor ejus autoritatem, & post littora Chaoniæ descripta, de mediterraneis nobis nunc dicendum est. Supra Oricum & Acroceraunia in ipsis montibus habitabant olim Atintanes, ubi nunc à Magino notatur *Chimera*, ejus populi meminerunt Scylax, Aristoteles in mirandis, Lycophron, Polybius, Strabo, T. Livius, Stephanus. In ea voce emendandus est Scylax in Periplo, cap. Ἰλλυριοί. Imo jam emendatus est à doctissimo Isaaco Vossio Sic autem habet is locus. Ἄπασιν ὅμοροι ἐν μεσογαίᾳ Ἀγίτανες, ὑπὲρ τῆς Ὠρικίας καὶ Καρίας, μέχρι Ἡδωνίας ἐν τῇ Κάστιδι χώρᾳ εἶναι λέγεται ἡ Διὸς ὄνομα Ἐρύθια. Ἐνταῦθα ὁ Γηρυόνης λέγεται ἥκειν καὶ τοὺς βοῦς βουκολεῖν. Quem locum corruptissimum sic mutat summus vir. Ἄπασιν ὅμοροι ἐν μεσογαίᾳ Ἀτιντᾶνες ὑπὲρ τῆς Ὠρικίας καὶ Χαονίας, μέχρι Αἱμωνίας ἐν τῇ Ἑστιώτιδι χώρᾳ εἶναι λέγονται. ἐκ τούτου πεδίον ὠνομασμένον Ἐρύθεια. Hæc profecto multo meliora reddidit vir doctus, quædam sunt tamen, quæ optarem eum aliter expressisse, ut Αἱμωνίας ἐν τῇ Ἑστιώτιδι, quæ non videntur congruere: Αἱμωνία, olim vocata fuit Thessalia universa; sed id nomen non amplius obtinebat tempore Scylacis: nam & ipse Scylax caput habet postea, cujus titulus Θετταλία, & de nomine Æmoniæ non meminit. Tum si Æmonia hoc loco legendum foret, mutandus etiam esset ordo sermonis & legendum foret μέχρι Ἑστιώτιδος ἐν Αἱμωνίᾳ. Nam Ἑστιῶτις *Hestiotis* fuit quarta pars Thessaliæ ceu Æmoniæ, non vero Æmonia Hestiotidis. Tum boves Epiri celebrantur non Thessaliæ, sed equi. Itaque in Hestiotide Thessaliæ parte non fuit Erythia, ob Gerionis boves celebrata, sed in Epiro, & id etiam dixerat olim Hecatæus, quod testatur Arrianus lib. 2. in loco à summo illo viro citato, cujus partem, quæ ad propositum nostrum facit, exscribam: Ἀλλὰ τῆς Ἠπείρου τῆς περὶ Ἀμπρακίαν

τε καὶ Ἀμφιλόχους βασιλέα γενέσθαι Γηρυόνην, καὶ ἐκ τῆς Ἠπείρου ταύτης ἀπελάσαι Ἡρακλέα τὰς βοῦς ..... οἶδα δὲ ἐγὼ καὶ τοῦτο, ὅτι εὔβοτον τὴν Ἤπειρον ταύτην, καὶ βοῦς τρέφουσαν καλλίστους. Id est: *Sed Epiri, quæ est circa Ambraciam & Amphilochos, regem fuisse Geryonem, & ex hac Epiro Herculem abegisse boues...... Et hoc ego scio, quod ea Epirus optima pascua habet, & pulcherrimos boues educat.* Itaque melius legeretur meo quidem judicio sine tanta mutatione, ὑπὲρ τῆς Ὠρικίας καὶ Χαονίας μέχρι Δωδωνίας, ibi interpungo, & postea, ἐν τῇ Καστίδι χώρᾳ εἶναι λέγεται πεδίον ὄνομα Ἐρύθεια. Id est: *Supra Oriciam & Chaoniam, usque ad Dodoniam. In Castide regiuncula esse dicunt campum nomine Erythia.* Non muto Castide, eo quod plures fuerunt regiunculæ, de qua silent autores. Ideo licet ejus nomen nullibi inveniatur, non debet, ut puto, mutari sine magna ratione, posset quis divinare Κελαιθίδι, nam populos quosdam Epiri versus Thessaliam ponit Stephanus Κελαίθους & Κελαιθεῖς dictos, quæ conjectura, si cui arridet, eam amplectatur, ego certe veram esse affirmare non audeo.

CAPUT III.

De ATINTANIA.

Atintanes secundum T. Livium lib. 45. regionem habitabant frigidam, duram & asperam, & addit: *Cultorum quoque ingenia terræ similia habet: ferociores eos & accolæ barbari faciunt, nunc bello exercentes, nunc in pace miscentes ritus suos.* Itaque videntur habitasse κωμηδὸν *vicatim*, quod de Chaonibus dixit Scylax, ut supra notavi. Nam & nullæ urbes Atintaniæ recensentur, nec à Ptolemæo, qui de Atintanibus non meminit, nec ab aliis, quos viderim, autoribus. Antigonia tamen, si non fuerit eorum

juris,

juris, nec ab iis condita, (quod nomen ipsum Macedonicum suadet) certe fuit in eorum vicinia, vel potius regione. Nam cum Antigoniam in Chaonia ponat Ptolemæus, & primam quidem à septentrione secundum ordinem Ptolemæi perpetuum, & Atintanes fuerint Apolloniatum contermini, & ultimi Chaonum versus Illyridem, & Apolloniatas, necesse mihi videtur, Antigoniam, quæ in angustiis montium Cerauniorum Chaoniæ sita erat, fuisse in ipsis Atintanum finibus. Ea urbs memorata est Polybio, Ptolemæo & Stephano, Græcis; Latinis vero T. Livio & Plinio. Sitam fuisse in angustiis Cerauniorum, qui Epirum ab Illyride disterminabant, ut dixi, patet ex Polybio lib. 2. ubi de Scerdilaïda Illyriorum duce verba facit, qui Epirum invadebat, προσαγγελθέντος δ᾽ αὐτοῖς (Epirot.) Σκερδιλαΐδαν ἔχοντα πεντακισχιλίους Ἰλλυριοὺς παραγίνεσθαι κατὰ γῆν διὰ τῶν παρ᾽ Ἀντιγόνειαν στενῶν. μεταπέμψαντες αὐτῶν τινὰς ἐξαπέστελλον παραφυλάξοντας τὴν Ἀντιγόνειαν. Id est: *Quum autem iis annunciatam fuisset, Scerdilaïdam, cum quinque millibus Illyriorum adventare itinere terrestri per angustias, quæ sunt ad Antigoniam, quosdam è suis dividentes miserunt, ad custodiendam Antigoniam.* In quo loco notandum est, Scerdilaïdam κατὰ γῆν, itinere terrestri Antigoniam petiisse, nulla mentione maris aut littoris facta. Unde colligere licet, male quendam Antigoniam ad ipsum littus maris ultra montes in plano collocasse in tabula nuper publicata: etiam in Magini tabula male ponitur, multum a montibus distans & ab Epiro, non longe a Belgrado in Apolloniatum regione. Angustiæ, per quas montes continui penetrantur, semper fere sunt in margine fluminum, quæ perpetuo fluxu montes atterentes sibi & hominibus viam faciunt. Ideo suspicor Antigoniam illam fuisse in cujusdam fluvii ripa, forte Celydni, qui in Chaonum

montibus ortus, in mare Ionium per Illyridem exoneratur. Plinius lib. 4. in Prooemio, qui Antigonenſes Theſprotos facit, (abolito nempe ſuo tempore Chaonum nomine) nos vetat, ut credamus, ultra Ceraunios montes ſitam fuiſſe Antigoniam in Illyride. Id etiam vetat Stephanus diſertis verbis, Ἀντιγόνεια (ait) πόλις Χαονίας ἐν Ἠπείρῳ. Id eſt: *Antigonia urbs Chaoniæ in Epiro.* Fuit igitur in Cerauniorum montium anguſtia quadam, quos montes olim colebant Atintanes, poſtea vero Theſproti. Mercator certe, qui ſecundum Ptolemæi numeros Græciæ tabulas delineavit, ad Celydni ripam eam ponit, quod ſuſpicabar debere fieri, ſed montes nimis exiles arcte deſcribit, quos debebat magis extendere in latitudine. Celydni decurſum aliter deſcribunt recentiores, utri melius, dies ventura docebit. Ea urbs, ſi Dominico Nigro fides, nunc *Argyro caſtro* nominatur. Sed Maginus in Epiri tabula, *Argyro* urbem notat citra montes in ipſo Epiro, longiſſime à loco, ubi Antigoniam ponit, ideo nec Dominico, nec Magino fidem adhibeo: putarem magis eam urbem intelligi debere, quam Cantacuzenus in eo tractu κλεισοῦραν, *Cliſuram* vocat, nomine imponi ſolito talibus anguſtiis. Exſtat is Cantacuzeni locus hiſtor. lib. 2. cap. 32. ubi de Albanis Illyridem & Epirum vaſtantibus ait: Βαλαγρίτα τε καὶ Κανίνα ἐκακούργουν πάνυ, καὶ φρούριον τι Σκρεπάριον ὠνομασμένον καὶ τὴν Κλεισοῦραν. Id eſt: *Balagrita & Canina peſſime tractarunt, & caſtellum quoddam nomine Screparium & Cliſuram.* Ubicunque Cliſura nomen occurrit, non dubium eſt, quin ſint in anguſtiæ montibus ſita oppida, quæ viam per illas anguſtias κλείουσι, *claudunt.* Sic in Hæmimonto. Thraciæ fuit κλεισοῦρα, de qua Procopius lib. 4. forte eadem, quam in plurali numero τὰς κλεισούρας vocavit Anna Comnena, & quas paucis poſtea lineis vocat τὰ τέμπη τοῦ

Αἵμου.

Αἵμου. Ita in antiqua editione, ſed nova regia multo elucidius eam vocem interpretatur lib. 10. pag. 271. τὰ γὰρ τέμπη ἅπερ κλεισούρας ἡ ἰδιῶτις οἶδε γλῶσσα καλεῖν, ὡς ἔφαμεν, φθάσας ἤδη κατωχυρώσατο. Id eſt, ut vertit ſatis commode Poſſinus interpres: *Valles enim anguſtas in limitibus, quas Cliſuras, ſive clauſtra lingua vulgaris vocitat, ut diximus, præſidiis occupavit.* Et non multo poſt: Εἰς φυλακὴν τῶν περὶ τὸν ζυγὸν διακειμένων κλεισούρων ἐκπέπομφεν. Id eſt: *Ad cuſtodiam miſit anguſtarum faucium, quæ ſunt circa jugum montium.* Sic & Tempe Theſſalica etiam inferiore ſeculo *Cliſuræ* dicta ſunt, & pluries apud eandem Comnenam eam vocem in eodem ſignificatu inveniet, quicunque in eam curam incumbere volet, ut & apud Cantacuzenum & alios autores inferioris ſeculi. Cliſuræ igitur ſunt fauces, valles anguſtæ, anguſtiæ inter montes, per quas tranſeundum eſt à regione in regioné, & ſic T. Livius tranſitum per Antigoniam fauces vocavit lib. 32. de Philippo: *Principio veris cum Athenagora omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaoniam per Epirum ad occupandas, quæ ad Antigoniam fauces ſunt, (*στενὰ *vocant Græci) miſit.* Ergo non ſine veriſimilibus conjecturis diximus, *Antigoniam* fuiſſe in eodem loco ſitam, ubi *Cliſuram* recenſuerunt poſteriores, in faucibus montium Atintaniæ in Epiro. Autoritates demonſtrativæ deſunt: itaque id proponimus, ut valde veriſimile: annue lector vel renue, id per me licet. In tabulis neotericis utraque loca notari video, ſed in omnibus idem error. Antigoniam ultra montes in plano ponunt, fere inter Aulonem & Belgradum in Illyride; nullam certe apud me fidem in eo merentur, & à mea conjectura me non dimovebunt.

In eodem montium tractu locus fuit T. Quintii Romani victoris & Philippi regis clade celebris, in auguſtiis

ad Aoum fluvium ſitis: *Auoſtena* fuiſſe olim ſine oppido credo, ut licet ex loco T. Livii conjicere. Nam in narratione ejus pugnæ, nullam de oppido aut caſtello facit mentionem. Sed cum videam in Caſtaldi Græciæ hodiernæ tabula, in ea montium catena locum notari nomine *Aoſtema*, quem ſequutus Philippus à Vico in ſua Turciæ meridionalis mappa, parum mutato nomine, *Auoſtoma* poſuit in eodem loco: omnino perſuadeor reponendum apud utroſque *Auoſtena*, Græce ſcilicet Α'ώȣ ϛίνα, id eſt, *Aoi anguſtiæ.* Sed peſſime in iis tabulis Apſum fluvium, tamquam omnium Illyridis fluviorum maximum, extendunt uſque ad Atintanas vel *Athamanas*, qui fuit decurſus breviſſimi, ut nos docet Lucanus, & ſic locum ſupra *Auoſtena* ad Apſum locant. Sed Aous omnium in eo tractu maximus à monte Lacmone (Pindi jugo, unde & Inachus oritur) decurrit. Ideo corrigendæ ſunt in eo tabulæ, & pro Apſo, cujus curſus multum dercurtandus, Aous in iis montibus ponendus eſt, & ad eum locus Α'ώȣ ϛίνα, quod nomen ob hiatum ſonitus à poſteris mutatum eſt in *Auoſtena.* Sed ponenda ſunt T. Livii verba, quæ immediate ſequuntur locum ſupra citatum: *Ipſe* (Philippus) *poſt paucis diebus graviore ſequutus agmine, cum ſitum omnem regionis aſpexiſſet, maxime idoneum ad muniendum locum credidit eſſe præter amnem Aoum, inter montes quorum alterum Æropum, alterum Aſnaum incolæ vocant: anguſta valle fluit iter exiguum ſuper ripam præbens.* Narrat deinde paulo poſt quomodo T. Quintius, poſtquam, per dies 40 ob locorum dificultatem ſedens ſine ullo conatu manſerat, tandem pugnam conſeruit, Philippum, vicit & ejus caſtris potitus eſt: nec mirum, ſi propter neceſſitatem tranſitus eo loci conditum eſt quoddam oppidulum, cui à ſitu Α'ώȣ ϛίνα *Auoſtena* nomen impoſitum eſt.

In

In iiſdem Atintanum montibus ponitur à Ptolemæo oppidulum quoddam, nomine *Hecatompedum*; ſed cum de eo nihil apud autores invenerim, nihil habeo quod de eo dicere poſſim. Et hæc de Atintania. In eodem etiam tractu Chaoniæ apud Ptolemæum notatur oppidum Φοινικὴ *Phœnice* præter eum memoratum Polybio, Straboni, T. Livio, Procopio & tabulis. Strabo eam Theſprotiæ tribuere videtur, nam eam prope Buthrotum locat. Sed (ut credo) male, ut ex iis, quæ infra dicturus ſum, colligitur: non habet ille differentiam inter Chaones & Theſprotos, ut diximus, ſic igitur ille lib. 7. Ἔπειτα ἄκρα Χειμέριον καὶ Γλυκὺς λιμὴν, εἰς ὃν ἐμβάλλει ὁ Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐκ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης, καὶ δεχόμενος πλείους ποταμοὺς, ὥστε καὶ γλυκαίνειν τὸν κόλπον, ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις πλησίον. Ὑπέρκειται δὲ τούτου μὲν τοῦ κόλπου Κίχυρος, ἡ πρότερον Ἐφύρα πόλις Θεσπρωτῶν· τοῦ δὲ κατὰ Βουθρωτὸν ἡ Φοινίκη. Id eſt: *Deinde Chimeriam promontorium & dulcis portus, in quem influit Acheron fluvius ex Acheruſia lacu fluens, & ſuſcipiens plures fluvios, adeo ut dulcem faciat ſinum, fluit etiam Thyamis prope: ſuper hunc ſinum ſita eſt Cichyrus, quæ olim Ephyra urbs Theſprotorum, ſuper ſinu autem, qui eſt ad Buthrotum, Phœnice.* Faciam hoc loco contra meum morem, & Ptolemæi numeros præferam Strabonis deſcriptioni, eo quod tabulæ pro Ptolemæo contra Strabonem faciunt. Credo Strabonem memoria lapſum Βουθρωτὸν pro Πάνορμον, vel Ὄγχησμον poſuiſſe. Nam dixit Strabo paulo ante ſpacium ab Acrocerauniis ad ſinum Ambracicum eſſe ſtadiorum mille & trecentorum; in eo ſpacio Buthrotus medium ſpacii circiter obtinet, & ſic Phœnice, ſi ſupra Buthrotum ſita eſt, ab Acroceraunіis diſtaret ſtadia ſexcenta & quinquaginta, quod ſpatium explet milliaria octuaginta paulo plus,

ſed tabulæ ab Acrocerauniis ad Phœnicen milliaria tantum 41 ponunt hoc modo:

Aulona	XXXIII.
Ocroceraunio	XLI.
Phœnice	LVI.
Putharoto.	

Itaque ſecundum tabulas Phœnice proprior erat Acroceranniis, & remotior à Buthroto, & ſic multo melius Ptolemæi numeri Phœnicen ponunt ſupra Oncheſmum in mediteraneo, ſed non longe à mari. Ad cujuſdam fluvii ripam ſitam fuiſſe Phœnicen, patet ex Polybio lib. 2. ubi de occupatione ejus urbis ab Illyriis loquitur, addit: Οἱ δὲ Ἠπειρῶται πυθόμενοι τὸ γεγονὸς, ἐβοήθουν πανδημεὶ μετὰ σπουδῆς. παραγενόμενοι δὲ πρὸς τὴν Φοινίκην, καὶ προβαλλόμενοι τὸν παρὰ τὴν πόλιν ῥέοντα ποταμὸν, ἐστρατοπέδευσαν τὰς ἐπ' αὐτοῦ γεφύρας, ἀνασπάσαντες τὰς σανίδας ἀσφαλείας χάριν. Id eſt: *Cum id reſciviſſent Epirotæ ad auxiliandum universi ſtudioſe accurrunt, & cum ad Phœnicen acceſſiſſent, fluvium, qui prope urbem fluit, hoſtibus opponentes, caſtrametati ſunt, tabulas à ponte avellentes ſecuritatis ſuæ cauſa.* Fluvium illum fuiſſe ſatis copioſum aquis & non facilem vadatu, ſequitur ex hac narratione. Nomen fluvii tacuit Polybius, eum non notat Ptolemæus, nec ejus meminit Strabo. Sed tabulæ Caſtaldi & Magini, eum (credo) deſcribunt orientem ex Ceranniis, qui hodie montes Chimeræ vocantur, & eam Caſtaldus nominat, *porto Panormino*, unde colligitur eum in Panormi portum influere, & ſic Phœnice ponenda foret ad eum fluvium paulo altius in mediterraneo, ſupra Panormum & Oncheſmum. Fuiſſe autem urbem ſatis celebrem & quaſi totius Epiri metropolim, ex ſupra dictis colligitur; & ex loco Polybii in fragmentis à Valeſio publicatis pag. 265. patet, in ea urbe judicia exercita fuiſſe, &

fontium

ſontium condemnationes, & exilia; locus prolixior eſt quam huc inſeri debeat. Eam in loco plano ſitam fuiſſe nos docet Procopius de Ædificiis lib. 4. ubi de Epiro loquitur: Ἀνενεώσατο δὲ καὶ Νικόπολίν τε καὶ Φωτικὴν καὶ τὴν Φοινίκην ὠνομασμένην. αἱ δύο αὐταὶ πολίχναι· ἥ τε Φωτικὴ καὶ ἡ Φοινίκη ἐν τῷ χθαμαλῷ τῆς γῆς ἐκείνης, ὕδασι περιῤῥεομέναι τῇ δὲ λιμνάζουσι, (lege λιμναζούσαις) ..... ἀναστῆσαι δὲ αὐτὰς μὲν ἐπὶ σχήματος τοῦ αὐτοῦ εἴασε, Φρούρια δὲ αὐτῶν ἀγχοτάτω, ἐν τῷ ἀνάντει καὶ ἰσχυρῶς ὀρθίῳ ἐδείματο. Id eſt: *Inſtauravit autem Nicopolim, & Photicen, & eam, quæ Phœnice vocatur: eæ duæ civitates in humili loco ſitæ erant, aquis circumfluæ quæ illic ſtagnabant, eas in eadem forma manere ſivit, caſtella vero juxta ipſas in excelſo & valde ſublimi ædificavit.* Ex ſupradictis collige, Phœnicen urbem olim ſitam fuiſſe non longe ab eo loco, qui in tabulis recentibus notatur *Zoponzo.*

Ponit non procul à Phœnice Ptolemæus, *Omphalium*, de quo loco nulli autores meminere præter Stephanum, qui eum in Theſſalia ponit, erravit forte, & in eo ſequenda eſt Ptolemæi autoritas.

Habet etiam Ptolemæus *Elæuntem* urbem, de qua tacuerunt etiam antiqui. Sed Niger de ea aliquid muſſitavit, & de ejus ſitu multum abeſt à Ptolemæi numeris, ſi legatur, ut editus eſt is locus, ſed mutatis punctis evaneſcit illa diverſitas. Sitam fuiſſe in colle unde fluvius ortus in mare cadit, aſſerit, ſed cum autorem ſuæ ſententiæ non promat, non meretur fidem. Ex nominis etymo conjicere licet, eam urbem non fuiſſe à littore maris remotam, Ἐλαιοῦς enim *Olivetum* ſignificat. At in Epiro montana regione & frigida, oleæ non proveniunt, niſi ad maris littora aut eorum vicinia: fuit proculdubio & in Chaonia *Phanote* oppidum, quod Stephanus in voce Φάναι videtur confundere cum Phocidis urbe, quæ

Φανοτεὺς vocabatur, de ea ſcripſerunt Polybius, & T. Livius, & ex Polybio quidem ſitus non deprehenditur, ſed tantum docet fuiſſe urbem inter Epiroticas celebrem, ubi Conſul Romanus A. Hoſtilius divertebât, cum vide in fragmentis Valeſianis pag. 130. Ex T. Livio colligitur, eam primam in occurſum fuiſſe venientibus ab Illyride, & ideo non longe ſitam fuiſſe ab Atintanum montibus, ſic enim ille in fine libri 43. *Appius Claudius, acceptam in Illyrico ignominiam corrigere cupiens, Phanotem Epiri caſtellum adortus oppugnare, & auxilia Athamanum, Theſprotorumque præter Romanum exercitum, ad ſex millia hominum ſecum adduxit, neque operæ pretium fecit, Cleva, qui relictus à Perſeo erat, cum valido præſidio defendente.* Et non multo poſt de Perſeo: *Appium tamen ab obſidione Phanotis, fama ducentis ad ſtratum Perſei ſummovit, Clevas cum præſidio impigrorum juvenum inſecutus ſub radicibus prope inviis montium, ad mille hominum ex agmine impedito occidit. Appius ſuperatis anguſtiis, in campo quem Eleona vocant, ſtativa dierum paucorum habuit. Interim Clevas, aſſumpto Philoſtrato, qui Epirotarum gentem habebat, in agrum Antigonenſem tranſcendit, Macedones ad depopulationem profecti, Philoſtratus cum cohorte ſua in inſidiis loco obſcuro conſedit, in palatos populatores cum erupiſſent ab Antigonea armati, fugientes eos perſequentes effuſius in vallem infeſtam ab hoſtibus præcipitant,* &c. Ex hoc loco eam urbem non longe ab Atintanum finibus ſitam fuiſſe, ut diximus, probatur. Ideo quidam putarunt eandem eſſe, quæ etiam Phœnice vocabatur; & eam ſententiam ſequutus eſt Samſonius, curioſus ſane & doctus Geographus, ſed in eo non ſequendus; nam de utraque Polybius meminit, & T. Livius etiam utraſque urbes Epiri fuiſſe dicit: addit etiam Samſonius

tertium nomen *Adrianopolis*, ut ſecundum eum eadem fuerit civitas, quæ *Phœnice* & *Phanote* & *Adrianopolis* vocaretur, in quo fugit eum ratio: nam Phœnice & Adrianopolis duæ fuerunt diverſæ civitates, quæ ambæ in tabulis Peutingeri notantur: Phœnice in itinere inferiori, mari magis vicino; Adrianopolis vero in ſuperiore verſus boream & montes Tum Procopius de Ædific. lib. 4. diverſas facit, Phœnicen & Adrianopolin his verbis. Ἐνταῦθα τε κἀν τῇ Ἠπείρῳ, τῇ τε νέᾳ καὶ τῇ παλαιᾷ, οὗ δὴ καὶ πόλις αὐτῷ πεποίηται Ἰουστινιανόπολις, ἡ πρότερον Ἀδριανόπολις καλουμένη; ἀνενεώσατο δὲ καὶ Φωτικὴν, καὶ Νικόπολιν, καὶ τὴν Φοινίκην ὠνομασμένην. Id eſt: *Ibi enim & in Epiro nova & antiqua, ubi urbs, ab eo ædificata eſt Juſtinianopolis, quæ prius Adrianopolis vocabatur. Inſtauravit etiam Nicopolim & Photicam, & eam, quæ Phœnice nominabatur.* En in hoc Procopii loco *Phœnicem*, *Photicam* & *Adrianopolin*, tres urbes, quas in unam confundere caveat lector. De Phanote, an poſtea Hadrianopolis dicta fuerit, non mihi conſtat, nec probo, nec inficias eo, ſi Samſonius de eo habuerit autoritatem, bene eſt, ſed video eum quidem in tabula tria nomina poſuiſſe, ſed in libello de Græcia ſubdubitare, itaque & de eo mihi dubitare licebit.

Adrianopolim fuiſſe Epiri civitatem, non quidem ex autoribus Græcis antiquis conſtat, qui ante Adrianum vixerunt; ſed ex Concilio Chalcedonenſi & ex Procopio, ex hiſtoria tripartita, & ex Orderico Vitali id diſcimus; in veteri Epiro ponit concilium Chalcedonenſe. Procopium nuper citavimus, qui nihil de ejus ſitu definit. Solæ tabulæ ſitum denotant, quæ eam ab *Amantia* (ſic legendum, non Amatria quæ nulla fuit) diſtare millibus paſſuum 55. verſus orientem notant, & quidem itinere ſuperiori à mari remoto. Nomen ei à

Justiniano impositum non durasse, & rursus Adrianopolim vocatam fuisse, nos docet Ordericus, histor. lib. 9. hic verbis. *Baïmundus in vallem de Adrianopoli venit, ibique suos concionando solerter admonuit, ut peregrinationis pro Deo susceptæ memores essent*, &c. . . . . . *de valle tandem Castoriam pervenerunt* . . . . *Inde pervenerunt ad flumen Bardarum*. Vides candide lector ex ratione itineris illius ducis, qui ex Italia in Epirum transfretaverat, nullam aliam Adrianopolim intelligi posse, quam eam, de qua nunc agitur; quam non dubito eam esse, quæ in Magini tabula notatur sub nomine *Aladriano*, addito nempe à Turcis articulo Arabico, al. ut in *Algiro*, *Alcipo* & aliis.

De *Photice*, meminit Procopius supra citatus, ubi de Phœnice tractavimus, & ait, eam fuisse in humili loco sitam & aquis circumfluam. Episcopali sede ornatam fuisse nos docet Photius, cap. 201. ubi de *Diadocho* Photices episcopo in vetere Epiro mentionem fecit, nulla alia testimonia de ea civitate habemus, & est, quod ad me, incertæ positionis.

Video in pluribus recentibus tabulis notari urbem ceu pagum *Argyro*, ut in Castaldi & Magini tabulis, quas secutus est Philippus à Vico. Ideo credo extare adhuc oppidulum eo nomine vocatum, de eo unicum habemus antiquum testimonium Lycophronis à Stephano citatum in Ἀργυρῖνοι, qui etiam testes nominat Timæum & Theonem, sed eorum verba non adduxit: Lycophronis vero hæc verba citat. Εἰς Ἀργυρίνους καὶ Κεραυνίων νάπας. Id est: *Ad Argyrinos & Cerauniorum valles*. Unde conjicio fuisse vel in ipsis Cerauniis, vel non longe inde. De ea nihil habemus quod dicamus amplius, desunt autoritates. Ideo sequendi sunt Maginus & Castaldus in ejus oppidi situ.

De

CAPUT IV.

De THESPROTIA.

Nunc de Thesprotis ex ordine dicendum est, quorum limites versus Chaoniam incerti, ut diximus, eo quod prævaluerunt Thesproti, & Chaonibus mixti eorum famam depresserunt, & nomen obscurum & fere abolitum fecerunt. Nam ecce Cassiopem in littore Epiri Chaonibus tribuit Ptolemæus, qui nomina antiqua sectatur, sed Strabo antiquior lib. 7. sic ait: Χάονες οὖν καὶ Θεσπρωτοὶ, καὶ μετὰ τούτους ἐφεξῆς Κασσωπαῖοι (καὶ οὗτοι δ' εἰσὶ Θεσπρωτοί.) Id est: *Chaones igitur, & Thesproti, & post eos Cassopæi, (& ii etiam sunt Thesproti.)* Itaque priusquam de Cassiope civitate in Epiri littore dicamus, de Thesprotis in genere aliquid dicendum est.

Thesprotia regio à Thesproto quodam Heroë nomen accepisse expresse ait Eustathius ad Dionysium, versu 493. Οἱ Ἀμβρακιεῖς δ' Ἠπειρωτικὸν μὲν καὶ αὐτοὶ ἔθνος, οὕτω δ' λέγονται, ἢ ἀπὸ Ἀμβρακίας τῆς Αὐγέου θυγατρὸς, ἢ ἀπὸ Ἄμβρακος υἱοῦ Θεσπρωτοῦ ἀφ' οὗ καὶ ὁ κόλπος Ἀμβρακιωτικός. καὶ πόλις Ἀμβρακία, ὡς ἀπὸ Θεσπρωτοῦ Θεσπρωτία χώρα: Id est: *Ambracii autem Epirotica etiam natio sic dicuntur, vel ab Ambracia Augei filia, vel ab Ambrace filio Thesproti, à quo sinus Ambracicus & urbs Ambracia, ut à Thesproto Thesprotia regio.* Quod videtur etiam firmare Pausanias in Atticis, ubi de Thesei & Perihoi expeditione in Epirum ait: καὶ αὐτός τε καὶ Πειρίθους........ἥλωσαν, καὶ σφᾶς ὁ Θεσπρωτὸς δήσας, εἶχεν ἐν Κιχύρῳ. Id est: *Et ipse & Pirithous capti sunt, & eos in vinculis ponens Thesprotus, detinuit in Cichyro.* Non tamen est certum, ibi Θεσπρωτὸς esse κύριον, sed potest etiam intelligi pro gentis nomine. Stephanus

etiam in Ἀμβρακία & in Ἔφυρα, de illo Thesproto loquitur, &, quod eget emendatione uterque locus, eos apponam: Ἀμβρακία πόλις Θεσπρωτίας ἀπὸ Ἀμβρακος τοῦ παιδὸς Θεσπρωτοῦ, τοῦ Λαοκόωντος, ubi mendum est in voce Λαοκόωντος, & legendum est Λυκάονος, ut patet ex eodem Stephano in Ἔφυρα, ubi sic habet: Ἔφυρα πόλις Ἠπείρου, ἀπὸ Ἐφύρου, τοῦ Ἀμάρακος, τοῦ Θεσπρωτοῦ, τοῦ Πελασγοῦ, τοῦ Λυκάονος, τοῦ γηγενοῦς τοῦ Ἄρκαδος. Id est: *Ephyra urbs Epiri ab Ephyro filio Amaraci, filii Thesproti, filii Pelasgi, filii Lycaonis & terra geniti Arcadis.* Hæc mendosa & turbata sunt: mendosa in voce Ἀμάρακος, ubi procul dubio legendum Ἄμβρακος, facili lapsu: turbata vero in ordine nominum, nam Lycaon non fuit terræ filius, sed Pelasgi, ut testantur omnes antiqui, qui de ea gente scripserunt. Ipse vero Pelasgus fuit è terra natus αὐτόχθων, ceu γηγενής, ergo sic legendus is locus: ἀπὸ Ἐφύρου, τοῦ Ἄμβρακος, τοῦ Θεσπρωτοῦ, τοῦ Λυκάονος, τοῦ Πελασγοῦ, τοῦ γηγενοῦς. Id est: *Ab Ephyro, Ambracis filio, Lycaonis filii, qui filius fuit Pelasgi è terra nati Arcadis.* De ea gente & Pelasgi illius progenie supra ad satietatem usque diximus. Ab antiquissimo igitur illo Thesproto dicta fuit Thesprotia. Ideo apud Pausaniam de illo antiquissimo Thesproto non est intelligendum, eum in vinculis habuisse Theseum, sed vel fuit Thesprotus alius multo recentior, de illius antiqui prosapia & ejus nomen habens, vel quod magis credo in loco Pausaniæ Θεσπρωτὸς non est κύριον, id est, proprium nomen viri sed gentis, id est Thesprotius. Nam Hercules Theseo contemporaneus, cum Auge concubuit filia Alei, nepte Aphidantis, pronepte Arcadis, abnepte Nyctimi, qui fuit Lycaonis; unde sequitur Thesprotum illum antiquum multis ante Theseum generationibus vixisse. Ideo Mythologi, qui Thesei & Perithoi fabulosum

losum ad inferos descensum ad verisimilem historiam revocare voluerunt, Epiri regem Αἰδώνεα (qui Romanis Pluto dictus est.) nominant, non Thesprotum: Et Homerus quidem de Thesprotis & eorum rege Phidone scripsit Odyss. ε. versu 115 &c. ubi Vlysses ait:

---- Δεκάτῃ δὲ νυκτὶ μελαίνῃ

Γαίῃ Θεσπρωτῶν πέλασε μέγα κῦμα κυλίνδον,

Ἔνθα μὲ Θεσπρωτῶν βασιλεὺς ἐκομίσατο Φείδων. Id est: *Decima autem nocte nigra terræ Thesprotorum me admovit magnus fluctus volvens, ubi mei curam gessit Thesprotorum rex Phidon.* Igitur secundum Homerum Thesproti regem habebant. Sed vel postea reges suos abdicaverunt, vel eorum pars fuit quodam sine rege, quod docet Thucydides lib. 2: Ἐστρατεύοντο δὲ μετὰ Χαόνων καὶ Θεσπρωτοὶ ἀβασίλευτοι. Id est: *Militabant autem cum Chaonibus & Thesproti, qui sine rege degunt.* Quæ verba, utrum de universa gente, utrum de quadam ejus parte intelligenda sint, non liquet. Ejus gentis limes ab oriente fuit olim *Ambracia* & *Ambracius lacus*: testem damus Herodotum qui lib. 8. sect. 47. ait: Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιώτῃσι, καὶ Λευκαδίοισι. Id est: *Thesproti enim sunt collimitanei Ambraciotarum, & Leucadiorum.* Sed id intelligendum est, late sumpta Thesprotorum appellatione; nam Ptolemæus eorum limites coarctat, interserens gentem quandam aliis omnibus ignotam *Almines* dictam, de qua nihil apud alios autores legitur, quod mirum est. Ad septentrionem habet catenam montium continuam, quæ generali nomine olim *Pindus* dicebatur ἡ Πίνδος. Ptolemæo Πίνδον neutraliter, male, & contra omnium antiquorum consensum, ejus partes fuerunt Lacmon, Tymphe & alia jugorum nomina minus nota. De Pindo & ejus partibus infra dicendum erit. Limitem occidentalem jam

supra

ſupra diximus non poſſe definiri, ni Ptolemæi numeros ſequamur. Et ſub Theſprotiæ late ſumptæ nomine etiam Chaonia poſtea comprehenſa fuit. Nam Strabo Phœnicen, de qua ſupra in Chaonia diximus, Theſprotiæ accenſet. Ideo Euſtathius Oricum ultimam Chaoniæ occidentem verſus, & ideo à Theſprotia remotiſſimam urbem Theſprotis etiam attribuit, cum ad Dionyſii verſum 339. ſic ait: Ὅτι Ὠρικίαν λέγει τὴν κατὰ Μολοττοὺς καὶ Θεσπρωτοὺς Ἤπειρον. Id eſt: *Oriciam ait eam, quæ eſt in Moloſſorum & Theſprotorum continente.* Nobilitatem & antiquitatem gentis licet ex eo colligere, quod Theſſali (gens inter Græcos nobiliſſima) ab iis orti dicebantur, ut refert omnis antiquitatis Græcanicæ promuſcondus Herodotus lib. 7. ubi de muro Thermopylarum loquitur: Ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα τήνπερ νῦν κέκτηνται. Id eſt: *Eum autem ædificaverant Phocenſes metu Theſſalorum, qui venerant ex Theſprotis, ut habitarent terram Æolidem, quam nunc poſſident.* Sed tamen Theſprotorum nomen fere abolitum eſt, & Epirus vocata eſt tota illa regio, quam prius Chaones, & poſtea Theſproti habitarunt. Ea regio nunc *Vaiebitia* vocatur, ſi fides Nigro, quem ubique Bertius ſequitur in ſua Ptolemæi editione, id nomen tamen, nec in Magini nec in Caſtaldi tabulis comparet, ideo dubito, nam in Nigro tantos errores, & tam ignorantia plenos deprehendi, ut mihi non videatur dignus, cui ſine fidejuſſore adhibeatur fides.

Theſprotorum ditionis prima occurrit Caſſiope in littore, de ea Scylax: Μετὰ Θεσπρωτίαν Κασσωπία ἐστὶν ἔθνος. οἰκοῦσι δὲ καὶ οὗτοι κατὰ κώμας. παροικοῦσι δὲ οὗτοι ἕως εἰς τὸν Ἀνακτορικὸν κόλπον. παράπλους δέ ἐστι τῆς Κασσωπῶν χώρας ἥμισυ ἡμέρας· μικρῷ δὲ ἐλάττων ὁ Ἀνακτορικὸς κόλπος ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος,

στόματος, ἕως εἰς τὸν μύχον σταδίων ρκ'. τὸ δὲ στόμα εὖρος στάδια δ'. Id est: *Post Thesprotiam, Cassopia natio, habitant autem ii vicatim, pertendunt usque ad sinum Anactoricum: Præternavigatio autem regionis Cassoporum dimidium diei, sinus autem Anactoricus, ab ore usque ad intimum recessum, paulo minor est stadiis centum viginti. Os vero latum est stadia quatuor.* Sed in eo capite multi sunt errores. Ideo optime dixit anonymus quidam, in initio ejus editionis positus: Δοκεῖ δὲ πὼς καὶ αὐτὸς τῆς ἀγνοίας τῶν πλείστων τόπων τὴν βραχυλογίαν, ὥσπερ ἀπολογίαν τινὰ πεποιῆσθαι. Id est: *Videtur autem quodammodo, & ipsi suæ de pluribus locis ignorantiæ, brevitate sermonis pro apologia usum esse.* In hoc Scylacis loco hæc notanda sunt. Primo ait Cassopæos illos pertendere usque ad Anactoricum sinum, sed solus est, qui eum sinum ita appellaverit, Thucydidi & omnibus aliis Ἀμπρακικὸς *Ambracicus* nominatur; nec credendum est Caryandensi contra Atheniensem. De lacus longitudine non consentit Strabo, qui eum longum trecenta stadia facit. Ad alia igitur & certiora testimonia recurrendum erit, quando de eo lacu tractabimus. Eam regionem Molossidis partem videtur facere Stephanus: Κασσώπη πόλις ἐν Μολοσσῷ, (lege Μολοσσοῖς) ἐπώνυμος τῇ Κασσωπίᾳ χώρᾳ. Id est: *Cassope urbs in Molossis, cognominis Cassopiæ regioni.* Sed id non semper obtinuerat, si fides Scylaci, qui littus maris ad Molossos pertinens ad quadraginta tantum stadia extendit, ut infra dicemus. At Cassopia regio in littore usque ad Ambracicum sinum extendebatur, testo Strabone. De ea regione Demosthenes in oratione de Halonneso ubi de Philippo: τὰς δὲ ἐν Κασσωπίᾳ τρεῖς πόλεις Πανδοσίαν, καὶ Βουχέταν, καὶ Ἐλάτειαν, Ἠλείων ἀποικίας κατακαύσας, τὴν χώραν καὶ τὰς πόλεις βιασάμενος παρέδωκεν Ἀλεξάνδρῳ τῷ κηδεστῇ τῷ ἑαυτοῦ δουλεύειν.

Id est: *Tres autem in Cassopia urbes Pandosiam, & Buchetan, & Elatiam cum incendisset Eleorum colonias, regionem & urbes per vim subjectas, dedit Alexandro suo affini, ut ei servirent.* Eam urbem, mutato in dulcius sonum nomine, Strab. Κασσιόπην vocat, *Cassiopem*, ut etiam Ptolemæus & Plutarchus in Quæstionibus Græcis quæst. 25. quem locum, eo quod emendatione indiget, hic ascribam. Τινὸς ἕνεκα διανοίας τὸ τοὺς ἀπάγοντας εἰς Κασσιοπαίαν τὸν βοῦν, ἐξ Αἴνου τὰς παρθένους συμπεμπούσας ἐπᾴδειν μέχρι τῶν ὅρων,

Μήποτε νοστήσαιτε φίλην εἰς πατρίδα γαῖαν;

Αἰνιᾶνες ὑπὸ Λαπιθῶν ἐξαναστάντες, τὸ πρῶτον ᾤκισαν περὶ τὴν Αἰθακίαν, εἶτα περὶ τὴν Μολοσσίδα, καὶ Κασσιοπαίαν οὐδὲν. δὲ χρηστὸν ἀπὸ τῆς χώρας ἔχοντες. &c. Id est: *Quo sensu dicitur, quod qui Æno bouem Cassiopæam ducunt, iis virgines qui eos deducunt, accinunt, utinam ne in amatam patriam unquam redeatis? Ænianes primum à Lapithis pulsi habitarunt circa Æthaciam, deinde circa Molossidem & Cassiopæam, ubi cum nihil boni ex ea terra illis adveniret.* &c. In quo loco manifestum est pro Αἰθακίαν debere legi Αἰθικίαν *Æthiciam*, & sic legit interpres. Sic & pro Αἴνου legendum censeo Αἰνίας. Nam ab Αἶνος fit gentile Αἴνιοι; ab Αἰνία vero (quæ fuit urbs Perrhæbiæ, ut notat Stephanus) Αἰνιᾶνες *Ænianes*, de quibus loquitur. Perrhæbia autem fuit vicina Molossidi; tamen quoniam Stephanus ponit in Thessalia urbem Αἶνος (quam tamen puto eum pro Ænia posuisse) si quis repudiare velit nostram emendationem, fruatur suo judicio, de eo litem non movebo, locus certe Stephani mihi videtur ex Plutarchi mendo morbum contraxisse.

De hac Cassiope littorali Cicero meminit, epist. ad familiares lib. 16. epist. 9. *A. d.* XII. *Calendas Decemb. à portu Corcyræorum ad Cassiopen stadia* CXX. *processimus.*

cessimus. Sed non liquet an de Cassiope, de qua hîc agitur, intellexerit, an vero de Cassiope, quæ huic nostræ opposita erat in Corcyræ littore. Idem dici potest de loco A. Gellii lib. 19. cap. 1. *Navigabamus* (inquit) *à Cassiopæa ad Brundusium mare Jonium*, &c. Idem dubium emergit ex loco Suetonii in Nerone cap 22. *Nec profectione dilata, ut primum Cassiopem trajecit, statim ad aram Jovis Cassii cantare auspicatus est.* Verissimile tamen satis videtur de urbe in continenti intelligi debere, quod vox trajecit, qua usus est Suetonius, suadet; nam de insulari trajectus restabat faciendus ad Epirum & Græciæ terram. Sed ex hoc Suetonii loco docemur de ejus urbis nominis etymo: nam quando erat ibi templum & ara Διὸς Κασσίου, non dubium est, quin ab eo Jovis cognomine nomen acceperit ille portus, & Κασσίου ὀπὴ dictus fuerit, *Cassii foramen*. Sic Τριόπιον ἄκρα in Doride Asiatica, dictum est promontorium, ἀπὸ τριῶν ὀπῶν. Id est, à tribus sinubus sive foraminibus, ubi mare terram veluti perforat & se insinuat. Et Plinius certe templum Cassii Jovis memorat in Cassiope urbe Corcyræ insulæ, quod firmat omnino nostram conjecturam: verisimile valde est, utramque civitatem ab ejus numinis ibi culti & celebrati nomine accepisse; & forte ὀπὴ, *foramen*, intelligendum est, de freto, & meatu illo angusto, quod insulam & continentem intercedit, & duas illas urbes dividit ad invicem, non è procul aspectantes. Sic à nautis nostris fretum maris, quod inter Pictavorum littus & insulam ad illud littus oppositam, intercedit, dicitur *le trou d'Antioche*, *foramen Antiochiæ*. Situs Cassiopes in Epiro, de qua agimus, secundum Ptolemæum est è regione Cassiopes insularis, sitæ in extremo Corcyræ angulo, versus boream & occidentem; paulo tamen borealior videtur

insularis, de qua tractabimus in Corcyræ insulæ descriptione. Fuit & altera Cassiope in Epiro longe à mari versus Pindum; duas enim ejus nominis urbes in Epiro notat Ptolemæus, unam littoralem, alteram in mediterraneo sitam, & in eo sequutus est à Sophiano & ab aliis recentioribus, præter Castaldum & Maginum, qui nullam aliam Cassiopem norunt, præter eam, quæ extat adhuc in insula olim Corcyra, nunc Corfu appellata; nec mirum est, non enim Græciam antiquam, sed hodiernam describere satagerunt; ideo soli Ptolemæo credendum est, & sequendi sunt ejus numeri. Sed quando se offert occasio de Cassiope mediterranea loquendi, videtur de ea intelligendus Diodori locus lib. 19. ubi expeditionem Lycisci, Acarnaniæ à Cassandro præpositi, Epirum invadentis, ut Alcetam solio deturbaret: Sic autem rem narrat: Παρῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν Ἤπειρον .... καταστρατοπεδεύσαντος δ' αὐτοῦ περὶ Κασσωπίαν πόλιν, Ἀλκέτας τοὺς μὲν υἱοὺς Ἀλέξανδρον καὶ Τεῦκρον ἀπέστειλεν ἐπὶ τὰς πόλεις διακελευσάμενος στρατολογεῖν ὡς πλείστους, αὐτὸς δὲ, μεθ' ἧς εἶχε δυνάμεως, ἀναζεύξας, ἐπειδὰν πλησίον ἐγένετο τῶν πολεμίων, ἀνέμενε τὴν τῶν υἱῶν παρουσίαν. Id est: *In Epirum cum copiis transivit. .... Cum autem castra posuisset circa urbem Cassopiam, Alcetas filios suos Alexandrum & Teucrum misit ad urbes & jussit eos quamplurimos milites colligere. Ipse cum iis quas habebat copiis profectus, postquam hostibus proximus factus est, filiorum adventum expectabat.* Ex hoc loco, ubi de navibus & classe nulla fit mentio, videtur ea Cassiopia urbs, prope quam castra posuit Lyciscus, fuisse non in maris littore ultra Ambracium sinum, cujus os transfretandum fuisset Lycisco, ut ad Cassiopem littoralem castra ponere potuisset, & longe ab eo sinu sitam; sed in regione Epiri Acarnaniæ continua, nullo sinu interposito, nam statim Alcetas Lycisco occurrit, antequam

quam potuisset Lyciscus totam Epirum penetrare, & ad Cassiopem littoralem pervenire, & Lyciscus evitato lacu Ambracio, per Agræos & Amphilochos ad Cassiopiam illam mediterraneam, ut credere est, processerat. Dominicus Niger mire situm ejus describit hoc modo: *Supra vero Chaones juxta montes Cassiopenses, in quibus Cassiopia civitas Epirotarum colonia, quam recentiores Cognitzam vocant, in saxo posita, ad cujus radices austrum versus Apsus fluvius præterit, qui in Ionium mare vadit.* In quibus verbis hæc notanda sunt: Epirotarum vocat coloniam improprie, nisi velit eam sitam fuisse extra Epiri fines. (nam ἀποικία inter Græcos est colonia, inter Latinos sumitur pro civitate quæ extra fines & ditionem Metropolis condita fuerat) sed in Epiro sitam supra nos docuit Diodorus. Postea ait sitam fuisse ad Apsum fluvium, quod non convenit civitati in Epiro sitæ; Apsus enim fluvius erat Illyridis qui, ut ait Lucanus, non longo gurgite se lassabat, & brevem decursum habebat. Sed non fuit αὐτόπτης proculdubio. Niger fisus tabulis sui temporis, qua Apsum nimis extendebant, cum debuissent Aöum extendere, Apsum in Epiro posuit. Itaque de eo Nigri loco non dubito audacter pronunciare οὐδὲν ὑγιές. *Caminitzam* certe locavit Castaldus & Maginus circa eum locum, ubi ponit Cassiopiam Ptolemæus; sed de *Cognitza* nihil inveni: non dubito civitatem illam montanam fuisse, alterius littoralis ἀπόῤῥογα, & ab ejus civibus conditam fuisse. Nam regiones maritimæ, ut Epirus, prius in littoribus, cultoribus per mare advenientibus, habitatæ sunt, & nomen satis notat ejus originem. Ab his civitatibus, mutato nomine, pars magna antiquæ Thesprotiæ, quæ postea Epirus vocata est, & quæ secundum Strabonem usque ad Ambracicum sinum extendebatur, Cassopia, vel Cassiopæa nuncupata est, sic

enim Strabo lib 7. Ἐν ἀριστερᾷ δ' ἡ Νικόπολις καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ Κασσωπαῖοι μέχρι τοῦ κατὰ Ἀμβρακίαν. Id est: *Ad sinistram est Nicopolis & Epirotarum Cassopæi, usque ad Ambracium sinum.* Totus igitur ille tractus littoris Thesprotici Cassopia dictus est, qui intus usque ad alteram Cassopiam & Pindum extendebatur quadam sui parte, sed ab antiquis Thesprotiæ tribuitur, & Cassiopæi fuerunt pars Thesprotiæ, quam male coarctavit Scylax vir Asiaticus. Sequitur in ora Thesprotiæ procedendo, ut supra, apud Ptolemæum Ποσίδειον ἄκρον *Posidium promontorium*, de quo nihil notavi apud antiquos. Id promontorium contra Corcyram tendit, meridiem & orientem versus, & inter id est & insulam trajectus milliarium 10. aut circiter. Strabo tantum eum locum semel nominat lib. 7. Μετὰ δ' Ὀγχισμὸν Ποσίδειον καὶ Βουθρωτόν. Id est: *Post Oncismum Posidium & Buthrotum* Sed legendum est Ποσίδειον. Post Posidium sequitur sinus in littore Thesprotiæ magnus satis & flexuosus, ad cujus extremum fuit urbs cognomine Βουθρωτὸς *Buthrotus*, memorata Straboni, Dionysio Halicarnasseo, Plutarcho, Ptolemæo, Etymologico, Annæ Comnenæ, Cantacuzeno, Stephano, Eustathio, Græcis autoribus; Latinis vero Ciceroni, Cæsari, Melæ, Plinio, tabulis, Marciano Capellæ, Joanni Crispo, poëtis vero Virgilio, Ovidio & aliis. De ea sic Strabo Καὶ Βουθρωτὸν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ καλουμένου Πηλώδους λιμένος, ἱδρύμενον ἐν τόπῳ χερρονησίζοντι ἐποίκους ἔχον Ῥωμαίους. Id est: *Et Buthrotum in ore portus Pelodis, colonos habens Romanos.* Sed videtur repugnare Ptolemæus, & cum eo omnes tabulæ recentiores, quæ *Pelodem* sinum alium à Buthrotico faciunt, & in Pelodem quidem fluvium influentem, Buthroticum vero sine flumine depingunt. Rivum arentem tantum ibi fuisse ait Virgilius Æneidos 3. *Et arentem Xanthi cognomine*

gnomine rivum agnosco: ſed paulo ſupra de Simoënte fecerat mentionem, at quando Xanthum rivum arentem dicit, debuit eſſe ibi Simois rivulus nullius nominis. Nam Xanthus major fuit Simoënte. Maginus *Butrinto* notat in eo ſinu; *Pelodes* vero vicinum, ſed non eundem facit cum Buthrotico promontorio quodam, medio intercedente. Tum nec narratio, quæ legitur apud Plutarchum, lib. de oraculorum defectu, de nauclero, Thamus dicto, de Pelode mentionem facit, de Buthroto non loquitur, & Virgilii topotheſis, Æneid. 3. de Pelode non meminit. Ideo inclinat animus, ut credam, neglecto Strabone, duos diverſos portus fuiſſe Buthroticum & Pelodem, id eſt cœnoſum dictum. Id, & multa alia illis examinanda relinquo, quibus continget ea loca videre. Stephanus Buthrotum inſulam vocat. Βουθρωτὸς νῆσος περὶ Κέρκυραν, καὶ πόλις. Id eſt: *Buthrotus inſula circa Cercyram, & urbs.* Sed ſæpe Græci ſolent peniuſulas vocare νήσους inſulas, ſic Pelopis inſulam nominaverunt, quæ peninſula eſt, & per Iſthmum continenti conjungitur. Rationem nominis eodem loco reddit Stephanus, ſic: ἐκλήθη δὲ οἱ μὲν φασὶν ἀπὸ τοῦ οἰκιστοῦ. οἱ δὲ μυθεύονται, Ἑλένῳ ἐκ Τροίας πλέοντι, εἰς ἑσπέραν, (forte legendum ἑσπερίαν) θύοντι ἀποβατήρια ἐν Ἠπείρῳ, τὸ θῦμα, ἡ βοῦς ἀποδρᾶσα ἐκ τοῦ βουπλῆγος, ᾤχετο φεύγουσα διὰ τοῦ μεταξὺ πόντου εἰς τὸν κόλπον. καὶ εἰς τὴν χέρσον ἐμβᾶσα (καὶ γὰρ τρῶμα ἐν τῇ δειρῇ εἶχεν) αὐτοῦ ἤριπε, καὶ ἔθανε. καὶ κληδόνι Ἕλενος χρῆται, ἵνα ἔθηκε Βουθρωτὸν ὄνομα, ὡς φασὶ Τεῦκρος ὁ Κυζικηνός. Id eſt: *Nominata eſt, ut quidam ajunt, à conditore. Alii fabulantur, Heleno è Troja nave profecto verſus occidentem, cum in Epiro ob deſcenſum è navi ſacrificaret victimam, bovem œſtro percitam fugiſſe per mare in ſinum & cum terram attigiſſet (vulnus enim habebat in cervice) ibi cecidit & mortua eſt. Et Helenus omen accepit, & ideo* Βουθρωτόν. (Id

τὸν, (Id eſt) *bovem vulneratam, locum vocavit, ut ait Teucer Cyzicenus.* Sic fabulas Græci narrant de urbium initiis; ſed ſi id etymum ſequendum foret, ſcribi deberet Βουτρωτὸς per τ, non per θ, ut fere omnes ſcribunt. Fuit ea urbs in edito ſita, ſi Virgilio fides lib. 3. Æneid.

> *Protinus aerias Phæacum abſcondimus arces,*
> *Littoraque Epiri legimus, portuque ſubimus*
> *Chaonio, & celſam Buthroti aſcendimus urbem.*

Cæſar lib. 3. de bello civili, eam urbem oppoſitam Corcyræ fuiſſe ait. Colonia fuit Romanorum,& ſic eam vocat Marcianus Capella lib. 6. cap. de tertio Europæ ſinu, ibi plurima & bene culta prædia habuit Pomponius Atticus, ut patet ex pluribus Ciceronis epiſtolis ad eum ſcriptis. Comnena, Βοθρωτὸν, Cantacuzenus, Βοθρεντὸν, vocavit. Ex ſupradictis ſatis probatur, eandem eſſe urbem,quæ nunc in tabulis recentiorum notatur *Butrinto,* oppoſita Corcyræ, ut in tabula Corfu inſulæ ab Abrahamo Ortelio publicata, & exacta, ut videtur, diligentia exarata, deſcribitur; eam videſis lector curioſe, ſi vacat. In ea voce corrigendæ ſunt tabulæ,quæ eo loci exhibent, *Butharoto:* ubi delendum à, & legendum *Buthroto.*

Poſt Buthrotum in eodem littoris ordine ſequitur Pelodes portus,qui Πηλώδης communi & Attica dialecto, Dorice vero Παλώδης, dicebatur. Eum locum λιμένα, id eſt *portum,* vocat Ptolemæus, utrum cum urbe cognomine, an portus fuerit deſertus, non liquet ex autoribus. Mercator urbem ibi depingi curavit. ſed id ex Ptolemæo non habet. Idem portus eſt, qui Appiano παλόεις dicitur lib. 5. civilium, ubi de Antonio ait. Ἀπὸ δὲ Κερκύρας εἰς τὸ Ἰόνιον ἔπλει στρατῷ μὲν οὐ πολλῷ, ναυσὶ δὲ διακοσίαις, ἃς ἐν Ἀσίᾳ πεποίητο, πυθόμενος δὲ Ἀηνόβαρβον ἀπαντᾶν αὐτῷ ναυσὶ καὶ στρατῷ πολλῷ (narrat deinde quomodo Ænobarbus Antonium,ut ducem ſuum,ſalutavit) ὁ δὲ Ἀντώνιος ἐς

τὴν ἑαυτοῦ

τὴν ἑαυτοῦ ναῦν τὸν Ἀηνόβαρβον ἀναδεξάμενος ἐς Παλόεντα κατέπλευσεν. Id est: *A Corcyra navigabat Ioniam versus cum paucis copiis, sed cum navibus ducentis, quæ in Asia fabricatæ fuerant. Cum autem audivisset Ænobarbam in ejus occursum venire cum multis copiis ....., .. Antonius quidem, in suam navem recepto Ænobarbo, in Palоentem navigavit.* Patet, de nullo alio portu intelligi posse hunc locum, quam de Palode, qui è regione Corcyræ erat, nam Πηλώδης & Παλοεὶς, à voce πήλος, ceu πάλος, deducuntur, quæ lutum vel cœnum significat, quasi cœnosum, vel lutosum dicas, quæ qualitas optimum portum facit, navibus in cœno secure cubantibus. Ex hoc loco Appiani duo colliguntur; unum, Palodes & Buthrotum non idem fuisse; nam ibi de Buthroto mentio facienda fuisset urbe antiqua & celebri, & unde Antonius multa commoda habere potuisset: Alterum portum fuisse amplissimum, qui quadringentas naves recipere poterat: nam quando Antonius, infirmiores copias habens, ducentas naves ducebat, Ænobarbus, qui cum pluribus classe vehebatur, tot numero naves vel circiter habuisse colligitur. Hoc loco inserenda foret Plutarchi narratio, lib. de defectu oraculorum, ubi ex relatione Epithesis cujusdam, Thamum Ægyptium vocem audivisse à Paxis insula venientem, quæ Thamum jubebat. *Ubi ad Palodes veneris, annucia magnum Panem esse mortuum.* Quod cum fecisset, gemitus audivisse, tamquam multitudinis magnæ. locus est prolixior, & Plutarchus ubique prostat Græce, Latine, & Gallice scriptus, ad eum lectorem remittimus. Magini tabula eodem loco Pilodes ponit, sed forte ut antiquis concordet; nam Castaldus id nomen non habet, & non longe ab eo loco *Bastiam* notat, quam etiam Maginus habet, sed Pelode occidentaliorem.

Post Pelodem, apud Ptolemæum, sequitur *Thyamis promontorium*, Θυάμις ἄκρα, & ibi finem ponit suæ Thesprotiæ Ptolemæus. De eo non fit mentio apud antiquiores, solus Niger id memorat, & ait vocari hodie *Nista* quod sit penes ejus fidem, de Thyami vero monte dicendum erit postea suo loco.

Post Thyamin acram, legitur apud Ptolemæum lemma, ceu titulus ΑΛΜΙΝΗΣ, ubi nam cœperit Ægyptius ille, illud gentis Epiroticæ nomen, prorsus ignoro. Effugit is populus diligentiam Strabonis, Plinii, Pausaniæ, Stephani, & ne te morer, omnium, quos legisse mihi contigit, autorum: limites tamen satis amplos dat illi regioni Ptolemæus, qui à promontorio supra dicto Thyami usque ad Acarnanas extendit. Sed cum videam Thucydidem, Strabonem & alios, loca, quæ Ptolemæus Alminum suorum facit, Thesprotis tribuere, detrecto lubens Ptolemæi codicum autoritatem, & illud lemma, male credo insertum, prorsus rejicio. Igitur ad cæterum Thesprotiæ littus pergamus.

Post Thyamin promontorium sequitur, Θυάμιος ποταμοῦ ἐκβολαί. Id est: *Thyamis fluvii ejectiones*, vel os. Thesprotiæ accenset Thucydides, saltem eum terminum facit inter Thesprotiam & Cestrinem, lib. 1. ῥεῖ δὲ Θυάμις ποταμὸς ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα καὶ Κεστρίνην. Id est: *Fluit autem Thyamis fluvius disterminans Thesprotidem & Cestrinem.* Memoratur etiam, Straboni, Pausaniæ, Ptolemæo, Athenæo, Ciceroni, & Plinio, quorum plerique eum tantum nominant, & Thesprotis attribuunt. Prope eum fuisse villam Pomponii Attici amœnissimam, colligitur ex Cicerone in suis ad Atticum Epistolis. Nam Epistola 2 lib. 7. ait: *Q. Ciceroni obsisti non potuit, quin Thyamim videret.* Celebrat illum fluvium Athenæus in Epitome lib. 3. his verbis. φύλαρχος δέ φησιν οὐδέποτε

πρότερον ἐν οὐδενὶ τόπῳ κυάμων Αἰγυπτίων, οὔτε σπαρέντων, οὔτε αἱ σπείρεις τὶς τικτομένων, εἰ μὴ κατὰ Αἴγυπτον ἐπὶ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου τοῦ Πύῤῥου παρὰ τὸν Θύαμιν ποταμὸν τὸν ἐν Ἠπείρῳ Θεσπρωτίας ἐν ἕλει τινὶ συνέβη φυῆναι. Id eſt: *Phylarchus ait, numquam antea in ullo loco ſeminatis fabis Ægyptiis, neque ex ſemine creſcentibus, præter quam in Ægypto, Alexandri tamen, Pyrrhi filii tempore, prope Thyamin Theſprotiæ fluvium, in Epiro in quadam palude proveniſſe.* Hic eſt, meo judicio, ſenſus Athenæi, cujus verba turbata, & forte hiulca eſſe fatendum eſt. Et hæc ſunt quæ de illo fluvio apud antiquos inveniuntur, quem Theuetus aſſerit, referente Ortelio, nunc *Calama* vocari: fluxiſſe à Thyami monte Epiri, prope Agræos & Amphilochos, & alios Epirotas orientales, evidenter ex nomine conjicere licet, ſed deeſt autoritas, & eſt tantum veriſimilis conjectura.

CAPUT V.

De CESTRINE.

Ceſtrinem, Epiri regionem, à Ceſtrine Heleni & Andromaches filio dictam teſtatur Pauſanias lib. 2. de Heleno narrans. Ἐλθεῖν εἰς Ἤπειρον, καὶ ἐπιτροπεῦσαι τε τοὺς Πύῤῥου παῖδας, συνοικοῦντα Ἀνδρομάχῃ, καὶ τὴν Κεστρίνην καλουμένην, ἀπὸ Κεστρίνου τοῦ Ἑλένου λαβεῖν τὸ ὄνομα. Id eſt: *Veniſſe in Epirum, & tutelam egit filiorum Pyrrhi, cum Andromachen duxiſſet uxorem, & Ceſtrinem vocatam, à Ceſtrine Heleni filio nomen accepiſſe*, & in Atticis: Ἐγένετο δὲ καὶ Ἑλένῳ Κεστρῖνος, τούτῳ γὰρ Ἀνδρομάχη συνῴκησεν, ἀποθανόντος ἐν Δελφοῖς Πύῤῥου· Ἑλένου δὲ ὡς ἐτελεύτα Μολοσσῷ τῷ Πύῤῥου παραδόντος τὴν ἀρχὴν, Κεστρῖνος μὲν σὺν τοῖς ἐθέλουσιν Ἠπειρωτῶν τὴν ὑπὲρ Θύαμιν ποταμὸν χώραν ἔσχε. Id eſt: *Natus eſt autem ex Heleno Ceſtrinus, ei enim Andro-*

mache nupſerat mortuo Delphis Pyrrho. Helenus vero moriens dominium dedit Moloſſo, Pyrrhi filio, & Ceſtrinus cum Epirotis, ſponte eum ſequutis, regionem, quæ eſt ſupra Thyamim fluvium, occupavit. Ea regio olim *Cammania* dicebatur, ſi fides Stephano. Καμμανία, (ait) μοῖρα Θεσπρωτίας· μετωνομάσθη δὲ Κεστρίνια, ἐξ ἧς Καδμὸς ὁ ποταμὸς Κεστρῖνος, ἐστὶ κτίσμα Κεστρίνου τοῦ υἱοῦ Ἑλένου τοῦ Πριαμίδου. Id eſt: *Cammania pars Theſprotiæ, mutato vero nomine, vocata eſt Ceſtrinia, à quo Cadmus fluvius Ceſtrinus dictus eſt, condita eſt à Ceſtrino filio Heleni Priamidæ.* Ex hoc loco patet, Theſprotos prævaluiſſe, & Ceſtriniam etiam ſuæ ditionis feciſſe, quando Ceſtrinia dicitur pars Theſprotiæ, quæ olim, ex Thucydide nuper citato, ab ea diſtinguebatur. De loco Servii ad Virgilium, ubi Campaniam à quodam Campo, cujus Ceſtria filia, & alia multa blaterat, jam ſupra diximus in Chaonia, & ejus autoritatem detrectavimus; ea non ſunt hoc loco repetenda. De illo Theſprotiæ fluvio Cadmo nihil inveni, ut nec de Ceſtrino: ſed quando dicit Stephanus eum de Ceſtrina regione fluere, videtur innuere, Ceſtrinem fuiſſe montanam regionem, non littoralem, aliter dixiſſet non ἐξ ἧς, ſed δι᾽ ἧς, *non ex ea*, ſed *per eam*, & ſic intelligenda forent Thucydidis verba ſupra citata, ubi ait, Thyamim diſterminare Theſprotiam à Ceſtrina, non ad plagam littoralem, ſed altius verſus montes, & id etiam ſuadent verba Pauſaniæ nuper citata, ubi ait Ceſtrinum occupaſſe, τὴν ὑπὲρ Θύαμιν ποταμὸν χώραν: nam ſi de littorali intellexiſſet, dixiſſet potius, πέραν τοῦ ποταμοῦ, *ultra fluvium*, non *ſupra fluvium*. Chaoniæ partem Ceſtrinem facit Ariſtophanis Scholiaſtes ad hæc Pacis comœdiæ verba, Λ... ερίνῳ βοΐ, his verbis: ἐν δὲ τῇ Χαονίᾳ φασὶ τοιούτους εἶναι βοῦς· οὓς καὶ Κεστρίνους καλοῦσι. Id eſt: *In Chaonia ajunt tales eſſe boves, quos Ceſtrinos vocant.* Sed, ut jam ſupra pluries dixi-

diximus, qui olim fuerant Chaones, postea Thesproti, & deinde Molossi dicti fuerunt. Ideo ex hoc Scholiastis Aristophanis loco nulla colligi potest situs diversitas. Plinius Cestrinos cum Perrhæbis conjungit lib. 4. initio, ubi sic ait: *Cestrini, Perrhæbi quorum mons Pindus*. Unde facile inducor, ut credam Perrhæbos & Cestrinos vicinos fuisse, & in montana Pindi regione eorum urbem, quam *Cestriam* Plinius nominat lib. 4. cap. 1. sitam fuisse. Eam urbem non posuit Ptolemæus, ut nec *Cestrinam* regionem. Sed nihil mirum, cum de Molossis, nobilissima Epiri gente, tacuerit. Ideo non videtur satis curiose, in Epiri urbes & regiones inquisisse vir Ægyptius, & imperfectam esse ejus provinciæ, apud eum, descriptionem. Ideo in iis, quæ ab aliis autoribus non confirmantur, in rebus Græciæ non multum apud me habet autoritatis. Cestriam illam in sua tabula notavit Samsonius non male, & satis ad mentem Thucydidis de regione scilicet Cestrinorum; nam de urbe Cestria nullus Græcorum meminit, ut nec Latinorum præter Plinium. Ideo de ea nihil à me expectandum; Ortelius tamen de ea meminisse concilium Chalcedonense ait, quod sit penes ejus fidem, non enim est ad manum.

Post Thyamis fluvii ostium memoratur in eo littore Τορώνη apud Ptolemæum; melius vero apud Plutarchum Τορύνη dicitur, & sic debere scribi, patet ex Cleopatræ loco super ejus vocis homonymia, quem refert Plutarchus in Antonio: φθάνει δὲ Καῖσαρ Ἀντώνιον περὶ τὸ Ἄκτιον ὁρμοῦντα, ἐν ᾧ τόπῳ νῦν ἡ Νικόπολις ἵδρυται, διαλαβὼν τὸν Ἰόνιον καὶ τῆς Ἠπείρου χωρίον ὃ Τορύνη καλεῖται καταλαβών· θορυβουμένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον (ὑστέρει γὰρ ὁ πεζὸς αὐτοῖς) ἡ μὲν Κλεοπάτρα σκώπτουσα· τί δεινὸν ἔλεγεν εἰ Καῖσαρ ἐπὶ τῇ Τορύνῃ κάθηται; Id est: *Prævenit autem Cæsar Antonium, circa Actium classem habentem in loco, ubi nunc Nicopolis con-*

dita est: Jonium mare, cum trajecisset, & tenens locum in Epiro qui Toryne (id est clava) *vocatur, tumultuante vero Antonio,* (*tardabant enim copiæ pedestres*) *facete irridens Cleopatra. Quid grave est, inquit, si Cæsar in clava sedet?* Nam Τορύνη Græce est idem, quod ῥόπαλος, *clava*, & in ea nominis ambiguitate lusit Cleopatra. Ex hoc loco colligitur, etiam ibi fuisse portum vel stationem navibus aptam, quando Cæsar cum sua classe ibi morabatur. De ea civitate ceu portu silent alii autores, ideo puto stationem fuisse sine urbe, sed fuisse promontorium ceu peninsulam in clavæ figuram formatam, ex nomine conjicio. Dominicus Niger eum locum *Pargam* nunc vocari ait, quale nomen non habent Magini & Castaldi tabulæ, & eo loci *Gonceni* & *Camenisa* ponere videntur: Philippus à Vico Pargum ponit, sed, ut puto, Nigrum sequutus, non ex propria notitia.

Sequitur ex ordine Ptolemæi versus occasum Σύβοτα λίμην, id est, *Sybota portus*, Thucydidi memoratus lib. ἐστὶ δὲ τὰ Σύβοτα (ait) λίμην ἔρημος τῆς Θεσπρωτίδος. Id est: *Sunt autem Sybota Thesprotidis portus desertus.* Et aperte postea distinguit eum portum ab insulis, quæ è regione etiam Sybota vocantur. Nam post pugnam navalem inter Corinthios & Corcyrenses in qua uterque populus sibi victoriæ gloriam arrogabat, ait Corinthios trophæum erexisse, ἐν τοῖς ἐν τῇ Ἠπείρῳ Συβότοις, id est, Sybotis, quæ sunt in continente. Corcyræos in insulis Sybotis Trophæum etiam erexisse καὶ τροπαῖον ἀνέστησαν ἐν τοῖς ἐν τῇ νήσῳ Συβότοις. Fuit igitur & Sybota portus in Thesprotiæ continente desertus, tempore Thucydidis, & alius in insula, quæ etiam Σύβοτα τὰ vocabatur. Plures autores de Sybotis meminerunt, sed neglexerunt dicere, de utro eorum portu intelligerent; Strabo tamen insulas manifeste intelligit, ubi de Sybo-

Sybotis loquitur lib. 7: Καὶ τὰ Σύβοτα, εἰσὶ δὲ νησίδες τὰ Σύβοτα, τῆς μὲν Ἠπείρου μικρὸν ἀπέχουσαι, κατὰ δὲ τὸ ἑῷον ἄκρον, Κερκυραίας τὴν Λευκίμνην (sic legendum) κείμεναι. Id est: *Sunt autem Sybota parvæ insulæ, parum distantes ab Epiro, sed è regione orientalis Corcyræ promontorii, quod Leucimne vocatur, sitæ.* Et mirum est, curiosum geographum nullam de Sybotis in continente fecisse mentionem, licet de iis tam expresse loquutus fuisset Thucydides. Plinius in eodem errore versatur, qui de solis insulis meminit. lib. 4. cap. 12. ubi recensionem faciens omnium insularum, quæ ex adverso Thesprotiæ sunt, sic loquitur. *Ad Leucadium Paxæ duæ, quinque mill. discretæ à Corcyra........ Ante Leucadiam Sybota, inter Leucadiam & Achajam permultæ.* Sed procul dubio ita non scripserat Plinius, nam Sybota procul à Leucadia: lege confidenter, *ante Leucimnam*, ut patet legendum esse ex Strabonis loco nuper citato, tum ex Thucydidis narratione lib. 1. ubi de Corcyræis ait: Ἐπὶ δὲ τῇ Λευκίμνῃ αὐτοῖς τῷ ἀκρωτηρίῳ ὁ πεζὸς ἦν καὶ Ζακυνθίων χίλιοι ὁπλῖται, βεβοηθηκότες. Id est: *In Leucimna autem promontorio eorum erant pedestres copiæ, & Zacinthiorum mille gravis armaturæ milites, qui iis in auxilium venerant.* Addit: ἦσαν δὲ καὶ τοῖς Κορινθίοις ἐν τῇ Ἠπείρῳ πολλοὶ τῶν βαρβάρων βεβοηθηκότες. Id est: *Erant etiam & in continente plures barbari, qui in Corinthiorum auxilium venerant.* Corinthii tenebant Sybota in continente, ubi & barbari eorum auxiliares erant, Corcyræi vero in Leucimna promontorio peditatum suum habebant, unde sequitur Leucimnam fuisse Sybotis vicinum, & nullum aliud, Corcyræ littus fuisse iis insulis proximius, aliter male locavissent ibi auxiliares suas copias in subsidiis, quæ sibi inutiles fuissent. Fuerunt igitur dubio procul sitæ eæ insulæ inter Leucimnam promontorium Corcyræ orientale, &

Sybota

Sybota Epiri, quæ erant in continenti & regione insularum, unde nomen illis commune erat ob viciniam. Loquitur de Sybotis Cicero epist. ad Atticum lib. 5. epistola 9 sed utrum de insulis, an de portu in continente, non liquet. Stephanus videtur de unica insula tantum loqui dum ait: Σύβοτα νῆσος καὶ λίμην. Id est: *Sybota insula & portus:* nihil aliud addens de situ, & sic videtur unam tantum intelligere insulam, at plures fuerunt. Nam Thucydides districte lib. 1. ait: Ἐν μίᾳ τῶν νήσων, αἳ καλοῦνται Σύβοτα. Id est: *In una insularum, quæ vocantur Sybota.* Et Thucydidis Scholiastes in eum locum ait: Τρεῖς εἰσὶν αὗται αἱ νῆσοι, σῦς ἔχουσαι πολλάς. Id est: *Tres sunt eæ insulæ, quæ multas scrophas habent.* Thomas Porcachi in insulis suis, duas tantum esse ait, tertiam scilicet, de qua Scholiastes Thucydidis, pro nihilo ducens ob exiguum spatium, potius scopulum quam insulam. Si quædam tabulæ unam tantum notarunt, id factum est credo, eo quod in una tantum, eaque majore, portus erat, alia minor importuosa, & nautis ideo non frequentata fuit. Nomen certe plurale τὰ Σύβοτα, satis innuit plures fuisse, etymi nomen non est longe accessendum, & ad id nos ducit Thucydidis Scholiastes, dum ait: σῦς ἔχουσαι πολλάς, nimirum porcis alendis & saginandis aptæ erant, vel ob glandis & faginæ abundantiam, vel ob aliud aliquod nutrimentum porcis commodum, ἀπὸ τοῦ βόσκεσθαι τὰς σῦς ἐκεῖ. Id est: *Quod ibi pascabant porci*, dictæ sunt. Sophianus, referente Ortelio, dixit eum portum in Epiro nunc Synita vocari, quod ad nomen Sybota manifeste alludit, & video in tabula Corcyræ, quæ extat in Thesauro Orteliano, in littore Epiri, Corcyræ promontorio orientali, quod ibi *Lascamo* vocatur, (nomine à Leucimna detorto) è regione opposito locum aut urbem notari nomine *Cinita*, quod nomen & in Castaldi mappa no-

pa notatur, quod non dubito ab nomine antiquo Sybota manasse. Sed nautæ Itali ejus vocis originem non intelligentes putaverunt Civita per C. debere scribi ob oppidulum forte, ibi ob portus commoditatem extructum, quem locum Philippus à Vico, in sua Turcia meridionali, voce diminutiva *Citella* vocat, nautica plane abbreviatione pro *Civitella.* Conjunctio eorum locorum & homonymia me induxit, ut simul de iis locis tractarem, licet separatim de insulis infra dicere proposuerim.

Post Sybota legitur apud Ptolemæum: Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐκβολαί. Id est: *Acherontis fluvii os,* ceu *ejectio,* id est effluxus in mare. Sed quoniam Thucydides, Chimerium promontorium ponit inter Thyamim & Acherontem fluvios, id promontorium ex ordine debet præcedere Acherontis effluxum.

Χειμέριον igitur *Chimerium* promontorium Thesprotiæ memoratur Thucydidi, Straboni, Pausaniæ, & Stephano. Thucydides lib. I. postquam narravit pugnam Corcyræorum & Corinthiorum, in qua Corcyræi vicerant, & tropæum in Leucimna erexerant, ait de iis: Τοῦ τε χρόνου τὸ πλεῖστον μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς τῶν Κορινθίων ξυμμάχους ἐπιπλέοντες ἔφθειρον, μέχρις οὗ Κορίνθιοι περιϊόντι τῷ θέρει, πέμψαντες ναῦς καὶ στρατιὰν, ἐπεὶ σφῶν οἱ ξύμμαχοι ἐπόνουν, ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἀκτίῳ καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος, φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι σφίσι φίλιαι ἦσαν. Id est: *Et multo post naumachiam tempore mare tenuerunt, & ad Corinthiorum socios adnavigantes eos vastabant, donec Corinthii, æstate adhuc durante, exercitu & navibus missis, eo, quod ipsorum socii laborabant, castra posuerunt ad Actium & circa Chimerium Thesprotidis, ad custodiam Leucadis, & earum urbium, quæ sibi erant amicæ.*

 Sequi-

Sequitur deinde, ἀντεστρατοπεδεύοντο οἱ Κερκυραῖοι ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ ναυσί τε καὶ πεζῷ. ἐπέπλεόν τε οὐδέτεροι ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὸ θέρος τοῦτο ἀντικαθεζόμενοι, χειμῶνος ἤδη ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου ἑκάτεροι. Id est: *Contra vero castrametati sunt Corcyræi ad Leucimnam, cum classe & peditatu, neutri vero in alteros navibus invecti sunt, sed adversa stativa durante æstate habentes, ingruente hyeme domum reversi sunt utrique.* Ex hoc loco colligitur, Chimerium promontorium illud fuisse inter Actium & Leucimnam promontorium Corcyræ insulæ. Sed multo expressius idem Thucydides situm Chimerii designat, eodem libro, dum narrat quæ anno sequente, inter eosdem populos gesta sunt, ubi post recensionem navium, quas ex se & ex sociis coadunaverant Corinthii, sic de iis ait: Ἐπειδὰν δὲ προσέμιξαν τῇ κατὰ Κέρκυραν ἠπείρῳ ἀπὸ Λευκάδος πλέοντες ὁρμίζονται ἐς Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος γῆς. ἔστι δὲ λιμὴν, καὶ πόλις ὑπὲρ αὐτοῦ κεῖται ἀπὸ θαλάσσης, ἐν τῇ Ἐλαιάτιδι τῆς Θεσπρωτίδος Ἐφύρη· ἐξίησι δὲ παρ' αὐτὴν Ἀχερουσία λίμνη ἐς τὴν θάλασσαν, διὰ δὲ τῆς Θεσπρωτίδος Ἀχέρων ποταμὸς ῥέων ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν, ἀφ' οὗ καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχει· ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις ποταμὸς, ὁρίζων τὴν Θεσπρωτίδα, καὶ Κεστρίνην, ὧν ἐντὸς ἡ ἄκρα ἀνέχει τὸ Χειμέριον. Id est: *Postquam vero, accesserunt ad continentem prope Corcyram à Leucade navigantes appullerunt ad Chimerium in Thesprotide. Est autem portus, & super eo urbs sita longe à mari in Elæatide Thesprotidis parte Ephyra, prope quam Acherusius lacus exit in mare. Per Thesprotidem autem fluens Acheron fluvius in eam influit, unde & nomen habet. Fluit autem & Thyamis fluvius, disterminans Thesprotidem & Cestrinem, inter quos eminet Chimerium promontorium.* Et utinam omnes historiæ scriptores parem adhibuissent diligentiam in describendis regionibus & locis, ubi res memorabiles gestæ sunt, melius certe no-

bifcum

biſcum ageretur. Sed pauci in eam curam incubuerunt, ideo ſæpe cogimur errare, ut in tenebris tentabundi, & in dubio multa ponere. Sed ad rem. Ex hoc Thucydidis loco dubitationi non eſt locus, & Chimerium fuit ea terræ eminentia, quæ claudit os Acheruſiæ paludis occidentem verſus, quæ poſtea Γλυκὺς λιμὴν *Dulcis portus*, dicta eſt, non longe ab oppidulo, quod in tabulis recentioribus dicitur *Fanaro*: ſic etiam Strabo lib. 7. poſt Sybota: Ἔπειτα ἄκρα Χειμέριον, καὶ Γλυκὺς λιμὴν, εἰς ὃν ἐμβάλλει ὁ Ἀχέρων ποταμὸς, ῥέων ἐκ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης, καὶ δεχόμενος πλείους ποταμοὺς, ὥστε καὶ γλυκαίνειν τὸν κόλπον. ῥεῖ δὲ καὶ Θύαμις πλησίον. ὑπέρκειται δὲ τούτου μὲν τοῦ κόλπου Κίχυρος, ἡ πρότερον Ἐφύρα, πόλις Θεσπρωτῶν. Id eſt: *Deinde promontorium Chimerium, & dulcis portus, in quem influit Acheron fluvius, ex Acheruſio lacu & plures fluvios recipiens, ita ut dulcem faciat eum ſinum; fluit etiam prope Thyamis, ſita autem eſt ſuper hunc ſinum Cichyrus, olim Ephyra dicta, urbs Theſprotorum.* Hæc ex Thucydide procul dubio accepit, nam utitur illius verbis, nihil fere immutatis: notatur autem ille lacus ab aquæ dulcedine à Pauſania in Arcadicis: γλυκὺ δὲ ὕδωρ ἐν θαλάσσῃ δῆλόν ἐστιν ἐνταῦθά τε ἀνιὸν τῇ Ἀργολίδι καὶ ἐν τῇ Θεσπρωτίδι κατὰ τὸ Χειμέριον καλούμενον. Id eſt: *Dulcis autem aqua in mari ſurgere manifeſtum eſt in hoc loco Argolidis, & in Theſprotide etiam juxta Chimerium vocatum.* Eadem etiam ſcripſit Dio lib. 50. de Auguſto, ad naumachiam ſe parante: ἐς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὺν ὠνομασμένον κάτεσχε. καλεῖται οὕτως, ὅτι πρὸς τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐς αὐτὸν ἐσβάλλοντος, γλυκαίνεται. Id eſt: *Ad Dulcem portum vocatum appulit: ſic autem vocatur, eo quod à fluvio, qui in eum influit, dulcis fit.* Non ſemper fuiſſe ſine habitatoribus eum locum, ex Stephano colligo, qui de eo ait, τὸ ἐθνικὸν Χειμερεύς, (*gentile nomen Chimerius*) nam ubi

non ſunt incolæ, non eſt gentile nomen. Cæterum dictum puto eum locum vel ἀπὸ τ̃ χειμῶν☉ à tempeſtate, vel potius ἀπὸ τ̃ ἐκει χειμάζειν τὰς ναῦς: quod aptus eſſet locus ad hyemandum, nomen hodiernum ejus promontorii nullibi invenio.

De Acheruſio lacu, præter autoritates ſupra citatas ex Thucydide, & Strabone, Scylax etiam loquitur cap. Θεσπρωτοὶ, his verbis: ἐνταῦθα ἐςὶ λιμὴν, ᾧ ὄνομα Ἐλεδ.... εἰς τοῦτον τ̃ λιμένα ποταμὸς ἐξίησιν Ἀχέρων, ϗ λίμνη Ἀχερουσία, ἐξ ἧς ὁ Ἀχέρων ῥεῖ ποταμὸς. Id eſt: *Ibi portus eſt, cui nomen eſt Eled.... in hunc exit Acheron fluvius & Acheruſius, lacus, ex quo fluit Acheron fluvius*. Pro voce mutila Ἐλεδ. Voſſius vult legi Ἔλαια ex Ptolemæo, ſed magis cum Ptolemæo conſentiret, qui legeret Γλυκ...... ..& ſuppleret Γλυκὺν λιμένα, nam ſic credo ſcripſiſſe Scylacem. Pauſanias etiam de eo lacu loquitur in Atticis: Πρὸς δὲ τῇ Κιχύρῳ λίμνη τε ἐςὶν Ἀχερουσία καλουμένη, ϗ ποταμὸς Ἀχέρων, ῥεῖ δὲ ϗ Κώκυτ☉ ὕδωρ ἀτερπέςατον. Id eſt: *Prope Cichyrum lacus eſt, Acheruſius vocatus & fluvius Acheron, fluit & Cocytus, aqua valde injucunda*. Ejus meminit etiam Stephanus in Acheron, adde & Titum Livium lib. 8. ubi de Alexandro, Epiri rege, hæc ait: *Accito à Tarantinis in Italiam, data dictio erat, caveret Acheruſiam aquam, Pandoſiamque urbem: Ibi fatis ejus terminum dari, eoque ocius tranſmiſit in Italiam, ut quam maxime procul abeſſet urbe Pandoſia in Epiro, & Acheronte amne, quem ex Moloſſide fluentem, in ſtagna inferna accipit Theſprotius ſinus*, ex hoc loco ſequitur, Pandoſiam urbem fuiſſe non remotam ab Acheronte amne; aliter ſi longe ab invicem fuiſſent, non potuiſſent una terminare fatum Alexandri regis, quod & ex cæteris T. Livii verbis ſatis firmatur.

Portum, qui fuit in effluxu Acherontis, ubi Acheruſius

ſius lacus in mare ſe exonerat, à Strabone dicitur Γλυκὺς λιμὴν, id eſt, *dulcis portus* lib. 7. ejus locum nuper adduximus, & rationem quare ſic diceretur, ſi fides eſt Bertio, qui ubique in ſuo Ptolemæo, Dominicum Nigrum ſequitur, durat adhuc nominis veſtigium, & hodie nominari ait Velichi, quod videtur ex Glyci manaſſe. Sed ea vox *Velichi* in Samſonii tabula mutavit locum, & adſcripta eſt ſinui Ambracico, forte per ſculptoris errorem, nam debet apponi ad os Acheruſii lacus, niſi forte Samſonius à Marciano Capella deceptus fuerit, qui errore, in viro geographiæ ſcientiam profitente, non ferendo, ſic ſcribit: *Ambracius ſinus faucibus anguſtis æquor accipiens, in quo defertur amnis Acheron, fabulæ errore famoſus.* Extat & id nomen in tabulis Peutingeri male ſcriptum per C. ſic: *Ciclis limen:* ſed ponitur in æquali ſpacio inter Buthrotum & Nicopolim, diſtans ab utroque loco milliaribus 20. in quo multum recedit tabula à Ptolemæi numeris, qui Dulcem portum ponunt longe à Buthroto, prope Nicopolim, ut dividendo totum ſpatium inter Buthrotum & Nicopolim in partes quatuor, tres ſint inter Buthrotum & Dulcem portum, una vero inter Dulcem portum & Nicopolim. An diſtinguendus ſit ille Dulcis portus ab Acheruſio lacu, an vero cum illo continuetur, & ſit quaſi unum & idem non omnino liquet ex antiquis; neotericæ tabulæ non diſtinguunt. Iſaacus Voſſius doctus vir, in ſuis ad Scylacem notis, Caſaubonum reprehendit, eo, quod in notis ad Strabonem confundit Acheruſium lacum cum dulci portu ex loco Scylacis in cap. Θεσπρωτοί. Ego vero non auderem in eo tantum virum, & in rebus Græciæ tam exercitatum, reprehendere, nam ex Thucydide potius mihi videtur intelligendus Scylax: locus enim Scylacis eſt corruptus, & ex eo male intellecto quidam in ipſa

ſcaturigine Acherontis lacum ponunt, & quando ait: Εἰς τοῦτον τὸν λιμένα ποταμὸς ἐξίησιν Ἀχέρων, καὶ λίμνη Ἀχερουσία. Id eſt: *In hunc portum exit Acheron fluvius, & lacus Acheruſius*, videtur continuare portum cum lacu, cujus aquas egerit ſecum Acheron, & ſic non male, ut mihi videtur, Caſaubonus.

De Cocyto illo Theſprotiæ nullus alius meminit. Samſonius Abavillæus in ſua Græciæ tabula eum depingit in Acheruſium fluvium influentem, vereor ne ex ſola conjectura, (quæ forte vera eſt, nam forte fuit ex illis, qui in eum lacum influebant) ſed autoritatem requirerem, quam ſi habuit, fateor me neſcire, ubi lateat. Et eo quod dicitur ὕδωρ ἀτερπέστατον à Pauſania, putarem fuiſſe potius fœdam quandam lacunam, parum aquæ & putidæ emittentem, quam fluvium dulcis aquæ, καὶ γλυκαίνειν capacem. De Cichyro illa civitate, quæ olim Ephyra, quidam volunt Homerum meminiſſe Iliad. β. verſu 689.

Τὴν ἄγετ' ἐξ Ἐφύρης ποταμοῦ ἀπὸ Σελλήεντος.

Ad quæ ſic autor breviorum Scholiorum: τινὲς τὴν Θεσπρωτίαν, ἡ μετωνομάσθη Κέρκυρα. Id eſt: *Quidam intelligunt Theſprotiam, quæ, mutato nomine, dicta eſt Cercyra.* Sed ex ſupradictis patet, pro Κέρκυρα legendum eſſe Κίχυρος *Cichyrus.* Simile mendum inquinavit Euſtathii locum ad eundem Homeri locum, ubi ſic legitur: Ἐφύραν ὑποπτεύουσι τινὲς τὴν Θεσπρωτικὴν λέγεσθαι, τὴν μετωνομασθεῖσαν Κέρκυραν· λέγοντες καὶ Σελλήεντα ποταμὸν Θεσπρωτίας· διάφοροι δὲ Ἔφυραι, εἴπερ ὁ Γεωγράφος καὶ εἰς ἐννέα ταύτας μετρεῖ. περὶ πάσας δὲ, ἢ τὰς πλείους Ἐφύρας ἱστορεῖται Σελλῆεις ῥέων ποταμὸς, συναμφιβαλλόμενος καὶ αὐτὸς, ὅτι περὶ Ἐφύρα ἀμφιβάλλεται. Id eſt: *Suſpicantur quidam Ephyram Theſprotiam dici, quæ, mutato nomine, Cercyra dicta eſt, qui dicunt & Sellenta eſſe fluvium Theſprotiæ. Diverſæ autem fuerunt Ephyræ, quando Geographus novem numerat, prope omnes*

vero

vero vel multas Ephyras, narratur fluere fluvius Selleïs, de quo ambigitur, ubicunque & de Ephyra dubitatur. Planum eſt, pro Κερκύραν debere legi Κίχυρον, mutato nomine dicta eſt *Cichyrus*. Idem Homerus & de noſtra Ephyra mentionem facit Odyſſ. α. verſ. 259.

Ἐξ Ἐφύρης ἀνιόντα παρ' Ἴλου Μερμερίδαο

Quod Didymus, de Theſprotia intelligit. Item Odyſſ. β. verſ. 328.

Ἠὲ καὶ εἰς Ἐφύρην ἐθέλει πίειραν ἄρουραν
Ἐλθεῖν· ὄφρ' ἔνθεν θυμοφθόρα φάρμακ' ἐνείκῃ. Id eſt:
Vel ſi velit Ephyram venire pinguem terram,
Ut inde afferat, venena, quæ mentem corrumpunt.

Ad quem locum ita Euſtathius: Ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῆς Θεσπρωτικῆς Ἐφύρης φάρμακα λαβεῖν Ὀδυσσέα φασὶν, γινομένης καὶ αὐτῆς ποτε πολυφαρμάκου, διὰ τὴν Μηδείαν οἰκήσασαν, καὶ ἐκεῖ πρὸς καιρόν. Id eſt: *Alii autem ab Ephyra Theſprotica venena accepiſſe Ulyſſem ajunt, eo quod olim venenorum ferax fuiſſet ob Medeam, quæ ibi ad tempus habitavit.* Ubicunque igitur Homerus de Ephyra loquitur, ambigunt de quanam intelligendum: ſed quando addit à *fluvio Selleente*, intelligendum puto de noſtra Theſprotica. Nam ut ait Didymus ad Iliad. π. verſu 234. ad hæc verba Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου, ἀμφὶ δὲ Σελλοί. Sic ait: Σελλοὶ, ἔθνος Ἠπειρωτικὸν τῆς Θεσπρωτίας, κληθὲν ἀπὸ τοῦ παραῤῥέοντος ποταμοῦ Σελλήεντος. Id eſt: *Selli gens Epirotica Theſprotiæ dicti à fluvio Selleenti ibi fluente.* Sed potius credendum eſt, fluvium Selleenta dictum fuiſſe à Sellis. Nam Selleïs eſt παράγωγον τοῦ Σελλοὶ, *deductum à Selli*, non vero contra; & fluviorum nomina non ſunt naturalia, ſed ab hominibus impoſita. Itaque à Sellis illis antiquis, qui Dodonem & montes circa eum incolentibus, dictus eſt Selleïs fluvius. An vero ſit idem, qui poſtea Acheron, an alius, in Acherontem vel alium influens, alius dicat.

Ex

Ex Pausania discimus, Cichyrum fuisse olim regum Thesprotiæ regiam. Quando Theseus & Pirithöus ibi vincti detinebantur à Thesproto: Θησεὺς (ait) ἐς Θεσπρωτοὺς ἐμβάλλων, τοῦ βασιλέως τῶν Θεσπρωτῶν γυναῖκα ἁρπάσων, τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς ἀπόλλυσι, καὶ αὐτός τε καὶ Πειρίθους ..... ἥλωσαν, καὶ σφᾶς ὁ Θεσπρωτὸς δήσας εἶχεν ἐν Κιχύρῳ. Id est: *Theseus Thesprotos invadens, ut regis Thesprotorum uxorem raperet, plurimam partem exercitus amisit, & is quidem & Pirithous ..... capti sunt, & eos Thesprotus in vinculis habuit in Cichyro.* Ubi dubito, num Thesprotus sit proprium nomen regis, an gentile, quod magis placet. Brevia Homeri Scholia ad eam vocem emendanda sunt, ad Odyss. 2. versu 328. ubi pro Ἠ'νίχυρον μετωνομάσθη legendum ἡ Κίχυρος μετωνομάσθη. Ea urbs ab Hercule bello petita & capta fuit, occiso Phylea rege, secundum Diodorum lib. 4. sed quem Phylantem Apollodorus nominat. Et post eum autor argumenti fabulæ Sophoclis, quæ Trachiniæ titulum habet. Nam de Hercule ait: Καὶ πόλιν ἑλὼν Ἐφύραν, ἧς ἐβασίλευε Φύλας. Id est: *Et urbem Ephyram cum cepisset, in qua regnabat Phylas.* Id me confirmat, ut credam in loco Pausaniæ supra citato, ὁ Θεσπρωτὸς debere sumi pro gentili nomine. Nam Hercules & Theseus fuerunt contemporanei, & quando Phylas ille regnabat, quo tempore Hercules, Ephyram cepit, & Theseum liberavit, credo de eo debere intelligi Pausaniæ locum. Eam ponit Thucydides in Elæatidi, Thesprotidis regione, loco libri 1. supra citato. Sed quoniam de ea regione nullus alius meminit, de ea nihil aliud suppetit dicendum, quam fuisse circa Cichyrum.

CAPUT

CAPUT VI.

De CASSOPIA.

Post Thesprotiam, secundum Scylacem, sequitur Κασσωπία *Cassopia*, de qua nunc dicendum foret, sed supra de ea regione abunde tractavimus, nec opus est enervare lectorem repetitionibus minime necessariis. Sed quoniam de urbibus quatuor, quæ illis tribuuntur, non satis accurate tractavimus, aliquid puto breviter dicendum esse. Prope Cistrynum igitur ad mare fuit oppidulum Βουχαίτιον, vel Βουχετιὰ ἡ in singulari numero, memorata Demostheni, Straboni, Favorino, Suidæ, Etymologico. Cassiopæis tribuit Demosthenes, quod supra adducto Demosthenis loco notavi. Situs ejus ex Strabone elicitur, lib. 7. ubi sic ait: Ἐγγὺς δὲ τῆς Κιχύρου πολίχνιον Βουχαίτιον, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ὄν. Id est: *Prope Cichyrum autem est oppidulum Buchætium, parum à mari distans.* Unde videmus, quam male positum sit in recentibus tabulis, longe à Cichyro, & à mari, & quam supine Ptolemæus, qui de iis locis tacuit. Quod ut excusetur, dicendum est, Ptolemæi tempore non amplius stetisse eas urbes, sed eversas fuisse à Paulo Æmilio, & Romanis. Suidas nomen ejus urbis in neutro genere pluraliter exprimi debere ait ex Philochoro. Βουχετά πόλις ἐστὶ τῆς Ἠπείρου, οὐδετέρως καὶ πολλαχῶς λεγομένη· ἣν φησὶ Φιλόχορος ὀνομάσθαι, διὰ τὸ τὴν Θέμιν ἐπὶ βοὸς ὀχουμένην ἐλθεῖν ἐκεῖ, κατὰ τὸν Δευκαλίωνος κατακλυσμόν. Id est: *Bucheta urbs est Epiri neutraliter & pluraliter dicta, quam ait Philochorus nominatam fuisse eo quod Themis, bove vecta, ibi venerat Deucalionæi diluvii tempore.* Sed hæc habet Suidas ex Harpocratione à verbo ad verbum, nisi quod apud Harpocrationem nunc legitur, Φιλοστέφανος ἐν Ἠπειρωτικοῖς,

melius proculdubio: nam ipſe Suidas, qui curioſe omnia, quæ Philochorus ſcripſerat, de Epiroticis non meminit. Non concordabat igitur Philoſtephanus cum Demoſthene, apud quem nunc legitur Βούχεταν in accuſativo caſu, ſed irrepſit forte ν. ab exſcriptore male additum, nam in ſingulari accuſativo dixiſſet potius Demoſthenes Βουχέτην, licet in nominibus propriis non debeat vero judicio obſervari dialectus, quod tamen fecit ubique Ariſtophanes, qui Spartiatas legatos introducit dicentes ſemper Ἀσαναίους. Sed ecce pugnat Theopompus, qui apud Favorinum eam urbem Βούκενταν nominat, & apud Demoſthenem Βούκεντην legit: ſic enim habet in Ἐλατεία· τοῦ δὲ ῥήτορος πάλιν ἐν τῷ ἑβδόμῳ (εἰ γνήσιος) τὰ δὲ ἐν Κασσιεπεία τρεῖς πόλεις, Πανδοσίαν, Βούκενταν, καὶ Ἐλάτειαν· ῥητέον ὅτι βέλτιον ἐν ἐνίοις γέγραπται διὰ τοῦ ρ, Ἐλάτρεια. Θεόπομπος δ' οὖν ἐν μδ΄. τέτταρας πόλεις φασὶν εἶναι τῶν Κασσιεπείων, ἀλλ' οὐ τρεῖς, ὥσπερ ὁ Δημοσθένης, Ἐλάτρειαν δὲ, καὶ Πανδοσίαν, καὶ Βιτίαν, καὶ Βούκενταν λέγει. Id eſt: *Orator vero rurſus in ſeptimo (ſi genuinus) hæc dicit, in Caſſiepia tres urbes, Pandoſiam, Bucentam, & Elatiam Dicendum eſt, quod melius in quibuſdam codicibus ſcribitur per R, Elatria. Theopompus igitur in quadrageſimo quarto, quatuor urbes ait eſſe Caſſiepæorum, non vero tres, ut Demoſthenes, Elatriam enim & Pandoſiam, & Bitiam, & Bucentam dicit.* In quo loco Favorinus videtur reprehendere Demoſthenem, quoniam tres tantum urbes recenſet Caſſopæorum, cum quatuor forent, ſed nihil putidius. Nam Demoſthenis ſcopus fuit recenſere non omnes Caſſiopæorum urbes, ſed eas tantum, quas Philippus occupaverat: nec video quare Theopompum Chium Demoſtheni Athenienſi prætulerit, Epiro multo viciniori. Tum notandum eſt, urbem, quam hic *Bitiam* vocat, à Strabone antiquiore, Βατίας *Batias* pluraliter vocatam fuiſſe, qui

procul

procul dubio Theopompum legere non neglexerat, & cui magis fido in geographicis, quam Favorino. Eadem verba Favorini in ſuo lexico habet Harpocration, nec opus eſt ea repetere.

Nunc uno tenore de aliis tribus urbibus breviter dicendum eſt, & *Elatia* quidem, ceu *Elatria*, ut vult Favorinus ex Strabone, præter Demoſthenem Straboni etiam memoratur, & addit ad locum ſupra citatum, καὶ Ἐλάτρια, καὶ Πανδοσία, καὶ Βατίαι ἐν μεσογαίᾳ. Id eſt: *Et Elatria, & Pandoſia, & Batiæ in mediterraneo.* Situs intereas rationem non habet, nec aliunde eum expiſcari potuimus; ſed eo quod Demoſthenes eas Elæorum colonias fuiſſe ait, ſuſpicor, eas non longiſſime à mari ſitas fuiſſe, & Buchætio vicinas, quæ, ut credere eſt, prima & antiquior fuit Elæorum colonia. Nam Elæi per mare ab Elide venientes, procul dubio ad ipſum maris littus caſtra poſuerunt, ut navibus ſuis providerent: Poſtea vero, aucto eorum numero, alia oppidula in mediterraneo condiderunt, non longe ab invicem, ut ſibi mutuo auxiliarentur. De Elatia ſic Stephanus: Ἐλάτεια, πόλις μεγίστη Φωκίδος .... ἔστι δὲ Θεσπρωτίας, ἣν δὲ Ἐλάτρειαν φασὶ, διὰ τοῦ ρ. τὸ ἐθνικὸν, Ἐλατρεύς. Id eſt: *Elatia, urbs maxima Phocidis .... eſt & Theſprotiæ, quam etiam Elatriam dicunt per r. Gentile, Elatrieeus.* Sed hæc habet ex Favorini lexico in Elatia, vel ab Harpocratione. Favorini verba paulo ſupra poſui, ubi de Buchætio tractavi, hîc non ſunt repetenda, ut nec Harpocrationis, quem Favorinus de verbo ad verbum in ſuum lexicon tranſtulit. Et hæc ſunt, quæ de *Elatia* ceu *Elatria* inveni, ejus cum aliis tribus oppidis verum ordinem nemo à me expectet. Eam nec Sophianus, nec Maginus, nec Caſtaldus in ſuis tabulis poſuerunt. At recentiores, Samſonius Abbavillæus, &

Philippus à Vico eam cum nota celebris civitatis ponunt. Sed ex ſolo credo animi impulſu, ſine autore, unus enim ab altero multum diſſentit in ſitu aſſignando. Primus non longe ab Ambracico ſinu, ad fluviolum, qui in eum ſinum influit, eam poſuit: alter vero ad fluvium anonymum, ſed qui debet eſſe Acheron, non tam longe à Buchætio, ſed & ſine autore credo. Ego non ero tam andax, & malo dubitare, & ignorantiam fateri, quam lectori falſas poſitiones inſinuare, quod in toto hoc opere propoſitum meum eſt.

Ex locis Demoſthenis, Strabonis, & Favorini ſupra citatis, in Acheruſio lacu & in Buchætio, omnia, quæ de Pandoſia dicenda forent, jam dicta ſunt, & ſitus in quantum poteſt, prope Acherontem definitus. Plura apud autores de ea civitate non inveni. Si Dominico Nigro fides, fuit prope eam urbem Pandoſia lacus, qui antea *Curetis* dicebatur, quod ſit penes ejus fidem, quando ſuos autores citat.

Ex Favorino ſupra citato, vidimus Theopompum, ſupra citatum, tribus urbibus, de quibus Demoſthenes dixerat, quartam addidiſſe, nomine Βιτία *Bitia*, ſed Strabo lib. 7. Βατίαι *Batiæ* pluraliter nominat: Ἐγγὺς δὲ τῆς Κιχύρου πολίχνιον Βουχαίτιον Κασσωπαίων, μικρὸν ὑπὲρ θαλάσσης ὄν, καὶ Ἐλάτρια, καὶ Πανδοσία, καὶ Βατίαι ἐν μεσογαίᾳ. Id eſt: *Prope Cichyrum autem oppidulum eſt Caſſopæorum Buchætium, paulum à mari diſtans, & Elatria, & Pandoſia, & Batiæ in mediterraneo ſitæ.* Addit Strabo, καθήκει δὲ αὐτῶν ἡ χώρα μέχρι τοῦ κόλπου. Id eſt: *Extenditur autem regio, uſque ad ſinum.* Vox αὐτῶν poteſt intelligi & referri ad Κασσωπαίων, *Caſſopæorum*; vel ad eas urbes, quas nominaverat proxime. Is ſinus intelligi debet, ut puto, de eo, qui dictus eſt Γλυκὺς λιμὴν, *Dulcis portus*, vel Acheruſius, de quo paucis ante lineis fecerat

cerat mentionem, ubi dixit ὑπέρκειται δὲ τούτου μὲν τοῦ κόλπου Κίχυρος. Id est: *Supra hunc sinum sita est Cichyrus.* Sed videtur Samsonius intellexisse de Ambracico sinu: Nam eas urbes ponit in spatio, inter Acherontem, & Ambracicum illum sinum, de quo nihil dum dixerat Strabo, sed ex ordine, quem semper sequitur, ab occidente in orientem, videtur non posse sic intelligi locus Strabonis, ideo putarem transferendas eas urbes ad occidentem Acherusii lacus. In tanta tamen antiquitate ubi desunt autoritates, nihil decernere melius puto.

Post Dulcem portum in recensione littoris, non concordat cum Strabone Ptolemæus: hic enim ponit Ἐλαίας λιμὴν, *Elææ* sive *Olivæ portus*, de quo Strabo tacet, sed duos alios portus ponit, unum *Comarus* nomine, qui post Dulcem portum primus occurrit, alterum prope Ambracici portus os, quem non nominat: dubium an fuerit ille Ἐλαίας λιμὴν, quem ponit Ptolemæus, sed remotiorem ab Actio & Nicopoli, sic enim Strabo: Μετὰ δὲ Γλυκὺν λιμένα ἐφεξῆς εἰσὶ δύο ἄλλοι λιμένες, ὁ μὲν ἐγγυτέρω καὶ ἐλάττων Κόμαρος· ἰσθμὸν ποιῶν ἑξήκοντα σταδίων πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος Σεβαστοῦ κτίσμα, τὴν Νικόπολιν· ὁ δὲ ἀπωτέρω καὶ μείζων καὶ ἀμείνων πλησίον τοῦ στόματος τοῦ κόλπου, διέχων τῆς Νικοπόλεως ὅσον δώδεκα σταδίους, ἐφεξῆς δὲ τὸ στόμα τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Id est: *Post Dulcem portum autem deinde in ordine sunt duo alii portus, unus quidem propior & minor Comarus, Isthmum faciens sexaginta stadiorum, ad Ambracicum sinum & Nicopolim, quam Cæsar Augustus condidit: alter remotior, major & melior prope os sinus, distans à Nicopoli circiter duodecim stadia.* Id si verum est, & si per *Olivæ portum* intelligendus est hic portus major & melior Strabonis, quem nominare oblitus est, necesse est numeros Ptolemæi corruptos esse, ut persæpe deprehenduntur:

nam ex Ptolomæo, is Ἐλαίας *Olivæ* portus fuisset fere in medio littoris, inter Dulcem portum & Ambracicios, aliquantulum magis accedens ad Dulcem portum. Id certe dubium est: sed puto ab eo portu Ἐλαία, dictum fuisse Elæatidem regionem, de qua Thucydides lib. 1. in qua ponit Ephyram, ut supra eum locum adduximus: quod ut verisimile tantum profero, solus enim est Thucydides, qui de ea regiuncula meminerit, ut etiam solus est Ptolemæus, qui de Olivæ portu mentionem fecerit.

De Comaro portu hæc dicenda occurrunt, Dio non videtur concordare iis, quæ de Comaro portu dicit, loco nuper citato, Strabo: sic enim Dio lib. 50. de Augusto: Ἐπὶ τὸ Ἄκτιον ἀπέπλει, ὡς δὲ οὐδεὶς οἱ ἀντανήγετο .... κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο, ἐν ᾧ νῦν ἡ Νικόπολίς ἐστι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ μετεώρου ὅθεν ἐπὶ πάντα ὁμοίως τῆς πρὸς Παξοῖς θαλάσσης, καὶ τῆς ἔσω τῆς Ἀμβρακικῆς, τῆς τε ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ πρὸς τῇ Νικοπόλει εἰσὶν ἀποπλόον ἐστιν ἱδρυνθῇ, καὶ αὐτό τε ἐκρατύνατο καὶ τείχη ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τὸν ἔξω τὸν Κόμαρον καθῆκε. Id est: *Actium versus navigavit nullo vero contra tendente .... locum illum occupavit, ubi nunc est Nicopolis, & ibi in edito, unde omnia in mari extero versus Paxas, & in interiori Ambracico, & quæ in medio, ubi sunt Nicopolis portus, æqualiter videntur, sita est; eum locum munivit, & muros ab eo, usque ad portum maris exterioris Comarum deduxit.* In hoc Dionis loco vereor, ne vox τὸν Κόμαρον à margine in textum irrepserit: Nam si Comarus distabat stadiis 60. à Nicopoli, ut vult Strabo, credere difficile est, tam cito per tantum spatium murum ædificatum fuisse, & verba Dionis referri commodius videntur ad portum illum & majorem & meliorem, qui duodecim tantum stadiis distabat. Cæterum ab arbore ejusdem nominis ibi conspicua, dictum fuisse eum portum

tum non dubito, hodie eum ſubjacere Phinaſæ caſtello ſcribit Niger.

In ipſo ore Ambracici ſinus, ultima urbs Epiri littoralis recenſeri debet *Nicopolis*, memorata Straboni, Paulo Apoſtolo, Plutarcho, Pauſaniæ, Ptolemæo, Dioni, Stephano, Zonaræ, Nicetæ, Conſtantino, Malcho rhetori, Cedreno, Procopio, Nicephoro, Græcis autoribus: Latinis vero, Plinio, Tacito, Suetonio, tabulis, A. Gellio, Mamertino, hiſt tripartitæ autori & aliis. De ejus conditu ſic Strabo lib. 7. καὶ τὸ τοῦ Σεβάστου Καίσαρος κτίσμα τὴν Νικόπολιν. Id eſt: *Et opus Auguſti Cæſaris Nicopolis*. Et paulo poſt, ubi de Ambracia, μάλιστα δὲ ἐκόσμησεν αὐτὴν Πύῤῥος, βασιλείῳ χρησάμενος τῷ τόπῳ. Μακέδονες δὲ ὕστερον, καὶ Ῥωμαῖοι ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας κατεπόνησαν τοῖς συνέχεσι πολέμοις διὰ τὴν ἀπείθειαν. ὥστε τὸ τελευταῖον ὁ Σέβαστος ὁρῶν ἐκλελειμμένας τελέως τὰς πόλεις, εἰς μίαν συνῴκισε, τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Νικόπολιν, ἐν τῷ κόλπῳ, ἐκάλεσε δὲ ἐπωνυμὸν τῆς νίκης, ἐν ᾗ κατεναυμάχησεν Ἀντώνιον πρὸ τοῦ στόματος τοῦ κόλπου. Id eſt: *Plurimum autem eam ornavit*, (Ambraciam) *Pyrrhus, qui eo loco regiam ſuam conſtituit. Macedones vero, & poſt eos Romani eam & alias urbes continuis bellis vexarunt inobſequentes: adeo ut tandem Auguſtus, cum videret eas urbes prorſus deſertas, in unam, ab eo vocatam Nicopolim, eas adunavit, in eo ſinu ſitam, à victoria nomine dato, qua Antonium vicit naumachia ad ejus ſinus fauces.* Plutarchus in Antonio, de eadem pugna: φθάνει δὲ Καῖσαρ Ἀντωνίου, περὶ τὸ Ἄκτιον ὁρμοῦντος, ἐν ᾧ τόπῳ νῦν ἡ Νικόπολις ἵδρυται. Id eſt: *Prævenit autem Cæſar Antonium, circa Actium claſſis ſtationem habentem, in occupatione loci, ubi nunc eſt condita Nicopolis.* Ad eandem ſententiam Pauſanias, Heliacor. 1. Ἀμβρακιώτας δὲ καὶ Ἀνακτορίους, ἀποίκους Κορινθίων ὄντας, ἐπηγάγετο ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐς

Νικοπό-

Νικοπόλεως συνοικισμὸν πρὸς τῷ Ἀκτίῳ. Id eſt: *Ambraciotas & Anactorios Corinthiorum colonos, deduxit Romanorum imperator, ad habitandam Nicopolim, quæ eſt ad Actium.* Ex Epirotarum igitur, & Acarnanum ruinis initia ſua & incrementa accepit: ſed ex Ætolia etiam, ut nos docet idem Pauſanias, in Achaïcis: Καλυδὼν δὲ καὶ Αἰτωλίας τῆς ἄλλης ὑπὸ Αὐγούστου βασιλέως ἐρημωθείσης, διὰ τὸ ἐς Νικόπολιν τὴν ὑπὲρ Ἀκτίου συνοικίζεσθαι καὶ τὸ Αἰτωλικόν. Id eſt: *Calydone autem & cætera Ætolia ab Auguſto imperatore in deſertum redacta, eo quod Ætolica gens in habitationem Nicopolis ad Actium coacta fuerat.* Sed ex his locis non colligitur, in quo latere faucium Ambracici ſinus ſita fuerit Nicopolis, & quoniam, ſi tres loci dicant *ad Actium*, putaret quis, ſitam fuiſſe in ipſo Actio promontorio, ad dextram introïtus Ambracici ſinus: at contra fuit, ut patet ex loco Dionis nuper citato, ubi de Comaro loquitur, cum locum rurſus relege lector, & ita procul dubio cenſebis, & ſi Ptolemæum conſulas, ita eum cenſuiſſe videbis, nam eam ponit in Alminorum ſuorum regione, quos in Epiro ponit, ad ſiniſtram introïtus Ambracici ſinus; & cum Dione & Ptolemæo conſentiunt omnes, qui in tabulis ſuis Nicopolim notarunt. Non ſatis ejus ſitum diſtinxit Plinius, qui nimis brevitati ſtudens, ſæpe obſcurus fit, in lib. 4. cap. 5. ſic recenſet: *Acarnania, quæ antea Curetis vocabatur, oppida Heraclea, Echinus, & in ore ipſo colonia Auguſti Actium, cum templo Apollinis nobili & civitate libera Nicopolitana.* De hoc loco Plinii plura dicenda erunt, qui videtur turbatus, nec ſatis ſanus, ſed nunc tantum de noſtra Nicopoli, quam videtur in Acaranania ponere, & & cum Actio in eodem ſitu, quod certe ſi intellexit Plinius, veritati non litavit. Audiamus rurſus Dionem, qui poſt locum ſupra citatum de Actio ſic ait: Τὸ

ἢ Α'κτιον Α'πόλλωνος ἱερόν ἐστι, ἐς τῷ τῷ σόματος τῷ πορθμῷ τῷ κόλπῳ τῷ Α'μβρακικῷ, καὶ ἀντιπέρας τῷ πρὸς τῇ Νικοπόλει λιμένων. Id eſt: *Actium Apollinis eſt templum, & ante os trajectus ſinus Ambracici e regione portuum, qui ſunt ad Nicopolim.* Sed notanda vox ἀντιπέρας, cujus interpretamentum *è regione*, non videtur ſatis vocis ἀντιπέρας ſenſum explere, ea enim ſignificat, trajectum quoddam vel fluvii, vel freti inter duo loca, de quibus agitur, intercedere: unde ſequitur, inter Actium & Nicopolim fluere fretum anguſtum, vel os ſinus Ambracici, cujus oris vel freti locus, à Cæſare occupatus, non extendebatur per totam freti illius longitudinem. Nam de Antonio poſt ait Dio: Καὶ τῷ Καίσαρος μηκέτ' ὁμοίως ἐγκειμένε, τόν τε πορθμὸν ἐπιδιέβη, καὶ ὀ πόρρω αὐτῷ ἐςρατοπεδεύσατο. Id eſt: *Et Cæſare non amplius tum inſtante, fretum transfretavit, & non longe ab eo caſtra metatus eſt.* Ergo in eminente quodam loco copias ſuas locaverat Cæſar, ubi poſtea Nicopolis condita fuit; non vero totam illam anguſti freti longitudinem occupaverat. Nam ut ait ibidem idem Dio: Ο' τε πορθμὸς ἴσος ἐπὶ πολὺ διὰ στενῦ τείνει. Id eſt: *Fretum illud æqualiter per longum ſpacium anguſtus tendit.* Multis privilegiis Nicopolim ornavit Auguſtus: Plinius, in loco nuper citato, civitatem liberam vocat, & videtur eum cenſere, fuiſſe in meliore conditione, quam colonia: Nam ſecundum Proclum lege 7. ff. de capt. & poſtlim. *Liber populus is eſt, qui nullius alterius poteſtati eſt ſubjectus, ſive æquo fœdere in amicitiam venit, ſive fœdere comprehenſum eſt, ut is populus alterius populi majeſtatem comiter conſervaret.* Tacitus tamen in fine libri 5. annal. *Nicopolim coloniam* vocat. Quidquid fuerit, Amphictyonum conſeſſus participes fuerunt ejus cives ex Auguſti decreto, teſtes Pauſania in Phocicis: Βασιλεὺς ἢ Αὔγουστος μετεῖναι καὶ Νικοπολίταις τοῖς πρὸς τῷ Α'κτίῳ συνε-

δεῖν τῶν Ἀμφικτυόνων ἠθέλησε· Μάγνητας μὲν οὖν καὶ Μαλιεῖς, καὶ Αἰνιᾶνας, καὶ Φθιώτας Θεσσαλοῖς συντελεῖν· τὰς δὲ ψήφους ὅσαι τούτων τε καὶ Δολόπων (οὐ γὰρ ἔτι ἦν Δολόπων γένος) Νικοπολίτας φέρειν. Id eſt: *Imperator autem Auguſtus Nicopolitas, qui ad Actium, voluit eſſe participes, conſeſſus Amphictyonum, Magnetas igitur, & Malienſes, & Ænianas, & Phthiotas Theſſalis attribuit, & ſuffragia quotquot erant eorum, & Dolopum (non amplius enim erat Dolopum genus,) Nicopolitas habere juſſit.* Inter Amphictyonas autem eodem jure utebantur, quo Athenienſes & Delphi, quod ait paulo poſt idem Pauſanias: Αἱ μὲν δὴ πόλεις Ἀθῆναι, καὶ Δελφοὶ, καὶ ἡ Νικόπολις, αὗται μὲν ἀποστέλλουσι συνέδρους εἰς Ἀμφικτυονίαν πᾶσαν· ἀπὸ δὲ ἐθνῶν τῶν κατειλεγμένων ἑκάστη πόλις ἀνὰ μέρος ἐς Ἀμφικτύονας καὶ ἐν χρόνου περιόδῳ συντελεῖν ἐστι. Id eſt: *Et urbes quidem Athenæ, Delphi, Nicopolis, eæ quidem mittunt ad omnem Amphictyonum conſeſſum, ſed ex populis ſupra recenſitis; urbs unaquæque per vices, certo temporis ſpatio ad Amphictyonum conceſſum convenit.* Sed ornatiſſima & celebris ea civitas evaſerat ob ludos quinquennales, eo loci ab Auguſto inſtitutos, de quibus Suetonius in Auguſto cap. 18. Et ideo quando Philoſophi à Domitiano Roma pulſi ſunt, Epictetus, ut libere philoſopharetur, Nicopolim ſeceſſit, teſte A. Gellio lib. 15. cap. 11. & Suida in Ἐπίκτητος. Sed ex Mamertino in panægyrico, diſcimus, eam ab ea celebritate multum defeciſſe, & à Juliano denuo inſtauratam fuiſſe, his verbis. *Urbs Nicopolis, quam Divus Auguſtus in monumentum Actiacæ victoriæ extruxerat, in ruinas lachrymabiles prope tota conciderat: laceræ nobilium domus, ſine tectis fora, jamdudum aquarum ductibus peſſundatis, plena cuncta ſqualoris & pulveris, certamen ludicrum luſtris omnibus ſolitum frequentari intermiſerat temporis mœſti deforme juſti-*

tium...... Sed universas urbes ope imperatoris refotas, enumerare perlongum est. Tantam piscium abundantiam habebat, ut nauseam pareret, id docet anonymi vetus orbis descriptio. Ἡ πόλις Νικόπολις, ἣ ἰχθὺν πολὺν θαλάσσιον εὐπορεῖ, ὥστε μίσον τὸ εἶδος βλέποντα ποιεῖ. Id est: *Urbs Nicopolis, quæ pisce marino adeo abundat, ut videnti odium pariat.* Episcopatus dignitate insignita fuit, ut disco ex Nicephoro Constantini lib. 14. cap. 39. ubi recenset, quomodo plures Episcopi sedes mutarunt, *Daniel inquit Nicopolis, quæ in Græcia est, Antistes Ancyram Galatiæ.* Nunc eam urbem Sophianus *Prevezam* vocari ait: Lazius *Priviso*, ut refert Ortelius. Sed in ipso promontorii capite & ingressu angustiarum, situm est munimentum à Turcis fabricatum, ut in opposito littore Actii promontorii aliud, & ea munimenta ab Italis *Dardanelli* dicuntur, eodem nomine, & ad exemplum castellorum, quæ ad Hellesponti angustias ædificata sunt. Notat Jornandes in ea civitate editionem divinarum scripturarum repertam fuisse in dolio, quod habet ex Eusebio Ecclesiast. Hist. lib. 6. cap. 17.

Nunc ad interiora sinus accedamus, & in ejus sinistro littore, Epirum versus, prima occurrit Χαράδρα *Charadra*, locus à Polybio memoratus, ex cujus verbis situs ejus loci, ceu oppiduli, ceu pagi, patebit. Is lib 4. postquam de Ambraco à Philippo capto, tractavit ait: τὴν μὲν τῶν Ἠπειρωτῶν ἐπιθυμίαν ἐπλήρωσε, παραδοὺς τὸν Ἄμβρακον. αὐτὸς δ᾽ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν προῆγε παρὰ Χαράδραν, σπεύδων διαβῆναι τὸν Ἀμβρακικὸν καλούμενον κόλπον· ὃς στενώτατός ἐστι κατὰ τὸ τῶν Ἀκαρνάνων ἱερὸν, καλούμενον Ἄκτιον· ὁ γὰρ προειρημένος κόλπος ἐκπίπτει μὲν ἐκ τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, μεταξὺ τῆς Ἠπείρου, καὶ τῆς Ἀκαρνανίας στενῷ παντελῶς στόματι· λείπει γὰρ τῶν πέντε σταδίων· προβαίνων δὲ εἰς τὴν μεσόγαιαν κατὰ, μὲν τὸ πλάτος ἐφ᾽ ἑκατὸν στάδια κεῖται. κατὰ δὲ τὸ μῆκος ἀπὸ τοῦ πε-

λάγους προπίπτει περὶ τριακόσια στάδια, διορίζει δὲ τήν τε Ἤπειρον, καὶ τὴν Ἀκαρνανίαν, ἔχων τὴν μὲν Ἤπειρον ἀπὸ τῶν ἄρκτων, τὴν δὲ Ἀκαρνανίαν ἀπὸ μεσημβρίας. Id eſt: *Epirotarum cupiditatem explevit, Ambracum illis tradens: ipſe vero, cum copias à labore refeciſſet, duxit eas per Charadram, properans ut trajiceret ſinum vocatum Ambracicum, qui arctiſſimus eſt, ad fanum Acarnanum dictum Actium. Nam is ſinus è mari Siculo erumpens, intrat terras inter Epirum, & Acarnaniam ore prorſus anguſto, & quinque ſtadiis minore. In mediterraneam vero provectus, in latitudine per ſtadios centum extenditur, in longitudine vero à mari incidens, implet trecentorum ſtadiorum ſpatium, diſterminat vero Epirum, & Acarnaniam, & Epirum quidem à ſeptentrione, Acarnaniam vero à meridie habet.* Totum hunc Polybii locum deſcripſi, non quod totus pertineat ad Charadram, de qua agitur, ſed quoniam Ambracicum ſinum deſcribit, de quo ſtatim agendum erit, ne pluries ea Polybii verba repetere neceſſe ſit. Ennius Charadrum vocavit, ut putant, hoc oppidum, hoc verſu:

Mitylenæ eſt pectenCharadrumque apudAmbraciai.

Ad quem locum plura commentatus eſt Salmaſius inSolinum erudite, ut ſolet, ſed ex iis, quæ commentatur, patet, eum vel non noviſſe id oppidum, vel ejus non meminiſſe. Is locus Ennii aliter citatur ab Apulejo in Apologia.

Mitylenæ eſt pecten aperque apud Ambraciæ amnes.

Fuit igitur diverſa Ennii lectio. Ille recenſet omnia loca, ubi piſces ſunt exquiſiti ſaporis, & certe apud Athenæum κάπρος Aper, dicitur Ambraciæ excedere, unde videtur præferenda Apuleji lectio, ſed ſi quis audacior, mutaret & legeret. *Mitylenæ eſt pecten Charadram apud Ambraciæ aper*, nihil haberet difficultatis ea lectio. Nam *Charadram Ambraciæ* optime dixiſſet,

ad

ad differentiam aliorum locorum ejusdem nominis, fuit enim Charadra Boeotiæ, Charadra Chalcidicæ, Charadra Argiæ ad Nemeum, Charadra Phocidis, Charadra Messeniæ. Fuit itaque necessarium exprimere quænam harum optimos Apros educaret. Ab aqua torrentis ibi fluente, & in Ambracicam sinum effluente, nam id significat χαράδρα.

CAPUT VII.

De AMBRACIA.

Post Charadram sequendo littus sinistrum Ambracici sinus, occurrit *Ambracia*, prima Græcorum urbs dicta Dicæarcho:

> Τῆς Ἑλλάδος ἐστὶν Ἀμβρακία πρώτη πόλις. Id est:
> *Græciæ est Ambracia prima urbs.*

Ita dicta Polybio, cui fidem præ cæteris semper exhibeo, ob exactam diligentiam, quam ubique in suis narrationibus profert. Nam Thucydides nomen urbis non exprimit, sed tantum gentile nomen habet Ἀμβρακιώτης. Polybius igitur in fragmento, libri 27. ait: τῶν δὲ πρεσβευτῶν στρατεύειν ἐπὶ τὴν Ἀμβρακίαν συμβουλευόντων. Id est: *Legatis vero suadentibus, ut in Ambraciam duceretur exercitus.* Sed, procedente tempore factum est, ut nomen urbis etiam regioni tribueretur, ut sæpe fit, & id expresse notat Etymologicum. Ἀμβρακία πόλις Ἠπείρου, ἀφ' ἧς ἐκλήθη Ἀμβρακία ἡ χώρα. Id est: *Ambracia urbs Epiri, à qua regio Ambracia dicta est.* De ea, præter Thucydidem, & Polybium, meminerunt Demosthenes, Scylax, Aristoteles, Dicæarchus, Dionysius Halicarnasseus, Diodorus, Strabo, Pausanias, Appianus, Aristides, Antoninus Liberalis, Dionysius Afer, Maximus Tyrius,

Athenæus, Arrianus, Polyænus, Scymnus, Harpocration, Stephanus, Suidas, Etymologicum. Inter Latinos autem, Ennius, Cicero, Brutus, T. Livius, Ovidius, Mela, Plinius, Florus, A. Gellius. &c. Sic de ea urbe Scylax, in cap. Ἀμβρακία. Μετὰ ἡ Μολοττίαν Ἀμβρακία πόλις Ἑλληνὶς, ἀπέχει δὲ αὕτη ἀπὸ θαλάσσης στάδια π'. ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ θαλάσσης τεῖχος, καὶ λιμὴν κάλλιστος ...... παράπλους δὲ τῆς Ἀμβρακίας στάδια ρκ'. Id eſt: *Poſt Moloſſiam Ambracia, urbs Græca, abeſt autem hæc à mari ſtadia octuaginta, habet vero ad mare munitum locum, & portum pulcherrimum. Præternavigatio autem Ambraciæ ſtadia centum viginti.* In hoc loco hæc notanda ſunt: primo Ambraciæ nomen pro urbe ſumiſ, & ſtatim pro tota regione Ambraciæ ſubdita. Et ſic ſumi jam probavinus ex Etymologico. Hanc Scylacis ποπογεσίαν ſequutus eſt Dicæarchus, annis circiter 120. Scylace recentior, ſic enim de Abraçia ait verſu 26.

---- Κατὰ τὸ κόλπον δὲ τὸ καλούμενον
Ἀμβρακικὸν ᾤκισται μέση, σαδίους δὲ ἔχει
Ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα. ---- Id eſt:

Ad ſinum, vocatum Ambracicum, habitatur in medio, diſtat autem à mari ſtadios octuaginta. Et paulo poſt verſu 40.

Ἀπ' Ἀμβρακίας εἰς Θετταλίαν τριῶν ὁδὸς
Ἐστὶ ἡμερῶν· ἔχει δὲ ποταμὸν λεγόμενον
Ἄρατθον, εἰς θάλασσαν ἐξιόντα, καὶ
Ὄρος προσόσειν ἱερὸν ἐπικεκλημένον.
Σταδίων δ' ὁ παράπλους ἐστὶν ἑκατὸν εἴκοσι. Id eſt:

Ab Ambracia in Theſſaliam eſt trium dierum via; habet autem fluvium dictum Atattum, in mare exeuntem. præternavigatio autem eſt ſtadiorum centum viginti. Hæc nihil à Scylace differunt. Et iiſdem verbis, nomen fluvii illius Ἀπάτλον mendoſum, optime cenſet mutandum

dum in Ἀραχθὸν, ex Strabone Casaubonus. Nomen ejus urbis per π. Ἀμπρακιώτας semper vocat Thucydides lib 2. Sed Demosthenes Atheniensis, ut & Thucydides, per β. ejus nomen profert, in oratione de Halonesso, & in oratione de Cheroneso: mutata igitur fuit π media, in β. tenuem, quod obtinuit. De ejus urbis conditoribus hæc ait Scymnus Chius versu 452.

Μετὰ δὲ τοὺς Μολοττοὺς Ἀμβρακία, Κορινθίων
Ἄποικός ἐστιν. ᾤκισεν δ᾽ ὁ Κυψέλου
Αὐτὴν πρότερον παῖς Γόργος. ---- Id est:

Post Molossos autem Ambracia est Corinthiorum colonia: eam autem inhabitavit primum Cypseli filius Gorgus. Sed quem Gorgum vocat Scymnus, alii Tolgum vocant; ut Strabo, qui de ea urbe bis loquitur & lib 7. Tolgum ejus urbis conditorem nominat: καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ Κασσωπαῖοι, μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ Ἀμβρακίαν, ὑπέρκειται δὲ αὐτὴ τοῦ μυχοῦ μικρόν. Τόλγου τοῦ Κυψέλου κτίσμα. Id est: *Epirotarum Cassopæi usque ad recessum, qui est ad Ambraciam, sita autem parum supra eum recessum. Tolgi Cypseli filii opus.* Sed lib. 10. Gargasum quendam Corinthium Cypselo adjungit: Κορίνθιοι δὲ πεμφθέντες ἀπὸ Κυψέλου καὶ Γοργάσου ταύτην τε κατέσχον τὴν ἀκτὴν, καὶ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου προῆλθον, καὶ ἥ τε Ἀμβρακία συνῳκίσθη καὶ τὸ Ἀνακτόριον. Id est: *Corinthii autem à Cypselo & Gargaso missi cum actam occupaverunt; usque ad Ambracicum sinum provecti sunt, & Ambracia condita fuit, & Anactorium.* Fuit ergo Corinthiorum colonia, qui à Cypselo & Gargaso missi, duce Tolgo vel Gargaso, Cypseli filio, eam condiderunt. Sed pugnare videtur Eustathius ad Dionysium, omnis Græanicæ antiquitatis promus condus, qui ad vocem Ἀμβρακιήων versu 493. sic ait: Οἱ Ἀμβρακιεῖς δὲ Ἠπειρωτικὸν καὶ αὐτοὶ ἔθνος, καὶ οὕτω λέγονται, ἢ ἀπὸ Ἀμβρακίας τῆς Αὐγέου θυγατρὸς, ἢ ἀπὸ Ἀμ-

βρακος

βρακος υἱοῦ Θεσπρωτοῦ, ἀφ᾽ οὗ καὶ ὁ κόλπος Ἀμβρακικὸς, καὶ πόλις Ἀμβρακία, ὡς ἀπὸ Θεσπρωτοῦ ἡ Θεσπρωτία χώρα. Id est: *Ambracienses autem Epirotica etiam gens, & sic vocantur, vel ab Ambracia Augeï filia, vel ab Ambrace filio Thesproti, à quo sinus Ambracicus, & urbs Ambracia; ut à Thesproto Thesprotia regio.* Si à tanta antiquitate dicta fuit Ambracia, quomodo dicitur à Tolgo Cypseli filio condita? Nam ante Cypselum jam sic dicta erat regio forte & oppidulum quoddam, quod in majus auctum & egregie munitam, à Corinthiis dictum est ab iis conditum fuisse, & sic intelligendo, concordabit cum Strabone Eustathius, qui id, quod dicit procul dubio à quibusdam antiquis autoribus, qui amplius non extant, acceperat. Sed Antoninus Liberalis diversa & à Strabone, & ab Eustathio, narrat, Metamorph. 4. & ea habet ex Nicandro in Eteœrumenis, & ab Athanade in Ambracicis. Ὁ δὲ Κεφαλλεὺς οὗτος ἐγεγόνει γηραιὸς ...... καὶ αὐτῷ νέμοντι βοῦς προσάγουσιν Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις καὶ Ἡρακλῆς, κριθησόμενοι περὶ Ἀμβρακίας τῆς ἐν Ἠπείρῳ· καὶ ὁ μὲν Ἀπόλλων ἑαυτῷ προσήκειν ἔλεγε τὴν πόλιν, ὅτι Μελανεὺς υἱὸς ἦν αὐτοῦ, βασιλεύσας μὲν Δρυόπων, καὶ πολέμῳ λαβὼν τὴν πᾶσαν Ἤπειρον, γεννήσας δὲ παῖδας Εὔρυτον καὶ Ἀμβρακίαν, ἀφ᾽ ἧς ἡ πόλις Ἀμβρακία καλεῖται· καὶ αὐτὸς μέγιστα χαρίσασθαι τοῦτο τῇ πόλει· Σισυφίδας μὲν γὰρ αὐτοῦ προστάξαντος ἀφικομένους, κατορθῶσαι τὸν πόλεμον Ἀμβρακιώταις, τὸν γενόμενον αὐτοῖς πρὸς Ἠπειρώτας. Γόργον δὲ τὸν ἀδελφὸν Κυψέλου κατὰ τοὺς αὐτοῦ χρησμοὺς λαὸν ἔποικον ἀγαγεῖν εἰς Ἀμβρακίαν ἐκ Κορίνθου· Φαλαίκῳ δὲ τυραννοῦντι τῆς πόλεως αὐτοῦ κατὰ μαντείαν Ἀμβρακιώτας ἐπαναστῆσαι· καὶ παρὰ τοῦτο πολλοὺς ἀπολέσθαι τὸν Φάλαικον· τὸ δὲ ὅλον, αὐτὸς ἐν τῇ πόλει παύσαι πλειστάκις ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ἔριδας, καὶ στάσιν, ἐμποιῆσαι ἀντὶ τούτων δ᾽ εὐνομίαν, καὶ θέμιν, καὶ δίκην. ὅθεν αὐτὸν ἔτι νῦν παρὰ τοῖς Ἀμβρακιώταις, σωτῆρα Πύθιον ἐν ἑορταῖς καὶ εἰλαπίναις ᾄδεσθαι.

ᾄδεσθαι. Ἄρτεμις δὲ τὸ μὲν νεῖκος κατέπαυε τὸ πρὸς τὸν Ἀπόλ-
λωνα· παρ' ἑκόντος δ' ἠξίου τὴν Ἀμβρακίαν ἔχειν· ἐφίεσθαι
γὰρ τῆς πόλεως κατὰ πρόφασιν τοιαύτην. Ὅτε Φάλαικος ἐτυράν-
νευσε τῆς πόλεως, οὐδενὸς αὐτὸν δυναμένου κατὰ δέος ἀνελεῖν,
αὐτὴ κυνηγετοῦντι τῷ Φαλαίκῳ προφῆναι σκύμνον λέοντος·
ἀναλαβόντος δὲ εἰς τὰς χεῖρας, ἐκδραμεῖν ἐκ τῆς ὕλης τὴν μη-
τέρα, καὶ προσπεσοῦσαν ἀναρρῆξαι τὰ στέρνα τοῦ Φαλαίκου· τοὺς
δ' Ἀμβρακιώτας ἐκφυγόντας τὴν δουλείαν, Ἄρτεμιν ἡγεμό-
νην ἱλάσασθαι. καὶ ποιησαμένους ἀγροτέρης εἴκασμα, παραστή-
σασθαι χάλκεον αὐτῷ θῆρα· ὁ δὲ Ἡρακλῆς ἀπεδείκνυεν Ἀμ-
βρακίαν τε, καὶ τὴν σύμπασαν Ἤπειρον οὖσαν ἑαυτοῦ· πολεμήσαντας
γὰρ αὐτῷ Κελτοὺς, καὶ Χάονας, καὶ Θεσπρωτοὺς, καὶ σύμπαντας Ἠπειρώ-
τας, ὑπ' αὐτοῦ κρατηθῆναι, ὅτε τὰς Γηρυόνου βοῦς συνελθόντες
(lego συνῆλθον) ἀφελέσθαι· χρόνῳ δ' ὕστερον λαὸν ἐπικηδὸν ἐλ-
θεῖν ἐκ Κορίνθου, καὶ τοὺς πρόσθεν ἀναστήσαντας Ἀμβρακίαν συνοι-
κίσαι· Κορίνθιοι δὲ πάντες εἰσὶν ἀφ' Ἡρακλέους· ἃ διακούσας ὁ
Κραγαλεὺς, ἔγνω τὴν πόλιν Ἡρακλέους εἶναι· Ἀπόλλων δὲ κατ'
ὀργὴν ἀψάμενος αὐτοῦ τῇ χειρὶ, πέτρον ἐποίησεν, ἵναπερ εἱστή-
κει. Id est: *Erat is Cragaleus jam provecta ætate...... Ad
eum, boves pascentem, accedunt Apollo, Diana, & Hercules, disceptaturi causam de Ambracia Epiri. Apollo
eam urbem sibi vindicabat, quia pater esset Melanei, qui
Dryopum rex fuisset, belloque totam Epirum cepisset: ac
procreasset Eurytum & Ambraciam, a qua urbi Ambraciæ nomen sit factum: sed & à se maxima in urbem profecta esse beneficia. Suo enim jussu Sisyphi posteros advenisse, & bellum, quod Ambraciotis erat contra Epirotas, confecisse. Torgum quoque, Cypseli fratrem, suis
motum oraculis, coloniam à Corintho Ambraciam deduxisse. Tum Ambraciotas ipsius ductos oraculis, contra
Phalæcum, qui tyrannidem eam in urbem arripuisset,
insurrexisse: ex eaque occasione multos fuisse a Phalæco
interfectos: in summa vero, se in ea urbe sæpe bellum civile,*

rixas, & seditionem sedasse, & horum loco jus justitiamque & leges introduxisse: atque ob id hodieque se ab Ambraciotis in festivitatibus & publicis conviviis servatorem Pythium cantari. Diana vero litigare cum Apolline desinens, petebat, ut ultro sibi Ambraciam concederet, quam, hac ducta occasione, sibi deposceret. Quo tempore Phalæcus eam tyrannide premebat, metusque omnes ab ejus cæde detinebat, se venanti tyranno catulum leonis exhibuisse: quem cum is in manus sumsisset, leænam matrem è sylva erupisse, & in Phalæcum impetu dato, pectus ejus dilaniasse. Ideo Ambraciotas, servitutis excusso jugo, Dianam principem placasse: venatricisque Dianæ simulacro facto, feram ei apposuisse. At Hercules, cum Ambraciam, tum universam Epirum ad se pertinere ostendebat: Nam Celtos, Chaonas, Thesprotos, & universos Epirotas bello, quod intulissent, à se subactos, quo tempore conjunctis viribus sibi boves Geryonis adimere essent aggressi. Aliquanto post colonos à Corintho venisse, qui, cum omnes essent Corinthii ab Hercule orti, pulsis Ambraciæ civibus, urbem denuo tenuerint. His auditis Cragaleus urbem Herculi adjudicavit. Apollo autem iratus, manu eum corripuit, inque saxum mutavit, eo, quo steterat, loco. Ex hoc loco lux affulget Ovidio metamorph. 13. ubi ait de Ænea & Trojanis

---- Certatam lite Deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis, Actiaco quæ nunc sub Apolline nota est.

Hanc tam prolixam ῥῆσιν coactus sum exscribere, quoniam multa discimus ex illa, tam de conditu, quam de statu & historia ejus urbis, de qua nunc tractamus, cujus fuit vel conditor, vel liberator & auctor Tolgus, vel Torgus, vel Gorgus, Cypseli Corinthii filius, vel fra-

ter.

ter. De ſitu ejus urbis ſupra citavimus locos Scylacis, & Dicæarchi, quæ eam ajunt diſtare à mari octuaginta ſtadia. Sed poteſt dubitari, utrum per mare intellexerint Ambracicum ſinum, an vero mare Jonicum exterius & apertum, ſi de Ambracico ſinu intellexerunt, pugnat aperte Strabo, qui loco ſupra citato, libri 7. de ea urbe ait: παραῤῥεῖ δὲ αὐτὴν Ἄραχθος ποταμὸς, ἀνάπλουν ἔχων ἐκ θαλάσσης ὀλίγων σταδίων. Id eſt: *Præterfluit eam Arachthus fluvius, ſubvectionem a mari habens paucorum ſtadiorum.* Ideo videntur loci Scylacis & Dicæarchi intelligi debere de mari extero, nam pauca ſtadia non poſſunt dici octuaginta, ſed tres, aut quatuor, aut circiter, & ſi octuaginta ſtadia diſtaſſet à ſinu ea urbs, nomen non dediſſet ei ex ratione ſitus. Nam Ambracicus dictus eſt, (ut videtur) ab ejus urbis vicinia. Ad Arachthum fluvium ſitam fuiſſe, aſſerit Strabo, ut nuper eum locum adduximus. Is fluvius Polybio Ἀρέθων dicitur, in excerptis legationibus cap. 27. ubi Epirotas inducit, M. Fulvium ſuadentes, ut Ambraciam obſideret, & inter regionis ad obſidionem commoda, ait: καὶ τὸν Ἀρένθοντα ποταμὸν, ῥέοντα παρὰ τὴν πόλιν, συνεργήσειν πρός τε τὰς τοῦ στρατοπέδου χρείας, ἅτε θέρους ὄντος, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἔργων ἀσφάλειαν. Id eſt: *Arethontem fluvium, præter eam urbem fluentem, uſui fore ad caſtrorum commoditatem, ut pote in æſtate, & etiam ad operum ſecuritatem.* Unde ſequitur, eam urbem fuiſſe longe à mari extero, quando de ea mentionem non faciebant Epirotæ, ſed tantum de ſubvectione à ſinu per fluvium. Eadem habet T. Livius, perpetuus Polybii exſcriptor, qui tamen, ſi proba eſt ejus lectio in eo loco, qui extat lib. 38. non longe ab initio, male addit ad Polybii verba ſuam conjecturam, ſic enim ait: *& Arethontem navigabilem amnem opportunum ad comportanda, quæ uſui ſint.* Et hæc quidem ex

Polybio, ſed paulo poſt addit: *Amnis Arethon, ex Acarnania fluens, cadit in ſinum maris, a nomine propinquæ urbis Ambracicum appellatum*, ubi, ut Livius à culpa liberetur, legendum ſuadeo pro *Acarnania Athamania*, ſic enim res eſt, fuit ille fluvius aquis ſatis abundans; nam ex Livio conſtat, Perſeum non potuiſſe eum vadare lib. 43. ubi de Perſeo rege: *Ad Arachthum inde flumen itinere ingenti emenſo, retentus altitudine amnis, manſit, quo ſpatio temporis ponte perfecto, traductis copiis &c.* Ab Elymæa Macedoniæ veniebat Perſeus, ideo is fluvius tranſeundus erat, qui ex Stymphe, montis Pindi parte oriebatur. Circa Ambraciam fuerunt patentes campi, ut colligo, ex Epirotarum ad M. Fulvium oratione apud Polybium, quæ ſupra citata eſt, ſic enim ajebant de Ambracia: Διότι δὲ πρὸς τὸ μάχεσθαι τοῖς στρατοπέδοις ἐὰν εἰς τοῦτο βούλωνται συγκαταβαίνειν οἱ Αἰτωλοὶ, καλλίστους εἶναι τόπους περὶ τὴν προειρημένην πόλιν. Id eſt: *Eo quod & ad exercituum pugnam ſi ad id convenire velint Ætoli, pulcherrimos eſſe locos circa prædictam urbem*: hæc eodem ex Polybio tranſcripſit, ex more ſuo, Livius lib. 38. *Epirotis Ambraciam placebat aggredi, quæ tum contribuerat ſe Ætolis, ſive ad tuendam eam venirent Ætoli, apertos circa campos ad dimicandum eſſe, ſive detrectarent certamen, oppugnationem fore haud difficilem: nam & copiam in propinquo materiæ ad aggeres excitandos, & cætera opera eſſe: & Arethontem navigabilem amnem, opportunum ad comportanda, quæ uſui ſint, præter ipſa mœnia fluere, & æſtatem aptam rei gerendæ adeſſe.* Obſidionis poſtea narrationem ſequitur Livius, nec dubito eum à Polybio eam accepiſſe. *Ambracia* (inquit) *tumulo aſpero ſubjecta eſt, Perranthem incolæ vocant: urbs qua murus vergit in campos & flumen, occidentem: arx, quæ poſita in tumulo eſt, orientem ſpectat. Amnis Arethon*

thon, ex Acarnania fluens, cadit in ſinum maris, ab nomine propinquæ urbis Ambracium appellatum. Præterquam quod hinc amnis munit, hinc tumuli, muro quoque firmo ſepta erat, patente in circuitu tria millia paſſuum. Lacus Ambracicus ſinum quendam & receſſum faciebat, verſus eam urbem, quem Strabo μυχὸν vocat, loco citato ſupra, ibi ait: μέχρι τοῦ μυχοῦ, τοῦ κατὰ Ἀμβρακίαν, ὑπέρκειται δὲ αὐτὴ τοῦ μυχοῦ μικρόν. Id eſt: *Uſque ad receſſum, qui eſt ad Ambraciam, ea autem ſita eſt paulo, ſupra receſſum illum.* Nam ea Strabonis phraſis, alium fuiſſe μυχὸν receſſum ultimum lacus, finem ſcilicet & terminum verſus orientem, alium vero illum receſſum, qui Ambraciam verſus tendebat; aliter, ſi ultimum lacus finem intellexiſſet Strabo, non opus illi fuiſſet addere: τοῦ κατὰ Ἀμβρακίαν, ad differentiam alterius receſſus, ultimi ſcilicet lacus termini. Et ex hoc loco Strabonis male intellecto male poſuerunt recentiores tabularum delineatores Ambraciam ad extremitatem lacus, & aliquis etiam verſus Acarnanas in dextro littore & meridionali latere: ſecus eſſe patet ex autoribus ſupra citatis, ex quibus colligitur, imo in quibus aperte legitur, Ambraciam ſitam fuiſſe à mari ſtadia octuaginta, at ſi fuiſſet ſita ad lacus extremum terminum, diſtaſſe à mari neceſſe foret ſtadia trecenta, nam ejus deſcriptionem, ſatis exactam habemus, apud Polybium, qui ejus os, & latitudinem, & longitudinem exacte numerat, & longitudinem à mari dixit habuiſſe ſtadiorum tercentorum circiter: ἀπὸ τοῦ πελάγους προσπίπτει περὶ τριακόσια στάδια, quæ verba Polybii jam ſupra citavimus, unde ſequitur Ambraciam que octuaginta tantum ſtadia diſtabat à mari extero, ut probavimus non fuiſſe ad extremum lacus ſitam uti eam vulgo ponunt, pejus peccant ii, qui ad meridionalem & ſiniſtram lacus ripam eam ponunt, in Acarnania,

cepti à loco, ſupra citato ex Livio, ubi notavi pro *Acarnania* legendum *Athamania*. Nam contra Livium, ſi *Acarnania* legeretur, omnes alii, qui eam in Epiro ponunt, pugnarent ex diametro, & infra id amplius explicabitur. Diſtabat à civitate, quæ Argos Amphilochicum dicebatur, centum octuaginta ſtadia: teſtis Polybius in excerptis legationibus cap. 28. ubi de M. Fulvio Conſule ſic ait: Παραγενόμενος δὲ πρὸς Ἄργος, τὸ καλούμενον Ἀμφιλοχικὸν, κατεστρατοπέδευσεν, ὅπερ ἀπέχει τῆς Ἀμβρακίας ρπ', στάδια. Id eſt: *Cum autem Argos veniſſet Amphilochicum, caſtra metatus eſt, quod quidem abeſt ab Ambracia centum octuaginta ſtadia.* Supra ex T. Livio didicimus ea, quæ de ſitu ejus urbis dixerat Polybius, in narratione obſidionis à M. Fulvio factæ. Fuit in ea portus clauſus, ſi fides Dicæarcho, qui ſic canit

---- ἐπιφανὲς
Δ' ἱερὸν Ἀθηνᾶς· ἐστὶν ἐν αὐτῇ δὲ λιμὴν
κλειστός. ---- Id eſt:
Celebre autem Minervæ templum.
Eſt etiam in ea portus clauſus.

De quo tamen, in narratione de obſidione ejus urbis à M. Fulvio facta, non fit mentio apud Livium, quod mirum, forte apud Dicæarchum intelligendum eſt de regione, quæ etiam Ambracia dicebatur, ubi erat illud celebre Athenæum; at Æſculapii templum in ipſa urbe, ut docet ea narratio. Fuit & in ea *Pyrrheum*, Pyrrhi ſine dubio regis monumentum, quod violatum fuiſſe in ejus urbis direptione, docet Ovidius in Ibin his verſibus:

Nec tua, quam Pyrrhi, fœlicius oſſa quieſcant,
Sparſa per Ambracias quæ jacuere vias.

Ejus urbis antiquitatem & celebritatem, ultra ea, quæ jam dicta ſunt, probat Dionyſius Halicarnaſſeus lib. I. ubi de Æneæ Trojani profugi navigatione ait: Ἄραντες

δ' αὐτο-

δὲ αὔτοθεν καὶ ἐπὶ τὸ Ἄκτιον ἐλθόντες ὁρμίζονται πρὸς τὸ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἀκρωτήριον, κἀκεῖθεν εἰς Ἀμβρακίαν ἀφικνοῦνται πόλιν, ἧς ἐβασίλευσεν Ἄμβραξ ὁ Δεξαμενοῦ τοῦ Ἡρακλέους, καὶ ὑπολείπονται ἑκατέρωθι μνήματα τῆς ἀφίξεως. Id est: *Inde solventes, & Actium cum venissent, ad promontorium Ambracici sinus stationem classis habuerunt, & inde Ambraciam veniunt urbem, in qua regnabat Ambrax Dexameni filius, Herculis hospitis decantati, ab utrobique manent monumenta eorum adventus.* Hoc in loco Δεξαμενοῦ τοῦ Ἡρακλέους, non interpretor *Herculis filii*, ut solet, & ut alii omnes interpretati sunt, nam nullibi inveni Dexamenum Herculis filium, licet in omnium Heraclidarum stemmate multum desudaverim, ideo credo Dionysium intellexisse Dexamenum illum celebrem, ob Herculem hospitio exceptum, omnibus Græcis notum & celebrem regem, cujus Ambrax filius, mari transfretato, Ambraciam ex suo nomine dictam condiderat & ibi regnabat tempore Æneæ. Et ecce aliam conditus ejus urbis sententiam, qui Ambracem illum, non Thesproti, sed Dexameni filium ejus conditorem facit, sed nil mirum, si in tanta antiquitate cæcutiunt autores, & diversas promunt opiniones. De ejus urbis statu plura colliguntur ex supradictis. Primum enim sub regibus fuisse ex hoc ultimo Dionysii loco sequitur. Sine regibus postea fuisse evincunt plura bella, quæ cum Epirotis, quorum terram occupaverant, gesserunt, & aliis etiam, ubi nulla de eorum regibus mentio. Tum ex Phalæco illo tyranno, qui eorum libertatem oppresserat. (Nam Tyrannus proprie dicitur is, qui in liberum populum potentiam usurpavit.) Id etiam docet Aristoteles Politic. 5. cap. 2. Postea Cypselidis Corinthiis paruit, sed sine regio nomine: imo tyranni existimati sunt, & sic Periandrum Ambraciæ tyrannum vocat Maximus Ty-

rius,

rius, ſermone octavo, & ante eum Ariſtoteles Politic. 5. cap. 4. qui nos docet, Periandro illo Cypſelida pulſo, populum priſtinum jus ſuum recuperaſſe. Sed credo de Periandro illo famigerato, inter ſeptem ſapientes relato, non eſſe intelligendum, ſed de quodam ex ſuis poſteris. Tandem Epiri regibus ſubjecta fuit, & celebritatem magnam obtinuit, poſtquam facta eſt regum Epiri, Æacidarum regia, & præcipue Pyrrhi illius decantatiſſimi. Id nos docet Polybius in excerptis Legationibus cap. 28. Ὁ δὲ Μάρκος παραλαβὼν τὴν Ἀμβρακίαν, τοὺς μὲν Αἰτωλοὺς ἀφῆκεν ὑποσπόνδους· τὰ δὲ ἀγάλματα, καὶ τοὺς ἀνδριάντας, καὶ τὰς γραφὰς ἀπήγαγεν ἐκ τῆς πόλεως, ὄντα καὶ πλείω, διὰ τὸ γεγονέναι βασίλειον Πύῤῥου τὴν Ἀμβρακίαν. Id eſt: *Marcus autem, cum Ambraciam cepiſſet, Ætolos ex pacto liberos dimiſit. At ſigna, ſtatuas, & pictas tabulas abſtulit ab urbe, quæ plurima erant, eo quod regia Pyrrhi fuerat Ambracia.* Idem aſſerit Mela lib. 2. cap. 3. *Ambracia Æacidarum regia, Pyrrhique.* Plures calamitates paſſa eſt ea civitas, & jam ab initio bello, ab Epirotis vicinis petitam fuiſſe, & ideo colonos Corinthios accepiſſe, ut eorum auxilio adverſus hoſtes Epirotas uteretur, nos docuit locus Antonini Liberalis ſupra citatus, in ea longa ῥήσει, quam hic rurſus ponere neceſſe non eſt. A Philippo Macedone, Alexandri patre bello petitum fuiſſe, docet Demoſthenes in orat. de Haloneſſo, & in orat. de Cherronneſo Sed graviſſimam calamitatem acceperat paulo ante, quando Athenienſes, duce Demoſthene, cum Acarnanum & Amphilochorum auxilio ejus cives ad Olpas & Idomenim ceciderunt, adeo ut eorum urbs fere deſerta remanſerit, quod narrant Thucydides & Diodorus, & ille quidem lib. 3. exacte eas pugnas narrat, & hæc addit: Πάθος γὰρ τοῦτο μιᾷ πόλει Ἑλληνίδι ἐν ἴσαις ἡμέραις μέγιστον δὴ τῶν κατὰ πόλεμον τόνδε ἐγένετο, καὶ ἀριθμὸν οὐκ ἔγραψα τῶν ἀποθανόντων

νών]ων, διότι ἄπιστον τὸ πλῆθος λέγεται ἀπολέσθαι, ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς πόλεως. Id eſt: *Hæc enim clades hoc bello in una & eadem civitate Græca intra totidem dies maxima extitit: numerum mortuorum non ſcripſi, quoniam fidem excedit pro civitatis magnitudine.* Hæc etiam narrat ex Thucydide Diodorus, & id tantum addit: ὥστε τὴν πόλιν σχεδὸν ἔρημον γενέσθαι. Id eſt: *Ita ut urbs fere deſerta facta ſit.* Poſtea obſidionem à M. Fulvio diu paſſa, tandem jugum Romanorum ſubire coacta fuit, & omnia publica ornamenta perdidit. Sed gravius adhuc detrimentum accepit, quando omnes Epiri civitates Romanis militibus diripiendas una eademque die conceſſit Æmilius Paulus, ex ſenatus juſſu. Inter Epiroticas enim civitates cenſebatur ab eo tempore, quo Pyrrhus à Demetrio Poliorceta eam civitatem obtinuerat auxilii lati pretium, quod narrat Plutarchus in Pyrrho. Et ſic facta eſt Epiri urbs primaria, caput regni & Pyrrhi regia: nec dubitandum eſt, in ea direptione Ambraciam multa paſſam fuiſſe detrimenta, & plura quam aliam ullam civitatem, utpote, quæ magis opulenta erat ob regum Æacidarum in ea conſtitutam regiam. Nam licet eam civitatem non nominet, ut nec ullam aliam Plutarchus, non eſt dubium, quin in ea univerſali direptione comprehenſa fuerit. Hæc ſunt Plutarchi verba de P. Æmilio, poſt victum Perſeum dominitionem parante: Ἀνέζευξεν ἐπὶ τὴν Ἤπειρον, ἔχων δόγμα συγκλήτου, τοὺς συμμεμαχημένους αὐτῷ τὴν πρὸς Πέρσεα μάχην στρατιώτας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ πόλεων ὠφελῆσαι· βουλόμενος δὲ πᾶσιν ἅμα, καὶ μηδενὸς προσδοκοῦντος, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἐπιπεσεῖν, μετεπέμψατο τοὺς πρώτους ἐξ ἑκάστης πόλεως ἄνδρας δέκα, καὶ προσέταξεν αὐτοῖς, ὅσος ἄργυρός ἐστι καὶ χρυσὸς ἐν οἰκίαις καὶ ἱεροῖς, ἡμέρᾳ ῥητῇ καταφέρειν, ἑκάστοις δὲ συνέπεμψεν, ὡς ἐπ᾽ αὐτῷ δὴ τούτῳ φρουρὰν στρατιωτῶν, καὶ ταξίαρχον προσποιούμενον ζητεῖν, καὶ καταλαμβάνειν τὸ

χρυσίον· ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, ἐφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα καιρὸν ὁρμήσαντες, ἐτράποντο πρὸς καταδρομὴν, καὶ διαρπαγὴν τῶν πολεμίων, (lego τῶν πολέων,) ὥστε ὥρα μιᾷ πεντεκαίδεκα ἀνθρώπων ἀνδραποδισθῆναι μυριάδας ἑβδομήκοντα δὲ πόλεις πορθηθῆναι. Id est: *Movit in Epirum, habens senatus consultum, quo jubebatur, ut militibus, qui sub eo militaverant, in ea contra Persium pugna, urbium ibi sitarum prædam concederet: cum autem simul omnes, & præter expectationem invadere vellet, evocavit ex unaquaque civitate præcipuos cives decem, & jussit illis, ut quodcunque argentum & aurum in domibus vel templis haberent, illud stata die afferrent, & singulis adjunxit militum præsidium cum tribuno, fingentem se quærere & accipere velle aurum: dicta autem die, una eademque hora ingruentes, ad incursiones & rapinas se verterunt, ita ut centum quinquaginta mille hominum capita una hora captiva facta sint, & septuaginta urbes direptæ.* Decretum certe horrendum fuit, & quod Romanis crudelitatis labem inspergit indelebilem. Itaque ex eo tempore jacuit Ambracia, ut & tota Epirus, sub iniqua Romanorum potestate, qui, pulsis incolis, latifundia in Epiro fecerunt, & possederunt, ut Pomponius ille Atticus, Ciceronis amicus; & ideo Augustus ejus urbis accisas reliquias in Nicopolim transduxit, de qua transductione satis supra tractavimus in Nicopoli. Hodie, si fides Dominico Nigro, & Olivario in notis ad Melam, *Larta* vocatur, à *flumine corrupto vocabulo*, ut autumat, *distans à littore* (ut ait) *decem millia passuum*; quod satis quadrat cum octuaginta stadiis Scylacis & Dicæarchi. Sed si hæc topothesia civitatis *Larta* vera est, male eam posuit Castaldus in sua Græciæ hodiernæ mappa, supra summam lacus extremitatem in mediterraneo. Nam ut jam notavimus, lacus ille, in longitudine stadia trecenta suberat, quæ

quadra-

quadraginta milliaria circiter valent. Sed Sophianus, teste Ortelio, vult etiam suo tempore *Ambraciam* nominatam fuisse, quod sit penes ejus fidem. Sed eam Nigri *Lartam*, puto eandem esse, quæ olim Logothetæ *Arta*, & Acropolitæ, & Cantacuzeno, quam plures Acarnaniæ dicunt esse urbem præcipuam, & quasi metropolim, de ea dicendum erit in Acarnania. Regio circa Ambraciam tota à Dicæarcho Δρυοπὶς, *Dryopis* dicta est, nescio quam bene: nullus enim alius habitationem Dryopum, qui montani erant, ad maris littus usque extendit, sic autem Dicæarchus de Ambracia:

> ---- ἐπιφανὲς
> Δ' ἱερὸν Ἀθηνᾶς ἐστὶν ἐν αὐτῇ, καὶ λιμὴν
> Κλειστός· καλεῖται Δρυοπὶς ἡ χώρα δ' ὅλη. Id est:
> *Celebre templum Minervæ est in ea, & portus*
> *Clausus. Vocatur autem tota regio Dryopis.*

Plinius certe, *Dryopas*, *Sellas*, *Hellopas*, *&* *Molossos* vicinos facit, sed eorum ordinem & situm non notavit. Omnes vero alii, qui de Dryopibus verba fecerunt, eos in montibus ponunt, juxta Oetæos: nullus maritimos facit, aut Ambraciæ collimitaneos: ab antiquissima, credo, & jam deleta memoria id nomen revocavit Dicæarchus, sed de Dryopibus inferius dicendum erit. In Ambraciæ solo vicus fuit *Crania* nomine, solo Plinio memoratus, itaque de eo nihil est quod dicamus.

Fuit in ejus vicinia oppidulum vel castellum, nomine Ἄμβρακος *Ambracus*, soli Polybio nomine proprio designatum, Hist. lib. 4. ubi satis exacte ejus situs descriptus est, & initio quidem in errore versabar, putans *Ambracum* & *Ambraciam*, eandem esse civitatem, & sic debere intelligi, sed re accuratius pensitata, mutavi sententiam, sic igitur de eo loco Polybius: οἱ γὰρ Ἠπειρῶται τὸ σφέτερον ἀναγκαιότερον τιθέμενοι τοῦ κοινοῦ, περὶ τῶν συμμάχων,

 καὶ μεγά-

καὶ μεγάλως σπουδάζοντες ὑφ᾽ αὑτοὺς ποιήσασθαι τὸν Ἄμβρακον, ἐδέοντο τοῦ Φιλίππου ποιήσασθαι πολιορκίαν περὶ τὸ χωρίον, καὶ τοῦτο πρότερον ἐξελεῖν. περὶ πλείστου ποιούμενοι, τὸ κομίσασθαι τὴν Ἀμβρακίαν παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, τοῦτο δὲ γενέσθαι μόνως ἂν ἐλπίζοντες, εἰ τοῦ προειρημένου τόπου κυριεύσαντες ἐπικαθίσαιεν τῇ πόλει. Ὁ γὰρ Ἄμβρακος ἐστὶ μὲν χωρίον εὖ κατεσκευασμένον, καὶ προτειχίσμασι, καὶ τείχει· κεῖται δὲ ἐν λίμναις, μίαν ἀπὸ τῆς χώρας στενὴν καὶ χωστὴν ἔχων πρόσοδον· ἐπίκειται δὲ εὐκαίρως τῇ τε χώρᾳ Ἀμβρακιωτῶν καὶ τῇ πόλει. Id est: *Epirotæ enim utilitatem suam præferentes communi sociorum, & desiderio flagrantes subjiciendi sibi Ambracum, Philippum rogaverunt, ut obsidionem poneret circa eum locum, & eum ante omnia caperet: plurimi facientes ab Ætolis Ambraciam recipere, quod solum fieri posse sperabant, si ejus supradicti oppidi domini facti, ipsam urbem obsiderent. Ambracus enim est quidem locus bene munitus, & muro, & antemuralibus propugnaculis, situs inter lacus, unicum habens à regione accessum eumque aggestum, situs est vero opportune imminens, & regioni Ambraciotarum & urbi.* Hic locus errorem meum sustulit, & melius cogitare docuit: ex eo enim colligitur *Ambracum non fuisse Ambraciam*, quando de utroque loco, ut diverso, fit mentio; deinde, & quod χωρίον dicitur, quæ vox non convenit urbi, cujus ambitus erat ter mille passuum. Item fuisse non longe ab ipsa Ambracia, quando dicitur ei civitati imminere, ἐπικαθίσαι *insidere, tamquam in insidiis esse ad nocendum.* Tertio, non fuisse situm ad mare, quando in ejus descriptione non fit nec maris, nec littoris, nec sinus mentio. Quarto, non fuisse angustum, quando quingentos Ætolos præsidiarios, præter cives, habebat, quos dimisit ex pacto Philippus, ut narrat paulo post Polybius. De eo loco silent alii autores, ideo plura de eo dicenda non habeo. Dirutum fuisse ab Epirotis suspicor, antequam M. Fulvius,

Fulvius Ambraciam obſideret, quoniam in narratione de ejus urbis obſidione aliquid de loco tam proximo non ſiluiſſet Polybius, nec poſt eum Livius.

Fuit Ambraciotarum ad mare exterum portus & munitio, ut nos docet, ſuo more, nimis breviter, his verbis Scylax: Μετὰ δὲ Μολοττίαν Ἀμβρακία πόλις Ἑλληνὶς, ἀπέχει δὲ ἀπὸ θαλάσσης στάδια π΄. ἔστι δὲ ἐπὶ θαλάσσης τεῖχος καὶ λιμὴν κάλλιστος. Id eſt: *Poſt Moloſſiam Ambraciæ urbs Græca, diſtat autem à mari ſtadia octuaginta, eſt etiam ad mare munitio, & portus pulcherrimus.* De eo portu cum Scylace conſentit Strabo, qui de eo portu dicit: ὁ δὲ ἀπωτέρω, καὶ μείζων, καὶ ἀμείνων, πλησίον τοῦ στόματος τοῦ κόλπου. Id eſt: *Remotior vero, & major, & melior, prope os Ambracici ſinus.* Sed videtur pugnare Lucanus, qui lib. 5. dixit:

> ---- *Oræque malignos*
> *Ambraciæ portus.* ----

Quod diſſidium, ut ſolvatur, intelligo illum Ambraciæ portum magnum & ſecurum fuiſſe, ſed difficilis acceſſus & maligni.

Nunc, ut uno tenore abſolvamus ea, quæ ad Ambraciotarum regionis cognitionem dicenda ſunt, ſuper eſt, ut aliquid de ipſo *Sinu* dicamus. Antiquiſſimam de eo mentionem fecerat Orpheus (ſive ſub ejus nomine Onomacritus) hoc verſu:

> Ἀμπρακίου κόλποιο διαπρήσσουσι κέλευθα. Id eſt:
> *Ambracii ſinus tranſiens vias.*

Ab alia urbe eum ſinum Anactorium vocat, cap. Κασσωποί. Μετὰ δὲ Θεσπρωτίαν Κασσωπία ἐστὶν ἔθνος· οἰκοῦσι δὲ οὗτοι κατὰ κώμας· παροικοῦσι δὲ οὗτοι ἕως εἰς τὸν Ἀνακτορικὸν κόλπον ....μικρῷ δὲ ἐλάττων ὁ Ἀνακτορικὸς κόλπος ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος ἕως εἰς τὸν μυχὸν σταδίων ρκ΄. Id eſt: *Poſt Theſprotiam Caſſopia eſt gens: habitant vicatim: pertendunt vero uſque ad ſinum Anactoricum .... paulo minor*

est Anactoricus sinus ab ore usque ad recessum, ceu fundum, stadiis centum viginti, os vero latum est stadia quatuor. In eo Dicæarchus eum non sequitur, qui tamen persæpe id facit; nam *Ambracicum* eum sinum nominat, sic enim ait de Ambracia:

---- κατὰ κόλπον δὲ τὸν καλούμενον
Ἀμβρακικὸν ᾤκισται μέση. ---- Id est:
Ad medium sinus appellati
Ambracici incolitur.

Ejus descriptionem exactam ex Polybio jam supra dedimus, cum de loco Charadra tractavimus, ea tamen repetere hoc loco mihi necessarium videtur, quæ sic habent: Ὁ γὰρ προειρημένος κόλπος ἐκπίπτει μὲν ἐκ τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, μεταξὺ τῆς Ἠπείρου, καὶ τῆς Ἀκαρνανίας στενῷ παντελῶς στόματι. λείπει γὰρ τῶν πέντε σταδίων· προβαίνων δὲ εἰς τὴν μεσόγαιαν, κατὰ μὲν τὸ πλάτος ἐφ' ἑκατὸν στάδια κεῖται· κατὰ δὲ τὸ μῆκος ἀπὸ τοῦ πελάγους προσανατείνει περὶ τριακόσια στάδια. Id est: *Supradictus enim sinus cadit ex mari Siculo inter Epirum & Acarnaniam, ore prorsus angusto: est enim quinque stadiis minus, in terram vero se insinuans, latitudinem habet centum stadiorum, longitudinem vero à mari habet trecentorum stadiorum.* Strabo, & Scylax spatium longitudinis multum corripiunt. Sic enim Strabo lib. 7. de eo: Ὁ δὲ κύκλος ἐστὶ τριακοσίων σταδίων, εὐλίμενος δὲ πᾶς. Id est: *Circuitio vero est trecentorum stadiorum & bonos portus habet ubique.* Scylax vero nuper citatus, longitudinem ejus definit stadiorum ρκʹ, & ita fidem derogant ambo Polybio. Sed mihi semper Polybii potior autoritas, qui Græcus fuit ex Achaja, Epiro vicina, & ideo ejus sinus notitiam potuit habere meliorem, quam Strabo Amisenus, aut Scylax Caryandensis. Mela certe eum vocat *grande pelagus* lib. 2. cap. 2. In eo nihil nos juvat Ptolemæus, qui Ambracicum sinum nominat, nam

ejus

ejus numeri ſunt adeo corrupti, ut ſecundum eos Mercator poſuerit Argos Amphilochicum in montibus, longe ab eo ſinu, ad cujus littus ſitum erat, & eum errorem ſequutus eſt Caſtaldus in ſua tabula. Magis nos juvant numeri, qui à Scylace & Dicæarcho numerantur ab ore lacus ad Ambraciam, nempe ſtadia 80. Sed ab Ambracia ad Argos Amphilochicum numerantur à T. Livio milliaria 22. quæ centum & octuaginta ſtadia circiter explent, quod procul dubio habet ex Polybio, qui centum & octuaginta ſtadiis diſtare ait Argos ab Ambracia, ut infra eum locum citabimus, & ſic, ut concordaret cum numero circuitus à Strabone notatus, reſtaret tantum à mari, ceu ore lacus, ad Argos, ſpatium ſtadiorum quadraginta, quod falſiſſimum eſt, ut patebit infra, quando de Amphilochis dicendum erit. Prævaleat igitur Polybii ſententia, cum qua conſentit Thucydides, in narratione belli ab Ætolis geſti, in Ambraciotarum auxilium properantibus, de quo loco, quoniam infra in Acarnania, & Amphilocis citandus eſt, & ea quæſtio agitanda, nunc eum citare ſuperſedebimus. Ambracii ſinus os anguſtum à Scylace vocari videtur Εὔριπος *Euripus*, nomine talibus anguſtiis communi, in cap de Acarnania; nulla enim urbs talis nominis fuit in eo tractu. In ipſo Euripo, vel ſinus ore, fuit portus, qui poſt Nicopolim ædificatam ei inſerviebat, imo plures portus, ſic enim Dio lib. 50. de Auguſto: Κατέλαβε τὸ χωρίον τοῦτο, ἐν ᾧ νῦν ἡ Νικόπολις ἐστὶ, καὶ ἐν αὐτῷ ἐπὶ μετεώρου· ὅθεν ἐπὶ πάντα ὁμοίως τῆς πρὸς Πάξοις θαλάσσης καὶ τῆς ἔσω τῆς Ἀμβρακικῆς τῆς τε ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, ἐν ᾧ οἱ λιμένες, οἱ πρὸς τῇ Νικοπόλει εἰσίν. Id eſt: *Occupavit locum, in quo nunc ſita eſt Nicopolis. Et ibi in edito, unde videri poſſunt omnia, quæ in mari prope Paxos, & intra Ambracicum & in medio eorum, ubi ſunt portus ad Nicopolim, aſſedit.*

Sinus

Sinus Ambracicus, si fides Magino & neotericis tabulis, nunc ab Italis dicitur *Golpho de Parta*, & sic à Sophiano vocari etiam asserit Ortelius: Nam ipsius Sophiani textum numquam mihi licuit videre, licet in eo multum laboraverim.

In Ambracicum sinum influebant duo fluvii, ab autoribus memorati *Arachtus* scilicet, sive *Aræthon*, & *Inachus*, qui etiam, ut puto, Ἄφας *Aphas*, ceu Αὖας *Auas* dicebatur, forte & alii plures ignobiles, de quibus non meminerunt antiqui. Prope Ambraciam fluebat Arachthus, de quo supra ex Polybio & Strabone docuimus, ad occidentalem urbis Ambraciæ partem fluere, & sinum influere, & abundantem aqua esse; quæ non sunt repetenda. A Lycophrone in Alexandra versu 409. *Aræthus* nominatur:

> Ὅσην Ἄραιθος ἔνδον ἠδὲ δύσβατοι
> Λειβήθριαι σφίγγουσι, Δωτίου πύλαι. Id est:
> *Quamque Aræthus intus & inviæ*
> *Libethriæ coërcent, Dotii portæ.*

Ad quæ sic Tzetzes: Ἄραιθος] ποταμὸς Ἠπείρου, οὗ καὶ Καλλίμαχος μέμνηται, λέγων οὕτωσί·

> Αἱ δὲ βουκρήμνοιο παρ' ἄγκυλον ἴχνος Ἀραίθου. Id est:
> *Illæ vero prope tortum vestigium Aræthi.*

Qui versus innuit, fluvium per Mantium amfractus & præcipites locos fluentem. In ejus fluvii nomine corrigendus Dicæarchus, versu 42. sic enim habet:

> Ἀπ' Ἀμβρακίας εἰς Θετταλίαν τριῶν ὁδὸς
> Ἐσθ' ἡμερῶν· ἔχει δὲ ποταμὸν λεγόμενον
> Ἄτατον εἰς θάλασσαν ἐξιόντα. Id est:
> *Ab Ambracia in Thessaliam trium iter*
> *Est dierum: habet autem fluvium dictum*
> *Atattum in mare exeuntem.*

Ubi legendum est Ἄραχθον vel Ἄραιθον *Arachtum vel Aræ-*

Aræthum. Et hic locus belle convenit cum loco T. Livii ſupra citato, ubi jam de Arachto fluvio plura diximus; nam ibi narrat Perſeum, amne illo retentum, non potuiſſe eum vadare. Erat igitur, ἐν ὁδῷ ἀπ' Ἀμβρακίας· εἰς Θεσσαλίαν, ut ait Dicæarchus : nam Theſſalia ſub rege Perſeo Macedoniæ partem conſtituebat. Sed falſus Livius, qui ex ſuo procul dubio addidit, eum ex Acarnania fluere, niſi eum à culpa liberemus, legendo *Athamania*, ut ſuadeo: nam Acarnaniam non attingit. Oritur autem ex monte, qui Stymphe dicebatur, quod ait idem Strabo lib. 7. eod. loco: παραῤῥεῖ δὲ αὐτὴν Ἄραχθος ποταμὸς, ἀνάπλουν ἔχων ἀπὸ θαλάσσης ὀλίγων σταδίων, ἀρχόμενος ἐκ Στύμφης ὄρους καὶ τῆς Παρωρείας. Id eſt: *Eam præterlabitur Arachthus fluvius, quo adverſo ad eam urbem paucorum ſtadiorum eſt ſubvectio, profluens ex Stymphe monte & Paroræis.* Sic vertit Caſaubonus. *Stymphe* mons & *Stymphæi* Strboni memorantur lib. 7. inter eos, qui montana incolebant, inter Macedoniam & Epirum. Unde colligitur, eum montem fuiſſe jugum quoddam, & partem Pindi montis, qui generali nomine dictus, eas regiones diſterminabat, dum verſus Atintanas & Ceraunios excurrit. Unde patet, caſtigandum eſſe T. Livium, vel emendandum, ut ſupra notavimus, ubi ait: *Amnis Aræthon ex Acarnania fluens cadit in ſinum.* &c. Certe T. Livius, cum à Polybio recedit, & de ſuo aliquid addit, in geographicis ſæpe errat. Sed ut excuſetur, ſupra monuimus pro *Acarnania* legendum *Athamania*, & ſic omnia quadrabunt. Forte de eo Georgius Acropolita intelligit, dum *Aretam* fluuium in Macedonia ponit, ſub qua ſuo tempore comprehendebatur forte ea montana regio. Et hæc ſunt, quæ de eo fluvio, ex autoribus ſide dignis, collegi. In eo littore Rhogum

fluvium ponit Niger, de quo nihil inveni, & suæ fidei id relinquo.

In eundem sinum erumpit alius fluvius, Inachus nomine, de quo Aristoteles Meteor. 1. cap. 13. ait eum à Pindo fluere: Τῶν δὲ περὶ τὴν Ἑλληνικῶν τόπων, ὁ μὲν Ἀχελῷος ἐκ Πίνδου, καὶ ὁ Ἴναχος ἐντεῦθεν. Id est: *Eorum vero, qui in Græciæ locis, Achelous ex Pindo, & Inachus indidem.* Expressius Strabo ejus originem notat lib 7: Τὸν δὲ Ἄωον Αἴαντα καλεῖ Ἑκαταῖος, καὶ φησιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ τόπου, τοῦ περὶ Λάκμον, μᾶλλον δὲ τοῦ αὐτοῦ μυχοῦ, τόν τε Ἴναχον ῥεῖν εἰς Ἄργος πρὸς νότον, καὶ τὸν Αἴαντα πρὸς ἑσπέραν εἰς τὸν Ἀδρίαν. Id est: *Aoum vero Æanta vocat Hecatæus, & ait ex eodem loco circa Lacmum, vel potius ab eodem recessu montis, Inachum fluere versus Argos & meridiem, at Æantem versus occidentem in Adriam.* Fuit autem Lacmus Pindi montis pars quædam & cacumen, ut postea videbimus. Idem Strabo & causam nominis notat eodem libro: Τὸν δὲ Ἀλκμαίωνα μείναντα ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ τὸ Ἄργος κτίσαι, καλέσαι δὲ Ἀμφιλοχικὸν ἐπώνυμον τοῦ ἀδελφοῦ, Ἴναχον δὲ, τὸν διὰ τῆς χώρας ῥέοντα ποταμὸν εἰς τὸν κόλπον, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν Ἀργείαν προσαγορεῦσαι. Id est: *Alcmæonem vero in Acarnania degentem Argos condidisse, vocasse autem Amphilochicum de nomine fratris, Inachum vero fluvium, qui per eam regionem fluit in sinum, sic dictum fuisse ab eo, qui per Argivorum regionem fluit.* De eo fluvio intelligendus Plutarchus in Græcis Quæstionibus cap. 13. ubi narrat Ænianas, & eorum regem, Deo sic jubente, sedes mutasse, & εἰς τὴν περὶ τὸν Ἴναχον χώραν κατέβησαν, οἰκουμένην ὑπὸ Ἰναχιέων καὶ Ἀχαιῶν. Id est: *In regionem, quæ est circa Inachum, descenderunt, ab Inachiis & Achæis habitatam.* Vibius Sequester castigandus, qui Thessaliæ dicit esse Inachum, forte eo quod Aristoteles dicit, eum à Pindo fluere, quem male intellexit.

lexit. Eum intelligit Lucanus lib. 6. versu 362. dum canit:

Purus in occasus, parvi sed gurgitis, Æas
Jonio fluit inde mari: nec fortior undis
Labitur avectæ pater Isidis.

Pater Jus, quæ Ægyptiis Isis dicta est, fuit Inachus. Stephanus in Λάκμων, ἀκρα τοῦ Πίνδου ὄρους, ἐξ ἧς ὁ Ἴναχος καὶ Αἴας ῥεῖ ποταμός. Id est: *Lacmon cacumen Pindi montis, ex quo Inachus & Æas fluit fluvius.* Melius expressisset, si dxisset ῥέουσι ποταμοὶ pluraliter. Favorinus nominis etymum tradit: Ἴναχος ὄνομα ποταμοῦ, παρὰ τὸ ἴς ἰνος, ὃ σημαίνει τὴν δύναμιν, καὶ τοῦ χέεσθαι γέγονεν. Ἴναχος ὁ μετὰ δυνάμεως χεόμενος. Id est: *Inachus nomen fluvii, ab* ἴς ἰνὸς, *quod significat vim: & à* χέεσθαι, *quod fundere significat, factum est. Scilicet Inachus, quod cum viribus funditur.* Quod etymum mihi non arridet, saltem etymi significatio non probatur. Non enim ii fluvii tantum habent virium, ut ex iis nomen habere mereantur. Imo fuit exilis Inachus Argolidis in Peloponneso, ut ait Pausanias in Corinihiacis: Πηγαὶ γὰρ τῷ ὄντι εἰσὶν αὐτοῦ· τὸ δὲ ὕδωρ οὐκ ἐπὶ πολὺ ἐξικνεῖται τῆς γῆς. Id est: *Revera enim sunt ejus fontes ibi, aqua vero non sæpe super terram valet fluere.* Itaque si ab ἴς & χέεσθαι deducendum est ejus vocis etymum, putarem per ἴς non debere intelligi vires, sed *fibras*, id est tenuis aquæ vena: Nam ἴς in proprio significatu tenuem fibram denotat, & sic intelligendo concordabit Lucanus, qui de Inacho Epiri ait: *Nec fortior undis labitur.* Hæc sunt, quæ de Epiro littorali & campestri dicenda habuimus, secundum antiquorum autoritates. Nunc recurrendum est ad Boreales ejus regionis partes: nam de Amphilochis, quos Strabo Epirotas censet, quoniam plures eos Acarnanibus vel Ætolis accensent, dicemus infra.

CAPUT VIII.

De MOLOTTIA.

Inter montanos Epirotas nobilissimi fuerunt *Molossi*: eos etiam littorales facit Scylax his verbis: Μετὰ δὲ Κασσωπίαν Μολοττοὶ εἰσὶν ἔθνος. οἰκοῦσι δὲ οὗτοι κατὰ κώμας, καθήκουσι δὲ κατὰ μικρὸν ἐντεῦθα ἐπὶ τὴν θάλατταν· εἰς μεσόγαιαν δὲ πολλή. παράπλους δὲ ἐστὶ τῆς Μολοττίας χώρας στάδια μ'. Id est: *Post Cassopiam Molossi gens est: habitant autem illi vicatim: pertingunt autem aliquantulum ad mare, sed multum in mediterranea regione: præternavigatio Molossiæ est stadiorum* 40. Sed cum sit solus, qui Molossos usque ad mare deducit, & nullum eorum portum nominet, non sequor ejus autoritatem, & de eo littore jam supra satis diximus. Antiquissimus autor, qui de eo populo mentionem fecit, est Pindarus, qui Nemeor. 7. de Neoptolemo ait:

Μολοσσίᾳ δ' ἐμβασίλευεν ὀλίγον
Χρόνον, ἀτὰρ γένος αἰεὶ φέρειν
Τοῦτό οἱ γέρας ---- Id est:
In Molossia regnavit parum
Temporis: sed ejus progenies semper
Tulit eum honorem.

Sed id dixerat Pindarus κατὰ πρόληψιν, quod etiam notavit ejus Scholiastes, his verbis: Α'νάγει τοὺς χρόνους, ὕστερον γὰρ ἀπὸ Μολοσσοῦ τοῦ Νεοπτολέμου, καὶ Α'νδρομάχης τοὔνομα ἔλαβεν. Id est: *Anticipat tempora: nam postea à Molosso Neoptolemi & Andromaches filio nomen accepit Molossia.* Ejus regionis dominium in Neoptolemi progenie mansurum, divinat Thetis apud Euripidem in Andromache:

---- κἀκ

---- κ᾽αὶ τοῦδε χρὴ
Ἄλλον δι᾽ ἄλλου διαπερᾷν Μολοσσίαν
Εὐδαιμονοῦντας ---- Id est:
Et ex hoc oportet alium ex alio,
Successionis serie regere Molossiam fœlices.

De Molossis etiam mentionem fecit Thucydides lib. 2. ubi inter populos, qui Cnemo Lacedæmonio navarcho auxilia miserunt, Molossos numerat: Μολοσσοὺς δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβυλίνθος, ἐπίτροπος ὢν Θάρυπος τοῦ βασιλέως. Id est: *Molossos autem ducebat & Atintanas Sabylinthus, tutor Tharupis regis.* Ubi pro Θάρυπος, mallem legere Θαρύπου. Nam omnibus aliis rex ille Θάρυπος nominatur in recto, non Θάρυψ. Ex hoc loco videtur, eo tempore Atintanas fuisse sub imperio Molossorum regum. Situm ejus populi ponit Scymnus Chius post Thesprotos, procedendo ab occidente in orientem, his verbis:

Μετὰ τούσδε Θεσπρωτοὺς Μολοττοὶ λεγόμενοι
Οἰκοῦσιν, οὓς κατήγαγεν Πύῤῥός ποτε
Ὁ Νεοπτολέμου παῖς. ---- Id est:
Post Thesprotos autem Molossi dicti
Colunt, quos quondam adduxit Pyrrhus
Neoptolemi filius.

Sed in eo ab omnibus antiquis discedit, qui Pyrrhum & Neoptolemum eundem fecerunt, nisi forte de Pyrrho Pyrrhi Neoptolemi filio intellexerit, qui ex Lanassa Cleodæi filia & Pyrrho Neoptolemo natus fuerat, quod ait Plutarchus in Pyrrho, statim initio. Ea regio antequam Molossus ei nomen dedisset, vocabatur *Adania*, si fides Hesychio, & deinde *Pyrrhiadæ* à Pyrrho Epirota, eodem Hesychio teste, nunc ea *Pandosia* dicitur, nisi falsus sit, & nos fallat Pinetus, quem citat Ortelius in suo lexico, quod valde suspicor: nam ea vox

Turcicum non ſonat, & vereor ne ex nomine urbis, quæ Pandoſia olim vocabatur, de qua ſupra, & quæ pridem abolita eſt, eam Moloſſidis nuperam appellationem eſſe ſomniaverit. Ea regio Dodonæi Jovis templo & oraculo antiquiſſimo celebris erat, quod aſſerit Marcianus Capella cap. de 3. ſinu: *Moloſſique* (ait) *Dodonæi Jovis phano inclyto celebrati.* De eo templo ceu loco, mentionem fecit antiquitatis Græcanicæ pater Homerus Iliad. β. verſ. 750.

---- Μενεπτόλεμοί τε Περῥαιβοὶ

Οἱ περὶ Δωδώνην δυσχείμερον οἰκί᾽ ἔθεντο. Id eſt:

Et bellicoſi Perrhæbi,

Qui circa Dodonem hyeme difficilem, domus poſuerunt.

Ad quæ ſic commentatur Didymus: Δωδώνη χωρίον ἐν ὑπερβορείῳ τῆς Θεσπρωτίας, ἱερὸν Διός, ἔνθα τὸ ἐκ τῆς δρυὸς μαντεῖον τοῦ Δωδωναίου Διός. Id eſt: *Dodone locus in hyperboreali Theſprotia, ſacer Jovi, ubi ad quercum oraculum Dodonæi Jovis.* Sic & ad eum locum Euſtathius: πόλις Μολοσσίδος ἐν Ἠπείρῳ, ὡς ὁ τῶν ἐθνικῶν καταγραφεὺς δηλοῖ. ὃς οὐδὲ ἀρέσκεται τοῖς εἰποῦσιν αὐτὴν Θεσπρωτικὴν καὶ Θεσσαλικήν· καὶ μὴν ἕτεροι, ἐν ὑπερβορείῳ τῆς Θεσπρωτίας αὐτὴν τιθέασι, ἔνθα ἱερὸν, καὶ τὸ ἐκ δρυὸς μαντεῖον Δωδωναίου Διός· ἣν δρῦν πολύγλωσσον λέγει ὁ Σοφοκλῆς. Id eſt: *Urbs Moloſſidis in Epiro, ut is qui Ethnica ſcripſit indicat, cui non placent ii, qui dicunt eam eſſe Theſprotiæ aut Theſſaliæ. Certe quidam alii eam ponunt in hyperboreali parte Theſprotiæ, ubi phanum eſt, & ex quercu oraculum Dodonæi Jovis, quam quercum multilinguam dicit Sophocles.* Quæ verba Euſtathii refert Favorinus. Damnat jure Stephanus Philoxenum, qui duo poſuit loca hoc nomine inſignita, alterum Theſſaliæ, alterum Theſprotiæ, deceptus nempe Perhæborum duplicium nomine, quorum pars

una

una Thessaliam, pars altera montana Thesprotiæ habitavit. Ideo neminem turbare debet, quod ex his locis diversus situs videtur tribui Dodonæ, quam Homerus in Perrhæbia ponit, Didymus in hyperboreali Thesprotiæ parte. Eustathius vero ait, quosdam Thessalicam Dodonam fecisse: nam Perrhæbi, qui olim in Thessalia habitabant, à Lapithis pulsi, bifariam divisi fuerunt, & eorum pars ad Æthicas in Thesprotiæ montibus secessere, ubi Dodonæum erat: altera pars ad Olympum & Titaresium amnem recesserunt, quod demonstrabinus infra, quando de Perrhæbis & Thessalia tractabimus. Homerus igitur antiquiore & olim vulgato nomine Per.. hæbos vocavit, qui postea Thesproti, & rursus Molossi dicti sunt. Sed audiendus est ὁ τὰ Ἐθνικὰ γράψας, *qui Ethnica scripsit*, ipse Stephanus, de quo loquitur Eustathius, ille igitur sic ait: Δωδώνη, πόλις τῆς Μολοσσίδος ἐν Ἠπείρῳ, μεθ' ἣν Δωδωναῖος Ζεύς· καὶ Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· Φιλόξενος δὲ δύο φησὶν, Θεσπρωτικὴν καὶ Θεσσαλικὴν, κακῶς....... Ζηνόδοτος δὲ γράφει Φηγωναῖον (sic lego, non, ut male legitur, γωναῖον) ἐπεὶ ἐν Δωδώνῃ πρῶτον φηγὸς ἐμαντεύετο....... εἴρηται δὲ ἀπὸ Δωδώνης, μιᾶς τῶν Ὠκεανίδων νυμφῶν· ἢ ἀπὸ Δωδώνου τοῦ Διὸς καὶ Εὐρώπης, ἢ ἀπὸ Δῶνος (lego Δωδῶνος) ποταμοῦ. Id est: *Dodone, urbs Molossidis in Epiro, à qua Dodonæus Jupiter. Et Dodonæ dominatur, hyeme difficilis. Philoxenus autem duas dicit, Thesproticam & Thessalicam, male....... Zenodotus autem scribit. Phegonæus, quia Dodonæ primum fagus oracula edebat....... dicta vero fuit à Dodona Oceanitide nympha, vel à Dodono, Jovis & Europæ filio, vel à Dodone fluvio.* Quæ verba repetuntur ab Eustathio ad Dionysium vers. 430. Damnat jure Stephanus Philoxenum illum, ut diximus. Sed ea regio, in qua celebre illud Dodones oraculum, modo Perrhæbiæ, modo Thesprotiæ,

tiæ, ab aliis Molossidi tributa fuit, prout invaluerunt ii populi, qui sui juris eam fecerunt regionem. Ideo non dubito decernere, unam eandemque Dodonem fuisse. Nam tollit dubium Strabo lib. 7. dum ait: Οἱ τραγικοί τε καὶ Πίνδαρος Θεσπρωτικὴν εἰρήκασι τὴν Δωδώνην, ὕστερον δὲ ὑπὸ Μολοττοῖς ἐγένετο. Id est: *Quin & Tragici & Pindarus Thesprotis Dodonam adjudicant, postea vero Molossorum facta est.* Æschylus certe jam suo tempore indifferenter Molossidi & Thesprotiæ situm Dodonæ tribuit, in Prometheo in Vinculis, sic enim ibi Prometheus:

> Ἐπεὶ γὰρ ἦλθες πρὸς Μολοσσὰ δάπεδα,
> Τὴν αἰπύνωτόν τ' ἀμφὶ Δωδώνην, ἵνα
> Μαντεῖα, θῶκός τ' ἐστὶ Θεσπρωτοῦ Διός. Id est:
> *Postquam enim veneris Molossicum solum*
> *Et circa altam Dodonam, ubi*
> *Oraculum & sedes Thespretii Jovis.*

Herodotus lib. 1. sect. 56. in Thesprotia ponit, Strabo lib. 7. in Molosside, Pausanias vero recentior, rursus in Thesprotia, indifferenter scilicet, eo quod Molossis olim Thesprotia vocabatur, & Thesprotiæ pars erat Molossis, quæ postea prævaluit. Sed castigandus Hyginus, qui Dodonem in Macedonia ponit, numquam enim Macedoniæ accensa fuit Molossis, pars Epiri. Quod ad etymon & nominis causam attinet, Stephanus non mihi persuadet cum suo Dodone fluvio, nec cum sua Oceanitide nympha, quæ in oceano longissime à Molossia habitare debuit; nec cum suo Dodone Jovis & Europæ filio fabuloso. Id fecerunt Græci quidam auctores nullius auctoritatis suo more, qui semper heroum aut nympharum nomina somniabant, ut urbium natalia augustiora faciant. Si auctores habuisset notos & celebres Stephanus, eos procul dubio nominasset, quod sæpe facit. Et quia opinionum diversitas indicat, nihil in eo certi

eo certi aut verisimilitudinis esse, à talibus fabulis lubens deficio, ubi nominis causa evidens alia suppetit. Igitur nullus dubito, quin à lebete illo celebrato, & ab ejus sono, aliis locis inusitato, nomen locus ille acceperit: qui lebes, vel à ventis vel ab hominibus pulsatus, dum Δω Δω ingeminabat, nomen dedit loco: nam reduplicatum illud Δω Δω per ω mega rarissime vel nunquam in Græca lingua occurrens, id omnino evincere videtur. De oraculo illo celebrato æneo, quod Dodonæ erat, locus est in supplemento libri VII Strabonis eximius, qui sic habet. Ὅτι ἡ παροιμία τὸ ἐν Δωδώνῃ χαλκεῖον ἐντεῦθεν ὠνομάσθη. χαλκεῖον ἐν τῷ ἱερῷ, ἔχον ὑπερκείμενον ἀνδριάντα, κρατοῦντα μάστιγα χαλκῆν, ἀνάθημα Κορκυραίων. ἡ δὲ μάστιξ ἦν τριπλῆ ἁλυσιδωτὴ, ἀπηρτημένους ἔχουσα ἐξ αὐτῆς ἀστραγάλους. οἱ πλήττοντες τὸ χαλκεῖον συνεχῶς, ὁπότε αἰωροῖντο ὑπὸ τῶν ἀνέμων, μακροὺς ἤχους ἀπειργάζοντο. Id est: *Proverbium Dodonæus lebes inde dictum est. Æneum vas erat in fano, quod superpositum habebat viri simulachrum, tenentem flagrum ex ære, Corcyræorum donarium. Id flagrum autem tribus constabat catenis, quæ astragalos pendentes habebant, qui pulsantes æneum vas assidue, quando à ventis agitabantur, magnos sonos edebant.* En prima nolarum & campanarum mentio: quod inventum nunquam antea visum, nomen imposuit loco ex soni similitudine, per ὀνοματοποιΐαν. Quis oraculum illud condiderit, non plane liquet, non enim in eo consentiunt antiqui: sed plures quidem, & qui verisimiliorem tuentur sententiam, ii sunt, qui Pelasgos Græcorum antiquissimos, ajunt eum locum Jovi consecrasse, & oraculum illud condidisse. Et Æschylus quidem antiquius fecit illud μαντεῖον Inacho, in versibus supra citatis ex Promotheo in Vinculis, & paulo supra in eadem fabula de Inacho dixerat:

Ὁ δ' ἐς τὸ Πυθὼ κ' ἀπὸ Δωδώνην πυκνοὺς
Θεοπρόπους ἴαλλεν, ὡς μάθοι, τί χρὴ
Δρῶντ' ἢ λέγοντα Δαίμοσι πράττειν φίλα. Id est:
Ille autem Delphos & Dodonem misit
Oraculi consultores, ut sciret, quid
Faciens aut dicens, Diis placeret.

Sed castigatus fuit à quodam Scholiaste, qui eum accusavit anachronismi, quod nondum constitutum fuerat oraculum, quod quidem, si de Delphico solo dixisset, verum & secundum fabulam foret. Nam Apollinis oraculum Delphis constitutum est (ut narrat fabula) post Deucalionis tempora, quibus Inachus multo antiquior. Sed id jam supra notavimus in capite de Pelasgis, & Pelasgum primum è terra genitum, antiquiorem fuisse Inacho, probavimus, illuc te remittimus, lector, si tibi vacabit, ne bis idem narrare cogamur. Ibi videbis Hesiodum vocavisse Dodonem πελασγῶν ἕδρανον *Pelasgorum sedem*, & Scymnum Chium, ἵδρυμα πελασγικόν, id est, *Fundationem Pelasgicam*, quod etiam ipsissimis verbis dixerat Ephorus, ut ait Strabo lib. 7. & Herodotum id oraculum vocavisse *antiquissimum eorum, quæ sunt in Græcia oraculorum.* Ideo non videtur audiendus Hyginus, qui cap. 225. ait, Thessalum, templum, quod est in Macedonia, Jovis Dodonæi, in terra Molossorum constituisse, plures fuerunt Thessali. Sed antiquissimus memoratur Hæmonis filius, à quo vocata Thessalia, quæ prius Hæmonia ab Hæmone patre dicta fuerat. Sed quomodo Thessalus ille in Molossia templum condidisset, quæ à Molosso Neoptolemi filio denominata fuit, pluribus post Thessalum illum annis, imo seculis? In eo igitur erravit Hyginus, & fidem mereri non videtur. Id templum ab Ætolis, duce Dorymacho, non solum violatum, sed eversum fuisse docet Polybius lib. 4.

ubi

ubi Dorymachi, illius Ætolorum prætoris, in Epirum expeditionem narrat, ubi ſic ait: Παραγινόμενος δὲ πρὸς τῷ περὶ Δωδώνῃ ἱερὸν, τάς τε στοὰς ἐνέπρησε, καὶ πολλὰ τῶν ἀναθημάτων διέφθειρε· κατέσκαψε δὲ καὶ τὴν ἱερὰν οἰκίαν. Id eſt: *Cum autem veniſſet ad templum, quod eſt ad Dodonem, porticus cremavit, & plura ex donariis corrupit, & ſacram domum evertit.*

Situm fuit illud μαντεῖον, ſive fuerit locus, ceu pagus, ceu oppidum, ut quidam id vocarunt, in monte, cui nomen Τόμαρος, vel Τάμαρος, vel Τμάρος, vel denique Τόμουρον; ſic enim ejus nomen variat apud autores. Eum montem celebraverat olim Theopompus: *Centum fontibus circa radices nobilem*, ut ait Plinius lib. 4. qui eum in Moloſſide poſuerat. Sed invidens noſtris ſeculis fatum malignum, nobilis illius Hiſtorici libros, ad nos uſque durare non conceſſit. Ideo pauca & jejuna de eo monte dicenda habemus. Eum montem *Iſmarum* vocat Solinus, in ea voce emendandus: nam cum ſit Plinii perpetuus exſcriptor, non dubium eſt, quin ex Plinio ipſo & aliis autoribus debeat emendari, ſic igitur lege apud Solinum cap. 13: *Dodone Tomaro, vel Tmaro celſa eſt.* Non ut legitur male *Iſmaro*, ſimile mendum Strabonem inquinavit lib. 9 ubi legitur: ἐπ' αὐτῇ τῇ Πίνδῳ ᾤκουν Τάλαρες Μολοττικὸν φῦλον τῶν περὶ τὸν Ἴσμαρον ἀπόσπασμα. Id eſt: *In ipſa Pindo habitabant Talares Molottica gens, avulſa portio eorum, qui circa Iſmarum degunt.* Ubi credo legendum eſſe, Τόμαρον vel Τμάρον. *Tomarum* vel *Tmarum.* De eo monte mentionem fecit Callimachus, forte Hymno in Cererem, ubi de Eryſichthone & Nicippe à Cerere miſſa, ſic ait:

> Τὰν δ' ἄρ' ὑποβλέψας χαλεπώτερον ἠὲ κυναγὸν
> Ὤρεσιν ἐν Τμαρίοισιν ὑποβλέπει ἄνδρα λέαινα. Id eſt:

Hanc ille cum limis oculis aſpexit, torvius, quam venatorem
Montibus in Tmariis virum aſpicit leæna.

Et de monte Tmaro in Moloſſide Callimachum intellexiſſe ſuadet Plinius, qui ait, leones ferociſſimos gignere regiones, quæ inter Acheloum & Neſſum annes ſunt; at non longe ab Acheloo Tmarus ille mons, & ob leonum in iis locis ferocitatem natura provida in hominum auxilium ibi canes generoſiſſimos, & animis & mole corporum excellentes, producere eam terram voluit; *moloſſos* ſcilicet vocatos, apud omnes celebratos. Cedrenus eum montem vocavit Τμῶρον: ſed credo mendum eſſe pro Τμάρον nam facilis eſt mutatio τοῦ α in ω, quæ ſæpiſſime accidit, ut ſæpe obſervavi. De eo, puto, loquitur pag. 713. editionis regiæ Lupareæ, ubi: Τμώρον (ait) κορυφὴν ὑπάρχοντα, τῶν Κεραυνίων ὄρων. Id eſt: *Tmorum, cacumen Cerauniorum montium.* Sed Cedrenus Monachus in geographicis non ſatis exercitatus, nomen Cerauniorum nimis extendit: *Pindi* potius debebat dicere, nam Pindus dicebatur olim totus ille montium tractus, qui Epirum à Theſſalia & Macedonia dividebat, cujus diverſa juga propriis nominibus diſtinguebantur. Euſtathius procul dubio eum Τώμυρον *Tomurum*, vocat ad Odyſſ. π. verſu 403. & Stephanus teſtatur etiam à quibuſdam ita vocatum fuiſſe: Τόμαρος ὄρος Δωδώνης, ὃν τινὲς Τομοῦρον, καὶ τοὺς κατοικοῦντας Τομούρους, οἱ δὲ Τμάρος (ſic lege non Τμάρας ut vulgo) οὗ τὸ ἐθνικὸν Τμάριος. Id eſt: *Tomarus mons Dodones, quem quidam Tomurum, & incolas Tomuros, alii Tmarus, cujus gentile Tmarius.* Sic variat apud autores ejus cacuminis nomen. Fuiſſe excelſum & nivoſum putavit Homerus, qui eum δυσχείμερον, id eſt, qui hyemes aſperas & incommodas habet: tales enim ſunt excelſi montes. Sylvoſum tamen fuiſſe

patet

patet ex eo, quod quercus & fagos loquaces ibi fuiſſe credidit antiquitas, eo quod, ut puto, homines ibi moribus aſperis, ut erat regio, in quercubus cavis habitabant, & ibi interrogantibus reſpondebant. Nec plura de eo monte ſuppetunt.

Regiuncula circa Tomarum montem & Dodonem olim Ἑλλοπία vocabatur; teſtis Heſiodus, cujus verſus ex Orientalibus citat Sophoclis Scholiaſtes ad Trachinias, & ejus dramatis hos verſus:

Ἔστι τὶς Ἑλλοπίη πολυλήϊος ἠδ᾽ εὐλείμων,
Ἀφνειὴ μήλοισιν καὶ εἰλιπόδεσσι βόεσσι·
Ἐν δ᾽ ἄνδρες ναίουσι πολύρρηνες πολυβοῦται
Πολλοὶ ἀπείρησιοι φῦλα θνητῶν ἀνθρώπων·
Ἔνθά δε Δωδώνη τὶς ἐπ᾽ ἐσχατίῃ πεπόλισται
Τὴν δ᾽ ἣ Ζεὺς ἐφίλησε, καὶ ὃν χρηστήριον εἶναι &c. Id eſt:

Eſt quædam Hellopia ſegetum ferax & pratenſis,
Dives ovibus & bobus, curvos pedes habentibus,
Ibi habitant homines multas oves & boves poſſidentes,
Multi innumeri, genus hominum mortalium,
Ubi quædam Dodone in loco remoto ædificata eſt,
Quam Jupiter amavit & ſuum oraculum eſſe voluit.

Eoſdem verſus etiam citat Strabo lib. 7. & videtur innuere eam regionem ſic dictam fuiſſe ab Hellis barbaris, qui eam incolebant, quos alii Sellos vocarunt, nulla fere differentia (nam ſæpe aſpiratio tranſit in ſibilum) diverſos tamen facit Plinius libro 4. initio; qui *Sellos* & *Hellopas* nominat. Notanda ſunt Favorini verba in voce Δωδωναῖος. Ἕλλα καθέδρα) καὶ Διὸς ἱερὸν Δωδώνῃ· Λάκωνες. Id eſt: *Hella cathedra & Jovis fanum in Dodone: Lacones.* Quæ verba ex Heſychio in ſuum Lexicon tranſtulit: & nota mutationem, quam nuper dixi ore aſpiratione in ſibilum: nam ex ἕλλα, quæ vox cathe-

dram ſignificat, factum eſt Sella Romanis, & nobis etiam. Apollodorus, teſte Strabone lib. 7. ſic dictam eam regiunculam putabat ἀπὸ τῶν ἑλῶν, à paludibus, quod etymum arridet Nigro, eo quod Tomari montis radices centum fontibus erant irriguæ, quod ait Plinius, ut diximus ſupra.

Fuit & in Moloſſide locus ſatis celebris, nomine Πασσάρων, *Paſſaron*, de quo Plutarchus in Pyrrho: Εἰώθεσαν οἱ βασιλεῖς ἐν Πασσαρῶνι χωρίῳ τῆς Μολοσσίδος, θύσαντες Ἀρείῳ Διῒ ὁρκωμοτεῖν τοῖς Ἠπειρώταις καὶ ὁρκίζειν, αὐτοὶ μὲν ἄρξειν κατὰ τοὺς νόμους, ἐκείνους δὲ τὴν βασιλείαν διαφυλάξειν κατὰ τοὺς νόμους. Id eſt: *Solebant reges Paſſarone, Moloßidis loco, Jovi Martiali cum ſacra feciſſent, juramentum præſtare Epirotis, & ipſos vicißim ſacramento adigere. Reges nempe, ſe regnaturos ſecundum leges, hi vero, ſe regnum defenſuros ſecundum leges.* Oppidum fuit teſte Livio lib. 45. de L. Anicio: *In Moloßidem tranſgreſſus, cujus oppidis præter Paſſaronem, & Tegmonem, & Phylacem, & Horreum receptis, primum ad Paſſaronem ducit.* Et paulo poſt: *urbs dedita eſt Romanis.* Prima videtur occurriſſe Anicio, Theſprotica Phanote venienti, & videtur fuiſſe quaſi totius Moloſſidis metropolis, quando in ea conventus fiebat, ubi reges inaugurabantur, & ipſe rex & populus, juramento invicem præſtito, ſibi ab invicem cavebant. Sed totius Epiri calamitas eam etiam urbem peſſundedit. Audi eundem Livium, eodem libro, de Paulo Æmilio: *Ipſe Epirum petens quintiſdecimis caſtris Paſſaronem pervenit. Haud procul inde Anicii caſtra aberant. Ad quem literis mißis, ne quid ad ea quæ fierent moveretur: ſenatum prædam Epiri civitatum, quæ ad Perſea defeciſſent, exercitui dediſſe. Summißis centurionibus in ſingulas urbes, qui ſe dicerent ad deducenda præſidia veniſſe, ut liberi Epirotæ,*

rotæ, ſicut Macedones, eſſent. Denos principes ex ſingulis evocavit civitatibus, quibus cum denunciaſſet, ut aurum atque argentum in publicum proferretur, per omnes civitates cohortes dimiſit, ante in ulteriores, quam in propiores profecti, ut uno die in omnes perveniretur: edita tribunis centurionibuſque erant, quæ agerentur: mane omne aurum argentumque collatum: hora quarta ſignum ad diripiendas urbes datum eſt militibus, tantaque præda fuit, ut in equitem quadringenti denarii, peditibus duceni dividerentur. Centum quinquaginta millia capitum humanorum abducerentur. Muri deinde direptarum urbium diruti ſunt; ea fuere oppida circa ſeptuaginta. Hunc locum integrum inſerui, ut eum conferre poſſis cum Plutarchi, in P. Æmilio, loco, quem ſupra adduxi: Et eo, quod facinus narrat omnino deteſtandum, & quod vix crederetur, niſi in eodem conſentire videremus cum Plutarcho Livium, qui ex Polybio ea procul dubio habet. Eſt certe id facinus crudelitatis Romanæ inſigne monumentum. Sic urbs *Paſſaro* cum tota Epiro, cujus veluti caput fuit, periit.

Memorantur etiam T. Livio ſupra laudato Moloſſidis urbes *Tegmon Phylace* & *Horreum*, ad quibus alibi nihil invenitur, ideo & de iis nobis tacendum eſt, & ſunt incertæ omnino poſitionis.

Per Moloſſidem fluebat *Acheron* fluvius, & forte in ea oriebatur: nam T. Livius id videtur ſignificare, ſic enim lib. 8. de Alexandri Epirotæ expeditione contra Lucanos: *Eodem anno Alexandriam in Ægypto conditam proditum, Alexandrumque Epiri regem ab exule Lucano interfectum, ſortes Dodonæi Jovis eventu affirmaſſe. Accito à Tarentinis in Italiam data dictio erat, caveret Acheruſiam aquam, Pandoſiamque urbem, ibi fatis ejus terminum dari, eoque ocius tranſmiſit in Italiam,*

liam, ut quam maxime procul abesset urbe Pandosia in Epiro, & Acheronte amne, quem ex Molosside fluentem, in stagna inferna accipit Thesproticus sinus. Hæc verba ex *Molosside fluentem* videntur innuere, eum fluvium in Molosside oriri, aliter dicendum fuisset *per Molossidem:* quod tamen, fateor, non est demonstrativa probatio, sed tantum verisimilis inductio. In eo fluvio castigandus Plinius, qui lib. 4. cap. 1. ex male lecto Thucydide scripsit, eum in Ambracicum sinum deferri, quod non dixit Thucydides, imo expresse ait, eum in Acherusium lacum se exonerare: At Acherusius lacus, & Ambracicus sinus multum differunt, ut supra demonstratum est. Et adversantur Plinio cum Thucydide omnes antiqui, sed eum sequutus est Marcianus Capella, in eo castigandus cum Martino *del Rio*, qui in notis ad Senecam pagina 138. male opinatur. Sed de ejus fluvii decursu supra jam satis superque tractavimus, ubi de Dulci portu, & Acherusio lacu nobis fuit sermo.

Rursus duos fluvios Molossidis Plinius memorat lib. 4. his verbis: *Molossorum flumina Aphas & Arachthus.* Aphas ille, si fides Pineto, quem citat Ortelius, idem est, qui & *Inachus*, & forte non male conjectat. De eo credo, fecit mentionem Plutarchus in quæstionibus Græcis cap. 13. sed corrupti codices fuerunt in ejus fluvii nomine. Sic igitur legitur apud eum in editione Parisiensi: Ἐκεῖθεν τὸ Μολοσσίας, τὴν περὶ τὸν Ἀράχαν χώραν κατέχον, ὅθεν ὠνομάσθησαν Παράκαι, ubi legendum est procul dubio. Τὴν παρὰ τὸν Ἄουαν, χώραν κατέχον· ὅθεν ὠνομάσθησαν Παραυαῖοι. Et sic verto: *Inde occupaverunt regionem, quæ est circa Auam* (fluvium) *unde nominati sunt Paravæi.* De Paravæis in eo tractu meminit Thucydides lib. 1. qui Cicero Vaconi auxiliabantur: Μολόσσους δὲ ἦγε καὶ Ἀτιντᾶνας Σαβύλινθος .... καὶ Παραυαίους Ὄροιδος.

δος. Id est: *Molossos ducebat & Atintanas Sabylinthus .... & Parauæos Orœdus.* De iis etiam loquitur Arrianus de Exp. Alex. lib. 1, ubi de Alexandro, ex Illyride Thebas versus rebellantes festinante, ait: Ἄγων δὲ παρὰ τὴν Ἐορδαίαν καὶ Ἐλυμιῶτιν καὶ παρὰ τὰ τῆς Στυμφαίας καὶ Παρυαίας ἄκρα ἑβδομαῖος, ἀφικνεῖται εἰς Πέλλινην. Id est: *Ducens autem copias per Eordæam & Elymiotin, & per Stymphææ & Parvææ summitates, septimo die Pellinam pervenit.* Ubi pro Παρυαίας legendum contendo uno α addito Παραυαίας, ex Thucydide. Ii *Parauæi* dicti sunt ex eo, quod juxta Ἄουαν fluvium habitabant. Plinius autem, ut Romanis suis nomen ejus fluvii pronunciabilius, (ut ita dicam) faceret, commoditati soni inserviens, pro *Auas Aphas* dixit. Non male conjectare mihi Pinetus videtur, qui eandem cum Inacho *Auam* censet esse. Inachus credo fuit nomen à Græcis impositum, qui cum Amphilocho ea loca incoluerunt, at Ἄουας à barbaris antea apellabatur, & non potuit aboleri ejus antiquum nomen, præcipue in montibus, unde oriebatur, in quos non penetraverant Amphilochi.

Arachtus etiam, secundum Plinium supra citatum, ortus à Stymphe monte per Molossidem Ambraciam versus fluebat, & eam alluebat, quod nos docet Strabo lib. 7. de Ambracia: παραρρεῖ δ' αὐτὴν Ἄραχθος ποταμὸς ....δεχόμενος ἐκ Στύμφης ὄρους, καὶ τῆς Παρωρείας. Id est: *Eam alluit Arachthus fluvius, profluens ex Stymphe monte, & iis qui montes accolunt.* De eo T. Livius lib. 44. circa finem, ubi de Perseo, qui evocatus ab Ætolis Elymæa profectus, copias Stratum ducebat, Ætoliæ tunc metropolim, sic ait: *Ad Arachthum inde flumen itinere ingenti emenso, retentus altitudine amnis, mansit, quo spatio ponte perfecto traductis copiis diei progressus iter, obvium Archidamum principem Ætolorum, per*

quem ei Stratus tradebatur, habuit. In ejus fluvii nomine corrigendus Dicæarchus, imo à doctissimo Casaubono jam emendatus, quod si bene memini, jam supra notavimus, Ἄπαθον nominavit, pronunciatione Græcis insolita, qui elementum θ post τ. non ponunt, si memoria non me fallit, ergo ibi Ἄραχθον legendum, Ptolemæus etiam Ἄραχθον vocat, & juxta Ambraciam ponit. Sed Polybio Ἀρέθων dicitur, ut supra jam notavimus in cap. de Ambracia, & ejus locum adduximus, ut & Titi Livii, qui locum Polybii exscripsit. Eum Dominicus Niger, quem sequitur ubique Bertius, nunc *Spagmagniurisi* vocari ait. Fluvius ille non potest esse Inachus, qui à Lacmone monte ortus versus Argos fluebat: at hic è Stymphe monte ortus, Ambraciam alluebat. Nihil igitur inter eos convenit, & ut jam pluries dixi, melius illi qui *Auam* ceu *Apham* Plinii, Inachum esse putant. De Pambotide quodam lacu Molossidis loquitur Eustathius ad Odyss. γ. vers. 188, sed quoniam nullus alius de eo meminit, nihil est quod de eo dicamus.

Montem quendam Stelianum in Molossia notat Vibius Sequester, de quo omnes alii tacuerunt.

Alterius montis in Molosside meminit Strabo, quem Πολυανὸν *Polyanum* nominat. De ejus situ nihil addit: de eo nihil alibi inveni, itaque nihil est quod à me expectes de eo.

CAPUT IX.

De PINDO monte.

Diximus supra & non semel, tractum illum montium, qui ab oriente & septentrione terminat Epirum, generali nomine Pindum appellatum fuisse, itaque ante-

quam

quam ad populos in eo monte degentes accedamus, ordo requirit, ut quæ de eo monte apud autores inveniuntur hic inſerantur. De eo igitur monte inter Græcos, Orpheus, Herodotus, Æſchylus, Pindarus, Ariſtoteles, Callimachus, Strabo, Ptolemæus meminerunt. Inter Latinos Virgilius, Horatius, Ovidius, Propertius, Seneca, Lucanus, Plinius, Florus, Vibius Sequeſter, Marcianus Capella, & plures alii. Herodotus lib. 1. de Pelaſgis & eorum diverſis habitationibus: Ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεεν ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλεόμενον. Id eſt: *Ex Iſtiæotide autem quando migravit* (ea gens) *à Cadmeis pulſa, habitavit in Pindo locum Macednum vocatum.* (de eo Macedno nullus alius meminit præter Stephanum, qui hunc locum Herodoti notat) & lib. 7. ſect. 129. ait Pindum terminare Theſſaliam ab occidente, unde ſequitur eum montem terminare Epirum ab oriente. Nam Epirus eſt ad occidentem Theſſaliæ. Ariſtoteles Meteor. 1. cap. 13. hæc habet: ὁ μὲν Ἀχελῷος ἐκ Πίνδου, καὶ ὁ Ἴναχος ἐντεῦθεν. Id eſt: *Achelous fluit ex Pindo, & Inachus etiam indidem.* De Inacho ſupra ſatis fuſe diximus. De Acheloo vero non multo poſt tractabimus, & ambo illi fluvii, ab Arcto meridiem verſus in occaſum, tamen ſe deflectentes, fluebant. De eo monte pluribus in locis loquitur Strabo, in libro 7. ſic habet: Πλησίον δὲ ἤδη τῆς τε Μακεδονίας καὶ τῆς Θετταλίας περὶ τὸ Ποῖον ὄρος καὶ τὸν Πίνδον, Αἴθικές τε καὶ αἱ τοῦ Πηνειοῦ πηγαὶ, ὧν ἀμφισβητοῦσι, Τυμφαῖος καὶ ὑπὸ τῇ Πίνδῳ Θετταλοί. Id eſt: *Jam vero prope Macedoniam & Theſſaliam circa Pæum montem & Pindum Æthices ſunt, & Penei fontes, de quibus controverſia eſt inter Tymphæos & eos Theſſalos, qui ſub Pindo habitant.* In hoc loco notandum eſt ſcripturæ vitium, ubi legitur τὸν Πίνδον & legendum eſt τὸ Πίνδον, ſic enim & ipſe Strabo inferius τῇ Πίνδῳ melius dixit,

nam & apud alios autores in fœminino genere ponitur, ergo ubicunque apud Strabonem τ̃ Πίνδον, legitur τὴν legendum erit. Idem Strabo in supplemento lib. 7. ὅτι ὁ Πηνειὸς ποταμὸς .... ἀρχόμενος ἀπὸ τ̃, (lege τ̃) Πίνδου ὄρους. Id est: *Quod Penejus fluvius .... ortus à Pindo monte.* Idem lib. 9. ἡ δὲ Ἑστιαιῶτις τὰ ἑσπέρια καὶ τὰ μεταξὺ Πίνδου καὶ τ̃ ἄνω Μακεδονίας. Id est: *Hestiæotis vero occiduas partes*, (tenet) *& eas, quæ sunt inter Pindum, & Macedoniam superiorem.* Sed & paucis ante lineis dixerat: Ἔχει δὲ ἡ μὲν Φθιῶτις τὰ νότια τὰ παρὰ τὴν Οἴτην, ἀπὸ τ̃ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ Πυλαϊκοῦ, μέχρι τ̃ Δολοπίας καὶ τ̃ Πίνδου. Id est: *Habet autem quidem Phthiotis meridionales partes, quæ sunt ad Oetam, à Maliaco sinu & Pylaico usque ad Dolopiam, & Pindum*, & rursus eodem libro: Ἡ δὲ Πίνδος ὄρος μέγα πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν Μακεδονίαν, πρὸς ἑσπέραν δὲ Περραιβοὺς μετανάστας ἀνθρώπους ἔχουσα, πρὸς δὲ μεσημβρίαν Δόλοπας· αὐτὴ δὲ ἐστὶ τ̃ Θετταλίας ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ Πίνδῳ, ᾤκουν Τάλαρες Μολοττικὸν φῦλον, τῶν περὶ τ̃ Ἴσμαρον (lege Τόμαρον) ἀπόσπασμα. Id est: *Pindus autem mons est magnus, qui ad septentrionem Macedoniam, ad occidentem vero Perrhæbos habet homines advenas, ad meridiem Dolopas. Est autem Thessaliæ, in eo autem habitabant Talares, Molossica gens eorum qui ad Tomarum sunt, avulsa portio.* Hoc loco, ut tibi persuadeam, lector, pro *Ismarum Tomarum* legendum esse, quomodo ea mutatio facta sit ab exscriptore, facili lapsu, tibi sub oculos ponam. Scribebant antiqui Græci litteris majusculis, & eo charactere scripti inveniuntur optimi & antiquiores manuscripti, sed qui sæpe ob antiquitatem litteras fugientes & à tineis corrosas habebant; in manuscriptis igitur Strabonis ΤΟΜΑΡΟΣ legebatur, sed duabus primis litteris vetustate corrosis & fugientibus: sic, Ї C: ΜΑΡΟΣ oculos exscriptoris fefellit scriptura, & ex apicibus qui resta-

restabant ICMAPOC expressit, & falsus, posteros etiam sui erroris imitatores habuit,& eos fefellit, sed ad rem. Idem Strabo eodem libro de Homero ait: Ἐπάνεισιν ἐπὶ τὴν ἄνω Θετταλίαν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Δολοπίας, καὶ τῆς Πίνδου. Id est: *Revertitur ad superiorem Thessaliam, incipiens à Dolopia & Pindo.* Et rursus eadem pagina: Ἔστι δὲ ἡ μὲν Τρίκκη, ὅπου τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπίου τὸ ἀρχαιότατον, καὶ ἐπιφανέστατον, ὅμορον τοῖς τε Δόλοψι, καὶ τοῖς περὶ τὸν (lege τὴν) Πίνδον τόποις. Id est: *Tricca autem est, ubi fanum Æsculapii antiquissimum, & celeberrimum, Dolopibus vicina, & locis circa Pindum.* (Pro ὅμορον lego ὅμορος) & rursus eodem libro. Οἱ μὲν οὖν Περραιβοὶ καταδυναστευθέντες, ὑπὸ Λαπιθῶν, εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐπανέστησαν οἱ πλείους τὴν περὶ Πίνδον, καὶ Ἀθαμᾶνας, καὶ Δόλοπας. Id est: *Perrhæbi igitur à Lapithis superati, in montanam regionem recesserunt plerique ad eam, quæ est circa Pindum, & Athamanas, & Dolopas.* Ex his omnibus locis elicitur, Pindum montem pertinuisse à limite Macedoniæ, usque ad Dolopiam, habens scilicet Macedoniam versus boream, Thessaliam vero versus orientem, Dolopas vero versus meridiem, sed in sua extremitate orientali versus Oetam, Perrhæbos ad occidentem habens, versus Molottiam: ubi Talares in ipso monte degebant. Histiæotim Thessaliæ partem occidentalem ad ortum habens: ubi Æthices in ipso monte. Phtiotim etiam meridionalem Thessaliæ partem attingere, & ita majorem Thessaliæ partem cingens, & disterminans eam ab Acarnania, & Epiro. Ideo Thessaliæ attribuitur à Strabone, loco supra citato: quod si quis ideo putet me præmature de eo monte tractasse, cum nondum de Thessalia nobis sermo fiat, cogitet non sine ratione de eo monte, nunc mentionem factam fuisse, quoniam Livio erat Epiri,de qua regione, nunc agimus, rursus de eo monte aliquid dicturi, si Deus

 nobis

nobis propitius dederit Græciam noſtram perſequi, & Theſſaliam deſcribere. De eo monte Pindarus Pythior. 1. ait Dorienſes inde profectos Peloponneſum veniſſe, πινδόθεν ὀρνύμενοι, ad quæ Scholiaſtes ſatis imperite ait: πίνδος ὁ Περραιβίας ὄρος, *Pindus Perrhæbiæ mons*, non enim tam Pindus erat Perrhæbiæ, quam Perrhæbi Pindi montis populus; nam plures populi Pindum incolebant & accolebant, Æthices, Athamanes, Dolopes, Talares, Theſproti, Chaones &c. Sed ne putes per inadvertentiam, id ei excidiſſe, in eundem errorem relabitur Pyth. 9. ad hæc Pindari, verba Πίνδου κλεενναῖς ἐν πτυχαῖς, ubi rurſus ait: Τῷ Θετταλικῷ ὄρει, Πίνδος γὰρ ὄρος Περραιβίας. Id eſt: *Theſſalico monte, Pindus enim Perrhæbiæ mons*. In quo gravius peccat, nam Perrhæbos Theſſalos facit. Sed multo pejus erravit Friſclinus quidam in notis ad Callimachum, Hymno 5. qui *Pindum* imaginatus eſt in Arcadia, dum ad hæc verba Callimachi, ἥξει Φορβαίων Ἴναχος ἐξ ὀρέων, ſic commentatur. *Inachus Argiæ fluvius ab Inacho rege patre, Jus denominatus, cujus fontem in Artemiſio Arcadiæ monte Pauſanias collocat, Stephanus in Lacmone Pindi promontorio, qui non eſt Pindus Theſſaliæ, ſed Arcadiæ, in confinio Argiæ: vide Plinium lib. 4. cap. 5. Ariſtoteles ex Pindo Theſſaliæ oriri in meteor. tradit. ſed lapſum eſſe conſtat.* Sic Friſclinus, qui dum Ariſtotelem erroris arguit, non ſolum geographiæ ignorantem ſe prodit, ſed etiam præfractæ audaciæ virum. Plinius quem citat, vadimonium deſerit, de Pindo enim ibi οὐδὲ γρύ. Ignoravit nempe bonus ille vir duos Inachos fuiſſe, & unum Pindum, ideo putavit unum fuiſſe Inachum & duas Pindos, ſed male & ἀμούσως quem tamen male ſequutus eſt commentator Horatii doctus vir Bondius, qui ad hæc verba Horatii lib. 1. od. 12.

Aut

Aut super Pindo gelidove in Hæmo.

Sic breviter notat: *Pindo monte Arcadiæ*. Mirum ni notas Frischlini legerit, & inde suum errorem hauserit, sic nempe, *qui cæcus cæcum sequitur cadit in erroris foveam*. Hæc autem, ne lector noster decipiatur, non insectandi desiderio addidi, nam ubique, quantum in nobis est, veritati litandum, & Aristoteles accusatus defendendus erat. Ejus montis nomen neutraliter expressit Ptolemæus lib. 3. cap. 13. ubi legitur, ἐφ᾽ ἧς γραμμῆς διατείνει τὸ Πίνδον ὄρος. Id est: *In qua linea extendit Pindum montem.* Sed in eo non est imitandus Ægyptius ille vir, ubique enim apud antiquos legitur, ἡ Πίνδος, in fœminino. Hunc montem Apollini & musis consecratum, poëtæ existimavere, & ideo sæpe cum Parnasso, & Helicone eum jungunt, sic Virgil. Eclog. 10.

Nam neque Parnassi nobis juga, nam neque Pindi
Ulla moram fecere, neque Aonia Aganippe.

Ad quæ Servius *Parnassus mons Bœotiæ, Pindus Thessaliæ, ambo Apollini & musis consecrati*, in quo lapsus Servius, qui Parnassum Phocidis montem Bœotiæ attribuit, sed de eo fusius infra, Deo dante. Longum foret si omnia super eo Poëtarum testimonia corradere vellem. Nunc ad ejus partes veniendum est. Pindi pars quædam versus Epirum, de quo agimus, excurrens, fuit Τύμφη alis Στύμφη, unde regio, Τυμφαίη vel Στυμφαίη, & apud quosdam autores Στυμφαλία, sed credo mendose pro Στυμφαία. De ea regione Theophrastus lib. 2. de lapidibus, ubi de terris fossilibus loquitur ait: Σχεδὸν τρεῖς εἰσὶν ἢ τέτταρες, ἥ τε Μηλία, καὶ ἡ Κιμωλία, καὶ Σάμια, καὶ ἡ Τυμφαϊκὴ τετάρτη περὶ ταύτας ἡ γύψος, (sic legendum non καὶ τετάρτη.) Id est: *Tres circiter sunt vel quatuor Melia, Cimolia, & Samia, & quarta ultra eas Tymhaïca, quæ est gypsus*, & paulo post: Χρῶνται δὲ τῇ Τυμφαικῇ πρὸς τὰ ἱμάτια, καὶ καλοῦσι

λοῦσι

λῦσι γύψον οἱ περὶ Τυμφαίαν, καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους. Id eſt: *Utuntur autem Tymphaica ad veſtes, & gypſum vocant ii, qui circa Tymphæam & illa loca habitant.* In quo loco non poſſum diſſimulare me ſuſpicari, eum hiantem eſſe, & quædam deeſſe inter voces Τυμφαϊκῇ, & πρὸς τὰ ἱμάτια, nam gypſus non eſt utilis ad veſtes, ſed potius Cimolia, quæ detergendis maculis utilis erat, gypſo vero ad id opus non utuntur. Sed ad dealbationes in ædificiis, ſed de eo nihil decernere audeo. Ex hoc Theophraſti loco, ut puto, accepit Tymphæam urbem Stephanus, qui ſic habet. Τύμφη, ὄρος Θεσπρωτικόν. καὶ Τυμφαία πόλις· τὸ ἐθνικὸν, Τυμφαῖος. Id eſt: *Tymphe mons Theſproticus, & Tymphæa urbs. Gentile Tymphæus.* Sed locus Theophraſti tam de regione illa montana, quam de urbe intelligi poteſt, de qua urbe nullus alius mentionem fecit. Sed in Stephano notandum eſt, eum nullam aliam Stymphaliam agnoſcere, quam Arcadicam, unde colligo, apud Diodorum & paucos alios male legi Στυμφαλίαν, pro Στυμφαίαν, ſic enim Diodorus lib. 20. de Polyſperchonte, qui Herculem, Alexandri & Barſines filium, in Epirum adduxerat. Κασσάνδρος δὲ καταστρατοπεδεύσαντος αὐτοῦ περὶ τὴν καλουμένην Στυμφαλίαν, ubi detracto λ. credo legi debere Στυμφαίαν, & ſic verto. *Caſſander autem cum ille* (Polyſperchon) *caſtra muniviſſet circa regionem Stymphæam vocatam*, & firmat noſtram conjecturam, quod idem Diodorus lib. 17. ubi pugnam ad Arbela narrat, & Alexandri exercitum recenſet, & per nationes diſtinguit, ſic ait: Τὴν δὲ συνεχῆ ταύτης Πολυσπέρχων, τεταγμένων ὑπ' αὐτὸν τῶν ὀνομαζομένων Στυμφαίων. Id eſt: *Eam (cohortis nempe vel turmæ) quæ continue ſequebatur* (regebat) *Polyſperchon, ſub eo ordinatos habens Stymphæos.* De Stymphaliis vero non meminit, & bene convenit Polyſperchontem duxiſſe Herculem in iis

locis,

locis, quorum populos sub se militantes in Alexandri castris rexerat. Rursus Lycophron cum nobis facit in Alexandra, versu 795. ubi de eodem negotio, de quo Diodorus, loquitur suo more:

Ὁ τ' αἰπὺ ναίων Τραμπύας ἑδέθλιον,
Ἐν ᾗ ποτ' αὖθις Ἡρακλῆ φθίσει δράκων
Τυμφαῖος ἐν θοίναισιν Αἰθίκων πρόμος. Id est:
Quique altam habitat Trampyæ sedem,
In qua quondam rursus Herculem corrumpet draco
Tymphæus, inter epulas Æthicum dux.

Draconem Tymphæum vocat Polysperchontem, vel quod inde natus erat, vel quod Tymphæorum exercitum duxerat sub Alexandro militantium, quod Diodorus docet, vel denique quod veneno suo Herculem necavit, in Tymphæorum regione, ubi credo sitam fuisse Trampyam, vel in vicinia, quod sequitur ex Diodori narratione. De ea urbe Stephanus: Τράμπυα, πόλις τῆς Ἠπείρου, πλησίον Βουνίμων. Id est: *Trampya, urbs Epiri, prope Bunima.* Sed legendum Βουνείμων ex eodem Stephano, qui sic habet in Β. Βούνειμα, πόλις Ἠπείρου, οὐδετέρως. κτίσμα Ὀδυσσέως, ἣν ἔκτισε πλησίον Τραμπύλας (lege Τραμπύας.) Id est: *Bunima, urbs Epiri neutraliter, opus Ulyssis, quam condidit prope Trampyam.* Ea urbs Βούνειμα à boum pascuis dicta, quæ in Tymphæa regione excellebant, quod asserimus ex Callimacho Hymno 3. in Dianam:

Μὴ νειὸν τημοῦτος, ἐμαὶ βόες εἵνεκα μισθοῦ
Τετράγυον τέμνοιεν ὑπ' ἀλλοτρίῳ ἀροτῆρι.
Ἦ γάρ κεν γυιάς τε καὶ αὐχένα κεκμηκυῖαι
Κόπρον ἔπι προμόλοιεν, καὶ εἰ Στυμφαλίδες εἶεν
Εἰναετιζομέναι, κεραλκέες, αἳ μέγ' ἄρισται
Τέμνειν ὦλκα βαθεῖαν. - - - - Id est:
Ne tum novale meæ boves mercedis causa
Quatuor jugerum findant sub alieno aratro.

Nam & membra & cervicem fatigatæ ad ſtabulum
Venirent, etiamſi Stymphæides forent
Novem annos natæ, cornibus trahentes, quæ optimæ ſunt
Ad findendum ſulcum profundum. ----

Itaque quando Tymphe vel Stymphe mons optimos boves habebat & fortes, optima etiam paſcua habuiſſe conſentaneum eſt, & ex ſupra citatis locis non male colligitur, *Trampuam* & *Bunima* fuiſſe vel in ipſo monte Stymphe, vel in radicibus, aut vicinia. Porro Arrianum ſupra citavimus in expeditione Alexandri contra Thebanos lib. 1. ubi feſtinans Alexander, brevius iter per montes ſine circuitu capeſſebat: παρὰ τα Στυμφαίας ϗ Παραυαίας ἄκρα. Id eſt: *Per Stymphæ & Parauææ excelſa.* Et idem auctor in Indicis, inter duces, qui in claſſe Alexandri ſub Nearcho militabant Α'τταλον Α'νδρομενέω Στυμφαῖον nominat, & Strabo lib. 7. ubi Epiroticas gentes enumerat, quæ aſperas regiones incolunt, ſic ait: Τραχεῖαν οἰκοῦντες χώραν, Μολοττοί τε, ϗ Α'θαμᾶνες, ϗ Αἴθικες, ϗ Τυμφαῖοι, ϗ Ο'ρέσται, Παρωραῖοι τε, ϗ Α'τιντᾶνες· οἱ μὲν πλησιάζοντες τοῖς Μακεδόσι μᾶλλον, οἱ δὲ τῷ Ι'ονικῷ κόλπῳ. Id eſt: *Qui regionem aſperam habitant Molotti, & Athamanes, & Æthices, & Tymphæi, & Oreſtæ, Paroræi etiam, & Atintanes, quidam ad Macedoniam magis accedentes, alii vero ad Jonicum ſinum.* De Stymphalia illa ubique tacet, quam ponunt tabulæ quædam, mendoſum Ptolemæi codicem ſequutæ. Nam confidenter aſſevero, Ptolemæum eo loco turbatum & corruptum, ubi habet lemma ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ, quod patet ex eo, quod Gyrtonem urbem ſub eo lemmate ponit, quæ omnium autorum conſenſu fuit Theſſaliæ Pelaſgiotidis, vel Perrhæbiæ antiquæ, quæ ad Peneum erat. Itaque male diſcerpta eſt Gyrtone à ſuperiori lemmate ΠΕΛΑΣΓΙΩΤΩΝ, ubi

ubi debet reponi. Mutilus etiam eſt eo loco Ptolemæi codex. Nam nec Cranon, nec Pharſalus, urbes Theſſaliæ celebres, ibi inveniuntur, de quibus procul dubio non tacuerat Ptolemæus; ideo non dubito & corruptum eſſe in voce Στυμφαλίας, & certe ſcripſerat ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ. Sed deeſt quoddam urbis nomen quod ſub eo lemmate poſuerat. Τραμπύα forte vel Βούνιμα vel utraque, forte & aliæ: nempe exſcriptores, quibus erat Stymphaliæ nomen notiſſimum ob fabulam de Stymphalidibus avibus & Hercule, notum nomen pro ignoto poſuere, ut ſæpe fit, & ſic apud T. Livium lib. 45. ubi Macedoniæ populos recenſet, ſic legitur: *Quartam regionem Eordæi, & Lynceſtæ, & Pelagones, juncta his Atintania, & Stymphalis, & Elymiotis.* Nullus dubito legendum pro *Stymphalis*, *Stymphæis*: Nam Atintanas ſequuntur Elymiotæ & Elymiotis, vicini Stymphæi, ut patet ex Alexandri itinere ſupra narrato. Itaque ex aliorum autorum conſenſu corrigendus eſt Ptolemæus, & T. Livius intelligendus, vel etiam emendandus. Emendari etiam debere Plutarchum in ea voce non ſuſpicor, ſed contendo, in Pyrrho, ubi hæc leguntur de Pyrrho, quem Alexander, Caſſandri filius, in auxilium evocaverat contra fratrem Antipatrum: Ε'πελθὼν ὁ Πύῤῥος ᾔτησε μισθὸν τῆς συμμαχίας τήν τε Νυμφαίαν καὶ τὴν παραλίαν τῆς Μακεδονίας. Id eſt: *Adveniens Pyrrhus præmium popoſcit auxilii, ex fœdere, Nymphæam, & Macedoniæ littoralem partem.* Ibi meo periculo lege *Tymphæam*, leviſſima mutatione, nulla enim fuit regio Nymphæa. Fuit equidem in ipſa littorali Macedonia prope Apolloniam *Nymphæum*, locus, qui modo petra, modo collis exiguus, modo fons, nunquam pagus vel oppidum vocatur, & ideo dare nomen regioni non idoneum, & fuit in Apolloniatum finibus. Tymphæa vero regio imminebat

 Epiro,

Epiro, & olim in Epiro censebatur, & ideo expetenda fuit Pyrrho. Ideo non dubium est, quin legendum sit Τυμφαίαν. Hesychius etiam eam vocem habet: Τύμφαιον ἔθνος· ἄθεον ἔθνος· λέγει δὲ τοὺς Ἠπειρώτας. Id est: *Tymphæa gens: sine deo gens. Dicit autem & Epirotas.* Quis autem id dixerit, non addit: idem Hesychius habet: Στύμφηλος πόλις, ἢ ὄρος Ἀρκαδίας. Id est: *Stymphelus urbs, vel mons Arcadiæ.* Ubi cum nihil addiderit, colligimus eum Stymphaliam illam Epiri non novisse, nam solet curiose urbes homonymas recensere.

Pindum montem habitaverunt Æthices, Perrhæbi, Talares, Athamanes, de quibus dicendum foret. Sed quoniam à Strabone & aliis Thessaliæ accensentur, de iis infra dicendum erit, quando Thessaliam & ejus partes sigillatim persequemur.

CAPUT X.

De CORCYRA.

Nunc uno tenore de insulis Epiro vicinis dicendum est, quarum prima in situs ordine occurrit Κέρκυρα, olim Σχέρια dicta, ut ab Homero Odyss. H. versu 79. de Pallade, quæ Ulyssem ad Alcinoum deduxerat:

> Ὣς ἄρα φωνήσασ' ἀπέβη γλαυκῶπις Ἀθήνη
> Πόντον ἐπ' ἀτρύγετον, λίπε δὲ Σχερίην ἐρατεινήν. Id est:
> *His dictis abiit cæsia Minerva in mare*
> *Profundum: reliquit vero Scheriam amabilem.*

Et Odyss. E. vers. 34. Ἤματι κ' εἰκοστῷ Σχερίην ἐρίβωλον ἵκοιτο. Id est: *Die vicesima Scheriam fertilem veniat.* Ad quæ sic Didymus: Σχερία ἐκαλεῖτο ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων. Τὸ δὲ μετὰ ταῦτα ἐκλήθη Κέρκυρα, τὸ δὲ ἀρχαιότατον ἐκαλεῖτο Δρεπάνη. Id est: *Scheria vocabatur Phæacum insula;*

la: postea vero vocata est Cercyra. Sed à prima antiquitate vocata fuit Dripane. Et sic procul dubio dicta est à figura, ab uno latere concava, ab altero connexa, quæ falcis figuram refert, Δρεπάνη enim Latine dicitur falx. Idem ait Stephanus, forte ex eo Didymi loco. Ejus meminerunt, præter Homerum suprà citatum, Orpheus, Scylax, Thucydides, Xenophon, Æschines, Dinarchus, Callimachus, Lycophron, Dionysius Periegetes, Apollonius, Apollodorus, Conon, Polybius, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Pausanias, Ptolemæus, Ælianus, Heraclides, Hesychius, Constantinus, Suïdas, Nicetas, Anna Comnena, Chalcocondylas inter Græcos. Inter plures Latinos præcipue videndus Joannes Crispus in epistola ad Pontificem, qui ejus insulæ vastationem à Turcis factum narrat. Etymum vocis Scheriæ frigidissimum affert Eustathius in eundem Homeri locum nuper citatum: nam postquam retulit ipsa Didymi verba, sic ait: φέρεται δὲ μῦθος περὶ αὐτῆς τοιοῦτος· Δήμητρα φοβουμένη, μή ποτε οἱ ἐκ τῆς Ἠπείρου ἀντικρὺ τῆς νήσου ταύτης ῥέοντες ποταμοὶ προσχώσαντες, αὐτὴν χερρονησιάσωσι, ἐδεήθη Ποσειδῶνος, ἀποστρέψαι, καὶ ἐπισχεῖν τὰ τῶν τοιούτων ποταμῶν ῥεύματα· ὧν καὶ ἐπισχεθέντων, ἀντὶ Δρεπάνης Σχερία ἐκλήθη, παρὰ τὴν τῶν ῥευμάτων ἐπίσχεσιν. Id est: *Fabula talis de ea narratur. Ceres timens ne fluvii ab Epiro fluentes è regione insulæ per alluvionem eam insulam peninsulam facerent, Neptunum oravit, ut averteret & retineret eorum fluenta: quibus inhibitis, pro Drepane Scheria vocata est, à fluminum epischesi, id est, retentione.* Quo etymo nihil potest excogitari putidius. Ego dictam potius putarem ab antiqua voce χερὸς, quæ apud Hesychium significat ἀκτὴν, αἰγιαλὸν, id est, littus, sive abruptum, sive planum, & sic dictam fuisse ab Epirotis, eo quod in eorum littore vicinissima jacebat. Quæ conjectura non est tam absur-

absurda, quam ea, quam nobis ingerit Eustathius, qui tamen ejus relatorem laudat Aristotelem, in Cercyræorum republica. De nominis mutatione lepidam fabulam narrat Apollonius lib. 4. Argonaut. versu 982.

Ἔστι δέ τις πορθμοῖο παροιτέρη Ἰονίοιο
Ἀμφιλαφὴς πίειρα Κεραυνίῃ εἰν ἁλὶ νῆσος,
Ἧι ὕπο δὴ κεῖσθαι δρέπανον φάτις (ἵλατε μοῦσαι.
Οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος) ᾧ ἀπὸ πατρὸς
Μήδεα νηλειῶς ἔταμε Κρόνος. οἱ δέ ἑ Δηοῦς
Κλείουσι χθονίης καλαμητόμον ἔμμεναι ἅρπην.
Δηὼ γὰρ κείνῃ ἐνὶ δήποτε νάσσατο γαίῃ.
Τιτῆνας δ' ἔδαεν στάχυν ὄμπνιον ἀμήσασθαι
Μάκριδα φιλαμένη· Δρεπάνη τόθεν ἐκλήισται
Οὔνομα Φαιήκων ἱερὴ τροφός. ---- Id est:

Est quædam insula maris Ceraunii
Ante sinum Jonium, umbrosa, pinguis sub qua
Jacere falcem famæ est. (Propitiæ estote musæ,
Hæc dico invitus) qua Saturnus immisericorditer
Secuit genitalia patris. Alii vero ferunt
Cereris ibi esse falcem messoriam:
Ceres enim aliquando eam terram inhabitavit,
Titanasque docuit segetem fertilem metere,
Macridem amans, & tum Drepanem vocatam
Fuisse Phæacum sacram nutrciem.

Ad quæ sic Scholiastes: Ἡ δὲ Κέρκυρα πρότερον μὲν Δρεπάνη ἐκαλεῖτο, εἶτα Σχερία. ἀποδίδωσι δὲ τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κερκυραίων πολιτείᾳ· φησὶ γὰρ τὴν Δήμητρα φοβουμένην, μὴ οἱ ἐκ τῆς Ἠπείρου ἀντικρὺ τῆς νήσου ταύτης ῥέοντες ποταμοί. Id est: *Cercyra prius quidem Drepane vocabatur, postea Scheria; reddit ejus causam Aristoteles in Cercyræorum rep, ait enim Cererem timentem, ne fluvii ab Epiro è regione fluentes*, & cætera, quæ supra ex Eustathio nuper adduximus. Addit idem Scholiastes de ea insula: Μακρὶς

ἢ ὠνομάσθη ἀπὸ Μακρίδος τῆς Διονύσου τροφοῦ· Κέρκυρα ἀπὸ Κερκύρας τῆς Ἀσώπου θυγατρός. Id eſt: *Macris autem nominata eſt à Macride, Bacchi nutrice. Cercyra à Cercyra Aſopi filia.* Hanc ultimam etymologiam, Cercyræ eyplicat Euſtathius. Ὅτι δὲ ἐρίβωλος καὶ ἄλλως, καὶ εὐδαίμων τῶν Φαιάκων αἱ ἱστορίαι λέγουσιν· ἡ δὲ κλῆσις τῶν Φαιάκων. ἀπό τινος ἐνδόξου Φαίακος· Κέρκυραν γὰρ φασὶ τὴν Ἀσωπίδα Ποσειδῶν ἀγαγὼν εἰς Σχερίαν, καὶ μιγεὶς ἔσχε παῖδα Φαίακα, ἐξ οὗ οἱ Φαίακες. Id eſt: *Quod autem fertilis ſit, & fœlix Phæcum hiſtoriæ dicunt. Appellatio autem Phæacum à quodam celebri Phæace orta eſt. Ajunt enim Cercyram Aſopi filiam Neptunum in Scheriam adduxiſe, & ex ejus cum ea concubitu genuiſſe Phæaca, à quo Phæaces.* Idem ait Diodorus lib. 1: Κέρκυρα δὲ ὑπὸ Ποσειδῶνος ἀπηνέχθη εἰς νῆσον, τὴν ἀπ' ἐκείνης Κέρκυραν ὠνομασθεῖσαν, ἐκ ταύτης καὶ Ποσειδῶνος, ἐγένετο Φαίαξ. Id eſt: *Cercyra à Neptuno avecta eſt in inſulam, quæ ab ea Cercyra nominata eſt, ex ea & Neptuno natus eſt Phæax.* Pauſanias in Corinthiacis, ubi de Aſopo Sicyoniæ fluvio ait: θυγατέρας δὲ αὐτοῦ γενέσθαι Φλιάσιοι φασὶ Κόρκυραν, καὶ Αἴγιναν, καὶ Θήβην· ἀπὸ μὲν δὴ Κορκύρας καὶ Αἰγίνης τὰς νήσους Σχερίαν καὶ Οἰνώνην καλουμένας μετωνομασθῆναι. Id eſt: *Ejus filias fuiſſe Phliaſii dicunt Corcyram, & Æginam, & Thebam, & a Corcyra & Ægina inſulas, Scheriam & Oenonen vocatas, nomen mutaviſſe.* Stephanus: Σχερία ἡ Φαιακία, & eandem fabulam, quam ſupra ex Euſtathio & Apollonii Scholiaſte, qui Ariſtotelem citant, deſcripſimus, narrat: & rurſus in Φαίαξ Hellanicum citat dicentem Ἱερειῶν primo: Φαίαξ ὁ Ποσειδῶνος καὶ Κερκύρας τῆς Ἀσωπίδος, ἀφ' ἧς ἡ νῆσος Κέρκυρα ἐκλήθη, τὸ πρὶν Δρεπάνη καὶ Σχερία κληθεῖσα. Id eſt: *Phæax Neptuno & Cercyræ Aſopida filius, à qua Cercyra inſula, prius Drepane, Scheria vocata eſt.* Mirum certe eſt in fabula tot autores

tores conſentire. Argos etiam vocatam fuiſſe dixit Euſtathius ad Periegetem verſu 494. Sunt etiam, qui ex Apollonio ſupra laudato volunt, eam inſulam Cerauniam vocatam fuiſſe, ſed male, nam in loco Apollonii Κεραυνίῃ debet legi cum ι ſubſcripto, ut referatur ad ἁλὶ, non ad νῆσος. Et vocavit Ceraunium mare ob adjacentes Ceraunios montes, quod addidit, ut ſitum declararet ejus inſulæ, de qua loqui incipiebat. Sed ſupradictis non conſentit Conon, qui cenſet eam tum demum vocatam fuiſſe Cercyram, poſtquam eam Corinthii occupaverunt. Ὕστερον δὲ (ait) ἐπῴκησαν αὐτὴν μοῖρα Κορινθίων, καὶ τότε ὄνομα εἰς Κερκύραν μετέβαλε. Id eſt: *Poſtea autem eam inhabitavit portio quædam Corinthiorum, & tunc nomen mutavit in Cercyram.* Quod verius mihi videtur, & ſic explodenda foret fabula de filio Aſopi. Sic ea inſula diverſis temporibus nomen mutavit, & vocata eſt olim *Macris*, poſtea *Drepane*, & *Phæacia*, & *Cercyra*, & *Corcyra*. Sed poſterioribus ſeculis nomen rurſus mutavit, & vocata eſt Κορυφὼ, & initio quidem non tota inſula, ſed urbis Acropolis biceps. Nam vox Κορυφὼ dualis, duas ſummitates ſignificat.) Audi Nicetam lib. 2. ſtatim ab initio: ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ διεσκοπεῖτο πῶς ἂν τοὺς Σικελοὺς μετελεύσεται, δίκην πραξάμενος ὧν ἀπανθρώπως εἰς Ῥωμαίους ἔπραξαν, τήν τε Κερκυραίων ἄκραν, ἣ νῦν ἐπικέκληται Κορυφὼ, τῆς ἐκ τούτων ἀπαλλάξει φρουρᾶς. Id eſt: *Imperator Manuel animo agitabat, quomodo Siculos ulciſceretur, & vindictam faceret eorum, quæ inhumane in Romanos fecerant, & Corcyræorum caſtellum, quod nunc vocatur Corypho, a præſidio eorum liberaret.* Sed hæc caſtelli appellatio paulatim in totam urbem prævaluit, & eo nomine Anna Comnena urbem Corcyram vocat Alexiad. lib. 1. ubi de Roberto Guiſcardo ſic ait: Μεταξὺ δὲ τοῦ πρὸς τὸ Δυῤῥάχιον κατάπλου τὴν τε Κορυφὼ

ρυφῶ πόλιν ὀχυρωτάτην, καὶ ἄλλα τὰ ἡμέτερα φρούρια ἐξ ἀποστολῆς κατέσχε. Id est: *Interim autem, dum Dyrrachium versus vela facit, Corypho urbem munitissimam, aliasque arces nostras, missis nunciis, obtinuit.* Et lib. 6: Ὡς δὲ ἡ Κορυφὼ, προκαταληφθεῖσα παρ' αὐτοῦ αὖθις ἀπεστάτησε, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὸ Βόθρεντον καταλιπὼν, μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κορυφώ. Id est: *Cum autem Corypho, prius occupata, rursus defecisset, filios suos Buthroti relinquens, cum universa classe Corypho petiit.* Id nomen, ut dixi, innuit duas summitates habuisse eam arcem, nam Κόρυφος, apud Hesychium interpretatur κόρυμβος γυναικεῖος, *summitas capillorum fœminæ.* Et Κορυφὼ dualis, duos apices significat, & ita esse asserit Niger, an ex visu nescio: ait autem lib. xi: *& oppidum, quod Corfu dicitur, in peninsula in alta petra, duas habens arces.* Id nomen postea totam insulam occupavit, quæ pluraliter, aliquantum abbreviata voce, Κορφοὶ nominatur à Michaëlis nepote Duca, in brevi Chronico, ad finem, his verbis: Τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ τὸ παρελθὸν ἐγένετο λοιμικὴ νόσος πανκόσμιος, κυρίως δὲ εἰς τὴν Κρήτην, εἰς τὴν Ῥόδον, εἰς τοὺς Κορφοὺς, εἰς τὴν Ζάκυνθον, εἰς τὴν Ἄρταν, εἰς τὰ Ἰωαννίνα. Id est: *Eodem anno & præterito, pestilens morbus grassatus est per totum orbem, præcipue vero, in Cretam, in Rhodum, in Corphos, in Zacynthum, in Artam, in Joannina* &c. Sic paulatim nomen insula ab accusativo Κορφοὺς, quod Latine *Corfus*, in hodiernum nomen *Corfu* desiit: quo nomine nunc non solum ab Italis, sed ab omnibus Europæis appellatur. Ea insula ab antiquissima memoria Cereri dicata fuit, & jam à titanum tempore, ut ex Apollonio paulo supra probavimus. In Anthologiæ tamen lib. 1. cap. 35. extat epigramma Julii Polyæni, ubi legitur

Ζεῦ Σχερίης ἐφέπων ἱερὸν πέδον. ---- Id est:
Jupiter qui Scheriæ regis sacrum campum.

 Scili-

Scilicet, ut credo, ob templum Jovis Caſſiopæi in extremitate inſulæ boreali poſiti, de quo poſtea dicemus. Junonis etiam celebre templum habebat, quod ex Thucydide lib. 2. diſcimus, ubi narrat, legatos Epidamniorum, ad Corcyrenſes miſſos, ut eos juvarent in bello, contra barbaros, qui eos infeſtabant, Epidamniorum exulibus juncti, & ait: Ἱκέται καθεζόμενοι ἐς τὸ Ἡραῖον ἐδέοντο. Id eſt: *Suplices ſedentes in templo Junonis, orabant.* Quod innuit, fuiſſe id templum inter alias ſanctiſſimum, & cujus religione præcipue cives tenebantur. Sed id templum non in ipſa urbe fuiſſe ſuſpicor, ſed juxta urbem in promontorio, de quo infra. Extenditur ea inſula à ſeptentrione, & occidente ad meridiem & orientem per quadraginta milliaria Italica, ſi fides Bordonio. Id ſpacium à Strabone deſignatur per loca in continente, quibus reſpondent & oppoſitæ ſunt duæ inſulæ extremitates, ſic enim ait lib. 7. Καὶ μετὰ ταῦτα Ὄγχισμος λιμὴν ἄλλος, καθ' ὃν τὰ δυσμικὰ ἄκρα τῆς Κερκυραίας ἀντίκειται. Id eſt: *Et poſtea Onciſmus portus alius, verſus quem occidentalia promontoria Corcyræa oppoſita ſunt.* Et paulo poſt: Καὶ τὰ Σύβοτα· εἰσὶ δὲ νησίδες τὰ Σύβοτα τῆς μὲν Ἠπείρου μικρὸν ἀπέχουσαι, κατὰ δὲ τὸ ἑῷον ἄκρον τῆς Κερκυραίας, τὴν Λευκίμμην κείμεναι. Id eſt: *Et Sybota. Sunt autem Sybota parvæ inſulæ, paulum ab Epiro diſtantes, ex adverſo orientalis promontorii Corcyræi, quod Leucimna vocatur, ſitæ.* De iis inſulis paulo poſt dicendum erit. Illud orientale promontorium olim Leucimna vocabatur, cujus, præter Strabonem, teſtis Thucydides lib. 1: Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οἱ Κερκυραῖοι τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῇ Λευκίμνῃ τῆς Κερκύρας ἀκρωτηρίῳ. Id eſt: *Corcyræi, cum poſt Naumachiam tropæum ſtatuiſſent in Leucimna Corcyræ promontorio.* Et ſic apud Ptolemæum tab. Europæ 10. cap. 14. ubi male Λευκίμμα, pro Λευκίμνα legitur.

legitur. Id ab albedine littoris & crepidinum procul dubio dicebatur: nam etiam hodie ab Italis *Cabo Bianco* vocatur. In hac voce emendandus Plinius, cujus exſcriptor peſſime erravit, dum lib. 4. cap. 12. ſcripſit, ubi de Corcyra loquitur: *Ante Leucadiam Sybota*, ubi ſine dubio reſcribi oportet: *Ante Leucimnam*. Error manavit ex eo, quod ſtatim ſequitur: *Inter Leucadiam & Achaïam permultæ*. Nam *Ante Leucimnam* Græce exprimeretur, ἄντιον Λευκίμνης. Occidentale promontorium, quod τὰ δυσμικὰ ἄκρα vocat Strabo, à Ptolemæo *Caſſiope* notatur: Κασσιόπη πόλις ϗ ἄκρα. Id eſt: *Caſſiope urbs & promontorium*. Plinius oppidum vocat lib. 4. cap. 12: *Cum urbe ejuſdem nominis Corcyra, liberæ civitatis, & oppido Caſſiope, temploque Caſſii Jovis paſſus* XCVII. *in longitudinem patens*: qui locus videtur ſe male habere; melius haberet, ſi legeretur. *Libera civitate*, & *patente*: nam *patens*, ad vocem *urbs* referri non poteſt, ſed ad *templo*. Portum fuiſſe, ex ipſo nomine patet; nam, ut ſupra notavimus, Κασίου ὀπὴ *Caſii foramen*, portum & ſinum maris in terram ſe inſinuantis, & quaſi eam perforantis, ſignificat: ſed ex Cicerone etiam in Epiſtola ad Tironem lib. 16. epiſt. ad famil. epiſt. 8. id probatur. *Ad duodecimum Cal. Decemb. à portu Corcyræorum Caſſiopem ſtadia* CXX. *proceſſimus, ibi retenti ventis ſumus, uſque ad* IX. *Calend. Interea qui cupide profecti ſunt multi naufragia fecerunt*. Nam quando à ventis naufragia facientibus ſecurus ibi tres dies manſit, donec deſæviret tempeſtas, ſequitur, navem, quæ Ciceronem vehebat, fuiſſe in portu. Sed & hodie etiam in Corcyræ tabula ſatis exacta, quam in ſuo Theſauro inſeruit Ortelius, portus ibi depingitur cum titulo, *Porto di Caſopo*, cum oppido in portus intimo receſſu, quod dicitur *Santa Maria di Caſopo*: & ſic à Moletio vocatur, teſte

Ortelio. Distantia ab urbe Corcyra, quæ à Cicerone ponitur, bene concordat cum ea tabula, & cum Bordonii calculo; nam si tota insula habet in longitudine quadraginta milliaria Italica, ut Bordonius asserit, quod spatium stadia 320. valet. A Casopo vero insulæ extremo ad urbem Corcyram numerantur à Cicerone 120. stadia, restat, ut ab ea urbe ad Leucimnam aliam insulæ extremitatem numerari debeant stadia 200, quod optime cum tabula convenit. Scylax eam insulam juxta Chaoniam ponit: Κατὰ δὲ Χαονίαν νῆσος ἐστὶ Κόρκυρα. Id est: *Juxta* vel *secundum Chaoniam est insula Corcyra.* Addit autem: Ἐπιβάλλει δὲ ἡ Κόρκυρα καὶ ἐπὶ τῆς Θεσπρωτίας πλεῖον, ἢ ἐπὶ τῆς Χαονίας. Id est: *Cadit vero Corcyra magis secundum Thesprotiam, quam secundum Chaoniam.* At Scymnus recentior, Thesprotiæ totam tribuit, versu 445. Κέρκυρα νῆσος δ᾽ ἐστὶ κατὰ Θεσπρωτίαν. Id est: *Cercyra insula est secundum Thesprotiam.* Conon eam ponit, παρὰ τὸν Ἰόνιον πόντον Σχερία νῆσος, οὐχ ἑκὰς οὖσα τῆς Ἠπείρου, καὶ τῶν Κεραυνίων ὀρῶν. Id est: *Ad Joninm pontum Scheria insula, non longe ab Epiro, & Cerauniis montibus.* Polybius apud Strabonem eam ponit à Leucade stadia 700, & totidem ab Acrocerauniis, & totidem ab Japygia extrema, quæ mensuræ satis conveniunt cum hodiernis tabulis, nisi quod Japygia longius distet. Paulus Æmilius certe apud Plutarchum, dum fœlicitatem, qua usus fuerat in expeditione contra Perseum, narrat, ait: Μιᾷ μὲν ἡμέρᾳ τὸ Ἰόνιον ἀπὸ Βρεντεσίου περάσας εἰς Κέρκυραν κατήχθην. Id est: *Una quidem die Jonium mare à Brundysio, transfretans Cercyram adveni*, vento scilicèt secundante. Et id, ut rarum, notat, scilicet quadraginta Leucas Gallicas, aut circiter, una die confecerat, vel plus. At Plinius id spatium contrahit, nam eam ab Acrocerauniis distare ait milliaria 500 tantum, quod multum recedit à Polybii calculo,

quæ

quæ fere duplo major eſt: item à Buthroto diſtare ait milliaria 12. ſcilicet ab urbe, nam à continente minore ſpacio recedit. Et ſi bene Maginus eam inſulam deſcripſit, aliter ſe res habet, ſic enim ille: *Corcyra olim Scheria, & Phæacia, nunc Corphu, diſtat ab Epiro duobus miliaribus, ubi propius; producitur ab occaſu in ortum 54 milliaria: lata 24: à ſeptentrione plana, à meridie alpeſtris, & importuoſa. In ea fluvii non ſunt, ſed lacus, ceu fons, qui Cardachi dicitur, duobus milliaribus in circuitu patens.* Hæc Maginus curioſus ſatis Geographus, qui Patavinus cum eſſet, ſub Venetorum imperio vivebat, commode potuerat eam inſulam luſtrare oculis, & paſſibus menſurare, ideo in eo præferrem ejus fidem. Tabula, quam poſuit Ortelius in ſuo Theſauro, fluvios tres aut quatuor nobis exhibet; ſed tam breves & exiles, ut eos pro fluviis non habuerit Maginus, ſed pro rivulis nullius nominis, & ideo ſine fluviis eſſe Corcyram ſcripſit. Qui primi & ab antiquiſſima memoria eam inſulam incoluere, ſi fides Apollonio, fuerunt Titanes, quos Ceres agriculturam docuit, & meſſoriis falcibus uti. Locum illum Apollonii ſupra adduximus. Et ideo Saturnus, unus ex Titanum numero, ibi fingitur patri Cœlo genitalia falce ſecuiſſe, & in ea inſula falcem, qua uſus fuerat, depoſuiſſe. Ex eorum progenie videtur natus *Phæax*, à quo Phæaces dicti ſunt: nam eos à Diis ortos fuiſſe ait doctiſſimus Apollonii Scholiaſtes, ad verſus ſupra citatos: ἐςὶ ᾗ τὶς πρθμοῖο &c. ubi commentatur. Ταύτην Φαίακες κατῴκουν, ἀπὸ θεῶν ὄντες τὸ γένος. Id eſt: *Eam Phæaces habitaverunt, ad Deos genus referentes.* Poſt Phæacas, quos autochthonas, id eſt, indigenas, vocat Conon apud Photium, Corinthii eam occupavere, ut quidam volunt, nulla alterius populi mentione facta. Plutarchus tamen in Quæſtionibus Græcis, XI.

quæstione, sic ait: Ἐρετριεῖς Κέρκυραν τὴν νῆσον κατῴκουν. Χαρικράτους δὲ πλεύσαντος ἐκ Κορίνθου μετὰ δυνάμεως, καὶ τῷ πολέμῳ κρατοῦντος, ἐμβάντες εἰς τὰς ναῦς οἱ Ἐρετριεῖς ἀπέπλευσαν οἴκαδε. Id est: *Eretrienses Cercyram insulam habitabant. Charicrate vero cum copiis Corintho navibus adveniente & bello victore, Eretrienses naves suas conscendentes, domum reversi sunt.* De eo negotio solus, credo, Plutarchus inter antiquos mentionem fecerat, nec mirum, nam ex ejus narratione colligitur, Eretrienses non diu eam insulam incoluisse, sed eosdem ipsos, qui insulam occupaverant, à Corinthiis pulsos fuisse; & ideo eorum memoria in insula non manserat. Sed Corinthii, qui, colonis missis, eam firmiter & per plures generationes possederant, soli ab autoribus memorati sunt; utpote qui Corcyram urbem condiderant, & ita Corinthus Corcyræ metropolis erat, & Corcyræi Corinthiorum ἄποικοι *coloni* censebantur, ut apud Thucydidem libro 1. videre est, qui fuse de eo negotio dixit, & apud Apollonii doctum Scholiastem ad versum 494. ubi ait: Κορινθίων δ' ἐστὶ κτίσμα ἡ Κέρκυρα. Id est: *Corinthiorum opus est Corcyra.* Sed id de urbe est intelligendum, quam tamen Homerus describit graphice, & jam tempore Trojani belli extitisse clare ostendit Odyss. γ. versu 298. Sed non expresso Corcyræ nomine, sed πόλιν Φαιάκων *urbem Phæacum* simpliciter notat. Sed paulo supra versu 262. ejus accessum describit, notis omnino convenientibus, his versibus:

> Αὐτὰρ ἐπὴν πόλιος ἐπιβήσομεν, ἣν πέρι πύργος
> Ὑψηλὸς, καλὸς δὲ λιμὴν ἑκάτερθε πόληος,
> Λεπτὴ δ' εἰσίθμη, νῆες δ' ὁδὸν ἀμφιέλισσαι
> Εἰρύαται. πᾶσιν γὰρ ἐπίστιον ἐστὶν ἑκάστῳ. Id est:
> *Sed postquam urbem accessuri eramus, circa quam*
> *turris*

Est

Est excelsa, pulcher vero portus est in utraque
Urbis parte, arctus autem introitus, naves
Vero ubique ad viam subductæ sunt, omnibus enim
mansio est unicuique.

Quæ urbi Corcyræ, & hoc etiam tempore, valde conveniunt, acceditur enim per Isthmum angustum inter duo maria, vel potius duos portus. Eustathius ad hæc verba, λεπτὴ δ' εἰσίθμη, sic ait: ἀρετὴ δὲ λιμένος καὶ ἡ λεπτὴ εἰσίθμη, τοῦτ' ἐστὶν, ἡ στενὴ δίοδος ἐς αὐτὸν, παρὰ τὸ εἰσιέναι γινομένη πλεονασμῷ τοῦ θ'. - Id est: *Est autem portus bona qualitas, arctus introitus, hoc est angustus in eum accessus: dicta vox ab* εἰσιέναι, *id est, introire, cum abundantia literæ.* θ'. Quibus verbis non videtur Eustathius bene cepisse Homeri sensum, & situm ejus usbis non novisse: Nam λεπτὴ εἰσίθμη, *arctus introitus*, debet intelligi, non de portus ostio, sed de introitu in urbem per angústum Isthmum, ceu terræ collum inter duos portus, quos Homerus ponit ab utroque urbis latere, & totius sermonis consequentia, & Nansicaa curru vecta, non vero navi, id evincit manifeste. Vox εἰσίθμη alibi non invenitur, & forte Homerus scripserat εἰσίσθμη, voce ab ἰσθμὸς deducta. De eadem urbe, & civium intestinis discordiis abunde Thucydides lib. 3. De ea etiám Xenophon Hellenic. 6. Ubi, postquam de Mnasippo Lacone & ejus classe, cujus milites insulam totam & prædia Corcyræorum omnia vastaverant, loquutus est, sic ait: Ἔπειτα δὲ καὶ κατεστρατοπεδεύσατο τῷ μὲν πεζῷ ἐπὶ λόφῳ, ἀπέχοντι τῆς πόλεως ὡς πέντε στάδια, πρὸ τῆς χώρας ὄντι, ὅπως ἀποτέμνοιτο ἐντεῦθεν, εἴ τις ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Κερκυραίων ἐξίοι, τὸ δὲ ναυτικὸν εἰς τὰ ἐπὶ θάτερα τῆς πόλεως κατεστρατοπέδευσεν. Id est: *Postea etiam castra posuit cum peditatu super clivo, distante quinque stadiis ab urbe, qui ante regionem situs erat, ut inde intercluderetur, si quis Corcyræorum in agros iret.*

Nava-

Navales vero copiæ ad alterum & oppositum latus urbis castra muniverant. Et ex hoc loco Xenophontis inducitur, unum solum iter & accessum à regione in urbem fuisse, quando sine circumvallatione accessus ab urbe ad agros, & ab agris ad urbem ab uno castrorum positu impediebatur. Jam ex loco Ciceronis supra citato didicimus, quantum spacium intercedebat inter urbem & portum Cassiopim, vel Cassopem dictum, in extremitate occidentali insulæ, scilicet stadia cxx. Ejus civitatis, quam liberam Plinius vocavit, vires non fuisse mediocres, patet ex Thucydidis narrationibus lib. 1. & 3. ex Diodoro etiam lib. 12. eas describere longum foret, & tædiosum scriptori, forte & lectori: ii autores passim inveniuntur, ad eos lectores remittere satius duco, nam in immensum cresceret noster labor, si longas illas ῥήσεις huic operi inserere vellem. Eam urbem munitissimam & in ardua rupe sitam obsidione cinxit Manuel Comnenus Imperator. Pauca ex Niceta, qui eam obsidionem narravit, excerpta ex lib. 2. tibi dabo, unde urbis situm cognoscere poteris, sic igitur ille: Ἔστι δὲ ἡ Κερκυραίων ἄκρα αἰγίλιψ πᾶσα καὶ ἀγχινεφής, ἑλικοειδὴς τὴν θέσιν, καὶ ὑψικόρυμβος, προσνενευκυῖα ἐς τὸ βάθιστον τῆς θαλάσσης, πέτραι δὲ περιερρώγεσαν αὐτὴν ἀμφίκρημνοι καὶ ἀπότομοι, τὸ δὲ ὕψος ὑπὲρ τὴν ᾀδομένην Ἄορνον, τείχη δὲ ἀρραγῆ τὴν πόλιν περιείληφε πᾶσαν, καὶ πύργων περιεστᾶσιν ὑψόματα. Id est: *Est autem Corcyræorum arx rupes aspera in nubes assurgens, tota amfractuosa ut spira & alto vertice, super mari profundo eminens, in id prospiciens, rupibus præruptis undique septa, & Aorno illa celebrata excelsior, muris validis autem undique cincta erat, & turribus munita altis.* Eam urbem undequaque mari cinctam probat idem autor paulo post, his verbis, de eodem Manuele in eadem obsidione: Ὁ δὲ βασιλεὺς ...... εἰς νῆα ἐνέβη τὴν στρατηγίδα.

καὶ κύ-

καὶ κύκλῳ τ̃ Κερκυραίων πᾶσαν καλωπιδικῶς, ὁι προσβάλλοι ἐπιμελῶς κατεσκέπτετο. Id est: *Rex vero navem prætoriam conſcendit, & circum circa Corcyræorum urbem perluſtrans curioſe, qua parte eam aggredi deberet conſideravit.* Eam igitur Manuel vi expugnare non potuit, ſed longa obſidione, deficientibus alimentis obſeſſorum, obtinuit, ut narrat idem autor Tam munita ex natura ſitus urbs, tamen ſponte derelicta fuit ab Antonianis militibus, & Octavius Cæſar eam ſine labore ſibi ſubjecit, quod narrat Dio lib. 50, his verbis de Octavio: Τὸν τὸ πεζὸν ὑπὸ τὰ ὄρη τὰ Κεραύνια ἐκβιβάσας ἐκεῖσε ἔπεμψε, καὶ αὐτὸς τ̃ ναυσὶ τὴν Κέρκυραν ἐκλειφθεῖσαν ὑπὸ τ̃ ἐμφρουρόντων λαβὼν, ἐς τὸν λιμένα τὸν Γλυκὺν ὠνομασμένον κατέσχε. Id eſt: *Et cum pedeſtres copias ſub montibus Ceranniis expoſuiſſet, ibi eas miſit, ipſe vero cum claſſe Corcyram à præſidiariis derelictam cum cepiſſet, portam dulcem cognominatum occupavit.* Sed talia militiæ flagitia, in bellis civilibus præſertim, aliquando committuntur. Eam urbem ſub Græcis Imperatoribus metropolitanam dignitatem obtinuiſſe, teſtis eſt catalogus metropolitarum ſedium, qui extat ad calcem Codini editus, & ibi in primo quidem catalogo Sedem 73. obtinet: Sed in neutro genere pluraliter ſcribitur ejus nomen τὰ Κέρκυρα. At mutato ſedium ordine ab Andronico Palæologo in ſecundo catalogo, multo inferius collocata, ea ſedes in numerum 89. rejecta eſt: Ο' Κερκύρων. ά ογ'. ὄντα, π θ'. γεγόνασιν. Id eſt: *Corcyræorum, quæ cum 73. eſſent, 84. facta ſunt.* Duos portus habuit ea urbs, ut ſupra Homerus nos docuit: horum unus olim dicebatur Ὑλλαϊκὸς *Hyllaïcus*, alter vero πρὸς ἀγορὰν *ad forum* à Thucydide dictus eſt lib. 3. & ſic diſtinguuntur ab eo in narratione pugnæ, quæ inter optimates & plebem facta fuit in ipſa urbe: Α'φικομένης δὲ νυκτὸς, ὁ μὲν δῆμος ἐς τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ μετέ-

τὰ μετέωρα τῆς πόλεως καταφεύγει, καὶ αὐτοῦ συλλεγεὶς ἱδρύθη, καὶ τὸν Ὑλλαϊκὸν λιμένα εἶχον. Οἱ δὲ τήν τε ἀγορὰν κατέλαβον, οὗπερ οἱ πολλοὶ ᾤκουν αὐτῶν, καὶ τὸν λιμένα τὸν πρὸς αὐτὴν, καὶ πρὸς τὴν Ἤπειρον. Id est: *Nocte vero ingruente plebs in acropolim & urbis excelsiora aufugit, & ibi confertus consedit, & portum Hyllaïcum habebat: alii vero forum occupaverunt, ubi multi eorum habitabant, & portum, qui ad forum & Epirum spectat.* Ex hoc loco, ut nec ex tabulis, non colligitur, quisnam portus fuerit Hyllaïcus; & quis ad forum dictus fuerat, viderint Venetiani, qui ea urbe nunc potiuntur, & si quis inter eos geographica curat: nam in tabulis portus ambo videntur Epirum spectare. Ideo disquisitionem eam iis, qui eos portus & ipsam urbem viderint & consideraverint, lubens relinquo, & ad alias insulæ partes propero. In occidentali parte insulæ, aliquantulum ad septentrionem tendente, fuit olim Κασσιόπης civitas celebris satis cum portu, eam Ptolemæus notavit tab. 10. forte etiam de ea Cicero lib. 16. epist. ad famil. epist. 9. Dixi forte, ne forte dixerit de altera Cassiope, quæ in Epiro fuit, de qua supra suo loco diximus. In ea voce Niger corrigendus, male enim apud eum legitur *Cassiopolim*, & si ita scripsit male legebat apud Ptolemæum Κασσιόπολις pro Κασσιόπη πόλις. Moletius eam vocat *Santa Maria di Cassopo*, & sic hodie vocari audio.

Post Cassiopem Ptychiam urbem recenset Niger, quam ponit in littore inter Cassiopem & Corcyram urbem: sed ibi sunt tenebræ, nec satis dilucide suam explicat sententiam. Mappa Corcyræ insulæ, quæ curiose exarata videtur, Pagiopolim in peninsula ponit ad orientem civitatis Corfu: At Niger suam Ptychiam ait nunc vocari Palopolis, quæ forte eadem est, cum Ortelii Pagiopoli, & forte utrobique legendum *Palæopolis*.

Itaque

Itaque non concordant inter ſe mappa ab Ortelio publicata & Nigri deſcriptio, litem dirimere poterunt ii, qui ea loca pervagarunt.

Λευκίμνη ἄκρα ſecundum Thucydidem, Λευκίμμη, Straboni, & Λευκίμμα. Ptolemæo, promontorium eſt, vel ut cenſet Niger, & non ſine ratione, promontoria duo. Nam in tabula Ortelii *Cabo Bianco* notatur ad inſulæ cornu, quod magis ad meridiem & mare apertum vergit, & ex nomine bene concluditur, eſſe vel Λευκίμνην ἄκραν, vel ejus partem: at ex Thucydidis narratione colligitur, Λευκίμνην vocatum fuiſſe alterum ejus promontorii cornu, quod ſpectat Epirum & Sybota, ubi Corcyrenſes locarunt trophæum, ob victoriam contra Corinthios partam, qui inter Actium & Leucimnam pugnata fuit, quod cornu hodie *Laſcamo* vocatur, voce à *Leucimma* aliquantum detorta: itaque totus ille tractus littoris, quod mare & meridiem ſpectat uſque à *Laſcamo* ad *Cabo Bianco*, nullo ſinu ſeparatus, Λευκίμνη vel Λευκίμμα ob albedinem crepidinum vocabatur.

Ἀμφίπαγον ἄκρα habet Ptolemæus, quod promontorium ponit ad partem inſulæ, quæ mare apertum ſpectat, item aliud Phalaconon, quæ non notantur in tabula Ortelii. Niger Amphipygum habet: ſed videtur id ponere in altero latere inſulæ verſus Epirum: hoc promontorium vocat Ἀμφίπολιν Buondelmontius nondum editus, in ſummitate cujus ponit caſtellum *Sancti Angeli*, & prope portum & rivulum deſcribit. Ideo Nigro fidem derogant Ptolemæus, & Buondelmontius inſulæ αὐτόπτης. Sunt plures nullius nominis inſulæ circa ea littora, ſed quas memoratu indignas indicavit Strabo lib. 10. Ideo non eſt operæ pretium in iis immorari.

At de Ptychia inſula non tacendum, Thucydides

enim eam nobilitavit lib. 4. ubi de victoria Atheniensium & clade eorum & Corcyræorum, qui Istonem montem occupaverant, hæc ait: ξυνέβησαν, ὥστε τοὺς μὲν ἐπικούρους παραδοῦναι· περὶ δὲ σφῶν τὰ ὅπλα παραδόντων τὸν Ἀθηναίων δῆμον διαγνῶναι. καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν νῆσον οἱ στρατηγοὶ τὴν Πτυχίαν εἰς φυλακὴν διεκόμισαν ὑποσπόνδους. Id est: *Pacti sunt, ut auxilares traderent: de se vero post tradita arma populus Atheniensium judicaret, & eos in insulam Ptychiam data fide duces transportarunt.* Inde colligitur, eam insulam fuisse Corcyræorum civitati vicinam, nec alia, ut puto, potest esse quam ea, quæ ad os portus Corfu civitatis præjacet, & nunc *insula Sancti Viti* vocatur. In Corcyra insula fuit etiam mons Ἰστώνη, *Istone* vocatus, cujus meminerunt Thucydides, Polyænus & Stephanus; sed hi duo ultimi omnia habent ex Thucydide, qui lib. 3. de exulibus Corcyræis hoc ait: Ὕστερον δὲ οἱ φεύγοντες τῶν Κερκυραίων . . . . . τείχη τε λαβόντες, ἃ ἦν ἐν τῇ Ἠπείρῳ ἐκράτουν τῆς πέραν οἰκείας γῆς, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁρμώμενοι, ἐλήϊζον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ . . . . καὶ ὡς οὐδὲν αὐτοῖς ἐπεδίδοσο, ὕστερον χρόνῳ πλοῖα καὶ ἐπικούρους παρασκευασάμενοι, διέβησαν εἰς τὴν νῆσον ἑξακόσιοι, μάλιστα οἱ πάντες καὶ τὰ πλοῖα ἐμπρήσαντες, ὅπως ἀπόγνοια ᾖ τοῦ ἄλλοθι ἢ κρατεῖν τῆς γῆς ἀναβάντες ἐς τὸ ὄρος τὴν Ἰστώνην, τεῖχος ἐνοικοδομησάμενοι, ἔφθειρον τοὺς ἐν τῇ πόλει. Id est: *Postea exules Corcyræi, castella quæ in continente erant, occupantes terram eorum, quæ ultra mare erat possederunt, & inde prædabantur eos, qui insulam habitabant. . . . . At quum nihil profecissent, aliquo tempore postea naves & auxiliares copias cum præparassent, in insulam transfretarunt circiter sexcenti, atque incensis navibus, ut desperarent de omni alia re præter quam de occupanda ea terra, ascendentes in montem Istonem & munitionem ædificantes, urbis cives male multabant.* Et rursus lib. 4. de eodem negotio, & de ducibus Atheniensibus

ſibus Eurymedonte & Sophocle ait: Ἀφικόμενοι ἐς Κέρκυραν, ἐστράτευσαν μετὰ τῶν ἐκ τῆς πόλεως, ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ ὄρει τῆς Ἰστώνης Κερκυραίων καθιδρυμένους, οἳ τότε μετὰ τὴν στάσιν διαβάντες ἐκράτουν τῆς γῆς....... προσβαλόντες δὲ τὸ μὲν τείχισμα εἷλον. οἱ δὲ ἄνδρες καταπεφευγότες ἀθρόοι πρὸς μετέωρόν τι ξυνέβησαν. Id eſt: *Cum veniſſent Corcyram, bellum intulerant iis, qui erant in urbe conjuncti iis Corcyræis, qui Iſtonem montem inſederant, qui poſt ſeditionem cum transfretaſſent, terræ domini facti fuerant........ invecti munitionem expugnaverunt, viri vero fugientes in locum quendam editum ſe receperunt, & pepigerunt, &c.* Ex his duobus locis colligimus, munitionem illam non fuiſſe in ſummo monte, quando locus erat quidam edi-tior. Sed tamen in ipſo monte, qui quidem non erat longe à civitate, nude colligo, fuiſſe in parte montis, qui nunc ab Italis vocatur *Falario monte*, & in parte, quæ planitiem & urbem ſpectat, vel in monte ubi nunc *Sant Angelo* caſtellum notatur. Extat in bibliotheca Thuanæa Pariſiis, codex manuſcriptus de inſulis Archipelagi, autore Chriſtophoro Buondelmontio, in quo videtur Corcyræ inſulæ tabula, non elegans quidem, ſed à viro αὐτόπτῃ, id eſt, *Qui præſens viderat*, exarata, in qua notatur mons *Falarius* ad occidentalem & ſeptentrionalem inſulæ partem, & ad meridionalem, alia montis catena ſine nomine, in cujus parte boreali *Sant Angelo*, oppidum ceu caſtellum notatur, non multum à ruinis urbis antiquæ diſtans, de quo ſic ait autor. *In Amphipoli vero promontorio oppidum Sancti angeli altiſſimum erigitur, quod à longe nautæ proſpectant, ab oriente uſque Corfu & ultra; ex parte Trionis planities amœna & multarum habitata gentium ampliatur, & in ea olim Cercyra urbs deleta cernitur torniamentiſque columnis ampliata, Phalarius mons altiſſimus ab ea videtur, qui Dodonem ſylvam in*

terra conſpicit. Hæc licet barbare admodum enunciata, aliquid tamen nos docent, ſed erravit, puto, dum ipſe putavit macerias illas & columnas, quas vidit, eſſe ruinas Corcyræorum urbis deletæ. Nam adhuc exiſtit in eodem promontorio bicipiti, ubi olim erat, ſed erant potius ut conjicio ruinæ templi Junonis, de quo ex Thucydide diximus ſupra, nam urbem non fuiſſe in plano ſitam multis autoritatibus probavimus. An eæ ruinæ & columnæ etiam hodie extent, videant Veneti, qui in ea inſula dominantur. De Phalario illo monte, ſic pergit Buondelmontius barbariſans. *In radicibus autem montis ejus ſcopulus eſt, quem ob ſimilitudinem Ulyſſis navem fuiſſe dixere vetuſti, prope vero Lancinnam promontorium Caſſiopis, mœnibus erectis & jam à privatis olim deſolata videtur, cujus in radicibus planicies, una cum infecta palude conſpicitur, à latere vero horum mœniorum eccleſia noſtri domini ab hominibus viſitatur multis, qui exauditi repatriantur hilares.* In quibus verbis hæc notanda videntur. Primo quod promontorium Lancinnam ponit prope Caſſiopem, de quo nullus antiquorum meminit: id non videtur poſſe eſſe aliud, quam illud, quod in extremitate inſulæ opponitur Onchiſmi vel Buthroti promontorio, & ibi mare coanguſtat & Euripum facit. Ejus nomen non inveni apud autores, & valde dubito ne falſus ſit Buondelmontius, & montem Leucimnam habens in animo natantem, male indiderit id nomen promontorio ſeptentrionali. Secundo, eccleſiam Domini noſtri vocat, quæ nunc Dominæ noſtræ dicata eſt, & *Santa Maria di Caſopo* nominatur, ſed quoniam eæ voces noſtri Domini per abbreviationem ſcriptæ ſunt, potuit exſcriptor in iis erraviſſe.

In eodem Epiri littore, verſus orientem, ſequuntur duæ inſulæ, quas Polybius lib. 2. Πάξȣς vocat. Sic etiam

Dio

Dio lib. 50. τῆς περὶ Πάξοις θαλάσσης. Plutarchus vero lib. de Oracul. defectu pluraliter quidem enunciavit: τὴν ναῦν διαφερομένην πλησίον γενέσθαι Πάξων. Paulo infra vero ait: φωνὴν ἀπὸ τῆς νήσου τῶν Πάξων ἀκουσθῆναι. Id est: *Navem huc illuc varie impulsam prope Paxos, advectam fuisse.* At paulo post: *Vocem auditam fuisse ab insula, quæ Paxis vocabatur.* Tanquam si una insula sola pluraliter, Paxis vocata fuisset. Sed Plinius lib. 4. aliter sentit, dum ait: *Ad Leucadiam Paxæ duæ, quinque millia discretæ à Corcyra.* Concinit Dominicus Niger, qui tam exacte eas describit, ut non dubium sit, quin eas ex proprio visu describat. Sic enim ait: *Ad ortum Leucadiam versus, Paxæ duæ.* Modo: *Paxa altera, quæ major est (nam* 10 *mill. pass. ambitur) forma quadrata, cujus orientalis pars petrosa est: vicus in campo & portus tutissimus; occidentalis vero plana vitibus & aliis domesticis arboribus frequens. Hæc insula quondam pars Corcyræ fuisse dicitur æstu maris abscissa* 10 *mill. pass. fere intervallo, à littore quindecim, cui ad auroram altera minor angusto discreta freto.* Hanc insularum topothesiam non habet ex Plinio, ut pleraque, & sane exacta satis & diligens est. Omnes recentes tabulæ duas insulas notant, quarum majori nomen *Pachsu* imponunt, minori vero *Antipachsu.* Eas Ptolemæus non novit, & loco earum in eadem longitudine & latitudine fere *Ericusam* ponit, multo ignobiliorem, sed id condonandum viro Ægyptio.

LIBER

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

De ACARNANIA.

Post Epirum in eodem tractu littoris, orientem versus, ultra os Ambracici sinus, prima occurrit *Acarnania*, quæ tempore Homeri videtur id nomen non habuisse, ejus enim mentionem non facit. Autor brevium Scholiorum ad versum 525. libri 1. Iliad.

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμαι. Id est:
Curetes præliabantur & Ætoli bellicosi.

Sic ait: Κουρῆτες, Ἀκαρνᾶνες οἱ ἐν Πλευρῶνι πόλει τῆς Αἰτωλίας οἰκοῦντες. Id est: *Acarnanes qui Pleuronem urbem Ætoliæ incolunt.* Et sic videtur Acarnaniam ultra Acheloum extendere contra ipsum Strabonem, qui Acheloum fluvium limitem Acarnaniæ facit, versus orientem & sic ait lib. 10. Αἰτωλοὶ μέν τοι νῦν, καὶ Ἀκαρνᾶνες ὁμοροῦσιν ἀλλήλοις μέσον ἔχοντες τὸν Ἀχέλωον ποταμόν .... Ἀκαρνᾶνες μὲν τὸ πρὸς ἑσπέραν μέρος ἔχοντες τοῦ ποταμοῦ, μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου. Id est: *Ætoli igitur & Acarnanes sibi invicem limitanei sunt, medium habentes Acheloum fluvium .... Acarnanes quidem partem ad occidentem fluvii habentes usque ad Ambracicum sinum.* At Herodotus in Europe, Acheloum fluere ait διὰ Ἀκαρνανίας, *per Acarnaniam*, quod innuere videtur tempore Homeri Acarnanas etiam habitasse Ad Homericum sensum suam notam accommodavit Didymus, ceu quisquis fuerit autor brevium Scholiorum supra citatus, qui Pleuronem urbem eis tribuit, quam tamen ait fuisse Ætoliæ, & sic videtur sibi contradicere. Sed distinguenda sunt tempora:

pora: ſcilicet Acarnanes Pleurona poſſidebant, tempore vero Didymi accenſebatur Ætoliæ, tempore vero Heroïco ante Trojanam expeditionem Teſthiadæ Ætoli Pleuronem poſſidebant, Calydonem Oeneadæ, ſi fides omnibus Tragicis. Itaque Acarnaniæ limites, ſecundum diverſa tempora, vel ampliati, vel coarctati ſunt. Sed eos ſecundum Geographi mentem ponimus ad occidentem ſinum Ambraciæ, ad orientem Acheloum amnem, ad meridiem mare Jonium dictum, ad ſeptentrionem vero Amphilochos & Agræos, addit enim idem Strabo lib. 10. Ὑπέρκειται δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ, καὶ τοῖς προσβορείοις μέρεσι, τῶν μὲν Ἀκαρνάνων Ἀμφίλοχοι, τούτων δὲ Δόλοπες, καὶ ἡ Πίνδος. Id eſt: *Supra Acarnanas in mediterraneo, & ſeptentrionem verſus, ſiti ſunt Amphilochi, ſupra hos vero Dolopes, & Pindus.* Et paulo poſt: Τὸ δὲ νότιον πλευρὸν τό, τε Ἀκαρνανικὸν ὁμοίως, καὶ τὸ Αἰτωλικὸν κλύζεται τῇ ποιούσῃ θαλάσσῃ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, εἰς ὃν ὁ Ἀχελῷος ποταμὸς ἐξίησιν, ὁρίζων τήν τε Αἰτωλῶν παραλίαν, καὶ τὴν Ἀκαρνανικήν. Id eſt: *Latus autem auſtrinum tam Acarnanicum quam Ætolicum, mari quod facit Corinthiacum ſinum, in quod Achelous fluvius exit, diſterminans Ætolorum littus & Acarnanum* (terminatur.) Sed ecce idem Strabo recantat, & aliter cenſet, & ultra Acheloum uſque ad Euenum Acarnaniam extendit, ſic enim lib. 8. Ἀπὸ δὲ Ἀχελώου ἐπὶ τὸν Εὔηνον Ἀκαρνᾶνές εἰσι, εἶθ' ἑξῆς ἐπὶ τὸ Ἀντίρριον Αἰτωλοί. Id eſt: *Ab Acheloo autem uſque ad Evenum Acarnanes ſunt, deinde ordine uſque ad Antirrhium Ætoli.* Unde patet ex diverſis autoribus, in eo diſſentientibus, ea quæ ſcripſit, Strabonem accepiſſe. Nempe prout alterutri prævaluerant, eam inter Acheloum & Euenum regionem ſibi vindicabant. Olim Acarnanes Ephyri dicebantur, ſi fides Heſychio, qui breviter ut ſolet: Ἐφύρους τοὺς Ἀκαρνᾶνας. An antequam Curetes dicerentur, an

Aa a poſt,

post, dubium est, solus enim est, qui de eo nomine mentionem fecerit. Idem etiam Epirum Nigram appellatam fuisse ait: sic Ἠπείροιο μελαίνης: A quo poëta id acceperit, non est dubium, nempe ex Homero qui Odyss. 7. vers. 97. & Odyss. φ. vers. 109. & Hymno in Bacchum vers. 22. eas voces habet. Sed ex iis locis non liquet, eum Acarnaniam intellexisse, aut etiam si intellexit, eam regionem nomine proprio, κυρίως sic appellasse. Nam ut arbitror apud eum ἠπείροιο μελαίνης, voces sunt significativæ, non appellativæ, & verti debent *Continentis Nigri*, quoniam terra è longo prospectu ab iis qui in mari aut insulis sunt apparet Nigra, præcipue si sylvosa fuerit. Non fuit ergo proprium Acarnaniæ nomen, sed epithetum continentis. Solus Ælianus appellative sumpsit lib. 13. cap. 19. Ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει (ait) κατὰ τὴν Λευκάταν, καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀκτίῳ θάλατταν, ἔνθα τοὶ καὶ τὴν χῶρον καλοῦσιν Ἤπειρον. Id est: *In Jonio mari prope Leucatan, & mare quod est ad Actium, ubi locum etiam Epirum vocant*, certum quendam locum non totam regionem vocatam, fuisse Epirum dicit: nec dubito, quin significativam vocem in appellativam ipse transtulerit.

At Ptolemæus ipsam Acarnaniam partem facit Epiri, Epirumque extendit usque ad Acheloum, μέχρι τῆς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ ἐκβολῆς. credo quod eo tempore, quo scribebat sub præside Epiri, erat etiam Acarnania comprehensa sub nomine Epirus, & ita Pancirollus in sua notitia Epirum extendit. Sed fatendum est, nullam aliam Græciæ provinciam, tam incertis limitibus notatam, & apud autores variis etiam nominibus appellatam fuisse. Testis Favorinus in voce Σειρῆνες, ubi sic ait: Σειρῆνες θυγατέρες γεγόνασι Τερψιχόρης μούσης, καὶ Ἀχελώου ποταμοῦ, μεταξὺ ῥέοντος τῆς Αἰτωλίας, καὶ ὀρκανίας (lege Ἀκαρνανίας) τῆς καὶ Ἀμβρακίας νῦν δὲ Νικοπόλεως. Id est: *Sirenes filiæ fuerunt Terpsi-*

Terpsicoræ musæ, & Acheloi fluvii, qui fluit inter Ætoliam & Acarnaniam, quæ & Ambracia, quæ nunc Nicopolis dicitur. Cum hoc Favorini loco concordat Tzetzes in iis quæ commentatus est ad vocem ἀρπυιόγονον apud Lycophronem versu 648. Nam ne verbum quidem mutatum. Acarnaniam olim habitasse Lelegas, testis fuit Aristoteles, quem citat Strabo lib. 7. pag. 321. Sed id si bene memini, jam supra notavimus, ubi de Lelegibus satis fuse tractavimus. Post eos etiam Teleboæ ibi incoluerunt. Sed eo tempore, ut puto, urbibus non frequentata fuit: Leleges enim gens vaga, & nullibi sedes fixas ponentes, condendis urbibus non dabant operam. Itaque nulla urbs in eo littore, nec Lelegum, nec Teleboarum fuisse dicitur. Eam regionem Thucydides ait nomen accepisse ab Acarnane Alcmæonis filio, & in eo morem Græcorum sequutus est, qui semper aliquem Heroëm nomen indidisse regioni cuilibet vel urbi asserunt, aliquando vero sæpe fingentes. Ejus regionis pars maritima à quodam Demageto vocatam fuisse Ἀκτὴν asserit Stephanus: quantum fidei mereatur ille Demagetus prorsus ignoro; nam de eo nihil inveni alibi. Sed puto id intelligi debere de Leucade, de qua Homerus Odyss. ω. versu 376. ait ex persona Laërtis:

οἷος Νήρικον εἷλον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον
Ἀκτὴν Ἠπείροιο Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων. Id est:

Qualis cum Nericum cepi bene ædificatum oppidulum,
Littus Epiri, cum Cephaleniis imperabam.

Ubi sic commentatur Eustathius: Νήρικον δὲ φασὶ τινὲς παρὰ τῷ ποιητῇ τὴν ὕστερον Λευκάδα, ἣν καὶ ὁ γεωγράφος ἀκτὴν Ἠπείρου λέγει, τῆς Ἀκαρνανίας οὖσαν ...... καὶ χερρόνησον φασὶ ποτὲ εἶναι, ἧς μέρος ἦν καὶ ὁ Νήρικος. Id est: *Nericum quidam volunt dici apud poëtam eam, quæ postea Leucas*

dicta est, quam Geographus Actam Epiri vocat, ad Acarnanas pertinentem ...... & ajunt, peninsulam quondam fuisse, cujus pars quædam erat Nericus. Sed de Leucade infra fusius suo loco. De Acarnania sic Scylax: Μετὰ δὲ Ἀμβρακίαν Ἀκαρνανία ἔθνος ἐστί· καὶ πρώτη πόλις αὐτόθι Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν, καὶ Εὔριπος, καὶ Οὐριτὸν ἐν τῷ Ἰκωνίῳ, καὶ ἔξω τοῦ Ἀνακτορικοῦ κόλπου, Ἀνακτόριον, καὶ λιμὴν Ἀκτὴ, καὶ πόλις Λευκὰς καὶ λιμήν. Id est: *Post Ambraciam, Acarnania regio est, & prima ejus civitas Argos Amphilochicum, & Euripus, & Uritum in Iconio, & extra sinum Anactoricum Anactorium, & portus Acta, & urbs Leucas cum portu.* Hunc locum, misere corruptum & male distinctum, tentabo saniorem reddere, & primum notandus est Scylacis ordo confusus satis & sine ordine. Nam primo ponit Argos Amphilochicum primam quæ occurrit urbem in Acarnania, quæ tamen ab aliis Ætoliæ accensetur. Sed id bene est, & satis bene procederet, si à septentrionali parte Acarnaniæ inciperet. Sed inde statim ad mare exterum & meridiem recurrit, & de Euripo loquitur, qui nullus alius esse potest, quam os sinus Ambraciæ, ab Argis Amphilochicis valde remotus, sed is est error Scylacis, cætera vero ex scriptorum. Nam quid foret Οὐριτὸν ἐν τῷ Ἰκονίῳ? legendum fide dubio censeo, ἱερὸν ἐν τῷ Ἀκτίῳ, sic enim veritas rei & ordo post Euripum postulat. Sequitur: *καὶ ἔξω τοῦ Ἀνακτορικοῦ κόλπου, Ἀνακτόριον καὶ λιμὴν Ἀκτὴ, καὶ πόλις Λευκὰς*, &c. quæ male distincta sic restituo, *καὶ εἴσω τοῦ Ἀνακτορικοῦ κόλπου Ἀνακτόριον, καὶ λιμὴν Ἀκτὴ καὶ πόλις Λευκὰς*, reposui *εἴσω intus* pro *ἔξω extra*, nam & ex aliis autoribus probatur Anactorium urbem fuisse interius ad sinum sitam, ex hoc loco etiam colligi potest. Nam si Anactorium fuisset extra sinum ad littus maris exteri situm; ab eo male denominasset eum Scylax Anactoricum. Nam ut ab Ambracia

bracia urbe vocabatur plerisque ille sinns Ambracicus, eo quod ad ejus littus sita erat Ambracia; sic à Scylace & paucis aliis, qui eum sequuti sunt, Anactoricum eum sinum vocarunt ab Anactorio, urbe ad ejus littus sita. Cæterum male ex Stephano colligunt, Actam fuisse urbem Acarnaniæ, est tantum littoris asperi & abrupti nomen, à quo templum Apollinis Actium vocatum est; & circa illud templum satis frequentatum, ad commoditatem commeantium, domus ædificatæ sunt. Totus locus non *Acta*, sed *Actium*, vocatus est: de iis locis infra in suo ordine. Apollodorus, satis prolixe de Alcmæone & ejus filiis Amphilocho & Acarnane historiam narrat, & ab iis regionibus data esse nomina asserit. Locus est prolixior, eum videsis lib. 3. Julius Solinus, in describendo Acarnaniæ situ emendatione indiget, ejus verba sunt cap. 13. *Acarnania, Aracyntho eminet, hanc ab Ætolia Pindus dividit, qui Acheloum parit.* Legendum ut veritas in verbis constet: *hanc ab Ætolia Achelous dividit, quem Pindus parit.* Nam aliter pugnaret Solinus contra omnes autores supra laudatos & ipsum Plinium, cujus est exscriptor perpetuus, qui lib. 4. cap. primo sic habet: *Amnis Achelous è Pindo fluens atque Acarnaniam ab Ætolia dividens.* Nihil ergo verius est nostra emendatione. Plutarchus certe in Pericle, cum iis sentire videtur, qui Acheloum volunt Acarnaniam ab Ætolia disterminare, dum sic ait: Ἐκ δὲ Ἀχαΐας φίλης οὔσης στρατιώτας ἀναλαβὼν εἰς τὰς τριήρεις, ἐπὶ τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον ἐκομίσθη τῷ στόλῳ καὶ παραπλεύσας τὸν Ἀχελῷον Ἀκαρνανίαν κατέδραμε. Id est: *Et cum ab Achaja amica regione milites accepisset, in triremibus ad continentem oppositam classe delatus est, & cum Acheloum præternavigasset, Acarnaniam incursitavit.* Sed ut jam dixi distinguenda sunt tempora. Nam prout altera gens prævaluit, ad

ſe traxit viciniam & limites ampliavit. T. Livius vero Acarnaniam olim fuiſſe Ætolis attributam innuit clare lib. 26. *Et Acarnanas quos ægre ferrent à corpore ſuo diremptos, reſtituturum ſe in antiquam formulam juris ac ditionis eorum* (promiſit:) de Philippo loquitur. De nominis etymo hæc ait Stephanus in Ἀκαρνανία. Χώρα κεχωρισμένη τῶν Κουρήτων πρὸς τῷ Ἀχελῴῳ. διὸ καλοῦνται οἱ μὲν κειρόμενοι Κουρῆτες· οἱ δὲ ἀκούρευτοι Ἀκαρνᾶνες· ἔνιοι δὲ ἔχειν ἀπὸ Ἥρωός τινος ἑκάτερον φῦλον, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Κουρίου τοὺς Κουρῆτας εἶναι φασὶν, οἱ δὲ θηλυστολοῦντας, ὡς αἱ κοῦραι τοὔνομα σχεῖν. Id eſt: *Regio ſeparata à Curetis, ad Acheloum: ideo vocantur ii qui tonſi ſunt Curetes, qui vero intenſi manent Acarnanes. Quidam vero volunt à Heroë quodam denominatam utramque gentem, quidam à monte Curio Curetas eſſe ajunt: alii quod puellarum more ſtolati erant, nomen habuiſſe.* A tonſione quidem Curetes dictos fuiſſe facile concederem, à privatione vero tonſuræ Acarnanas dictos fuiſſe, non facile crederem & mihi longe petita videtur hæc etymologia, licet Euſtathius ad Iliad. β. verſ. 539. eam repetat, ex hoc credo Stephani loco petitam. Eam regionem Dominicus Niger Ducatum ſive Deſpotatum appellari ſuo tempore dicebat, & Gregoras certe ejus regionis dominum Δεσπότην vocat lib. 8. cap. 8. Πεφόνευται (ait) πρὸς τοῦ ἀνεψιοῦ κόντου Κεφαλληνίας ὁ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων δεσπότης. Id eſt: *Occiſus eſt autem à ſuo conſanguineo comite Cephaleniæ Ætolorum & Acarnanum deſpota.* Et hæc quidem de regione, quæ eo quod littora ut plurimum aſpera habebat ἀκτὴ ἠπείροιο dicta eſt ab Homero. De hac Strabo: Τῆς Ἀκαρνανίας ἀκτὴν δέχεσθαι δεῖ. Id eſt: *Acarnaniæ littus abruptum intelligere oportet*, & à pluribus *Acta* appellata eſt, & non ſolum apud Græcos ἀκτὴ littus abruptum & cautibus aſperum ſignificabat, ſed etiam Latini, ut Maro

Æneid.

Æneid. 5. *actam secretam* dixit,pro parte littoris abrupta, ubi mulieres Trojanæ latebant. Sed in Bucolicis ecloga 2. dixit in *Actæo Aracyntho*, id est littorali: vel particulariter intellexit Acarnaniæ littus vel Ætoliæ. Nam *Aracynthus* mons, Acarnaniæ tribuitur à quibusdam, ab aliis Ætoliæ, eo quod de regione, ubi erat Aracynthus, semper bella & lites habuerant Acarnanes & Ætoli. Nec credendum est Servio, qui Thebanorum montem fuisse ait, id assumens sine autore.

CAPUT II.

De ACTIO.

Nunc ad urbes procedendum & celebres Acarnaniæ locos, & primum in littorali tractu statim ab Euripo, ceu ore sinus Ambraciæ occurrit Ἄκτιον Actium, ab Acta dictum, ubi fuit Apollinis templum jam olim celebre, de quo Thucydides, lib. 1. pag. 21. dum de prima pugna navali inter Corinthios & Corcyrenses sic ait: Ἐπειδὰν δὲ ἐγένοντο ἐν Ἀ[illegible] τῆς Ἀνακτορίας γῆς οὗ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐστὶν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμπρακικοῦ κόλπου. Id est: *Postquam autem fuerunt in Actio Anactoriæ terræ, ubi templum est Apollinis ad ipsum osAmpracici sinus.* Ex hoc loco discimus verum illius loci & templi situm, ad quem sic commentatur Scholiastes: Ἡ Ἀνακτορία γῆ τῆς ἠπείρου ἐστὶ δὲ τὸ Ἄκτιον λιμήν. Id est: *Anactoria terra Epiri est autem Actium portus.* Fuit & oppidum,ut infra dicetur. De Actio loquuti sunt post Thucydidem, Scylax, Strabo, Pausanias, Plutarchus, Ælianus, Ptolemæus, Dio, Constantinus, Stephanus, Zonaras: Latini vero M. Tullius, Mela, Plinius, Suetonius, Marcianus Capella, Dominicus Niger: Poëtæ ve-

tæ vero Virgilius, Ovidius, Propertius, Silius Italicus & alii. Scylacis locum nuper emendavimus, ubi de hoc Actio memineram: illuc recurrenendum. Portum fuisse tutum, colligitur ex Ciceronis epist. ad Familiar. lib. 16. epist. 9. *Leucadem inquit venimus ad octavum idus Novembres, ad septimum Actium, ibi propter tempestatem ad sextum idus morati sumus.* Strabo lib. 7. postquam de locis qui sunt ad sinistram introitus sinus Ambraciæ tractavit, sic ait: Οἰκοῦσι δὲ τοῖς μὲν ἐν δεξιᾷ εἰσπλέουσι τῶν Ἑλλήνων Ἀκαρνᾶνες· καὶ ἱερὸν τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος ἐνταῦθα· ἔστι πλησίον τοῦ στόματος λόφος τις, ἐφ' οὗ ὁ νεὼς, καὶ ὑπ' αὐτῷ πεδίον ἄλσος ἔχον καὶ νεώρια, ἐν οἷς ἀνέθηκε Καῖσαρ τὴν δεκανέαν ἀκροθίνιον ἀπὸ μονοκρότου μέχρι δεκήρους· ὑπὸ πυρὸς δὲ ἠφανίσθαι καὶ οἱ νεώσοικοι λέγονται καὶ τὰ πλοῖα. Id est: *Habitant autem ad dextram eorum qui navi introeunt Græci Acarnanes, & templum Apollinis Actii ibi est. Juxta os sinus clivus quidam, in quo est templum, & infra ipsum campus, ubi est lucus, & navalia, in quibus Cæsar dedicavit decem naves de præda, à nave unius ordinis, ad navem decem ordinum. Ajunt autem igne consumptas fuisse naves eas & navalia.* Idem Strabo lib. 10. ubi de littorali Acarnania & Ætolia tractat, sic ait: ἀπὸ γὰρ τοῦ στόματος ἀρξαμένοις καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πρῶτον ἐστὶν Ἀκαρνάνων χωρίον τὸ Ἄκτιον. Id est: *Nam ab ore incipientibus & sinu Ambracico primus occurrit locus Acarnaniæ Actium.* Addit: Ὁμωνύμως δὲ λέγεται τό τε ἱερὸν τοῦ Ἀκτίου Ἀπόλλωνος καὶ ἡ ἄκρα, ἡ ποιοῦσα τὸ στόμα τοῦ κόλπου, ἔχουσα καὶ λιμένα ἐκτός. Id est: *Idem vero nomen habent, & templum Apollinis Actii & promontorium quod facit os sinus, habens etiam portum exteriorem.* Ex hoc rursus loco verus templi situs satis colligitur, nec est opus, plures autorum locos inutiliter accumulare in eo argumento. Templum illud valde celebre & ab antiquo notum, sanctum, & inviolatum

perdiu

perdiu mansit: non potuit tamem effugere pyratarum vim & avaritiam. Sed eorum rapinas expertum est tempore Pompeji, ut in ejus vita ait Plutarchus: Τῶν τε ἀσύλων καὶ ἀβάτων πρότερον ἱερῶν ἐξέκοψαν τὸ Κλάριον......... τοῦ δὲ Ἀπόλλωνος τὸν ἐν Ἀκτίῳ καὶ Λευκάδι, &c. Id est: *Inviolatorum & intactorum templorum autem diripuerunt Clarium....... Apollinis vero quod in Actio & Leucade.* Celeberrimum postea factum est ob navalem inter Cæsarem & Antonium pugnam, quæ ante fauces Ambracici lacus & ad ipsum Actium pugnata est, quam fuse satis Plutarchus in Antonio, & Dio lib. 50. narrant, non equidem in omnibus concordes, sed satis in eo, quod ad Actium promontorium & ante fauces Ambracici lacus commissa fuit. Omnes illi antiqui ἱερὸν vocant, id est, *templum*, sive *sacrarium*, tamquam si solum templum ibi extasset nullo adjuncto oppido, & forte ita erat priscis illis temporibus. Sed postea, urbem ibi fuisse docet Mela lib. 2. cap. 3. *In Epiro* (ait) *nihil Ambracio sinu nobilius est: facit sinus, qui angustis faucibus, & quæ minus mille passibus pateant, grande pelagus admittit: faciunt urbes, quæ assidunt, Actium, Argia Amphilochis &c.* Ita etiam Virgil. lib. 3. Æneid.

Mox & Leucatæ nimbosa cacumina montis,
Et formidatus nautis aperitur Apollo,
Hunc petimus fessi & parvæ succedimus urbi.

Aperit Virgilius causam, cur de templo solo loquuti sint antiqui, scilicet templum erat celebre, urbs vero exigua, & templi appendix, seculo nempe Æneæ, sed postea, præcipue post pugnam Actiacam, Augusto favente, urbs magna & colonia facta est, quod nos docet Plinius lib. 4. cap. 1. *In ore ipso* (ait) *colonia Augusti Actium, cum templo Apollinis nobili.* Et inde credo sumpsit Marcianus Capella ea, quæ scripsit cap. de tertio Europæ sinu: *Post*

aliquot gentes etiam Actium colonia cum Apollinis templo. &c. Licet ea urbs colonia facta, & multis privilegiis ab Augusto ornata, non usque quaque fœlix fuit, sed & adversam fortunam possa est barbarorum incursionibus, ut videre est apud Mamertinum in Paneg. quem Juliano Imperatori dixit. Corrigendæ in ea voce tabulæ, ubi male Actia Nicopori: Legendum enim Actio Nicopoli. Castigandus etiam videtur Propertius, qui in carmine de pugna Actiaca lib. 3. eleg. 6. Actium Athamaniæ facere videtur.

Est Phœbi fugiens Athamana ad littora portus,
Qua sinus Joniæ murmura condit aquæ.

Et incassum excusare tentavi, sic turbato ordine construens. Est Phœbi portus, qua sinus Joniæ aquæ condit murmura, fugiens ad Athamana littora. Nam & illa constructio turbata admodum, videtur vim facere menti poëtæ, & ita construendo non foret extra culpam: nam sinus ille fugiens non accedit ad Athamaniam, quæ nunquam fuit littoralis, sed ad Amphilochos & Agræos, quos Athamanibus accensitos fuisse nuspiam legitur. Et Propertii tempore Athamanum gens defecerat, & eorum terra sub Epiri nomine comprehendebatur. Promontorium Actium olim vocatum, nunc *Cabo Figalo* ab Italis nautis vocatur, ut ait Pinetus ab Ortelio citatus, sed hodie ob munitionem, à Turcis in eo ad angustias oris sinus ædificatam, è regione alterius in opposito littore sitæ, *Dardanello* dicitur, nomine ab Hellesponticis munitionibus mutuato, quod jam supra notavi.

CAPUT III.

De ANACTORIO.

Poſt Actium in ipſo littore Ambracici ſinus ſitum erat *Anactorium*, quod tamen videtur negare Scylax, ſed ejus verba ſupra emendavimus, & pro ἔξω τοῦ Ἀνακτορικοῦ κόλπου, id eſt, *extra Anactoricum ſinum*, legendum eſſe εἴσω, id eſt, *intra*, docuimus, ſi quis tamen pugnet, Scymnus Chius dicit:

Ἐν τῇ παραλίᾳ δ' ἐστ' Ἀνακτόριον πόλις·
Ταύτην δ' Ἀκαρνᾶνες καὶ Κορίνθιοι
Ἀπῴκισαν· μετὰ ταῦτα δ' ἡ Ἀκαρνανία. Id eſt:
In littore ſitum eſt Anactorium civitas,
Eam autem incoluerunt Acarnanes & Corinthii.
Deinde ſequitur Acarnania.

Scias ſinum Ambracium eſſe mare, & Melam lib. 2. cap. 2. eum ſinum vocaſſe *grande Pelagus*, & ideo vox παραλία tam bene convenit terræ quam ille ſinus alluit, quam mari Jonio exteriori. In ea quæſtione nihil luminis habet Thucydides, nam pluribus in locis ait ſitum fuiſſe Anactorium ad os Ambracici ſinus, ſine ampliori declaratione, ſed litem decidit Strabo lib. 10. Τοῦ δ' ἱεροῦ τετταράκοντα μὲν σταδίους ἀπέχει τὸ Ἀνακτόριον ἐν τῷ κόλπῳ ἱδρυμένον. Id eſt: *A templo vero abeſt quadraginta ſtadia Anactorium, in ſinu ſitum.* Ad eam mentem etiam Plinius lib. 4. cap. 1. *In ſinu oppidum Ambracia, Moloſſorum flumina Aphas & Arachtus, civitas Anactoria......* Et paulo poſt: *Egreſſos ſinu Ambracio in Ionium excipit Leucadium littus, promontorium Leucates.* Vides lector Plinium in ipſo ſinu locare Anactorium, extra ſinum de eo non facere mentionem, ex alio etiam Strabonis loco evincitur, eam urbem non fuiſſe ad mare exterius: is eſt

libri decimi, ubi de urbe Strato Acarnaniæ metropoli ait: Κεῖται δὲ ὁ Στράτος κατὰ μέσην τὴν ἐξ Ἀλυσίας ὁδὸν εἰς Ἀνακτόριον. Id est: *Sita autem est Stratus ad medium viæ, quæ ducit Alysia Anactorium.* Alysia sita erat ad littus Jonii maris, non longe ab ore Acheloi in Acarnania, Stratus vero sita erat in mediterraneo ducentis stadiis distans ab ostio ejus fluvii, super quem sita erat, quod ait Strabo eodem libro: via igitur, quæ ab Alysia Anactorium ducebat, si Anactorium fuisset in eodem littore Jonici maris situm, in quo Alysia sita erat, non potuisset ad Stratum accedere à mari tam dissitum, in eo igitur nihil est dubii. In peninsula situm fuit non procul ab Actio, quod ait diserte Strabo lib. 10. ubi distantiam & numerum stadiorum paulo post notat: Τοῦ δὲ ἱεροῦ τεσσαράκοντα μὲν σταδίους ἀπέχει τὸ Ἀνακτόριον. Id est: *A templo quadraginta stadios distat Anactorium.* Condita fuit ea urbs ab Acarnanibus & Corinthiis secundum Scymnum Chium versu 459.

Ἐν τῇ παραλίᾳ δ' ἐστὶ Ἀνακτόριον πόλις
Ταύτην δ' Ἀκαρνᾶνες καὶ Κορίνθιοι
Ἀπῴκισαν. ---- Id est:
In littore est Anactorium urbs,
Eam Acarnanes & Corinthii condiderunt.

Strabo Corinthiorum tantum meminit lib. 10. Κορίνθιοι δὲ πεμφθέντες ὑπὸ Κυψέλου, καὶ Γαργάσου ταύτην τε κατέσχον τὴν Ἀκτὴν, καὶ μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου προῆλθον· καὶ ἥ τε Ἀμβρακία συνῳκίσθη καὶ τὸ Ἀνακτόριον. Id est: *Corinthii vero à Cypselo & Gargaso missi totam eam Actam occuparunt, & usque ad Ambracium sinum processerunt, & Ambracia condita fuit & Anactorium.* At Plutarchus lib. de iis qui sero à numine puniuntur, ad Periandrum Cypseli filium videtur referre ejus urbis conditum his verbis: Ὥσπερ οὐδ' Ἀπολλωνίαν, οὐδ' Ἀνακτόριον, οὐδὲ τὴν Λευ-

καδίων χεῤῥόνησον ᾤκησαν Ἕλληνες, εἰ Περίανδρος ἐκολάσθη μὴ μετὰ πολὺν χρόνον. Id est: *Sicut neque Apolloniam, neque Anactorium, neque Leucadiorum peninsulam habitassent Græci, si Periander non post multum tempus punitus fuisset.* Unde conjicio Cypselum & Gargasum Corinthios primum eum locum occupasse, Periandrum vero Cypseli filium missis denuo pluribus incolis, urbem habitatam & celebrem fecisse, & sic conditus ejus urbis gloriam sibi vindicasse, & suis Corinthiis. Thucydides vero, cui fides magis adhibenda, Corcyræos socios facit Corinthiorum in ejus urbis incolatu lib. 1: οἱ δὲ Κορίνθιοι (ait) ἀποπλέοντες ἐπ' οἴκου, Ἀνακτόριον, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, εἷλον ἀπάτῃ (ἦν δὲ κοινὸν Κερκυραίων, καὶ ἐκείνων) καὶ καταστήσαντες ἐν αὐτῷ Κορινθίους οἰκήτορας, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκου. Id est: *Corinthii vero domum renavigantes, Anactorium, quod est ad os Ambracii sinus, fraude ceperant, (erat autem commune Corcyræorum & eorum) & constitutis in eo Corinthiis incolis, domum reverterunt.* Fuit in ea urbe templum τῶν Διοσκούρων, autore Favorino. Ea urbs dominos sæpe mutavit; nam ex eodem Thucydide lib. 4. discimus, ea urbe Corinthios rursus pulsos fuisse: Καὶ οἱ ἐν τῇ Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι ἅμα, καὶ Ἀκαρνᾶνες, τελευτῶντος τοῦ θέρους, στρατευσάμενοι Ἀνακτόριον Κορινθίων πόλιν, ἣ κεῖται ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔλαβον προδοσίᾳ, καὶ ἐκπέμψαντες Κορινθίους, αὐτοὶ Ἀκαρνᾶνες οἰκήτορας ἀπὸ πάντων ἔσχον τὸ χωρίον. Id est: *Et Athenienses, qui Naupacti erant, simul & Acarnanes, sub finem æstatis, cum exercitu profecti Anactorium Corinthiorum urbem, quæ sita est ad os Ambracici sinus, proditione ceperunt, & ejectis Corinthiis ipsi Acarnanes, incolas undique mittentes locum possederunt.* Postea ex ipso Thucydide discimus eam urbem fuisse in Atheniensium potestate. Nam lib. 7. dum Demosthenis Athenien-

sium ducis expeditionem narrat, sic ait: Ἐς τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον τῆς Ἀκαρνανίας διέβη ἐς Ἀλυζίαν τε, καὶ Ἀνακτόριον, ὃ αὐτοὶ εἶχον. Id est: *Ad oppositam continentem, quæ Acarnania est, trajecit Alysiam & Anactorium, quod ipsi habebant.* Ipsi, id est, Athenienses, de quibus loquebatur, & ita ad eum locum Scholiastes: Ὃ αὐτοὶ εἶχον, ἤγουν Ἀθηναῖοι. Id est: *Quod ipsi habebant; nempe Athenienses.* At ex Dionysio Halicarnasseo colligitur, eam urbem rursus in potestatem Corinthiorum recidisse: nam sic de ea loquitur lib. 1: Ταύτης ὑπομνήσει τῆς εὐεργεσίας, Ἀκαρνᾶσι Ῥωμαῖοι Λευκάδα, καὶ Ἀνακτόριον, ἀφελόμενοι Κορινθίους, ἀνὰ χρόνον ἐχαρίσαντο. Id est: *Talis beneficentiæ memores Romani Acarnanibus Leucadem & Anactorium, post quoddam tempus donaverunt Corinthiis, ablatas urbes.* Sic variante fortuna is locus modo Acarnanum, modo Corinthiorum, interdum & Atheniensium fuit. De ejus urbis ruina, & quare omnino defecerit, videndi Strabo & Pausanias. Ille enim lib. 7. ubi de Ambracia tractat sic ait: Μακεδόνες δὲ ὕστερον, καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας κατεπόνησαν τοῖς συνέχεσι πολέμοις διὰ τὴν ἀπείθειαν, ὥστε τὸ τελευταῖον ὁ Σεβαστὸς ὁρῶν ἐκλελειμμένας τελέως τὰς πόλεις, εἰς μίαν συνῴκισε, τὴν ὑπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Νικόπολιν. Id est: *Macedones vero postea, & Romani, & hanc, & alias continuis bellis vexarunt propter earum protervиam: adeo ut tandem Augustus, videns eas urbes desertas, in unam ab eo vocatam Nicopolim collegerit.* Anactorium quidem non recenset, ut nec alias. Sed Pausanias expressius: Ἀμβρακιώτας δὲ καὶ Ἀνακτορίους ἀποίκους Κορινθίων ὄντας ἐπηγάγετο ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐς Νικοπόλεως συνοικισμὸν πρὸς τῷ Ἀκτίῳ. Id est: *Ambraciotas & Anactorios Corinthiorum colonos deduxit Romanorum imperator, in Nicopolis conditum.*

CAPUT

CAPUT IV.

De ARGO AMPHILOCHICO.

Ad ejuſdem lacus Ambracici littus ſita fuit urbs *Argos Amphilochicum* dictum: T. Livio vero *Amphilochum* lib. 38. & licet Amphilochi à quibuſdam non accenſeantur Acarnaniæ, Scylax tamen ab ea urbe incipere Acarnaniam, ait in cap. *Acarnania*, quod ſic incipit: Μετὰ δὲ Ἀμβρακίαν Ἀκαρνανία ἔθνος ἐστὶ, καὶ πρώτη πόλις αὐτόθι Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικόν. Id eſt: *Poſt Ambraciam autem Acarnania gens ſequitur, & prima ibi civitas Argos Amphilochicum.* Itaque etſi Amphilochi inter barbaros cenſeantur ab antiquis, Argos tamen fuit urbs, quæ Græcos conditores habuit; & ideo Græcis videtur accenſeri debere. De ea meminerunt Scylax, Scymnus, Dicæarchus, Thucydides, Polybius, Apollodorus, Appianus, Ptolemæus, Stephanus, Græci: inter Latinos vero T. Livius, Mela, Plinius, Niger &c. Sita fuit ad ſinum Ambracicum, teſte Thucydide lib. 2. ubi de ejus conditu agit: Ἄργος τὸ Ἀμφιλοχικὸν, καὶ Ἀμφιλοχίαν ἄλλην, ἔκτισε μετὰ τὰ Τρωϊκὰ οἴκαδε ἀναχωρήσας, καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ ἐν Ἄργει καταστάσει, Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιαρέω ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ ὁμώνυμον τῇ ἑαυτοῦ πατρίδι Ἄργος ὀνομάσας, καὶ ἦν ἡ πόλις αὕτη μεγίστη τῆς Ἀμφιλοχίας. Id eſt: *Argos Amphilochicum, & cæteram Amphilochiam condidit Amphilochus Amphiarei filius: poſt bellum Trojanum domum reverſus, cum Argivæ reipublicæ conſtitutio ei non placeret, in Ambracico ſinu, eam nominans Argos, eodem quo patria ipſius nomine, & erat ea urbs totius Amphilochiæ maxima.* Idem Thucydides lib. 3. ubi de Ambraciotarum expeditione, in Amphilochiam agit hæc

habet

habet de ſitu Olparum. Ἀπέχεται δὲ ἀπὸ τῆς Ἀργείας ἐπιθαλασσίας οὔσης πέντε καὶ εἴκοσι σταδίους μάλιστα. Id eſt: *Diſtat autem ab Argia, quæ maritima eſt viginti quinque ſtadiis ad plus.* Diſtabat Argos ab Ambracia centum octuaginta ſtadia, ut ait diſerte Polybius, in fragmento quod extat in excerptis Legationibus cap. 28. jam ſupra citato: quando de Ambracia urbe egimus, ejus verba hic repetere non pigebit. De M. Fulvio Coſ. loquitur: Παραγινόμενος δὲ πρὸς Ἄργος τὸ καλούμενον Ἀμφιλοχικὸν κατεστρατοπέδευσεν, ὅπερ ἀπέχει τῆς Ἀμβρακίας ρπʹ. στάδια. Id eſt: *Ut autem venit Argos vocatum Amphilochicum caſtra metatus eſt, quod ab Ambracia abeſt centum octuoginta ſtadia.* Supra vero ex Scylace, & Dicæarcho probavimus, Ambraciam diſſitam fuiſſe ab ore ſinus ſtadia octuaginta, unde colligitur diſtaſſe Argos ab ore ſinus ſtadia ducenta & ſexaginta, quod ſi intelligatur ab ore interiore, ubi ſinus delabitur, & addatur ſpatium Euripi, quod intercedebat inter mare apertum, & finem Euripi verſus Anactorium, quod ſpatium fuiſſe ſtadiorum 40. ad minus colligitur ex eo, quod diſtabat ab Anactorio, ad ipſum os interius ſinus ſito, templum Actii Apollonis in promontorio, quod Actium dicebatur, ſitum, eodem 40 ſtadiorum ſpatio, ut ſupra, ex Strabone lib. 10 probavimus, exurget ab ore exteriore, ceu mari aperto ad Argos Amphilochicum numerus ſtadiorom ter centum, quod toti longitudini ſinus Ambracici tribuit Polybius: unde ſequitur, Argos ſitum fuiſſe ad extremitatem orientalem ſinus illius, ad ipſum littus: ideo ſupra optime caſtigavimus Ptolemæi numeros, & Caſtaldi tabulam, quod ſatis ſit. Amphilochum ex Apollinis oraculo Argos condidiſſe, ſcribit Apollodorus, ſed Amphilochum non Amphiaraï filium, ut Thucydides & alii, ſed ejus ex Alcmæone nepotem, facit, locus eſt prolixior, eum vide lib. 3.

At Stra-

At Strabo lib. 10. Thucydidem ſequitur, & Amphilochum Alcmæonis fratrem, non filium, facit, ſic: Μετὰ δὲ τὴν Ἀμβρακίαν τὸ Ἄργος ἐστὶ τὸ Ἀμφιλοχικὸν, κτίσμα Ἀλκμαίωνος καὶ τῶν παίδων· Ἔφορος μὲν οὖν τὸν Ἀλκμαίωνα μετὰ τὴν τῶν ἐπιγόνων ἐπὶ τὰς Θήβας στρατείαν, παρακληθέντα ὑπὸ Διομήδους, συνελθεῖν ἐς Αἰτωλίαν αὐτῷ, καὶ συγκατακτήσασθαι ταύτην τε καὶ Ἀκαρνανίαν· Καλοῦντος δὲ αὐτοὺς ἐπὶ Τρωϊκὸν πόλεμον Ἀγαμέμνονος, τὸν μὲν Διομήδη πορευθῆναι· τὸν δὲ Ἀλμαίωνα μείναντα ἐν τῇ Ἀκαρνανίᾳ, τὸ Ἄργος κτίσαι, καλέσαι δὲ Ἀμφιλοχικὸν, ἐπώνυμον τοῦ ἀδελφοῦ. Id eſt: *Poſt Ambraciam Argos ſequitur Amphilochicum, ab Alcmæone & ejus filiis conditum. Ephorus igitur ait, Alcmæonem poſt expeditionem Epigonorum ad Thebas, Diomedis hortatu in Ætoliam una cum eo iviſſe, & ſimul poſſediſſe eam & Acarnaniam. Agamemnone autem eos ad bellum Trojanum vocante, Diomedem quidem iviſſe, Alcmæonem autem, cum manſiſſet in Acarnania, Argos condidiſſe & Amphilochicum vocaſſe ex fratris ſui nomine.* Pomponius Mela etiam de ejus ſitu ſic ait: *In Epiro nihil Ambracico ſinu nobilius eſt: facit ſinus, qui anguſtis faucibus, & quæ minus mille paſſibus pateant, grande Pelagus admittit: faciunt urbes quæ aſſidunt, Actium, Argi Amphilochi, Ambracia.* Eam urbem Dicæarchus, extra fines Acarnaniæ ponit:

> Εἶτ' Ἀμφίλοχοι, Ἄργος δ' ἐνταῦθα ἐστὶ τὸ
> Ἀμφιλοχικόν· μετὰ τούτους δ' Ἀκαρνᾶνες. Id eſt:
> *Poſtea Amphilochi, ibi autem Argos*
> *Amphilochicum, poſt eos vero Acarnanes.*

Scymnus cum Thucydide conſentiens ejus conditorem Amphiarai filium & Alcmæonis fratrem facit verſu 454.

> ---- Εἶτ' Ἀμφιλοχικὸν
> Ἄργος λεγόμενον· τοῦτο δὲ κτίσαι δοκεῖ
> Ἀμφίλοχος υἱὸς Ἀμφιαράου μάντεως. Id eſt:

---- Poſtea Amphilochicum
Argos dictum, illud autem condidiſſe videtur
Amphilochus, filius Amphiarai vatis.

Poſtea Acarnaniam recenſet, ideo videtur Argos Acarnaniæ non accenſere. Contra Plinius lib. 4. cap. 1. ſic ait: *Deinde Acarnanum urbes Halyzea, Stratos, Argos Amphilochicum.* Itaque, prout prævalebant aut deficiebant viribus Acarnanes, ea urbs modo Acarnanica, modo Ætolica cenſebatur. Eam Sophianus ad Pindi radices, longe ab Ambracio ſinu, poſuit. Pejus Caſtaldi mappa, qui eam ultra Euenum, longiſſime à vero ſitu, locat. An ejus veſtigia extent, viderint, qui ea loca adire poterunt. Ejus loci nomen hodiernum nullibi invenire potui.

In ejus vicinia & ad viginti quinque ut plurimum ſtadia, ſitum fuit oppidum *Olpæ* cujus meminit ſolus Thucydides lib. 3. ubi narrat ejus urbis obſidionem ab Ambraciotis & Eurylocho Spartiata, Peloponneſiorum duce, factam. Ex ejus obſidionis narratione, prolixa nimis, (ad quam ideo te remitto lector) patet, id oppidum ſitum fuiſſe prope ſinum Ambracium, ab Argis diſtantem ſtadiis 25. verſus Ambraciam, & partem ejus oppidi metropolim vocatam fuiſſe. Stephanus eam recenſet & Thucydidem ſolum citat, ideo nihil aliud à nobis expectet lector. Fuit non longe ab Olpis mons biceps Idomeus vocatus verſus Ambraciam, unde non difficile foret iis, qui loca illa peragrare poſſent, verum ſitum Olparum & urbis Argos deprehendere.

CAPUT V.

De STRATO.

Totius Acarnaniæ caput, & veluti metropolis, fuit urbs Στρατὸς *Stratus*, memorata Thucydidi, Xenophonti, Polybio, Diodoro, Straboni, Stephano, Ciceroni, T. Livio, Pomponio, Plinio. &c. De ea ſic Thucydides lib. 2. dum expeditionem Lacedæmoniorum duce Cnemo navarcho in Acarnaniam narrat: Ἀφικνοῦνταί τε ἐπὶ Στρατὸν πόλιν μεγίστην τῆς Ἀκαρνανίας, νομίζοντες, εἰ ταύτην πρώτην λάβοιεν, ῥᾳδίως ἂν σφίσι τ' ἄλλα προσχωρήσειν. Id eſt: *Stratum quidem pervenerunt urbem Acarnaniæ maximam, rati, ſi hanc primam cepiſſent, facile cæteras ſe dedituras.* Pugnam deinde narrat, quæ ante urbem facta eſt, in qua Acarnanes victores Chaonas magna clade poſtraverunt, & addit: ἐπειδὰν ἡ νὺξ ἐγένετο ἀναχώρησας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος, ἐπὶ τὸν Ἄναπον ποταμὸν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους. Id eſt: *Facta nocte, Cnemus cum exercitu cum ſe celeriter recepiſſet ad amnem Anapum, octuaginta ſtadiis diſtantem Strato, poſtero die mortuos, ex fœdere, recepit.* De illo fluvio Anapo alibi non fit memoria, unde conjicio eum fuiſſe brevis decurſus, in Acheloum procul dubio, vel Euenum influebat. Ex Xenophonte Hellenicorum 4. diſcimus, Stratum fuiſſe commune Prytaneum Acarnanum, ita enim ait: Ἀγησίλαος ἐπειδὰν ἐγένετο ἐν τοῖς ὅροις τῆς πολεμίας, πέμψας ἐς Στρατὸν παρὰ τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων. Id eſt: *Ageſilaus autem poſtquam attigit terminos hoſtilis terræ, cum miſiſſet Stratum ad Acarnanum communem conſeſſum.* Ejus urbis ſitum & celebritatem narrat Livius

lib. 44. circa finem, his verbis: *Stratus validissima tum urbs Ætoliæ erat, sita est super Ambracicum sinum, prope amnem Acheloum.* In quibus verbis notanda est T. Livii supinitas, qui ὑπὲρ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, interpretatus est *super Ambracium sinum*, cum deberet vertere, *ultra Ambracium sinum*, non super. Nam non est dubium, quin Polybius, qui Romæ scribebat, (à quo habet omnia quæ de Græcorum negotiis scripsit) dixerit, Stratum situm esse *ultra Ambracium sinum*, quod verum erat respectu Romæ, sed falsum est sitam fuisse super Ambracium sinum, cum tota Acarnania intercesserit. Tempore Philippi Macedonis secundi non erat amplius Acarnaniæ metropolis, sed erat in manibus Ætolorum. Locus Polybii de eo exscribendus est, emendatione indigens lib. 4. *Phœtiam* vel *Phytiam* ceperat Philippus, Ætolis dedentibus, deinde προῆγε τὴν δύναμιν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς τὴν Στρατηγικήν. Id est: *Copias provexit iter faciens versus Strategicam*, ubi procul dubio legendum Στρατικήν, *Straticam*; & mirum est interpretem, virum doctissimum, id non animadvertisse, nam paulo post sequitur: Ἔτι περὶ Στρατὸν ὄντι Φιλίππῳ. Id est: *Cum adhuc esset Philippus circa Stratum*, quod omnino firmat nostram emendationem. Sita fuit ea urbs ad Acheloum fluvium, quod idem Polybius docet, sequitur enim post vocem illam corruptam Στρατηγικήν· ἀποσχὼν ἢ τῆς πόλεως περὶ δέκα στάδια κατεστρατοπέδευσε περὶ τὸν Ἀχελῶον ποταμόν. Id est: *Distans vero ab urbe decem stadiis, castrametatus est ad Acheloum fluvium.* Fuisse ad dexteram ripam secundum fluvii decursum, discitur ex ejusdem Polybii loco lib. 5. nam in regressu exercitus Philippi à Thermo Metopa & Conopa sic ait: Τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν ἀναζεύξας ἐποιεῖτο τὴν πορείαν παρὰ τὸν Ἀχελῶον ἕως ἐπὶ τὸν Στρατόν· διαβὰς δὲ τὸν ποταμὸν, ἐπέστησε τὴν δύναμιν ἐκτὸς

βέλους

βέλους ἀποπειρώμενος τῶν ἔνδον. Id eſt: *Craſtina die rurſus, cum caſtra moviſſet, iter fecit ſecundum Acheloum verſus Stratum, & trajecto flumine copias inſtruxit extra teli jactum, ut experimentum faceret eorum qui intus erant.* Thermus, & cæteræ Ætoliæ urbes, per quas reditum à Thermo faciebat, erant ad ſiniſtram & orientem Acheloi, qui olim Ætoliam ab Acarnania dividebat. At Philippus inde veniens trajecit Acheloum, ut Stratum tentaret, neceſſario igitur ſequitur, Stratum urbem ſitam fuiſſe in Acarnania ad Acheloum, ad dexteram & occidentem fluvii ſecundum ejus decurſum. Sed operæ pretium eſt, quoniam de Strato & urbibus Acarnaniæ agitur, locum ex Thucydide lib. 3. deſcribere, quoniam de pluribus Acarnaniæ oppidis mentionem facit & eorum ordinem notat, ubi narrat Eurylochi & Peloponneſiorum expeditionem in auxilium Ambraciotarum Olpas obſidentium, ſic autem narrat: Οἱ μὲν οὖν μετ᾽ Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι........ἄραντες ἐκ τοῦ Προσχίου, ἐβοήθουν κατὰ τάχος· καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον, ἐχώρουν διὰ Ἀκαρνανίας......ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν......ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν· καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν, ἐχώρουν διὰ Φυτίας, καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ᾽ ἔσχατα· ἔπειτα διὰ Λιμναίας, καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δέ σφισι· λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἀγροικὸν, ἐχώρουν δι᾽ αὐτοῦ, καὶ κατέβησαν εἰς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη, καὶ διελθόντες μεταξὺ τῆς τε Ἀργείων πόλεως καὶ τῆς ἐπὶ Κρήναις Ἀκαρνάνων φυλακῆς, ἔλαθον καὶ προσέμιξαν τοῖς ἐν Ὄλπαις Ἀμβρακιώταις. Id eſt: *Eurylochus igitur & Peloponneſii, motis è Proſchio caſtris, in auxilium properabant, & Acheloo tranſmiſſo, per Acarnaniam procedebant...... ad dexteram quidem habentes Stratum urbem......ad ſiniſtram vero cæteram Acarnaniam: & Stratiorum terram cum pertranſiiſſent, per Phytiam procedebant, & rur-*

ſus per fines Medeonis, poſtea per Limnæam, & viam fecerunt per Agræorum regionem illis amicam, & quæ non Acarnaniæ cenſebatur: & ad Thyamin montem cum advenissent deſertum, per illum iter fecerunt, & inde deſcenderunt in Argivorum regionem, nocte jam provecta, & tranſeuntes inter Argos urbem & cuſtodias, quas agebant Acarnanes ad Crenas. (id eſt fontes) *eas latuerunt, & cum Ambraciotis, qui Olpas obſidebant, ſe conjunxerunt.* Vides, lector, Polybii diligentiam, & ad hunc locum tibi ſæpe recurrendum erit, quando de iis locis, de quibus hoc loco fit mentio, agitur: ſed de Strati ſitu nos etiam docet Strabo lib. 10. ubi in recenſione urbium Acarnaniæ ait: Καὶ Στρατὸς ἀνάπλουν ἔχουσα τῷ Ἀχελώῳ πλειόνων ἢ διακοσίων σταδίων. Id eſt: *Et Stratus, ad quam adverſo Acheloo aſcenditur per pluria quam ducenta ſtadia.* Et paulo poſt: κεῖται δ' ὁ Στρατὸς κατὰ μέσην τὴν ἐξ Ἀλυζίας ὁδὸν εἰς Ἀνακτόριον. Id eſt: *Sita eſt autem Stratus ad medium itineris, quod ducit Alyſia Anactorium.* Hic locus Strabonis, fateor, me torſit, nam ſi per κατὰ μέσην ὁδὸν *ad medium viæ* intelligamus, fuiſſe Stratum in ipſa via ſitum, qua ibatur Alyzia Anactorium, difficile eſt concipere animo, quomodo id fiebat. Nam ex Strabone diſcimus, Stratum *habuiſſe aſcenſum à mari per pluria quam ducenta ſtadia.* Ideo diſtabat ab ore Acheloi & mari ducenta ſtadia, at cum Alyzia fuerit in ipſo maris littore, ut infra videbimus, Anactorium vero in ore Ambracii ſinus, diſtans à mari Jonio 40 tantum ſtadia, dificile eſt cogitare, quomodo via, quæ Alyzia Anactorium ducebat, poterat per urbem tranſire, diſtantem à mari ſtadiis pluſquam ducentis. Itaque ut ex illa difficultate nos extricemus, primum puto, κατὰ μέσην ὁδὸν non debere intelligi *in medio viæ*, ut per ipſam urbem ea via tranſiret, ſed, *ſecundum medium viæ*, hoc ſenſu,

ut

ut Stratus urbs opposita esset medio viæ, & ei medio vicinior, quam aliis partibus ejus viæ: adeo, ut cum quis in medio viæ esset, Stratum haberet viciniorem, quam in alio ejus viæ loco: tum etiam puto, Acheloum fluxum habuisse à Strato ad suum os, & mari Jonio non directum, sed flexum facientem ad sinistram descendendo satis magnum, & sic licet Stratus ab ore fluvii descensum haberet plus quam ducentorum stadiorum, nihilominus non tanto spatio distabat à littore Jonio, in aliis locis occidentalioribus ore Acheloi, quod tibi nostra tabula explicabit facilius, tum ea via, quæ Alyzia Anactorium ducebat, forte propter quasdam salebras & soli difficultates non directa, sed in medio versus mediterranea, non tam longe à Strato procedebat, circuitu scilicet, ob quasdam causas nobis ignotas, necessario, sed de hoc satis sit. Diodorus lib. 12. eandem Cnemi expeditionem narrat, & à Thucydidis loco supra citato accepit ea, quæ narrat, nihil enim ab eo differt, nisi quod ait Cnemum à suorum clade se recepisse ad Oeniadas, nulla facta mentione de Anapo fluvio. Sed facilis est concordia: Cnemus enim primo se contulit ad Anapum, & mortuos suos recepit ex fœdere, postea vero ad Oeniadas se transtulit, ut vulnera suorum curaret, & copias reficeret. Sed alius Diodori locus adducendus est, quoniam & emendatione indiget, & de augmento Stratiorum verba facit, quod tangit ejus urbis historiam. Is est libri 19. ubi narrat Cassandri Macedonis expeditionem in Ætolos, in favorem Acarnanum sociorum, quibus suadebat, ut loca imbecilla & parua oppida derelinquentes, in paucas & validiores urbes se coadunarent & postea addit: *πειθέντων δὲ τῶν Ἀκαρνάνων, οἱ πλεῖστοι μὲν ἐς Στρατόπολιν* (lege *Στρατὸν πόλιν*) *συνῴκησαν, ὀχυροτάτην οὖσαν καὶ μεγίστην.* Id est:

eſt: *Et cum Acarnanes perſuaſi fuiſſent, plerique Stratum urbem ſimul inhabitarunt, quæ firmiſſima & maxima erat.* Dixi Ciceronem ejus urbis meminiſſe, ſed emendata ejus lectione. Sic enim ille in oratione in L. Piſonem: *Ætoliam, quæ procul à barbaris ſejuncta gentibus, in ſinu pacis poſita, medio fere Græciæ gremio continetur (ô pœna! ô furiæ ſociorum!) diſcedens miſeram perdidiſti, Arſinoan Thracum, Neopactum, ut modo tute indicaſti, nobiles urbes atque plenas fateris ab hoſtibus eſſe captas.* Illa Arſinoë Thracum nobilis urbs à nullo memorata eſt, reſcribe meo periculo, *Arſinoen, Stratum,* &c· Emendandus & in ea voce Pauſanias Eliac. 2. non procul ab initio, nam dum loquitur de Xenarcho Philandridis filio, pancratiſte Olympionico ait: τῶν ἄλλων Ἀκαρνάνων καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ςράτου πρῶτος: ubi legendum cum majuſcula Στράτου, quod Amaſæus interpres non vidit, & ideo id notare neceſſarium credidi. Plinius lib. 4. cap. 1. *Stratos* urbem Acarnaniæ tantum nominat, ut etiam Stephanus, ideo de ea urbe nihil habemus amplius quod dicamus. Sed quando Plinium citavimus lib. 4. cap. 1. notandæ ſunt duæ voces, quæ exulare debent ab eo loco, ubi de Acarnania loquitur, ſic enim ibi legitur *Acarnania Curetis vocabatur, oppida HERACLIA, ECHINUS.* Hæ duæ voces tranſportandæ ſunt ad caput poſt vocem oppida, quæ errori cauſam præbuit. Heraclia & Echinus in Acarnania nunquam fuerunt, ſaltem de iis nullus unquam loquutus eſt. At in loco capitis ſeptimi conveniunt, ubi ſic habet. *Poſtea Maliacus ſinus ab incolis dictus, in quo oppida Halcyone, Econia, Phalara.* De oppidis Halcyone & Econia in ſinu Maliaco quis unquam mentionem fecit? In eo loco reponendæ ſunt voces *Heraclia, Echinus,* quæ male in Acarnaniæ ſermone Pliniano inſertæ ſunt, & puto

locum

locum libri 7. ſic conſtituendum: *In quo oppida, Heraclia Halcyonæa, Echinus, Phalara.* Nam Plinius de Heraclia & Echino, urbibus ſatis notis, alibi mentionem non facit, Heracliam autem Halcyonæam cum epitheto vocavit, eo quod olim Halcyone Ceycis uxor cum marito ibi regnaverat, cum locus Thracyn vocabatur, ubi poſtea Heraclia condita fuit. De urbibus Halcyone & Echonia non tacuiſſet Stephanus, ſi ſuo tempore Codices Pliniani ea nomina habuiſſent. Nunc, ut ſequamur Eurylochi veſtigia Acarnaniam peragrantis, à Thucydide narrata, de Phytia urbe pauca dicenda ſunt, non enim plura licet dicere ob aliorum autorum ſilentium, ait igitur Thucydides ſupra citatus: Ἐν δεξιᾷ μὲν ἔχοντες τὴν Στρατίων πόλιν, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν ἄλλην Ἀκαρνανίαν, καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν, ἐχώρουν διὰ Φυτίας, καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα. Id eſt: *Ad dexteram quidem habentes Stratum, ad ſiniſtram vero cæteram Acarnaniam, & cum pertranſiiſſent Stratiorum terram, per Phytiam procedebant, & rurſus per fines Medeonis.* Sequitur ibidem: Ἔπειτα διὰ Λιμναίας, καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι. Id eſt: *Poſtea per Limnæam, & cæperant incedere per Agræorum terram, quæ non eſt Acarnaniæ, eis vero amicam.* Incedebat Eurylochus per Stratiorum agros, inde verſus Limnæam tendens, quæ ad Ambraciam ſinum ſita erat, ubi eſt navium ſtatio, ut infra videbitur. Phytia igitur erat in mediterraneo, inter Stratum & Medeonem. Eadem urbs eſt, quæ Polybio Φοιτίαι *Phœtiæ* pluraliter vocatur, urbs ſatis munita erat, & quæ cauſa eſt regi Philippo reſiſtendi, ſic de eo negotio loquitur Polybius, de illo Philippo ex Epiro in Acarnaniam tendente per os Ambraciæ ſinus: Περαιώσας δὲ κατὰ τὸ προειρημένον στόμα τὴν δύναμιν, καὶ διελθὼν τὴν Ἀκαρνανίαν, ἧκε τῆς Αἰτωλίας πρὸς τὴν καλουμένην πόλιν Φοι-

τίας ..... περιστρατοπεδεύσας δὲ τὴν προειρημένην πόλιν, καὶ προσβολὰς ἐνεργοὺς καὶ καταπληκτικὰς ἐπὶ δύο ἡμέρας ποιησάμενος, παρέλαβε καθ' ὁμολογίαν. Id eſt: *Cum trajecissent per dictum os copias, & Acarnaniam pertransiens venit ad Ætoliæ urbem Phœtias ..... cum autem eam urbem obſidione cinxiſſet, & aſſultus violentos & terrorem incutientes per duos dies feciſſet, per deditionem eam accepit.* Nec ullum moveat, quod Polybius eam Ætoliæ tribuit; loquitur enim ſecundum ſtatum ſui temporis, & eo quod plurimam Acarnaniæ partem Ætoli tunc poſſidebant, & ea urbs erat in eorum manibus, eam Ætoliæ dicit fuiſſe. Nam ex iis quæ ſequuntur apud Polybium luce clarius patet, eam fuiſſe citra Acheloum ad occidentem ejus fluvii, perrexit inde ad Stratum urbem, ad Ætolos tunc pertinentem, & ejus fines & agros hoſtiliter vaſtavit. Inde ad Conopam Acheloum trajecit, fuſis Ætolis, qui eum prohibere tranſitu ſatagebant, & Ætoliæ antiquæ, quæ eſt ultra Acheloum, agros populatus eſt. Itaque nihil eſt dubii, quin eadem urbs fuerit Φυτία Thucydidis, & Φοιτίαι Polybii, tractu temporis aliquantulum mutato nomine. Sed cave ne confundas, Φοίτιον Ætoliæ ultra Acheloum, de quo idem Polybius lib. 5, cum Φοιτίαις Acarnaniæ, de qua nunc agimus, fuerunt enim diverſæ, ut infra videbimus in Ætolia. De ea de qua nunc agitur hæc habet Stephanus: Φοιτίαι, πόλις Ἀκαρνανίας, ἀπὸ Φοιτίου τοῦ Ἀλκμαίωνος, τοῦ Ἀμφιαράου· Πολύβιος τετάρτῳ· λέγεται καὶ Φοίτιον· καὶ τὸ ἐθνικὸν, Φοιτιεὺς, καὶ Φοίτιος, ὡς Ἑλλάνικος ἐν τοῖς Τρωϊκοῖς. Id eſt: *Phœtiæ, urbs Acarnaniæ, à Phœtio filio Alcmæonis, Amphiarai filii: Polybius in 4. Dicitur & Phœtium. Gentile, Phœtieus, & Phœtius, ut Hellanicus in Troïcis.* Sequitur in itinere quod fecit Eurylochus apud Thucydidem *Medeon*, ei tantum & Polybio memorata in fragmentis, ubi male

male legitur Μεδίων, πόλις πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ. Id eſt: *Medion urbs ad Ætoliam.* Nam Μεδέων, debere legi ſuadent ejuſdem nominis plures urbes, una in Phocide, altera in Bœotia, tertia in Labeatide, de quibus in ſuis locis dicendum erit. Medeon etiam in Epiro ponitur à Stephano, & ab Euſtathio ad Odyſſ. β. verſ. 501. Sed credo eandem urbem intelligendam eſſe, de qua nunc eſt ſermo, in Acarnania ſitam: nam ſub nomine Epiri inferioribus ſeculis & tempore, quo ſcribebat Stephanus, intelligebatur etiam regio ultra Acheloum, vide Pancirollum in Notitia Imper. Orient. cap. 37. Sita fuit Medeon, ut ex Thucydidis loco colligitur, in Acarnania mediterranea, inter Phytiam, ſive Phœtias & Limnæam, de qua ſtatim dicendum erit. Ex T. Livio diſcimus urbem fuiſſe & ſatis munitam, quando Antiochus operæ pretium duxerat ea potiri, quod per proditionem Mneſilochi & Cliti aſſequutus eſt, locum vide apud Livium lib. 36.

CAPUT VI.

De LIMNÆA pago.

Sequitur Limnæa pagus cum portu, Acarnaniæ littoralis, de qua meminit Thucydides lib. 2. in narratione expeditionis Cnemi Lacedæmonii: Κνῆμος οὐ περιμείνας τὸ ἀπὸ Κορίνθου ναυτικὸν, καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες, Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν, ἀφικνοῦνται ἐπὶ Στρατὸν &c. Id eſt: *Cnemus non expectata Corinthiorum claſſe, & per Argiam euntes Limnæam pagum ſine muris diripuerunt, & ad Stratum venerunt.* Sed ex hoc loco, ne quis ſibi perſuadeat, *Limnæam* fuiſſe in itinere, quod Leucade Stratum ducebat recta via. Nam Stratus ad Acheloum ſita erat, ut probavimus, Limnæa vero ad ſinum Ambra-

cicum, tota Acarnania intercedente, ſed ratione militari Cnemus voluit milites ſibi conciliare, & præda hoſtili guſtata, alacriores reddere, ideo eos duxit Limnæam, facilem captu locum ſine muro & ob commercium maritimum divitem, deinde exercitum duxit recta Stratum, eo quod credebat, ſi Strato potiretur urbe totius Acarnaniæ maxima, facile cætera oppida in ſuam poteſtatem deventura, ſic enim ejus rei rationem reddit Thucydides poſt locum ſupra citatum, ubi autor de eadem Limnæa loquitur lib. 2. ejus loci ſupra jam laudati verba repetam, quoniam ad rem faciunt, & ſuſpicione mendi non carent, ait igitur de Cnemo & ejus copiis: Καὶ διὰ τῆς Ἀργείας ἰόντες, Λιμναίαν κώμην ἀτείχιστον ἐπόρθησαν. Valde ſuſpicor pro τῆς Ἀργείας legendum τῆς Ἀχαΐας, ex loco Thucydidis libri 3. ubi de Eurylochi expeditione loquitur, nam ibi ſic habet: Ἐχώρουν διὰ Φυτίας, καὶ αὖθις Μεδεῶνος παρ' ἔσχατα, ἔπειτα διὰ Λιμναίας, καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀχαΐων, λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὃ ἐστὶν ἀγροικὸν, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ καὶ κατέβησαν ἐς τὴν Ἀργείαν. Id eſt: *Procedebant vel proceſſerunt per Phytiam, & per fines Medeonis, deinde per Limnæam, & viam inceperunt facere per Agræos, & Thyamin, montem deſertum cum attigiſſent, per eum inceſſerunt, & in Argiam deſcenderunt.* Dum hunc locum attente conſidero, non dubito, quin in loco libri 2. ubi legitur, διὰ τῆς Ἀργείας, reponendum ſit, διὰ τῆς Ἀχαΐας, nam ſi Limnæa fuiſſet in Argia Amphilochorum, quare lib. 3. Thucydides dixiſſet, poſtquam per Limnæam tranſiit Eurylochus, per Agræos, & poſt montem Thyamim ſuperatum, tum demum in Argiam deſcendiſſe? Certe hæc videntur ἀσύστατα. Nam Cnemus qui Leucade Limnæum venit, & ſi per Argiam Limnæam acceſſit, neceſſe foret intelligere Argiam fuiſſe, inter Leucadem & Limnæam, quod locus libri 3. non patitur. Itaque ſi quid

in iis

in iis rebus video, reponendum puto Α᾽χαίας, leni mutatione. De ea Limnæa Polybius lib. 5. dum narrat Philippi expeditionem in Ætoliam, & quomodo Leucade cum classi profectus Ambracium sinum est invectus ait: Διανύσας, καὶ καθορμισθεὶς βραχὺ πρὸ ἡμέρας πρὸς τῇ καλουμένῃ Λιμναίᾳ. Id est: *Confecto cursu cum portum cepisset ad Limnæam vocatam paulo prius quam illucesceret.* Ex hoc loco discimus, Limnæorum fuisse portum ad littus sinus Ambracici in Acarnania. Persequitur paulo post idem Polybius: Ο῾ δὲ βασιλεὺς ἀπολιπὼν φυλακὴν ἱκανὴν τῆς ἀποσκευῆς τότε μὲν ἀναζεύξας ἐκ τῆς Λιμναίας δείλης, καὶ προελθὼν ὡς ἑξήκοντα στάδια, κατεστρατοπέδευσε, δειπνοποιησάμενος δὲ καὶ βραχὺ ἀναπαύσας τὴν δύναμιν αὖθις, ὁρμᾷ καὶ συνεχῶς νυκτοπορήσας πρὸς τὸν Α᾽χελῷον ποταμὸν, ἄρτι τῆς ἡμέρας ἐπιφαινούσης, μεταξὺ Κωνώπης καὶ Στράτου, σπεύδων ἄφνω καὶ παραδόξως ἐπὶ τὸν ἐν τοῖς Θερμοῖς τόπον ἐπιβαλεῖν. Id est: *Rex autem relicto sufficiente præsidio ad impedimenta servanda, tunc è Limnæa profectus vespere, & emensis sexaginta stadiis, castra metatus est, & cum cœnavisset & paulum temporis ad quietem copiis cum dedisset, rursus viam capessit, & continuato per noctem itinere, ad Acheloum fluvium, illucescente jam die, inter Stratum & Conopam pervenit, festinans subito & non expectatus aggredi loca, quæ sunt ad Therma.* Ex hoc loco discimus, Limnæam distasse ab Acheloo unius noctis & plus itinere continuato, & festinantibus copiis, quod vix potest extendi usque ad ducenta stadia. Itaque inde colligimus, Acarnaniam orientalem & septentrionalem, quæ ad Agræorum montes accedit, angustam esse inter Acheloum & Ambracicum sinum. Sed flectente se Acheloo ad orientem & meridiem, multo latiorem ad mare fuisse. Ponenda igitur est Limnæa ad littus dextrum sinus Ambracici, è regione Strati, à quo distabat stadiis ducentis circiter, de ea cre-

do loqui Xenophontem Hellenic 4. ſi bene legatur. Nam dum Ageſilai expeditionem narrat Achæorum gratia in Acarnaniam factam, poſtquam dixit Acarnanas armenta ſua è longinquis locis reduxiſſe, fidentes tarditati exercitus ab Ageſilao ducti, ſic narrat: Ἐπειδὰν δὲ ἐδόκουν τῷ Ἀγεσιλάῳ πάνυ ἤδη θαῤῥεῖν, ἡμέρᾳ πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ ἀφ' ἧς εἰσέβαλε θυσάμενος πρωῒ διεπορεύθη πρὸ δείλης ἑξήκοντα, καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπὶ τὴν λίμνην, περὶ ἣν τὰ βοσκήματα τῶν Ἀκαρνάνων σχεδὸν πάντα ἦν .... τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἀπῆγεν ὁ Ἀγεσίλαος τὸ στράτευμα, καὶ ἦν μὲν ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ περὶ τὴν λίμνην λειμῶνός τε καὶ πεδίου στενὴ διὰ τὰ κύκλῳ περιέχοντα ὄρη. Id eſt: *Poſtquam autem viſum eſt Ageſilao Acarnanas omnino ſecuros eſſe, die decimo quinto, à quo invectus eſt, cum mane ſacrificaſſet, progreſſus eſt centum octuaginta ſtadia, antequam adveſperaſceret, uſque ad lacum, circa quem omnia fere Acarnanum armenta erant .... poſtridie vero abduxit Ageſilaus copias, at erat quidem via regreſſus è prato & campo, qui ad lacum erant, anguſta ob imminentes undique montes.* Miror Xenophontem, vel lacum, vel locum, ubi erant armenta nominaſſe, & forte nominaverat, & λιμναίαν ſcripſerat, quod mutatum eſt ob loci obſcuritatem & lacus notitiam, nam & ſpacium ſtadiorum & montes imminentes cum Limneæ ſitu bene conveniunt, cui Thyamis mons imminebat, ut ſupra vidimus.

Caput VII.

De METROPOLI & ÆNIA.

Poſt Stratum ſecundum Acheloi decurſum in ipſa Acarnania ſita erat Metropolis citra Acheloum, ut patet ex Polybio lib. 4. Nam ait de Philippo, qui ad Stratum caſtra habebat, & inde diſcedebat verſus mare & Oc-

& Oeniadas iter faciens: Αὐτὸς δ᾽ ἀναζεύξας προῆγε ποιού-
μενος τὴν πορείαν, ὡς ἐπὶ Μητροπόλεως καὶ Κωνώπης· οἱ δ᾽ Αἰ-
τωλοὶ τὴν μὲν ἄκραν τῆς Μητροπόλεως κατεῖχον, τὴν δὲ πόλιν ἐξέ-
λιπον· ὁ δὲ Φίλιππος ἐμπρήσας τὴν Μητρόπολιν προῆγε κατὰ τὸ συνε-
χὲς ἐπὶ τὴν Κωνώπην· τῶν δὲ Αἰτωλῶν ἱππέων ἀθροισθέντων, καὶ
τολμησάντων ἀπαντᾶν πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν, ἣ κεῖται πρὸ
τῆς πόλεως εἴκοσι στάδια διέχουσα, καὶ πεπεισμένων ἢ κωλύσειν τε-
λέως, ἢ κακοποιήσειν πολλὰ τοὺς Μακεδόνας περὶ τὴν διάβασιν.
Id eſt: *Is vero movens copias duxit, iter faciens verſus Metropolim, & Conopam, Ætoli autem, Metropolis quidem arcem retinuerant, urbem vero dereliquerant. Philippus vero cum Metropolim incendiſſet, iter continuavit ad Conopam. Ætolis autem equitibus ſimul collectis, & obviam ire auſis ad fluvii trajectum, qui eſt ante urbem, diſtans ſtadiis viginti, & qui ſibi perſuaſerant poſſe aut omnino impedire trajectionem aut multum lædere Macedonas, in trajiciendo.* Ex hoc loco de ſitu metropolis ſatis docemur: nimirum fuit ſita inter Stratum & vadum Acheloi, quod fuit ad Conopam. Stephanus in voce Metropolis, Acarnaniæ accenſet optime, nam fuit citra Acheloum inter eum fluvium, perpetuum limitem inter Ætolos & Acarnanas, & ſinum Ambracicum limitem Acarnaniæ occidentalem, nam quamvis ab Ætolis tunc poſſideretur erat extra antiquæ Ætoliæ limites, plura de hac urbe dicere, nos vetat Antiquorum ſilentium, de Conopa, quæ fuit ultra Acheloum in Ætolia infra tractabimus.

Inferius ad Acheloum fuit Αἰνεία, Ænia Acarnaniæ, de qua ſolus Strabo meminit, forte & Plutarchus, fuerunt autem duæ eo nomine, Ænia vetus & Ænia nova, ut nos docet idem Strabo lib. 10. Poſtquam enim de ſubvectione ad Stratum per Acheloum dixit, addit: Καὶ ἡ Αἰνεία δὲ ἐν αὐτῇ ἐπὶ τῷ ποταμῷ, ἡ μὲν παλαιά, οὐ κατοικουμένη,

ἴσον ἀπέχουσα τῆς τε θαλάσσης, καὶ τοῦ Στράτου, ἡ δὲ νῦν οἰκουμένη ἑβδομήκοντα σταδίους ὑπὲρ τῆς ἐκβολῆς διέχουσα. Id eſt: *Ænia etiam ipſa ſuper fluvio ſita vetus quidem, non habitata, æqualiter diſtans à mari & à Strato, quæ vero nunc habitatur, circa ſeptuaginta ſtadios ab effluvio* Acheloi in mare diſtans. De iis nihil amplius invenitur.

CAPUT VIII.

De OENIADIS.

Ad effluxum Acheloi ſita fuit urbs Οἰνιάδαι *Oeniadæ*, urbs celebris ſatis & munita, de ea meminerunt, Thucydides, Xenophon, Polybius, Diodorus, Dionyſius Halicarnaſſeus, Strabo, Plutarchus, Pauſanias, Ariſtides, Sophoclis Scholiaſtes & Thucydidis, T. Livius &c. Situm ejus deſcribit Thucydides lib. 2. circa finem his verbis, ubi loquitur de expeditione Phormionis in Acarnaniam: Ἐς γὰρ Οἰνιάδας αἰεί ποτε πολεμίους ὄντας Ἀκαρνάνων μόνους οὐκ ἐδόκει δυνατὸν εἶναι χειμῶνος ὄντος στρατεύειν· ὁ γὰρ Ἀχελῷος ποταμὸς ῥέων ἐκ Πίνδου ὄρους διὰ Δολοπίας, καὶ Ἀγραίων, καὶ Ἀμφιλόχων, καὶ διὰ τοῦ Ἀκαρνανικοῦ πεδίου, ἄνωθεν μὲν παρὰ Στράτον πόλιν ἐς θάλασσαν διεξιὼν παρ' Οἰνιάδας, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῖς περιλιμνάζων, ἄπορον ποιεῖ ὑπὸ τοῦ ὕδατος ἐν χειμῶνι στρατεύειν. Id eſt: *Nam in Oeniadas ſemper & ſolos Acarnanum hoſtes exercitum ducere hyeme non viſum eſt poſſibile, nam Achelous fluvius, à Pindo monte fluens per Dolopiam, & Agræos, & Amphilochos, & per Acarnaniæ campum, de ſurſum quidem fluit per Stratum urbem in mare exiens juxta Oeniadas, eorum urbem circum reſtagnans, impoſſibile facit exercitum in eam urbem ducere hyeme.* Ad hunc locum Scholiaſtes: Οἰνίας πόλις ἐστὶ ἐν τῷ στομίῳ τοῦ Ἀχελῴου, ἡ καὶ νῦν

Δραχα-

Δραγαμέστη λεγομένη. Id est: *Oenias urbs est in ore Acheloi, quæ nunc Dragameste dicitur.* Sed mirum videtur in eo Scholiaste, eum singulariter nomen ejus urbis expressisse οἰνίας, contra omnium antiquorum consensum, qui pluraliter eum appellant οἰνιάδαι. Ex loco Thucydidis supra citato patet, eam urbem ob inundantem Acheloum fuisse optime sitam contra hostiles impetus, & difficilem captu. Ideo mirum videtur quod de ea scribit Diodorus lib. 19. ubi ait de Cassandro: Συναγαγὼν δὲ τοὺς Ἀκαρνᾶνας εἰς κοινὴν ἐκκλησίαν .... συνεβούλευεν ἐκ τῶν ὀχυρῶν καὶ μικρῶν χωρίων εἰς ὀλίγας πόλεις μετοικῆσαι, ὅπως μὴ διεσπαρμένης τῆς οἰκήσεως ἀδυνατῶσιν ἀλλήλοις βοηθεῖν, καὶ πρὸς τὰς ἀπροσδοκήτους τῶν πολεμίων ἐπιθέσεις δυσχερῶς ἀθροίζεσθαι· πεισθέντων δὲ τῶν Ἀκαρνάνων, οἱ πλεῖστοι μὲν εἰς Στρατὸν πόλιν (sic legendum) συνῴκησαν, ὀχυρωτάτην οὖσαν καὶ μεγίστην. Οἰνιάδαι δὲ καί τινες ἄλλοι συνῆλθον ἐπὶ Σαυρίαν, Δεριεῖς δὲ μετ' ἑτέρων εἰς Ἀγρίνιον. Id est: *Convocans igitur Acarnanas in communem congregationem, iis consilium dedit, ut ex parvis & munitis locis in paucas urbes domicilia transferrent, ne eorum habitationibus longe ab invicem separatis iis fiat impossibile, sibi mutuo auxiliari, & ad inexpectatos hostium assultus difficile sit coadunari: & cum id Acarnanibus persuasisset, plurimi in urbe Strato cohabitaverunt, urbe munitissima & maxima. Oeniadæ vero & quidam alii in Sauriam convenerunt, Derienses vero cum aliis in Agrinium.* Et id præcipue mirum mihi videtur, quod de Sauria ea urbe, quæ debuit esse major & munitior Oeniadis, nullus alius mentionem fecerit, ut nec de Deriensibus illis, ad ea certe cæcutio, & quomodo aut legendus aut intelligendus sit is locus, non video. Thucydides suo tempore ajebat, ejus urbis habitatores semper & solos fuisse Acarnanum hostes, solos scilicet eorum qui Acarnanum ci-

tra Acheloum incolebant. At tempore Xenophontis erant in poteſtate Acarnanum vel Athenienſium eorum ſociorum, ſic enim ait Hellenic. 4. de Ageſilao & ejus reditu ab expeditione in Acarnanas: Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο κατὰ τὸ Ῥίον, ταύτῃ διαβὰς οἴκαδε ἀπῆλθε, καὶ γὰρ τὸν ἐκ Καλυδῶνος ἔκπλουν ἐς Πελοπόννησον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκώλυον, τριήρεσι ὁρμώμενοι ἐξ Οἰνιαδῶν. Id eſt: *Poſtquam autem Rhium venit, hac cum trajeciſſet domum abiit: nam à Calydone in Peloponneſum claſſe tranſire vetabant Athenienſes, ex Oeniadis invehentes.* De ea urbe Polybius lib. 4. plura dixit, & ejus ſitum graphice, ut ſolet, nobis depingit: Τοὺς μὲν γὰρ Οἰνιάδας (ait) κεῖσθαι συμβαίνει παρὰ θάλασσαν ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς Ἀκαρνανίας, τῷ πρὸς Αἰτωλοὺς συνάπτοντι περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τῆς δὲ Πελοποννήσου τετάχθαι μὲν ἡ πόλις κατ' ἀντικρὺ τῆς παραλίας τῆς τῶν Δυμαίων ἔγγιστα δὲ αὐτοῖς ὑπάρχει τοῖς κατὰ τὸν Ἄραξον, ἀπέχει γὰρ οὐ πλεῖον ἕκατον σταδίων. Id eſt: *Oeniadæ enim ſitæ ſunt ad mare in extremo limite Acarnaniæ, qua Ætolos contingit circa initium Corinthiaci ſinus, & ſita eſt urbs è regione Dymæorum littoris, à qua proxime abſunt vicina Araxo loca per centum ſtadiorum tantum ſpacium.* Ex hoc ſolo loco noſcitur locus, ubi ea urbs ſita fuit. Sed dum Polybium in manibus habeo emendandus eſt ejus textus, ubi de eadem urbe agit paulo ſupra locum, quem nuper adduximus, & eadem pagina, ubi de Philippo ait: ἧκε πρὸς τοὺς Οἰνιάδας Ἀχαιοὺς, monſtrum lectionis, quis enim unquam Oeniadas Achæis accenſuit, *venit ad Oeniadas Achæos.* Vocem Ἀχαιοὺς omiſit in ſua verſione Caſaubonus ob abſurditatem, at manere debet ea vox, & ibi non eſt ulcus, ſed in voce ἧκε, pro qua leniſſima mutatione legendum ἦγε. *Duxit ad Oeniadas Achæos*, legatos ſcilicet, quos ſecum retinuerat, duxit ad Oeniadas, ut teſtes eſſent tam nobilis expeditionis, & ad ſuos referrent Philippi militarem

rem diligentiam & ſtrenuitatem. Supra enim dixerat Achæorum legatos adveniſſe, οὓς ὁ βασιλεὺς διακούσας τοὺς μὲν πρεσβευτὰς παρακατέσχε φήσας βουλεύσεσθαι περὶ τῶν προκαλουμένων. Id eſt: *Quos rex cum audiviſſet, legatos quidem retinuit, dicens ſe ſuper eorum poſtulatis conſilium capturum.* Et ſic caſtris motis, eos duxit ſecum in expeditione contra Oeniadas. Apud eundem Polybium legitur in fœdere, quod cum Ætolis icerunt Senatus populuſque Romanus, quod eſt in Excerptis Legat. cap. 28. ultima ejus fœderis verba hæc ſunt: Η ΔΕ ΠΟΛΙΣ ΚΑΙ Η ΧΩΡΑ Η ΤΩΝ ΟΙΝΙΑΔΩΝ. ΑΚΑΡΝΑΝΩΝ. ΕΣΤΩ. Id eſt: *Urbs & regio Oeniadum Acarnanum eſto.* Et ex hoc loco emendandus T. Livii locus lib. 38. ubi pacis cum Ætolis factæ conditiones narrat, & formulam fœderis profert hoc modo: *Æniadæ cum urbe agriſque Acarnanum ſunto*, & quidem quoniam in Acarnania urbs erat ad Acheloum Ænia, dubitabam an aliquid mutandum eſſet, animus tamen propendebat ad legendum *Oeniadæ*, eo quod urbs Ænia non dicebatur pluraliter, ſed dubium ſolvit hic Polybii locus, ubi exprimitur, ἡ πόλις ἡ τῶν Οἰνιάδων, & quidem optime de eo caverunt Romani. Nam licet in Acarnanum ſolo ſita eſſet, ſemper de ea litem movebant Ætoli, & eam affectabant, maxime ob faciles incurſus, quos ex ea in Acarnaniam faciebant, & varietas curſus Acheloi diſſidio colorem præbebat. Sic enim Strabo lib. 10. de limo, quem advehat Achelous, loquens, ait: Ἥπερ (χοῦς ſcilicet) καὶ τὴν παραχελωῖτιν χώραν καλουμένην, ἣν ὁ ποταμὸς ἐπικλύζει, περιμάχητον ἐποίει τὸ παλαιὸν τοὺς ὅρους, συγχέουσα ἀεὶ τοὺς ἀποδεδειγμένους τοῖς Ἀκαρνᾶσι καὶ τοῖς Αἰτωλοῖς, ἔκρινον γὰρ τοῖς ὅπλοις οὐκ ἔχοντες διαιτητάς. Id eſt: *Qui* (limus) *regionem Paracheloitim vocatam, quam inundat fluvius, controverſam faciebat olim, terminos ſemper confundens inter Acarnanas &*

 Ætolos

Ætolos constitutos, armis enim decernebant cum arbitros non haberent. At Diodorus Siculus certe semper Oeniadas Acarnaniæ accenset, ut exempli gratia, in Archonte Lysistrato de Pericle sic ait: Ἐς δὲ τὴν Ἀκαρνανίαν πλεύσας καὶ τὴν τῶν Οἰνιάδων χώραν καταδραμὼν, καὶ λαφύρων πλῆθος ἀθροίσας, ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας. Id est: *In Acarnaniam classe vectus Oeniadum regionem incursavit, & spolia plurima cum accepisset, ex Acarnania solvit.* Et sic semper pluribus locis. Et Dionysius Halicarnasseus de ea sic ait: Ἀκαρνᾶσι Ῥωμαῖοι Λευκάδα καὶ Ἀνακτόριον ἀφελόμενοι, Κορινθίους ἀνὰ χρόνον ἐχαρίσαντο, Οἰνιάδας δὲ ἀποκαταστῆσαι βουλομένοις ἐπέτρεψαν. Id est: *Acarnanibus Romani Leucadem & Anactorium Corinthiis ademptas, aliquo post tempore gratuito concesserunt, & Oeniadas recuperare volentibus id permiserunt.* Sic Aristides Rhetor in secunda Sicula: Οἶδα δὲ εἰς Οἰνιάδας Ἀκαρνάνων διαβάντας, ὡς οὐκ ἦν ἑλεῖν. Id est: *Scio autem quod trajicientes in Oeniadas Acarnanum, cum capere non erat possibile*, &c. Sed licet Oeniadæ urbs sita esset in Acarnanum solo, citra Acheloum, ejus cives tamen in ipsa Ætolia ultra Acheloum prædia possidebant, & Lacum *Melite* nomine, quem tribuit eis Strabo lib. 10. sed de iis in Ætolia paulo post tractabimus. Quod ad ejus urbis historiam, de ejus conditu & primis cunabulis apud autores magnum silentium. Sed de ejus occupatione à Messeniis facta prolixe narrat Pausanias, & quomodo post unius anni possessionem longa obsidione octimestri coacti fuerunt ejus urbis possessioni renunciare, & per Acarnanum custodias noctu erumpere, non sine multa & mutua cæde, locus est prolixior quam ut hic adscribi possit & deceat, eum videsis in Messeniacis. Gravem calamitatem passa est tempore Alexandri Magni, quam narrat Diodorus Siculus, & ab eo credo Plutarchus in Alexandro. Sic igitur

Diodo-

Diodorus lib. 18. Αἰτωλοὶ μὲν γὰρ τοὺς Οἰνιάδας ἐκ βεβληκότες ἐκ τῆς πατρίδος προσεδόκων, τὴν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασι ἐπακολουθοῦσαν κόλασιν. καὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἠπειληκὼς ἦν, ὡς οὐκ Οἰνιάδων παῖδες, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιθήσει τὴν δίκην αὐτοῖς. Id eſt: *Ætoli enim, qui Oeniadas è patria ejecerant, punitionem expectabant convenientem ſceleribus ſuis. Rex enim minatus fuerat, quod non Oeniadum filii, ſed ipſe pœnam juſtam iis imponeret.* Eadem verba Plutarchus habet in Alexandro. Philippus etiam poſtea Macedoniæ rex eam urbem Ætolis abſtulit, ut docet Polyb. lib. ubi de Philippo: Ἦγε πρὸς τοὺς Οἰνιάδας Ἀχαιοὺς, καταστρατοπεδεύσας δὲ πρὸς τὸ Παιάνιον, τοῦτο πρῶτον ἐξελεῖν ἔκρινε . . . . ταύτης δὲ τὸ μὲν τεῖχος κατέσκαψε πᾶν εἰς ἔδαφος, τὰς δὲ οἰκήσεις διαλύων, τὰ ξύλα καὶ τὸν κέραμον εἰς σχεδίας καθήρμοζε τῷ ποταμῷ εἰς τοὺς Οἰνιάδας. οἱ δὲ Αἰτωλοὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπεβάλλοντο διατηρεῖν τὴν ἄκραν τὴν ἐν τοῖς Οἰνιάδαις ἀσφαλισάμενοι τείχεσι καὶ τῇ λοιπῇ κατασκευῇ· συνεγγίζοντος δὲ τοῦ Φιλίππου καταπλαγέντες, ἐξεχώρησαν. Id eſt: *Duxit Achæos ad Oeneadas caſtrametatus autem ad Pœanium, id primum delere decrevit . . . . ejus autem murum funditus diruit, domus vero, diſſolvens ligna & tegulas in rates diſpoſitas fluvio impoſuit, ut Oeneadas verſus deportarentur. Ætoli vero primum quidem arcem ſervare tentaverant muris & & aliis munitionibus firmantes, Philippo vero apropinquante territi abierunt.* Stephanus eam urbem olim vocatam Eryſichem ait, & gentile nomen facit, Ἐρυσιχαῖος *Eryſichæus*, non addens nomen gentile à voce Oeniadæ: ſed ex loco Diodori nuper adducto patet, nomen gentile cum urbis nomine coïncidiſſe, ideo gentile fuit in ſingulari Οἰνιάδης, in plurali Οἰνιάδαι, unde Stephanus id nomen Eryſiche acceperit ignoratur. At nomen *Oeniadæ* videtur ab *Oeneo* Herculis ſocero accepiſſe. Ibi enim etiam aliquando habitaſſe, nos docet Herculis fabula,

qui alterum Acheloi cornu fregit, id eſt, curſum avertit ad ampliandam ſoceri ditionem, & agros ob fluvii inundationes inutiles ab eo incommodo liberandos & fertiliores faciendos, & ſi non ab Oenea, certe ab ejus poſteris, qui Oeniadæ dicti ſunt, ut à Theſtio Theſtiadæ nomen accepiſſe, ſatis veriſſimile videtur.

CAPUT IX.

De littore ACARNANIÆ.

Poſtquam urbes, quæ à Strato verſus mare ad Acheloum ſitæ erant, quantum in nobis fuit, deſcripſimus, nunc littorales adeamus, & ordine ſolito ab occidente incipiamus. Poſt Actium & os ſinus Ambracii occurrit littus, quod λιμνοθάλασσα, id eſt, *lacus marinus* à Strabone vocatur lib. 10. ubi ait: Μεταξὺ δὲ Λευκάδος καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου λιμνοθάλασσα ἐστὶ Μυρτουντίον λεγομένη. Id eſt: *Inter Leucadem & Ambracicum ſinum lacus eſt aquæ marinæ, qui Myrtuntium vocatur.* Vellem addidiſſet ejus ſpacium & naturam, nam de eo omnes antiqui tacent. Dominicus Niger eum lacum in Epiro ponit contra Strabonis mentem, ſic autem ſcribit. *Mox Rhinaſa caſtellum, cui ſubjacet portus Comarus, Iſthmum ſeptem mill. paſſus efficiens, ad lacum Myrtuntium ſalſum, in latere Ambracii ſinus ad Comarum vergens portum.* Supra de Comaro portu egimus in Epiro, ſi Myrtuntium lacus ille marinus facit iſthmum cum portu Comaro, mirum eſt, in occupatione loci, ubi condita fuit Nicopolis, ab Auguſto facta, qui etiam muros duxit à ſuis caſtris ad Comarum, nullam de eo lacu ſalſo factam fuiſſe mentionem, ſed mihi fluxa eſt fides Nigri, qui in pluribus locis aut ignorantiam aut negligentiam prodit.

CAPUT X.

De LEUCADE.

Sequitur post Myrtuntium versus orientem procedendo *Leucas*, vel promontorium vel insula (nam sæpe faciem mutavit locus ille) cum urbe cognomine. Ejus mentionem fecerunt Herodotus, Scylax, Thucydides, Demosthenes, Aristoteles, Dicæarchus, Scymnus, Diodorus, Dionysius Halicarnass. Strabo, Plutarchus, Arrianus, Aristides, Polyænus, Athenæus, Dio, Zonaras, Græci. Inter Latinos Cicero, Livius, Mela, Vellejus Paterculus. Inter poëtas Ovidius, Lucanus, Statius. &c. Leucadiorum originem breviter tangit Herodotus, dum recenset auxilia & naves, quas præstiterunt diversi Græciæ populi, ubi ait: Ἀμβρακιῶται μὲν ἕπτα νῆας ἔχοντες ἐβοήθησαν, Λευκάδιοι δὲ τρεῖς, ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δορικὸν ἀπὸ Κορίνθου. Id est: *Ambraciotæ quidem septem naves habentes in auxilium venerunt, Leucadii vero tres, gens Dorica Corintho oriunda.* De hac etiam Scylax antiquus autor, cujus locum corruptissimum Salmasius emendavit, quam emendationem pridem publicavit Isaacus Vossius in suis in Scylacem notis, mehercle eruditis, locus emendatus sic habet. Ἀνακτόριον καὶ λιμὴν, Ἀκτὴ καὶ πόλις Λευκὰς καὶ λιμὴν, αὕτη ἀνέχει ἐπὶ τὴν Λευκάταν, ὅ ἐστιν ἀκροτήριον· πόῤῥω δὲ τῆς θαλάττης αὕτη ἡ πόλις ἦν τὸ πρὶν καὶ Ἐπιλευκάδιοι ἐπωνομάζετο. Id est: *Anactorium & portus, Acte & urbs Leucas & portus, ea erigitur usque ad Leucatam, quod est promontorium, longe autem est à mari ipsa urbs, quæ prius Epileucadii nominabatur.* Aliquid autem mihi videtur desiderari in ea emendatione, nam contradictionem habent hæc verba.

Nam

Nam si ipsa urbs erigitur in Leucatam promontorium, quomodo dicitur fuisse longe à mari? Itaque pro αὐτὴ ἀνέχει legerem libenter ἀκτὴ ἀνέχει, minima mutatione, & optimo sensu. *Acte erigitur in Leucatam, quod est promontorium, ipsa vero urbs longe est à mari.* Ita enim res & Acte, id est littus illius peninsulæ, quod littus Acte vocatur, sublimatur in Leucatam promontorium altissimum & abruptum, & præceps: ipsa vero urbs longe à mari (aperto scilicet) ad alteram peninsulæ extremitatem sita est ad Isthmum, quod eam peninsulam cum Acarnaniæ terra conjungit: sic legendo nulla est difficultas. Dabunt veniam illustrissimi Salmasii manes & ipse illustrissimus Vossius, si veritas me cogit aliquid ad eorum commentationem de meo addere. Tempore Thucydidis ipsa urbs non Ἐπιλευκάδιοι, sed Λευκὰς, *Leucas* nominabatur, sic enim lib. 1. ubi de Corinthiis loquitur: Ἐστρατοπεδεύοντο ἐπὶ Ἄκτιον, καὶ περὶ τὸ Χειμέριον τῆς Θεσπρωτίδος φυλακῆς ἕνεκα τῆς τε Λευκάδος, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων, ὅσαι σφῖσι φίλιαι ἦσαν. Id est: *Castrametati sunt ad Actium, & circa Chimerium Thesprotidis, ut custodirent Leucadem & alias urbes sibi amicas.* Ejus Actæ habitatores Cephalenes olim vocatos fuisse ab Homero, notavit Strabo. Extant Homeri versus Odyss. ω. vers. 377.

> Οἷος Νήρικον εἷλον ἐϋκτίμενον πτολίεθρον
> Ἀκτὴν Ἠπείροιο, Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων. Id est:
> *Qualis eram cum Nericum cepi bene ædificatum oppidulum,*
> *Littus Epiri, cum super Cephalenes regnarem.*

Sed ponendus est Strabonis locus lib. 10. Τοῦ δ᾽ ἱεροῦ τεσσαράκοντα μὲν σταδίους ἀπέχει τὸ Ἀνακτόριον, ἐν τῷ κόλπῳ ἱδρυμένον· διακοσίους δὲ καὶ τεσσαράκοντα ἡ Λευκάς. Αὕτη δὲ ἦν τὸ παλαιὸν μὲν χερρόνησος, τῆς Ἀκαρνάνων γῆς· καλεῖ δ᾽ αὐτὴν

αὐτὴν ὁ ποιητὴς ἀκτὴν Ἠπείροιο, τὴν περαίαν τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Κεφαλλωνίας ἤπειρον καλῶν, αὕτη δ' ἐστὶν ἡ Ἀκαρνανία· ὥστε ὅταν φῇ ἀκτὴν Ἠπείροιο, τῆς Ἀκαρνανίας δέχεσθαι δεῖ· τῆς δὲ Λευκάδος ἡ τὸ Νήρικος, ὥν φησιν ὁ Λαέρτης. Id eſt: *A templo autem* (Apollinis ſcil.) *diſtat Anactorium* 40. *ſtadios in ſinu ſitum, Leucas vero* 240. *Erat autem olim peninſula Acarnanum terræ: vocat autem eam poëta Actam Epiri* (vel continentis), *terram ſcilicet oppoſitam Ithacæ & Cephaleniæ ultra mare vocant Epirum. Eſt autem Acarnania ideo quando dicit Actam Epiri, intelligere oportet Acarnaniæ. In Leucade autem erat Nericus, quam ait ſe cepiſſe Laertes.* Locum Hygini apud Chariſium citat Salmaſius ὁ πάνυ, qui ex hoc loco emendandus eſt, ſic autem habet. *Ab Actio navigantes ſtadia quadraginta veniunt ad Iſthmum Leucadenſium, ibi ſolent itineris minuendi gratia remulco, quem Græci πάκτωνα dicunt, navem traducere.* Suſpicor ex Græco autore, ubi per literas numerales ſcriptum erat σταδίους σμ'. accepiſſe vel Chariſium vel Hyginum, quæ hoc loco citantur, & omiſſam fuiſſe unum ſigma, quaſi male repetitum, ex fine vocis præcedentis, & ſic pro σμ' eos legiſſe σταδίους μ'. ſtadios quadraginta, pro ducentis quadraginta. Nam falſum eſſe computum Chariſii, patet ex loco Strabonis ſupra adducto, & ex Scylace, qui littus Acarnaniæ habuiſſe duorum dierum iter aſſerit. Quod etiam Dicæarchus procul dubio dixerat. Sed locus corruptus ex Scumno emendandus eſt, ſic autem ait de Acarnania:

- - - - ποταμὸν δ' ἡ χώρα ἔχει
Ἀχελῷον, ἡμερῶν δέκα καὶ νυκτῶν δύο
Ἔσθ' ὁ παράπλους αὐτῆς. Id eſt:
- - - - *Fluvium vero ea regio habet*
Acheloum, dierum decem & duarum noctium
Eſt præternavigatio ejus regionis.

Quæ ſententia eſt abſurdiſſima. Sed error eſt, credo non ab antiquo codice, ſed à Typographo. Nam Henricus Stephanus & Caſaubonus eum errorem ſine nota non reliquiſſent, ita tamen habet editio, qua uſus ſum, ubi procul dubio legendum, ἡμερῶν δὲ καὶ νυκτῶν δύο. Id eſt: *Dierum & noctium duo.* Addit Strabo *erat autem olim peninſula Acarnanum terræ*, & quæ ſequuntur ſupra citata. Ex eo Strabonis loco plura diſcimus, verum ſcilicet ſitum Leucadis 240 ſtadiis diſtantis ab Actio. Item ejus antiquum nomen apud Homerum, peninſulam aliquando fuiſſe, & Nericum in ea ſitum fuiſſe. Sed ex Ciceronis epiſtola 393. lib. 16. diſcimus etiam quantum Leucas ab Alyzia diſtet: *Tertio die* (inquit) *abs te ad Alyziam acceſſeramus, is locus eſt citra Leucadem ſtadia* cxx. Itaque ab Actio ad Alyziam fuerunt ſtadia 360. & ſi ſpacium haberemus inter os Acheloi, totum ſpacium littoris Acarnaniæ haberemus, quod Scylax facit duorum dierum; quod nimium foret (credo) vento obſecundante. Spacium inter Leucadem & Patras definit Plinius 87. mill. paſſ. lib. 4. cap. 4. Ex omnibus his locis patet, quam male Leucadem poſuerit Mercator ex numeris Ptolemæi mendoſis. Corinthiorum coloniam fuiſſe aſſerit Thucydides lib. 1. Καὶ πλεύσαντες ἐς Λευκάδα τὴν Κορινθίων ἀποικίαν. Id eſt: *Navigantes ad Leucadem Corinthiorum coloniam.* In ea tamen aliquid juris habuiſſe Corcyræos colligitur ex Themiſtoclis arbitrio, de quo Plutarchus in ejus vita, ubi de ejus fuga loquitur: Προαισθόμενος ἐκεῖνος εἰς Κέρκυραν διεπέρασεν οὔσης αὐτῷ πρὸς τὴν πόλιν εὐεργεσίας, γενόμενος γὰρ αὐτῶν κριτὴς πρὸς Κορινθίους ἐχόντων διαφορὰν, ἔλυσε τὴν ἔχθραν, εἴκοσι τάλαντα κρίνας τοὺς Κορινθίους καταβαλεῖν, καὶ Λευκάδα κοινῇ νέμειν ἀμφοτέρων ἄποικον. Id eſt: *Quod ut præſenſit trajecit in Corcyram, illorum enim urbi beneficium contulerat.*

rat. Nam cum fuisset arbiter litis, quam cum Corinthiis habebant, inimicitiam soluit: & judicavit viginti talenta debere pendere Corinthios, Leucadem communiter colere, quæ amborum populorum erat colonia. Idem Thucydides lib. 3. peninsulam fuisse suo tempore declarat, sic: Οἱ μὲν οὖν Πελοποννήσιοι τῆς νυκτὸς εὐθὺς κατὰ τάχος ἐκομίζοντο ἐπ' οἴκου παρὰ τὴν γῆν, καὶ ὑπερενεγκόντες τὸν Λευκαδίων ἰσθμὸν τὰς ναῦς, ὅπως μὴ περιπλέοντες ὀφθῶσιν ἀποκομίζονται. Id est: *Peloponnesii igitur statim noctu cito domum reversi sunt, à littore non abscedentes, & navibus per Leucadiorum Isthmum transportatis, ne circircumeuntes viderentur, abierunt.* Facit & ad ejus peninsulæ descriptionem alius Thucydidis locus lib. 3. Οἱ ἀπὸ τῶν τριάκοντα νεῶν Ἀθηναῖοι, πρῶτον ἐν Ἑλλομένῳ τῆς Λευκαδίας φρουρούς τινας λοχήσαντες διέφθειραν, ἔπειτα ὕστερον ἐπὶ Λευκάδα μείζονι στόλῳ ἦλθον........καὶ οἱ μὲν Λευκάδιοι τῆς τε ἔξω γῆς δῃουμένης, καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ (ἐν ᾗ καὶ ἡ Λευκάς ἐστι, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος) πλήθει βιαζόμενοι ἡσύχαζον. οἱ δὲ Ἀκαρνᾶνες ἠξίουν Δημοσθένην τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων ἀποτειχίζειν αὐτούς, νομίζοντες ῥᾳδίως ἂν ἐκπολιορκῆσαι πόλεώς τε ἀεὶ σφίσι πολεμίας ἀπαλλαγῆναι. Id est: *Athenienses, qui in triginta navibus erant, primum in Ellomeno Leucadiæ insidiantes præsidianis, quosdam necaverunt: postea vero Leucadem venerunt cum majori classe, & Leucadii quidem eorum terra tam quæ est extra, quam intra Isthmum (ubi Leucas est & Apollinis templum) vastata, multitudine oppressi quiescebant: Acarnanes vero petebant à Demosthene Atheniensium duce, ut eos muro intercluderet, existimantes facile expugnari posse, & sic liberatos iri ab urbe semper sibi inimica.* Ex hoc loco discimus urbem, quæ *Leucas* dicebatur, fuisse in ipsa peninsula, ut & Apollinis templum, at Ellomenum conjicio fuisse ipsa peninsula orientaliorem, eo quod Athe-

 niensium

nienſium naves circumnavigato Peloponneſo illuc primum appulerunt. De eo oppidulo ſive pago nullus alius verba fecit, ideo de eo nihil expectandum eſt. Urbis Leucadis deſcriptionem habemus ſatis exactam ex T. Livio lib. 33. in initio libri, qui eſt acephalus, ſic autem incipit ex abrupto: *Iis partibus cohærens Acarnaniæ, quingentos ferme paſſus longæ fauces, latæ haud amplius centum & viginti, in his anguſtiis Leucas poſita eſt colli applicata, verſo in orientem & Acarnaniam. Ima urbis plana ſunt jacentia ad mare, quo Leucadia ab Acarnania dividitur. Inde terra marique expugnabilis eſt, nam & vada ſunt ſtagno ſimiliora quam mari, & campus terrenus omnis operique facilis.* Eandem hiſtoriam habet Diodorus, ſed breviter. De ejus conditu cum Herodoto conſentit Scymnus Chius in Periegeſi, ſed in numero inſularum eam recenſet. Nam poſtquam de Acarnania tractavit addit:

Κεῖνται δὲ νῆσοι κατὰ ταύτην πλείονες,
Λευκὰς μὲν ἐν πρώτοις Κορινθίων κτίσις. Id eſt:
Sunt etiam inſulæ prope eam plures: in primis autem
Leucas à Corinthiis condita.

Et non ſolum à Corinthiis condita eſt Leucas urbs, ſed & ab iiſdem peninſula, in qua erat ſita, inſula facta eſt perfoſſo Iſthmo. Id nos docet Strabo lib. 10: Καὶ τῆς χεῤῥονήσου διορύξαντες τὸν ἰσθμὸν ἐποίησαν νῆσον τὴν Λευκάδα, καὶ μετενέγκαντες τὴν Νήρικον ἐπὶ τὸν τόπον, ὃς ἦν ποτὲ μὲν ἰσθμὸς, νῦν δὲ πορθμὸς γεφύρᾳ ζευκτὸς, μετωνόμασαν Λευκάδα. Id eſt: *Et peninſulæ perfodientes Iſthmum, fecerunt inſulam Leucadem, & transportantes Nericum ad locum, qui olim quidem Iſthmus erat, nunc vero fretum, ponte conjunctum, eam mutato nomine appellaverunt Leucadem.* Ideo non male Scymnus nuper citatus inſulam dixit Leucadem,

quæ

quæ multo ante eum, Cypſelo dominante, inſula facta fuerat. Sic & Scylax: Αὕτη δὲ ἐστὶ νῦν νῆσος τὸν ἰσθμὸν ἀποτεταφρευμένη. Id eſt: *Ea autem eſt nunc inſula Iſthmo perfoſſo.* Sic de ea re dilucide Plinius lib. 4. cap. 1: *Excipit Leucadium littus promontorium Leucates, dein ſinus ac Leucadia ipſa peninſula, quondam Neritis appellata, opere accolarum abſciſſa à continenti, ac reddita ventorum flatu congeriem arenæ accumulantium, qui locus vocatur Dioryctos, ſtadiorum longitudine trium.* In ea foſſa, eo quod ſæpe ſabulum, eluvie maris acervatum, navigationem difficilem faciebat, palos defigebant ad dirigendas naves, ne in brevia impingerent. Id nos docet Arrianus in Indicis his verbis: Πασσάλοισι δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν πεπηγόσι ἀπεδηλοῦτο τὰ βράχεα, καθάπερ ἐν τῷ μεσσηγὺς Λευκάδος τε νήσου ἰσθμῷ καὶ Ἀκαρνανίας. Id eſt: *Palis autem hinc & inde defixis indicabantur brevia, ſicut in interſtitio Iſthmi, qui eſt inter Leucadem & Acarnaniam.* Portum fuiſſe navibus aptum nos docet Dio lib. 50. ſic: Ἀγρίππας δὲ τότε μέν τε Λευκάδα καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σκάφη, ἀφνιδίως ἐπιπλεύσας ἔλαβε. Id eſt: *Agrippa autem tunc Leucadem & ſcaphas, quæ in ea erant, cum ſubito ad navigaſſet, cepit.* Ἀπὸ τοῦ λευκοῦ denominatam fuiſſe ab albedine crepidinum excelſarum putat Strabo, nec male meo judicio conjectat. Nam & Leucimnus in Corcyra, & Leucola in Pamphylia, & Leucati Bithyniæ, & Leuconium Chii inſulæ, ab albedine littorum dictæ ſunt, & exempla ſexcenta ſuppeterent, ſi opus foret. Sed quæ ſequuntur apud Strabonem difficultatem quandam habent. Nam ubi rationem reddidit appellationis, ſic ait: Πέτρα δέ ἐστι λευκὴ τὴν χρόαν προκειμένη τῆς Λευκάδος, εἰς τὸ πέλαγος, καὶ τὴν Κεφαληνίαν, ὡς ἐντεῦθεν τοὔνομα λαβεῖν· ἔχει δὲ τὸ τοῦ Λευκάτα Ἀπόλλωνος ἱερὸν, καὶ τὸ ἅλμα, τὸ τοὺς ἔρωτας παύειν πεπιστευμένον. Id eſt: *Petra enim eſt coloris albi, quæ ante Leucadem protendi-*

tur versus mare & Cephaleniam unde nomen habet, ibi est & Apollinis Leucatæ templum & saltus, qui amores cessare facere creditur. Ex hoc loco videtur colligi posse, templum Apollinis non fuisse in ipsa urbe Leucade prope Isthmum perfossum, ubi Corinthii transportaverant Nericum urbem, sed ad aliam insulæ extremitatem, ubi olim Nericus: nisi putemus duo templa eidem nomini dicata fuisse in eadem peninsula, unum ubi erat olim Nericus, quod transportare ob religiosum metum non ausi sunt Corinthii, alterum in urbe nova ab iis ædificatum, quod forte verum est, forte non; expectanda lux aliunde. Petram fuisse id promontorium, ultra ea quæ citavimus, nos docet etiam Aristides in tomo primo. Nam de insula, quæ in ponto Euxino sita est, sic ait: Λευκάδα δὲ οὕτως ἐπωνομασμένη κατὰ τὴν ἐνταυθοῖ Λευκάδα τὴν ἐπὶ τῷ Ἀκτίῳ, οὐ πέτρα τις οὖσα ὥσπερ αὕτη, ἀλλὰ γῆ πολλὴ προχωροῦσα εἰς θάλασσαν. Id est: *Leucada sic vocata sicut Leucas, quæ est ad Actium in his partibus, non petra quidem ut hæc, sed terra quæ multum extenditur in mare.* Fuit ibi & Veneris templum, sed nec in peninsula, nec in continenti extra eam, sed in exigua insula, quæ fuit in angustiis maris inter Diorytum & urbem Leucadem: id discimus ex Dionysio Halicarnasseo lib. 1. ubi de Ænea & Trojanis fugæ sociis loquitur: Ἐκεῖθεν δὲ πελάγιον ποιησάμενοι τὸν πλοῦν εἰς Λευκάδα κατάγονται, κατεχόντων ἔτι τὸ χωρίον Ἀκαρνάνων· κἀν ταύτῃ πάλιν ἱερὸν Ἀφροδίτης ἱδρύονται, τοῦτο ὃ νῦν ἐστὶν ἐν τῇ νησίδι τῇ μεταξὺ τοῦ Διορύκτου τε καὶ τῆς πόλεως, καλεῖται δὲ Ἀφροδίτης Αἰνειάδος. Id est: *Inde autem per altum mare navigantes Leucadem veniunt, Acarnanibus eo tempore adhuc eum locum possidentibus, & in ea rursus templum Veneris fundaverunt, quod nunc est in parva insula, quæ est inter Dioryctum & urbem, vocatur autem Veneris Æneadis.* Dioryсto etiam eum locum notant tabulæ. Ex

loco

loco Thucydidis supra citato discimus Leucadios possedisse etiam oppidula & fundos extra Isthmum in continenti Acarnaniæ. Celebrem urbem fuisse & claram (ut cum Pomponio loquar) testis est ipse Pomponius Mela lib. 2. cap. 3. *Extra Rhion* (inquit) *in Acarnania maxime clara sunt, oppidum Leucas, flumen Achelous.* Et in posterioribus seculis habuit dignitatem Archiepiscopalem, numero 23. ut docet nos catalogus cum Codino editus. In locum, ubi nunc sita est, transportatum fuisse oppidum, Nericum ab Homero vocatam, supra ex Strabone docuimus. Ita vocatam fuisse id oppidum puto, eo quod in edito situm, non erat muris clausum, sed apertum; nam littera N. privativa est, & ἕρκος septum vel murum significat. Multo frigidius est Suidæ etymon in voce Νήριον, putans sic dici sylvam spississimam, cum qua nulla alia possit ἐρίσαι *contendere.* Sub Tyrannorum Corinthiorum, qui eam fundaverant, imperio primum fuit: nam post Cypselum & Gargasum Corinthios, qui eam primum occupaverant, etiam Periander ejus dominatum obtinuit. A Cypselo, & Gargaso occupatam fuisse ait Strabo lib. 10: Κορίνθιοι δὲ πεμφθέντες ὑπὸ Κυψέλου καὶ Γοργάσου ταύτην τε κατέσχον τὴν ἀκτήν. Id est: *Corinthii à Cypselo & Gargaso missi eam actam occupaverunt.* Et supra dixerat Actam debere intelligi Acarnaniam & Leucadem. A Periandro Cypseli filio possessam fuisse satis indicat Plutarchus lib. de iis, qui sero à numine puniuntur, in loco jam supra citato, quando de Anactorio tractavimus. Οὐδὲ τὴν Λευκαδίων χερρόνησον ᾤκησαν Ἕλληνες, εἰ Περίανδρος ἐκολάσθη μὴ μετὰ πολὺν χρόνον. Id est: *Nec Leucadiorum peninsulam habitassent Hellenes* (ceu Græci) *si Periander punitus fuisset non post multum temporis.* Suis tamen legibus usos & populariter gubernatos fuisse nos docet Aristoteles Politic. lib. 2. cap. 7. ubi de lege,

quæ

quæ apud Locros obtinebat, qua vetabatur fundorum abalienatio, nisi probata prius evidente & maxima calamitate, sic ait: Τοῦτο δὲ λυθὲν καὶ περὶ Λευκάδα δημοτικὴν ἐποίησε λίαν τὴν πολιτείαν αὐτῶν, οὐ γὰρ ἔτι συνέβαινεν ἀπὸ τῶν ὡρισμένων τιμημάτων εἰς τὰς ἀρχὰς βαδίζειν. Id est: *Quod sublatam & apud Leucadem valde popularem fecit eorum rempublicam, non enim amplius evenit, ut ex definitis bonorum æstimationibus ad magistratus perveniretur.* Hoc tempore tota peninsula *Ducato* ab Italis dicitur, & promontorium illud excelsum & præruptum in quibusdam hodiernis tabulis notatur *Cabo Ducato*, urbem vero ipsam ad Isthmum sitam *Santa Maura* vocari, non tam à Dominico Nigro didici, quam ab omnibus Hierosolymitanis equitibus, qui id oppidum expilarunt anno Salutis, ut & ab omnibus tabulis geographicis. Dominicus scribit, duo flumina ex planitie fertilissima, quæ inter montes in medio peninsulæ jacet, in mare defluere, unum in mare orientem versus, alterum in ipsum angustum Euripum, quod sit penes ejus fidem.

CAPUT XI.

De PALÆRO & ALYZIA.

Sequitur in littore Acarnaniæ ad orientem Leucadis Πάλαιρος *Palærus*, quæ & Acarnaniæ fuit littoralis teste Strabone, qui de eo sic ait: Ἀπὸ δὲ Λευκάδος ἑξῆς Πάλαιρος καὶ Ἀλυζία τῆς Ἀκαρνανίας ἐστὶ πόλις (puto legendum εἰσὶ πόλεις ex sequentibus) ὧν ἡ Ἀλυζία πεντεκαίδεκα ἀπὸ θαλάσσης διέχει σταδίους, καθ' ἥν ἐστι λιμὴν Ἡρακλέους καὶ τέμενος. Id est: *A Leucade, autem sequuntur Palærus & Alysia Acarnaniæ urbes, quarum Alysia distat à mari quindecim stadia, prope quam est portus Herculis dictus & tem-*

& templum. Sed Thucydides lib. 2. videtur eam vocare Πάλιρος, nam ejus cives Παλιρεῖς vocat, sic: Οἱ δὲ ἐν ταῖς ἑκατὸν ναυσὶν Ἀθηναῖοι ἔτι ὄντες περὶ Πελοπόννησον, Σόλλιόν τε Κορινθίων πόλισμα αἱροῦσι καὶ παραδιδόασι Παλιρεῦσι Ἀκαρνάνων μόνοις τὴν γῆν καὶ πόλιν νέμεσθαι. Id est: *Athenienses autem qui cum centum navibus circa Peloponnesum erant, Solium Corinthiorum oppidulum capiunt, & donarunt Palirensibus solis inter Acarnanas, ut id & agros ejus colerent.* Palirus fuit, ut videtur, locus non procul à mari, non celebris, quando de eo silent omnes alii auctores. Ideo non habuisse portum est verisimile, nec de eo plura habemus dicenda.

Alyzia celebrior fuit, de ea meminere Scylax, Thucydides, Xenophon, Strabo, Stephanus, Plinius & tabulæ. Thucydides de Demosthene Atheniensium navarcho hæc ait: Ὁπλίτας τε παρέλαβε, καὶ ἐκ τῆς Ναυπάκτου τῶν Μεσσηνίων μετεπέμψατο, καὶ ἐς τὴν ἀντιπέρας ἤπειρον τῆς Ἀκαρνανίας διέβη ἐς Ἀλυζίαν τε καὶ Ἀνακτόριον, ὃ αὐτοὶ εἶχον. Id est: *Milites gravis armaturæ accepit, & ex Naupacto Messenios etiam accersivit, & in oppositam Acarnaniæ continentem transfretavit ad Alyziam & Anactorium, quas ipsi* (Athenienses) *tenebant.* Xenophon vocat Αἰλυζίαν *Ælusiam*, Hellenic. 5. in fine libri, ubi pugnam navalem inter Athenienses, duce Timotheo, & Spartiatas, duce Nicolocho, quæ in mari Jonio commissa est circa Corcyram & Acarnaniam sic: Καὶ τροπαῖον ὁ Τιμόθεος ἔστησεν ἐν Αἰλυζίᾳ· ὁ δὲ ἀνελκυσμένων τῶν Τιμοθέου νεῶν, καὶ ἐπισκευαζομένων, ἐπεὶ παρεγένοντο αὐτῷ αἱ Ἀμβρακιώτιδες ἓξ τριήρεις, ἐπὶ τὴν Αἰλυζίαν ἔπλευσεν, ἔνθα ἦν ὁ Τιμόθεος, ὡς δ' οὐκ ἀντανῆγε, τρόπαιον αὖ κἀκεῖνος ἔστησεν ἐν ταῖς ἐγγυτάτω νήσοις. Id est: *Et Timotheus trophæum statuit in Alyzia: ille autem* (Nicolochus scilicet) *cum Timotheus naves subduxisset, & eæ reficerentur, postquam illi adjunctæ fue-*

runt ſex triremes Ambraciotides, Alyziam adnavigavit, ubi erat Timotheus, tropæum etiam ipſe ſtatuit in proximioribus inſulis, cum Timotheus contra non duxiſſet. Scylax unam tantum inſulam Κάρνον prope Alyziam ponit: at hoc loco plurali numero utitur Xenophon. Sed id non obſtat, quo minus concordent, nam ſcopuli ſine nomine ſæpe inſulis adjacent, de quibus ipſi tacent Geographi. Seriem & ordinem urbium in littore Acarnaniæ ſitarum ſic deducit Scylax in Periplo. Ἐπανῆμι πάλιν ἐπὶ τὴν ἤπειρον, ὅθεν ἀπέλιπον· μετὰ ταῦτα πόλις Ἀλυττία (leg. Ἀλυζία) καὶ κατὰ ταύτην νῆσος Κάρνος, καὶ πόλις Ἀστακὸς, καὶ λιμὴν, καὶ ποταμὸς Ἀχελῶος, καὶ Οἰνιάδαι πόλις. Id eſt: *Sed redeo rurſus ad continentem unde abieram. Poſt hæc urbs Alyttia* (leg. Alyzia) *prope hanc eſt Carnus inſula, & urbs Aſtacus, & portus, & fluvius Achelous, & Oeniadæ urbs.* Nomen accepiſſe ab Alyze, filio Icari & fratre Penelopes, ſcripſerat Alcmæonidis autor teſte Strabone lib. 10. quod Ephorus olim firmaſſe videtur. De ejus ſitu accuratius idem eod. libro. Ἀπὸ δὲ Λευκάδος Πάλαιρος, ἑξῆς δὲ Ἀλυζία τῆς Ἀκαρνανίας ἐστὶ πόλις, ὧν ἡ Ἀλυζία πεντεκαίδεκα ἀπὸ θαλάσσης διέχει σταδίους, καθ᾽ ἣν ἐστι λιμὴν Ἡρακλέους ἱερὸς καὶ τέμενος. Quem locum jam paulo ſupra appoſuimus & interpretationem addidimus. Ejus nomen cum aſpiratione expreſſit Plinius lib. 4. cap. 1. *Deinde* (ait) *Acarnanum urbes Halyſea, Stratos*, &c. ſic etiam tabulæ *Dioryćto, Haliſſo.* Sed Thucydides, Strabo, Stephanus cum ſpiritu leni Ἀλυζίαν proferunt, vel Ἀλύζειαν, quam male eam poſuerit Mercator ſecundum numeros Ptolemæi videbit lector, ſi velit cum iis quos adduxi autoribus eum poſitum conferre.

CAPUT

CAPUT XII.

De Crithote, Astaco, Corontis & Tyrrheo.

Sequitur ex ordine Κριθώτη ἄκρα, de qua ſolus Strabo inter antiquos in deſcriptione littoris Acarnaniæ. Nam poſtquam de Alyzia dixit, addit breviter εἶτα ἄκρα Κριθώτη, καὶ Ἐχινάδες, καὶ πόλις Ἀστακός. De eo promontorio poſt Strabonem loquitur Stephanus. Κριθώτη (ait) πόλις Ἑλλησπόντου, ὀγδοήκοντα σταδίους ἀπέχουσα Καρδίας..... ἔστι δὲ ἄκρα Ἀκαρνανίας. Id eſt: *Crithote urbs Helleſponti, octuaginta ſtadiis diſtans à Cardia ..... eſt & promontorium Acarnaniæ.* Nihil aliud ex antiquorum ſcriptis diſcimus de eo promontorio. Sed Dominicus niger poſt Alyziam deſcriptam ait: *Inde promontorium Crithote, quo ſuperato Actacenus ſinus aperitur nunc Dragameſtus.* Sed in eo recedit à Scholiaſte Thucydidis, quem ſupra citavimus in Oeniadis. Nam Oeniadas, urbem ſuo tempore Dragameſtum vocari ait, non vero Aſtacum aut Aſtacenum ſinum, & in eo præferenda eſt fides Scholiaſtis Græci & antiquioris.

Poſt Crithotem occurrit in littore urbs *Aſtacus*, cujus meminerunt Thucydides, Strabo, Ptolemæus & Stephanus. De ea Thucydides lib. 2. dum narrat Athenienſium cum centum navibus expeditionem, ſic ait: Καὶ Ἀστακὸν ἧς Εὔαρχος ἐτυράννει λαβόντες κατὰ κράτος, καὶ ἐξελάσαντες αὐτὸν, τὸ χωρίον ἐς τὴν συμμαχίαν προσεποιήσαντο. Id eſt: *Et cum Aſtacum, in qua Euarchus tyrannidem exercebat, cepiſſent, & eum ejeciſſent, eum locum in ſocietatem aſciverunt.* Et paulo poſt: Τοῦ δ' ἐπιγινομένου χειμῶνος, Εὔαρχος ὁ Ἀκαρνὰν βουλόμενος εἰς τὴν Ἀστακὸν κατελθεῖν, πείθει Κορινθίους τεσσαράκοντα ναυσὶ, καὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις ὁπλίταις ἑαυτὸν καταγαγεῖν πλεύσαντας, καὶ αὐτὸς ἐπικού-

ρους τινὰς προσεμισθώσατο .... καὶ πλεύσαντες κατήγαγον. Id eſt: *Et facta vero hyeme, Euarchus Acarnan Aſtacum redire deſiderans, Corinthiis perſuadet, ut cum quadraginta navibus & mille quingentis gravis armaturæ militibus (cum ille etiam aliquot auxiliares mercede conduxiſſet) cum claſſe reducerent ... & quidem cum navigaſſent hominem reduxerunt.* Et circa finem ejuſdem libri. Οἱ δ' ἐν Ναυπάκτῳ Ἀθηναῖοι τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος, ἐπειδὰν τὸ τῶν Πελοποννησίων ναυτικὸν διελύθη, Φορμίωνος ἡγουμένου ἐστράτευσαν παραπλεύσαντες ἐπὶ Ἀστακόν, καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν, &c. Id eſt: *Ii autem qui Naupacti erant Athenienſes, eadem hyeme poſtquam claſſis Peloponneſiorum ſoluta fuit, Duce Phormione Aſtacum appulerunt & cum deſcendiſſent in mediterraneam*, &c. Ex his colligitur fuiſſe eam in littore poſt Alyziam & Crithotem versus orientem & Acheloum. De hac etiam Strabo lib. 10. qui, poſtquam de Alyzia dixit, hæc addit: Εἶτα ἄκρα Κριθώτη, καὶ Ἐχινάδες, καὶ πόλις Ἀστακὸς, ὁμώνυμος τῇ περὶ Νικομήδειαν, καὶ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον ἑνικῶς λεγομένη. Id eſt: *Poſtea promontorium Crithote & Echinades, & urbs Aſtacus cognominis ei, quæ eſt circa Nicomediam, & Aſtacenum ſinum ſingulariter appellata.* Ex hoc Strabonis loco male intellecto (ut credo) accepit Dominicus Niger, quæ ſcripſit lib. XI. in recenſione urbium Acarnaniæ, ſic: *Aſtacus etiam magna urbs, à qua amnis Anapus decem mille paſſibus abeſt in Aſtacenum ſinum cadens, qui ſinus ab urbe denominatur.* Vellem nos docuiſſet Niger, an ab aliquo antiquo autore, an ex proprio viſu didicerit, amnem Anapum diſtaſſe ab Aſtaco decem mille paſſus, & in Aſtacenum ſinum cadere. Nam ea non accepit à Strabone, ex quo fere habet omnia, & de Aſtaceno ſinu, quem ait ab Aſtaco urbe dictum, metuo ne falſus ſit. Nam Aſtacenus ſinus, de quo Strabo, fuit in Bithy-

Bithynia, ubi ſita fuit urbs Aſtacus, nec de alio ſinu Aſtaceno mentionem facit Strabo, & ex toto loco Strabonis nuper citato, & conſtructione patet, eum intellexiſſe Aſtacenum ſinum Bithyniæ, & præter Nigrum nullus eſt, qui crediderit de Aſtaceno ſinu Acarnaniæ eum feciſſe mentionem. Nam cum ſatis exacte totum littus Acarnaniæ exequatur, feciſſet de eo mentionem, poſtquam de Crithote acra meminerat, quæ non admodum celebris ab eo ſolo nominata fuit, & à Stephano, qui id ab eo accepit. Peſſime notantur apud Ptolemæum numeri de Aſtaci poſitu, quos ſecutus Mercator locavit Aſtacum ad Acheloum in mediterraneo, longiſſime ab ore fluvii. Ideo non dubitavit Gerbelius, ab Ortelio citatus, per Aſtacum à Ptolemæo poſitum intelligi debere Stratum à Strabone & Plinio poſitum, nec plura habemus de Aſtaco dicenda, niſi fidem habere velimus Geſnero, qui apud Ælianum lib. 12. cap. 30. pro ἐν Ἰςώπ (voce certe nihili) vult legi ἐν Ἀςακῷ τῇ πόλει ἣν ἐκάλουν πάλαι Στεφανήπολιν. Sed quoniam nullam reddit conjecturæ ſuæ rationem eum nec probare, nec rejicere in animo eſt.

In mediterraneo Acarnaniæ fuit olim Κόροντα τὰ, de quibus ſolus Thucydides, & ab eo Stephanus. Oppidum fuiſſe patet ex loco Thucydidis, qui ſic habet poſt verba nuper citata: Καὶ ἀποβάντες ἐς τὴν μεσόγειαν τῆς Ἀκαρνανίας . . . . καὶ ἐκ τοῦ Στράτου, καὶ Κορόντων, καὶ ἄλλων χωρίων ἄνδρας οὐ δοκοῦντας βεβαίους εἶναι ἐξήλασαν· καὶ Κυνήτα τὸν Θεολύτου ἐς Κόροντα καταγαγόντες ἀνεχώρησαν πάλιν ἐπὶ τὰς ναῦς. Id eſt: *Et cum deſcendiſſent in mediterranea Acarnaniæ . . . . & ex Strato & Corontis, & aliis locis viros, qui non videbantur fideles, ejecerunt & Cynetem Theolyti filium, cum reduxiſſent Coronta, ſe rurſus receperunt in naves.* Nec plura de ea urbe dicenda ſuppetunt, quam fundi-

tus everſam fuiſſe ſuſpicor ob ſilentium eorum, qui poſt Thucydidem ſcripſerunt.

Fuit & alia urbs ſatis munita in mediterraneo Acarnaniæ nomine *Tyrrheum*, de qua ſolus Livius loquitur. Non longe fuiſſe à Medeone ſuſpicor, quoniam eas urbes ſæpe Livius conjungit, ſic libro 36. *Et omnibus qui arma ferrent eundum ad Medeonem & Tyrrheum*, & rurſus paulo poſt, *Tyrrheum à Medeone profectus eſt*. Fuiſſe non longe ab itinere, quod Strato ducebat Ambraciam, evincit locus T. Livii lib. 38. ubi Phaneas & Damoteles Ætoli, qui tunc ad Stratum urbem ad bellum adminiſtrandum, vel pacem faciendam aderant, dum Strato Ambraciam petunt in Acarnanum inſidias ceciderunt, qui eos Tyrrheum cuſtodiendos deduxerunt. Iter, quod Strato Ambraciam ducebat, & brevius & facilius erat per ſinus Ambracici fauces, unde conjicio Tyrrheum fuiſſe Medeone occidentalius, & propius à mari diſtans. Fuiſſe oppidum ſatis commodum & amplum ex eodem Livio colligitur, qui lib. 43. narrat Acarnanas concilium dediſſe Cn. Octavio & C. Popilio legatis Thyrrhei. Nec plura ſunt, quæ de eo oppido dicere poſſim, ſolus enim Livius de eo loquutus eſt.

Dominicus Niger lib. XI. oppidum Acarnaniæ maximum ponit nomine *Acarnas*, ad Aracynthum, ſed quod autorem ſuum non citat, & nullus alius de ea tanta urbe mentionem fecit, pro fabuloſa urbe accipienda eſt.

Idem T. Livius *Naxum* nominat Acarnaniæ, lib. 26. bis in eadem pagina. Sed dubia eſt ea lectio, nam Polybius lib. 9. Νάξον non habet, ſed Νῆσον, ubi Lyciſcum oratorem Acarnanum in conſilio Lacedæmoniorum contra Ætolos invehentem inducit, ſic dicentem. Ἤδη παρῄρηνται Ἀκαρνάνων Οἰνιάδας ϗ Νῆσον. Id eſt: *Jam abſtulerunt Acarnanum Oeniadas & Neſum*, (vel inſulam)

lam) sed ibi Casaubonus vertit Naxum, & ita etiam legebat Ortelius, forte ambo ex Livio, de eo loco nihil est, quod dicam.

CAPUT XIII.

De Acarnaniæ Fluviis & Montibus.

De fluviis, qui memorantur apud autores in Acarnania, pauca habemus dicenda: nam de Acheloo, qui fuit limes inter Ætolos & Acarnanas, dicemus infra in Ætolia. *Anapus* memoratur Thucydidi solo ex antiquis, & Dominico Nigro ex recentioribus etiam solo, locum Thucydidis jam supra adduximus, eum tamen iterum adscribemus: Ἀναχωρήσας ὁ Κνῆμος τῇ στρατιᾷ κατὰ τάχος ἐπὶ τὸν Ἄναπον ποταμὸν, ὃς ἀπέχει σταδίους ὀγδοήκοντα Στράτου, τούς τε νεκροὺς κομίζεται τῇ ὑστεραίᾳ ὑποσπόνδους, καὶ Οἰνιαδῶν ξυμπαραγενομένων κατὰ φιλίαν ἀναχωρεῖ παρ' αὐτούς. Id est: *Cnemus cum exercitu trepide regressus ad Anapum fluvium, qui a Strato abest* 80 *stadiis, mortuos recepit ex fœdere, & Oeneadis ob amicitiam advenientibus, apud eos se recepit.* Ex hoc loco colligitur, Anapum fluere inter Stratum & Oeniadas, & eum expressit, ut puto, Samsonius in sua Græciæ tabula in Acheloum se exonerantem, inter Æniam & Metropolim, &, ut opinor, bene, nihil moratus Dominicum Nigrum, cujus supra locum adduxi, ubi asserit, Anapum in Astacenum sinum se exonerare, de ejus loci vanitate jam satis lectorem monuimus, ea non sunt iterum repetenda.

Fuit & alius fluvius *Petitarus*, de quo solus Livius lib. 44. ex quo nihil aliud discimus, nisi eum fluere inter Stratum urbem & Aperantiam regionem, quæ Strato borealior erat versus Pindum. Unde mihi videtur is fluvius magis ad Agræos pertinuisse, quam ad Acarnanas.

Mentes

Montes in Acarnania fuerunt Thyamus & Aracynthus: de Thyamo Thucydides lib. 3. qui videtur eum montem tribuere Agræis & Amphilochis. Sed quoniam in Acarnaniæ limite erat, nihil vetat, quomimus nunc de eo dicamus, ne postea memoria labascente curam nostram evadat, sic igitur de eo Thucydides in narratione expeditionis Eurylochi Spartani ad auxilium Ambraciotarum tendentis, qui Olpas occupaverant: Καὶ διελθόντες τὴν Στρατίων γῆν, ἐχώρουν διὰ τῆς Φυτίας, καὶ αὖθις Μεδέωνος παρ' ἔσχατα· ἔπειτα διὰ Λιμναίας, καὶ ἐπέβησαν τῆς Ἀγραίων, οὐκέτι Ἀκαρνανίας, φιλίας δὲ σφίσι λαβόμενοι δὲ τοῦ Θυάμου ὄρους, ὅ ἐστιν ἀγροικὸν, ἐχώρουν δι' αὐτοῦ, καὶ κατέβησαν εἰς τὴν Ἀργείαν νυκτὸς ἤδη. Id est: *Cum Stratiorum fines pertransiissent, perrexerunt per Phytiam, & rursus per fines extremos Medeonis: postea per Limnæam & Agræorum terram attigerunt, quæ non est amplius Acarnaniæ, & illis amica erat, & cum ad Thyamum montem desertum pervenissent, per eum incesserunt, & nocte jam facta in Argivorum terram descenderunt.* Thyamus mons ex hac narratione fuit in Agræorum fundo, prope Acarnaniam & Amphilochicos etiam Argivos attingebat.

Ætoliæ fuit Aracynthus mons, quem tamen multi accensent Acarnaniæ, eo quod suo tempore ultra Acheloum plures agros, plura oppida possidebant Acarnanes, ejus tamen montis narrationes rejicimus in Ætoliæ descriptione, de qua statim.

In littore Acarnaniæ præter Leucadem nobilem & celebratam insulam, de qua supra abunde diximus, & Carnum ignobilem, de qua Scylax, & Stephanus sol: loquuti sunt, nullæ sunt insulæ. Sed post Ætoliæ descriptionem de Ithaca, Cephalenia & Echinadibus, aliquid dicere tentabinus. Hactenus de Acarnania.

LIBER

LIBER QUARTUS.

CAPUT I.

De ÆTOLIA.

Nunc ex ordine de Ætolia dicendum est, de qua olim Diocles Rhodius Ætolica scripserat: citatur etiam Dercyllus in 3. Ætolicorum à Plutarcho lib. de fluviis in Acheloo, si tamen est Plutarchi ille liber, quod non puto. De ea regione Dionysius Periegetes, postquam Dodonem nominavit, sic ait:

> Τῆς δ' ὑπὲρ ἐς νότον, εἰσὶν ὑπὸ σκοπιὴν Ἀρακύνθου
> Ἀνδρῶν Αἰτωλῶν πεδίον μέγα, τοῦ διὰ μέσσου
> Σύρεται ὁλκὸν ἄγων Ἀχελώϊος ἀργυροδίνης,
> Τρινακίης ἐπὶ πόντον ἑλισσόμενος διὰ μέσσων
> Νήσων, ἃς καλέουσιν Ἐχινάδας. Id est:

> *Supra hanc meridiem versus sunt sub specula Aracynthi*
> *Virorum Ætolorum magnus campus, per medium cujus*
> *Trahitur sulcum ducens Achelous argenteos fluctus habens, in mare*
> *Trinaciæ devolutus per medias insulas Echinadas.*

Per medios agros Ætoliæ ait fluere Acheloum: sed ut non pugnet cum eorum sententia, qui Acheloum limitem communem faciunt inter Acarnanas & Ætolos, intelligenda sunt verba Dionysii de superiori Acheloi parte, qui è Pindo defluens per Agræos & Aperantios medios decurrit, non vero de inferiori parte, ubi disterminabat eos duos populos. Licet & aliter contradictionem vitare; nam, ut jam supra diximus, secundum

diversa tempora, prout prævalebant Ætoli vel Acarnanes, modo per agros medios Ætolorum fluebat, quando Ætoli Stratum, Oeniadas & alias Acarnaniæ urbes sub ditione sua habebant, modo per Acarnanas medios fluebat, quando Acarnanes ultra Acheloum usque ad Euenum limites suos ampliaverant. Sic de eo negotio Strabo lib. 10. Αἰτωλοὶ μὲν τοίνυν καὶ Ἀκαρνᾶνες ὁμοροῦσιν ἀλλήλοις, μέσον ἔχοντες τὸν Ἀχελῶον ποταμὸν, ῥέοντα ἀπὸ τῶν ἄρκτων καὶ τοῦ Πίνδου πρὸς νότον, διά τε Ἀγραίων Αἰτωλικοῦ ἔθνους, καὶ Ἀμφιλόχων· Ἀκαρνᾶνες μὲν τὸ πρὸς ἑσπέραν μέρος ἔχοντες τοῦ ποταμοῦ, μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, τοῦ κατὰ Ἀμφιλόχους. Αἰτωλοὶ δὲ τὸ πρὸς ἕω μέχρι τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν, καὶ τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῶν Οἰταίων. Id est: *Ætoli igitur & Acarnanes invicem sibi vicini sunt, medium habentes Acheloum fluvium, à septentrione & Pindo monte versus meridiem fluentem, per Agræos Ætolicam gentem, & Amphilochos: & Acarnanes quidem possidentes partem ad occidentem fluvii, usque ad Ambracicum sinum, qui ad Amphilochos pertingit; Ætoli autem partem ad orientem, usque ad Ozolas Locros & Parnassum & Oetæos.* Sic à Strabone limites Ætoliæ ad occidentem & orientem definiuntur. Sed aliter Strabo ipse lib. 8. Acarnaniam extendit usque ad Euenum: Ἀπὸ δὲ Ἀχελῴου (inquit) ἐπὶ τὸν Εὔηνον Ἀκαρνᾶνές εἰσιν, εἶτ᾽ ἑξῆς ἐπὶ τὸ Ἀντίρριον Αἰτωλοί. Id est: *Ab Acheloo usque ad Euenum Acarnanes sunt, deinde ordine usque ad Antirrhium Ætoli.* Hæc certe conciliari non possunt, scilicet Strabo ex diversis autoribus, quos etiam sæpe citat, suam Græciæ descriptionem compilavit, quorum diversas sententias protulit memoria labascente. Ideo aliquando in contradictiones impingit: sed, ut jam pluries supra dixi, Acarnanes aliquando prævaluerunt, & usque ad Euenum Ætolos coërcuerunt, aliquando vero & Ætoli prævalentes

lentes eos rursus ultra Acheloum pepulerunt, & in ipsa Acarnania Stratum, Metropolim, & alia oppida sibi subjecerunt, & sic autores secundum sui temporis statum metas his regionibus diversas posuerunt. Sequitur deinde Strabo, & limites à septentrione & meridie sic definit: Ὑπέρκειν) ἢ ἐν τῇ μεσογαίᾳ ϗ τοῖς προσβορείοις μέρεσι τ̃ μὲν Ἀκαρνάνων Ἀμφίλοχοι, τούτων ἢ Δόλοπες ϗ ἡ Πίνδος, τ̃ δὲ Αἰτωλῶν Περραιβοί τε ϗ Ἀθαμᾶνες ϗ Αἰνιάνων τι μέρος τ̃ τὴν Οἴτην ἐχόντων. τὸ ἢ νότιον πλευρὸν τό, τε Ἀκαρνανικὸν ὁμοίως ϗ τὸ Αἰτωλικὸν κλύζε) τῇ ποιούσῃ θαλάσσῃ τ̃ Κορινθιακὸν κόλπον, εἰς ὃ ϗ ὁ Ἀχελῷος ποταμὸς ἐξίησιν ὁρίζων τ̃ τ̃ Αἰτωλῶν παραλίαν, ϗ τ̃ Ἀκαρνανικὴν· ἐκαλεῖτο δὲ Θόας ὁ Ἀχελῷος πρότερον. Id est: *Supra Acarnanas versus septentrionem in mediterraneis siti sunt Amphilochi, supra hos vero Dolopes & Pindus, supra Ætolos vero Perrhæbi & Athamanes, & Ænianum pars eorum qui Oetam tenent. Latus vero meridionale tam Ætoliæ quam Acarnaniæ alluitur mari, quod Corinthiacum sinum facit, in quod Achelous fluvius exit, discriminans littus Acarnanicum ab Ætolico. Vocabatur autem prius Thoas ille fluvius.* Addit paulo post: Εἴρη) ἢ ϗ ὅτι ἀρχὴν ἢ Κορινθιακοῦ κόλπου τὸ στόμα τοῦδε ἢ ποταμοῦ φασίν. Id est: *Jam autem dictum est, quod principium Corinthiaci sinus ab ore ejus fluvii dicunt esse.* In his locis Strabo veluti metis positis Ætoliam circumscribit, nec opus est amplius in eam rem inquirere.

CAPUT II.

De CURETIBUS.

Ante quam ea regio Ætolia vocaretur, Κουρῆτις dicta fuit, & ejus habitatores Κουρῆτες *Curetes*, & sic ab

Homero nuncupatos Ætolos volunt antiqui Homeristæ, ſed & prius Ὕανθις *Hyantis* vocabatur, ſi fides Stephano, qui ſine antiquo autore procul dubio id non excogitavit. Sed credere eſt, ſic vocatam fuiſſe Cadmi tempore, qui Hyanthas Bœotia expulit, quorum plures in Ætoliam, non multum remotam, ſeceſſerunt, & eam incoluerunt, unde Hyanthis appellata fuit. Opinionem noſtram non infirmat Euſtathius ad Iliad. β. verſu 637. ad hæc verba: Αἰτωλῶν δ' ἡγεῖτο Θόας, ubi ſic commentatur: Αἰτωλία δὲ Αἰτωλοὶ ἀπὸ Αἰτωλοῦ καλοῦνται υἱοῦ Ἐνδυμίωνος, ὃς ἐκπεσὼν Πίσης τῆς ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ Σαλμονέως, συνῴκισε τὴν ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Αἰτωλίαν· πρότερον δὲ φασὶν Ὕαντες ἐκαλοῦντο. Id eſt: *Ætolia & Ætoli ab Ætolo vocantur Endymionis filio, qui pulſus Piſa, quæ eſt in Peloponneſo, à Salmoneo, incoluit Ætoliam ab eo ſic vocatam. Prius autem, ut ajunt, vocabantur Hyanthes.* Sed conſiderandus ſuper hoc Apollodori locus à Strabone citatus lib. 10.: καὶ Ἀπολλόδωρος δὲ εἴρηκεν ἐκ τῆς Βοιωτίας ἀπελθόντας Ὕαντας ἱστορεῖσθαι, καὶ ἐποίκους τοῖς Αἰτωλοῖς γενομένους. Certe is locus Apollodori omnino firmat noſtram de migratione Hyanthum conjecturam, ſed oblitus ſum verba Apollodori Latine reddere, quæ ſic ſonant: *Apollodorus autem dixit, ex Bœotia abſceſſiſſe Hyanthas hiſtorias narrare, & una cum Ætolis habitaſſe.* Sed ſi ſic Apollodorus ſcripſit, nec aliud quid addidit, temporum rationem nullam habuit. Nam Ætoli ab Ætolo Endymionis filio, (ut ſupra probavimus) qui eos ab Elide in regionem tunc Curetin dictam duxit, & ea occupata, Curetibus in Acarnaniam pulſis, Ætoliam nominavit, initium ejus appellationis fecit. At Endymion fuit Æthli filius, Æoli nepos, Hellenis pronepos, Deucalionis abnepos. Ætolus ergo Deucalionis abnepos fuit, & eo quinque generationibus poſterior.

At

At Cadmus qui Hyanthas expulit, omnium Chronologorum consensu, Deucalione multo antiquior fuit. Aut igitur Apollodorus graviter peccavit in rationem temporum, vel ut excusetur, voce Αἰτωλοῖς abusus est κατὰ πρόληψιν, id est, *per anticipationem*, nomen Ætolorum scilicet anticipans, quod suo tempore notum erat & frequentatum. De Curetibus, ut curioso lectori satisfaciamus, cogimur longam ῥῆσιν ex Strabone exscribere, quoniam rem accuratius tractat lib. 10. sic autem habet: Περὶ δὲ Κουρήτων ἔτι καὶ τὰ τοιαῦτα λέγεται, τὰ μὲν ἐγγυτέρω ὄντα τῆς περὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων ἱστορίας, τὰ δὲ ἀπωτέρω· ἐγγυτέρω μὲν τὰ τοιαῦτα οἷα προείρηται, ὅτι τὴν χώραν, ἣ νῦν Αἰτωλία καλεῖται, Κουρῆτες ᾤκουν· ἐλθόντες δ' οἱ Αἰτωλοὶ μετ' Αἰτωλοῦ τούτους ἐξέβαλον εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν· καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα, ὅτι τὴν Πλευρωνίαν ὑπὸ Κουρήτων οἰκουμένην, καὶ Κουρῆτιν προσαγορευομένην, Αἰολεῖς ἐπελθόντες ἀφείλοντο, τοὺς δὲ κατέχοντας ἐξέβαλον. Ἀρχέμαχος δ' ὁ Εὐβοεὺς φησὶ, τοὺς Κουρῆτας ἐν Χαλκίδι συνοικῆσαι· συνεχῶς δὲ περὶ τοῦ Ληλάντου πεδίου πολεμοῦντας, ἐπειδὴ οἱ πολέμιοι τῆς κόμης ἐδράττοντο τῆς ἔμπροσθεν, καὶ αὐτοὺς κατέσπων, ὄπισθεν κομῶντας γενέσθαι, τὰ δὲ ἔμπροσθεν κείρεσθαι, διὸ καὶ Κουρῆτας ἀπὸ τῆς κουρᾶς κληθῆναι· μετοικῆσαι δ' εἰς Αἰτωλίαν, καὶ κατασχόντας τὰ περὶ Πλευρῶνα χωρία· τοὺς δὲ πέραν οἰκοῦντας τοῦ Ἀχελώου, διὰ τὸ ἀκούρους φυλάττειν τὰς κεφαλὰς, Ἀκαρνᾶνας καλεῖσθαι· ἔνιοι δὲ ἀπὸ ἥρωος τοὔνομα σχεῖν ἑκάτερον τὸ φῦλον· οἱ δ' ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Κουρίου τοὺς Κουρῆτας ὀνομασθῆναι, τοῦ ὑπερκειμένου τῆς Πλευρῶνος· εἶναί τε φῦλον τὸ Αἰτωλικὸν τοῦτο ὡς Ὀφιεῖς, καὶ Ἀγραεῖς καὶ Εὐρυτᾶνες καὶ ἄλλα πλείω. Ὡς δ' εἴρηται, τῆς Αἰτωλίας δίχα διῃρημένης, τὰ μὲν περὶ Καλυδῶνα τὸν Οἰνέα ἔχειν φασί· τῆς δὲ Πλευρωνίας μέρος μέν τι καὶ τοὺς Παρθαονίδας ἔχειν τοὺς περὶ τὸν Ἄγριον, εἴπερ

Ὤικεον ἐν Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι.

Ἐπικρατεῖν μέντοι Θέστιον τῆς Πλευρωνίας, τὸν πένθερον τοῦ Οἰνέως, Ἀλθαίας δὲ πατέρα, ἡγούμενον τῶν Κουρήτων· πολέμου δ' ἐμπεσόντος

 τοῖς

τοῖς Θεσιάδαις πρὸς Οἰνέα καὶ Μελέαγρον, ὡς μὲν ὁ ποιητὴς ἀμφὶ συὸς κεφαλῇ καὶ δέρματι, κατὰ τὴν περὶ τοῦ κάπρου μυθολογίαν, ὡς δὲ τὸ εἰκὸς περὶ μέρους τῆς χώρας, οὕτω δὴ λέγεται·

Κουρῆτές τ' ἐμάχοντο, καὶ Αἰτωλοὶ μενεχάρμοι.

Ταῦτα μὲν τὰ ἐγγυτέρω. Id est: *De Curetibus autem talia dicuntur, quorum alia sunt propiora iis, quæ historia narrat de Ætolis & Acarnanibus, alia vero remotiora, & propiora quidem, quæ jam dicta sunt, quod regionem, quæ nunc Ætolia vocatur, Curetes incoluerunt: Ætoli vero advenientes cum Ætolo eos expulerunt in Acarnaniam. Item hæc, quod Pleuroniam à Curetibus inhabitatam & Curetin dictam Æoles advenientes abstulerunt, & possessores ejecerunt. Sed Archemachus Euboënsis ait, Curetas Chalcidem incoluisse, sed cum continuo bellum gererent pro Lelanto agro, & hostes eos per capronas attiperent & eos dejicerent, comam in occipite alere & anteriora capitis radere instituisse, & sic Curetas à Cura id est tonsura dictos fuisse, migravisse vero eos in Ætoliam & loca circa Pleuronem obtinuisse. Sed eos qui ultro Acheloum habitabant, quia caput non tendebant, Acarnanas dictos fuisse. Alii tradunt à herbe nomen habuisse utrumque populum. Sunt & qui à Curio monte Curetas appellatos fuisse volunt, qui Pleuronem supereminet, & esse Ætolicam gentem, sicut Ophienses, Agræi, Eurytanes & plures alii. Ut autem jam dictum est, Ætolia bifariam divisa erat; cujus partem, quæ est circa Calydonem, ajunt Oeneum tenuisse, Pleuroniæ vero quandam partem Parthaonidas & Agrium; quiquidem habitabant Pleuroni, & excelsæ Calydoni. Thestium tamen potentiorem fuisse in Pleuronia, socerum Oenei, & Althææ patrem, qui Curetibus imperabat. Cum autem bellum incidisset Thestiadis contra Oeneum & Meleagrum, ut poëta quidem ait propter apri caput & exuvium, secundam fabulam de*

apro

apro Calydonio, sed ut verisimile est, propter agri partem. Sic dixit:

Curetes pugnabant & Ætoli bellicosi,

Et ea quidem magis conveniunt, & propiora sunt. Remotiora vocat ea, quæ fabulose finguntur de Curetibus Cretensibus, qui Jonem infantem custodiebant, & alia, quæ de iis memorantur, qualia de Satyris, Silenis, Tityris & Corybantibus, &c. narrantur, ea nihil ad nostrum propositum faciunt. Sed tam prolixum sermonem ex Strabone integrum exscribere necesse duxi, quoniam in eo loco nihil est inutile, nec quod apprime non faciat ad cognitionem antiquitatis & populorum, qui nostræ Ætoliæ antiqui cultores fuerunt. Itaque ut ex supradictis aliquid colligamus, videntur primi advenæ habitatores Ætoliæ fuisse Hyanthas, à Cadmo pulsos ex Aonia vel Bœotia, qui indigenis mixti, vel eos pellentes regionem Hyanthidem appellavere. Sed postea Curetes seu à Chalcide, ut Archemachus scripserat, seu aliunde advenientes, Hyanthum nomen abolverunt & ab iis regio Curetis dicta fuit. Eos rursus Ætolus pepulit, & Elæos suos à suo nomine Ætolos & regionem Ætoliam nominavit, quod omnino firmat Pindari Scholiastes ad Olymp 3. ubi sic commentatur: Ἤτοι ἀπὸ Αἰτωλοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος, ὃς ἦν Ἠλεῖος, ἀποκτείνας δὲ Ἄπιν ἐν τοῖς ἐπ' Ἀζᾶνι ἄθλοις, ἔφυγεν εἰς τὴν πρότερον Κουρῆτιν, Αἰτωλίαν δὲ ὕστερον ἀπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν. Id est: *vel ab Ætolo Endymionis, qui Heleius erat, cum autem occidisset & pin in agone, quod ad Æzanis sepulchrum fiebat, aufugit in Curetim, olim vocatam, postea vero ab eo Ætoliam nuncupatam.* Et id nomen usque ad Valachorum & Bulgarorum irruptiones duravit. Nicetas vero suo tempore Ætolos Artinos vocatos fuisse asserit, dubium an & Acarnanas etiam, sic enim scribit lib. 2. Ἀκαρνᾶνας δὲ καὶ Αἰτωλοὺς τοὺς νῦν λεγομένους

μένους Ἀρτίνους, καὶ ὅσα παράλια ἀμαυρῶν τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσέπλευσε. Id est: *Acarnanas & Ætolos, nunc Artinos appellatos, & omnes maritimas plagas vastans, Corinthium sinum adnavigavit.* Sed id nomen à civitate *Arta* formatum est, quam nunc quidam nolunt fuisse *Ambraciam*, alii *Stratum*, alii *Argos*. Eam regionem bifariam dividebant antiqui teste Geographo, qui lib. 10. sic ait: Καὶ δὴ καὶ διῃρῆσθαι συνέβαινε δίχα τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τὴν μὲν ἀρχαίαν λέγεσθαι, τὴν δ' Ἐπίκτητον· Ἀρχαίαν μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀχελώου μέχρι Καλυδῶνος, παραλίαν ἐπὶ πολὺ καὶ τῆς μεσογαίας ἀνήκουσαν, εὔκαρπόν τε καὶ πεδιάδος, ἧς ἐστι καὶ Στρατὸς, καὶ τὸ Τραχίνιον ἀρίστην ἔχον γῆν· Ἐπίκτητον δὲ τὴν τοῖς Λοκροῖς συνάπτουσαν, ὡς ἐπὶ Ναύπακτόν τε καὶ Εὐπάλιον, τραχυτέραν τε οὖσαν, καὶ λυπροτέραν μέχρι τῆς Οἰταίας, καὶ τῆς Ἀθαμάνων, καὶ τῶν ἐφεξῆς, ἐπὶ τὴν ἄρκτον ἤδη περιισταμένων ὀρῶν τε καὶ ἐθνῶν. Id est: *Usu venit etiam, ut in duas partes divideretur Ætolia, & unam quidem antiquam, alteram Epictetum* (id est acquisitam) *vocatam fuisse; antiquam scilicet eam, quæ ab Acheloo Calydonem usque extenditur littoralem, & multum etiam in mediterranea penetrantem, fertilia & campestria, in qua est & Stratus & Trachinium, quod optimum habet solum: Epictetum vero eam, quæ Locros attingit usque ad Naupactum & Eupalium, quæ quidem aspera est & minus læta usque ad Oetæam & Athamaniam, & eas quæ sequuntur gentes versus septentrionem, & montes, qui eam circumdant.* In hoc loco Strabonis mihi valde suspecta vox est Τραχίνιον, & eo quod nullus alius eam urbem in Ætolia nominavit, tum quod id nomen non convenit oppido campestri & optimum habenti solum, sed potius loco aspero & montano, itaque si quid in eo video, omnino credo legendum Τριχώνιον, urbs enim fuit ejus nominis in ea parte Ætoliæ, cujus meminerunt Polybius lib. 5. Pausanias in Corinthiacis, & Stephanus

de

de Urbibus. Sed ad rem. Non solum in duas partes dividenda nobis est Ætolia, sed in plures; populi enim plures sub nomine Ætoliæ comprehensi sunt, nam præter Hyanthas, & Curetas, & Artinos, de quibus supra, etiam fuerunt Agræi, Aperantii, Ophienses, Eurytanes, Æoles, Apodoti. Amphilochi etiam à quibusdam inter Ætoliæ populos censiti sunt, de quibus supra.

CAPUT III.

De AGRÆIS.

Jam supra de Agræis ex Thucydide aliquid diximus, ex cujus loco ibi citato didicimus, Agræos coluisse in vicinia Amphilochorum orientem versus & meridiem: quando Eurylochus Spartanus, ex Proschio Ætoliæ oppido meridionali ad Amphilochos tendens, per Agræos iter fecit, sub rege erant, & tempore ejus expeditionis, quam Thucydides narrat, Sabylinthus ibi regnabat. Ætolis accensebat eos Philippus in colloquio cum T. Flaminio, sed non Græcis: & Barbaros esse contendebat, ut narrat Polybius histor. lib. 17. Αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν (ajebat) οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλείους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραιῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Ἀποδωτῶν, ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ ἔστιν Ἑλλάς. Id est: *Ætolorum enim ipsorum plurimi non sunt Græci; nam & Agræorum gens & Apodotorum, etiam Amphilochorum non sunt Græciæ populi.* Strabo etiam lib. 10. Agræos Ætolis accenset, sic enim habet: Οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Κουρίου τοὺς Κουρῆτας ὀνομασθῆναι .... εἶναι τε φῦλον τὸ Αἰτωλικὸν τοῦτο, ὡς Ὀφιεῖς, καὶ Ἀγραίους, καὶ Εὐρυτᾶνας. Id est: *Alii quidem à monte Curio Curetas nominatos fuisse volunt .... & esse eam gentem Ætolicam, ut Ophienses, Agræos, & Eurytanas.* De iis meminit Stephanus

ex Thucydide, per pagos (quod Græci dicunt κωμηδὸν) habitasse eos puto, quod nullum apud eos oppidum memoretur. Sed tantum de pago *Ephyra* vocato, de quo Strabo lib. 8. Καὶ ἐν τῇ Ἀγραίᾳ τῆς Αἰτωλίας Ἔφυρα κώμη. Id est: *Et in Agræa Ætoliæ Ephyra pagus*. Addit: οἱ δ' ἀπ' αὐτῆς Ἔφυροι. Id est: *Et ejus incolæ Ephyri*. Nec plura de ea gente dicenda suppetunt.

CAPUT IV.

De APERANTIA.

Aperantia fuit etiam quædam Ætoliæ regiuncula, vicina Agræis & Amphilochis, & ut conjicio ex nomine ad Acheloum sita, de ea sic Polybius in Excerptis Legat. ex libro 26. de Ætolis. Ἐνέβαλον εἰς τὴν Ἀμφιλοχίαν. τῶν δὲ πλείστων αὐτοῖς ἐθελοντὴν προσχωρησάντων, μετῆλθον εἰς τὴν Ἀπεραντίαν· καὶ τούτων δὲ προσθεμένων ἑκουσίως, ἐστράτευσαν εἰς τὴν Δολοπίαν. Id est: *In Amphilochiam irruptionem fecerunt. Cum autem plerique sponte iis se adjunxissent, in Aperantiam transiverunt, & iis etiam sponte se dedentibus, copias in Dolopiam duxerunt.* Hunc locum Livius transtulit in librum 38. suæ historiæ, sine ullo verborum mutatione, lib. 36 de Philippo, de quo postquam Demetriadem receperat, ait: *Inde Dolopiam & Aperantiam, & Perrhæbiæ quasdam civitates recepit*, & lib. 38. de Perseo Macedone, qui Stratum incassum occupare tentaverat, ait: *quinque millia pass. ab urbe trans Petitarum amnem posuit castra.* Et inde, *Territus in Aperantiam castra movit*. De ea gente etiam Plutarchus in Flaminio. Μάνιος δὲ ὁ ὕπατος τοὺς μὲν αὐτοὺς ἐπιὼν τῶν Αἰτωλῶν ἐπολιόρκει, τοὺς δὲ τῷ βασιλεῖ Φιλίππῳ συνεχώρησεν ἐξαιρεῖν, ἀγομένων δὲ καὶ φερομένων ὑπὸ τοῦ Μακέδονος, τοῦτο μὲν

Δολό-

Δολόπων καὶ Μαγνήτων, τῶν δὲ Ἀθαμάνων, καὶ Ἀπεραντίων, αὐτοῦ δὲ τοῦ Μανίου τὴν μὲν Ἡράκλειαν διαπεπορθηκότος, τὴν δὲ Ναύπακτον Αἰτωλῶν ἐχόντων πολιορκοῦντος, &c. Id est: *Consul autem Manius Ætolos alios ipse invadens circumsedit, alios vero regi Philippo destruere concessit, cum autem agerentur & ferrentur à Macedone, hinc Dolopes & Magnetes, inde Athamanes & Aperantii, ipso vero Manio post Heracleam expilatam Naupactum, quod Ætoli tenebant, obsidente.* Ex hoc loco & aliis supra citatis colligitur, Aperantiam fuisse regiunculam Ætoliæ septentrionalem, vicinam Amphilochis, Dolopibus & aliis ad Pindum habitantibus. Sed ex nominis etymo conjicio, eam fuisse ad Acheloum sitam, ubi jam incipit abundantior aquis fluere, ubi jam vadari non potest, nempe à privativo α & περᾶν quod est trajicere dicta fuit: quod ibi vado non amplius transiri poterat, quod supra eam regionem fiebat, & erat ἀπέραντος quasi dicas intransibilis (ut ita dicam.) In ea regione nullum oppidum commemoratur, nisi fidem habeamus Stephano, qui Aperantiam urbem facit, sed magno errore eam in Thessalia ponit, Polybium citans lib. 20. quem utinam haberemus. Ejus locum libri 26. adduximus, ex quo patet Aperantiam, de qua agitur, non fuisse Thessaliæ. Vel igitur apud Stephanum pro Θεσσαλίας legendum Αἰτωλίας, vel fuit alia Aperantia de qua nullus alius verba fecit. Sed quid dicendum est de Magnetibus illis, quorum mentionem facit Plutarchus loco nuper citato, qui eos cum Dolopibus conjungit, certe fateor in eo loco nihil me videre quam tenebras nigerrimas, nullam Magnesiam novi, quam quæ est sub Pelio ad Orientem Thessaliæ, nullam ejus nominis urbem, quam eam, quæ erat ad Mæandrum, & alteram sub Sypylo monte ultra Ægæum in Asia, nisi ea vox mendosa aut male inserta sit:

expecto qui me doceat, libenter doctiori lampadem trado.

CAPUT V.

De OPHIENSIBUS.

Fuerunt etiam inter gentes Ætolicas Ὀφιονεῖς, sic dicti Thucydidi, Straboni vero & aliis Ὀφιεῖς. Thucidides igitur lib. 3. narrat, quomodo Messenii Demosthenem incitabant ducem Atheniensem ad bellum contra Ætolos gerendum, his verbis: Ἐπιχειρεῖν δ' ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδωτοῖς, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσι. Id est: *Jubebant autem ut primum invaderet Apodotos, postea vero Ophioneas, & post hos Eurytanas.* Ex hoc ordine conjicere licet, Apodotos propiores fuisse Naupacto, unde Demosthenes copias ducere debebat, & post eos Ophioneas illos, de quibus Strabo lib. 10. ubi Eueni fluvii originem & cursum describit, ait: ὁ δὲ Εὔηνος ποταμὸς ἄρχεται μὲν ἐκ Βωμιαίων, τῶν ἐν Ὀφιεῦσι Αἰτωλικῷ ἔθνει, καθάπερ καὶ οἱ Εὐρυτᾶνες, καὶ Ἀγραῖοι, καὶ Κουρῆτες, καὶ ἄλλοι. Id est: *Euenus vero fluvius incipit à Bomiæis, qui sunt Ophienses Ætolica gens, sicut & Eurytanes, & Agræi, & Curetes, & alii.* Et rursus idem Strabo eodem libro de Curetibus sic ait: Εἶναι δὲ φῦλον Αἰτωλικὸν τοῦτο, ὡς Ὀφιεῖς (sic legendum, ut habent manuscripti codices, non ut male editiones Σοφιεῖς) καὶ Εὐρυτᾶνας, καὶ Ἀγραίους, καὶ ἄλλα πλείω. Id est: *Esse autem gentem Æto-licam, ut Ophienses, & Agræos, & Eurytanas, & alias plures.* Ovidius lib. 7. Metamorph. gentile fœmininum expressit *Ophias*, nomen gentile matris Curetum, quæ Combe vocabatur, sic:

> *Adjacet his Pleuron in qua trepidantibus alis*
> *Ophias effugit natorum vulnera Combe.*

Et conjectura ducta ex hoc Ovidii loco, olim Hesychium emendavi in voce Κομβακορώνη, quæ disjungi debet, & legendum Κόμβα κορώνη * Πολοεργνιοι, ubi vox Πολοεργνιοι notatur asterisco, tamquam dubiæ lectionis: ibi legendum contendo Πλευρώνιοι, eo quod ea Combe ab eodem Hesychio dicitur mater Curetum, qui Pleuroni habitabant: & quoniam fabula narrabat, eam in avem Coronam mutatam fuisse, ideo Pleuronii eam avem, quam cæteri Græci Coronem vocabant, Comben vocaverunt: in nostris ad Hesychium notis, quas ad eruditum Screvelium misi, novam Hesychii editionem adornantem, videbis candide lector rationes emendationis nostræ fusius explicatas. Hi Ophionenses seu Ophienses usque ad Molienses, qui sinum Meliacum accolebant, extendebantur, & eorum partes erant Bomienses & Callienses, ut nos docet Thucydides lib. 3. post locum supra citatum, ubi de invasione Demosthenis agitur: Ἐπειδὴ τε ὁ στράτος ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων, οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες, Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν. Id est: *Postquam autem exercitus in eos impressionem fecit, tum ingenti manu omnes auxilium tulerunt, adeo ut ultimi Ophionensium, qui usque ad Meliacum sinum pertingunt, Bomienses & Callienses omnes in auxilium advenerant.* Hæc sunt quæ apud autores de Ophiensibus inveniuntur, nam de Bomiensibus & Calliensibus eorum partem facientibus, nihil præter hunc locum vidimus. Quod si cui mirum videatur, nos de urbibus ejus populi nullam facere mentionem, desinet mirari, si locum Thucydidis attente legerit lib. 3. ibi videbit Messenios de Ætolis hæc dicere. Τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ Αἰτωλῶν, καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ. Id est: *Gentem quidem Ætolorum esse magnam & pugnacem, habitare au-*

expecto qui me doceat, libenter doctiori lampadem trado.

CAPUT V.

De OPHIENSIBUS.

Fuerunt etiam inter gentes Ætolicas Ὀφιονεῖς, sic dicti Thucydidi, Straboni vero & aliis Ὀφιεῖς. Thucidides igitur lib. 3. narrat, quomodo Messenii Demosthenem incitabant ducem Atheniensem ad bellum contra Ætolos gerendum, his verbis: Ἐπιχειρεῖν δ᾽ ἐκέλευον πρῶτον μὲν Ἀποδοτοῖς, ἔπειτα δὲ Ὀφιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσι. Id est: *Jubebant autem ut primum invaderet Apodotos, postea vero Ophioneas, & post hos Eurytanas.* Ex hoc ordine conjicere licet, Apodotos propiores fuisse Naupacto, unde Demosthenes copias ducere debebat, & post eos Ophioneas illos, de quibus Strabo lib. 10. ubi Eueni fluvii originem & cursum describit, ait: ὁ δὲ Εὔηνος ποταμὸς ἄρχεται μὲν ἐκ Βωμιαίων, τῶν ἐν Ὀφιεῦσι Αἰτωλικῷ ἔθνει, καθάπερ καὶ οἱ Εὐρυτᾶνες, καὶ Ἀγραῖοι, καὶ Κουρῆτες, καὶ ἄλλοι. Id est: *Euenus vero fluvius incipit à Bomiæis, qui sunt Ophienses Ætolica gens, sicut & Eurytanes, & Agræi, & Curetes, & alii.* Et rursus idem Strabo eodem libro de Curetibus sic ait: Εἶναι δὲ φῦλον Αἰτωλικὸν τοῦτο, ὡς Ὀφιεῖς (sic legendum, ut habent manuscripti codices, non ut male editiones Σοφιεῖς) καὶ Εὐρυτᾶνας, καὶ Ἀγραίους, καὶ ἄλλα πλείω. Id est: *Esse autem gentem Ætolicam, ut Ophienses, & Agræos, & Eurytanas, & alias plures.* Ovidius lib. 7. Metamorph. gentile fœmininum expressit *Ophias*, nomen gentile matris Curetum, quæ Combe vocabatur, sic:

> *Adjacet his Pleuron in qua trepidantibus alis*
> *Ophias effugit natorum vulnera Combe.*

Et

Et conjectura ducta ex hoc Ovidii loco, olim Hesychium emendavi in voce Κομβακορώνη, quæ disjungi debet, & legendum Κόμβα κορώνη * Πολοείνιοι, ubi vox Πολοείνιοι notatur asterisco, tamquam dubiæ lectionis: ibi legendum contendo πλευρώνιοι, eo quod ea Combe ab eodem Hesychio dicitur mater Curetum, qui Pleuroni habitabant: & quoniam fabula narrabat, eam in avem Coronam mutatam fuisse, ideo Pleuronii eam avem, quam cæteri Græci Coronem vocabant, Comben vocaverunt: in nostris ad Hesychium notis, quas ad eruditum Screvelium misi, novam Hesychii editionem adornantem, videbis candide lector rationes emendationis nostræ fusius explicatas. Hi Ophionenses ceu Ophienses usque ad Molienses, qui sinum Meliacum accolebant, extendebantur, & eorum partes erant Bomienses & Callienses, ut nos docet Thucydides lib. 3. post locum supra citatum, ubi de invasione Demosthenis agitur: Ἐπειδὴ τε ὁ στρατὸς ἐσεβεβλήκει, πολλῇ χειρὶ ἐπεβοήθουν πάντες ὥστε καὶ οἱ ἔσχατοι Ὀφιονέων, οἱ πρὸς τὸν Μηλιακὸν κόλπον καθήκοντες, Βωμιῆς καὶ Καλλιῆς ἐβοήθησαν. Id est: *Postquam autem exercitus in eos impressionem fecit, tum ingenti manu omnes auxilium tulerunt, adeo ut ultimi Ophionensium, qui usque ad Meliacum sinum pertingunt, Bomienses & Callienses omnes in auxilium advenerant.* Hæc sunt quæ apud autores de Ophiensibus inveniuntur, nam de Bomiensibus & Calliensibus eorum partem facientibus, nihil præter hunc locum vidimus. Quod si cui mirum videatur, nos de urbibus ejus populi nullam facere mentionem, desinet mirari, si locum Thucydidis attente legerit lib. 3. ibi videbit Messenios de Ætolis hæc dicere. Τὸ γὰρ ἔθνος μέγα μὲν εἶναι τὸ Αἰτωλῶν, καὶ μάχιμον, οἰκοῦν δὲ κατὰ κώμας ἀτειχίστους, καὶ ταύτας διὰ πολλοῦ. Id est: *Gentem quidem Ætolorum esse magnam & pugnacem, habitare au-*

tem per pagos ſine muris, & longe ab invicem diſtantibus. Quod tamen intelligendum de iis Ætolis, qui ad ſeptentrionem Naupacti habitabant, Apodotis, Ophienſibus & Eurytanis, de quibus paulo poſt loquitur. Nam littorales Ætoli Pleuronem, Calydonem & plures alias urbes habitabant, montani vero ſeptentrionales ruſticiores erant, & barbari à Philippo cenſebantur in colloquio cum T. Flaminio & Ætolorum legatis, de quo infra dicemus.

CAPUT VI.

De EURYTANIBUS.

Eurytanes gens Ætolica omnium maxima & ferociſſima memoratur à Thucydide lib. 3. in loco ſupra citato: Εὐρυτᾶνες, ὅπερ μέγιστον μέρος ἐστὶ τῶν Αἰτωλῶν, ἀγνωστότατοι δὲ γλῶσσαν καὶ ὠμοφάγοι εἰσίν, ὡς λέγονται. Id eſt: *Eurytanes, qui maxima pars ſunt Ætoliæ, & lingua incognita utuntur, & carne cruda veſci dicuntur.* Strabo tamen eorum urbem memorat Oechaliam lib. 10. ubi de Oechalia Eretriaca loquitur: Ὁμώνυμος τῇ Τραχινίᾳ καὶ τῇ περὶ Τρίκκην .... καὶ τῇ ἐν Αἰτωλίᾳ περὶ τοὺς Εὐρυτᾶνας. Id eſt: *Eodem nomine vocata, quo Trachinia, & ea quæ eſt prope Triccam .... & ea, quæ in Ætolia circa Eurytanas.* A quodam Euryto nomen habuere, quod ſcripſerat Ariſtoteles in Ithaceſiorum republica, quem citat Tzetzes ad Lycophronem verſu 794. ad hæc verba: Μάντιν δὲ νεκρὸν Εὐρυτὰν στέψει λεώς, ad quæ ſic Tzetzes: Ἀριστοτέλης φησὶν ἐν Ἰθακησίων πολιτείᾳ, Εὐρυτᾶνας ἔθνος εἶναι τῆς Αἰτωλίας, ὀνομασθὲν ἀπὸ Εὐρύτου, παρ᾽ οἷς εἶναι μαντεῖον Ὀδυσσέως· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ Νίκανδρος φησὶν ἐν Αἰτωλοῖς. Εὐρυτὰν ὡς τὸ Παιάν. Id eſt: *Ariſtoteles ait in Itha-*

Ithacesiorum republica Eurytanas esse gentem Ætoliæ ab Euryto vocatam, apud quos est oraculum Ulyssis, & id etiam ait Nicander in Ætolis. Eurytan dicitur ut Pæan. Et paulo infra ad hæc verba versus 813. Πλαςῶσι λύσσης μηχαναῖς, totam Ulyssis historiam persequitur, & in fine ait: Ο᾽δυσσεὺς δὲ εἰς Εὐρυτᾶνας ἔθνος Η᾽πείρου κατὰ χρησμὸν ἐλθὼν θύει τὰ νενομισμένα, καὶ γεραιὸς ἄγαν ὑποστραφεὶς, κτείνεται παρὰ Τηλεγόνου. Id est: *Ulysses ex oraculi monitu ad Eurytanas cum venisset, sacra facit debita, & senex valde reversus ab Telegono occiditur.* In ea voce corrigendus Stephanus, qui sic habet: Εὐρυτᾶνες, ἔθνος Ι᾽ταλικὸν, ubi liquet legendum esse Αἰτωλικόν. Nec plura dicenda habemus de ea gente, quæ nobis ponenda videtur in parte Ætoliæ boreali & montana, longe à mari, & Ophiensibus occidentalior, qui orientalem partem usque ad Melienses occupabant, ut dictum est.

CAPUT VII.

De APODOTIS.

Apodoti gens Ætolica etiam memoratur Thucydidi lib. 3. loco nuper citato: Πρῶτον μὲν Α᾽ποδωτοῖς, ἔπειτα δὲ Ο᾽φιονεῦσι, καὶ μετὰ τούτους Εὐρυτᾶσι. Id est: *Primum quidem Apodotis, deinde & Ophionensibus, post eos vero Eurytanibus.* Unde colligo, Apodotos sitos fuisse inter Ophionenses & Naupactios, ejus consilii autores & Ozolas, unde proficiscebatur Demosthenes ad bellum cum Ætolia gerendum, ut ait idem autor paulo post. De Apodotis apud Polybium lib. 17. Philippus in colloquio cum T. Flaminio sic ait, ut jam supra citavimus: Αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν οὐκ εἰσὶ Ε᾽λληνες οἱ πλείους, τὸ γὰρ τῶν Α᾽γραῶν ἔθνος καὶ τὸ τῶν Α᾽ποδοτῶν, ἔτι δὲ τῶν Α᾽μφιλόχων οὐκ ἔστιν Ε᾽λλάς. Id est:

Nam

Nam & Ætolorum plures non ſunt Græci: nam & gens Agræorum & Apodotum & adhuc etiam Amphilochorum non ſunt Græciæ. In ea voce corrigendus T. Livius lib. 32. qui locum Polybii vertit ad verbum ubi legitur: *Ipſius enim Ætoliæ Agræos, Apodeotos & Amphilochos, quæ permagna eorum pars ſit, Græciam non eſſe.* Ex Polybio & Thucydide patet legendum eſſe *Apodotos*, & ex verſione Livii legendum eſt apud Polybium Ἀγραίων ἔθνος, *Agræorum gens*, ut ab aliis nuncupantur: ſed eundem locum multo pejus legebat Stephanus ſuo tempore, qui ſic habet: Ἀποβοιωτοὶ, ὡς Βοιωτοὶ, ἔθνος Αἰτωλίας, Θουκυδίδης τρίτῃ. ἐπιχειρεῖν δὲ ἐκέλευον, πρῶτον μὲν Ἀποβοιωτοῖς, ἔπειτα Ὀφιονεῦσι. Id eſt: *Apobœoti, ut Bœoti, gens Ætoliæ. Thucydides tertio. aggredi primum jubebant Apobœotos, poſtea Ophionenſes.* Legendum ubique Ἀποδοτοῖς, & forte is error non eſt Stephani, ſed exſcriptoris, & puto ſcripſiſſe Stephanum Ἀποδοτοὶ, ὡς Βοιωτοὶ, & ſecunda illa vox Βοιωτοὶ anſam dedit errori, eum errorem jam viderat, & emendaverat Ortelius. Hæc ſunt, quæ de ea gente inveniuntur.

CAPUT VIII.

De ÆOLIBUS.

Superſunt Αἰολεῖς, *Æoles*, qui non fuerunt antiqui habitatores, ſed advenæ, qui Curetas pepulerunt, & eorum Pleuronem urbem & regionem Curetin dictam occupaverunt, id docet Strabo lib. 10: Ὅτι τὴν Πλευρωνίαν ὑπὸ Κουρήτων οἰκουμένην, καὶ Κουρῆτιν προσαγορευομένην, Αἰολεῖς ἐπελθόντες ἀφείλοντο, τοὺς δὲ κατέχοντας ἐξέβαλον. Id eſt: *Quod Pleuroniam à Curetibus habitatam & Curetim appellatam, Æoles advenientes iis abſtulerunt, & eos qui eam poſſidebant ejecerunt.* Unde poſtea ea littoris

toris pars Ætolici Æolis vocata fuit, De ea Æolide, ut puto, loquitur Herodotus musa sexta, ubi de procis Agaristes Clisthenis Sicyonii filiæ agit, unius cujusque patriam recensens: Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε Τιθόρμου τοῦ ὑπερφυώτος τοὺς Ἕλληνας ἰσχύϊ, καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατίας τῆς Αἰολίδος χώρης, τούτου τοῦ Τιθόρμου ἀδέλφεος Μάλης. Id est: *Ætolus autem venit Tithormi frater Males, ejus qui omnes Græcos robore superavit, & qui homines fugerat in remoto Æolidis prædio.* Thucydides etiam lib. 3. in expeditione Eurylochi Spartani, qui ubi Naupactum occupare desperavit, ait: Ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου ἀλλ' ἐς τὴν Αἰολίδα, τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα καὶ Πλευρῶνα. Id est: *Abierunt non in Peloponnesum, sed in Æolidem, nunc vocatam Calydonem & Pleuronem.* Occupabant igitur Æoles eam partem Ætoliæ, quam Strabo antiquam nominavit in loco supra citato in Curetibus, quæ antea Curetis dicebatur, ut ait idem Strabo lib. 10. ubi de Eueno fluvio ait: Ῥεῖ δὲ οὐ διὰ τῆς Κουρητικῆς κατ' ἀρχὰς ἥτις ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ Πλευρωνίᾳ. Id est: *Fluit autem initio non per Cureticam, quæ eadem est quæ Pleuronia.* Notandus est & locus Hesychii in voce Αἰολικὸν, qui sic legitur: Αἰολικὸν, θέαμα· ἀντὶ τοῦ Αἰολικὸν παρὰ Θεοκρίτῳ· ἡ γὰρ Καλυδὼν Αἰολὶς ἐκαλεῖτο. Id est: *Æolicum spectaculum, pro Æolicum: nam Calydon Æolis vocabatur.* Ubi legendum procul dubio ἀντὶ τοῦ Αἰτωλικόν. Id est: *Pro Ætolicum.* Nunc in editis legitur Αἰτωλικὸν θέαμα, alio sensu. Sed ex hoc loco probatur, Æolidem fuisse eam Ætoliæ partem, ubi erat Calydon, ut & Pleuron ex Strabone, nuper citato.

CAPUT IX.

De AMPHILOCHIS.

Amphilochi etiam inter Ætoliæ gentes, licet barbari, accenſebantur, ſed barbaros eſſe contendebat Philippus rex Macedoniæ in colloquio cum T. Flaminio apud Polybium lib. 17: αὐτῶν γὰρ Αἰτωλῶν (ajebat) οὐκ εἰσὶν Ἕλληνες οἱ πλεῖους· τὸ γὰρ τῶν Ἀγραίων (ſic lege,) καὶ τὸ τῶν Ἀποδωτῶν ἔτι δὲ τῶν Ἀμφιλόχων, οὐκ εἰσὶν Ἕλλας. Id eſt: *Ipſorum enim Ætolorum plerique non ſunt Græci, nam & Agræorum gens & Apodotorum, & Amphilochorum etiam non ſunt Græcia.* Itaque licet de urbe *Argos Amphilochicum* dicta jam egerimus, quoniam in ripa ſinus Ambraciæ, quem deſcribebamus, ſita erat, de ipſa gente Amphilochorum dicendum aliquid breviter. Dicæarchus eos tantum nominat: Thucydidis locum lib. 2. ſupra citavimus, ubi de urbe Argo plura narrat: nunc quæ ſequuntur addenda ſunt: Ὑπὸ ξυμφορῶν δὲ (de Argivis loquitur) πολλαῖς γενεαῖς ὕστερον πιεζόμενοι Ἀμβρακιώτας ὁμόρους ὄντας τῇ Ἀμφιλοχικῇ ξυνοίκους ἐπηγάγοντο, καὶ Ἑλληνίσθησαν τὴν νῦν γλῶσσαν τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Ἀμβρακιωτῶν ξυνοικησάντων, οἱ δὲ ἄλλοι Ἀμφίλοχοι βάρβαροί εἰσιν. Id eſt: *Pluribus poſtea generationibus in anguſtiis conſtituti, Ambraciotas collimitaneos Amphilochicæ concives adduxerunt, & tunc primum linguam Græcam, qua nunc utuntur, acceperunt ab Ambrachiotis cohabitantibus, alii autem Amphilochi barbari ſunt.* Vicini fuerunt ab altera parte Agræis: nam Strabo lib. 10. dixit Acheloum fluere per Agræos Ætolicam gentem & Amphilochos, in loco ſupra citato, in urbis Argos deſcriptione. Olim reges habuiſſe, & Geryonem illum ab Hercule domitum in

eo

co tractu regnasse, Hecatæus antiquissimus autor scripserat, ut testatur Arrianus de expedit Alex. lib. 2. Γηρυόνην, ἐφ' ὅντινα ὁ Ἀργεῖος Ἡρακλῆς ἐστάλη πρὸς Εὐρυσθέως, τὰς βοῦς ἐπελάσαι τὰς Γηρυόνου καὶ ἀγαγεῖν ἐς Μυκήνας, οὐδέν τι προσήκειν τῇ γῇ τῶν Ἰβήρων Ἑκαταῖος ὁ λογοποιὸς λέγει, οὐδὲ ἐπὶ νῆσόν τινα Εὐρύθειαν ἔξω τῆς μεγάλης θαλάσσης σταλῆναι Ἡρακλέα, ἀλλὰ τῆς Ἠπείρου, τῆς περὶ Ἀμβρακίαν τε καὶ Ἀμφιλόχους βασιλέα γενέσθαι Γηρυόνην, καὶ ἐκ τῆς Ἠπείρου ταύτης ἀπελάσαι Ἡρακλέα τὰς βοῦς, οὐδὲ τοῦτον φαῦλον ἆθλον τιθέμενον· οἶδα γὰρ ἐγὼ τοῦτο ἔτι εὔβοτον καὶ Ἤπειρον ταύτην καὶ βοῦς τρέφουσαν καλλίστας· καὶ ἐς Εὐρυσθέα τῶν μὲν ἐξ Ἠπείρου βοῶν κλέος ἀφῖχθαι. &c. Id est: *Geryonem vero, adversus quem Hercules Argivus ab Eurystheo missus est, ut abigeret Geryonis boues, & Mycenas adduceret, nihil ad Iberorum terram pertinere, Hecatæus historiarum scriptor dicit, neque ad insulam quandam Erythiam, extra in mari magno sitam, missum fuisse Herculem. Sed Epiri regem fuisse circa Ambraciam & Amphilochos siti, & ex ea Epiri regione Herculem boues abduxisse, neque parvi pretii laborem ei impositum fuisse. Scio enim ego & hoc etiam eam Epirum optima pascua habere, & boues pulcherrimas educare, & ad Eurystheum gloriam boum ex Epiro fama pervenisse.* Ultimo hæc clausula & aliam etiam interpretationem recipere potest, nempe *& Eurystheum ob Epiroticas boues gloriam accepisse.* Hunc locum integrum mihi describendum duxi, quoniam ad gloriam populi, de quo agitur, & ad notitiam qualitatis regionis etiam multum facit. Ea regio, quæ ab aliis *Amphilochia* in recto casu nominatur, à Cæsare (si proba est lectio) *Amphilochis* dicta est Civil. 3. Sed forte mendum est, nam nusquam reperio Ἀμφιλοχίδος vel Ἀμφιλοχίδα in obliquis .... Urbs Argos Amphilochicum dictum, totius Amphilochiæ fuit Metropolis, sed de qua supra fuse satis diximus,

mus, ut etiam de Olpis & ejus parte Metropolis dicta: nullas alias in eo tractu civitates notarunt antiqui, & κωμηδὸν, id est, per pagos habitabant Amphilochi, ut pote barbari: locus tamen Κρῆναι dictus, id est, *fontes* à Thucydide memoratur, ubi præsidium habebant Amphilochi, ut Eurylochum Spartanum transitu arcerent, ne auxilium Ambraciotis ferre posset, Olpas tenentibus, sed is locus supra citatus est. De fluvio Acheloo, de Thyamo monte, & de alio monte Idomene dicto, prope Olpas, jam supra tractavimus, itaque nihil amplius habemus dicendum de Amphilochis.

CAPUT X.

De ÆTOLIÆ Urbibus.

Nunc de Urbibus Ætoliæ dicamus, & primum de iis quæ Homero notæ & memoratæ fuerunt, is igitur Iliad. β. versu 638.

Αἰτωλῶν δ' ἡγεῖτο Θόας Ἀνδραίμονος υἱός·
Οἳ Πλευρῶν' ἐνέμοντο καὶ Ὤλενον ἠδὲ Πυλήνην
Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν. Id est:
Ætolos autem ducebat Thoas Andræmonis filius,
Qui Pleuronem incolebant & Olenum
Chalcidemque littoralem, & Calydonem saxosam.

Et hæc Homeri verba cum nostro instituto concinunt, & geographorum more ab occidentalibus partibus incipiunt.

Olenus igitur fuit urbs Ætoliæ in ea parte, quæ olim Curetis, & postea Æolis vocata fuit: Ideo eam cum Pleurone & Calydone recenset poëta. Sub eodem ducis Thoantis imperio fuit, cum altera urbe Achaïæ cognominis in Peloponneso. Ideo Apollonii Scholiastes

ad

ad hæc verba versus 202. Λέρνε πεὺς Ὠλενίοιο hæc ait: Ὠλενοὶ τῆς Ἀχαΐας δύο. Id est: *Oleni in Achaïa duæ*, per Achaiam universam Græciam intelligens, secundum sui seculi usum. De ea urbe Strabo lib. 8. Ὁμώνυμοι δ' εἰσὶ..... τῷδε Ὠλένῳ, τὸ ἐν Αἰτωλίᾳ κτίσμα, καὶ αὐτὸ ἴχνη σῷζον μόνον. Id est: *Homonymum autem est & Oleno..... Id quod in Ætolia conditum fuit, & id vestigia tantum urbis servans.* Nam Æoles eam funditus destruxerant, ut ait idem Strabo lib. 10. sic: Καὶ Ὤλενον δὲ καὶ Πυλήνην ὀνομάζει πόλεις ὁ ποιητὴς Αἰτωλικάς, ὧν τὴν μὲν Ὤλενον ὁμωνύμως τῇ Ἀχαϊκῇ λεγομένην Αἰολεῖς κατέσκαψαν, πλησίον οὖσαν τῆς νεωτέρας Πλευρῶνος· τῆς δὲ χώρας ἠμφισβήτουν Ἀκαρνᾶνες· τὴν δὲ Πυλήνην μετενέγκαντες εἰς τοὺς ἀνωτέρω τόπους ἤλλαξαν αὐτῆς καὶ τοὔνομα, Πρόσχιον καλέσαντες. Id est: *Olenum autem & Pylenem nominat urbes Ætolicas poëta, quarum Olenum Achaïcæ cognominem Æoles destruxerunt, quæ vicina erat Pleuroni novæ, de cujus solo Acarnanes litem moverunt; Pylenem vero altius transtulerunt, & mutarunt ejus nomen Proschium appellantes.* Et rursus idem Strabo eodem lib. Κατὰ δὲ τὴν Αἰτωλίαν ἦν Ὤλενος, οὗ ἐν τῷ Αἰτωλικῷ καταλόγῳ μέμνηται Ὅμηρος· ἴχνη δ' αὐτῆς λείπεται μόνον ἐγγὺς τῆς Πλευρῶνος ὑπὸ τῷ Ἀρακύνθῳ. Id est: *Ad Ætoliam etiam pertinebat Olenus cujus meminit Homerus in Æolico catalogo, ejus autem vestigia tantum restant prope Pleuronem sub Aracyntho.* Uno tenore absolvamus Strabonem, cujus quæ sequuntur faciunt ad Curetidis sive Æolidis positionem, sic igitur sequitur. Ἦν δὲ Λυσιμαχία πλησίον ἠφανισμένη καὶ αὐτή, κειμένη πρὸς τῇ λίμνῃ, τῇ νῦν μὲν Λυσιμαχίᾳ, πρότερον δὲ Ὕδρᾳ, μεταξὺ Πλευρῶνος, καὶ Ἀρσινόης πόλεως ἡ κώμη μὲν ἦν πρότερον καλουμένη Κωνωπα· κτίσμα δὲ ὑπῆρξεν Ἀρσινόης τῆς Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου γυναικὸς ἅμα καὶ ἀδελφῆς· εὐφυῶς ἐπικειμένη πως τῇ τοῦ Ἀχελώου διαβάσει. Παραπλήσιον δέ τι καὶ ἡ Πυλήνη τῷ Ὠλένῳ πέ-

πυθεν. Id eſt: *Erat autem Lyſimachia prope* (Pleuronem ſcil.) *quæ etiam non amplius apparet, ſita ad lacum qui nunc Lyſimachia, prius autem hydra inter Pleuronem & Arſinoem urbem, quæ vicus quidem erat prius Conopa nuncupatus, ab Arſinoë condita, Ptolemæi ſecundi uxore ſimul & ſorore, commode ſita fere ad Acheloi trajectum. Pylene autem ſimilem paſſa eſt cum Oleno calamitatem.* Ex hoc ſolo loco totius fere Æolidis partis Ætoliæ maritimæ tabulam poſſet quis delinerare, & ad eum recurrendum erit, quando de iis locis & urbibus agetur, de quibus in hoc loco fit mentio. Hyginus in ejus urbis ſitu corrigendus lib. 2. de poëtica aſtronomia cap. Heniochus, ſic enim apud eum legitur. *Olenum quendam fuiſſe Vulcani filium, ex hoc duas nymphas Æga & Ælicem natas, quæ Jovis fuerunt nutrices. Alii autem ab eis duas urbes quaſdam appellari dixerunt, & Olenum in Aulide, Ælicem autem in Peloponneſo.* Ubi pro *Aulide* legendum procul dubio *Æolide.* De illa urbe intelligebat Seneca in Troade, dum chorum inducit dubitantem, ubi nam locorum Græciæ adducerentur, cum Pleurone enim Olenum conjungit,

Olenos tectis habitata raris
Virginis Pleuron inimica divæ.

Cur Pleuronem dicat inimicam divæ virginis, facile eſt divinare, nempe ob Calydonium aprum à Diana irata in Pleuroniorum & Calydoniorum agros immiſſum, & in eo imitatus eſt Ovidium, qui Metamorph. verſu 401. ait:

Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ.

Sed cur dicat Olenum raris tectis habitatam non liquet. An putavit Seneca jam tempore Trojani excidii deletam fuiſſe ad Æolibus? de quo nihil certi affirmare poſſum, non enim notant tempus autores, quo Curetes ab Æolibus pulſi fuerunt. Olenum ab Oeneo regnatam videtur

detur facere Statius Thebaïdos I. dum Tydeum Olenium vocat, id tamen ex eo non ſequitur, nam Tydeus fuit Olenius ex matre Peribœa, quam duxit Oeneus poſt Altheæ mortem, quæ quidem Peribœa fuit Hipponoï Olenii filia, quod nos docet Diodorus lib. 3. At majorem ſcrupulum inj cit idem Statius, qui eodem libro Pleuronem Meleagriam vocavit, nam Pleuron non videtur fuiſſe Oenei nec Meleagri, quæ Theſtiadum fuerat, qui cum Calydoniis & Meleagro bellum geſſerunt. Sed ut Statius excuſetur, Meleager ex matre Althæa Pleuronius fuit Theſtii filia, nec mirum foret, ſi in tanta antiquitate diverſa aliquando ſentiunt autores. Idem Statius eodem lib. canit

Et præceps Calydon & quæ Jove provocat Idam.
Olenos. ----

Nempe quia Cretenſes in ſuo Ida monte volebant Jovem educatum fuiſſe, quod non concedebant Olenii, & apud ſe nutritum aſſerebant, ut & Arcades etiam, tanta eſt de fabuloſo illo Jove ſententiarum diverſitas. Ad locum Homeri ſupra citatum ſic commentatur Euſtathius de Oleno. Αἰτωλικὴ νῦν πόλις προφερομένη, καὶ θηλυκῶς, καὶ ἀρσενικῶς ..... Αἰολεῖς αὐτὴν κατέσκαψαν πλησίον οὖσαν τῆς νεοτέρας Πλευρῶνος, ὡς ἴχνη μόνα λείπεσθαι αὐτῆς ἐγγὺς Πλευρῶνος ὑπὸ τῷ Ἀρακύνθῳ. Id eſt: *Ætolica urbs nunc in fœminino genere, & maſculino profertur...... Æoles eam diruerunt, quæ vicina erat Pleuroni, adeo ut veſtigia ſola remanſerint ejus prope Pleuronem, quæ eſt ſub Aracyntho.* Quæ verba accepit à Strabone nuper citato.

Vicina Oleno fuit Pleuron ex ſupradictis, ſed cum duæ fuerint urbes eodem nomine, una antiqua, altera nova dicta, & antiqua quidem prope montem Curium, nova vero ſub Aracyntho monte, operæ pretium foret unicuique horum montium ſuum ſitum aſſignare, ut inde

inde situs earum urbium cognitio certa colligeretur. Sed de Curio monte nihil aliud invenitur, nisi eum fuisse prope Pleuronem, quod ad idem recidit, & plures de Pleurone auctoritates reperientur quam de Curio monte. De Pleurone scintilla lucis affulget lib. 10. ubi de Eueno fluvio sic ait: ῥεῖ δ' οὐ διὰ τῆς Κουρητικῆς κατ' ἀρχάς, ἥτις ἐστὶν ἡ αὐτὴ τῇ Πλευρωνίᾳ, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς ἕω μᾶλλον, παρὰ τὴν Χαλκίδα καὶ Καλυδῶνα. Id est: *Fluit autem non per Cureticam initio, quæ quidem eadem est cum Pleuronia, sed per orientalem magis plagam, prope Chalcidem & Calydonem.* Ex hoc loco discimus, Pleuroniam fuisse ad occidentem Calydoniæ, ad Acheloum magis accedentem. Olenus igitur, de qua jam dictum est, & Pleuron fuerunt in occidentali Ætoliæ littoralis parte, quæ postea Æolis est appellata. Ideo quæstionem movebant de ejus solo Acarnanes (ut ait Strabo eodem loco) eo quod erat in eorum vicinia. Et Pleuron antiqua quidem erat supposita monti Curio, à quo Curetes dictos volebant quidam, ut supra ex Strabone didicimus: nova vero sub Aracyntho condita fuit, de quo quando occasio se præbet nunc dicendum est, & pauca quidem habemus de eo monte dicenda, quæ totum assensum mereantur, plura vero, quæ dubitandi ansam præbent. Sunt qui Acarnaniæ eum montem tribuunt, sunt qui Ætoliæ; nunc est etiam Servius, qui Bœotiæ accenset. Græci fere omnes Ætolicum montem faciunt, Latini contra Acarnanicum, causa dissensus in varietate temporum. Nam fuit, quando Acarnanes partes etiam orientales Acheloi possidebant, usque ad Euenum, ut ait Strabo lib. 8. Fuit, quando Ætoli ultra Acheloum ipsam Stratum urbem, & aliam dictam Metropolim possederunt, ut supra docuimus, & ideo idem Strabo Aracynthum Ætolis tribuit, qui procul dubio fuit inter Acheloum & Euenum.

Sic sæpe evenit iis, qui ex diversorum autorum centonibus suum peplum consuunt. Sed ipsius Strabonis verba ponamus, in lib. 8. sic ait: Ἀπὸ δὲ Ἀχελώου ἐπὶ τὸν Εὔηνον Ἀκαρνᾶνές εἰσι, εἶθ' ἑξῆς ἐπὶ τὸ Ἀντίρριον Αἰτωλοί. Id est: *Ab Acheloo autem usque ad Euenum sunt Acarnanes, deinde sequuntur usque ad Antirrhium Ætoli.* Nihil in eo obscuritatis, at lib. 10. Κατὰ δὲ τὴν Αἰτωλίαν ἦν Ὤλενος, οὗ ἐν τῷ Αἰτωλικῷ καταλόγῳ μέμνηται Ὅμηρος. ἴχνη δὲ αὐτῆς λείπεται μόνον ἐγγὺς τῆς Πλευρῶνος ὑπὸ τῷ Ἀρακύνθῳ. Id est: *Ætoliæ etiam erat Olenus, cujus in Ætolico catalogo meminit Homerus. At vestigia ejus tantum restant prope Pleuronem sub Aracyntho.* At si Ætoliæ fuit Olenus prope Pleuronem sub Aracyntho, Pleuron vero & Olenus fuerunt Ætoliæ, non fuit eo tempore Aracynthus Acarnaniæ. Sed procul dubio ea regio inter Acheloum & Euenum fuit ambigui juris, & prout invaluit unus aut alter populus, ea terræ portio mutavit dominos. Nam tempore Agesilai Acarnanes adeo potentes erant, ut ipsam Calydonem totius Ætoliæ primariam urbem, & alias Ætoliæ urbes sibi subjicere sperarent, quod ne fieret, coacti fuerunt Ætoli Agesilaum in auxilium evocare, id nos docet Pausanias in Laconicis: Ἀγεσίλαος δὲ καὶ εἰς Αἰτωλίαν ἐπικουρήσων ἀφίκετο Αἰτωλοῖς, ὑπὸ Ἀκαρνάνων πολέμῳ πιεζομένοις, καὶ Ἀκαρνάνας ἠνάγκασε καταλύσασθαι τὸν πόλεμον, οὐ πολὺ ἀποδέοντας Καλυδῶνα καὶ τὰ ἄλλα Αἰτωλῶν πολίσματα ᾑρηκέναι. Id est: *Agesilaus autem & in Ætoliam ivit, ut auxiliaretur Ætolis ab Acarnanibus bello vexatis, & Acarnanas coëgit bello abstinere, qui parum aberant, quin Calydonem & alias Ætolorum urbes caperent.* Plutarchus etiam in Agesilao eam historiam attingit, sed breviter. At vice versa sæpe etiam Ætoli ultra Acheloum occidentem versus limites suos promoverunt, & Stratum Acarnaniæ caput occupaverunt, & alias

 Acar-

Acarnaniæ urbes ultra Acheloum. Dionysius Afer versu 431. postquam Dodonem recensuit, sic canit:

> Τῆς δ' ὕπερ ἐς νότον, εἰσὶν ὑπὸ σκοπιὴν Ἀρακύνθου
> Ἀνδρῶν Αἰτωλῶν πεδίον μέγα· τοῦ διὰ μέσσου
> Σύρεται ὁλκὸν ἄγων Ἀχελώϊος ἀργυροδίνης. Id est;
> *Supra eam* (Dodonem) *ad notum est sub specula Aracynthi*
> *Virorum Ætolorum amplus ager, per medium cujus trahitur*
> *Sulcum ducens Achelous argenteos vortices habens.*

Hi versus Latine reperiuntur in Catologo Epigrammatum veterum pag. 260. sic autem incipiunt,

> *Axe noti tritas super rupes Aracynthi*
> *Gens Ætola colit.*

Ad ea Dionysii verba, sic commentatur Eustathius. Αἰτωλικὸν ὄρος ὁ Ἀράκυνθος. Id est: *Ætolicus mons Aracynthus*. At inter Latinos primus Virgilius Ecloga 2.

> *Canto, quæ solitus, si quando armenta vocabat,*
> *Amphion Dircæus in Actæo Aracyntho.*

Actæum Aracynthum vocat, id est, Acarnanicum seu Ætolicum, pro temporum ratione, modo ab Acarnanibus, modo ab Ætolis cultum: nam Acarnania Homero dicta est Ἀκτὴ Ἠπείροιο, *Acte Epiri*, sic à Strabone explicata lib. 10. Καλεῖ δ' αὐτὴν ὁ ποιητὴς Ἀκτὴν Ἠπείροιο, τὴν περαίαν τῆς Ἰθάκης, καὶ Κεφαλληνίας Ἤπειρον καλῶν· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ Ἀκαρνανία. Id est: *Vocat autem eam poëta Actam continentis, terram ultra mare oppositam Ithacæ & Cephaleniæ, ea autem est Acarnania.* Sed & Ætolia dicebatur etiam Acte, & sic eam vocat Papinius Statius Thebaid. 2. in fine ubi Tydeum inducit Minervæ vota facientem post victos quinquaginta Thebanos, & ait se ei divæ templum in media Pleurone positurum:

Centum

Centum ibi virgineis notæ Calydonides aris
Actæas tibi rite faces, & ab arbore casta
Nectent purpureas niveo discrimine vittas.

Per Actæas nihil aliud potest intelligi, quam in Acta, id est Ætolia, ubi Calydon & Pleuron natæ. At Servius aliter censet, sic enim ille ad eum locum: *Sane Aracynthus mons est Thebanus*. Vellem nos docuisset, quo autore nobis id obtrudit, vel qua machina Aracynthus mons ab Acarnania Thebas usque transportatus fuerit, de eo anxius es forte lector, at explana frontem, nam qua machina usus fuerit te docebo. Audacia grammaticuli id fecit & geographiæ ignorantia: nam in pluribus deprehenditur bonus Servius ἀγεωγραφητός. Quod si quis Servii fautor objiciat, Virgilii locum non posse de Aracyntho intelligi, quoniam Amphion à Virgilio Dircæus vocatur, at Dirce fons fuit in Thebanorum agro, & nimis longe Amphion habitabat ab Acarnania, ut ibi pasceret, facile foret uti responsione obvia, nos scilicet non habere historiam vitæ Amphionis, & potuit in Acarnania etiam habitasse, quod notum fuit Virgilio, nobis vero ignotum est ob autorum, quos Virgilius habuit, defectum, sed ea defensione non utar. Dico igitur, Servium eum Virgilii locum non intellexisse, & discat à me ejus fautor verum & genuinum ejus loci sensum. Is in bucolicis perpetuus est Theocriti imitator, & procul dubio hoc loco in animo habuit Theocriti locum Idyllii 4. ubi Corydon suas dotes jactans, ait:

- - - - ἐγὼ δέ τις εἰμὶ μελικτὰς,
Κἦυ μὲν τὰ Γλαύκας ἀγκρέομαι, εὖ ᾗ τὰ Πύῤῥω.
Αἰνέω τάν τε Κρότωνα· καλὰ πόλις ἁ Ζάκυνθος. Id est:

- - - - *Ego enim & sum cantor,*
Et bene Glaucæ cantiones ad plectrum cano, & bene etiam Pyrrhi.

Crotonem laudo: pulchra civitas est Zacynthus.
Ea verba, Crotonem laudo, & pulchra civitas est Zacynthus, fuerunt principia cantionum, tunc vulgatarum, & in ore cantorum, quas se bene canere gloriatur ille Corydon Theocriti. Sic & Corydon Virgilii, qui de suo cantu gloriatur, ait se bene canere cantilenam, quam solitus erat canere Amphion ille eximius cantor, cujus principium erat, *In Actæo Aracyntho.* Sic intelligendo omnia sunt plana, & intellectu facilia, & Theocritum omnino redolent, quem Virgilius in suis bucolicis se imitari profitetur, & versus suos Syracusios vocat. Tum decorum servat Virgilius, & pastorem inducit stolide se jactantem, & non bene omnia enarrantem, nam Amphionem Dircæum vocat Corydon, at non fuit Dircæus, nec Thebanus natalibus, licet matre Thebana natus, sed patre Sicyonio: & antequam Thebas advenisset, domum cum fratre Zetho habebat in Eutresi pago Thespiensium, quod ait Strabo lib. 9. Ergo geographus non debet in eo sequi Virgilium, qui Corydonem inducit male argutantem, ut decorum servet. Non est enim pastoris geographiam apprime callere. At objicietur forte nobis Propertii locus, qui lib. 3. Elegia 14. de fabula ceu historia Amphionis & Zethi & Antiopes eorum matris sic canit:

Antiope cognosce Jovem, tibi gloria Dirce
Ducitur in multis mortem habitura locis.
Prata cruentantur Zethi, victorque canebat
Pæana Amphion rupe, Aracynthe, tua.

Quæ verba manifeste alludunt ad locum Virgilii, cujus bucolica viderat Propertius, & admirabatur, ut abunde testatur in Elegia ultima libri 2. quæ incipit *Cur quisquam* &c. Ideo nihil mirum est, si bucolica Virgilii imitatus est. Sed ex locis poëtarum, quibus quidlibet audendi fa-

di facultas conceditur, raro veritas eruitur. Nam si non ad vulgarem vulgi trutinam, sed ad exactam aurificis stateram examinetur ille Propertii locus, quis probabit *Prata cruentantur Zethi.* Nam Zethus antea Thebanis incognitus, & pro notho ab omnibus habitus, prata aut prædia non poterat possidere in Thebarum vicinia, sub Dirces inimicæ imperio: nam Lyco perempto statim ad pœnam Dircem vocarunt, ideo non poterat antea prata possidere Zethus in Thebarum suburbio. Nec ex fabula, quam tractat Propertius, inquirendum est in veritatem situs Aracynthi: nam aliud est versus elegantes componere, & Virgilium in iis sequi, & imitari, aliud veritatem geographicam, & verum situm locis urbibus & montibus assignare. Itaque vel Virgilius ad imitationem Theocriti initium cantilenæ proponit, sic incipientis, *In Actæo Aracyntho*, quod omnino credo, vel ex proposito suum Corydonem inducit rusticum, & ignorantem geographiæ, & veri Aracynthi situs, quod etiam quosdam intellexisse notat ipse Servius ad eum locum. Vel denique, *Actæum* dixit pro *Acarnanico*, vel *Ætolico*, ubi etiam oues duxerat Amphion, quod Virgilio notum fuit, nobis vero ignoratum. Nam & Plinius,qui montes Bœotiæ omnes curiose enumerat,etiam incelebres, & ab aliis non memoratos, nullam de Aracyntho ibi mentionem fecit, ut nec Strabo, nec Ptolemæus, nec alii. At idem Plinius lib. 4. cap. 1. ait: *In Acarnania Aracynthus.* Sic & Solinus: *Acarnania Aracyntho eminet.* Sic & Marcianus Capella cap. de tertio sinu: *Mox in Acarnania Aracynthus.* De eo Dominicus Niger sic ait: *In Acarnania, præter jam dicta loca, in mediterraneo ad Aracynthum montem oppidum in ea maximum Acarnas est. Mons ipse ad Euenum usque Ætoliæ flumen pertingit, Minervæ sacer.* Ubinam invenerit ur-

bem eam, totius Acarnaniæ maximam, nomine *Acarnas*, omnibus antiquis ignotam, prorſus ignoro, ut & montem ad Euenum uſque porrectum fuiſſe, quod tamen, ita eſſe, nollem negare: quod vero ait Minervæ ſacrum fuiſſe eum montem, puto eum accepiſſe à Statio Theb. lib. 2. verſu 239. ubi de Diana & Pallade ait:

Illa ſuas Cintho comites agat, hæc Aracyntho.

Nam & Pleuronios coluiſſe præcipue Minervam nos docet Dicæarchus verſu 59. ideo jure dixit Statius eam deam habuiſſe comites ex Aracyntho, ubi ſita erat Pleuron nova. Itaque ex ſupra citatis autoritatibus non liquet, ubi ponenda ſit Pleuron nova & Aracynthus, niſi in regione, quæ Acheloum & Euenum interjacet, ſed ſpacii menſuram uſque ad mare, vel uſque ad Acheloum nemo indicavit.

Aliam Pleuronem in Peloponneſo nobis obtrudit Favorinus in voce πλευρωνίας, ſic ſcribens: πλευρωνίας Ἑλένης· πλευρὼν γὰρ πόλις Πελοποννήσου, καὶ Θεράπνη ὁμοίως· ὅθεν Ὀρφεὺς, καὶ Τρυφιόδωρος Θεραπναίαν καλοῦσι τὴν Ἑλένην, Λυκόφρων δὲ πλευρωνίαν. Id eſt: *Pleuron enim urbs eſt Peloponneſi, ut etiam Therapne ſimiliter. Ideo Orpheus & Tryphiodorus Therapnæam Helenam vocant, Lycophron vero Pleuroniam.* Infirmiſſimo ſane utitur argumento, ut ſuam ſententiam probet, & ne repetam ejus verba, uno verbo dicam, nego conſequentiam: fuit enim Helena Pleuronia non nativitate, ſed origine, fuit enim Theſtii Pleuronii ex Leda neptis, & ideo Lycophron, qui gaudet ſemper in ſua Alexandra ænigmatice loqui, & per ambages res ſignificare, & difficilis intellectus epithetis uti eam, Pleuroniam vocavit, & id nomen ſatis conveniebat, quoniam Pleuron pater fuit Theſtii, & proavus Helenæ. Faceſſat ergo Favorinus cum ſua Pleurone Peloponneſiaca ..... Pleuronem quandam fuiſſe Achæ-

orum

orum reipublicæ participem, discimus ex Pausania, & id postea mutatum fuisse, ejus verba sunt: Ἀφίκοντο δὲ ὡς τὸν Γάλλον, καὶ Αἰτωλῶν οἱ Πλευρῶνα οἰκοῦντες· συντελείας δὲ εἰς Ἀχαιοὺς, ἐθέλοντες δὲ ἄφεσιν εὑρέσθαι, καὶ αὐτοῖς ἐπετράπη μὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρεσβείαν ὑπὸ (leg. ἀπὸ) τῶν αὐτῶν ἰδίᾳ παρὰ Ῥωμαίους ἀποστεῖλαι, ἐπετράπη δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων συνεδρίου Ἀχαιῶν ἀποστῆναι. Id est: *Ad Gallum venerunt & ex Ætolis ii, qui Pleuronem habitabant, & Achæis contribuebant: cum autem vellent ab ea liberari, Gallus iis permisit, ut mitterent legatos ad Romanos ex suo corpore particulariter, & illis Romani concesserunt, ut separarent sese à concilio Achæorum.* In ea voce corrigendus Ptolemæus in tabula Europæ 10. ubi male legitur Πλευρώνη, & reponendum Πλευρών. Fuit etiam in eo tractu antiqua urbs *Pylene*, de qua Homerus in catalogo:

Οἱ Πλευρῶν' ἐνέμοντο, καὶ Ὤλενον ἠδὲ Πυλήνην·

Qui Pleuronem incolebant & Olenum atque Pylenem.

Ad quæ Eustathius: Τὴν δὲ Πυλήνην μετῴκισαν εἰς τοὺς ἀνωτέρω τόπους, ἀλλάξαντες καὶ τοὔνομα. Id est: *Pylenem autem transportaverunt in loca excelsiora, nomen etiam mutantes.* Hæc accepit à Strabone, qui sic lib. 10. ubi de Æolibus loquitur: Τὴν δὲ Πυλήνην μετῴκισαντες ἐν τοὺς ἀνωτέρω τόπους ἤλλαξαν αὐτῆς καὶ τοὔνομα, Πρόσχιον καλέσαντες. Quæ sunt ipsissima Eustathii verba, sed addit Strabo Πρόσχιον καλέσαντες, id est, *Proschion nominantes.* Plin. lib. 4. cap. 2. nullo ordine urbes Ætoliæ recenset, videtur enim Pylenem ultra Antirrhium ponere, prope Naupactum pessime, ita enim scribit. *At in ora promontorium Antirrhium, ubi ostium (Corinthiaci sinus . . . . . Promontorium, quod contra procedit appellatur Rhium, sed in Corinthiaco sinu oppida Ætoliæ Naupactum, Pylene, & in mediterraneo Pleuron, Halicarna.* In eo non est credendum

dendum Plinio, qui sua scripta ex aliorum scriptis compilavit, & forte aliquis, qui Corinthiacum sinum ab ore Acheloi incipere intelligebat, ibi Pylenem posuerat ad initium sinus Corinthiaci, quod Plinius aliter accepit, initium Corinthiaci sinus credens fuisse in angustiis inter Rhium & Antirrhium, & sic falsus nos falleret, nisi alios autores haberemus; procul enim fuit Pylene à Naupacto. Pylene urbs memoratur à Stephano, & Hesychio, sed sine ulla situs mentione, dicitur fuisse Ætoliæ urbes. Statius Theb. 4 eam scopulosam vocat, unde suspicio est, eam sitam fuisse non in campestri regione, sed in montana. Nam quando Proschium fuit olim Pylene, sed altius positum, videtur sequi, fuisse urbem montanam, & ut suspicio est ad Aracynthum non longe à Pleurone nova, de eo Thucydides lib. 3. ubi de Eurylocho, qui in cassum occupationem Naupacti tentaverat, sic ait: Εὐρύλοχος δὲ καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὡς ᾔσθοντο τὴν στρατιὰν εἰσεληλυθυῖαν, καὶ ἀδύνατον ὂν τὴν πόλιν βίᾳ ἑλεῖν, ἀνεχώρησαν οὐκ ἐπὶ Πελοποννήσου, ἀλλ' εἰς τὴν Αἰολίδα τὴν νῦν καλουμένην Καλυδῶνα, καὶ Πλευρῶνα, καὶ ἐς τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ ἐς Πρόσχιον τῆς Αἰτωλίας.......... οἱ μὲν οὖν μετ' Εὐρυλόχου Πελοποννήσιοι, ὡς ᾔσθοντο τοὺς ἐν Ὄλπαις Ἀμβρακιώτας ἥκοντας, ἄραντες ἐκ τοῦ Προσχίου ἐβοήθουν κατὰ τάχος, καὶ διαβάντες τὸν Ἀχελῷον ἐχώρουν διὰ Ἀκαρνανίας. Id est: *Eurylochus autem, & ii qui cum eo erant, ubi cognoverunt admissas esse copias, & impossibile esse urbem vi capere, se receperunt non in Peloponnesum, sed in Æolidem, quæ nunc Calydon & Pleuron vocatur, & in alia vicina loca, & in Proschium Ætoliæ.......... Igitur Peloponnesii, qui cum Eurylocho erant, ut audiverunt Ambraciotas Olpas venisse, moventes castra è Proschio, cito ad auxilium properabant, & Acheloum trajicientes, per Acarnaniam iter fecerunt.* Ex his Thucydidis locis colligitur, Proschium situm fuisse in Æolide non longe ab

Acheloo,

Acheloo, quando de nullo alio loco in Proſchium & Acheloum facit mentionem in itinere Eurylochi, ſed motis e Proſchio caſtris, Acheloum trajeciſſe dicitur. De eo procul dubio Athenæus in fine libri 9. ubi ex Nicandro in Oetaicis ait Herculem in Proſchio templum dedicaſſe puero, quem talitro occiderat. Sed eam vocem bonus Dalecampius interpretatus eſt *in loco umbroſo*, tamquam ſi per κ προσκίῳ ſcriptum fuiſſet.

Fuit & in ripa Acheloi Παιάνιον, *Pæanium*, urbs memorata Polybio lib. 4. & à nullo quem viderim alio, nec mirum: nam ex loco Polybii diſcimus, eam fuiſſe à Philippo Macedone funditus deletam, ſic ſe habet ille locus: Γενομένων δὲ τῷ στρατοπέδῳ πάντων τῶν ἐπιτηδείων, ἦκε πρὸς τοὺς Οἰνιάδας Ἀχαιούς· καταστρατοπεδεύσας δὲ πρὸς τὸ Παιάνιον, τοῦτο πρῶτον ἐξελεῖν ἔκρινε· ποιησάμενος δὲ προσβολὰς συνεχεῖς, εἷλεν αὐτὸ κατὰ κράτος· πόλιν κατὰ μὲν τὸν περίβολον οὐ μεγάλην. ἐλάττων γὰρ ἦν ἑπτὰ σταδίων· κατὰ δὲ σύμπασαν παρασκευὴν οἰκιῶν καὶ τειχῶν καὶ πύργων, οὐδ᾽ ὁποιασοῦν ἥττω, ταύτης δὲ τὸ μὲν τεῖχος κατέσκαψε πᾶν εἰς ἔδαφος· τὰς δὲ οἰκήσεις διαλύων, τὰ ξύλα καὶ τὸν κέραμον εἰς σχεδίας καθήρμοζε, τῷ ποταμῷ μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας εἰς τοὺς Οἰνιάδας. Id eſt: *Poſtquam exercitus habuit res neceſſarias, duxit Achæos ſecum ad Oeniadas.* (Jam ſupra docui legendum ἦγε, non ἦκε) *cum autem caſtra poſuiſſet contra Pæanium, id primum expugnare decrevit, &, continuis aſſultibus uſus, cepit per vim locum: urbem quidem, quod ad ambitum, non magnam, erat enim minus ſeptem ſtadiis, ſed quod ad ornatum ædium murorum, turrium, nullæ alteri cedens, ejus quidem murum totam deſtruxit, uſque ad ſolum: ædes vero demolitur, ligna & regulas in rates diſponens, fluvio cum multa cura immiſit verſus Oeniadas.* Ex hoc loco colligitur, Pæanium fuiſſe ſitum in ripa Acheloi, altius quam Oeniadæ, & ad ſiniſtram decurſus ejus fluvii.

CAPUT XI.

De ITHORIA & CONOPA.

De *Ithoria* etiam oppido mentionem facit solus Polybius, jam citato libro: ὁ δὲ Φίλιππος διαβιβάσας τῷ στρατεύματι, καὶ πορθήσας ἀδεῶς, καὶ. . . . . τὴν Ἰθωρίαν· τοῦτο δ' ἐστὶ χωρίον ὃ κεῖται μὲν ἐπὶ τῆς παρόδου κυρίως, ὀχυρότητι δὲ φυσικῇ καὶ χειροποιήτῳ διαφέρει· συνεγγίζοντος δὲ αὐτοῦ, καταπλαγέντες οἱ φυλάττοντες, ἐξέλιπον τὸν τόπον· ὁ δὲ βασιλεὺς κυριεύσας τοῦ τόπου ἐς ἔδαφος καθεῖλε. Id est: *Philippus autem cum copias traduxisset & impune populatus est . . . . . . Ithoriam: Locus est autem in ipsa via, natura & arte munitissimus, cum autem apropinquaret, qui loci custodiam habebant timore perculsi, locum dereliquerunt. Rex autem dominus factus loci, eum funditus evertit.* Ex præcedentibus & sequentibus inducitur, Ithoriam sitam fuisse, inter Conopam & Pæanium, de quo supra, nec plura de eo loco dicenda habemus.

Altius sita fuit Κωνώπη *Conopa*, à fluvio Acheloo distans stadiis 20. quod ait Polybius lib. 4. ubi de eodem Philippo Strato discedens, &, ut Ætoliam ultra Acheloum vastaret, iter faciens, sic ait: Αὐτὸς δὲ ἀναζεύξας προῆγε ποιούμενος τὴν πορείαν, ὡς ἐπὶ Μητροπόλεως καὶ Κωνώπης· οἱ δὲ Αἰτωλοὶ τὴν μὲν ἄκραν τῆς Μητροπόλεως κατεῖχον, τὴν δὲ πόλιν ἐξέλιπον· ὁ δὲ Φίλιππος ἐμπρήσας τὴν Μητρόπολιν, προῆγε κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ τὴν Κωνώπην, τῶν δὲ Αἰτωλῶν ἱππέων ἀθροισθέντων, καὶ τολμησάντων ἀπαντᾷν πρὸς τὴν τοῦ ποταμοῦ διάβασιν, ἣ κεῖται πρὸ τῆς πόλεως εἴκοσι στάδια διέχουσα. Id est: *Ille autem cum castra movisset processit, iter faciens versus Metropolim & Conopam, Ætoli vero arcem quidem Metropolin retinuerunt, urbem vero dereliquerunt. At Philippus*

lippus cum incendiſſet Metropolim, iter ſuum continuavit verſus Conopam; Ætoli autem equites coadunati, cum auſi fuiſſent ſeſe opponere ad fluvii tranſitum, qui ab urbe diſtat ſtadiis viginti. Ex hoc loco conſtat, Conopam fuiſſe in Ætolia ultra Acheloum, Metropolim vero citra Acheloum in Acarnania, & quidem Conopam inferius ſecundum Acheloi decurſum, ibi vadabilis. Idem Polybius lib. 5. rurſus de eadem Conopa meminit, dum narrat ejuſdem Philippi iter, qui per Acarnaniam ad Acheloum & inde verſus Thermum feſtinans tendebat, & ſic ait: Διαβὰς δὲ τὸν Ἀχελῶον ποταμὸν, προῆγε συντόνως ὡς ἐπὶ τὸ Θέρμον. ἅμα δὲ προάγων ἐδῄου καὶ κατέφθειρε τὴν χώραν· παρῄει δὲ ἐκ μὲν εὐωνύμων ἀπολιπὼν Στράτον, Ἀγρίνιον, Θεστιεῖς, ἐκ δεξιῶν δὲ Κωνώπην, Λυσιμαχίαν, Τριχώνιον, Φοίτεον. Id eſt: *Trajecto autem Acheloo fluvio, duxit ſine mora verſus Thermum, & quacunque iter faciebat expilabat & vaſtabat regionem. Procedebat autem ad ſiniſtram relinquens Stratum, Agrinium, Theſtienſes, ad dextram Conopam, Lyſimachium, Trichonium, Phœteum.* Strabo, lib. 10. Conopam vocat Κονώπην, per ο in prima ſyllaba. Facit etiam aliquid is locus Strabonis ad cognoſcendam ejus ſitum, poſtquam enim de Oleno, & Pleurone ſub Aracyntho verba fecit & de Lyſimachia, ſic ait: Μεταξὺ Πλευρῶνος καὶ Ἀρσινόης πόλεως ἡ κώμη μὲν ἦν πρότερον καλουμένη Κόνωπα, κτίσμα δ' ὑπῆρξεν Ἀρσινόης, τῆς Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου γυναικὸς ἅμα καὶ ἀδελφῆς, ἐπικειμένη πως τῇ τοῦ Ἀχελώου διαβάσει. Id eſt: *Inter Pleuronem, & Arſinoëm urbem, quæ primum pagus erat Conopa vocatus, conditas ab Arſinoe Ptolemæi, ſecundi uxore ſimul & ſorore, ſita fere in ipſo Acheloi tranſitu.* (De Lyſimachia autem loquitur, ſita inter Pleuronem & Arſinoëm, de qua mox dicendum erit) Stephanus ex Polybio, Κωνώπαν habet & Acarnaniæ tribuit, latius ſcilicet exten-

dens Acarnanum limites ultra Acheloum, de ea ſilent alii autores.

CAPUT XII.

De Lyſimachia, Trichonio, Phœteo, Metapa, Pamphia & Thermo.

Lyſimacha in eo tractu etiam fuit de qua Strabo, ante locum nuper citatum, lib. 10: Ἦν δὲ καὶ Λυσιμαχία πλησίον· ἠφανισμένη καὶ αὕτη· κειμένη πρὸς τῇ λίμνῃ, νῦν μὲν Λυσιμαχία, πρότερον δὲ Ὕδρα· μεταξὺ Πλευρῶνος καὶ Ἀρσινόης. Id eſt: *Erat autem & Lyſimachia prope, deleta etiam ipſa: ſita ad lacum qui nunc Lyſimachia vocatur, prius autem Hydra, inter Pleuronem & Arſinoem.* &c. De ea Polybius lib. 5. in loco paulo ſupra citato, in itinere Philippi ubi ait, eam fuiſſe ad dextram Philippi ab Acheloo Thermum verſus tendenti. T. Livius lib. 36. Lyſimachiam ponit in itinere, quo itur Naupacto Stratum his verbis, ubi de Antiocho loquitur. *Ipſe Delphis ſacrificio Apollini facto Naupactum proceſſit, concilio principum Ætoliæ habito, via quæ præter Chalcidem & Lyſimachiam fert ad Stratum ſuis, qui per Meliacum ſinum veniebant, occurrit.* Plura de ea teſtimonia non habemus, quæ utilia ſint. In itinere Philippi ad dextram ponit Polybius Trichonium Τριχώνιον, inter Lyſimachiam & Phœteum. Supra Strabonem in ea voce emendavimus & legendum docuimus pro Τραχίνιον, Τριχώνιον, ubi Strabo eam urbem antiquæ Ætoliæ fuiſſe docet & optimi ſoli. Præter locum Polybii citatum, idem autor lib. 4. de Dorymacho quodam Trichonienſi meminit, ubi male legitur Δορύμαχος ὁ Τριχωνεὺς pro Τριχωνιεὺς, quæ vox legitur apud Stephanum & Pauſaniam. Stephanus:

nus: Τριχώνιον, πόλις Αἰτωλίας· ὁ πολίτης Τριχωνιεύς. Paufanias etiam in Corinthiacis de quodam Ariphrone ait: Τὸ μὲν ἀνέκαθεν Τριχωνιεὺς τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ. Id eſt: *Origine quidem Trichonienſis ab Ætolia*: & ſic analogia requirit. Sed male etiam apud Pauſaniam Τρικωνιεὺς per κ legitur, ſcribendum enim per χ, Τριχωνιεὺς, ut ex Polybio, Strabone & Stephano patet. Juxta eam urbem lacus erat ſatis magnus, ut qui triginta ſtadia longus erat, à Metapa uſque ad Pamphiam, ſed quando non à Metapa, ſed à Trichonio nomen accipiebat, colligitur eum lacum Trichonium etiam attigiſſe & multo longiorem fuiſſe, de eo Polybius lib. 5. ubi de Metapa ait: Κεῖται μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς Τριχωνίδος λίμνης, καὶ τῶν παρὰ ταύτῃ στενῶν. Id eſt: *Sita eſt ad ipſum Trichonidem lacum, & ad anguſtias quæ ad eum ſunt*. Et paulo poſt de itinere copiarum: Τὴν μὲν γὰρ ἐκ τῶν εὐωνύμων ἐπιφάνειαν τῆς πορείας ἠσφαλίζετο ἡ λίμνη σχέδον ἐπὶ λ' στάδια. Id eſt: *Nam ſiniſtrum inceſſus copiarum latus ſecurum præſtabat lacus per triginta cirriter ſtadia*. Ex quibus verbis non ſequitur, eum lacum habuiſſe tantum triginta ſtadia in longitudine, ſed tantum Philippi exercitum per triginta ſtadia habuiſſe lacum ad ſiniſtram, dum Thermum verſus iter faciebat. De Trichonio urbe plura non ſuppetunt.

Poſt Trichonium, in itinere Philippi verſus Thermum ad orientem tendentis, fuit Φοίτιον *Phœteum*, ſed Stephanus videtur legiſſe Φύταιον ſic enim habet: Φύταιον, πόλις Αἰτωλίας· Πολύβιος ἑνδεκάτῳ· τὸ ἐθνικὸν, Φυταῖος. Locum quidem Polybii unde hoc ſumpſit non habemus, ſed quando ipſe Stephanus non habet Φοίτιον, ſed habet Φοιτίαι πόλις Ἀκαρνανίας, credo eum legiſſe etiam in loco lib. 5. ſupra citato Φύταιον, ſed de loco libri XI ſolum meminiſſe, eo quod plura de eo loco forte dixerat Polybius libro XI, cum ſolum nomen protulerit in libro 5. vel

dens Acarnanum limites ultra Acheloum, de ea ſilent alii autores.

CAPUT XII.

De Lyſimachia, Trichonio, Phœteo, Metapa, Pamphia & Thermo.

Lyſimacha in eo tractu etiam fuit de qua Strabo, ante locum nuper citatum, lib. 10: Ἦν δὲ καὶ Λυσιμαχία πλησίον· ἠφανισμένη καὶ αὕτη· κειμένη πρὸς τῇ λίμνῃ, νῦν μὲν Λυσιμαχίᾳ, πρότερον δὲ Ὕδρᾳ· μεταξὺ Πλευρῶνος καὶ Ἀρσινόης. Id eſt: *Erat autem & Lyſimachia prope, deleta etiam ipſa: ſita ad lacum qui nunc Lyſimachia vocatur, prius autem Hydra, inter Pleuronem & Arſinoem.* &c. De ea Polybius lib. 5. in loco paulo ſupra citato, in itinere Philippi ubi ait, eam fuiſſe ad dextram Philippi ab Acheloo Thermum verſus tendenti. T. Livius lib. 36. Lyſimachiam ponit in itinere, quo itur Naupacto Stratum his verbis, ubi de Antiocho loquitur. *Ipſe Delphis ſacrificio Apollini facto Naupactum proceſſit, concilio principum Ætoliæ habito, via quæ præter Chalcidem & Lyſimachiam fert ad Stratum ſuis, qui per Meliacum ſinum veniebant, occurrit.* Plura de ea teſtimonia non habemus, quæ utilia ſint. In itinere Philippi ad dextram ponit Polybius Trichonium Τριχώνιον, inter Lyſimachiam & Phœteum. Supra Strabonem in ea voce emendavimus & legendum docuimus pro Τεχίνιον, Τριχώνιον, ubi Strabo eam urbem antiquæ Ætoliæ fuiſſe docet & optimi ſoli. Præter locum Polybii citatum, idem autor lib. 4. de Dorymacho quodam Trichonienſi meminit, ubi male legitur Δορύμαχος ὁ Τριχωνεὺς pro Τριχωνιεὺς, quæ vox legitur apud Stephanum & Pauſaniam. Stephanus:

nus: Τριχώνιον, πόλις Αἰτωλίας· ὁ πολίτης Τριχωνιεύς. Pausanias etiam in Corinthiacis de quodam Ariphrone ait: Τὸ μὲν ἀνέκαθεν Τριχωνιεὺς τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ. Id est: *Origine quidem Trichoniensis ab Ætolia*: & sic analogia requirit. Sed male etiam apud Pausaniam Τρικωνιεὺς per κ legitur, scribendum enim per χ, Τριχωνιεὺς, ut ex Polybio, Strabone & Stephano patet. Juxta eam urbem lacus erat satis magnus, ut qui triginta stadia longus erat, à Metapa usque ad Pamphiam, sed quando non à Metapa, sed à Trichonio nomen accipiebat, colligitur eum lacum Trichonium etiam attigisse & multo longiorem fuisse, de eo Polybius lib. 5. ubi de Metapa ait: Κεῖται μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς Τριχωνίδος λίμνης, καὶ τῶν παρὰ ταύτῃ στενῶν. Id est: *Sita est ad ipsum Trichonidem lacum, & ad angustias quæ ad eum sunt*. Et paulo post de itinere copiarum: Τὴν μὲν γὰρ ἐκ τῶν εὐωνύμων ἐπιφάνειαν τῆς πορείας ἠσφαλίζετο ἡ λίμνη σχεδὸν ἐπὶ λ' στάδια. Id est: *Nam sinistrum incessus copiarum latus securum præstabat lacus per triginta cirriter stadia*. Ex quibus verbis non sequitur, eum lacum habuisse tantum triginta stadia in longitudine, sed tantum Philippi exercitum per triginta stadia habuisse lacum ad sinistram, dum Thermum versus iter faciebat. De Trichonio urbe plura non suppetunt.

Post Trichonium, in itinere Philippi versus Thermum ad orientem tendentis, fuit Φοίτεον *Phœteum*, sed Stephanus videtur legisse Φύταιον sic enim habet: Φύταιον, πόλις Αἰτωλίας· Πολύβιος ἑνδεκάτῳ· τὸ ἐθνικὸν, Φυταιεύς. Locum quidem Polybii unde hoc sumpsit non habemus, sed quando ipse Stephanus non habet Φοίτεον, sed habet Φοιτίαι πόλις Ἀκαρνανίας, credo eum legisse etiam in loco lib. 5. supra citato Φύταιον, sed de loco libri XI solum meminisse, eo quod plura de eo loco forte dixerat Polybius libro XI, cum solum nomen protulerit in libro 5. vel

potius credo, Stephanum ſcripſiſſe etiam φοίτιον, ut eſt apud Thucydidem, ſed corruptum fuiſſe eum locum ob iotaciſmum recentiorum Græcorum; nam inter ſonum τοῦ φοίτιον & τοῦ φύτιον, ſecundum hodiernam pronuntiationem nulla eſt differentia, itaque exſcriptor ex ore dictantis tam bene potuit intelligere φύτιον quam φοίτιον, de eo loco nihil eſt quod amplius dicamus, fuit inter Trichonium & Metapam ad dextrum latus lacus verſus Thermum tendendo.

Sequitur apud Polybium Μέταπα *Metapa*, de quo ſic ait: Κεῖται μὲν ἐπ' αὐτῆς Τριχωνίδος λίμνης, καὶ τῶν παρὰ ταύτης στενῶν. ἀπέχει δὲ σχεδὸν ἑξήκοντα στάδια τοῦ προαγορευομένου Θέρμου. Id eſt: *Sita quidem eſt ad ipſum Trichonidem lacum & anguſtias quæ ſunt ad eum, diſtat autem à ſupradicto Thermo ſexagiuta circiter ſtadia.* Paulo poſt eas anguſtias ſic deſcribit: Ἐστὶ γὰρ πᾶς ὁ παρὰ τὴν λίμνην τόπος ὀρεινὸς, καὶ τραχὺς συνηγμένος ταῖς ὕλαις, διὸ καὶ παντελῶς στενὴν καὶ δυσδίοδον ἔχει τὴν πάροδον. Id eſt: *Eſt enim totus prope lacum locus montoſus & aſper ſylvis coarctatus, idcirco & omnino arctam & difficilem tranſitum habet.* Et paulo poſt: Ἀνύσας δὲ τοὺς προειρημένους τόπους, καὶ παραγινόμενος πρὸς τὴν καλουμένην κώμην Παμφίαν.... προέβαινε πρὸς τὸ Θέρμον ὁδὸν οὐ μόνον προσάντη καὶ τραχεῖαν διαφερόντως, ἀλλὰ καὶ κρημνοὺς ἐξ ἑκατέρου τοῦ μέρους ἔχουσαν βαθεῖς· τῆς πάσης ἀναβάσεως οὔσης σχεδὸν ἐπὶ τριάκοντα στάδια. Id eſt: *Per ea loca finito itinere, & uſque ad vicum Pamphiam vocatam progreſſus ..... verſus Thermum proceſſit, per viam non ſolum arduam & aſperam valde, ſed & præcipitia profunda ex utroque latere habentem ...... toto aſcenſu triginta circiter ſtadia longo.* Ex hoc loco nobis ante oculos poſuit totum illius itineris tractum, oblitus eſt tamen Polybius notare ſpacium inter Trichonium & Metapam: longe tamen inter alios hiſtoricos excellit Polybius, eo

quod

quod cum multa cura locos & tempora notat, quod neglexerunt omnes inferioris seculi, qui historiam scripserunt. O si Polybium integrnm haberemus, quanta lux in Græciæ descriptione nobis affulsisset! sed ad cætera.

A Metapa Pamphiam vel Pamphium accessit Philippus, varie enim legitur apud Polybium, qui loco nuper citato τὴν καλουμένην κώμην Παμφίαν habet. Id est: *Pagum vocatum Pamphiam.* At in regressu Philippi ait: Οἱ περὶ τὴν ἐργασίαν ἐμπρήσαντες τὸ Πάμφιον. Et credo τὸ Πάμφιον *Pamphium* verum fuisse nomen ob articulum τὸ additum, & Παμφίαν, male ab exscriptore in fœminino genere expressam ob præcedentes voces καλουμένην κώμην. Fuit, ut colligitur ex itinere Philippi, ad extremitatem orientalem lacus Trichonidis, inter Metapam & Thermum: nec de ea plura suppetunt.

Tandem Thermum usque pervenit Philippus, ejus nomen neutraliter expressit Polybius lib. 5. Προέβαινε πρὸς τὸ Θέρμον, & rursus paulo post: Ἧκε πολλῆς ὥρας ἐπὶ τὸ Θέρμον. Id est: *Thermum venit cum multum diei superesset.* Sed in fragmentis à Valesio publicatis masculine protulit γινόμενος εἰς τὸν Θέρμον, ubi forte ν redundat & legendum τὸ Θέρμον, ut hoc loco. Locus fuit in tota Ætolia celebris, eo quod ibi fiebant Ætolorum conventus ad magistratus creandos & negotia publica totius gentis procuranda, sic de eo loco (non enim urbs vocabatur & sine muris erat) postquam dixit, Philippum milites suos ad prædandos agros immisisse, addit: Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς οἰκίας τὰς ἐν αὐτῷ τῷ Θέρμῳ διαρπάζειν, οὔσας πλήρεις οὐ μόνον σίτου, καὶ τῆς τοιαύτης χορηγίας, ἀλλὰ καὶ κατασκευῆς διαφερούσης τῆς παρ' Αἰτωλῶν. καθ' ἕκαστον γὰρ ἔτος ἀγοράς τε καὶ πανηγύρεις ἐπιφανεστάτας, ἔτι δὲ καὶ τὰς τῶν ἀρχαιρεσίων καταστάσεις ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ συντελούντων αὐτῶν, ἕκαστοι πρὸς τὰς ὑποδοχὰς, καὶ τὰς εἰς ταῦτα παρασκευὰς τὰ πολυτελέστατα τῶν ἐν τοῖς βίοις

ὑπαρ-

ὑπαρχόντων εἰς τοῦτον ἀπετίθεντο τὸν τόπον, χωρὶς δὲ τῆς χρείας, καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἤλπιζον ἐνταυθοῖ βεβαιοτάτην αὐτοῖς ὑπάρχειν, διὰ τὸ μήτε πολέμιον τετολμηκέναι μηδένα πώποτε εἰς τοὺς τόπους τούτους ἐμβαλεῖν· εἶναι δὲ τῇ φύσει τοιούτους, ὥστε τῆς συμπάσης Αἰτωλίας οἷον ἀκροπόλεως ἔχειν τάξιν. Id est: *Similiter & domus quæ in Thermo erant diripere, plenas non ſolum frumento & omni commeatu tali, ſed etiam excellenti ſuppellectili ſecundum Ætolicum morem. Nam quotannis mercatus & celebritates ſplendidas agitabant, & magiſtratuum electiones in eo loco faciebant, & unuſquiſque ad hoſpitia præparanda, pretioſiſſima quæque quæ ad uſum habebant in eum locũ deponebant, nam præter quam quod ſic iis utebantur, ſecuritatem in eo loco firmiſſimam ſibi fore ſperabant, eo quod nullus umquam hoſtis auſus fuerat ea loca invadere, & natura talia eſſe, ut totius Ætoliæ arcis haberent dignitatem.* Pluraliter ejus loci nomen expreſſit Strabo lib. 10. ubi de epigrammate ſeu inſcriptione quadam loquitur: Τὸ μὲν ἐν Θερμοῖς τῆς Αἰτωλίας ὅπου τὰς ἀρχαιρεσίας ποιεῖσθαι πάτριον αὐτοῖς ἐστί. Id eſt: *Unum quidem in Thermis Ætoliæ ubi comitia magiſtratibus creandis agere ſecundum morem ſolent.* Polybius rurſus in Excerptis Legationibus cap. 74. ubi de C. Popilio & Cn. Octavio, legatis miſſis ab A. Hoſtilio ad Græciæ urbes agit, ſic ait: Ἀπέπλευσαν εἰς τὴν Αἰτωλίαν, καὶ πάλιν ἐκεῖ συναχθείσης αὐτοῖς τῆς ἐκκλησίας εἰς Θέρμον, παρελθόντες εἰς τοὺς πολλοὺς παρακλητικοὺς, καὶ φιλανθρώπους διετίθεντο λόγους. Id eſt: *Navigarunt in Ætoliam, & cum propter eos convocaſſent Ætoli concilium Thermo, multitudinem populi accedentes exhortatorios & amicos ſermones expoſuerunt.* Et rurſus idem Polybius in Fragmens à Valeſio publicatis lib. XI. nos docens de ſecunda Philippi in Ætolia irruptione ait: Ὅτι Φίλιππος πορευθεὶς ἐπὶ τὴν Τριχωνίδα λίμνην, καὶ παραγινόμενος εἰς τὸν (lego τὸ) Θέρμον ἔνθα

μεν, ἔνθα ἦν ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ὅσα πρότερον ἀπέλειπε τῶν ἀναθεμάτων, τότε πάλιν ἅπαντα διελωβήσατο· κακῶς μὲν πρότερον, κακῶς δὲ τότε χρώμενος τῷ θυμῷ. Id eſt: *Quod Philippus ad Trichonidem lacum progreſſus, & Thermum adveniens, ubi erat templum Apollinis, quotquot ex donariis prius reliquerat, tunc denuo omnia mutilavit, male quidem prius, male etiam tunc ira ſua abuſus.* Ejus loci nomen male acceptum & intellectum fuit à T. Livio, & poſt eum à Caſaubono, qui Thermopylas interpretati ſunt, ſed cum de eo in noſtris Criticis Exercitationibus ſatis exacte & abunde egerimus, non eſt animus ea repetere. De Thermo illo Ætolico nihil amplius habemus dicendum, & ex locis allegatis imaginem & poſitionem loci ſatis exactam habere poſſumus.

CAPUT XIII.

De AGRINIO, & THESTIENSIBUS.

Nunc de iis locis dicendum, quæ ad ſiniſtram habebat Philippus in ſuo ad Thermum itinere, dicit Polybius: Ἐκ μὲν εὐωνύμων ἀπολιπὼν Στράτον, Ἀγρίνιον, Θεστιεῖς. Id eſt: *A læva cum relinquiſſet Stratum, Arginium, Theſtienſes.* Et de Strato quidem abunde diximus in Acarnania, ſequitur, ut ſi quid de Agrinio invenitur, id nunc proferamus. Unicum locum habemus ex Diodoro, ſed qui nihil de ſitu nos docet, is eſt libri 19. ubi Caſſandrum inducit Acarnanibus conſilium dantem, ut ex pluribus & parvis urbibus & caſtellis in paucas numero urbes & munitiſſimas migrarent, quod conſilium ſecuti ſunt Acarnanes: Οἱ πλεῖστοι μὲν εἰς Στράτον πόλιν (ſic lego) συνῴκησαν ὀχυρωτάτην οὖσαν καὶ μεγίστην. Οἰνιάδαι δὲ καί τινες ἄλλοι συνῆλθον ἐπὶ Σαυρίαν, Δερεῖς δὲ μεθ' ἑτέρων εἰς Ἀγρίνιον.

χείνιον. Id eſt: *Plures quidem Stratum urbem migrarunt, munitiſſimam & maximam, Oeniadæ vero & quidam alii convenerunt Sauriæ, Derienſes vero cum aliis Agrinium incoluerunt.* In hoc loco licet deflere litterarum calamitatem & autorum defectum. Nam de illa Sauria, quæ debuit eſſe urbs munita ſatis & magna, alibi nihil legitur, ut nec de Derienſibus ullibi præter in hoc loco non fit mentio; de Agrinio etiam alibi ὐδὲ γρῦ, ubi ſilent autores, & nobis ſilere neceſſe eſt.

Addit Polybius Philippum ad lævam reliquiſſe Theſtienſes Θεςιεῖς, de qua urbe, vel loco, vel populo, nihil proferri poteſt præter nudum nomen ex hoc Polybii loco unico. Id ſolum ex conjectura dicendum ſuppetit, nomen accepiſſe eum locum à Theſtio Agenoris filio & Parthaonis fratre, antiquo Ætoliæ dynaſta.

CAPUT XIV.

De quibuſdam Ætoliæ locis incertæ poſitionis.

In littore Ætoliæ poſt Acheloi oſtium notat Ptolemæus lib. 3. cap. 15. in tabula Europæ 10 Peninſulam cum urbe ejuſdem nominis: Μετὰ τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν, ὃς ἐςὶν ὅριον τῆς Ἠπείρου ἐν τῷ Ἀδριατικῷ πελάγει

Αἰτωλίας χεῤῥονήσου ἄκρον,
Εὐήνου ποταμοῦ ἐκβολαί. Id eſt:
Ætoliæ peninſulæ extremum,
Eueni fluvii ejectiones.

Et Mercator, qui tabulas ad numeros Ptolemæi concinnavit, peninſulam eo loci depingit, & in ea urbem nomine Cherroneſus, neſcio quam bene, imo ſcio quod male. Nam præter quam quod nihil de ea urbe invenitur, quod numquam evenit de urbibus ad littus maris ſitis,

ſitis, mirum certe foret Strabonem, qui id littus tam exacte deſcripſit & in eo tres lacus notavit, quorum unus effluxum in mare habebat, de illo promontorio & urbe cognomine nobilitato tacuiſſe. Id certe credere non poſſum, & omnino inclinat animus ad rejiciendum Ptolemæi Ægyptii autoritatem, quod etiam fecit Samſonius in ſua Græciæ antiquæ tabula, ubi nec promontorium illud nec urbem notavit. Agremones locum Ætoliæ habet Heſychius, de quo nihil alibi invenitur. Ægitium nominat Thucydides libro 3. ubi de Demoſthenis ducis Athenienſis in Ætolos expeditione, quam Meſſeniorum Naupactum incolentium ſuaſu ſuſceperat, agit, ejus ſitum ita deſcribit: Ἐχώρει ἐπὶ Αἰγιτίου, καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ ἐπιὼν, ὑπέφευγον γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν λόφων τῶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἦν γὰρ ἐφ' ὑψηλῶν χωρίων, ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντα σταδίους μάλιστα. Id eſt: *Contra Ægitium vadit, & per vim cepit, aufugerunt enim homines, & inſedebant montes urbi imminentes, erat enim urbs ſita in excelſis locis, diſtans à mari ſtadia octuaginta ut plurimum.* Narrat deinde magnam cladem, quam acceperunt Athenienſes, & eorum ſocii, & addit: Μόλις δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος (ὅθεν περ καὶ ὡρμήθησαν) οἱ περιγιγνόμενοι κατέφυγον. Id eſt: *Superſtites vero vix ad mare uſque & Oeneonem (unde profecti fuerant) Locridis aufugerunt.* Ex his Thucydidis locis colligitur, Ægitium fuiſſe ſitum in parte Ætoliæ orientali, & Locris vicina, non longe à mari in loco aſpero, quod etiam nomen ſignificat, ſcilicet, capris idoneum locum, quæ per abrupta montium paſcere gaudent.

Idem Thucydides dum eandem expeditionem narrat tres urbes vel caſtella nominat. Αὐλισάμενος δὲ ξὺν τῷ στρατῷ ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου ἱερῷ...... ἅμα τῇ ἕω ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν, καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν,

καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλιον, καὶ τῇ τρίτῃ Τίχιον, ἔμμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὴν λείαν ἐς Εὐπόλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε. Id est: *Cum autem pernoctavisset cum exercitu in templo Jovis Nemei, summo mane motis castris in Ætoliam venit, & primo die Potidaniam capit, secundo Crocylium, tertia Tichium, ibi vero mansit & prædam in Eupolium Locridis misit.* Potidania igitur prima occurrebat Locride maritima Ozolarum venientibus, & orientalior vel meridionalior erat cæteris. De ea etiam T. Livius lib. 28. ubi Philippi excensionem narrat, sic ait: *Profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eupolium sunt, excensionem fecit. Haud fefellit Ætolos: nam hominum quot aut in agris aut in propinquis castellis Potidaniæ aut Apolloniæ fuit, in sylvas montesque refugit.* Eam urbem tantum nominat Stephanus, & Ætoliæ dicit fuisse, de ea nihil addit.

Post Potidaniam Crocylium recenset Thucydides, quod secunda die cepit Demosthenes, fuit igitur Potidaniæ vicinum, & ut suspicor magis ad occidentem & septentrionem situm. Nam à Locris, qui Ætoliæ ad orientem siti erant, & à mari, quod littus meridionale alluebat, procedebat cum exercitu ille dux, de eo oppido (credo) mentionem fecerat Homerus Iliad. β, vers. 633.

Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον. ----

Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο. ----

Et sic putabat Strabo, qui sic ait de eo loco: Τὰ δὲ ἐν ἠπείρῳ τῇ νήσοις συμφέρεται, οἵ ῥ' Ἰθάκην, &c. τὰ γὰρ Κροκύλεια ἐν τοῖς Ἀκαρνᾶσι. Id est: *Quæ sunt in continenti insulis accenset, nam Crocylia sunt Acarnaniæ.* Ætolis debebat dicere, nemo enim de Crocyliis Acarnaniæ meminit, at Eustathius ad eos Homeri versus hæc ait: Τὰ Κροκύλεια δὲ ἑνικῶς εὕρηται τὸ Κροκύλειον ..... μέμνηται δὲ τῆς νήσου ταύτης Θουκυδίδης. Id est: *Et singulariter invenitur hoc Crocylium*

lium......meminit autem ejus insulæ Thucydides. Sed lapsus memoria Eustathius hoc scripsit, fisus, ut puto, Stephano, qui sic: Κροκύλιον, νῆσος Ἰθάκης, Θουκυδίδης τρίτῳ. Id est: *Crocylium insula Ithacæ, Thucydides tertio*. Sed bene est, quód Thucydidem habemus, ex cujus libro 3. nullus colligere potuisset Crocylium fuisse insulam, Thucydidis igitur & Strabonis autoritas prævaleat.

Tertio loco *Tichium* Τίχιον ponit Thucydides, de quo silent omnes alii, qui extant aurores, nec Strabo, nec Stephanus de eo meminerunt, ex nomine conjicio fuisse exiguum castellum. Nam puto debere scribi Τείχιον, quod Græcum magis redolet, & esse diminutivum vocis τεῖχος, quæ castellum significat, nisi aliunde lux affulgeat, nihil aliud de eo discere à nobis poteris erudite lector.

In eo tractu ad maris littus, portum vel plagam ad excensionem è navibus aptam nobis indicat Livius nomine *Erythræ*, libro scilicet 28. ubi de Philippo: *Anticyram trajecit, inde quinque triremibus, septem & lembis* 20. *amplius, quos ut adjungeret Carthaginensium classi miserat in Corinthium sinum, profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eupolium sunt, excensionem fecit. Haud fefellit Ætolos*. &c. Quæ paulo supra tum citata sunt, ex hoc loco, quem solum habemus, liquet Erythras fuisse plagam maritimam aut portum ultimum Ætoliæ versus Locros Ozolas, & orientem, & non longe fuisse à Potidania, de qua supra, & forte fuit ejus navale.

Apollonia etiam memoratur à Livio, ut Potidaniæ & Erythris vicina, de qua alibi nihil inveni.

Acragas etiam urbs Ætoliæ nominatur à Stephano, tamquam ex Polybio, & ait: ποταμὸν καὶ τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς χώρας ὠνομάσθαι Ἀκράγης, διὰ τὸ ἄγαθον. Id est: *Fluvium & urbem sic vocari à regione, quæ ob soli bonitatem dicebatur*, ἀκραγῆς *soli excellentia*, ubinam fuerit in Ætolia ignoratur

ratur, & forte nullibi in Ætolia fuit, & in Sicilia quærenda est.

Sed Ἄκραι urbs Polybio memoratur lib. 5. ubi de reditu Philippi post Thermi direptionem narrat: Καταϲκάψας τὴν Μετάπαν, προῆγε καὶ παρενέβαλε περὶ τὴν πόλιν καλουμένην Ἄκρας, τῇ δὲ ἑξῆς ἅμα προάγων ἐπόρθει τὴν χώραν, καὶ κατεστρατοπέδευσεν περὶ Κωνώπην, ἐπέμεινε τὴν ἐχομένην ἡμέραν. Id est: *Metapa diruta progressus est, & castra metatus est circa urbem vocatam Acras, & postridie continuans iter, regionem populatus est, & castra metatus est circa Conopam, & ibi mansit die sequenti.* Ex accusativo casu Ἄκρας fecerunt, ut puto, Ἄκραγας, de quo supra.

CAPUT XV.

De CALYDONE.

Jam nobis *Calydon* memoranda, totius Ætoliæ urbs primaria, de ea plures autores meminerunt, & Scylax eam primam in Ætolia nominat, tamquam dignissimam, quæ primatum obtineat, & post eum Etymologicum in voce Αἰτωλοί· Καλυδὼν δὲ πρώτη πόλις Αἰτωλίας. Id est: *Calydon prima urbs Ætoliæ.* Sed Homerus multo antiquior bis de ea urbe meminit, scilicet in Iliad. β. versu 640.

> Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον, Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν. Id est:
> *Chalcidem littoralem, & Calydonem lapidosam.*

Ad quem locum Eustathius: Ἀπὸ Καλυδῶνος κληθῆναι λέγεται Ἐνδυμίωνος υἱοῦ, ἢ Αἰτωλοῦ· δοκεῖ δὲ ἐν Καλυδῶνι κατοικεῖν Οἰνεύς· τὴν δὲ ἐνδοξότητα τῆς Πλευρῶνος, καὶ τῆς Καλυδῶνος δηλοῖ, καὶ τὸ, Καλυδὼν δὲ Πλευρὼν πρόσχημά ποτε τῆς Ἑλλάδος ἤστην. Id est: *A Calydone vocatam fuisse dicitur Endymionis vel Ætoli filii: gloriam vero Pleuronis & Calydonis*

nis indicat, id quod dictum, Calydon & Pleuron olim decus Græciæ erant. Plura deinde addit ex Strabone, cujus sunt hæc ultima verba. Et idem Eustathius ad primum catalogi versum, Βοιωτῶν μὲν &c. Sic ait: Καὶ πόλεις ἀμφισβητοῦσαι Ὁμηρικοῖς ἔπεσιν ἐχρήσαντο πρὸς λύσιν ἐρίδος. Καλυδῶνα μὲν γὰρ φασὶν ὁ ποιητὴς Αἰτωλοῖς ἐχαρίσατο ἀμφισβητοῦσι πρὸς Αἰολέας, μνησθεὶς αὐτῆς ἐν Αἰτωλῶν καταλόγῳ. Id est: *Et urbes inter se litigantes versibus Homericis usæ sunt ad dirimendam litem. Nam Calydonem, ut ajunt, Ætolis attribuit, qui de ea lite agebant cum Æolibus, eo quod de ea urbe in Ætolorum catalogo meminerat.* Sed non solum in catalogo Calydonem Ætolis tribuerat poëta, sed & Iliad. τ. versu 217. id declarat, ubi de Thoante Andræmonis filio ait:

> Ὃς πάσῃ Πλευρῶνι καὶ αἰπεινῇ Καλυδῶνι
> Αἰτωλοῖσιν ἄνασσε. Id est:
> *Qui Pleuroni toti, & excelsæ Calydoni*
> *Ætolis imperabat.*

Lis tamen, quam de ea urbe movebant Æoles, suadet, eam non fuisse longe à mari, nam in altam & montanam Ætoliam non penetraverant Æoles. Ex Plutarcho etiam licet suspicari, eam non fuisse à littote multum remotam, nam in Arato ait: Ἄρατος αἱρεθεὶς στρατηγὸς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, τὴν ἀντιπέρας Λοκρίδα καὶ Καλυδωνίαν ἐπόρθησε. Id est: *Aratus primum dux Achæorum exercitus electus Locridem & Calydoniam, quæ ultra mare Achaiæ oppositæ sunt, populatus est.* Et id expresse firmat Plinius lib. 4. cap. 2. *Ætoliæ oppidum Calydon* (ait) *est* VII. *mille D. passus à mari juxta Euenum amnem.* Si addidisset in quo Eueni latere, an orientem versus, an occidentem, vel meridiem, vel Arcton, nihil dubii nobis reliquisset, quod adhuc remanet, nam ex historia Herculis, qui Nessum Centaurum occidit, patet, cum Calydone profe-

ctum,

ctum, & Trachiniam vadentem, Euenum trajecisse, sed ex eo nihilo certiores sumus, nam cum Euenus in Ophiensibus ortus magnum reflexum versus occidentem & Calydonem fecerit, & inde meridiem versus fluens illabatur mari, ut discemus ex Strabone lib. 10. nihil in eo est certi, nam si in eo reflexu ad orientem sita fuerit Calydon, debuit Hercules à sinistra ripa ad dextram trajicere, ut lucri faceret multum viæ & totum ejus fluvii ambitum. Lucanus sane lib. 6. versu 365. dixit. *Euenos Calydona secat*, sed intellexit Lucanus regionem, quam etiam Calydonam vocatam fuisse supra ex pluribus locis a nobis citatis colligitur, & male Sulpicius Lucani enarrator intellexit, dum ipsam urbem putat ab Eueno separatam fuisse, aliter non eguisset Hercules Nessi auxilio ad trajiciendum Euenum, quem in ipsa urbe vel ponte vel scapha facilius trajecisset. Ad numeros Ptolemæi si recurrimus, non multum nos juvabunt. Mercator qui tabulas suas ad Ptolemæi numeros adaptavit, Calydonem urbem depingit ad ipsum Euenum occidentem versus, nomen notat in opposita fluvii parte. Tabulæ certe Peutingerianæ Calydonem manifeste ponunt ad orientem Eueni, turbam tamen faciunt, quod alium fluvium ad orientem inter Calydonem & Naupactum ponunt sine nomine, de quo nulli autores meminerunt. Strabo vero infra laudabitur, qui Calydonem ad orientem cum tabulis ponit, quod ut puto verius est. De ea urbe Onomacritus sub nomine Orphei meminit in Argonauticis versu 156.

Ἐκ δὲ λιπὼν Καλυδῶνα θοὸς Μελέαγρος ἔβαινεν
Οἰνεὺς τὸν ῥ' ἐλόχευσε καὶ Ἀλθαίη ῥοδόπηχυς. Id est:

Calydonem autem relinquens citus Meleager incedebat,
Quem Oeneus genuerat & Althæa roseos cubitus habens.

Pleuro-

Pleuronem non dicitur reliquiſſe, quam Statius tamen Meleagriam vocat lib. 4. & ut credo male, nam Calydone regnabat Meleager, & tantum aberat à Pleuronis dominatu, ut Curetes, qui Pleuronem incolebant, Calydonenſibus bellum inferrent ducibus Theſtii filiis, quod narrat Apollodorus lib. 1. Meleager vero, qui Calydone erat, Theſtii filios, matris ſuæ fratres, Pleuroniorum ductores occidit, & ipſe in defenſione Calydoniæ occubuit, quam hiſtoriam narrat Apollodorus lib. 1. Antoninus Liberalis Metamorph. 2. Diodorus, Ovidius, & alii. De ea pugna, ut puto, intellexit Homerus, ubi ait Curetas & Ætolos pugnaſſe circa Calydonem Iliad. 1. verſu 525. ſupra citato, ubi de Curetibus egi. De ea urbe Xenophon Hellenicorum 4. Μετὰ δὲ τοῦτο Ἀχαιοὶ ἔχοντες Καλυδῶνα, ἣ τὸ πάλαιον Αἰτώλια ἦν, καὶ πολίτας ποιούμενοι τοὺς Καλυδωνίους φρουρεῖν ἠναγκάζοντο ἐν αὐτῇ· οἱ γὰρ Ἀκαρνᾶνες ἐπεστράτευον, καὶ τῶν Ἀθηναίων τε καὶ Βοιωτῶν συμπάρησάν τινες αὐτοῖς. Id eſt: *Poſtea Achæi, qui Calydonem tenebant (quæ olim erat Ætolia,) & concives ſuos fecerant Calydonios, cogebantur ibi præſidium alere. Nam Acarnanes bellum inferebant, & Athenienſium quidam & Bœotorum iis aderant.* De ea urbe Strabo lib. 10: Αἰτωλῶν δὲ εἰσὶ Καλυδών τε καὶ Πλευρὼν, νῦν μὲν τεταπεινωμέναι, τὸ δὲ πάλαιον πρόσχημα τῆς Ἑλλάδος ἦν ταῦτα τὰ κτίσματα. Id eſt: *Ætolorum ſunt Calydon & Pleuron, nunc quidem in humili ſtatu, olim vero decus erant Græciæ eæ civitates.* Idem Strabo eodem libro rurſus de Calydone loquitur: Μετὰ δὲ τὸν Εὔηνον τὸ ὄρος ἡ Χαλκὶς, ἣν Χάλκειαν εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος, εἶθ' ἡ Πλευρὼν, εἶθ' ἡ Λυκίρνα κώμη, ἧς ὑπέρκειται Καλυδὼν ἐν τῇ μεσογαίᾳ σταδίους τριάκοντα. περὶ δὲ τὴν Καλυδῶνά ἐστι τὸ τοῦ Λαθραίου Ἀπόλλωνος ἱερὸν, εἶθ' ὁ Ταφιάσσος τὸ ὄρος, εἶτα Μακυνία πόλις, εἶτα Μολύκρεια, καὶ πλησίον τὸ Ἀντίῤῥιον τὸ τῆς Αἰτωλίας ὅριον καὶ τῆς Λοκρίδος, εἰς

ὁ ἀπὸ Εὐλώου στάδιοι περὶ ρ′ εἴκοσι. *Post Euenum autem mons Chalcis, quem Chalciam vocat Artemidorus, postea Pleuron, deinde Lucirna pagus, cui superjacet Calydon in mediterraneo ad stadia triginta: prope Calydonem autem est templum Apollinis Lathræi* (ceu clandestini,) *deinde Taphiasus mons, deinde urbs Macynia, postea Molycria, & in propinquo Antirrhium Ætoliæ & Locridis terminus, ad quod ab Eueno stadii circiter centum viginti.* In loco Strabonis hoc est notandum, quod ponit Pleuronem ultra Euenum fluvium versus orientem fluvii & Calydonem: quod credo intelligendum esse de antiqua Pleurone, quæ sita erat non longe à Calydone. Nam nova Pleuron sita erat ad Aracynthum montem, Aracynthus vero, qui à pluribus Acarnaniæ accensebatur, non potuit esse ad Eueni orientem, ubi numquam intelligitur se extendisse Acarnaniam. Patet etiam ex hoc loco & multis aliis, Strabonem non fuisse αὐτόπτην, nec vidisse ea loca, de quibus scribit, sed omnia accepisse ab Artemidoro, Callisthene & aliis, quos sæpe citat. In eo loco etiam pro Λαθραίου Ἀπόλλωνος legendum puto melius Λαφρίου, & Casaubonus quidam nos monet in margine manuscripti adscriptum fuisse Λαφραίου. Sed puto Strabonem fratrem pro sorore supposuisse, & legendum potius Λαφρίας Ἀρτέμιδος. Nam Pausanias curiosissimus talium indagator sic nos putare facit, ita enim ille in Achaïcis: Πατρεῦσι δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ πόλει Λαφρίας ἱερόν ἐστιν Ἀρτέμιδος, ξενικὸν μὲν τῇ θεῷ τὸ ὄνομα, ἐσηγμένον δὲ ἑτέρωθεν τὸ ἄγαλμα, Καλυδῶνος γὰρ καὶ Αἰτωλίας τῆς ἄλλης ὑπὸ Αὐγούστου τοῦ βασιλέως ἐρημωθείσης .... οὕτω τὸ ἄγαλμα τῆς Λαφρίας οἱ Πατρεῖς ἔσχον..........Πατρεῦσι δὲ ὁ Αὔγουστος ἄλλα τε πολλὰ τῶν ἐκ Καλυδῶνος λαφύρων, καὶ δὴ καὶ τῆς Λαφρίας ἔδωκε τὸ ἄγαλμα· ὃ δὴ καὶ ἐπ᾽ ἐμὲ ἔτι ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Πατρέων εἶχε τιμάς. Id est: *Patrensibus autem erat in arce urbis Laphriæ Dianæ tem-*

templum, peregrinum certe Deæ est nomen, & simulachrum aliunde invectum, nam Calydone & cætera Ætolia ab Augusto desolata .... sic statuam Laphriæ Dianæ Patrenses habuerunt .... Patrensibus etiam Augustus alia ex Calydonensi præda, tum etiam Laphriæ donavit signum, quod & usque ad mea tempora in Patrensium arce colitur. Narrat deinde tale nomen habuisse à quodam Laphrio Phocensi, filio Castalii, qui id dedicaverat, & fuisse ex ebore & auro, & sculptorem etiam nominat, unde patet fuisse celebre signum, & ideo puto etiam Strabonem de eo fecisse mentionem, qui pro sorore, memoria labascente, nomen Apollinis fratris supposuit, nisi fuerit exscriptoris error, Pausaniæ certe major fides in talibus adhibenda est. Ex Xenophonte discimus eam urbem sub Achæis fuisse, & præsidium Achæorum habuisse, sed non duravit Achæorum in ea urbe imperium, aut societatis fœdus. Nam sic de ea re Diodorus lib. 15. ad annum 3. Olymp. 103: Ἐπαμεινώνδας δὲ ὁ Θηβαῖος μετὰ δυνάμεως ἐμβαλὼν εἰς Πελοπόννησον τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τινὰς ἄλλας πόλεις προσηγάγετο· Δύμην τε καὶ Ναύπακτον, καὶ Καλυδῶνα φρουρουμένην ὑπ' Ἀχαιῶν, ἠλευθέρωσεν. Id est: *Epaminondas autem Thebanus cum exercitu Peloponnesum invadens, Achæos & quasdam alias urbes sibi adjunxit: Dymen vero & Naupactum & Calydonem, quæ præsidium Achæorum acceperat, liberavit.* Calydon etiam tempore Cæsaris urbs erat Ætoliæ primaria. Nam lib. 3. de bello civili sic ait: *Calvisius primo adventu summa omnium Ætolorum receptus voluntate, præsidiis adversariorum Calydone & Naupacto ejectis, omni Ætolia potitus est.* Eam urbem Virgilius *antiquam* vocavit Æneid. 7 *pulchram* Æneid. XI. Ovidius Metamorph. 8. cum Homero *altam*, Statius Theb. 7. *veterem* & lib. 8. *tumidam*, Silius Italicus *tristem Dianæ*,

 id est,

id eſt *inviſam*, vocarunt. Nunc, ne quis in errorem inducatur ex loco Euripidis à Luciano citato in *Convivio* ceu *Lapithis*, & credat fuiſſe aliam Calydonem in Peloponneſo, examinandus is eſt Euripidis locus, qui ſic habet:

> Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα Πελοπίης χθονὸς,
> Ἐν ἀντιπορθμοῖς πεδί' ἔχουσ' εὐδαίμονα. Id eſt:

Secundum Eraſmi verſionem:

> *Calydon quidem hæc Pelopeii regio ſoli*
> *Qua parte ſævum ſpectat adverſa fretum*
> *Agros habens, tum divites tum fertiles.*

Hæc verſio ſenſum exhibet falſum, ſcilicet Calydonem fuiſſe Pelopeii ſoli, id eſt, fuiſſe in Peloponneſo, & à mala diſtinctione verſuum Euripidis, falſa ſententia manavit, quæ comma ponit poſt χθονὸς in fine verſus primi, quod comma tollendum eſt, inde & transferendum poſt vocem ἀντιπορθμοῖς in ſecundo verſu, & ſic vertendus is locus in proſa oratione: *Hæc terra quidem eſt Calydon, quæ felices agros habet in littoribus oppoſitis Pelopejo ſolo.* Sic cum rei veritate concinet Euripidis locus, & notandum eſt, hos verſus ab Ariſtotele citatos fuiſſe tamquam Sophoclis, nec eſt abſurdum putare, apud utrumque poëtam lectos fuiſſe olim, nam & Sophocles & Euripides fabulam ſcripſerant, cui nomen *Meleager*, ex qua jure ſuſpicor, hos verſus citaſſe Ariſtotelem ex Sophocle, Lucianum ex Euripide. Ariſtoteles quidem damnat eos verſus, utpote in quibus ſententia non terminatur cum periodo, ſic igitur Ariſtoteles: Δεῖ γὰρ τὴν περίοδον καὶ τῇ διανοίᾳ τετελεῶσθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα

> Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα Πελοπίας χθονὸς

Τοὐναντίον γὰρ ἐστὶν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρῆσθαι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοποννήσου. Id eſt: *Oppor-*

tet

tet autem ſententiam cum periodo terminari, & non abrumpi, ut Sophoclis Jambi:

Calydon quidem eſt terra Pelopeji ſoli
In littoribus adverſis fœlices agros habens.

Nam contrarium licet concipere ob diviſionem, tamquam ſi dictum fuiſſet Calydonem eſſe Peloponneſi. Vides, erudite Ariſtotelem, tantis ante nos ſeculis, notaſſe malam eorum verſuum diſtinctionem, quæ inducere poterat in errorem, tamquam ſi Calydon eſſet in Peloponneſo, Calydon ergo nulla alia fuit, quam ea, de qua tractavimus. In ejus vicinia, ſaltem in regione, quæ Calydonia ab ea urbe vocabatur, fuit oppidum vel caſtellum nomine Ἔλαιος *Elæus*, de quo Polybius lib. 4. ubi de Philippo loquitur: Ὁ δὲ βασιλεὺς (ait) παραλαβὼν καὶ ταύτην τὴν πόλιν, (Oeniadas ſcilicet) ἐξ αὐτῆς προελθὼν κατεστρατοπέδευσε τῆς Καλυδωνίας πρός τι χωρίον ὀχυρὸν, ὃ καλεῖται μὲν Ἔλαιος, ἠσφάλισται δὲ τείχεσι, καὶ ταῖς λοιπαῖς παρασκευαῖς διαφερόντως, Ἀττάλου τὴν περὶ αὐτοῦ παρασκευὴν ἀναδεξαμένου τοῖς Αἰτωλοῖς. Id eſt: *Rex autem cum eam urbem cepiſſet,* (Oeniadas ſcil.) *inde procedens caſtra metatus eſt contra locum quendam munitum, qui vocatur Elæus, muris munitus & cætero apparatu eximius. Nam Attalus in ſe receperat ejus muniendi curam in Ætolorum favorem.* Ex hoc loco ſuſpicor eum ſitum fuiſſe non longe à littore, nam Attalus, qui Pergami regnabat in Aſia, non poterat eum locum adire & munire ſine claſſe, & navibus miſſis ſine dubio res neceſſarias intulit.

CAPUT XVI.

De LYCIRNA & CHALCIDE.

A Calydone diſtabat triginta ſtadia verſus mare Lycirna, de qua ſolus Strabo loquitur lib. 10. his verbis:

bis: Μετὰ δὲ τὸν Εὔηνον τὸ ὄρος ἡ Χαλκὶς, ἣν Χαλκίαν εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος· εἶθ' ἡ Πλευρὼν, εἶθ' ἡ Λυκίρνα κώμη, ἧς ὑπέρκειται Καλυδὼν ἐν τῇ μεσογαίᾳ σταδίοις τριάκοντα. Id est: *Post Euenum autem mons Chalcis, quem Chalciam vocavit Artemidorus, deinde Pleuron, postea pagus Lycirna, supra quem ad stadia triginta in mediterraneo sita est Calydon.*

In eo tractu fuit *Chalcis*, de qua Homerus in catalogo, Iliad. β versu 640.

Χαλκίδα τ' ἀγχίαλον Καλυδῶνά τε πετρήεσσαν. Id est:

Chalcidem etiam littoralem & Calydonem saxosam,

Thucydides lib. 2. nos docet, eam fuisse prope Eueni os, ubi de pugna navali inter Corinthios & Phormionem, Atheniensem nauarchum, sic ait: Κατεῖδον τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τῆς Χαλκίδος καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ παραπλέοντας σφίσι. Id est: *Viderunt* (Corinthii) *Athenienses qui à Chalcide & Eueno versus eos navigabant.* Et ex hoc loco videtur, colligi posse, portum Chalcidis fuisse ipsum Eueni os. Nec obstare debet Ptolemæi autoritas, qui Chalcidem inter mediterranea recenset, invito Homero, Thucydide & aliis. Nam multa supine in ea regione describenda nobis obtrudit, ut Cherronesum promontorium, & urbem in eo celebrem cognominem, omnibus aliis incognitam, sed ut eum hoc loco à lata culpa liberemus, dicendum, eum de altera Chalcide quæ supra Molycriam, intellexisse, quæ in mediterraneo sita fuit, de quo Strabo ex Apollodoro lib. 10. verba facit, ubi ait, Artemidorum Chalcidem montem, vel Chalciam posuisse inter Acheloum & Pleuronem, Apollodorum vero supra Molycriam posuisse Chalcidem, & Taphiasum, & Calydonem fuisse inter Pleuronem & Chalcidem, sed in eo loco Strabonis suspicor, vocem *Acheloum*, male locum obtinere vocis *Euenum*. Nam ibi non agitur

agitur de locis circa Acheloum, & in eo loco fluctuat Strabo, & dubitat, an idem fuerit mons, quem *Chalciam* vocat Artemidorus, cum eo, quem *Chalcidem* vocat Apollodorus, an vero diversi fuerint, unus prope Pleuronem, alius supra Molycriam, quod ultimum verum puto, & de eo agemus paulo post: & autoritas Thucydidis supra citati, qui Chalcidem ad os Eueni locat, nos omnino persuadet, ut legatur apud Strabonem pro Ἀχελώου, Εὐήνου, error tamen est potius Artemidori quam Strabonis: nam is error Strabone videtur antiquior, quando sequutus est illum errorem Dionysius, dum sic canit:

Νήσων τ' ἀλλάων, ὅσσας τ' ἀπὸ Χαλκίδος ἕρπων
Δίνης ἀργυρέης Ἀχελώϊος ἀμφὶς ἑλίσσει. Id est:
Et insularum aliarum quotquot è Chalcide labens,
Vorticibus argenteis Achelous circumfluit.

Sed Thucydidis autoritas omnino prævalere debet cum Homero conjuncta, qui Chalcidem littoralem cum Calydone conjungit. Et ipse Strabo lib. 10. non fluctuat, dum ait in descriptione littoris Ætolici: Πάντα δὲ εὐλίμενα τὰ μεταξὺ, εἶτ' Οἰνιάδαι καὶ ὁ Ἀχελῷος, εἶτα λίμνη τῶν Οἰνιάδων Μελίτη............... εἶθ' ὁ Εὔηνος..... μετὰ δὲ τὸν Εὔηνον ἡ Χαλκὶς τὸ ὄρος, ἣν Χαλκείαν εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος. Id est: *Omnia autem bonos portus habentia quæ inter ea sunt, deinde Oeniadæ & Achelous, deinde lacus Oeniadorum Melite..............,..... deinde Euenus..... post Euenum autem mons Chalcis, quem Chalciam vocavit Artemidorus.* Vides lector erudite in descriptione littoris illius Ætolici satis exacta, ab Acheloo usque ad Euenum, nullam de Chalcide factam mentionem, sed ultra Euenum, & statim ab Eueno orientem versus montem Chalcidem, seu Chalciam positum fuisse, unde sequitur nostram emendationem necessariam esse, & legendum esse apud Strabonem vel Artemidorum pro

Ἀχε-

Ἀχελῷυ, Εὐλωύ. Nec moror Euſtathium, qui Dionyſii Periegetis autoritatem in eo ſequitur, & Chalcidem ſemper ad Acheloum ponit, quoties de ea loquitur, & Dionyſium etiam ſequitur Stephanus, & eum citat, ut & Priſcianus, ſed ego non credulus illis, & mihi centum Euſtathiis, & Stephanis, & Priſcianis, & Dionyſiis etiam in rebus Græciæ antiquæ potior eſt Thucydidis autoritas. De hac Chalcide littorali intellexit Seneca, dum ait, urbes Ætoliæ recenſens,

> ---- *Joniis & fluctibus hoſpita portu*
> *Chalcis:* ----

In eo Thucydidi & Straboni concors.

CAPUT XVII.

De ANTIQUA PLEURONE.

Poſt Chalciam Strabo Pleuronem ponit, quod de antiqua intelligendum eſt, de qua jam aliquid muſſitavimus ſupra, ubi de nova Pleurone egimus, eam cum Calydone fuiſſe quondam decus & tutamen Græciæ aſſerit Strabo: Νῦν μὲν τεταπεινωμέναι, τὸ δὲ πάλαιον πρόσχημα τῆς Ἑλλάδος. Id eſt: *Nunc quidem humiles olim vero Græciæ decus.* Et quidem eo tempore antiquorum Curetum erat domicilium, ut teſtatur Strabo lib. 10. Κούριον δὲ τῆς παλαίας Πλευρῶνος πλησίον, ἀφ' οὗ τοὺς Πλευρωνίους Κουρῆτας ὀνομασθῆναι τινες ὑπέλαβον. Id eſt: *Curium autem prope antiquam Pleuronem, à quo Pleuronios Curetas vocatos fuiſſe quidam opinati ſunt.* Ex hoc Strabonis loco procul dubio ſumpſit Euſtathius, quæ commentatus eſt ad Iliad. β, verſu 638. Πλευρὼν οἰκητήριον γέγονε φασὶ Κουρήτων ...... περὶ ἣν καὶ Κούριον ὄρος, ὅθεν οἱ Κουρῆτες ὀνομασθῆναι δοκοῦσι, Πλευρώνιοι ὄντες. Id eſt: *Pleuron fuit, ut ajunt*

ut ajunt, domicilium Curetum ..... circa quam erat Curium, à quo denominatos fuisse Curetas videtur, qui Pleuronii erant. Plinius lib. 4. cap. 2. eam urbem in mediterraneo ponit. Sane non videtur fuisse in littore, ut nec nova, de qua Plinius potius loquitur, quam de antiqua, quæ pridem desierat esse: licet autem prope fuerit Curium mons, videtur tamen in plano situ fuisse, nam paulo post Strabo de Eueni fluxu. Ῥεῖ δ᾽ οὐ διὰ τῆς Κουρητικῆς κατ᾽ ἀρχὰς, ἥτις ἐστὶ ἡ αὐτὴ τῇ Πλευρωνίᾳ, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς ἕω μᾶλλον περὶ τὴν Χαλκίδα καὶ Καλυδῶνα, εἶτα ἀνακάμψας ἐπὶ τὰ τῆς Πλευρῶνος πεδία τῆς παλαιᾶς, καὶ παραλλάξας εἰς δύσιν, ἐπιστρέφει πρὸς τὰς ἐκβολὰς καὶ τὴν μεσημβρίαν. Id est: *Fluit autem initio non per Cureticam, quæ eadem cum Pleuronia, sed magis orientem versus per Chalcidem & Calydonem, deinde postquam flexit se ad Pleuronis antiquæ campos, & mutavit cursum versus occidentem, convertit se ad effluxum suum in mare & ad meridiem.* Ex hoc Strabonis loco multa discimus, primo Pleuronem fuisse in campestri regione, ut diximus, secundo Pleuronem fuisse ad occidentem Calydoniæ, tertio fuisse & Chalcidem mediterraneam aliam ab ea, quæ fuit ad os Eueni, de qua mediterranea jam Strabo mentionem fecerat eodem libro Apollodorum laudans, de qua mox dicendum erit. Pleuronem non longe dissitam fuisse à mari præbet suspicari Statius Thebaïdos 2. ubi Tydeum sic dicentem inducit:

> ---- *At si patriis Parthaonis arvis*
> *Inferar, & reduci pateat mihi Martia Pleuron,*
> *Aurea tunc mediis urbis tibi templa dicabo*
> *Collibus: Ionias qua despectare procellas*
> *Dulce sit, & flavo tollens ubi vertice pontum*
> *Turbidus objectas Achelous Echinadas exit.*

Si bene locum novit Statius, & versibus suis adhibenda

ſit fides, neceſſe eſt cogitare, Curium montem, prope quem ſita erat Pleuron vetus, non fuiſſe ad meridiem urbis, nam proſpectum maris abſtuliſſet urbi, ſed quoniam de Acheloo loquitur, ſuſpicor, cum de Pleurone antiqua dixiſſe, quæ novæ, quæ tempore ſuo extabat, conveniebant: nam inter Pleuronem antiquam, unde Tydeus oriundus erat, & Acheloum intercedebat Eueni fluvii curſus, de quo potius loqui debebat, quam de Acheloo remoto. Idem Statius lib. 4. Thebaid. erraviſſe videtur, dum Pleuronem Meleagriam vocat: nam Meleagro infeſta erat Pleuron, & bellum intulit Calydoni & Meleagro; qui tamen ex Althæa Pleuronia natus erat, ſed ea ratio non ſufficit ad excuſandum poëtam.

CAPUT XVIII.

De Lycrina pago, Taphiaſo monte.

Poſt Pleuronem in ordine verſus orientem ponit Strabo Lycirnam pagum: Μετὰ δὲ τὸν Εὔηνον τὸ ὄρος ἡ Χαλκίς...... εἶθ' ἡ Πλευρὼν, εἶθ' ἡ Λυκίρνα κώμη, ἧς ὑπέρκειται Καλυδὼν ἐν τῇ μεσογαίᾳ σταδίοις τριάκοντα. Id eſt: *Poſt Euenum mons Chalcis...... deinde Pleuron, deinde Lycirna pagus, ſupra quem ſita eſt Calydon in mediterraneo ad triginta ſtadia.* Solus eſt Strabo, qui de ea mentionem fecerit, niſi apud Plinium legatur pro *Halycarna*, *Lycirna*, quod credo debere fieri, ſed ex hoc loco Strabonis diſcimus, eum pagum ſitum fuiſſe in plano inter Calydonem & mare, longe à littore circiter quinquaginta ſtadia, deducendo ſcilicet ſpacium triginta ſtadiorum, & quo diſtabat à Calydone, quæ (ut ſupra Plinius nos docuit) diſtabat à mari VII. mill. D paſſus, quod ſpacium explet circiter octuaginta ſtadia, unde dedu-

deducendo triginta ſtadia, reſtat ſpacium quinquaginta ſtadiorum.

Sequitur Ταφίασσος τὸ ὄρος, *Taphiaſus mons* apud Strabonem, qui de eo ter loquitur, ſcilicet lib. 9. ſic: Ὑποκάτω Καλυδῶνος αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ Ταφίασσος λόφος, ἐν ᾧ καὶ τὸ Νέσσου μνῆμα, καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων, ὧν ἀπὸ τῆς σηπεδόνος φασὶ τὸ ὑπὸ τῇ ῥίζῃ τοῦ λόφου προχεόμενον δυσῶδες καὶ θρόμβους ἔχον ὕδωρ ῥεῖν· διὰ δὲ τοῦτο καὶ Ὀζόλας καλεῖσθαι τὸ ἔθνος. Id eſt: *Sub Calydone ibi autem eſt Taphiaſſus collis, in quo ſepulchrum Neſſi fuit, & aliorum Centaurorum, quorum à putredine ajunt fluere fœtidam & grumoſam aquam in radice collis, & propterea gentem vocatam fuiſſe Ozolæ, id eſt olentes.* Et lib. 10. Ὑπὲρ δὲ τῆς Μολυκρίας Ταφίασσον, καὶ Χαλκίδα ὄρη ἱκανῶς ὑψηλά, ἐφ᾽ οἷς πολίχνια ἵδρυται Μακυνία τε καὶ Χαλκὶς ὁμώνυμος τῷ ὄρει. Id eſt: *Supra Molycriam, Taphiaſſum & Chalcidem montes ſatis excelſos in quibus ſita ſunt oppidula Macynia, & Chalcis monti cognominis.* Et iterum eodem libro: Ἀπολλόδωρος, ὡς πρότερον εἶπον, ὑπὲρ τῆς Μολυκρίας, καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὴν Ταφίασσον. καὶ τὴν Καλυδῶνά φησιν ἵδρυσθαι μεταξὺ τῆς τε Πλευρῶνος, καὶ τῆς Χαλκίδος. Id eſt: *Apollodorus, ut ſupra dixi, ſupra Molycriam ponit Taphiaſſum, & Chalcidem, & Calydonem ait ſitam eſſe inter Pleuronem & Chalcidem.* De eo monte Antigonus in paradoxis ſic meminit. Μύρσιλος ὁ Λέσβιος Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας τῆς ἐπιδημίου (ſic legu) ἐπωνυμίας τετυχέναι· ὅτι τῆς χώρας τῆς αὐτῶν ὄζει, καὶ μάλιστα τοῦ Ταφίου καλουμένου ὄρους, καὶ ῥεῖν αὐτόθεν εἰς θάλασσαν, ὥσπερ πύον· τετάφθαι δὲ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ Νέσσον τὸν Κένταυρον, ὃν Ἡρακλῆς ἀπέκτεινεν. Id eſt: *Myrſilus Lesbius Locros Ozolas commune nomen habuiſſe, quod eorum terra male oleat, & præcipue mons Taphius cognominatus, & inde fluere in mare, veluti virus: ſepultum autem fuiſſe in eo monte Neſſum Centaurum, quem Hercules occidit.* Plinius etiam

lib. 4. cap. 2. eum montem nominat, sic *Molycria, cujus à tergo Chalcis & mons Taphiassus.* Ex his locis colligitut Taphiassum montem situm fuisse prope Ozolarum regionem ad orientem Chalcidis, & in eo Macyniam urbem sitam fuisse, de qua jam dicendum est.

CAPUT XIX.

De Macynia, Chalcide, & urbe Molycria.

Macynia Ætoliæ Epicteti urbs sita ad Taphiassum montem memoratur Straboni, Plinio, Plutarcho, & Stephano, qui Μακρυώειαν vocat, unde censet Casaubonus legendum apud Strabonem Μαρκυώεια: ego vero potius ex Strabone & Plinio emendari debere Stephanum, nam & Plinius lib. 4. cap. 2. sic habet *Macynia, Molycria*, forte & in anthologia lib. 1. cap. 5. εἰς Α'νδρείαν, ubi legitur Μακυώου πάτρη de hac urbe intelligendum est, nam & Strabo Μακυώνιον etiam habet, & pluries alibi Μακυνίαν nominat, unde colligo exulare debere τὸ ρ ab eo nomine. Eam urbem conditam fuisse post Heraclidarum in Peloponnesum reditum asserit Strabo lib. 10. & in eo Hellanicum reprehendit his verbis: Τὰς ἢ ὕστερον, ἢ τ̀ Η'ρακλειδῶν καθόδου κτισθείσας Μακύνιον ἢ Μολυκρείαν ἐν ταῖς ἀρχαίαις καταλέγει, πλείστην εὐχέρειαν ἐπιδεικνύμενος ἐν πάσῃ σχεδόν τι τῇ γραφῇ. Id est: *Eas autem, quæ post Heraclidarum reditum fundatæ sunt, Macynium & Molycriam in antiquarum numero recenset, plurimam levitatem usurpans in tota fere historia.* Ad Taphiassum montem sitam fuisse supra jam probavimus: ideo ea non repetenda sunt, ut nec is Strabonis locus, qui supra Molycriam eam ponit, cum quo consentit Plinius, qui cum Molycria conjungit loco nuper citato. Eam urbem Archi-

Architas Amphissæus Locris Ozolis tribuebat, teste Plutarcho in quæstionibus Græcis, & cum floribus odoriferis abundaret, ideo Locros ὀζόλας dictos, quasi Odoros, vel bene olentes, nec mirum si Amphissæus Locrus Locris suis eam attribuit. A Philippo captam fuisse videtur innuere Alcæus Messenius in epigrammate, quod extat in anthologia lib. 1. cap. 5.

Μακύνου τείχη Ζεῦς Ὀλύμπιε ῥέξε Φίλιππος. Id est:

Macyni muros o Jupiter Olympie fregit Philippus.

Mirum est Polybium de eo tacuisse.

Non longe à Macynia fuit *Chalcis* mons cum oppido cognomine, diversa ab alia Chalcide littorali, de qua supra diximus, de hac Strabo loco supra citato lib. 10. ubi eam sub monte cognomine sitam fuisse ait, & ideo à quibusdam vocatam fuisse Ὑποχαλκίδα, de situ ejus jam locum Strabonis supra adduximus, ubi ait ex Apollodoro: Ὑπὲρ τῆς Μολυκρείας καὶ τὴν Χαλκίδα καὶ τὴν Ταφίασσον, καὶ τὴν Καλυδῶνα μεταξὺ ἱδρῦσθαί φησι τῆς τε Πλευρῶνος καὶ τῆς Χαλκίδος. Id est: *Super Molycriam Chalcidem & Taphiassum, & Calydonem ait sitam fuisse inter Pleuronem & Chalcidem.* Fuit ergo ea Chalcis mediterranea sita supra Molycriam, id est, ad septentrionem Molycriæ, quæ fuit ad littus maris meridionalis, & inter Calydonem & Taphiassum montem, Calydone scilicet orientalior, Taphiasso vero occidentalior. De ea procul dubio T. Livius loquitur, dum Antiochi expeditionem in Acarnaniam, & ejus iter describit his verbis: *Ipse* (Antiochus) *Delphis sacrificio Apollini facto Naupactum processit consilio principum Ætoliæ habito, via, quæ præter Chalcidem & Lysimachiam fert, ad Stratum, suis, qui per Maliacum sinum veniebant, occurrit.* De ea urbe plura non reperiuntur.

De Molycria vel Molycrio quædam etiam dicenda

 sunt.

ſunt. Urbs fuit, quæ infra Chalcidem & Taphiaſſum ad littus maris Jonici, vel ſinus Corinthiaci ſita fuit, de ea Thucydides lib. 2. ubi de Phormionis Athenienſis navarchi victoriis agit, plura dixit, ex cujus narratione quoniam prolixior eſt, quam ut hic inſeri poſſit, patet, Molycriam fuiſſe urbem littoralem cum portu in Ætolia orientali, quæ Epictetus dicebatur, ſitam, non longe à promontorio, quod Ἀντίῤῥιον nominabatur, & quod promontorio Achaïco, quod *Rhium* Ῥίον dicebatur, oppoſitum os ſinus Corinthiaci in fretum anguſtum contrahebat. Fuit autem Corinthiorum colonia, ut ait idem Thucydides lib. 3. ubi de Eurylochi Spartani in Naupactum expeditione loquitur: Γενόμενοι δὲ ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ, καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ἅμα ἤδη προσβεβοηθηκότες ἐδῄουν τὴν γῆν, καὶ τὸ προάστειον ἀτείχιστον ὂν εἷλον, ἐπί τε Μολύκρειον ἐλθόντες τὴν Κορινθίων μὲν ἀποικίαν Ἀθηναίων δ' ὑπήκοον αἱροῦσι. Id eſt: *Ut in Naupactiam venere, & Ætoli auxiliares affuerunt, regionem vaſtarunt, & ſuburbium muris non clauſum ceperunt, ad Molycrium vero accedentes Corinthiorum quidem coloniam, ſed Athenienſibus ſubjectam, id ceperunt.* Eam urbem in fœminino genere Molycriam ſemper vocat Strabo, lib. 9: Καὶ ἡ Μολυκρία ἐστὶ κατὰ τὸ Ἀντίῤῥιον Αἰτωλικὸν πολίχνιον. Id eſt: *Molycreia eſt oppidulum prope Antirrhium Ætolicum.* Et lib. 10. ſine diphthongo: ὑπὲρ δὲ τῆς Μολυκρίας Ταφίασσον, καὶ Χαλκίδα. Id eſt: *Supra Molycriam, Saphiaſſum & Chalcidem.* Stephanus etiam ait Euphorionem eam in fœminino genere expreſſiſſe Μολυκρίαν. Eam Pauſanias bis nominat in Heliacis, & in Bœoticis. Diodorus lib. 12. narrat eam urbem, cum Athenienſium eſſet, captam fuiſſe ab Ætolis in bello, quod cum iis gerebat Demoſthenes Athenienſis, ſcilicet oppidulum erat, quod facile ab iis occupabatur, quorum copiæ in regione prævalebant. Plutarchus in connivio

nivio

nivio ſeptem ſapientum innuit, Molycrium & Antirrhium parum ab invicem diſtaſſe, ſic enim ait de Heſiodi cadavere, quod Delphines advehebant: Τὸ δὲ Ἡσιόδου νεκρὸν εὐθὺς ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα Δελφίνων ἀγέλη, πρὸς τὸ Ῥίον ἐκόμιζε καὶ τὴν Μολυκρείαν. Id eſt: *Heſiodi autem cadaver ſtatim terra ſuſcipiens Delphinorum turba ad Rhium & Molycriam deportabat.* Sed puto Plutarchum ſcripſiſſe κατὰ τὴν Μολυκρείαν. Id eſt: *Ad Rhium, quod eſt prope Molycriam.* Nam cum eſſent duo promontoria, quorum unum quodque Rhium dicebatur, neceſſe fuit differentiam addere, ne intelligeretur de altero Rhio Achaiæ, & aliter aliquid haberet abſurdi Plutarchi ſententia, nam ſi Rhium deportaverunt cadaver Delphines, & ibi depoſuerunt, non deportarunt Molycriam, nam licet vicina ſint ea loca, non ſunt tamen unum & idem. De Molycria etiam Scylax meminit ſolo nomine denotato. Ptolemæus Ozolis attribuit, ſi bene diſtinxit Bertius capita, de quo dubito, nam plerique Antirrhium faciunt limitem communem inter Ozolas & Ætolos, ut infra demonſtrabitur.

CAPUT XX.

De ANTIRRHIO promontorio.

Nunc ut Ætoliæ littus abſolvamus, ejus eſt finis Ἀντίρριον promontorium celebre, quod notaverunt, Thucydides, Polybius, Scymnus, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Ariſtides, Pauſanias, Helladius, Ptolemæus, Græci, ex Latinis T. Livius, Mela, Plinius, Niger. Thucydides quidem in narratione pugnæ navalis inter Phormionem Athenienſem Navarchum, & Corinthios, ait Athenienſes poſt victoriam partam Molycrium

crium rediisse: Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι (ait) καταδιώξαντες, καὶ ναῦς δώδεκα λαβόντες, τούς τε ἄνδρας ἐξ αὐτῶν τοὺς πλείστους ἀνελόμενοι, ἐς Μολύκρειον ἀπέπλεον, καὶ τροπαῖον στήσαντες ἐπὶ τῷ Ῥίῳ, καὶ ναῦν ἀναθέντες τῷ Ποσειδῶνι, ἀνεχώρησαν ἐς Ναύπακτον. Id est: *Athenienses vero eos persequentes, & duodecim naves cum cepissent, & plerosque viros, qui in iis erant, occidissent, Molycrium retro adnavigarunt, & cum tropæum statuissent in promontorio, quod Rhium vocatur, & navem Neptuno dedicassent, Naupactum reversi sunt.* De templo ibi sito loquitur Scylax in cap. Ætolia, cujus locum ascribam, eo quod castigatione eget: Μετὰ δὲ Ἀκαρνανίαν Αἰτωλία ἐστὶν ἔθνος, καὶ πόλεις ἐν αὐτῇ εἰσὶν αἵδε· Καλυδὼν, Μύκαρνα (leg. Λύκιρνα) Μολύκρεια, καὶ ὁ Δελφικὸς κόλπος· στόμα δὲ τοῦ κόλπου τούτου ἐστὶ στάδια Ι. καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἱερόν. Id est: *Post Acarnaniam est Ætolia gens, & urbes in ea sunt hæ, Calydon, Mycarna* (leg. Λύκιρνα) *Molycria & Delphicus sinus: os autem illius sinus est stadiorum decem, & ibi est templum.* Rursus Thucydides paulo post locum citatum alteram pugnam navalem narrat inter eundem Phormionem, & Cnemum, & Brasidam Lacedæmonios, & sic ait: Παρέπλευσε καὶ ὁ Φορμίων ἐπὶ τὸ Ῥίον τὸ Μολυκρικὸν, καὶ ὡρμίσατο ἔξω αὐτοῦ ναυσὶν εἴκοσι, αἷσπερ καὶ ἐναυμάχησεν· ἦν δὲ τοῦτο μὲν τὸ Ῥίον φίλιον τοῖς Ἀθηναίοις, τὸ δὲ ἕτερον Ῥίον ἐστὶν ἀντιπέρας, τὸ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ· διέχετον δὲ ἀπ' ἀλλήλων σταδίους μάλιστα ἑπτὰ τῆς θαλάσσης, τοῦ δὲ Κρισαίου κόλπου στόμα τοῦτό ἐστιν. Id est: *Classe petiit Phormio Rhium Molycricum, & extra illud stationem habuit cum viginti navibus quibus usus erat in pugna, erat autem illud Rhium Atheniensibus amicum, alterum autem est ultra fretum in littore Peloponnesi, distant enim hæc duo ab invicem per mare stadia ut plurimum septem, & id spatium est os Crissæi sinus.* Hic Thucydidis locus graphice depingit, ea duo promontoria

toria, utinam omnes historici tam curiose descripsissent loca, ubi notabilia negotia transacta sunt, magno labore nos levassent. Per eas angustias facilis & brevis erat trajectus ex Ætolia in Peloponnesum, & contra, ut & Polybius docet lib. 4. ubi de expeditione Ætolorum in Messeniam agit, sic autem ait de Dorymacho & Scopa Ætolorum ducibus: Συναθροίσαντες πανδημεὶ τοὺς Αἰτωλοὺς ἐπὶ τὸ Ῥίον, καὶ παρασκευασάμενοι πορθμεῖα, καὶ τὰς Κεφαλλήνων ἑτοιμάσαντες ναῦς, διεβίβασαν τοὺς ἄνδρας εἰς Πελοπόννησον. Id est: *Cum universam Ætolorum multitudinem convenire fecissent Rhium, & trajectoriis navibus præparatis, cum Cephaleniensium navibus trajecerunt, & transportaverunt viros in Peloponnesum.* Diodorus de prima pugna navali quando Phormio victor tropæum statuit, omnia ex Thucydide habet: Αὕτη ἡ ναυμαχία (ait) συνέστη περὶ τὸ Ῥίον καλούμενον· οἱ δ' Ἀθηναῖοι τρόπαιον στήσαντες, καὶ τῷ Ποσειδῶνι περὶ τὸν ἰσθμὸν ναῦν καθιερώσαντες, ἀπέπλευσαν εἰς πόλιν συμμαχίδα Ναύπακτον. Id est: *Hæc naumachia facta est cira locum qui Rhium vocatur. Athenienses autem cum tropæum statuissent, & Neptuno prope isthmum navem consecrassent, in urbem sociam Naupactum cum classe se receperunt.* Hunc locum apponendum judicavi, non quod nos doceat aliquid, quod Thucydides non dixerit, sed ob vocem ἰσθμὸν *isthmum*, qua videtur abuti, pro voce πορθμόν. Nam isthmus est terra utrinque à mari in angustias redacta, πορθμὸς vero fretum angustum inter duas terras, quale est illud, de quo agitur inter duo illa promontoria. Itaque si non abusus est ea voce Diodorus, dicendum est, Rhium Ætolicum habuisse quoddam collum terræ inter sinum Crissæum, & mare Jonium, exterius angustum, antequam extremum promontorii finem protenderet, quod non abhorret à verisimili, & ibi fuisse illud Neptuni templum,

 pro-

prospectum habens in sinum, & in exterum mare. Videant illic loci inspectores, utrum verius sit. De eodem loco T. Livius lib. 27. ita tractat: *Eadem æstate & Philippus implorantibus Achæis auxilium tulit, quos . . . . . . Ætoli navibus per fretum, quod Naupactum & Patras interfluit, Rhium incolæ vocant, exercitu trajecto, vastaverant.* Ecce & in hoc Livii loco altera improprietas. Nam incolæ fretum illud inter Naupactum & Patras Rhium non vocabant, sed sic vocabatur unumquodque ex duobus promontoriis, qui fretum illud coërcebant, & in angustum spacium coarctabant. Multo melius Plinius lib. 4. cap. 2. *At in ore promontorium Antirrhium, ubi ostium Corinthiaci sinus minus mille pass. latitudine influentis, Ætolosque dirimentis à Peloponneso. Promontorium, quod contra procedit, appellatur Rhium.* Et in eo sequutus est Græcos, & Strabonem imprimis qui lib. 8. sic scribit: Ὁ δὲ Κορινθιακὸς κόλπος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Εὐήνου (τινὲς δέ φασιν Ἀχελώου τοῦ ὁρίζοντος Ἀκαρνᾶνας καὶ Αἰτωλοὺς) καὶ Ἀράξου· ἐνταῦθα γὰρ πρῶτον ἀξιόλογον συναγωγὴν λαμβάνουσι πρὸς ἀλλήλας αἱ ἑκατέρωθεν ἀκταί. προϊοῦσαι δὲ πλέον, τελέως συμπίπτουσι κατὰ τὸ Ῥίον, καὶ Ἀντίρριον, ὅσον δὴ πέντε σταδίων ἀπολείπουσαι πορθμόν· Ἔστι δὲ τὸ μὲν Ῥίον τῶν Ἀχαιῶν ἀλιτενὴς ἄκρα, δρεπανοειδῆ τινα ἐπιστροφὴν εἰς τὸ ἐντὸς ἔχουσα· καὶ δὴ καὶ καλεῖται Δρέπανον· κεῖται δὲ μεταξὺ Πατρῶν καὶ Αἰγίου, Ποσειδῶνος ἱερὸν ἔχουσα. Τὸ δὲ Ἀντίρριον ἐν μεθορίοις τῆς Αἰτωλίας καὶ τῆς Λοκρίδος ἵδρυται. καλοῦσι δὲ Μολύκριον Ῥίον. Id est: *Corinthiacus autem sinus incipit ab effluxu Eueni (quidam vero dicunt Acheloi, qui dirimit Acarnanas & Ætolos,) & Araxi ostio. Ibi enim primum utraque littora notabiliter in se invicem inflectuntur. Ulterius vero procedentes omnino concurrunt prope Rhium & Antirrhium, fretum relinquentes inter se quinque stadiorum. Est autem Rhium Achæorum promontorium*

rium in longum extensum, & in falcis speciem introrsum curuatum, & ideo Drepanum (id est, falx messoria) *vocatum. Situm est autem inter Patras & Ægium, templum Neptuni habens: Antirrhium vero situm est in confinio Ætoliæ & Locridis, id autem vocant Molycrium Rhium.* Hic locus eximius nos docet eximie de topothesia ejus freti & angustiis. Sed scrupulum injicit, quod prius dixerat templum Neptuni fuisse in Antirrhio, nunc vero in Rhio Achajæ eum ponit, colebatur igitur Neptuni numen in utroque promontorio, quod satis convenit; promontoria enim in mare, quod est proprium Neptuni imperium, extenduntur. Posset etiam aliter solui id dubium, nam forte tropæum voluit statuere Phormio in hostili solo ad majorem suam gloriam, & hostium despectum, & ea ἀλιτενὴς ἄκρα, quæ curuabatur in falcis figuram, Isthmus fuit, de quo Diodorus nuper laudatus loquutus est, in eo nihil decerno, de eo judicet lector. Spacium quod est inter Patras & id fretum notat Strabo lib. 8. Μετὰ δὲ τούτοις Πάτραι πόλις ἀξιόλογος· μεταξὺ δὲ τὸ Ῥίον καὶ τὸ Ἀντίῤῥιον ἀπέχον Πάτρων σταδία τεσσαράκοντα. Id est: *Postea Patræ urbs memoratu digna, & intercedunt Rhium & Antirrhium, quod distat à Patris stadia quadraginta.* In quo loco Strabonis suspicor, eas voces καὶ τὸ Ἀντίῤῥιον esse à mala manu, & scioli additamentum: nulla enim ratio movebat Strabonem, qui jam de Antirrhio plura dixerat, & hoc loco de Achajæ locis tractat, ut de Antirrhio rursus verba faceret, quod non erat inter Rupas & Patras, de quibus agit Strabo: sed tantum convenit Rhio Ἀχαϊκῷ, tum vox singulariter expressa ἀπέχον indicat, eum de uno tantum Rhio, non de duobus loqui voluisse. Ideo si quid in eo video, exulare debent ex Strabonis textu hæc verba καὶ τὸ Ἀντίῤῥιον, Mela etiam corrigendus est in ejus loci descriptio-

ne lib. 2. cap. 2. ubi ſic habet. *Rhium deinde (maris id nomen eſt) anguſte & velut freto, lacus ore frequenti incidens inter Ætolos & Peloponneſiacos uſque ad Iſthmum irrumpit.* Quæ verba profecto corupta, & quæ nullum commodum ſenſum exhibent, tentabam ſic in melius reſtituere. *Rhium deinde (montis id nomen eſt, anguſta velut falce latus maris ſecantis) quod incidens inter Ætolos.* &c. Locum Plutarchi in ſeptem ſapientum convivio, ubi de Molycria & Rhio loquitur, ſupra appoſuimus, inde non videtur hoc loco repetendus. De Rhio etiam meminit initio libri de virtute & fortuna Alexandri, ſed id tantum nominat. Pauſanias in Phocicis etiam in ea voce corrigendus eſt, ſic autem habet: Γενέσθαι δὲ ἀπὸ τῶν ναυμαχιῶν τούτων καὶ θυσίαν Θησεῖ καὶ τῷ Ποσειδῶνι ἐπὶ τῷ ὀνομαζομένῳ Ω'ρίῳ· καί μοι φαίνεται τὸ ἐπίγραμμα εἰς Φορμίωνα τὸν Α'σωπίχου ἐστὶ, καὶ εἰς τοῦ Φορμίωνος τὰ ἔργα. Id eſt: *Ex his navalibus præliis Theſeo & Neptuno ſacra facta ſunt in loco vocato Orio, & mihi videtur inſcriptio ad Phormionem Aſopichi pertinere, & ad ejus opera.* Male repetitum eſt τὸ ω ex fine vocis præcedentis, ut ſæpe fit, & reſcribendum ἐν τῷ ὀνομαζομένῳ Ρίῳ. Id eſt: *In loco qui Rhium appellatur.* Ea duo promontoria jam à tempore Heraclidarum, qui Peloponneſum armis invaſerunt, celebria fuere, & commoda exiſtimata ad transfretationem copiarum: nam eo trajectu uſi ſunt Heraclidæ, quod teſtatur Ariſtides Rhetor in ſecunda Platonica, ubi ſic Platonem compellat: Τί οὖν οὐ καὶ τοὺς Ἡρακλείδας, ὦ βέλτιστε, ᾐτιάσω, διότι οὐ κατὰ γῆν εἰς Πελοπόννησον εἰσῆλθον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ρίου πρὸς τὸ Ρίον περαιωθέντες, &c. Id eſt: *Quare igitur, o! bone, non etiam Heraclidas reprehendiſti, eo quod non terreſtri itinere Peloponneſum ingreſſi ſunt, ſed à Rhio cum trajeciſſent ad Rhium.* &c. Id promontorium non longe fuiſſe à Naupacto ex pluribus locis ſupra

ſupra citatis liquet, & ex ejus vicinia Naupactum notat Scymnus verſu 477. Πρὸς τῷ Ῥίῳ κεῖται δὲ Ναύπακτος πόλις. Id eſt: *Prope Rhium ſita eſt Naupactus civitas.* Plerique τὸ Ῥίον de Achaïco potius intelligunt, & Ætolicum Ἀντίῤῥιον *Antirrhium* vocant, contra tamen Helladius apud Photium ſic ait: Καὶ Ῥίον γὰρ (φησὶ) λέγομεν ἅπαν ὄρους ἀκρωτήριον, ἰδίως δὲ τὸ Μολύκριον. Id eſt: *Et Rhium enim dicimus* (ait) *omnem montis ſummitatem excelſam, ſed proprie tamen Molycrium.* Utrum fuerit eo loci oppidulum, vel pagus ex ſupra adductis non liquet, loci commoditas ad trajectum me ſuadet, eum locum non fuiſſe omnino deſertum ſine habitatoribus, ſaltem nautis & ſcapharum ductoribus cum caſulis, de eo tamen omnes tacent, & Ptolemæus in recenſione littoris Locridis ſic habet: Μολυκρία, Ἀντίῤῥιον ἄκρον, Ναύπακτος. Id eſt: *Molycria, Antirrhium promontorium, Naupactus.* Illud additamentum ἄκρον innuit, oppidum ibi non fuiſſe, aliter addidiſſet ἄκρον καὶ πόλις, ut ſæpe facit. Sic in Chalcidica poſuit Ἄθωσσα ἄκρον καὶ πόλις, & in Corcyra, Κασσιώπη, πόλις καὶ ἄκρα. Id eſt: *Athoſſa promontorium & urbs, & Caſſiope urbs & promontorium*, & ſic ſæpe. Sed non opus fuit magnopere habitatoribus aut diverſoriis in littore ejus promontorii, eo quod vicinia Naupacti ſupplebat eum defectum, in ea enim, ut puto, urbe, & in ejus ſuburbiis habebant nautæ ſua tuguria & ſcaphas trajectorias in ejus portu. De nomine hodierno autores non conſentiunt, Dominicus Niger ſic de eo cenſet lib. XI. *Ad mare Antirrhium promontorium eſt, quod nunc accolæ Galata vocant, in cujus radice Molycria oppidulum fuit.* Sed ego non credulus illi, nam uno conſenſu omnes Pinacographi *Galata* urbem magnam depingunt in Ætoliæ littore inter Acheloum & Euenum. Antirrhium vero Caſtal-

dus in ſua mappa notat cum nomine *Cabo di Sant Andrea.* Bertius vero in ſuo Ptolemæo, voce hybrida ex Italico & Turcico mixta id vocat *Cabo Scanderi.* Hierosolymitanos equites audivi, duo ea adverſa promontoria, quæ ſinum Criſſæum claudunt, qui illis *Golpho di Lepanto* dicitur, Rhium ſcilicet & Antirrhium vocantes *Dardanelli,* quod nomen καθ' ἐξοχὴν Helleſpontiacis anguſtiis tribuitur. Sed ob ſimilitudinem ſitus id nomen mutuantur omnia promontoria, fretum maris coarctantia, nam ſic etiam *Dardanellos* vocant latera freti anguſti, quod in ſinum Ambracicum ducit, ubi Turcæ munitiones erexerunt.

CAPUT XXI.

De NAUPACTO.

Poſt Antirrhium promontorium, & non longe ab illo in littore Criſſæi ſinus civitas ſita eſt *Naupactus*, à quibuſdam Locris Ozolis, ab aliis Ætolis attributa, ut Scylaci in Periplo: tempore vero Thucydidis Locrorum erat, ſic enim de ea lib. 1. ubi de Meſſeniis loquitur, qui ſedes mutabant ab Lacedæmoniis pulſi patria: Ἐξῆλθον δὲ αὐτοὶ καὶ παῖδες, καὶ γυναῖκες, καὶ αὐτοὺς Ἀθηναῖοι δεξάμενοι, καθ' ἔχθος ἤδη τῶν Λακηδαιμονίων ἐς Ναύπακτον κατῴκισαν, ἣν ἔτυχον ᾑρηκότες, νεωστὶ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν ἐχόντων. Id eſt: *Exceſſerunt illi cum liberis & uxoribus, & eos cum recepiſſent Athenienſes, in odium Lacedæmoniorum collocaverunt in Naupacto, quam civitatem nuper ceperant, quam Ozolæ antea habebant.* Locris etiam tribuerat Dicæarchus ſuo tempore, ſic enim ille in Helladis deſcriptione verſu 64. poſtquam de Ætolia dixit:

Εἶτα

Εἶτα μετὰ ταύτην ἡ Λοκρὶς καλουμένη,
Ἐν ᾗ πόλις Ναύπακτος. ---- Id eſt:
Deinde poſt eam ea, quæ Locris vocatur,
In qua urbs Naupactus.

Sic & Diodorus lib. 14. de Meſſeniis: Ὧν οἱ μὲν ἐν Κεφαλληνίᾳ φρούριόν τι κατῴκησαν, οἱ δὲ Ναύπακτον ἐν τοῖς προσεσπερίοις καλουμένοις Λοκροῖς. Id eſt: *Quorum alii in Cephalenia caſtrum quoddam inhabitarunt, alii vero Naupactum in Locris occidentalibus vocatis.* Poſt Locros igitur, & iis pulſis ab Athenienſibus Meſſenii ibi collocati ſunt & eam tenuerunt, & ſemper amicitiam cum Athenienſibus coluerunt, & utebantur Athenienſes Naupacto, & ejus portu tamquam ſuo, & inde per totum Criſſæum ſinum dominabantur, ſic enim idem Thucydides lib. 2. Ἀθηναῖοι ναῦς εἴκοσι μὲν ἔστειλαν περὶ Πελοπόννησον, καὶ Φορμίωνα στρατηγὸν, ὃς ὁρμώμενος ἐκ Ναυπάκτου φυλακὴν εἶχε, μήτ᾽ ἐκπλεῖν ἐκ Κορίνθου, καὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου μηδένα, μήτ᾽ ἐσπλεῖν. Id eſt: *Athenienſes quidem viginti naves miſerunt circa Peloponneſum, & Phormionem ducem, qui Naupacto exiens vetabat, ne quis poſſet ex Corintho & ſinu Criſſæo nave exire, nec eum introire.* Et rurſus idem lib. 2. de Lacedæmoniis: Ἠναγκάσθησαν περὶ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἐν Στράτῳ μάχης ναυμαχῆσαι πρὸς Φορμίωνα, καὶ τὰς εἴκοσι ναῦς τῶν Ἀθηναίων, αἳ ἐφρούρουν ἐν Ναυπάκτῳ. Id eſt: *Coacti ſunt iiſdem diebus, quibus pugna ad Stratum commiſſa fuit, pugnam navalem committere contra Phormionem, & naves viginti, quæ Naupacti cuſtodiam agebant.* At tempore Polybii Ætoliæ accenſebatur, ſic enim ille apud Suidam in voce κατῖχον, ὁ δὲ Πούβλιος κατεῖχε τῆς Αἰτωλίας εἰς Ναύπακτον. Diodorus tamen, qui poſt Polybium ſcripſit, Thucydidem maluit ſequi, bene, quoniam de rebus multò ante Polybii tempora hæc ſcribit ipſiſſimis Thucydidis verbis de

Meſſe-

Messeniis: Οἱ μὲν ἐν Κεφαλληνίᾳ φρούριόν τι κατῴκησαν· οἱ δὲ Ναύπακτον ἐν τοῖς προσεσπερίοις Λοκροῖς, δόντων Ἀθηναίων. Id est: *Alii Cephaleniæ quoddam castellum inhabitarunt, alii vero Naupactum incoluerunt in occidentalibus Locris, quod eis dederunt Athenienses.* Suffragium etiam suum addit Strabo lib. 9. ubi sic: Τῶν γε μὲν ἑσπερίων Λοκρῶν Ὅμηρος οὐ μέμνηται...... πόλεις δὲ ἔσχον Ἄμφισσάν τε καὶ Ναύπακτον, ὧν ἡ Ναύπακτος συμμένει τοῦ Ἀντιρρίου πλησίον· ὠνόμασται δ' ἀπὸ τῆς ναυπηγίας τῆς ἐκεῖ γενομένης εἴτε τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκεῖ ναυπηγησαμένων τὸν στόλον, εἴθ' (ὥς Ἔφορός φησι) Λοκρῶν ἔτι πρότερον παρεσκευασμένων. Id est: *Et occidentalium Locrorum Homerus non meminit...... urbes autem habuerunt Amphissam & Naupactum, quarum Naupactus durat prope Antirrhium. Sic autem vocata est à navium fabricatione ibi facta, sive ab Heraclidis, qui ibi classem fabricaverant, sive ut (Ephorus ait) quod jam antea Locri ibi naves præparassent.* Addit Strabo: Ἔστι δὲ νῦν Αἰτωλῶν Φιλίππου προσκρίναντος. Id est: *Nunc vero Ætolorum est Philippo iis adjudicante.* Phlegon Trallianus testatur cum Strabone suo tempore Ætolorum esse censeri, sic: Παραγενόμενοι ἐπὶ Ναύπακτον τῆς Αἰτωλίας, ὅ ἐστιν ἱερὸν κοινὸν τῶν Ἑλλήνων, κατεσκεύαζον τὰς θυσίας δημοτελεῖς. Id est: *Naupactum Ætoliæ advenerunt, qui locus omnibus Græcis est commune templum, & publica sacra ibi præparaverunt.* At Ptolemæus rursus Locris adjudicat, si bene locatus est titulus.

ΛΟΚΡΩΝ ΟΖΟΛΩΝ.

Μολυκρία.	*Molycria.*
Ἀντίρριον ἄκρον.	*Antirrhium promontorium.*
Ναύπακτος.	*Naupactus.*
Εὐανθία. Id est:	*Euanthia.*

Sed in eo fidem non meretur Ptolemæus, qui Molycriam, quæ omnium antiquorum consensu erat Ætolorum

rum Ozolis tribuit, & Antirrhium etiam, qui limes communis erat inter Ætolos & Ozolas, ut omnes antiqui censebant. Suidas rursus Ætolis annumerat: Ναύπακτος πόλις Αἰτωλικὴ, ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ναυπηγίας τῶν Ἡρακλειδῶν, πρὶν ἢ καταχεῖν τὴν Πελοπόννησον. Id est: *Naupactus urbs Ætolica à fabricatione navium Heraclidarum sic dicta, antequam Peloponnesum possiderent.* Ab utrisque recedit Cantacuzenus lib. 2. qui Acarnanibus tribuit his verbis: πλὴν εἰ μὴ ὧν αὐτοῖς ἑκόντες οἱ Ἀκαρνανίας ἄρχοντες παρεχώρησαν Βοντίζης ἢ Ναυπάκτου. Id est: *Nisi quæ sponte illis concesserant Acarnaniæ magistratus Bontitzem & Naupactum*, &c. Sed eo loco manifestum est nomen Acarnaniæ latissime sumptum fuisse, quando Buthrotum etiam in Epiro comprehendebat, ut statim addit, ita forte Cantacuzeni tempore obtinebat. Inter Latinos Cicero in Pisonem, Ætolicam urbem esse ait: Mela consentit, qui habet *in Ætolia Naupactos.* De ejus conditu, præter Strabonem & Suidam supra laudatos loquitur Apollodorus lib. 2. Ταῦτα Τήμενος ἀκούσας ἡτοίμαζε τὴν στρατιὰν, καὶ ναῦς ἐπήξατο ἐν τῷ Αἰτωλίας τόπῳ, ἔνθα νῦν ἀπ' ἐκείνου ὁ τόπος Ναύπακτος λέγεται. Id est: *Quæ cum audivisset Temenus, copias paravit, & naves fabricavit in Ætoliæ loco, ubi nunc ab ea re locus Naupactus vocatur.* Eandem sententiam prodit Pausanias in Phocicis: Ἐπὶ δὲ τῇ Ναυπάκτῳ οἶδα εἰρημένον, ὡς Δωριεῖς ὁμοῦ τοῖς Ἀριστομάχου παισὶ τὰ πλοῖα αὐτόθι ἐποιήσαντο, εἰς ἃ ἐς Πελοπόννησον ἐπεραιώθησαν, καὶ ἀντὶ τούτου γενέσθαι τὸ ὄνομα τῷ χωρίῳ φασίν. Id est: *De Naupacto scio quod dicitur, quod Dores cum Aristomachi filiis ibi naves fabricavere, quibus in Peloponnesum trajecerunt, & ex eo factum nomen loco.* Et in Heliacor. 1. idem repetit, sed Cresphonti ducatum tribuit, non Temeno, ut Apollodorus: Ἐπὶ Ἡλείου (ait) βασιλεύοντος ἐν Ἤλιδι, τηνικαῦτα ὁ Δωριέων στόλος

σὺν τοῖς Ἀριστομάχου παισὶν ἠθροίζετο, ἐπὶ κάθοδον ἐς Πελοπόννησον, γίνεται δὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτῶν λόγιον τόδε· ἡγεμόνα τῆς καθόδου ποιεῖσθαι τὸν τριόφθαλμον· ἀποροῦσι δὲ σφίσιν, ὅτι ὁ χρησμὸς ἐθέλει, συνέτυχεν ἐλαύνων ἀνὴρ ἡμίονον· ὁ δὲ ἕτερος διέφθαρτο τῷ ἡμιόνῳ τῶν ὀφθαλμῶν· Κρεσφόντου δὲ συμφρονήσαντος, ὡς ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα ἔχοι τὸ μάντευμα, οὕτως ᾠκειώσαντο αὐτὸν οἱ Δωριεῖς, ὁ δὲ σφᾶς ναυσὶν ἐκέλευε ἐς Πελοπόννησον κατιέναι, μηδὲ στρατῷ πεζῷ διὰ ἰσθμοῦ πειρᾶσθαι· ταῦτα δὲ παρῄνεσε, καὶ ἅμα τε ἐς Μολύκρειον ἐκ Ναυπάκτου πλοῦν καθηγήσατο αὐτοῖς. Id est: *Helio in Elide regnante, Doriensium classis cum Aristomachi filiis adunabatur, ut Peloponnesum redirent. Oraculum autem iis regibus datum est tale, ut ducem reditus facerent trioculum, & dubitantibus iis quid sibi vellet oraculum, occurrit vir mulo vectus, cui oculus deerat: Cresphonte igitur censente, quod ad eum virum pertinebat oraculum, Dores eum sibi socium asciverunt: ille vero eos jubebat navibus in Peloponnesum descendere, non autem per isthmum exercitu pedestri reditum tentare, hæc quidem suasit, & simul dux navigationis ex Naupacto ad Molycrium factus est.* Sic sonant verba Græca Pausaniæ, quæ multa habent non bene inter se cohærentia. Primum enim, ut sensus sibi constet pro Δωριέων στόλος scribere debebat στρατός. Nam si nondum decreverant uti navibus ad reditum, sed demum, postquam ex oraculi monitu à trioculo illo persuasi fuerunt ut ita fieret, sequitur illos non classem, sed exercitum pedestrem habuisse: ergo legendum στρατὸς *exercitus*, non vero στόλος *classis*. Et quid sibi volunt hæc τὸν ἐς Μολύκρειον ἐκ Ναυπάκτου πλοῦν καθηγήσατο αὐτοῖς. Id est: *Dux navigationis ex Naupacto ad Molycrium factus est.* Nam ut Peloponnesum adirent, non erat illis opus ex Naupacto, Molycrium petere, profecto non concoquo ea verba, nec credo Pausaniam ita scripsisse. Plura occurrunt

runt reponenda ex verisimili conjectura, sic forte: τὴν ἐς Μολύκρειον καὶ Ναύπακτον ὁδὸν καθηγήσατο αὐτοῖς. Id est: *Dux fuit viæ ad Molycrium & Naupactum.* Quod melius congrueret, nam postquam eis persuasit consilium mutare, & non per isthmum exercitum ducere, tunc eos duxit versus littus maris & Antirrhium, unde brevissimus in Peloponnesum transitus, & exercitum locavit in duobus illis oppidis vicinis Antirrhio, ubi fabricandæ erant illis naves ad transitum. Is qui mutaverat vocem στρατὸς in στόλος, mutavit etiam ὁδὸν in πλοῦν, ut suum sensum expleret: vel si quis retineri vult vocem πλοῦν, sic legendum foret: Τὸν ἐς Ῥίον ἐκ Ναυπάκτου, quod optimum sensum exhiberet, & fieri potest, ut sciolus, qui ignorabat, quid esset Ῥίον, eam vocem in Μολύκρειον mutaverit, quod si quis velit Pausaniam scripsisse ἐς Μολύκρειον Ῥίον, & illud Ῥίον tamquam ex præcedenti voce male repetitum expunctum fuisse à sciolo, non repugnabo, & ea lectio non incommodum sensum exhibebit. Etymologicum eandem sententiam de nominis etymo habet, quam Apollodorus supra citatus, nimirum à fabricatione navium dictum fuisse Ναύπακτον. De ejus situ præter ea, quæ supra adduximus, etiam Scymnus Chius nos docet:

> Πρὸς τῷ Ῥίῳ δὲ κεῖται Ναύπακτος πόλις,
> Ἣν Δωριεῖς κτίζουσι οἱ σὺν Τιμένῳ. Id est:
> *Prope Rhium sita est Naupactus civitas,*
> *Quam Dores condunt, qui cum Timeso:*

Ubi palam est legendum Τημένῳ, ex Strabone & aliis. Ptolemæi locum supra adduximus, ubi eam locat inter *Rhium* & *Euanthiam.* Pausanias pro Εὐάνθιαν *Euanthiam*, Οἰανθίαν *Oeanthiam* habet, sic enim ait in Phocicis: Ἐπὶ θαλάσσης δὲ Οἰάνθεια, καὶ ταύτῃ ὁμοροῦσά ἐστι Ναύπακτος. Id est: *Ad mare est Oeanthia, & ei collimitanea*

est Naupactus. Nicandri Scholiastes ad Theriaca versu 14. ait Nicandrum dixisse de quibusdam qui in Ætoliam venerant:

Ὄνθιδά τ' αὖ λίμνην στείχοντες ἴσαν Ναύπακτον. Id est:

Onthidem lacum accedentes Naupactum iverunt.

Unde colligitur lacum quendam Onthidem nomine fuisse non longe à Naupacto. Tabulæ eam urbem ponunt ad mare prope Euanthiam occidentem versus, Benjam. Tudelensis à *Patris* urbe Peloponnesi *Lepanto*, distare dicit itinere maritimo dimidii diei: *Lepanto* vero & Naupactum idem esse infra docebitur, & ea omnia concordant cum situ hodierno urbis & portus, qui *Lepanto* vel *Lepando* dicitur. De *Onthide* lacu præter in Nicandri loco non fit mentio apud antiquos, si Strabonem emendatum excipias, nam firmiter credo eum de eo Onthide lacu meminisse lib. 10. ubi de Ætolia & Calydone tractat, & sic ait: Ἐστὶ δέ τις καὶ πρὸς τῇ Καλυδῶνι λίμνη μεγάλη καὶ εὔοψος, ἣν ἔχουσιν οἱ ἐν Πάτραις Ῥωμαῖοι. Id est ut legitur. *Est autem quidam & prope Calydonem lacus magnus & piscosus, quem habent Romani, qui Patras incolunt*. Quæ verba fateor optimum sensum exhibere, sed quoniam eum lacum magnum & piscosum dicit, fuit procul dubio ob piscium abundantiam celebris, nec possum credere Strabonem, qui supra paulo alios Ætoliæ lacus, Melitem, Cuniam & Uriam, multo minores proprio nomine indigitavit, hunc tam magnum & celebrem proprio nomine indicare insuper habuisse, & non sine verisimili valde conjectura puto, eum scripsisse ἐστὶ δ' Ὄνθις καὶ πρὸς τῇ Καλυδῶνι λίμνη μεγάλη. Id est: *Est autem Onthis prope Calydonem lacus magnus*. Quam vocem exscriptor non intelligens decurtavit, & pro Ὄνθις posuit τὶς, de eo judicet lector. Idem credo fuit, qui & Calydonius dictus est, eo quod fuit in Calydonis.

donis regione. Ad Naupactum fuit portus ſatis commodus & celebris, de quo Thucydides pluribus locis loquitur, ut lib. 2. de Timocrate Lacone: Ἔσφαξεν ἑαυτὸν (ait) καὶ ἐξέπεσεν ἐς τ̃ Ναυπακτίων λιμένα. Id eſt: *Seſe occidit, & in Naupactiorum portum delatus eſt.* Et Athenienſium naves, quæ ibi ſub Phormione & aliis ducibus ſtationem habuerunt, probant, portum ibi fuiſſe commodum & frequentatum. Eam urbem olim & antiquam cum Heraclidæ ibi naves fabricaſſent, *Palmyriam* nominatam fuiſſe, aſſerit Dominicus Niger: prædes dabit aut idoneos teſtes antequam aſſenſum noſtrum habeat, id nomen nullibi inveni, credo eum à tripode id, ut alia multa accepiſſe, quæ ſine autore nobis identidem obtrudit. Cicero *Neopactum* vocat in oratione in L. Piſonem. Nunc eum vocari *Lepanto* Maginus aſſerit, & cum eo omnes Hieroſolomitani equites, qui ea loca ſæpius adeunt, & ita jam olim vocatam aſſerit Benjaminus Tudelenſis, & in tabula Sophiani eo nomine notatur, & ſic ab Italis & Europæis omnibus nunc vocari, teſtis eſt inſignis victoria non procul ab ea urbe parta de claſſi Turſica à claſſe Chriſtianorum anno ſalutis 1573.

Leunclavius vero ait à Turcis nunc vocari *ſenibacti*, quaſi diceres *nova Naupactus*, forte eo quod ab iis fuit inſtaurata. Olim fuiſſe munitiſſimam, & gerendo bello aptam nos docet T. Livius lib. 36. his verbis: *M. Acilius vendita aut conceſſa militibus circa Heracleam præda. Poſtquam nec Hypatæ pacata eſſe conſilia, & Naupacto concurriſſe Ætolos, ut inde totum impetum belli ſuſtinerent, audivit.* Primariam & ad bellum magni momenti urbem fuiſſe declarat Cæſar lib. 3. de bello civili: *Calviſius* (ait) *primo adventu ſumma omnium Ætolorum receptus voluntate, præſidiis adverſariorum Calydone & Naupacto rejectis omni Ætolia potitus eſt.* Ejus

dignitatem idem Livius nos ignorare non patitur, qui lib. 31. Macedonem ita dicentem inducit in Ætolorum consilio: *Scilicet sicut vos Naupacti legibus vestris per magistratus à nobis creatos consilium habetis, socium hostemque libere, quem vultis lecturi, pacem ac bellum arbitrio habituri vestro, sic* &c. Varia fortuna usa est ea civitas, & dominos sæpe mutavit. Nam ex superius dictis patet, primum eam habuisse Ozolas, & pepulisse eos domo Athenienses, & ibi Messenios ab Atheniensibus collocatos, quod factum fuisse Tolmide duce nos docet Diodorus XI. ubi de eo duce ait: Καὶ κατῆρεν εἰς Ναύπακτον, ὁμοίως δὲ καὶ ταύτην ἐξ ἐφόδου λαβὼν, κατῴκισεν εἰς ταύτην Μεσσηνίων τοὺς ἐπισήμους, ὑποσπόνδους ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀφεθέντας. Id est: *Naupactum init, & cum similiter eam primo impetu cepisset, in ea collocavit Messeniorum præcipuos, quos Lacedæmonii ex fœdere dimiserant.* Ideo ea urbe, dum in Messeniorum potestate fuit, utebantur Athenienses tamquam sua, ut jam diximus. Bellum & vastationem regionis passi sunt Naupactii, à Lacedemoniis eorum perpetuis hostibus, Eurylocho duce, qui suburbia incendit muris carentia, urbe non sunt potiti ob Acarnanum præsidium introductum, quod narrat Thucydides lib. 3. & post eum Diodorus lib. 12. locis jam supra citatis. Sub Achæorum republica fuerunt etiam aliquandiu, & Achæis Philippus Macedo eam abstulit, sic enim Demosthenes in oratione de Cherronneso de Philippo: Οὐκ Ἀχαιῶν Ναύπακτον ἀφελόμενος ὀμώμοκεν Αἰτωλοῖς παραδώσειν. Id est: *Nonne & Achæis cum abstulisset Naupactum jurabat se Ætolis restituturum?* restituit tamen, ut puto, Ætolis eam urbem Philippus: nam rursus Ætoli eam possidebant, quando Manius Attilius obsidione eam pressit, quam soluit Quintius Manilum deprecatus, & tempus iis datum mittendi Romam

mam legatos; quod narrat Plutarchus in T. Quintio. Tandem Ætoli inter se seditionibus per mutuas cædes grassantes, Romanis facti sunt subditi, & Romanorum jugo assuevere, de quo videndus T. Livius. Id oppidum durante bello civili inter Pompejum & Cæsarem initio à Pompejanis occupatum fuerat; Cæsar vero, misso Calvisio legato, Pompejanis id abstulit, ut jam supra diximus. Gravissimam calamitatem passa est ea urbs Justiniano imperante terræ motu non concussa solum, sed prorsus deleta, quod narrat Procopius lib.3.de bello Gotthorum: instaurata tamen fuit, nam Basilio imperante Georgius quidam Morogeorgius dictus eam civitatem exactionibus diversis vexavit, qui tamen, seditione exorta, à civibus interfectus fuit, cujus cædis autores morte multati sunt imperatoris jussu, & ejus pontifici oculos erui curavit, quod narrat Cedrenus in historiæ compendio. Imperante Alexio erat sub imperio Michaëlis Epiri & circumjacentium regionum dynastæ, quod ait Georgius Acropolita hist. cap. 8. Tandem in potestatem Turcarum devenit anno sal. 1499. quod nos docet Ducas in brevi Chronico, & sic usque ad nostra tempora durat.

Ad orientem Naupacti in eodem littore *Erythræ* portus fuit, vel littus ad excensionem commodum, de quo T. Livius lib. 28. ubi de Philippo loquitur: *Profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eupalium sunt excensionem fecit.* De eo loco tacent alii, nec de eo loco plura habeo quæ tibi impartiri possim.

CAPUT

CAPUT XXII.

De Septentrionali Ætoliæ parte.

Hactenus de urbibus & pagis Ætoliæ, de quibus aliquid certi dici poteſt, ceteræ Ætoliæ partes ſeptentrionales & montoſæ urbes paucas & incelebres, forte & nullas habebant & κωμηδὸν, id eſt, per pagos & rura habitabant. Βωμιεῖς tamen nominat Thucydides lib. 3. tamquam à quodam loco, vel pago, vel monte, cui Βῶμος vel Βῶμοι nomen. Stephanus certe id nomen habet, & vult eſſe λόφους Αἰτωλίας, id eſt, *colles Ætoliæ*, ſed ſitus incertus eſt.

Καλλιεῖς etiam Callienſes eidem autori memorantur eodem libro & loco, & eos Thucydides cum Bomienſibus conjungit, & ait utroſque populos fuiſſe ultimos Ophionenſium, qui ad Melienſem uſque ſinum pertingunt, Stephanus habet: Καλλίας, πόλις μία τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ τριπόλεως. Id eſt: *Calliæ urbs Tripoliæ, quæ eſt in Ætolia.* De ea Tripolide & ejus urbibus alii non meminerunt. Sed Callienſes ex loco Pauſaniæ videntur urbem habuiſſe vel pagum populoſum, ſic enim ille in Phocicis de Gallorum irruptione in Ætoliam, ubi de Breenno loquitur: Ἀπολέξας οὖν τῆς στρατιᾶς μυριάδας τοὺς πεζοὺς τέσσαρας καὶ ὅσον ὀκτακοσίους ἱππέας, Ὀρεστόριον τε αὐτοῖς καὶ Κομβούτην ἐφίστησιν ἄρχοντας, οἱ ὀπίσω κατὰ τοῦ Σπερχειοῦ τὰς γεφύρας, καὶ αὖθις διὰ Θεσσαλίας ὁδεύσαντες ἐμβάλλουσιν εἰς τὴν Αἰτωλίαν, καὶ τὰ ἐς Καλλιέας Κομβούτης οἱ ἐργασάμενοι καὶ Ὀρεστόριος ἦσαν. Id eſt: *Cum autem elegiſſet* (Brennus) *in exercitu quadraginta peditum millia, & octingentos equites, Oriſtorium & Combut in eis duces impoſuit, qui retro per Sperchii pontes, & Theſſaliam progreſſi Ætoliam invaſere,*

&

& ea quæ Calliensibus acciderunt Combutis & Orestorius fecerunt. Narrat deinde diversa scelera crudelitatis & libidinis plena, quæ Callienses illi passi sunt: & quod Calliensium urbem incenderunt Galli: Καὶ πῦρ ἐς τὸ Καλλίον ἐνέντες, ἐκομίζοντο τὴν αὐτὴν. Id est: *Et ignem in Callium immittentes eadem via reversi sunt.* Ex hoc loco colligo, Callium fuisse in ipso Ætoliæ ingressu, & primum se obtulisse à Thessalia venientibus, ubi Ophienses sinui Meliensi appropinquabant.

Oechaliam etiam Strabo nominat Ætoliæ περὶ τοὺς Εὐρυτᾶνας, id est, *circa Eurytanes*, nec aliquid de ea urbe vel oppido vel loco præter nudum nomen nobis indicat, ideo de ea nihil à nobis expectes lector.

Ætolia septentrionalis atollitur monte, qui Corax olim dicebatur, excelso, aspero admodum, & transitu dificili. Hunc montem Ætolicum vocat Strabo lib. 9: Τῶν δὲ πλευρῶν τοῦ Παρνασσοῦ τὸ μὲν ἑσπέριον νέμονται Λοκροί τε οἱ Ὀζόλαι, καὶ τινὲς τῶν Δωριέων, καὶ Αἰτωλοὶ κατὰ τὸν Κόρακα προσαγορευόμενον Αἰτωλικὸν ὄρος. Id est: *Ex Parnassi lateribus occidentalem partem colunt Locri Ozolæ, & Doriensium quidam, & Ætoli juxta Coracem dictum montem Ætolicum.* Et rursus idem Strabo lib. 10: Ἔχει δὲ ἡ Αἰτωλία μέγιστον μὲν ὄρος τὸν Κόρακα, συνάπτοντα τῇ Οἴτῃ. Id est: *Habet autem Ætolia maximum montem Coracem, qui Oetam attingit.* T. Livius lib. 36. ubi de M. Acilio Ætoliam invadente, & Naupactum tendente loquitur, eum montem locat inter *Callipolim* & *Naupactum*, ejus sunt hæc verba: *Inde toto exercitu profectus, relinquum iter satis expedito agmine fecit: Ut ad Coracem est ventum, (mons est altissimus inter Callipolim & Naupactum) ibi & jumenta multa ex agmine præcipitata cum ipsis oneribus sunt, & homines vexati, & facile apparebat, quam cum inerti hoste res esset, qui tam*

impeditum saltum nullo præsidio, ut clauderet transitum, impedisset. Situm montis notat inter Callipolim & Naupactum, & hoc habet ex Polybio, cujus apud Stephanum extant verba: Κόραξ ὄρος (ait Stephanus) μεταξὺ Καλλιπόλεως καὶ Ναυπάκτου· Πολύβιος εἰκοστῷ. Id est: *Corax mons inter Callipolim & Naupactum, ut Polybius in vigesimo libro.* Sed cum de illa Collipoli tacuerint omnes antiqui, & ipse etiam Stephanus in voce Καλλίπολις, qui quatuor urbes ejus nominis recenset, nullam de hac Ætolica fecerit mentionem, Ætolicam vero urbem Καλλίαι recenseat, valde fallor, ni ex Livio corrupto, vel in eo nomine errante corruptus fuerit Stephanus, lego igitur apud Stephanum Polybium citantem, μεταξὺ Καλλίου πόλεως καὶ Ναυπάκτου. Nam populi Ætoliæ (quem vocat Thucydides Καλλίης, Attice pro communi Καλλιεῖς, urbem vocat Pausanias in Phocicis Καλλίον, at nihil fuit facilius exscriptori, quam ex Καλλίου πόλεως una voce facere Καλλιπόλεως, & præferre nomen notum, ut pote pluribus civitatibus proprium, nomini ignoto, & non frequentato, ego sic debere legi omnino persuasus sum, an tibi etiam lector persuadere possim, Θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

A Naupacto versus Ætoliæ mediterranea tendendo sita erat *Potidania*, de qua Thucydides lib. 3. ubi de irruptione Demosthenis ducis Atheniensis in Ætoliam loquitur hæc ait: Ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλοὺς, ὡρμᾶτο δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος...... αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου τῷ ἱερῷ.... ἅμα τῇ ἕω ἄρας ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν, καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν, καὶ τῇ δευτέρᾳ Κροκύλειον, καὶ τῇ τρίτῃ Τείχιον, ἔμενέ τε αὐτοῦ, καὶ τὴν λείαν εἰς Εὐπάλιον τῆς Λοκρίδος ἀπέπεμψε. Id est: *Bellum intulit Ætolis profectus ex Oeneone Locridis...... & cum stativa ad Nemei Jovis templum habuisset.... sub auroram mo-*

tis castris in Ætoliam pergit, ac prima die Potidaniam expugnat, secunda Crocylium, tertia Tichium. Titus Livius etiam lib. 28. de ea urbe mentionem fecit, ubi de Philippi 2. Macedonum rege expeditione in Ætoliam agit, his verbis: *Profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eupalium sunt, excensionem fecit: haud fefellit Ætolos. Nam hominum quotquot in agris, aut in propinquis Potidaniæ aut Apolloniæ fuit in sylvas montesque refugit.* Stephanus etiam ejus meminit: Ποτιδανία, πόλις Αἰτωλίας. τὸ ἐθνικὸν Ποτιδανιάτης. Id est: *Potidania urbs Ætoliæ. Gentile Potidaniates.* Ex Thucydidis loco supra citato & Livio colligitur, eam urbem sitam fuisse non in littore, sed in mediterraneo, non longe tamen à mari & Erythris & Oeneone, nec plura de ea inveniuntur.

Apollonia fuit etiam in eo tractu, de qua Livius loco nuper citato, vicina procul dubio Potidaniæ, sed ut opinor occidentalior, quando eam non attigit Demosthenes in expeditione, quam narrat Thucydides loco, quem paulo supra adduximus. Sed Oeneone venienti ab oriente & meridie prior occurrebat Potidania. Eam omisit nominare in catalogo urbium ejus nominis Stephanus, licet usque ad viginti quinque numeret, ideo puto fuisse exiguum oppidulum & incelebre, de quo nullus præter T. Livium meminit.

De *Crocylio* Ætoliæ, de quo Thucydides loco supra notato libri 3. etiam credo Strabonem mentionem fecisse, sed Κροκύλεια τὰ neutraliter nominat, & in Acarnania ponit, sed jam supra diximus Strabonis tempore nomen Acarnaniæ multum se extendisse, & magnam Ætoliæ partem occupasse. Sed quod putat Strabo Homerum in catalogo versu 632.

Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον, καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν. Id est:

Qui Ithacam habebant, & Neritum frondosum
Et Crocylia incolebant, & Ægilipa asperam.

De Crocylio Ætoliæ intellexisse, in eo non est sequendus: nam de loco Ithacæ insulæ sic vocato Homerum intellexisse, liquet ex eo, quod de locis Ithacæ in eo loco facit recensionem, nam Neritum fuit Ithacę & Ægilips; imo & statim Ætolòs sub Thoante Andræmonis filio ponit, non sub Ulysse, sub quo Ithacam & Crocylia ponit. Hæc scripseram cum Stephanum adii, ubi leguntur hæc in voce Κροκύλειον· Ἡρακλέων δὲ ὁ Γλαύκου τετραμερῆ φησι τὴν Ἰθάκην, ἧς τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ μεσημβρίαν καὶ θαλάσσην, καὶ τὸ δεύτερον Νήιον, καὶ τὸ τρίτον Κροκύλειον, τὸ τέταρτον Αἰγιρῆα. Id est: *Heracleon Glauci quadripartitam ait fuisse Ithacam, cujus prima pars versus meridiem & mare.... . . secunda Nejum, tertia Crocylium, quarta Ægireus.* Hiatum notavi, deest enim proprium nomen primæ partis, quod puto fuisse Neritum, quem locum sive montem & sylvam Ithacæ Homerus & plures post eum nominarunt. Didymus putat Crocylia & Ægilipa fuisse Cephaleniæ urbes, quod ab aliis non firmatur. Plura loca sic nominata, ut in Attica Κροκύλειον δῆμος, in Ætolia urbs, in Cephallenia etiam, si Didymo fides, me inducunt, ut credam, nomen illud significativum esse & à natura soli inditum, plures calculos & arenam littorali similem habentis. Nam κρόκαι Eustathio sunt παραθαλάσσιοι ψῆφοι, quod habet ex Aristotele, qui κρόκας στρογγύλας fuisse ait lapides rotundatos ex testis marinis, ideo ex κρόκη & ὕλη, quod sylvam significat, sed etiam aliquando solum & omne corpus, facta videtur ea vox, & nomen Crocylium locis datum ob lapideum solum. Notandum est in hoc nomine, lapsum fuisse Eustathium ad locum Homeri in catalogo vers. 632. nuper citato, ait enim: Μέμνηται δὲ τῆς νήσου ταύτης Θουκυδίδης. Id est:
Memi

Meminit autem ejus insulæ Thucydides. At Thucydides vadimonium deserit, non enim insulæ ejus nominis meminit, sed urbis vel castri mediterranei, sed in eo sequutus est Stephani errorem sine examine, qui sic: Κροκύλιον νῆσος Ἰθάκης. Θουκυδίδης τρίτῃ. Id est: *Crocylium insula Ithacæ. Thucydides tertio.* Neglexit Eustathius ipsum Thucydidem consulere, inde error. Ex Thucydide igitur & Heracleone colligitur, Strabonem errasse, & Homerum de Crocylio Ætoliæ non meminisse: fuit igitur oppidulum vel castellum Ætoliæ, Potidaniæ vicinum versus Ætoliæ interiora, id est, ad Potidaniæ orientem vel septentrionem.

CAPUT XXIII.

De Insulis Acarnaniæ & Ætoliæ oppositis, inter quas ITHACA.

Nunc de insulis, littori Acarnaniæ, & Ætoliæ oppositis & vicinis, nobis dicendum est, de iis scilicet, quæ celebres fuere, & quorum nomina nota & ab antiquis memorata sunt. Earum prima occurrit *Ithaca*, Ulyssis patria, Homero & aliis celebrata. Eam, postquam Dulichium & Echinadas recensuit Homerus, in catalogo ponit:

> Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,
> Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν. Id est:
> *Qui Ithacam habebant & Neritum frondosum,*
> *Et Crocylia incolebant & Ægilipa asperam.*

Eam idem Homerus Odyss. γ, vers. 80. vocat ὑπονήιον, ubi Didymus ait: Τῆς ὑπὸ τὸ Νήιον ὄρος κειμένης. Id est: *Sub Neïo monte sitæ. Nejum* autem, ut supra ex Heracleone docuimus, fuit pars quædam Ithacæ, & ex hoc

loco excelſam & montanam inſulæ partem fuiſſe patet. Eam inſulam deſcribit Telemachus Odyſſ. δ, verſu 605. his verbis:

Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὔτ' ἄρ δρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμών,
Αἰγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρατος ἱπποβότοιο·
Οὐ γάρ τις νήσων ἱππήλατος, οὐδ' εὐλείμων
Αἵθ' ἁλὶ κεκλίαται, Ἰθάκη δέ τε καὶ περὶ πασέων. Id eſt:

In Ithaca autem neque curricula lata neque ullum pratum,
Capris paſcendis apta, eſt & magis amabilis
Quam ea, quæ paſcendis equis apta foret, nulla enim inſularum,
Quæ ad mare inclinantur agendis equis apta eſt, Ithaca vero ſupra omnes.

Sic vero referens nomen αἰγίβοτος non ad λείμων, quod facit vulgatus interpres, ſed ad ipſam inſulam cum Scholiaſte. Cæterum in hoc Homeri loco οὐ γάρ τις νήσων intelligendum eſt de inſulis, quæ circa Ithacam ſub imperio Telemachi & Ithacenſium erant, de quibus agebatur, non de omnibus: falſum enim foret. Quod autem plures erant inſulæ circa Ithacam, idem poëta dicentem Ulyſſem inducit, Odyſſ. ι. verſu 22. de Itahaca:

---- ἀμφὶ δὲ νῆσοι
Πολλαὶ ναιετάουσι μάλα σχεδὸν ἀλλήλῃσι. Id eſt:

Circa autem multæ inſulæ inhabitantur valde prope inter ſe invicem.

Eam idem poëta Κραναήν vocat Odyſſ. π. verſ. 124. quod epithetum aſperam & ſcopuloſam ſignificat. Alio loco Odyſſ. Jota verſ. 21. eam εὐδείελον nominat, quod Scholiaſtes interpretatur πρὸς δύσιν τῶν ἄλλων κειμένην. Id eſt: *Ad occaſum aliarum ſitam*, & eſt quidem ad occaſum Dulichii & Oxiæ, ſed credo Homerum reſpexiſſe ad Peloponneſi & totius fere Græciæ ſitum, ad occiden-

cidentem ſitæ. Nomen accepit à quodam Ithaco heroë, aſſerente Euſtathio ad locum Homeri, ex catalogo jam bis ſupra citato: Ἰθάκη δὲ ἐκλήθη (ait) ἀπὸ Ἰθάκου ἥρωος, οὗ καὶ Ὅμηρος μέμνηται. Id eſt: *Ithaca vocata eſt ab Ithaco Heroë, cujus & Homerus meminit.* Extat is Homeri locus (quem non citat Euſtathius) Odyſſ. ρ, verſu 207. ubi de fonte Callirrhoë loquitur:

Τὴν ποίησ᾽ Ἴθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ. Id eſt:
Quam fecit Ithacus & Neritus atque Polyctor.

De ejus inſulæ ſitu Polybius apud Strabonem lib. 2. dixit ſpacium, inter Corcyram & Ithacam eſſe nongentorum ſtadiorum, in eo Eratoſthenem falſi arguens, qui trecentorum tantum ſtadiorum id ſpacium eſſe dixerat, & eam Eratoſthenis correctionem probat Strabo. Plinius lib. 4. cap. 12, poſtquam de Cephallenia tractavit, ſic ait: *Ab ea Ithaca* XII. *Mill. diſtat, in qua mons Neritus.* De ejus inſulæ magnitudine non concordant autores. Dicæarchus ſic habet: Ἰθάκη δὲ σταδίων ὀγδοήκοντα στενή. Id eſt: *Ithaca autem ſtadiorum octuaginta anguſta.* Illud στενὴ non refero ad ſtadiorum octuaginta, ſed abſolute & per ſe intelligo, ſcilicet ſententia eſt, eam habere in longitudine ſtadia octuaginta, latam vero non eſſe, ſed anguſtam, adeo ut punctum ponendum ſit poſt ὀγδοήκοντα. Strabo lib. 10. videtur minorem facere, dum ait: Κύκλος δὲ τῆς Ἰθάκης ἐστὶν ὡς ὀγδοήκοντα σταδίων. Id eſt: *Circuitus Ithacæ eſt circiter octuaginta ſtadiorum.* Sed credo Strabonem aliter percepiſſe Dicæarchi mentem, quam par erat, & de toto inſulæ circuitu accepiſſe, quæ de longitudine tantum intelligenda erant, & forte apud Strabonem vox κύκλος pro μῆκος irrepſit, nam autores inferioris ſeculi, quibus nota magis debuit eſſe, quam Aſiatico Straboni, multo majorem faciunt, ecce enim Buondelmontius nondum editus, qui eam inſulam adiit, &c.

iit, & eam curiose lustravit & descripsit, sic de ea, quam male putat Dulichium fuisse vocatam. *Nunc ad Dulichium transimus, quæ olim Ithaca, & nunc valde compare nominatur, altis rupibus circumsepta, quæ montuosa & inutilis, nisi in medio exiguus planus aliquibus arboribus & satis culta habetur, & circum circa portuosa satis. De oriente ad occidentem* XXX. *& in latitudine* III. *milliaria ampliatur, cujus quidem duo extremi in duobus aperiuntur cornibus, nautis in nocte periculosis.* Ecce quantum differt numerus à Strabone notatus, à Buondelmontii, qui eam insulam lustravit, numero. Strabo in circuitu stadia octuaginta numerat, Buondelmontius in longitudine milliaria triginta, quæ plus quam sexaginta in circuitu faciunt, imo 240. stadia & plus explere possunt. Dominicus Niger ab utrisque recedit, & circuitum insulæ XL. mille pass. facit. Plinius ab iis omnibus abit, sic enim: *Ab ea* (Cephallenia) *Ithaca* XII. *mill. distat, in qua mons Neritus, tota vero in circuitu patet* XXV. *M. passus.* In tanta sententiarum varietate quibus credendum? Ea diversitas à sterilitate insulæ oritur, pauci enim eam accedunt, non tam ob aditus difficiles, quam eo quod nihil lucri facere in ea possunt mercatores. De hac insula Homeri versus 25. Odyss. 5. crucem figit interpretibus, sic autem habet:

Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται.

Quem versum interpres vulgatus partim ex mente Strabonis reddit, partim ab eo recedit, sic enim reddit: *Ipsa autem terræ continenti finitima supereminens in mari jacet.* Et primum quidem membrum, scilicet χθαμαλὴ, per *continenti finitima* vult reddi Strabo, πανυπερτάτη vero non vult reddi *supereminens*, sed *ultima omnium ad septentrionem.* Quam interpretationem autoritas Strabonis suadet probare magis, quam verborum

sonus

ſonus & ratio, nam ſi ultima foret verſus meridiem in alto mari, melius cum Strabone ageretur, nam reſpectu continentis ultima foret in mari, & πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ melius diceretur. At cum ſit terræ vicinior Cephallenia, potius πρώτη εἰν ἁλὶ, *prima in mari*, quam *ultima* πανυπερτάτη dici deberet, tum plures inſulæ, quas Plinius recenſet, ſitæ ſunt inter Ithacam & continentem, ideo non poteſt dici ultima ad ſeptentrionem ſecundum mentem Strabonis. Itaque rem confici, & difficultatem ſolvi, melius & facilius putarem, ſi χθαμαλῇ cum ι ſubſcripto legeretur, & ad ἁλὶ referretur id epithetum, & ſic verteretur is verſus: *ipſa vero omnino excelſa in depreſſo mari ſita eſt.* Nam quoties mare tranquillum eſt, jacet depreſſum, & inſulæ excelſiores apparent. Urbem cognominem habuiſſe tempore Homeri ex eo colligi poſſe videtur, primum ex Odyſſ. γ verſu 80, ubi Telemachus Neſtori reſpondet:

Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπονηΐου εἰλήλουθμεν. Id eſt:
Nos ex Ithaca ſub Nejum ſita venimus.

Quod de tota inſula minus proprie dici poteſt, optime vero de inſulæ quadam parte, vel loco, vel urbe, ſed expreſſius Odyſſ. ρ, verſu 182.

- - - Τοὶ δ' ἐξ ἀγροῖο πόλιν δὲ
Ὤτρυνον Ὀδυσσεύς τ' ἰέναι, καὶ δῖος ὑφορβός. Id eſt:
Ulyſſes autem & divinus ſubulcus properabant ex agro ad urbem ire.

Et eod. libro verſu 204. de iiſdem.

Ἄστεος ἐγγὺς ἦσαν, καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
Τυκτὴν καλλίρροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται. Id eſt:
Prope urbem erant & ad fonten venerunt,
Manu factum pulchre fluentem, unde aquam hauriebant cives.

Longum foret, ſi omnes locos Homeri compilare vel-

lem, quibus aſtruitur urbem fuiſſe in Ithaca, non incelebrem eo tempore, nam ἄϛυ περίκλυτον vocat Odyſſ.π. De nomine urbis tacuit, unde conjicio urbem fuiſſe inſulæ cognominem: tacuit ſcilicet his ultimis locis, at cum dixit Ἰθάκης ὑπονηΐου, *Ithacæ ſub Nejo poſitæ*, contendere non ſine ratione quis poſſet, nomen urbis expreſſiſſe. Scylax certe urbem cognominem fuiſſe innuit: Καὶ τα ταῦτα νῆσος ἐϛὶν Ἰθάκη, καὶ πόλις, καὶ λιμήν. Id eſt: *Poſt hæc inſula eſt Ithaca, & urbs, & portus*. Plutarchus tamen aliud nomen habuiſſe putat lib. de Quæſtionibus Græcis, Quæſt. 43. ubi ait: Πόθεν ἡ τῶν Ἰθακησίων πόλις Ἀλαλκομεναὶ προσηγορεύθη; Id eſt: *Quare Ithacenſium urbs Alalcomenæ appellata eſt?* Putarem nomen urbi mutatum fuiſſe poſt Homeri tempora, & Plutarchi ſeculo aliud nomen habuiſſe, & forte ita eſt: ſed Ptolemæus, qui poſt Plutarchum vixit, in tabulis ſuis ponit: Καὶ ἡ Ἰθάκη ἐν ᾗ ὁμώνυμος πόλις. Id eſt: *Et Ithaca in qua urbs cognominis*. Et Plutarchus jam à tempore Laërtis & Anticliæ ſic vocatam eam urbem ait, eo quod Anticlia Ulyſſem Alalcomenis Bœotiæ peperiſſet, fuit ergo vel epithetum ſolum Ithacæ urbis, vel nomen non frequentatum & paucis cognitum. Quadrifariam diviſam fuiſſe docuimus ſupra ex Heracleone quodam apud Stephanum, ubi de Crocylio egimus, ejus verba nunc repetenda & curioſius conſideranda ſunt: Ἡρακλέων δὲ ὁ Γλαύκου τετραμερῆ φησὶ τὴν Ἰθάκην, ἧς τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ μεσημβρίαν, καὶ θάλασσαν....... καὶ τὸ δεύτερον Νήϊον, καὶ τὸ τρίτον Κροκύλιον, τὸ τέταρτον Αἰγιρεῦ. Id eſt: *Heracleon Glauci quadripartitam dicit Ithacam, cujus prima pars ad meridiem & mare .... & ſecunda Nejum, & tertia Crocylium, quarta Ægireus*. Deeſt nomen proprium primæ partis, quam procul dubio Heracleon ille proprio nomine indigitaverat, quod ſi conjecturæ locus foret, putarem lacu-

lacunam debere impleri de nomine Νήριτον, nam Homerus in catalogo loco jam pluries citato:

Οἵ ῥ' Ἰθάκην εἶχον καὶ Νήριτον εἰνοσίφυλλον,

Καὶ Κροκύλει' ἐνέμοντο, καὶ Αἰγίλιπα τρηχεῖαν.

Ecce Νήϊον non nominat, quod habet Heracleon, Νήριτον vero habet, quod omisit Heracleon, vel ejus exscriptor. Ex Homero igitur & Heracleone licet quatuor partium nomina colligere, Neritum, Neïum, Crocylium & Ægilips ceu Ægireus. Hiatus in loco Heracleonis etiam tempore Eustathii eum locum insederat, sic enim eum citat, ut est apud Stephanum, ex quo accepit. Neritus vel Neritum mons erat sylva vestitus, Homerus 1. vers. 21.

---- Ἐν δ' ὄρος αὐτῇ

Νήριτον εἰνοσίφυλλον ἀριπρεπές. ---- Id est:

In ipsa autem mons Neritum & frondosus eximius.

Et Odyss. γ. vers. 351. dicitur ὄρος καταειμένον ὕλῃ. Id est: *Mons sylva vestitus.* Et ad hunc locum Scholiastes: Νήριτον ὄρος τῆς Ἰθάκης τῆς Ἠπείρου. Id est: *Neritum mons Ithacæ è regione Epiri*, ceu *Continentis*, quod melius, sed ex Scholiastis verbis non sumus instructiores de loco Ithacæ, ubi locandus sit ille mons, nam Ithaca duos Epiros ceu continentes spectat, ad boream scilicet Ætoliæ littus vel Acarnaniæ, ad orientem Peloponnesum & Achaïæ littora, ubi Patræ, sed & pars etiam insulæ meridionalis Epirum Nigram spectabat, nam sic Cephallenia vocabatur, ut infra docebimus, idcirco ex Scholiaste nihil discimus de situ Neriti. Eustathius Νήριτον dictum vult: Οἷον ἀνέριστον διὰ τὸ δασὺ τῆς ὕλης. Id est: *Tamquam de quo non est contentio propter sylvæ densitatem.* Quasi nunc incomparabilis: id ait ad Iliad. θ. vers. 488. Eum montem Strabo vocat ὄρος ἐπιφανές. Id est: *Montem insignem.* De eo Lycophron in Alexandra, ubi de Ulysse:

Ἥξει γὰρ ἥξει ναύλοχον Ῥείθρου σκέπας,
Καὶ Νηρίτου πρηῶνας. Id eſt:
Veniet, namque veniet ad naves excipiens Rhithri munimen,
Et Neriti eminentias.

Ubi nihil Scholiaſtes, quam Νήριτον ὄρος Ἰθάκης. Id eſt: *Neritum mons Ithacæ.* Jejune etiam Plinius lib. 4. c. 12. *Ithaca, in qua mons Neritus.* Maximus Tyrius ſermone 35. eum tantum nominat εὔφυλλον. Id eſt: *Frondoſum*, Heſychius ipſa verba Didymi ad Homerum repetit, & nihil de ſuo addit. Ex tot autoribus mirum eſt, nullum notaſſe, in qua parte inſulæ diſtricte & ſine dubio, fuerit ſitus ille mons celebris. Buondelmontius non editus eam inſulam delineavit cum duobus cornubus ad orientem verſis, quorum majus altero ad Ætoliam & Naupactum tendit, alter multo minus verſus Peloponneſum: id me inducit, majus illud cornu, in quo depinguntur arbores, fuiſſe olim Neritum ſylvoſum montem, qui Græcis magis in conſpectu, & ideo illis notior. Fuit & alius in ea inſula mons Νήϊον nomine, de quo Homerus Odyſſ. α, verſu 186.

Ἐν λιμένι Ῥείθρῳ ὑπὸ Νηΐῳ ὑλήεντι. Id eſt:
In portu Rhithro ſub Nejo ſylvoſo.

Ad quæ Scholiaſtes: Ὄνομα τοῦ ἐν Ἰθάκῃ λιμένος τὸ Ῥεῖθρον, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ ἔκρουν ἔχει, ἢ ἀπὸ τοῦ συῤῥεῖν εἰς αὐτὸν χειμάῤῥους ἀπὸ τοῦ Νηΐου ὄρους. Id eſt: *Nomen portus in Ithaca Rhithrum ab accidente, quoniam effluxum habet, vel quod confluunt in eum torrentes à Nejo monte.* Plura ad eum locum notavit Euſtathius, quæ hic tranſcribenda puto, ait igitur: Φασὶν οἱ παλαιοὶ Ῥεῖθρον κατὰ κύριόν τι ὄνομα καλεῖσθαι τὸν ἐν Ἰθάκῃ λιμένα, διὰ τοὺς ἐκ τοῦ Νηΐου εἰς αὐτὸν καταῤῥέοντας χειμάῤῥους· τὸ δὲ Νήϊον ὄρος Ἰθάκης νεῶν δεκτικόν· ὅθεν καὶ τὴν Ἰθάκην ὑπονήϊον ἐρεῖ ἐν τοῖς ἑξῆς·

τῷ δὲ

τῷ δὲ Νηΐῳ τούτῳ ὑποκεῖσθαι τὸν λιμένα λέγουσιν· ἔχει γὰρ ἡ ἱστορία οὕτως· Νήιον ὄρος Ἰθάκης κάθυγρον, ὅπερ εἰς τὸν ὑποκείμενον λιμένα ἀποῤῥέον ἐκ τοῦ συμβαίνοντος τῷ λιμένι, Ῥεῖθρον προσαγορεύεται· καὶ σημειῶσαι, ὅτι κατὰ ταύτην ἱστορίαν, καὶ τὸ ὑπερκείμενον τοῦ λιμένος Ῥεῖθρον λέγεται, καὶ οὐ μόνος αὐτὸς λιμὴν, ἄλλοι δὲ οὕτω φασίν· Νήριτον ὄρος Ἰθάκης .... ᾧτινι παράκειται Νήιον ὄρος, οὗ τὰ τῶν νεῶν ἐξέδρεον πείσματα, ὡς εἶναι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον μέρος τοῦ Νηρίτου τὸ Νήιον. Id eſt: *Dicunt antiqui Rhithrum proprio nomine vocari portum in Ithaca ob torrentem, qui ex Nejo defluit in eum. Nejum autem mons eſt Ithacæ navium recipiendarum capax, ideo Ithacam Nejo ſuppoſitam dicet inferius. Nejo autem illo ſuppoſitum eſſe portum ajunt, ſic enim narrat hiſtoria. Nejum mons Ithacæ aquoſus, qui in portum ſubjectum influens ex accidente, portus Rhithrum dicitur. Et notandum eſt, quod ſecundum eam hiſtoriam, & partem ſuperiorem Rhithrum dictam fuiſſe, & non ſolum eum portum. Aliter alii dicunt: Neritum mons Ithacæ, cui adjacet Nejum mons, ubi navium retinacula alligantur, adeo ut ſecundum horum ſermonem Neriti montis ſit pars Nejum.* Hæc Euſtathius ex aliorum relationibus incertis, certum nihil nobis tradens, ſed ex loco Homeri Odyſſ. γ. ubi Telemachus ait: Ἡμεῖς ἐξ Ἰθάκης ὑπονηΐου εἰλήλουθμεν. Id eſt: *Nos ex Ithaca ſub Nejo ſita uenimus*, colligitur Ithacam urbem ſuppoſitam Nejo monti, qui naves recipiebat & ubi retinacula nauium religabantur, fuiſſe ad portum illum ſitam, vel ſaltem non longe ab illo. Sed Euſtathius in eo caſtigandus, quod Neritum cum Nejo confundit, dum ait ad Odyſſ. ι. verſu 22. Τὸ δὲ Νήριτον, περὶ οὗ καὶ προγέγραπται, Κράτης τε ἐν τῷ περὶ λιμένων Νήιον γράφει, καὶ Φιλόξενος δὲ ὁμοίως, ὃς καὶ τὴν Ἰθάκην ὑπονήιον ἐντεῦθεν εἰρῆσθαί φησι. Id eſt: *Et Neritum, de quo jam ſcripſimus, Crates in libro de portubus Nejum ſcribit, & Philoxenus*

 ſimili-

ſimiliter, qui & inde Ithacam Nejo ſuppoſitam dictam fuiſſe ait. At optime quidem Crates qui de portubus ſcripſerat, de Nejo fecerat mentionem, & Philoxenus bene, qui ab eo Nejo monte Ithacam ſub Nejo dictam fuiſſe putabat, ſed de Nerito non fecerunt mentionem, qui nec portus erat, nec Ithacæ urbi imminebat, ideo eſt Euſtathii memoriæ defectus, qui non meminerat, quando id ſcribebat, Nejum & Neritum fuiſſe duos diverſos montes, quorum Neritum, ut ſylvis veſtitum ab Homero celebratur, non ob portum. Nejum vero ex antiquorum teſtimoniis dicit portum habuiſſe, Crateris & Philoxeni verba debebat addere, qui, ſi, ut ait, eos montes confuderint, fuerunt mali geographi, & non boni Homeriſtæ. Vicinitas certe ſoni inter Νήριτον & Νήϊον ipſum Strabonem etiam in dubitationem adduxit, utrum Homerus duo loca diverſa vel unum voluerit, ſic enim ille: Ἄδηλον, εἴτε τὸ αὐτὸ τῷ Νηρίτῳ λέγει τὸ Νήϊον, εἴτε τὸ ἕτερον ἢ ὄρος ἢ χωρίον. Id eſt: *Dubium eſt utrum idem eſſe dicat Neritum & Nejum, utrum alium montem vel locum.* Non viderat puto Strabo Heracleonem illum, qui in quatuor partes diviſam fuiſſe inſulam ait, quarum altera Nejum vocabatur, cujus locum ex Stephano ſupra adduximus, Neriti etymum ſupra ex ipſo Euſtathio adduximus. At Νήϊον ἀπὸ τῶν νεῶν dictum fuiſſe ratio ſuadet, quando naves recipiebat, ut ſupra Euſtathius nos docuit & erat νεῶν δεκτικὸν, ut ipſius verbis utar. Utatur in eo quiſque ſuo judicio, ſed ego duos fuiſſe montes diverſi nominis omnino perſuadeor. In delineatione ejus inſulæ, quam dedit Buondelmontius, plures portus & mari ſinus in inſulam ſe inſinuantes deſcripſit, plura etiam promontoria, quorum unum, quod ſinum Criſſæum & orientem ſpectat, majus eſt, & in eo arbores depictæ ſunt, forte fuit Neritum. Sed hoc eſt divinare, illis enim nomina non addi-

addidit. Tertia pars Ithacæ apud Heracleonem fuit τὸ Κροκύλειον, ſed Homero, τὰ Κροκύλεια, quæ occidentalior credo debet eſſe Neio. Præter locum Homeri, ſolus eſt Stephanus, qui de ea loquatur, ſed male inſulam fuiſſe dicit ex Thucydide, qui de Crocylio Ithacæ ne verbum quidem fecit, ſed de Crocylio urbe vel caſtello Ætoliæ in mediterraneo ſito. Ex Plinio melius adduxiſſet, qui lib. 4. cap. 12. in magno inſularum Jonici maris numero Crocylea etiam habet, ſed ubi ſita fuerit inde expiſcari nemo poteſt. Ut excuſetur in parte Stephanus, dicendum eſt, eum per νῆσος *inſula* intellexiſſe peninſulam, ceu promontorium peninſulæ formam habens, quale potuit eſſe illud Ithacæ Crocylium, & aliquando apud autores peninſulæ vocantur νῆσοι, ut Πελοπόννησος, quod nihil aliud eſt quam Πέλοπος νῆσος, id eſt, *Pelopis inſula.* Fuit procul dubio vel oppidulum vel pagus in eo monte habitatus, vel ipſe mons paſſim habitatus, quod neceſſario inducit vox apud Homerum ἐνέμοντο *incolebant*, de eo tacent alii. Poſt Crocylium ſequitur quarta pars apud Heracleonem Αἰγιρεὺς, ſed quæ apud Homerum dicitur Αἴγιλιψ τρηχεῖα. Id eſt: *Ægilips aſpera*, (non enim conſentire poſſum Euſtathio, qui ſic ad Homeri locum in catalogo: Ὄνομα μέν τόπου ἡ Τραχεῖα, ἐπίθετον δὲ τὸ Αἰγίλιπα, τὴν τὰς αἶγας λιπαίνουσαν κατά τινας. Id eſt: *Nomen loci eſt Trachia, epithetum vero Ægilips, qua capras ſaginat ſecundum quoſdam.* Nam magis mihi convenire videtur τραχεῖα vocem manifeſte adjectivam pro epitheto ponere, & id cum Heracleone convenit, qui nomen proprium quartæ partis, non τραχείαν, ſed Αἰγιρῆα facit, quod nomen accedit ad Homeri Αἰγίλιπα, & ambo à capris nomen acceperunt, Αἰγίλιψ ait Suidas: Ἀπὸ τοῦ ὕψους καὶ τὰς αἶγας λείπεσθαι αὐτῆς ἐπιβαίνειν. Id eſt: *Propter excelſitatem capras non poſſe aſcendere.*

dere. Quod ab Athenæo forte habet, qui ἀπὸ τοῦ λέλειμμαι Αἴγιλιψ dici asserit, sic Αἰγιρεὺς dici videtur ἀπὸ τοῦ αἴρειν τὰς αἶγας, ab erigendis capris vel à gerendis capris, Αἴγιλιψ igitur fuit sine dubio nomen, τραχεῖα vero, id est, *aspera* epihetum. Is locus debuit esse ex ordine Heracleonis pars insulæ occidentalis, quam montibus asperam & excelsam depinxit Buondelmontius. In ea insula fuit olim oppidum nomine *Hierusalem* secundum Annæ Comnenæ narrationem Alexiad. lib. 6. pag. 162. editionis regiæ, ubi, postquam pugnas navales inter Robertum Guiscardum Normannum principem narravit, ait eum morbo lethali correptum in portu Cephalleniæ, qui ad Atheren promontorium est, Ithacam respicientem, decubuit, & cum siti vexatus frigidam posceret, quæ in insula Cephallenia non inveniebatur, quidam ex loci habitatoribus iis dixit: Ὁρᾶτε ταύτην τὴν νῆσον τὴν Ἰθάκην, ἐν αὐτῇ πρώην πόλις μεγάλη ἀνῳκοδόμητο Ἱερουσαλὴμ καλουμένη, καὶ ἂν τῷ χρόνῳ ἠρείπωται· ἐν αὐτῇ πηγὴ ἦν πότιμον ἀεὶ καὶ ψυχρὸν ὕδωρ ἀναδιδοῦσα. Id est: *Videte hanc insulam Ithacam, in ea olim constructa fuit magna civitas Hierusalem vocata, at jam in ruinas delapsa est: in ea fons erat, quæ aquam potabilem & frigidam semper producebat.* Cætera deinde exequitur, & mortem Guiscardi narrat, quæ ei olim prædicta fuerat prope Jerusalem adventura, ex ea certe narratione id oppidulum (nam magnam fuisse civitatem insulæ sterilitas & unicus fons sufficiens credere vetat) videtur fuisse in parte meridionali insulæ versus Cephalleniam & Atheren promontorium, in loco ubi portus & exigua planities & quædam ruinæ in Buondelmontii tabula depinguntur. Ithacæ nomen ab Hebræa lingua deducit doctissimus Bochartus, at hac scilicet durum & intractabile significat, eum vide lib. 1. cap. 23.

CAPUT XXIV.

De CEPHALLENIA.

Ad *Cephalleniam* nos ducit ordo, quam Homerus alio nomine indigitavit Σάμην *Samen*, eam insulam sæpe vocat, quæ postea Cephalenia dicta est. Samen etiam sæpe vocat urbem in ea insula: Apollodorus certe apud Strabonem lib. 10. urbem in Cephallenia *Samen* & *Samum* dictam fuisse perhibet, sed insulam semper *Samos* dici debere non *Same*, quod & ex Homero, si bene observetur, firmari potest. Nam quando de insula manifeste loquitur:

Οἵ τε Ζάκυνθον ἔχον, ἠδ' οἳ Σάμον ἀμφενέμοντο. Id est:
Qui Zacynthum habebant, & qui Samum circum circa colebant.

Et Odyss. δ. vers. 671.

Ἐν πορθμῷ τ' Ἰθάκης Σάμοιό τε παιπαλοέσσης. Id est:
In freto Ithacæ & Sami salebrosæ.

Quod & repetit Odyss. ο versu 29. & Odyss. δ versu 845.

Μεσσηγὺς Ἰθάκης τε Σάμοιό τε παιπαλοέσσης. Id est:
Media inter Ithacam & Samum salebrosam.

Ideo Apollodorus contendebat, legendum esse apud Homerum Odyss. α. vers. 246.

Δουλιχίῳ τε Σάμῳ τε καὶ ὑλήεντι Ζακύνθῳ.

Non vero ut legitur Σάμῃ τε. Unde Strabo colligit, Apollodorum ostendere se putare, urbem Samum & Samem promiscue appellari, insulam vero Samum tantum. Usus promiscuus earum vocum Plinium in errorem impulit, qui lib. 4. cap. 12, dum recenset insulas Jonii maris, sic scribit: *Ante eas in alto Cephallenia, Zacynthus,*

utræque liberæ. Ithaca, Dulichium, Same, Crocylea, Paxos. Cephallenia quondam Melæna dicta XI. *Mill. pass. abest, circuitu patet* XLIV. *Same, diruta à Romanis, adhuc tamen tria oppida habet.* Male profecto intellexit autorem, à quo hæc acceperat, Plinius. Nam verum est, dirutam fuisse à M. Fulvio, quod nos docet T. Livius lib. 38. sed ea Same fuit urbs, non insula, & una è quatuor urbibus, quas habebat Cephallenia, & Same diruta tria oppida in ea insula restarunt. Sed videtur Plinius putavisse Samen insulam aliam fuisse à Cephallenia. De nomine Melæna, quod ait Plinius, non videtur verum, nisi addatur *Epirus*. Nam apud Homerum Odyss. Ξ. versu 97. οὔτ' Ἠπείροιο μελαίνης, οὐδ' αὐτῆς Ἰθάκης. Id est: *Neque Epiri nigræ, neque ipsius Ithacæ.* De Cephallenia intelligit Scholiastes optime, nam id ex sequentibus astruitur, & ex Odyss. Υ versu 187 & sequentibus, ubi ad vocem πορθμῆες Eustathius sic commentatur: Πορθμεῖς πάντως λεγόμενοι, ὡς διὰ πορθμοῦ, ὅ ἐστι στενοῦ πόρου θαλάσσης τοὺς περιαιρημένους ἄγοντες. Id est: Πορθμεῖς *omnino dicuntur ii, qui per* πορθμὸν, id est, *angustum maris meatum, ceu fretum vectores sublatos transmittunt.* Unde colligitur per Epirum nigram Poëtam intellexisse Cephalleniam, quæ angusto freto ab Ithaca dirimitur. Utitur rursus ea voce Homerus Odyss. Φ vers. 109. οὔτ' αὐτῆς Ἰθάκης οὔτ' Ἠπείροιο μελαίνης. Id est: *Neque ipsius Ithacæ, neque Epiri nigræ.* Et Eustathius ad Homeri versum 176. Odyss. Ω. Ἀκτὴν Ἠπείροιο Κεφαλλήνεσσιν ἀνάσσων, sic commentatur: Ὅτι δὲ Ἤπειρος ἐλέγετο ἡ περαία τῆς Ἰθάκης, τῆς ὑπὸ τῷ Ὀδυσσεῖ Κεφαλληνίας ὡμολόγηται. Id est: *Quod Epirus dicebatur terra opposita Ithacæ, Cephaleniæ quæ Ulyssi subjecta erat in confesso est.* Ex hoc autem loco & aliis patet, nomen Cephalleniæ notum fuisse Homero, & gentile etiam, ut hic & Odyss. Υ. versu 110. Κεφαλλήνων ἐν δήμῳ ubi Eu-

ſtathius contendit ſcribendum eſſe per duplex λ Κεφαλλώων, & jure firmatur enim ex aliis Homeri locis. Quidam & inter cæteros Hellanicus *Dulichium* vocavit eam inſulam, & confundebat eas duas inſulas, quod ait Strabo lib. 10. & falſum eſſe contendit, Pauſanias tamen ſequitur Hellanicum, dum ait Heliac. 2. Παλεῖς ἡ τετάρτη Κεφαλλώων μοῖρα· οὗτοι δὲ οἱ Παλεῖς ἐκαλοῦντο Δουλίχιοι εἰς τὰ ἀρχαιότερα. Id eſt: *Palenſes, Cephaleniæ quarta pars: hi Palenſes Dulichii vocabantur temporibus antiquioribus.* Aliud nomen ejus inſulæ nobis obtrudit Heſychius: Σκιάρα ἡ Κεφαλληνία, (ait) mallem dixiſſet Σκιερά, & forte ita ſcripſerat, ſed puto fuiſſe epithetum, non nomen proprium, quod ſignificat *umbroſam*, & ideo dictam fuiſſe μελαίνην ἤπειρον, *nigram continentem*: nam loca umbroſa & ſylvis conſita è longo nigra videntur: Ithacenſibus igitur Cephallenia nemoroſa, nigra videbatur. *A Cephalo Deïonei* filio denominatam fuiſſe volunt, qui ſocius expeditionis, quam fecit Amphitruo in Taphios & Teleboas, eam inſulam pretium auxilii ab Amphitruone acceperat, ut ait idem Strabo eodem loco. Id autem non abeſt à veriſſimili, nam Ulyſſes, qui Cephalleniis imperabat, erat Laërtis, Laërtes Arceſii, Arceſius Cephali & Procridis, ut ex Homero, Apollodoro, Hygino, Ovidio, & Euſtathio diſcimus. Cephalus igitur ejus inſulæ conditor & Ἀρχηγέτης debet exiſtimari, quod firmant Dionyſ. Periegetes, Heraclides Polit. pag. 448. Tzetzes ad Lycophronem, Euſtathius ad Odyſſ. α. ſed expreſſe Pauſanias in Atticis ait, Cephalum Deionei eam inſulam primum incoluiſſe, quod acceperat, ut puto, ab antiquo Odyſſeæ explanatore Epaphrodito, qui citatur ab Etymologici autore in Κεφαλληνία ſic: ἀπὸ Κεφάλου τινός· ὃς ἀκουσίως ἀνελὼν Πρόκριν τὴν Ἐρεχθέως μητέρα, ἔξεισι τῆς Ἀττικῆς, καὶ σὺν Ἀμφιτρύωνι στρατεύεται κατὰ Τηλεβόων· ἐπειδὴ

δὲ ἐκ Λυσίππης ἔσχε Σαμαῖον, καὶ Κράνεων, καὶ Παλαίων, ἀφ' ὧν ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ Πρόνοοι, Σαμαῖοι, Κράνειοι, Παλεῖς..... Ἐπαφρόδιτος ἐν ὑπομνήμασι τῆς Ὀδυσσείας. Id eſt: *Cephalenia à quodam Cephalo, qui, cum invitus occidiſſet Procnem Erechthei matrem, exceſſit Attica, & cum Amphitruone expeditionem fecit contra Teleboas: poſtea ex Lyſippe genuit Samæum, Craneum, & Palæum, a quibus in Cephallenia Pronoï, Samæi, Cranei & Palenſes..... Epaphroditus commentariis in Odyſſeam.* Hic locus mendoſus eſt, ſed quem quilibet ſanare poteſt, pro Πρόκνην legendo Πρόκριν, & delendo τὴν μητέρα. In ejus inſulæ nomine graviter lapſus eſt Franciſcus Guicciardinus in ſexto hiſtoriæ, quam de bellis in Italia geſtis ſcripſit Italica dialecto, ſic enim ait: *Fu lecito à Baiſet par le conditioni de'l accordo, ritenerſi tutto quello che haveva occupato. Et i Vinitiani ritenendoſi l' iſola di Cephalonia anticamente detta Leucade, furono coſtrelli à cedergli l' iſola di Nerito hoggi nominata ſanta Maura.* Duplex eſt error in iis verbis, *nam Cephalonia* nunquam fuit vocata Leucas, nec Neritos vocatur nunc Santa Maura, fuit Neritos Ithacæ mons, & Santa Maura olim vocabatur Leucas, ſed eſt Guicciardini μνημονικὸν σφάλμα, autoris merito celebrati. De ejus inſulæ ſitu ſic Thucydides lib. 2. Κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατ' Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα, τετράπολις οὖσα, Παλλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Πρόνναιοι. Id eſt: *Sita eſt Cephallenia è regione Acarnaniæ & Leucadis, quatuor urbes habens Palleis, Cranii, Samæi, Pronæi.* Polybius lib. 5. Ἡ Κεφαλληνία κεῖται μὲν κατὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ὡς εἰς τὸ Σικελικὸν ἀνατείνουσα πέλαγος, ἐπίκειται δὲ τοῖς μὲν Πελοποννήσου, τοῖς πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς ἑσπέραν μέρεσι κεκλιμένοις, καὶ μάλιστα τῇ τῶν Ἠλείων χώρᾳ, τῆς δὲ Ἠπείρου καὶ τῆς Αἰτωλίας τοῖς πρὸς μεσημβρίαν καὶ πρὸς τὰς δύσεις μέρεσι ἐστραμμένοις. Id eſt: *Sita eſt Cephallenia ad Corinthiacum ſinum verſus mare Siculum tendens,*

tendens, adjacet autem ad partes Peloponnesi ad septentrionem & occasum versas, & præcipue ad Eleorum regionem: Ad Epirum vero & Ætoliam spectant loca, quæ ad meridiem & occasum vertuntur. Strabo lib. 8. ubi de Elide tractat ait: καθ' ἣν ἀντίπορθμός ἐστι ἡ τε Ἀκαρνανία, καὶ αἱ προκειμέναι νῆσοι Ζάκυνθος, καὶ Κεφαλληνία, καὶ Ἰθάκη. Id est: *Cui opposita est per mare Acarnania, & quæ ante eam sitæ sunt insulæ Zacynthus, & Cephallenia, & Ithaca.* Et lib. eodem inferius: Ὅθεν εἰς Κεφαλληνίαν πλέοντι ἐκ Κυλλήνης στάδιοι ὀγδοήκοντα. Id est: *Unde in Cephalleniam naviganti Cyllene stadia octuaginta.* Et rursus lib. 10. Κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατ' Ἀκαρνανίαν, διέχουσα τῆς Λευκάτα περὶ πεντήκοντα σταδίους, (οἱ δὲ τεσσαράκοντα φασὶ) τῆς δὲ Χελωνάτα περὶ ὀγδοήκοντα. Id est: *Sita est Cephalenia è regione Acarnaniæ, distans à Leucata quinquaginta circiter stadia (alii quadraginta dicunt,) à Chelonata autem octuaginta fere.* Sed crucem figit idem Strabo omnibus geographis, cum eodem lib. 10. sic scribit: Λοιπὴ δ' ἐστὶ τῶν ὑπὸ Ὀδυσσεῖ τεταγμένων νήσων ἡ Ζάκυνθος, μικρῷ πρὸς ἑσπέραν μᾶλλον τῆς Κεφαλληνίας κεκλιμένη καὶ τῆς Πελοποννήσου. Quæ sic vertenda videntur: *restat de insulis Ulyssi subditis Zacynthus, paulo magis quam Cephallenia & Peloponnesus ad occasum inclinans.* Quæ verba falsum exhibent sensum, nam ex omnium geographorum consensu Zacynthus est orientalior Cephalenia, itaque Strabo proculdubio non sic scripserat, sed in ejus verbis illud καὶ est à mala manu, nam si tollatur, sensus erit commodus, & sententia vera, quæ sic sonabunt. *Paulo magis quam Cephallenia ad occiduas partes Peloponnesi inclinans.* Sic ad eam sententiam Scymnus Chius versu 465. Εἶτ' ἡ Κεφαλλήνων, Ἰθάκη τε πλησίον· Ἥ τε Πελοποννήσῳ σύνεγγυς κειμένη Ζάκυνθος. Id est: *Postea Cephalenia, & Ithaca: juxta eam & Zacynthus vicina Peloponneso jacet.*

 Bene

Bene Plinius lib.4. cap.12. *Zacynthus aliquando appellata, Hyria Cephalleniæ à meridiana parte* XXII. *mill. abest.* Quæ satis cum hodiernis tabulis & Ptolemæo concinunt. De Cephalleniæ magnitudine idem Strabo hæc addit post περὶ ὀγδοήκοντα in loco supra citato. Αὕτη δ' ἐστὶν ὡς τριακοσίων τὴν περίμετρον· μικρῷ δ' ἀνήκουσα, πρὸς εὖρον ὀρεινή· μέγιστον δ' ὄρος ἐν αὐτῇ Αἶνος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Διὸς Αἰνησίου ἱερόν· καθ' ὃ δὲ στενοτάτη ἐστὶν ἡ νῆσος, ταπεινὸν ἰσθμὸν ποιεῖ, ὥσθ' ὑποκλύζεσθαι πολλάκις ἐκ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. Id est: *Ea autem habet ambitum trecentorum circiter stadiorum paulum versus ortum, ubi porrigitur montosa: maximus autem mons in ea Ænus, in quo Jovis Ænesii templum, ubi vero angustissima est insula isthmum facit depressum, adeo ut aliquando à mari ad mare subilluatur.* De situ ex locis citatis satis dictum est, de ejus magnitudine ex hoc loco Strabonis & figura aliquid discimus. Multa de ejus nomine, magnitudine & figura muginavit Buondelmontius ille jam pluries citatus, sed quæ videntur multum abscedere à Strabone & aliis, ejus verba quoniam non est editus apponam. *Fines de Ithaca, de Cephalonia incipiamus, quæ olim Cephalonum dicta est, in montibus tota. Cephali Græce, caput Latine, quia apparet nautis ab austris venientibus rotunda, velut hominis caput; vel quia tempore Trojanorum usque caput dominii insularum istarum hæc fuit, & titulus ducati hujus ab ea inchoatur: legi enim in antiquis Chronicis Ulyssem ducem fuisse regionis hujus, & à Cephalonia titulum inceptabat, quæ rotunda in montibus aspera centum circa mi...... cujus in medio elatus mons erigitur hodie Leo, sine flumine & scaturiginibus aquarum dicitur, in quo multitudo fagorum & pinorum per circuitum insurgunt, & quod plus est, sylvestria non pauca errantia, sine potu & nusquam aquam invenientia, ore aperto auram in montibus recipiunt, in*

potum

potum æstate animalia, serpentes etiam & aspides ibi inveniuntur, qui calorem sentientes humanum, sine læsione cum eo dormiunt, ad orientem vero in littore Francisci Ecclesiam adoramus ab eo ædificatam, quæ in orto omnia dulcia producebat. Fuit etiam insula hæc, quam ultimam tempore belli Macedonici Romani ceperunt in deditionem. Ibidem vero Viscardus portus à Viscardo domino Appuliæ dictus apparet, in qua olim........ubi Chilon Lacedæmonius aliquibus annis stetit, ut ait Epiphanius Cyprius. &c. Et pluribus postea lineis addit: *Belisarius denique nepos Justiniani Augusti classe sua huc venit & eam à procellis reparavit.* Hæc licet barbare scripta, & multam ignorantiam redolentia, sunt nihilominus considerandа, non in iis ubi male argutatur, sed in iis, quæ oculis suis ipse vidit, & αὐτόπτης fuit, & ex visu tabulam ipse delineavit, quæ quidem, licet forte non tam ad amussim exarata sit, non est postponenda iis, qui ex aliorum relationibus suas tabulas nobis exhibuerunt. Certe in insulæ interioribus locis & montibus descriptio Buondelmontii præferenda est, de quibus alii nullam notitiam habuerunt, saltem nihil nobis tradiderunt. In ambitus mensura multum discrepat Strabo à Buondelmontio, sed plus multo à Magino. Strabo namque libro 10. ter centum tantum stadia ambitus ei dat insulæ, ejus locus adscribendus, ubi de illa insula sigillatim tractat: Αὕτη δ' ἐστὶν ὡς τριακοσίων τὴν περίμετρον· μικρὰ δ' ἀνήκουσα, πρὸς ἕω ὀρεινή· μέγιστον δ' ὄρος ἐν αὐτῇ Αἶνος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Διὸς Αἰνησίου ἱερόν· καθ' ὃ δὲ στενοτάτη ἐστὶν ἡ νῆσος, ταπεινὸν ἰσθμὸν ποιεῖ, ὥσθ' ὑποκλύζεσθαι πολλάκις ἐκ θαλάσσης εἰς θάλασσαν. πλησίον δ' εἰσὶ τῶν στενῶν ἐν τῷ κόλπῳ Κράνιοί τε καὶ Παλεῖς. Id est: *Ambitus ejus est stadiorum prope ter centum, paulum versus ortum porrigitur, montosa: mons in ea maximus Ænus, in quo templum est Jovis Ænesii, quo loco autem*

est

est angustissima insula, Isthmum humilem facit, adeo ut à mari admare subluatur. Sic Strabo, at Magini operæ pretium est audire verba cap. de insulis in Jonio mari. *Cephalenia* (ait) *nunc etiam sic dicitur, olim Melæna, Same, & Samo dicta, octoginta milliaria longa, quadraginta lata, ambitus* 160. *mill. portum habet ab austro Argostoli vocatum capacissimum distantem mill.*6. *ab arce Cephalenia.* Ecce quanta inter Strabonem & Maginum differentia: Strabo ambitum facit stadiorum 300. quæ ad summum 36. milliaria faciunt, Maginus vero centum sexaginta milliaria habere asserit in ambitu, Strabo geographus celebris, Maginus suo tempore geographiam professus est. At Strabo Asiaticus, qui nunquam partes Græciæ occidentales viderat, ut ex ipsius scriptis patet, Maginus Patavinus domo in Venetorum ditione, qui Cephalleniam possidebant, unde credendum est, Magino facilius fuisse, exactam ejus insulæ notitiam habere. Buondelmontius insulæ spectator, & qui eam lustravit, nec Straboni nec Magino astipulatur, & mediam sententiam tenet, milliaria enim centum ponit in insulæ ambitum, numerum rotundum quidem, & ideo forte non exactum. At Plinius lib.4. cap. 12. quadraginta milliaria in circuitu habere scribit, in tanta varietate quis veritatem eruet? Eam litem decidendam relinquamus Venetis, qui eam insulam incolunt. Cæterum quod ait Strabo loco citato, quod in loco, ubi angustissima est, isthmum humilem facit, adeo ut sæpe eveniat, ut à mari ad mare subluatur, id certe Buondelmontius non scripsit, sed in sua tabula notavit duas inter montes planities, quarum altera à meridie & portu Argostoli vocato à Magino, sed qui unus sancti Isidori dicitur à promontorio cognomine, altera vero, quæ à littore septentrionali versus meridiem procedit, & invicem sibi occurrunt, solo

veluti

veluti isthmo intercedente, quem facit montis tractus, qui à Buondelmontio *Leo* vocatur, sed in sua tabula non pingitur tam humilis, quemadmodum Strabo eum notavit, qui ταπεινὸν, id est, humilem vocat. Eæ duæ planities, cum mare procellosum tumefiebat, inundari potuerunt tempore Strabonis vento impellente; sed nec tempore Buondelmontii ea loca faciem mutaverant, & aggestu sabuli sibi ipsi mare iter obstruxit, vel si adhuc id fiebat, tempore Buondelmontii mare tranquillum erat, quando eam insulam lustrabat. Hæ sunt meæ conjecturæ, quas ventura dies & Veneti nautæ firmabunt vel infirmabunt. Eam insulam sui juris fecerant Athenienses anno 1. Peloponnesiaci belli, auctore Thucydide lib. 2: Ἐπὶ δὲ Κεφαλληνίαν τὴν νῆσον προσπλεύσαντες προσηγάγοντο ἄνευ μάχης. Id est: *Ad insulam Cephalleniam classe provecti* (Athenienses) *sine certamine sibi adjunxerunt.* Non tamen incolis libertatem ademerunt, nam idem Thucydides lib. 7. sic ait: Τῶν δὲ περὶ Πελοπόννησον νησιωτῶν Κεφαλλῆνες καὶ Ζακύνθιοι, αὐτόνομοι μὲν, κατὰ δὲ νησιωτικὸν μᾶλλον καθειργόμενοι, ὅτι θαλάσσης ἐκράτουν, Ἀθηναῖοι ξυνείποντο. Id est: *Insularum etiam quæ sunt circa Peloponnesum Cephallenii & Zacynthii, liberi quidem, sed eo quod insulani erant, Atheniensibus obsequebantur, eo quod dominium maris habebant.* Et sic, ut credere est, manserunt, potentioribus comiter obsequentes, modo cum Atheniensibus, modo cum Lacedæmoniis, modo cum Achæis, vel cum Ætolis societate juncti. Sed anno demum urbis conditæ 565. à M. Fulvio consule Romano jugum subire coacti sunt, quod narrat T. Livius lib. 38. satis exacte; Florus vero rem breviter attigit lib. 2. cap. 9. Inferioribus seculis, Manuëlis Comneni tempore, comitatus titulo fruebatur, sic enim Nicephorus Gregoras lib. 8. Πεφόνευται πρὸς τοῦ ἀνεψιοῦ Κόντου Κεφαλληνίας ὁ τῶν Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνά-

νων δεσπότης. Id est: *Occisus est à consobrino comite Cephalleniæ despotes (ceu dominus) Ætolorum & Acarnanum.*

Ea insula quatuor urbes habitatas olim habebat, & ideo Thucydides eam τετράπολιν vocat lib. 2: Κεῖται δὲ ἡ Κεφαλληνία κατ' Ἀκαρνανίαν καὶ Λευκάδα τετράπολις οὖσα, Παλῆς, Κράνιοι, Σαμαῖοι, Προνναῖοι. Id est: *Sita autem est Cephallenia versus Acarnaniam & Leucadem quatuor habens civitates, Pallenses, Cranios, Samæos, Pronæos.* De iis ordine dicendum.

Quæ à Thucydide Παλὴ vel Παλῆς [in dialecto communi Παλᾶς] dicitur, ejus gentiles ceu cives ab Herodoto lib. 9. in sua Jonica dialecto Παλέες οἱ ἐκ Κεφαλληνίας dicuntur. A Polybio civitas Πάλαια lib. 5. ubi de expeditione Philippi in Ætolos sic ait: Ἀναχθεὶς ἐκ τῶν Πατρῶν κατὰ τὴν σύνταξιν ἔπλει, καὶ προσέσχε τῆς Κεφαλληνίας κατὰ Πρόννους· ὁρῶν δὲ τό τε πολισμάτιον τοὺς Πρόννους δυσπολιόρκητον ὄν, καὶ τὴν χώραν στενήν, παρέπλει τῷ στόλῳ, καὶ καθωρμίσθη πρὸς τὴν τῶν Παλαιέων πόλιν· συνιδὼν δὲ ταύτην τὴν χώραν γέμουσαν σίτου, καὶ δυναμένην τρέφειν στρατόπεδον, τὴν μὲν δύναμιν ἐκβιβάσας προσεστρατοπέδευσε τῇ πόλει. Id est: *Solvens à Patris, ut convenerat, navigans appulit ad Pronos Cephalleniæ, videns autem Pronos urbeculam ad obsidendum difficilem, & regionem angustam, ulterius classe provectus est, & ad Palæensium urbem appulit, & cum videret eam regionem segetibus abundantem, & ad exercitum alendum sufficientem, urbi exercitum admovit.* Et paulo post de eodem negotio ait: Συνθεωρῶν δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα μέρη τῆς πόλεως, τὰ μὲν θαλάττῃ, τὰ δὲ κρημνοῖς περιεχόμενα, βραχὺν δέ τινα τόπον ἐπίπεδον αὐτῆς ὑπάρχοντα, τὸν πρὸς τὴν Ζάκυνθον ἐστραμμένον, τῇδε διενοεῖτο προσάγειν ἔργα. Id est: *Considerans autem cæteras urbis partes vel mari, vel abruptis rupibus cinctas, brevem vero quendam locum planum*

planum inesse Zacynthum versus, ad eam partem machinas adhibere statuit. Ex his Polybii locis colligitur, Palæam urbem longius à Patris distasse, quam Proni, quando Patris solvens Philippus Pronos prius accessit, & progressus ulterius Palæam venit: constat etiam ad mare sitam fuisse, & Zacynthum versus spectasse, & ideo in meridionali insulæ parte eam fuisse. Eam urbem Thucydides πάλλω vocat libro 1. cum simplici λ. ut & ejus Scholiastes, sed idem Thucydides lib. 2. cum duplici λ. Παλλῆς habet, dum recenset urbes Cephaleniæ loco supra citato. Strabo vero lib. 10. Παλεῖς scripsit, T. Livius lib. 38. Pallenses vocat. De situ etiam aliquid docet idem Strabo lib. eodem, dum ait: πλησίον δ᾽ εἰσὶ τῶν στενῶν ἐν τῷ κόλπῳ Κράνιοί τε καὶ Παλεῖς. Id est: *Prope angustias in ipso sinu sunt Cranii & Palenses.* Eas angustias intelligit, de quibus loquebatur, ubi angustissimam esse insulam ajebat, & sinum, quem ibi faciebat mare in parte meridionali insulæ versus Zacynthum. An de ejus urbis mulieribus intellexerit Phlegon Trallianus, dubium est, ubi ait: Μεγασθένης δέ φησιν, τὰς ἐν Παλαίᾳ κατοικούσας γυναῖκας ἑξαετεῖς γινομένας τίκτειν. Id est: *Megasthenes ait, mulieres qui Palæam incolunt sexennes factas parere.* Megasthenes de Indicis scripserat, & puto magis intelligendum de quadam Indica urbe, nam de Palæa urbe Cephalleniæ id notavisset Aristoteles, vel alius quis recentiorum. Ortelius ex Sophiano ait, eam hodie vocari Palieni. Nullam ex iis quatuor posuit in Cephalleniæ tabula Buondelmontius, sed in extremitate sinus, quem facit mare in parte meridionali insulæ, ruinas quasdam describit, ubi olim habitavisse Pallenses vel Cranios suspicio est, sed magis Pallenses, nam & alias ruinas satis vicinas depingit, quæ Craniorum forte fuerunt.

De Craniis pauca habemus dicenda, eos T. Livius

l. 38. Cranonios vocat, & cum Nesiotis, Pallensibus, & Samæis præcipuis Cephalleniæ incolis obsides M. Fulvio consuli Rom. dedisse narrat, jugoque Romanorum supposuisse colla. Thucydides vero post locum supra citatum hist. l. 2. ubi Cephalleniam τετράπολιν dixit, describit, quomodo Cranii in Lacedæmonios, qui Euarchum reducere tentarant ad Astacum, impetum fecerint, postquam eos delusissent ficta deditionis specie. Libro autem quinto refert, ut Athenienses quosdam Messenios è Pylo, & transfugas Lacones κατῴκισαν ἐν Κρανίοις τῆς Κεφαλληνίας *inter Cranios Cephalleniæ habitare fecerunt, vel in urbe Cranii dicta*, sic enim vocatur à Strabone. Vide etiam Hesychium in Κράνιοι. Ibid. Κρανία, τόξον εἶδος δένδρου περικεφαλαία. An non à Craniis dicta illa ligna Κρανία? Cumque Cranii illi Cephalleniæ essent incolæ, quid impedit, quominus pro περικεφαλαία legamus περὶ Κεφαλληνία, quia circum illam insulam crescebant illa ligna, de quibus explicarem versum 22. Idyl. 1 Theoc. vid. Schol. Samen fuisse civitatem magnam & habitatoribus refertam, patet ex obsidione quadrimestri, quam passa est antequam caperetur, & eorum civium strenuitatem in ea obsidione notavit T. Livius lib. 38. quem locum videsis lector. Ejus nomen etiam varie exprimitur. Scholiastes Thucydidis Σαμαίαν *Samæam* vocat ad lib. 1. cap. 20. Homerus vero Σάμον Odyss. 4. vers. 670. Σάμοιό τε παιπαλοέσσης. Id est: *Sami sabulosæ*. Sed magis de tota insula videtur intelligendum & de ejus soli natura: nam Odyss. τ. vers. 288. habet: Σάμῃ δ' ἐνὶ οἰκία ναίων. Id est: *In Same domum habitans*, & ad Iliad. β. vers. 633. Eustathius ad vocem Σάμον ait: λέγεται ἡ Σάμη, ἧς ὁ πολίτης Σαμαῖος. Unde colligi potest Scholiastem Thucydidis male eam vocasse Σάμαιαν, nam gentile nomen fuisset non Σάμαιος, sed Σαμαιεὺς, ut fit ex Νικαία.

Νικαιεῦς, ex Ἀμφικαία Ἀμφικαιεῦς, ex Λιλαία Λιλαιεῦς, ex Ἱστιαία Ἱστιαιεῦς, ex Μελιταία Μελιταιεῦς, & alia ὅση κόνις. Strabo lib. 10. hæc habet: Τετραπόλεως γὰρ οὔσης τῆς νήσου, μία τῶν τεσσάρων ἐστὶν ἡ καὶ Σάμος καὶ Σάμη καλουμένη, καθ' ἑκάτερον τοὔνομα ὁμονυμοῦσα τῇ νήσῳ. Id est: *Nam cum sint in insula urbes quatuor, earum una est quæ Samos & Same vocatur, in utroque nomine cum insulæ nomine concurrens.* Rursus idem Strabo: Τὴν τε Κεφαλληνίαν τετράπολιν οὖσαν οὔτ' αὐτὴν εἴρηκε τῷ νῦν ὀνόματι, οὔτε τῶν πόλεων οὐδεμίαν, πλὴν μιᾶς εἴτε Σάμης εἴτε Σάμου, ἡ νῦν μὲν οὐκ ἔτ' ἐστὶν· ἴχνη δ' αὐτῆς δείκνυται κατὰ μέσον τὸν πρὸς Ἰθάκης πορθμόν. Id est: *Cephallenia vero cum habuerit quatuor urbes, ne eam quidem nominavit eo nomine, quo nunc appellatur, neque urbium ullam, excepta Samo sive Same, quæ nunc non extat, sed ejus vestigia monstrantur in medio versus Ithacam trajectu.* Sed de nomine disputare parum utile foret, & diversas autoritates adducere super quæstione tam futili tædiosum, sufficiant quæ jam dicta sunt, & sciat lector, & Σάμος & Σάμη tam de insula quam de urbe apud autores inveniri. De ejus situ ex Livii loco citato colligitur, fuisse urbem munitam, & habuisse duas arces, quarum minor Κύατις, *Cyatis* ceu (ut in manuscripto codice) Cyniatis vocabatur, per quam eruperunt in urbis interiora Romani; altera major, in qua urbe capta se receperunt cives, & deditionem fecerunt: eam non fuisse longe à mari dicit idem Livius eodem loco libri 38. & notanda sunt ejus hæc verba: *Nam urbs in mare devexa in occidentem vergit*, quæ ad situm demonstrandum faciunt.

LIBER QUINTUS.

DE LOCRIDE.

CAPUT I.

De Locrorum divisione.

Bifariam dividebantur, qui olim Locri dicebantur: & ii quidem, qui ex ordine post Ætolos orientem versus ad sinum Corinthiacum habitabant, Ὀζόλαι *Ozolæ* dicebantur. Alii vero, qui ad septentrionem & orientem Ozolarum siti erant, ad Euripum Euboïcum incolebant, rursus bifariam dividebantur, & eorum qui ad septentrionem magis & Melienses accedebant, *Epicnemidii*; meridionales vero *Opuntii* vocabantur. Trifariam Locros dividit Pindari Scholiastes ad Olymp. x ί. sic: Γένη γὰρ Λοκρῶν εἰσὶ τρία, Ἐπιζεφύριοι, Ὀζόλαι, Ἐπικνημίδιοι· τούτων οἱ μὲν Ἐπιζεφύριοι εἰσὶ Λοκροὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ. οἱ δὲ Ὀζόλαι πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ, οἱ δὲ Ἐπικνημίδιοι πρὸς τῇ Εὐβοίᾳ. Id est: *Gentes Locrorum tres sunt, Epizephyrii, Ozolæ, Epicnemidii, eorum Epizephyrii Locri sunt in Italia: Ozolæ vero prope Ætoliam, Epicnemidii prope Eubœam.* Epizephyrii nihil ad nos, non enim Italiam attingimus: ordo requirit, ut de Ozolis primum Ætolorum vicinis agamus.

De Locris antiquissima mentio facta est ab Homero, sed tantum de Opuntiis & Epicnemidiis. Nam videtur Ozolas ignorasse, de iis enim ne verbum quidem fecit. De Ozolis igitur meminere Scylax, Diczarch. Scymnus Chius, Antigonus in Paradoxis, Demosthenes, Dionysius Halicarn. Strabo, Plutarchus, Pausanias, Eustathius ad Dionysium, ex Latinis vero Livius, Plinius, &c. Scylax igitur in periplo: Μετὰ δὲ Αἰτωλοὺς Λοκροί εἰσιν ἔθνος, ἐν

οἷς εἰσὶν

οἷς εἰσὶν Ὀζόλαι καλούμενοι καὶ πόλεις αἵ δε· Εὐάνθις, Ἄμφισσα· εἰσὶ δὲ καὶ πόλεις τούτοις ἐν μεσογαίᾳ. παράπλους δὲ ἐστὶν τῆς χώρας Λοκρῶν τὸ ἥμισυ ἡμέρας. Id est: *Post Ætolos sunt Locri natio, in quibus sunt Ozolæ nominati & urbes hæ: Euanthis, Amphissa: sunt etiam eorum urbes in mediterraneo. Præternavigativo vero regionis Locrorum est mediæ diei.* Sic etiam Dicæarchus versu 41. in Helladis descriptione, ubi, postquam de Ætolia dixit, hæc addit: Εἶτα μετὰ ταύτην ἡ Λοκρὶς καλουμένη, ἐν ᾗ πόλις Ναύπακτος. Id est: *Post eam* (Ætoliam) *quæ Locris dicitur, in qua urbs Naupactus.* Ibi notandum, cum limites Locridis ampliores versus Ætoliam facere, Naupactus enim omnibus aliis Ætoliæ tribuitur, ut diximus supra. Nec aliter Scymnus Chius: Ἔπειτ' ἀπ' Αἰτωλῶν παροικοῦσι Λοκροὶ, οὓς Ὀζόλας καλοῦσιν. Id est: *Deinde post Ætolos in vicinia habitant Locri, quos Ozolas vocant.* Originem etiam notat, dum addit: Ἀποίκους γενομένους ἀπὸ τῶν πρὸς Εὔβοιαν Λοκρῶν ἐστραμμένων. Id est: *Coloni eorum Locrorum qui Eubœam spectant.* Sed puto legendum ἐστραμμένων, & sensus requirit. Demosthenes oratione de Corona in epistola Philippi: Ἐπειδὴ Λοκροὶ οἱ καλούμενοι Ὀζόλαι κατοικοῦντες ἐν Ἀμφίσσῃ. Id est: *Quandoquidem Locri qui Ozolæ vocantur & Amphissam incolunt.* Rationem nominis docet Antigonus in paradoxis hist. 129. cujus locus adducendus, quoniam eget emendatione, sic habet: Μύρσιλος ὁ Λέσβιος Λοκροὺς τοὺς Ὀζόλας τῆς ἐπιθυμίας ἐπωνυμίας τετυχηκέναι· ὅτι τῆς χώρας τῆς αὐτῶν ὄζει, καὶ μάλιστα τοῦ Ταφίου καλουμένου ὄρους· καὶ ῥεῖν αὐτόθεν εἰς θάλασσαν ὥσπερ πύον· τεθάφθαι δ' ἐν τῷ ὄρει τούτῳ Νέσσον τὸν Κένταυρον, ὃν Ἡρακλῆς ἀπέκτεινεν. Primum in hoc loco ulceroso pro τῆς ἐπιθυμίας lego ἀπὸ τῆς ἐπιθυμιάσεως, vel ἀναθυμιάσεως. Rursus, ὅτι τῆς χώρας τῆς αὐτῶν ὄζει non mihi videntur sana, nam deest nominativus, ad quod referatur ὄζει, ideo credo legendum ὅτι ἡ χώρα αὐτῶν ὄζει, καὶ μάλιστα καὶ τὸ Τάφιον καλου-

καλούμενον ὄρος. Sic igitur eum locum intelligo & verto: *Myrsilus Lesbius ait, Locros Ozolas ab odoris exhalatione cognomen habuisse, eo quod regio eorum olida est, & præcipue Taphius mons vocatus, eo quòd effluit inde in mare purulentum aliquid: sepultum autem fuisse in eo monte Nessum Centaurum, quem Hercules occidit.* Diodorus Siculus eos populos προσεσπερίους Λοκροὺς vocat, lib. 14. ad annum 4. Olympiadis 94. & iis Naupactum attribuit. Eam nominis causam & alias etiam adducit, Strabo lib. 9. sic: Αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ Ταφιασσὸς λόφος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Νέσσου μνῆμα καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων, ὧν ἀπὸ τῆς σηπεδόνος φασὶ τὸ ὑπὸ τῇ ῥίζῃ τοῦ λόφου προχεόμενον δυσῶδες, καὶ θρόμβους ἔχον ὕδωρ ῥεῖν, διὰ δὲ τοῦτο καὶ Ὀζόλας καλεῖσθαι τὸ ἔθνος. Id est: *Ibi etiam Taphiassus collis, in quo Nessi sepulchrum & aliorum Centaurorum, quorum a putrefactione ajunt ex radice collis fluere aquam fœtidam & grumosam, & ea de causa gentem vocari Ozolæ, quasi fœtidi.* Plutarchus in quæstionibus Græcis quæst. 15. Ὀζόλας δὲ Λοκροὺς, οἱ μὲν διὰ τὸν Νέσσον, οἱ δὲ διὰ Πύθωνα δράκοντα κληθῆναι λέγουσιν, ἐκβρασθέντας ἀπὸ τῆς θαλάσσης, καὶ σαπέντας ἐν τῇ τῶν Λοκρῶν χώρᾳ· τινὲς δὲ κώδια καὶ τραγέας τοὺς ἀνθρώπους φοροῦντας, καὶ τὰ πλεῖστα συνόντας αἰπολίοις γενέσθαι δυσώδεις, ἔνιοι δὲ τοὐναντίον, πολυάνθεμον τὴν χώραν οὖσαν ὑπ᾽ εὐωδίας τοὔνομα λαβεῖν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἀρχύτας ὁ Ἀμφισσεὺς, γέγραφε γὰρ οὕτως

Τὴν βοτρυοστέφανον μυρίπνουν Μακύναν ἐραννήν. Id est. *Ozolas vero Locros alii propter Nessum putant dictos, alii propter Pythonem, qui a mari ejecti in Locrorum regione computruerunt. Alii eo quod pellibus ovium & caprarum vestiebantur, & ut plurimum cum caprarum gregibus degebant, fœtidi erant: alii contra eo quod eòrum regio floribus abundabat, ab earum fragrantia nomen accepisse putant, in quorum numero & Archytas Amphissæus, sic enim scripsit:*

Uvis

Uvis coronatam & unguenta spirantem Macynam amabilem.

Nec mirum si Archytas Amphissæus domo à sua gente amovere voluit mali odoris vitium, Didymus ad Homerum Iliad. β, vers. 527. de hac ultima tacuit, & alias habet: Εἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Λοκροὶ ἐπικαλούμενοι Ὀζόλαι, περὶ τὴν Αἰτωλίαν ἐπὶ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς οἰκοῦντες, κατὰ τὸ Κρισσαῖον πεδίον, κεκλημένοι οὕτως ἀπὸ τοῦ αὐτόθι ῥέοντος ὄζοντος ποταμοῦ, ὃν ἐποίησαν οἱ ἰχῶρες δυσώδεις τοῦ Κενταύρου, τοῦ ὑπὸ Ἡρακλέους τρωθέντος ...... ἢ ὅτι εἰσὶν αἰγόνομοι, καὶ τὰς δορὰς τῶν βοσκημάτων δυσώδεις οὔσας καὶ ἀβυρσεύτους ἀμφιεννύνται. Id est: *Sunt & alii Locri Ozolæ cognominati, circa Ætoliam ad alterum latus habitantes prope Crissæum campum, sic vocati à fluvio ibi fluente olido, quem fœtidum fecerunt ichores purulenti Centauri, ab Hercule vulnerati ...... vel eo quod sunt caprarii, & pelles caprarum putidas, & non subactas, inducebant.* Aliam ejus nominis causam refert Pausanias, sed cum risu excipiendam, sic enim ille in Phocicis non procul à fine: Ἡ δὲ γῆ ἡ Λοκρῶν τῶν καλουμένων Ὀζόλων προσεχὴς τῇ Φωκίδι ἐστὶ κατὰ τὴν Κίρραν, ἐς δὲ τὴν ἐπίκλησιν τῶν Λοκρῶν τούτων διάφορα ἤκουσα, ὁμοίως δὲ ἅπαντα δηλώσω· Ὀρέσθεως τοῦ Δευκαλίωνος βασιλεύοντος ἐν τῇ χώρᾳ κύων ἔτεκεν ἀντὶ σκύλακος ξύλον, καταρύξαντος δὲ τοῦ Ὀρέσθεως τὸ ξύλον, ἅμα τῷ ἦρι φῦναι ἄμπελον, ἀπ' αὐτοῦ λέγουσιν καὶ ἀπὸ τῶν ὄζων τοῦ ξύλου γενέσθαι τοὔνομα τοῖς ἀνθρώποις. Id est: *Regio vero Locrorum Ozolarum attingit Phocidem prope Cirrham, quod autem ad denominationem eorum, diversa audivi, omnia tamen narrabo: Oresti Deucalionis filio in ea terra regnante canis pro catello peperit lignum, quod cum Orestes defodisset, veris tempore vineam enatam fuisse, ab eo igitur & vineæ palmitibus nomen populo factum fuisse.* Addit deinde alias sententias, quas supra recensuimus. Ὄζοι Græce palmites ceu nodi arborum dicuntur,

ideo Ozolas dictos fuiſſe putidiſſimo commento aſſerebant. Eos Ptolemæus ſatis extendit uſque ad Molycriam ultra Antirrhium: ſic Naupactum in Locris Ozolis ponens, ut & Dicæarchus ſupra citatus, & alii ab iis Ozolis, Locros Epizephyrios oriundos eſſe, plures aſſerunt: eam hiſtoriam narrat Euſtathius ad Dionyſium cujus verba hic apponam: Ἰστέον δὲ, ὅτι ἡ διαβολὴ τοῦ γένους ἐνταῦθα κεῖται Λοκρῶν ἔθνους, ὅλου ὡς ἐκ δούλων καταγομένου· δοῦλοι γὰρ φασὶν ὄντες προτέροις ἔτεσι, παρὰ τοῖς Ὀζόλαις δηλαδὴ Λοκροῖς, τοῖς πρὸς τῷ Κρισσαίῳ κόλπῳ, εἶτα τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων εἰς πόλεμον, ἐμίγησαν τοῖς σφετέραις ἀνάσσαις. ἐπανελθόντας δὲ τοὺς δεσπότας ὑποπτεύσαντες ἐπὶ κολάσει, ταῖς δεσποίναις συνέφυγον, καὶ ᾤκησαν ἐν Τυρρηνίᾳ, ὧν γένος εἰσὶν οἱ Ἐπιζεφύριοι Λοκροὶ δοῦλοι ὄντες τὸ ἀνέκαθεν. Id eſt: *Sciendum autem, quod obtrectatio totius gentis ab iis Locris orta eſt, tamquam ſi à ſervis oriundi eſſent. Servi autem ajunt cum eſſent prius, apud Locros Ozolas ſcilicet qui ad Criſſæum ſinum ſiti ſunt, poſtea cum eorum domini ad bellum profecti fuiſſent, cum eorum uxoribus coiverunt, timentes vero à dominis redeuntibus caſtigationem, cum dominabus ſuis aufugerunt, & Tyrrheniam inhabitarunt à quibus oriundi ſunt, Locri Epizephyrii qui olim ſervi fuerant.* Omiſi in Græco textu, poſt Κρισσαίῳ κόλπῳ, hæc verba τῷ κατὰ τὴν Εὔβοιαν, & in verſione etiam, utpote infarta à quodam ſciolo, geographiæ prorſus ignorante, de iis etiam Euſtathius ad Iliad. β, verſ. 531. Λοκροῦ δὲ Ὀποῦς, πρὸς ὃν διενεχθεὶς ὁ πατὴρ Λοκρὸς, ἐᾷ μὲν ἄρχειν ἐκεῖνον. αὐτὸς δὲ οἰκεῖ τὰ πρὸς ἑσπέραν τοῦ Παρνασσοῦ, ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς ἐκεῖ, οἳ Ἑσπέριοι καὶ Ὀζόλαι ἐκαλοῦντο, ἐπὶ τῆς ἑτέρας φασὶ πλευρᾶς, οἰκοῦντες κατὰ τὸ Κρισσαῖον πεδίον· ὑφ' ὧν ὕστερον καὶ ἀποικία εἰς Ἰταλίαν ἐστάλη. Id eſt: *Locri filius fuit Opus, cum quo cum jurgaſſet pater Locrus ceſſit regnum filio, ipſe autem ad occidentem Parnaſſi habitavit, cum iis qui illuc incolebant,*

qui Hesperii & Ozolæ vocabantur, circa Ætoliam ad alterum latus, incolentes juxta Crissæum campum, à quibus postea colonia missa est in Italiam. De Ozolarum situ satis exacte Strabo lib. 9. Ὃν τρόπον δ' ἡ Φωκὶς τῇ Βοιωτίᾳ παράκειται, τοῦτον καὶ ἡ Λοκρὶς τῇ Φωκίδι ἑκατέρα· διττὴ γὰρ ἐστὶ διῃρημένη ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ, καὶ μέρος αὐτοῦ νεμομένη, καθήκουσα δ' ἐπὶ τὸν Κρισσαῖον κόλπον· ἡ δ' ἐκ τοῦ πρὸς ἕω πλευτῶσα ἐπὶ τὴν πρὸς Εὐβοίαν θάλασσαν· Καλοῦνται δ' οἱ μὲν Ἑσπέριοι Λοκροὶ καὶ Ὀζόλαι. Id est: *Quomodo autem Phocis Bœotiæ adjacet eodem modo, sic & Locris utraque Phocidi: duplex enim est Locris, divisa bifariam à Parnasso, ejusque partem colens, & ad Crissæum sinum pertinens: altera versus ortum protenditur, desinens ad mare quod Eubœam alluit. Vocantur antem alii quidem Hesperii Locri, & Ozolæ*, &c. Et rursus eod. lib. Τῶν δ' πλευρῶν τοῦ Παρνασσοῦ, τὸ μὲν ἑσπέριον νέμονται Λοκροί τε οἱ Ὀζόλαι καὶ τινὲς τῶν Δωριέων, καὶ Αἰτωλοὶ κατὰ τὸν Κόρακα, προσαγορευόμενον Αἰτωλικὸν ὄρος. Id est: *Parnassi latus occiduum Locri Ozolæ colunt, & Dorienses aliqui & Ætoli qui circa Coracem montem Ætolicum dictum habitant.* Sic & eod. lib. Τὸ δ' λοιπὸν οἱ ἑσπέριοι εἰσὶ Λοκροὶ οἱ δ' αὐτοὶ, καὶ Ὀζόλαι καλοῦνται, χωρίζειν δε αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ὀπουντίων, καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων ὅ τε Παρνασσὸς μεταξὺ ἱδρύμενος, καὶ ἡ τῶν Δωριέων τετράπολις. Id est: *Alteram partem Locri occidui, qui & Ozolæ vocantur, tenent, eos autem dividit ab Opuntiis & Epicnemidiis Parnassus inter utrosque situs, & Doriensium Tetrapolis.* De littoris Ozolarum spatio idem eod. lib. Ὁ δε παράπλους πᾶς ὁ Λοκρικὸς μικρὸν ὑπερβάλλει τῶν διακοσίων σταδίων. Id est: *Præternavigativo Locrica tota parum excedit ducenta stadia.* Et in eo satis concordat cum Scylace supra citato, qui dimidiatæ diei eam præternavigationem facit. Nam stadia ducenta octo, Leucis Gallicis circiter adæquatur, quod spatium faciliter vento secundo

cundo flante perficitur. Ex ſupradictis totius regionis limites ſatis denotantur, Ætoliæ ſcilicet partem orientalem ab occidente habuerunt Ozolæ, ab oriente Parnaſſum & Criſſæum campum, à meridie ſinum ceu mare Corinthiacum, à ſeptentrione, Coracem Ætoliæ montem, qua parte Parnaſſum attingit.

CAPUT II.

Urbibus Locrorum Ozolarum.

De urbibus nunc dicendum & locis celebratis, quorum occidentaliores erant, ſecundum quoſdam, Molycria, Antirrhium & Naupactus, quæ loca plures Ætoliæ attribuunt, & ideo ſupra de iis in Ætoliæ deſcriptione abunde tractavimus. Poſt Naupactum Oeanthia ceu Euanthia, ceu Hyanthia ſequitur, urbs littoralis, de qua mentionem fecerunt Scylax, Thucydides, Scymnus, Chius, Polybius, Pauſanias, Mela, Plinius, Polyænus, Stephanus, Marcianus Capella, Niger. Apud Scylacem male Εὔανθις nominatur, ſic: Μετὰ δὲ Αἰτωλοὺς Λοκροὶ εἰσὶν ἔθνος, ἐν οἷς εἰσὶν Ὀζόλαι καλούμενοι, καὶ πόλεις αἵδε· Εὔανθις Ἄμφισσα, εἰσὶ δὲ καὶ τούτοις πόλεις ἐν μεσογαίᾳ. Id eſt: *Poſt Ætolos autem Locri gens eſt, quorum ſunt ii qui Ozolæ nominantur, & urbes hæ: Euanthis, Amphiſſa: ſunt etiam iis urbes in mediterraneo.* Ex quibus verbis innuere videtur, eas duas urbes fuiſſe littorales, & de Oeanthia quidem nihil eſt dubii, de Amphiſſa infra videbimus. De ejus urbis conditu aut conditore nihil inveni, ſolus Pauſanias ſuſpicatur, eam urbem à quadam nympha nomen accepiſſe, ſed ſine autore id ſuſpicatur. De ejus ſitu nos docet Polybius lib. 4. ſic: Ἀλέξανδρος δὲ καὶ Δορύμαχος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἔχοντες πρᾶξιν, κατὰ τῆς τῶν Αἰγειρατῶν πόλεως, ἀθροι-

ἀθροίσαντες τῶν Αἰτωλῶν περὶ χιλίους, καὶ διακοσίους εἰς Οἰνάνθειαν τῆς Αἰτωλίας, ἣ κεῖται καταντικρὺ τῆς προειρημένης πόλεως, καὶ πορθμεῖα τούτοις ἑτοιμάσαντες πλοῦν ἐτήρουν πρὸς τὴν ἐπιβολήν. Id eſt: *Alexander & Dorymachus, eo tempore cum proditionem machinarentur adverſus Ægiratarum urbem, cum mille Ætolos collegiſſent in Oenanthia Ætoliæ, quæ ſita eſt è regione dictæ civitatis, & cum ſcaphas ad transfretandum præparaſſent, commodum tempus ad negotium exequendum expectabant.* Ad quem Polybii locum hæc notatu digna ſunt. Primum pro Οἰνάνθειαν legendum procul dubio Οἰάνθειαν ex Thucydide qui lib. 3. Οἰανθέας ejus cives vocat, & ex aliis. 2. Eum tribuere Ætolis eam civitatem, non Ozolis. Polybii ſcilicet ætate Ætolis in ea parte prædominantibus. 3. Sitam fuiſſe Oeanthiam è regione Ægiræ urbis in littore Achaïæ ſitæ, inter Ægium & Pallenem . . . ut ait, Strabo lib. 8. Et Plinius lib. 4. cap. 3. ſic Ozolarum littus deſcribit: *Oppidum Oeanthe, portus Apollinis Phæſtii, ſinus Criſſæus.* Ad mare ſitam fuiſſe Oeanthiam elicitur ex Pauſania in Phocicis, ſic enim de ea urbe: Ἐπὶ θαλάσσης δὲ Οἰάνθεια, καὶ αὐτῇ ὁμοροῦσα ἐστὶ Ναύπακτος. Id eſt: *Ad mare ſita eſt Oeanthia, & ei contermina eſt Naupactus.* De ea ſic Stephanus: Οἰάνθη, πόλις Λοκρῶν. Ἑκαταῖος Ἀσίᾳ· Ἑλλάνικος δὲ Οἰάνθειαν αὐτὴν φησί. Id eſt: *Oeanthe, Locrorum civitas, Hecatæus in Aſia, Hellanicus vero, Oeanthiam eam vocat.* Marcianus Capella lib. 6. cap. de tertio ſinu. *In Ætolia Ozolæ, apud quos oppidum Oeanthe, in quo portus Apollinis.* Eundem credo portum intelligit, de quo Plinius lib. 4. cap. 3. qui poſt Oeanthem ponit portum Apollinis Phæſtii, & ſic credere nos ſuadet Pauſanias in Phocicis ad finem, ubi de Oeanthia tractavit & omnia templa enumerat, & templorum ruinas, quæ ſuo tempore extabant, puta Neptuni, Dianæ, Veneris, Æſcu-

lapii: at de Apollinis portu nullam mentionem facit. Ideo puto portum Apollinis Phæstii fuisse quidem in Oeanthiæ ditione & vicinia, non vero in ipsa urbe, & sic cum ponit Niger, sed sine autoritate. Eam urbem aliquando sub Tyrannorum jugo fuisse, nos docet Polyænus lib. 8. Stratag. 46. de Themisto, ubi Fricodemum ejus urbis Tyrannum nominat, sed in eum insurrexerunt cives & occiderunt, quod narrat Polyænus lib. 8. quod evenit paulo antequam Helice Achajæ civitas terræ motu absorpta fuisset. Bellum & vastationem regionis suæ passa est à Philippo Demetrii filio, quod sic narrat Polybius lib. 5: Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναχθεὶς ἐκ τῆς Λευκάδος, καὶ πορθήσας ἐν παράπλῳ τὴν τῶν Ὑανθέων χώραν, κατῆρε μετὰ τοῦ στόλου παντὸς εἰς Κόρινθον. Id est: *Rex auem in Leucade consiensis navibus & vastata in transitu Hyanthiorum agro, cum universa classe Corinthum appulit.*

Post Oeanthiam igitur orientem versus ad littus maris fuit portus Apollinis Phæstii, de quo solus ex antiquis Plinius lib. 4. cap. 3. qui eum tantum nominat, & post eum Marcianus Capella, & Dominicus Niger, quorum ille, in ipsa Oeanthia eum ponere videtur, sed male ob rationes supra citatas. Ergo plura à me non expectes lector amice, sed videtur fuisse, Phæstiorum navale, ex nomine.

In mediterraneo Plinius nominat Argon de quo, omnis alii tacent. Post Argon Eupoliam, nominat, urbem quam Thucydides Eupolium vocat lib. 3. de ea cum Thucydide & Plinio, Strabo & T. Livius mentionem fecerunt, sed melius erit in iis locis Thucydidis ordinem sequi, sic igitur ille lib. 3. Ξυλλεγέντος δὲ τοῦ στρατεύματος ἐς Δελφοὺς, ἐπεκηρυκεύετο Εὐρύλοχος Λοκροῖς τοῖς Ὀζόλαις, διὰ τούτων γὰρ ἡ ὁδὸς ἦν ἐς Ναύπακτον, καὶ ἅμα τῶν Ἀθηναίων ἐβούλετο ἀποστῆσαι αὐτούς· ξυνέπρασσον δὲ μάλιστα

αὐτῷ

αὐτῷ τῶν Λοκρῶν Ἀμφισσῆς, διὰ τὸ τῶν Φωκέων ἔχθος δεδιότες, καὶ αὐτοὶ πρῶτον δόντες ὁμόρους καὶ τοὺς ἄλλους ἔπεισαν δοῦναι φοβουμένους τὸν ἐπιόντα στρατόν· Πρῶτον μὲν οὖν τοὺς ὁμόρους αὐτοῦ Μυονέας (ταύτῃ γὰρ δυσεσβολώτατος ἡ Λοκρίς) ἔπειτα, Ἰπνέας καὶ Μεσσαπίους, καὶ Τριταιέας, καὶ Χαλλαίους, καὶ Τολοφονίους, καὶ Ἡσσίους, καὶ Οἰανθέας· οὗτοι καὶ συνεστράτευον πάντες· Ὀλπαῖοι δὲ ὁμόρους μὲν ἔδωσαν ἠκολούθουν δὲ οὔ, καὶ Ὑαῖοι οὐκ ἔδωσαν ὁμόρους, πρὶν αὐτῶν εἷλον κώμην Πόλιν ὄνομα ἔχουσαν· Ἔπειτα δὲ........ ἐχώρει τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ναύπακτον, διὰ τῶν Λοκρῶν. καὶ πορευόμενος Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν καὶ Εὐπόλιον, (οὐ γὰρ προσεχώρησαν) γενόμενοι δὲ ἐν τῇ Ναυπακτίᾳ. Id eſt: *Coacto vero apud Delphos exercitu, Eurylochus ad Ozolas, præcones miſit (per eos enim erat via ad Naupactum) tum eos volebat ab Athenienſium ſocietate abducere, adjuvabant autem eum præcipue Amphiſſæi, ob inimicitiam Phocenſium ſibi timentes, & primi obſides dederant, & alios dare etiam ſuaſerunt ob metum ab exercitu, & primos quidem Myonenſes iis finitimos, (ibi enim aditus ad Locros eſt difficillimus,) poſt eos Hippenſes & Meſſapios, & Tritæenſes & Challæos, & Tolophonios, & Heſſios, & Oeanthios, iis omnes copias conjunxerunt. Olpæi vero obſides quidem dederunt, non autem ſequuti ſunt. At Hyæi non dederunt obſides antequam eorum pagus captus fuit, cui nomen erat Polis. Poſtea......... exercitum duxit per Locros ad Naupactum, & procedens Oeneona & Eupolium eorum cepit (non enim convenerant) cum autem Naupactum acceſſiſſent.* Hic Thucydidis locus unica fax eſt ad notitiam Locrorum Ozolarum regionis adipiſcendam, ſed non ſatis lucida; intervalla enim & ſitum non notat, ideo nemo credo poterit unicuique urbi ceu pago ſuum locum aſſignare, & ex ordine tantum quo à Thucydide nominantur, conjecturas ſatis infirmas habemus. Primos quidem nominat

minat Myonenses, & ibi difficillimam aditu esse Locridem asseverat, unde colligitur in angustiis & montana regione eam urbem sitam fuisse, puta in Parnassi montis transitu. Sed voces ὁμόρους αὐτῆς dubium pariunt, utrum de Amphissæis intelligendum sit, an de Spartiatarum exercitu, qui Delphis collectus fuerat, & inde expeditionem facere decreverat. Pausanias nihil ad rem, qui Myonenses non novit, nisi quos hic Thucydides facit Phocensium vicinos. Nec Stephanus de iis aliud habet, quam id quod ex hoc Thucydidis loco capit. Itaque nihil certi de ejus urbis vel pagi situ discerni potest, videntur tamen ex probabili conjectura Myonenses sitos fuisse in angustiis Parnassi montis, inter Delphos & Amphissensium ditionem.

Hipnæos, quos memorat Thucydides, ignorarunt omnes alii autores, quos mihi contigit vidisse.

Messapios etiam memorat, de quibus nihil alibi invenitur. At Henricus Stephanus in notis ad Periegetem pag. 153. ait, omnium consensu hanc vocem mendosam esse, & Μεταπίους vult legi, si Stephanus sequendus sit: at pace tanti viri dixerim, Stephanus in voce Μέταπα de Locride non loquitur, sed in voce Χάλαιον videtur legisse Μεσσαπίους, & credo Stephanum confudisse Μετάπαν, quæ in Ætolia ad lacum Tritonidem sita fuit, cum Μεσσαπία Locridis.

Tritæenses habet etiam Thucydides, & Triteas etiam memorat Plinius lib. 4. cap. 3. sed confuso maxime ordine, & unde nemo possit verum ejus pagi situm conjicere.

Challæos postea Thucydides recenset, Ptolemæus Χαλεώη vocat. Stephanus Hecatæum citat in Europa & nostrum etiam Thucydidem, sed Χάλαιον per λ. scribit, Plinius portum facit his verbis lib. 4. cap. 3. *Portus*

Cha-

Chalæon, *à quo* VII. *M.P. Introrſus liberum oppidum Delphi.* Ideo tabulæ Mercatoris ad numeros Ptolemæi accommodatæ, ad mare ponunt, & ſinum maris depingunt terras penetrantem verſus ſeptentrionem: ſed cùm Χαλλαίους Thucydides ponat, fuerunt procul dubio Ozolarum populi, qui portum habuerunt in littore, qui dicebatur χαλλαίων λιμὴν, quas voces interpretatus Plinius, habet *Chalæon portus*. Itaque jure conjicio, Challæos illos fuiſſe in vicinia Delphorum, & uſque ad littus maris incoluiſſe: illum tam longum maris receſſum, in terram ſe inſinuantis non habent recentiores tabulæ, ideo non habeo fidem tabulæ à Mercatore concinnatæ: nam in ordine itineris Eurylochi, quem ordine narrat Thucydides, nulla de Challæorum portu fit mentio: at ſecundum poſitionem Mercatoris neceſſe fuiſſet Eurylocho per illum pagum aut portum tranſire. At per Oeneonem & Eupolium iter fecit, nulla Challæorum facta mentione, unde concludo eum portum non fuiſſe ſitum in via, quæ Delphis Naupactum ducebat, ſed interius ad mare, & Delphorum civitate meridionaliorem, quod ſuadet Plinius dum ait: *à quo* VII. *M.P. Introrſus liberum oppidum Delphi.* Sed de hoc ſatis.

Tolophonios deinde addit Thucydides, de quibus ſolus Stephanus habet, quæ ex loco Thucydidis accepit. Dicæarchum tamen de ea urbe feciſſe mentionem ſuſpicor, ſed apud eum Τολόφων & Τολοφῶνα coruptas fuiſſe in Κολόφων & Κολοφῶνα. Sic autem habet:

Εἶτα μετὰ ταύτην ἡ Λοκρὶς καλουμένη,
Ἐν ᾗ πόλις Ναύπακτος· εἶθ' ἀποκείμενος
Λιμὴν μέγας, πόλις τε Κολοφών· μετὰ δὲ τὴν
Κολοφῶνα ποταμὸς ἐσθ' Ὑλαιτὴς λεγόμενος. Id eſt:
Poſt eam eſt Lucris vocitata, in
Qua urbs Naupactus: deinde portus

Magnus jacet, & urbs Colophon: post
Colophonem vero fluvius est Hylætus dictus.

Nec dubium, quin exscriptor pro Τολόφων substituerit Κολόφων, vocem illi notiorem, sic enim amat fieri; ideo puto urbem Τολοφῶνα non longe fuisse à Naupacto, & aliis locis occidentaliorem.

Hessios etiam numerat de quibus alii tacent.

De Oeanthiis supra dictum est, & post eos idem Thucydides Olpæos recenset & Hyæos, de quibus nihil inveni præter apud Stephanum, ubi sic: Ὕαια, πόλις Λοκρῶν Ὀζολῶν· τὸ ἐθνικὸν, Ὑαῖος, Θουκυδίδης τρίτῃ. Id est: *Hyæa, civitas Locrorum Ozolarum. Gentile Hyæus, Thucydides in tertio.* Eorum urbs fuit Polis, de qua alibi nihil. Paulo post Thucydides de eodem negotio & Eurylocho addit: Καὶ προϊόμενος διὰ Λοκρῶν, Οἰνεῶνα αἱρεῖ αὐτῶν καὶ Εὐπάλιον. Id est: *Et procedens per Locros, Oeneonem cepit & Eupolium eorum urbes.* Et de Oeneone quidem supra mentionem fecerat eodem libro, ubi de Demosthene Atheniensium duce sic scribit: Ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλοὺς ὁρμώμενος δὲ ἐξ Οἰνεῶνος τῆς Λοκρίδος. Id est: *Duxit exercitum contra Ætolos profectus ex Oeneone Locridis.* Et paulo post: Αὐλισάμενος δὲ τῷ στρατῷ ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Νεμείου ἱερῷ .... ἅμα τῇ ἕῳ ἄρας, ἐπορεύετο ἐς τὴν Αἰτωλίαν καὶ αἱρεῖ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Ποτιδανίαν. Id est: *Et cum stativa habuisset in Jovis Nemæi sacro .... sub auroram motis castris in Ætoliam perrexit, & prima die Potidaniam cepit.* Ex hoc loco patet Oeneonem Locridis sitam fuisse in limite Ætoliæ, non longe à Potidania, fuisse etiam non longe à mari tum ex hoc loco conjicitur (nam Demosthenes classi vectus fuerat,) sed expressius ex Thucydidis verbis paulo post, ubi post cladem Atheniensium ait: Μόλις δὲ ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὸν Οἰνεῶνα τῆς Λοκρίδος (ὅθεν καὶ ὡρμήθησαν) οἱ περιγενόμενοι κατέφυγον.

φυγον. Id eſt: *Vix autem ad mare & Oeneonem (unde profecti fuerant) aufugerunt qui ſuperfuerant.* Expreſſe & Stephanus: οἰνέων, Λοκρίδος λιμήν· Θουκυδίδης τρίτη. Id eſt: *Oeneôn, Locridis portus. Thucydides in tertio.* Sed legendum οἰνέων, ut ubique apud Thucydidem legitur, male vero Ortelius οἰνίων legit.

Nunc de Eupolio ſive Eupalio dicamus, nam Strabo, Livius & Stephanus videntur apud Thucydidem legiſſe Εὐπάλιον eorum loci adducendi, & Strabo quidem lib. 10. ubi de Ætolia tractat, eam dividit in *Antiquam* & *Epictetum*, id eſt, acquiſitam: Ἐπίκτητον δὲ τὴν τοῖς Λοκροῖς συναπτοῦσαν ὡς ἐπὶ Ναύπακτον τε καὶ Εὐπάλιον. Id eſt: *Epictetum autem quæ Locros attingit Naupactum verſus & Eupalium.* T. Livius vero lib. 28. ubi de Philippo contra Romanos & Ætolos belligerante ait: *Profectus ad Erythras Ætolorum, quæ prope Eupalium ſunt.* Stephanus etiam ſic habet: Εὐπαλία πόλις Λοκρίδος, ἣν Εὐπάλιον Ἀρτεμίδωρός φησιν. Id eſt: *Eupalia oppidum Locridis, quam Eupalium Artemidorus vocat.* Ex his locis patet, Eupalium ſitum fuiſſe non longe à Naupacto orientem & ſeptentrionem verſus: nam in itinere ad Naupactum, Eurylochus Delphis profectus id oppidum cepit in Naupactia ſitum, & ſi fuiſſet ad occidentem Naupacti, Ætolorum fuiſſet non Ozolarum; ad ſeptentrionem etiam vergentem fuiſſe, intelligere neceſſe eſt: Naupactus enim ad mare ſita, quod ad meridiem habebat, non potuit Eupalium ad meridionales partes habere.

Ozolarum poſt Oeanthiam verſus orientem Amphiſſa fuit, præcipua civitas, ejus meminerunt inter Græcos Herodotus, Thucydides, Demoſthenes, Scylax, Lycophron, Æſchines, Polybius, Diodorus, Dicæarchus, Plutarchus, Pauſanias, Polyænus, Ptolemæus, Harpocration, Stephanus, Conſtantinus: inter Latinos T. Livius,

Lucanus, Plinius. &c. Et Herodotus quidem lib. 8. ubi de consternatione Delphorum agit, ob Gallorum adventum, ait, quosdam Parnassios juga superasse, alios vero ad Amphissam secessisse: οἱ δὲ ἐς Ἄμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον, unde colligitur non fuisse longe à confinio Phocidis, sed id multo dilucidius probatur ex Demosthene in oratione de Corona, decretum enim Amphictyonum recitat tale: Ἔδοξε τοῖς συνέδροις τῶν Ἀμφικτυόνων, καὶ τῷ κοινῷ τῶν Ἀμφικτυόνων· Ἐπειδὴ οἱ ἐξ Ἀμφίσσης τὴν ἱερὰν χώραν κατανειμάμενοι γεωργοῦσι, καὶ βοσκήματα νέμουσι, καὶ κωλυόμενοι τοῦτο ποιεῖν ἐν τοῖς ὅπλοις παραγινόμενοι, τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων συνέδριον κεκωλύκασι μετὰ βίας. Id est: *Placuit consessoribus Amphictyonum & communi Amphictyonum, quoniam Amphissenses sacram regionem cum divisissent, eam arant, & ibi pascunt armenta, & eos qui id facere vetabant cum armis agressi sunt, & communem Græcorum consessum per vim repulerunt.* Sed adhúc expressius Æschines numerat stadia, quibus distabat à Delphis Amphissa, sic enim ait in oratione contra Ctesiphontem de eodem negotio: Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἥκομεν ἕωθεν εἰς τὸν προειρημένον τόπον, καὶ κατέβημεν εἰς τὸ Κιρραῖον πεδίον, καὶ τὸν λιμένα κατασκάψαντες, καὶ τὰς οἰκίας ἐμπρήσαντες ἀνεχωροῦμεν· ταῦτα δ' ἡμῶν πραττόντων, οἱ Λοκροὶ οἱ Ἀμφισσεῖς ἑξήκοντα στάδια ἄπωθεν οἰκοῦντες Δελφῶν ἧκον πρὸς ἡμᾶς μεθ' ὅπλων πανδημεί. &c. Id est: *Postera die mane ivimus in prædictum locum, & descendimus in Cirrhæum campum, & cum portum fodiendo diruissemus, & domos incendissemus, abibamus: dum autem ea faciebamus, Locri Amphissenses sexaginta stadiis distantes à Delphis contra nos universi cum armis venerunt.* De ea urbe jam supra Scylacis locum adduximus, ubi, postquam de Oeanthia & Amphissa mentionem fecit, addit, alias etiam Locrorum urbes in mediterraneo esse, unde suspicari quis possit,

poſſit, Amphiſſam fuiſſe littoralem, & ita ſenſiſſe videtur Tzetzes ad Lycophronem verſ. 1069. ubi ſic commentatur: Ἄμφισσα ἡ ἀμφίβιος τις οὖσα, ἔχουσα τὴν τροφὴν, καὶ ἐπαρκουμένην ἐν τοῖς τῆς γῆς καρποῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τῆς θαλάσσης, ἢ ὅτι πολύπους περιώδευεν ἐξελθὼν ἐκ τῆς θαλάσσης· βασιλεὺς δὲ περιερχόμενος, καὶ ἰδὼν τὸν πολύπουν, ἔκτισε πόλιν, Ἄμφισσαν αὐτὴν προσαγορεύσας διὰ τὸ τὸν πολύποδα ζῆν ἐν τῇ γῇ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. Id eſt: *Amphiſſa tamquam utrinque vitam habens, & nutrimenta habens ſufficientia non ſolum è terræ fructibus, ſed etiam ex mari, vel eo quod polypus è mari exiens in terra gradiebatur. Rex autem adveniens cum vidiſſet polypum, urbem condidit & Amphiſſam nominavit, eo quod polypus vivit in terra & in mari.* Bella certe fabula, quam Tzetzem ſine autore narrare non puduit: ex Polybio, qui de Amphiſſæ obſidione, à Romanis duce Manio facta, in excerptis legationibus mentionem facit, aliquid luminis non affulget, nec ex Strabone liquet an littoralis fuerit qui lib. 9. ſic ait: Ἡ δὲ Ἄμφισσα ἐπὶ τοῖς ἄκροις ἵδρυται τοῦ Κρισσαίου πεδίου. Id eſt: *Amphiſſa autem ſita eſt in extremitatibus Criſſæi campi.* Nam Criſſæi campi extremitas intelligi tam bene poteſt verſus occidentem & mediterranea, quam verſus Criſſæ ruinas & mare, ubi ſita fuerat verſus meridiem. Sed ex Pauſania colligitur, eam urbem fuiſſe in mediterraneo, non ad ipſum mare ſitam: nam in Phocide verſus finem, ubi de Amphiſſa ſatis prolixe tractat, de mari vel portu nullam facit mentionem, & poſtquam de ea & Myonenſium civitate egit, ſic pergit: Ἐπὶ θαλάσσης δὲ Οἰάνθεια. Id eſt: *Ad mare autem ſita eſt Oeanthia.* Unde non abſurde conjicitur Amphiſſam non fuiſſe littoralem, ſed omnino id declarat Ptolemæus in Græciæ tabula, ubi ſic legitur:

Λοκρῶν Ὀζολῶν μεσογείας
Ἄμφισσα, μθʹ. ϛʹ. λζ. ϛʹ. Id eſt:

Locrorum Ozolarum mediterranea

Amphiſſa 49. 6. 37. 6.

In Conſtantini Themate occidentali Helladi tribuitur ſecundum ejus ſeculi partitionem. Lucanus ſuo tempore eam Phocidi attribuit lib. 3. verſ. 172.

Proxima vicino vires dat Græcia bello,

Phocaïcas Amphiſſa manus, ſcopuloſaque Cirrha.

Scilicet eo quod Phocidi & Cirrhæ erat admodum vicina, quod ait Pauſanias in Laconicis: Τοῖς γὰρ δὴ Λοκροῖς ἡ πρὸς τοὺς Φωκέας ἐτύγχανεν οὖσα ἀμφισβητήσιμος γῆ. Id eſt: *Nam inter Locros & Phocenſes terra erat controverſi juris.* De nominis ratione Harpocration Ariſtotelem citat in Opuntiorum Republica: Ἀριστοτέλης ἐν Ὀπουντίων πολιτείᾳ οὕτω λέγει· Ἀνδραίμων δὲ ἦν οἰκιστής, Ἀμφισσαν δὲ ὠνόμασε διὰ τὸ περιέχεσθαι τὸν τόπον ὄρεσι. Id eſt: *Ariſtoteles in Opuntiorum republica ſic ait: Andræmon autem conditor erat. Amphiſſam autem nominaverat, eo quod montibus undique cinctus erat is locus.* Ex Harpocratione vel ex ipſo Ariſtotele Stephanus idem cenſet: Ἄμφισσα, πόλις Λοκρῶν Ὀζολῶν· ἐκλήθη δὲ διὰ τὸ ἐμπεριέχεσθαι τοῖς ὄρεσι τοῖς παρακειμένοις· παραγώγως δὲ, ὡς ἐκ τοῦ ἀντὶ Ἄντισσα, καὶ τοῦ ἐπὶ Ἔπισσα, οὕτως ἀμφὶ Ἄμφισσα. Id eſt: *Amphiſſa, urbs Locrorum Ozolarum, ſic vero nominata, eo quod montibus circumdabatur adjacentibus, voce ſic deducta, ut ex anti fit Antiſſa, & ex epi Epiſſa, ſic amphi Amphiſſa.* Sed in ea urbium nomina Antiſſa & Epiſſa numquam incidi, nec ſcio quid ſignificent, Antiſſam tamen fuiſſe in Lesbo inſula memini, de Epiſſa nihil audivi. Aliam certe nominis cauſam refert Pauſanias in Phocicis, ſic: Τεθῆναι δὲ τῇ πόλει τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἀμφίσσης τῆς Μάκαρος τοῦ Αἰόλου φασὶν, καὶ Ἀπόλλωνα ἐραστὴν γενέσθαι τῆς Ἀμφίσσης. κεκόσμηται δὲ ἡ πόλις κατασκευῇ τῇ ἄλλῃ, καὶ τὰ μάλιστα ἥκοντα ἐς μνήμην, ἔστι μὲν μνῆμα Ἀμφίσσης καὶ Ἀνδραίμονος. σὺν δὲ αὐτῷ

ταφῆναι

ταφῆναι λέγουσι, καὶ Γόργην τὴν Οἰνέως συνοικήσασαν τῷ Ἀνδραίμονι. Id eſt: *Ajunt autem nomen impoſitum fuiſſe urbi ab Amphiſſa Macaris filia, Æoli filii, & Apollinem amantem fuiſſe Amphiſſæ. Ornata vero eſt urbs aliis quidem operibus, ſed id, de quo præcipue celebratur memoria, eſt Amphiſſæ monumentum & Andræmonis, cum eo autem ſepultam fuiſſe dicunt Gorgen Oenei filiam & Andræmonis uxorem.* In eo concordat Pauſanias cum Harpocrationis loco & Ariſtotele ſupra citato, qui Andræmonem conditorem Amphiſſæ dixerunt. Sed plures fuerunt Andræmones, nempe hic cujus Gorge uxor Oenei filia, Thoantis pater, qui Calydone regnavit, de quo Apollodorus lib. 1. de eo etiam Pauſanias loco citato: ejus patrem non inveni, ſed quoniam Andræmon filium Amphiſſum nominavit, & urbem à ſe conditam Amphiſſam, ſuſpicio eſt, Andræmonem illum Amphiſſa genitum fuiſſe vel ex Apolline, vel ex Oxylo, qui poſt Apollinem, Amphiſſam duxerat, ſed in fabuloſo ſeculo veritatem exacte quærere non debemus. Id tamen omnino firmat Antoninus Liberalis metamorphoſ. 32. qui addit, illum Amphiſſum filium habuiſſe ex Dryopa, Euryti filia: turbam tamen facit Hyginus, cui ſi credimus Macar ceu Macareus ille Æoli filius præ dolore ex Canaces morte contracta, ſeipſam interfecit, ſupervivere nolens tam amatæ ſorori, at infans à Canace genitus puer fuit, non puella, ſi fides Ovidio, non fuit ergo Amphiſſa Macaris Æolidæ filia, ſic male congruunt inter ſe fabuloſæ antiquitatis ſcriptores. In eo lapſus eſt Dominicus Niger lib. XI. ubi ait Amphiſſam fuiſſe Macaris & Apollinis filiam; at Macar non fuit nomen fœminæ, ſed viri. Multas calamitates paſſa eſt ea civitas, & antiquiſſima quidem ea fuit, quam ab Amphictyonibus accepit, de qua Strabo lib. 9. qui poſtquam de Criſſæ excidio

cidio verba fecit, hæc addit: Τὰ δ' αὐτὰ καὶ τοῖς Ἀμφισσεῦσι συνέβη (Λοκρῶν δ' οὗτοι εἰσὶ τῶν Ὀζολῶν) ἐπελθόντες γὰρ οὗτοι τήν τε Κρίσσαν ἀνέλαβον, καὶ τὸ πεδίον τὸ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων ἀνιερωθὲν αὖθις κατεγεώργουν, καὶ χείρους ἦσαν περὶ τοὺς ξένους τῶν πάλαι Κρισσαίων· καὶ τούτους οὖν ἐτιμωρήσαντο οἱ Ἀμφικτυόνες, καὶ τῷ θεῷ τὴν χάριν ἀπέδοσαν. (At optime censet Casaubonus legendum pro χάριν χώραν.) Id est: *Eadem etiam acciderant Amphissensibus (sunt autem ii Locrorum Ozolarum) Nam invasione facta Crissam occuparunt, & campum, quem Amphictyones consecraverant, rursus ararunt, & pejores erant circa peregrinos antiquis Crissæis: eos etiam castigaverunt Amphictyones, & Deo locum restituerunt.* Rursus tempore belli sacri ab Onomarcho coacti sunt in id bellum descendere, sic enim Diodorus lib. 10. de Onomarcho: Εἰς δὲ τὴν πολεμίαν ἐμβαλὼν, Θρόνιον μὲν ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραποδίσατο· Ἀμφισσεῖς τε καταπληξάμενος ἠνάγκασεν ὑποτάττεσθαι. Id est: *Hostilem regionem invadens, Thronium obsidione in servitutem redegit, & Amphissenses terrore affectos coëgit sibi obedientes esse.* Rursus ab Alexandro Ætolo, post Alexandri Macedonis mortem & Perdicæ, ab Ætolis duce Alexandro obsidionem & regionis vastationem passi sunt, ut narrat Diodorus lib. 18. Rursus exagitati fuerunt & obsessi ab Acilio Manio Romano, de quo negotio Polybius in excerptis cap. 17. Ὅτι πολιορκουμένων τῶν Ἀμφισσέων ὑπὸ Μανίου τοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον. Id est: *Quod cum obsessi essent Amphissenses à Manio Romanorum duce vel prætore eodem tempore.* A quo tamen incommodo liberati fuerunt per Pub. Scipionem, & cum cæteris Ætolis semestrem moram obtinuerunt, ut Romam legatos mitterent, quod narrat loco citato Polybius: sed T. Livius lib. 37. qui Polybii libros integros habuit, rem accuratius narrat, nam post Lamiam ab Acilio captam, sic ait:

sic ait: *Ibi partim divendita, partim divisa præda consilium habitum, quid deinde faceret: nemini ad Naupactum ire placuit, occupato ad Coracem ab Ætolis saltu, ne tamen segnia æstiva essent .... oppugnare Acilius Amphissam statuit, ab Heraclia per Oetam exercitus eo ductus.* Ex hoc loco colligi posse videtur, partem quandam Coracis montis inter Amphissam & Naupactum se extendisse, & in ea fuisse saltus & angustias, quæ ab Ætolis occupatæ vetabant, ne ad Naupactum sine periculo iretur. Pergit T. Livius, & postquam de adventu L. Scipionis consulis ad sinum Maliacum narravit, addit: *Præmisso fratre Africano, Amphissam ducit, sub adventum eorum relicta urbe oppidani (jam enim magna ex parte nudata mœnibus erat) in arcem, quam inexpugnabilem habent, omnes armati atque inermes conscensere.* Narrat deinde, quomodo soluta fuerit obsidio, & sex mensium spatium Ætolis datum ad mittendos Romam legatos. Et hæc sunt quæ de Amphissa ex antiquis corradere potui, ex quibus colligitur, Amphissam fuisse Crissæo campo & Delphis vicinam, in mediterraneo sitam, sed tamen non longe à mari.

Sequitur in littore apud Ptolemæum Χαλέως oppidum, de quo Thucydides & Stephanus mentionem fecere: Plinius inter Latinos non urbem, sed portum vocat, & *Chaleôn* Latine exprimit, Thucydides inter eos populos, qui ab Eurylocho Lacone evocati, & eum sequuti sunt, Χαλλαίους nominat, unde conjicio, verum nomen oppidi fuisse Χαλλαίων λιμήν. Id est: *Challæorum portus.* Sic dictus quoniam ejus populi navale erat, & in ejus littore situm. Stephanus in Χάλαιον Hecatæum & Thucydidem citat, & ex Hecatæo in Europa: Ἑκαταῖος (ait) Εὐρώπῃ· Μετὰ δὲ Λοκροὶ, ἐν δὲ Χάλαιον πόλις, ἐν δὲ οἱ Ἀνθήπολοι· τὸ ἐθνικὸν Χαλαῖος· Θουκυδίδης τρίτῳ. Μεσσαπίους, καὶ Τριταίεας, καὶ

 Χαλαίους,

Χαλαίυς, καὶ Κολοφωνίυς, καὶ Ἴςιυς, καὶ Οἰανθίυς. In hoc loco magna messis errorum corrigenda est: legendum igitur in loco Hecatæi pro οἱ Ἀνθήπολοι, Οἰάνθη πόλις, ut cuivis patere potest: In loco vero Thucydidis lego Τολοφωνίυς καὶ Ἡσσίυς, qui locus sic emendatus latius ita redditur. *Chalæon, urbs Locrorum: Hecatæus in Europa, Locri, ubi est urbs Chalæum, ubi est Oeanthe circiter. Gentile, Chalæus. Thucydides in tertio: Metapios & Tritæos, & Chalæos, & Tolophonios, & Hessios, & Oeanthios.* Nihil amplius de eo loco inveni, si olim fuit urbs tempore Plinii, valde deminuta fuerat, quando tantum *portum* vocat. Eam Sophianus putat esset, quæ nunc à Turcis *Asspropiti* dicitur, ut eum citat Ortelius, nec de ea plura dicenda suppetunt: ubi tacent antiqui & nobis tacendum est.

Fuit etiam in hoc tractu Ἀλόπη *Alope*, pagus vel oppidum, sed incelebre, nam sic de eo Strabo lib. 9. ὁ δὲ παράπλυς πᾶς ὁ Λοκρικὸς μικρὸν ὑπερβάλλει τῶν διακοσίων σαδίων· Ἀλόπη ἡ ἐνταῦθα ἐστὶ ἐν τοῖς Ἐπικνημιδίοις ὀνομάζυσι, καὶ ἐν τῇ Φθιώτιδι. Id est: *Præternavigatio totius Locridis parum excedit ducenta stadia. Alopen, vero hic & in Epicnemidiis nominant & in Phthiotide.* Hæc mentio tam brevis, tam jejuna innuit pagum tantum fuisse nullius momenti. Plures eo nomine urbes recenset Stephanus, & inter alia hæc habet: Τετάρτη περὶ Εὔβοιαν..... ἕκτη περὶ Λοκρίδα. Id est: *Quarta circa Eubœam..... sexta circa Locridem.* An eam, quam in Epicnemidiis memorat Strabo, an eam, quam in hoc tractu ponit, intelligat, dubium, de ea plura testimonia non suppetunt, & hæc sunt quæ de Locris Ozolis colligere potui.

CAPUT

CAPUT III.

De Locris Epicnemidiis.

Epicnemidii & Opuntii ad alterum mare, Eubœam versus, pertingebant, & Parnasso monte ab Ozolis dividebantur; quod jam supra dictum est, & id etiam docet Eustathius ad Periegeten vers. 426. ad voces: Λοκροὺς ἄρουρα ubi sic ait: Ὅτι ἐγγὺς τῶν Βοιωτῶν οἱ Ἐπικνημίδιοι Λοκροὶ, ἀπὸ Κνημίδος ὄρους τὴν κλῆσιν ἔχοντες. Id est: *Prope Bœotos sunt Epicnemidii Locri, à monte Cnemide id nomen habentes.* Et generali nomine sub Epicnemidiis etiam Opuntios comprehendit, nam paulo post ait: Ἱστορεῖ γὰρ ὁ Γεωγράφος, ὅτι ὁ Παρνασσὸς πρὸς δύσιν αὐτοῦ διαιρεῖ τοὺς τε Ἑσπερίους Λοκροὺς, τοὺς καὶ Ὀζόλας καλουμένους, οἱ χαράσσουσιν ἐν σφραγῖδι τὸν ἕσπερον ἀστέρα· ἔτι δὲ καὶ τοὺς Ἐπικνημιδίους οὕτω καλουμένους ἀπὸ ὄρους Κνημίδος, κειμένους πρὸς τὸ ὄρος τὸ Οἴτην, τῶν δὲ Ἐπικνημιδίων μέρος τοὺς Ὀπουντίους φησὶν οὕτω λεγομένους ἀπὸ πόλεως Ὀποῦντος, τῆς τοῦ Πατρόκλου πατρίδος, ἣν σεμνολογεῖ ὁ Πίνδαρος. Id est: *Narrat enim Geographus, quod Parnassus ab occasu dividit Hesperios Locros, qui Ozolæ dicuntur, qui in sigillo suo Hesperum astrum insculpunt, & Epicnemidios sic vocatos à monte Cnemide, qui situs est ad Oetam montem, Epicnemidiorum autem partem facit Opuntios sic dictos ab urbe Opunte Patrocli patria, quam celebrat Pindarus.* De iis Diodorus lib. 16. Φάϋλλος δὲ στρατεύσας εἰς Λοκροὺς τοὺς ἐπονομαζομένους Ἐπικνημιδίους, τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ἐχειρώσατο πάσας, μίαν δὲ τὴν ὀνομαζομένην Ἀρύκαν διὰ προδοσίας νυκτὸς παραλαβὼν, πάλιν ἐξέπεσε, καὶ τῶν στρατιωτῶν ἀπέβαλεν οὐκ ἐλάττους τῶν διακοσίων. Id est: *Phäyllus vero cum duxisset exercitum adversus Locros Epicnemidios dictos, omnes*

alias urbes cepit, unam vero Arucam vocatam cum per traditionem cepisset noctu, ea rursus ejectus est, & milites ducentis non pauciores perdidit. De iis etiam auctor brevium Scholiorum ad Homerum ad Iliad. β versu 527. ad hæc verba:

Λοκρῶν δε ἡγεμόνευεν Ο'ϊλῆος ταχὺς Αἴαξ.

Sic ait: Λοκρῶν δε μέμνηται τῶν Ε'πικνημιδίων καλυμένων, ὗτοι γὰρ ἀντικρὺ τῆς Εὐβοίας τὴν οἴκησιν πεποίηνται. Id est: *Locrorum meminit Epicnemidiorum, ii enim è regione Eubœæ habitationem suam fecerant.* Ptolemæus in tabula Europæ decima sic habet:

ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ. Id est:	*OPUNTIORUM.*
Κνημίδες.	*Cnemides.*
Κῦνος. Id est:	*Cynus.*
ΛΟΚΡΩΝ ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΩΝ. Id est:	*LOCRORUM EPICNEMIDIORUM.*
Βοαγρίυ ποταμῦ ἐκβολαὶ,	*Boagrii fluvii ora,*
Σκάρφεια. Id est:	*Scarphia.*

In his Ptolemæi mirum est, quod urbem Cnemides, quæ nomen dedit Epicnemidiis, tribuit Locris Opuntiis contra tot autorum testimonia, ideo non dubito pronuntiare, vocem Cnemides loco motam fuisse, & transferendam esse post ΛΟΚΡΩΝ ΕΠΙΚΝΗΜΙΔΙΩΝ ante Βοαγρίυ, &c. Locros Epicnemidios olim Lelegas appellatos fuisse, ait Plinius, quod ex Strabone accepit, qui lib. 7. ubi de barbaris, qui Græciam incoluerunt, sermonem facit, sic scribit: Ε'ν δὲ τῇ τῶν Αἰτωλῶν τὺς νυῦ μὲν Λοκρὺς Λέλεγας καλεῖ (de Aristotele loquitur.) Id est: *In Ætolia vero Lelegas vocat, qui nunc Locri dicuntur.* Cui concinit Dionys. Halicarnasseus lib. 1. ubi de Pelasgis, qui Thessaliam incolebant, sic ait: Περὶ τὴν ἕκτην γενεὰν ἐξελαύνονται Θεσσαλίας ὑπό τε Κυρήτων καὶ Λελέγων, οἱ νυῦ Αἰτωλοὶ καὶ Λοκροὶ καλῦνται. Id est: *Circa septimam gene-*

generationem Thessalia pelluntur à Curetibus & Lelegibus, qui nunc Ætoli & Locri vocantur. Dicæarchus de iis Lelegibus etiam mentionem facit in Helladis descriptione, ubi de Locris sic ait: οὗτοι κατοικοῦσι πρὸς μεσημβρίαν Αἰτωλίας, Λέλεγες τὸ πρὶν καλούμενοι. Id est: *Hi habitant ad meridiem Ætoliæ, qui olim Leleges vocabantur.* Sic etiam Scymnus Chius vers. 589.

---- εἶτα Φύσκος ὃς γεννᾷ Λοκρὸν,
Ὃς τοὺς Λέλεγας ὠνόμασεν ἀπ' αὐτοῦ Λοκρούς. Id est:
---- *Postea Physcus qui genuit Locrum,*
Qui Lelegas à suo nomine Locros vocavit.

Sed omnium antiquissimus Hesiodus omnibus supra citatis autor fuit, sic enim ille in Fragmentis:

Ἤτοι γὰρ Λοκρὸς Λελέγων ἡγήσατο λάων,
Τούς ῥά ποτε Κρονίδης Ζεὺς, ἄφθιτα μήδεα εἰδὼς,
Λεκτοὺς ἐκ γαίης ἀλέους πόρε Δευκαλίωνι

Sed Salmasius pro ἀλέους legi vult λαέων, ut puto optime. Id est:

Scilicet enim Locrus dux fuit populorum Lelegum,
Quos olim Saturnius Jupiter, qui novit æterna consilia,
Electos è terra lapidum tribuit Deucalioni.

Sed apud Strabonem aliter legitur: Λεκτοὺς ἐκ γαίης ἀλέους πόρε Δευκαλίωνος. Id est: *Electos è terra Deucalionis confertos tradidit.* Scilicet secundum eam lectionem, Leleges ex Phthiotide ceu Phocide profecti Locridem occupaverunt, fuit enim Phthiotis terra posterorum Deucalionis, ubi Hellas; Phocis vero & Parnassus ipsius Deucalionis mansio. Sed idem Salmasius ad Solinum pag. 146. mutat Strabonis verba & sententiam, & sic legit: Λεκτοὺς ἐκ γαίης λαοὺς πόρε Δευκαλίωνι, & interpretatur de lapidibus electis in homines transformatis, eum vide dicto loco. Etymologicam dum rationem nominis

nis docet, Epicnemidios ſubdividit in voce Ἐπικνημίδιοι: τῶν Λοκρῶν, οἱ μὲν Ἐπικνημίδιοι, οἱ δὲ Ὑποκνημίδιοι ὀνομάζονται ἀπὸ Κνημίδος τοῦ ὄρους. Id eſt: *Locrorum alii Epicnemidii alii Ypocnemidii nominantur à monte Cnemide.* Et eas duas voces forte apud autores invenerat, ſed ex eo male concludit, fuiſſe diverſos populos, ideo eam ſubdiviſionem futilem judico, nullus enim alius id dixit. Strabo lib.9. ſic de ea regione loquitur: Ὁ γὰρ Δαφνοῦς ἦν ποτε τῆς Φωκίδος (ſic legendum) σχίζων ἐφ' ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα, καὶ μέσος ταττόμενος τοῦ τε Ὀπουντίου κόλπου, καὶ τῆς τῶν Ἐπικνημιδίων παραλίας· νῦν δὲ Λοκρῶν ἐστιν ἡ χώρα· τὸ δὲ πόλισμα κατέσκαπται, ὥστ' οὐδ' ἐκεῖ καθήκειν οὐκέτι μέχρι τῆς πρὸς Εὐβοίᾳ θαλάσσης ἡ Φωκίς. Id eſt: *Daphnus enim tunc erat Phocidis, dividens bifariam Locridem, & medius poſitus inter ſinum Opuntium & litus Epicnemidiorum, nunc autem regio ad Locros pertinet, urbs vero everſa eſt, adeo ut non amplius Phocis attingit mare Euboicum.* Et paulo poſt: Ὃν τρόπον δὲ ἡ Φωκὶς τῇ Βοιωτίᾳ παράκειται, τοῦτον καὶ ἡ Λοκρὶς τῇ Φωκίδι ἑκατέρα.. διττὴ γάρ ἐστι διῃρημένη ὑπὸ τοῦ Παρνασσοῦ δίχα, ἡ μὲν ἐκ τοῦ Ἑσπερίου μέρους παρακειμένη τῷ Παρνασσῷ, καὶ μέρος αὐτοῦ νεμομένη, καθήκουσα δὲ ἐπὶ τὸν Κρισαῖον κόλπον, ἡ δὲ ἐκ τοῦ πρὸς ἕω τελευτῶσα ἐπὶ τὴν πρὸς Εὐβοίᾳ θάλασσαν· καλοῦνται δὲ καὶ οἱ ἑσπέριοι Λοκροὶ καὶ Ὀζόλαι. Id eſt: *Quomodo autem Phocis Bœotiæ adjacet, ſic & Locris utraque Phocidi, duplex enim eſt diviſa bifariam à Parnaſſo, & una quidem ad occidentale latus Parnaſſi adjacens, & partem ejus incolens, & Criſſæum ſinum attingens: alia vero ab orientali latere uſque ad Euboicum mare extenſa: vocantur autem Heſperii Locri etiam Ozolæ.* Hæc Strabonis jam ſupra citata viſum eſt hoc loco repetere, eo quod Epicnemidiorum ſitum apprime demonſtrant. Plinius ſolos Epicnemidios notat, & in iis Opuntem urbem ponit, nulla de

de Opuntiis facta mentione, quod & alii etiam fecerunt, ut Pindari Scholiastes Olymp. ode XI: Γένη γὰρ Λοκρῶν ἐστὶ τρία, Ἐπιζεφύριοι, Ὀζόλαι, Ἐπικνημίδιοι· τούτων οἱ μὲν Ἐπιζεφύριοι εἰσὶ Λοκροὶ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ· οἱ δὲ Ὀζόλαι πρὸς τῇ Αἰτωλίᾳ, οἱ δὲ Ἐπικνημίδιοι πρὸς Εὐβοίᾳ. Id est: *Genera enim Locrorum tria sunt, Epizephyrii, Ozolæ, Epicnemidii, eorum Epizephyrii Locri sunt in Italia: Ozolæ vero prope Ætoliam, Epicnemidii ad Eubœam versi.* Sic & autor brevium scholiorum ad Iliad. α. vers. 527. de Opuntiis tacuit. Locrorum nullam divisionem fecit Homerus in catalogo, urbes autem eorum recenset hoc modo:

> Οἳ Κῦνόν τ' ἐνέμοντ', Ὀπόεντά τε, Καλλίαρόν τε,
> Βῆσσάν τε, Σκάρφην τε, καὶ Αὐγειὰς ἐρατεινάς,
> Τάρφην τε, Θρόνιόν τε, Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα.
> Τῷ δ' ἅμα τεσσαράκοντα μέλαιναι νῆες ἕποντο
> Λοκρῶν, οἳ ναίουσι πέρην ἱερῆς Εὐβοίης. Id est:
> *Qui Cynum incolebant, & Opoëntem, & Calliarum,*
> *Et Bessan, & Scarphen, & amabiles Augias,*
> *Tarphen, & Thronium prope Boagrii fluenta.*
> *Simul eum sequebantur quadraginta nigræ naves*
> *Locrorum, qui incolunt ultra sacram Eubœam.*

Nullam de Ozolis aut de eorum urbibus Poëta fecit mentionem, & eas quidem, quas recenset nullo ordine, posuit, non permittente metro. Omnium vero septentrionaliorem ponunt tabulæ Scarphiam. Nam post Thermopylas in eodem tractu ponunt *Scarpias*, mutata aspirata in mediam: de ea urbe post Homerum antiquissimam mentionem fecit Lycophron, cujus verba apponam:

> Λάρυμνα, καὶ Σπερχειέ, καὶ Βοάγριε,
> Καὶ Κῦνε, καὶ Σκάρφεια, καὶ Φαλωρειάς,

Καὶ

Καὶ Ναρύκειον ἄστυ, καὶ Θρονίτιδες
Λοκρῶν ἀγυιαὶ, καὶ Πυράνθιοι νάπαι,
Καὶ πᾶς Ὀϊλέως Ὀδοιδόκειος δομός. Id eſt:
Larymna, & Sperchie, & Boagrie,
Et Cyne, & Scarphia, & Thronitides
Locrorum vici, & Pyranthiæ valles,
Et omnis Oilei Odædocia domus.

De ejus urbis ſitu nos docet Strabo lib. 9: Μετὰ δὲ ταῦτα Σκάρφη σταδίοις ὑπερκειμένη τῆς θαλάσσης δέκα, διέχουσα δὲ τοῦ Θρονίου τριάκοντα, ἔπειτα Νίκαια καὶ αἱ Θερμοπύλαι. Id eſt: *Poſt hæc Scarphe ſupra mare ſita ad ſtadia decem, à Thronio autem triginta, poſt eam Nicæa & Thermopylæ.* Appianus in Syriaca hunc ſitum firmat, dum pugnam ad Thermopylas inter Antiochum & Manium Atilium Romanum narrat. Nam poſtquam Cato pulſis à Callidromo Ætolis in caſtra Antiochi ad Thermopylas ſita penetravit, & fuga militum Antiochi facta eſt, ait: Ὁ δὲ Μάνιος μέχρι μὲν ἐπὶ Σκάρφειαν ἐδίωκεν αὐτοὺς, κτείνων τε καὶ ζωγρῶν, ἀπὸ δὲ τῆς Σκαρφείας, ἐπανιὼν διήρπαζε τὸ στρατόπεδον τοῦ βασιλέως. Id eſt: *Manius vero uſque ad Scarphiam eos perſequutus eſt, occidens & captivans, in reditu vero à Scarphia caſtra regis expilavit.* De ea etiam urbe Pauſanias in Achaïcis, dum bellum Achæorum duce Critolao & Romanorum duce Metello narrat, ſic ait: Τότε δὲ ὡς παρὰ τῶν κατασκόπων ἐπυνθάνετο ὁ Κριτόλαος, Μέτελλον καὶ Ῥωμαίους διαβεβηκέναι τὸν Σπερχειὸν, ἀπέφυγεν ἐς Σκάρφειαν τῶν Λοκρῶν, οὐδὲ, κατὰ τὸ στενὸν τὸ Ἡρακλείας μεταξὺ καὶ Θερμοπυλῶν τοὺς Ἀχαιοὺς τάξας, ἐτόλμησεν ὑπομεῖναι Μέτελλον. Id eſt: *Tunc autem cum didiciſſet ex ſpeculatoribus Critolaus, Metellum & Romanos tranſvadaſſe Sperchium, aufugit in Scarphiam Locrorum urbem, nec auſus eſt Metellum præſtolari, Achæos in aciem ordinans ad anguſtias, quæ Heracleam & Thermopylas intercedunt.*

Ptolemæus in Europæ tabula cap. 15. eam inter Locrorum Epicnemidiorum civitates maritimas ponit, non male, quando decem tantum ſtadiis à mari diſtabat, &, ut puto, habuit quoddam navale ad ipſum mare: quod Scarphiæ portus dicebatur, quod me ſuadet Antipatri epigramma in Anthologia in naufragos & quendam Ariſtagoram, qui ibi naufragium fecerat, ſic autem habet:

Πᾶσα θάλαττα, θάλαττα· τί Κυκλάδας, ἢ στενὸν Ἕλλης
Κῦμα, καὶ ὀξείας ἠλεὰ μεμφόμεθα;
Ἄλλως τοὔνομ' ἔχουσιν· ἐπεὶ, τί με τὸν προφυγόντα
Κεῖνα, Σκαρφαιεὺς ἀμφεκάλυψε λιμήν.
Νόστιμον εὐπλοΐην ἀρῷτό τις· ὡς τάγε πόντου,
Πόντος· ὁ τυμβευθεὶς οἶδεν Ἀρισταγόρης. Id eſt:

Omne mare, eſt mare, quid de Cycladibus & Helleſponti
Fluctu, & acutis inſulis querimus?
Diverſum quidem nomen habent; ſed cum omnia aufugiſſem,
Portus Scarphienſis me circum operuit.
Fœlicem navigationis reditum ſpe concipiat quis,
Sed maria ſunt maria, id novit Ariſtagoras hic ſepultus.

De ea urbe Stephanus: Σκάρφεια, πόλις Λοκρίδος τῆς Θερμοπυλῶν ἐγγύς. ὠνόμασται δὲ ἀπὸ Σκαρφείας· τὸ ἐθνικὸν, Σκαρφεὺς, καὶ Σκαρφιεὺς, καὶ Σκαρφαῖος, καὶ Σκάρφιος. Id eſt: *Scarphia, urbs Locridis prope Thermopylas: dicta eſt à Scarphia. Gentile, Scarpheus, & Scarphieus & Scarphæus, & Scarphius.* Eam urbem funditus everſam fuiſſe ait Euſtathius ad Iliad. β. verſ. 532. Ἡ δὲ Σκάρφη (ait) κεῖται φασὶν ἐγγὺς Θερμοπυλῶν. ὠνόμασται δὲ ἀπὸ Σκαρφείας ἐνδόξου τινὸς γυναικός· φασὶ δὲ καὶ ὅτι ἐκ θεμελίων ἡ πόλις αὕτη ἀνεῤῥίφη, ὥστε καὶ σώματα καταδῦναι χιλίων ἑπτακοσίων οὐκ ἐλάττω. Id eſt: *Scarphe, ut ajunt, ſita eſt prope Thermopy-*

mopylas, sic autem vocata est à quadam Scarphia fœmina celebri: ajunt autem eam à fundamentis eversam fuisse, & corpora absorpta fuisse non minus quam mille & septingenta. Ex his verbis videtur intelligere, eam terræ motu periisse. Sed Constantinus in Themate occidentali, eam in ordine totius Helladis primam ponit; itaque eam eversionem accidisse oportet inter tempora Constantini, qui florebat anno Christi circiter 910 & Eustathii, qui multo post, sub Manuele Comneno scribebat; vel eum de eversione, multis ante Constantinum seculis facta, loquutum fuisse, & eam urbem instauratam Constantini seculo, rursus celebrem factam fuisse. Niger certe ipsissimis Eustathii verbis usus, terræ motu eversam fuisse dicit.

Fuit etiam aliud oppidum minus celebre in Scarphiæ vicina, & septentrionalius Scarphia, nomine *Alpenus*, vel *Alpenum*, situm in principio angustiarum, quæ ad Thermopylas è Locride ducunt; de eo Herodotus lib. 7: Ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἐστὶ, τῇ στενοτάτη, ἡμίπλεθρον· οὐ μέν τοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶν τὸ στενότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέν τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθεν· κατά τε Ἀλπηνοὺς ὄπισθεν ἐόντας, ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθεν κατὰ Φοίνικα ποταμὸν, ἀγχοῦ Ἀνθήλης πόλιος. Id est: *Ingressus vero in Græciam per Trachinem, ubi arctissimus, est dimidii jugeri: non tamen est ibi arctissimus locus regionis, sed ante & post Thermopylas, prope Alpenos, qui pone sunt, ad solum currum unum via patet: ante vero juxta Phœnicem fluvium prope Anthelam urbem.* In hoc loco tam inculto & aspero mirum mihi videtur, fuisse tot urbes. Ideo credo Herodotum, suam Græciam magnificantem, urbes vocasse, quæ fuerunt pagi. Æschines tamen in oratione de Falsa Legatione, *Alpenum*, ut locum utilem, proponit: Πρέσβεις πρὸς ὑμᾶς ἦλθον ἐκ Φωκέων,

βοηθεῖν

βοηθεῖν αὐτοῖς κελεύοντες, καὶ ἐπαγγελλόμενοι παραδώσειν Ἄλπωνον, καὶ Θρόνιον, καὶ Νίκαιαν, τὰ τῶν παρόδων τῶν ἐς Πύλας χωρία κύρια. Id est: *Ad vos venerunt legati Phocensium, auxilium petentes, & promittentes se daturos Alponum & Thronium & Nicæam, loca habentia in sua potestate transitum ad Thermopylas.* Hoc loco Æschines Alponum vocat, non Alpenum, eum locum, & sic etiam eum vocaverat Hecatæus, ut testatur Stephanus in Ἄλπωνος, sed ibi κώμην vocat, non πόλιν, id est, pagum, non urbem.

CAPUT IV.

De NICÆA.

Fuit etiam in eodem tractu, non longe ab Alpeno & Thermopylis, urbs Νίκαια *Nicæa*, ad mare sita; de qua Homerus non meminit, eo quod forte suo tempore non erat condita; de ea tamen mentionem fecerunt, Demosthenes, Æschines, Polybius, Diodorus, Strabo, Harpocration, Stephanus, Suidas, T. Livius & alii. Demosthenes igitur in oratione supra Philippi Epistolam, de Philippo sic ait: Ὑποπτεύεται δὲ ὑπὸ Θηβαίων, Νίκαιαν μὲν φρουρᾷ κατέχων, εἰς δὲ τὴν Ἀμφικτυονίαν εἰσδεδυκώς. Id est: *Suspectus autem est Thebanis, utpote qui Nicæam præsidio occupabat, & in Amphictyonum consessum se ingerebat.* Æschines etiam in oratione de Falsa Legatione, ea de eo oppido dixit, quæ paulo supra citavi: de ea etiam Polybius lib. 10. de Philippo: Πυθόμενος δὲ τοὺς περὶ τὸν Ἄτταλον εἰς Νίκαιαν καταπεπλευκέναι· τοὺς δὲ Αἰτωλῶν τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἡράκλειαν ἀθροίζεσθαι, χάριν τοῦ κοινολογηθῆναι πρὸς ἀλλήλους, ὑπὲρ τῶν ἐνεστώτων. Id est: *Dein cognito, Attalum Nicæam adnavigasse, & principes Ætolorum Heracleam convenire, ut simul de præsentibus negotiis*

gotiis in commune deliberarent. Et lib. 7. de colloquio inter Philippum & T. Quintium Flaminium, Attalum & Ætolos, sic scribit: Συμεγγίσαντες δὲ κατὰ Νίκαιαν πρὸς τὴν θάλατταν, οἱ μὲν περὶ τὸν Τίτον ἐπέστησαν παρ' αὐτὸν τὸν αἰγιαλόν· ὁ δὲ Φίλιππος ἐγγίσας τῇ γῇ, μετέωρος ἔμενε, τοῦ δὲ Τίτου κελεύοντος αὐτὸν ἀποβαίνειν, διαναστὰς ἐκ τῆς νεὼς, οὐκ ἔφησεν ἀποβήσεσθαι. Id est: *Quum prope Nicæam mari proximassent Flaminius in ipso littore substitit: Philippus vero terræ proximus factus in alto mansit, & hortante Tito, ut in terram descenderet, ex navi se erigens negavit se descensurum.* Sic etiam de ea Diodorus lib. 16. de eodem Philippo ait: Ὁ Φίλιππος παραλαβὼν τοὺς Θεσσαλοὺς ἧκεν εἰς τὴν Λοκρίδα μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καταλαβὼν δὲ Φάλαικον πάλαι τῆς στρατηγίας ἠξιωμένον, καὶ τὸ τῶν μισθοφόρων πλῆθος ἔχοντα, παρεσκευάζετο παρατάξασθαι κρῖναι τὸν πόλεμον· ὁ δὲ Φάλαικος ἐν Νικαίᾳ διατρίβων, καὶ θεωρῶν αὐτὸν οὐκ ἀξιόμαχον ὄντα, διεπρεσβεύσατο πρὸς τὸν βασιλέα. Id est: *Philippus, secum acceptis Thessalis, Locridem venit, cum multis copiis, cum autem deprehendisset Phalæcum, qui jam olim copiarum ducatum obtinuerat, & mercenariorum militum multitudinem secum habentem, præparavit se ad decernendum acie; Phalæcus vero Nicææ tempus terens, & videns se non esse viribus æqualem ad pugnam conserendam, legatos ad Philippum misit.* Sed de ejus situ manifeste Strabo lib. 9. Μετὰ δὲ ταῦτα Σκάρφη, σταδίοις ὑπερκειμένη τῆς θαλάσσης δέκα, διέχουσα δὲ τοῦ Θρονίου τριάκοντα· ἔπειτα Νίκαια καὶ αἱ Θερμοπύλαι. Id est: *Post hæc Scarphe, stadiis decem à mari supereminens, a Thronio vero triginta deinde Nicæa & Thermopylæ.* Ex eo ordine colligitur, fuisse Nicæam propiorem Thermopylis, & Scarphia aliquanto septentrionaliorem. T. Livius etiam de ea meminit, sed cum ejus verba sint ipsa Polybii verba Latine translata, non opus est hic ea adscribere. Harpocration

ea, quæ

ea, quæ dixit, habet ex Æſchine ſupra citato. Eam etiam memorat Stephanus in Νίκαια, quam ait eſſe Epicnemidiorum, ſed in eo eſt caſtigandus, quod aliam rurſus ponit juxta Thermopylas, quæ eadem eſt, & ex una duas facit. Eadem verba ex Stephano cum eodem errore exſcripſit Suidas, ſed altero errore eundem errorem cumulavit. Nam cum Stephanus dicat, Nicæam Bithyniæ dictam poſtea fuiſſe Antigoniam, id Suidas magno errore Nicææ Locrorum Epicnemidiorum tribuit. Ex his omnibus patet, Nicæam illam fuiſſe ſitam ad mare Euboïcum, in Locrorum Epicnemidiorum regione, prope Thermopylarum anguſtias, & in earum exitu, meridiem verſus. De ejus conditu & fortunis nihil inveni.

CAPUT V.

De Thronio.

Thronium, urbem in eodem tractu mediterraneam, & in ſuperiorum locorum vicinia, Homerus recenſuit in catalogo lib. 2. verſ. 533.

Τάρφην τε Θρόνιόν τε Βοαγρίου ἀμφὶ ῥέεθρα. Id eſt:
Et Tarphem & Thronium circa Boagrii fluenta.

Ad quem locum Didymus ait: Ἀπὸ Θρονίας νύμφης οὕτως ὠνόμασται. Id eſt: *A Thronia Nympha ſic vocata eſt.* Et poſtea: Ὁ δὲ Βοάγριος ποταμὸς τῆς Λοκρίδος. Id eſt: *Boagrius autem fluvius eſt Locridis.* Et Euſtathius: Τὸ δὲ Θρόνιον τὸ κατὰ τὴν μεσογαίαν τῆς Κνημίδος, τῶν Ἐπικνημιδίων γάρ ἐστι Λοκρῶν. Id eſt: *Thronium vero in mediterraneo Cnemidis, nam eſt Epicnemidiorum Locrorum.* De ea urbe Thucydides lib. 2. de expeditione, quæ circa Locridem ad Euboeam tutandam ab Athenienſibus facta eſt, duce Cleopompo, ſic ait: Καὶ ἀποβάσεις ποιησάμενος, τῆς τε παραθαλασσίου ἐστὶν

σίου ἐστὶν, ἃ ἐδῄωσε, καὶ Θρόνιον εἷλεν, ὁμήρους τε ἔλαβεν αὐτῶν, καὶ ἐν Ἀλόπῃ τοὺς βοηθήσαντας Λοκρῶν μάχῃ ἐκράτησεν. Id est: *Et cum exscensionem fecisset, regionis maritimæ quædam vastavit, & Thronium cepit, & obsides inde accepit, & in Alope eos, qui ex Locris auxilium adduxerant, pugna commissa superavit.* Eadem habet Diodorus & iisdem verbis fere lib. 12. Μετὰ ταῦτα Ἀθηναῖοι, στρατηγὸν προχειρισάμενοι Κλεόπομπον, ἐξαπέστειλαν μετὰ νεῶν τριάκοντα, προστάξαντες τήν τε Εὔβοιαν παραφυλάττειν, καὶ Λοκροῖς πολεμεῖν· ὁ δὲ ἐκπλεύσας, τήν τε παραθαλάττιον τῆς Λοκρίδος ἐδῄωσε, καὶ πόλιν Θρόνιον ἐξεπολιόρκησε, τοῖς δὲ ἀντιταξαμένοις τῶν Λοκρῶν συνάψας μάχην ἐνίκησε περὶ πόλιν Ἀλόπην. Id est: *Post hæc Athenienses, cum ducem exercitus elegissent Cleopompum, emiserunt eum cum navibus triginta, jubentes ut Eubœam custodiret, & Locris bellum inferret: ille igitur solvens, maritimam Locrorum oram vastavit, & Thronium obsidione cepit, & Locros in acie contra ordinatos pugna commissa vicit circa Alopen.* Idem Diodorus Thronium ab Onomarcho Phocensi sacrilegorum duce expilatum fuisse, & in servitutem ejus incolas redactos narrat lib. 16. Θρόνιον μὲν ἐκπολιορκήσας ἐξηνδραποδίσατο. Sed Scylacis locus maxime considerandus est, falsam enim τοποθεσίαν videtur insinuare. Nam & Thronium, & Cnemidas Phocensibus tribuit, non Locris; sic enim habet: Μετὰ δὲ Λοκροὺς εἰσὶ Φωκεῖς· διήκουσι γὰρ καὶ οὗτοι εἰς τὴν θάλασσαν ταύτην, καὶ πόλεις αὐτῶν εἰσὶν αἱ δέ· Θρόνιον, Κνῆμις, Ἐλάτεια. Id est: *Post Locros siti sunt Phocenses, pertingunt enim etiam illi ad hoc mare, & urbes eorum hæ sunt, Thronium Cnemis, Elatia.* At omnes antiqui contra censent, & Locris Thronium & Cnemidas tribuunt. Euripides de Iphigenia in Aulide:

Λοκροῖς δὲ τοῖς δ' ἴσας ἄγων
Ναῦς Οἰλέως τόκος κλυτὰν

Θρονάιδ'

Θρονιάδ' ἐκλιπὼν πόλιν. Id est:
Locris vero his pares ducens
Naves Oïlei filius
Throniadem relinquens urbem.

Et Lycophron verſ. 1143. Καὶ Θρονίτιδες Λοκρῶν ἀγυιαί. Id eſt: *Et Thronitides Locrorum vici.* Et Polybius lib. 17. poſt colloquium cum Philippo factum ad Nicææ littus in Locride, & ad diem ſequentem protractum, ait de loco: Ταξάμενοι συμπορεύεσθαι πρὸς τὸν κατὰ Θρόνιον αἰγιαλόν. Id eſt: *Convenire decreverunt ad littus è regione Thronii.* Ex quo loco patet, Thronium non longe à Nicæa & à mari fuiſſe ſitum. Pauſanias Heliac. 2. Λοκροὶ δ' ἐκ Θρονίου τοῦ ἐπὶ Βοαγρίῳ ποταμῷ, καὶ Ἄβαντες ἀπὸ Εὐβοίας ναυσὶν ὀκτὼ, συναμφότεροι πρὸς τὰ ὄρη κατενέχθησαν τὰ Κεραύνια. Id eſt: *Locri autem ex Thronio urbe, quæ ad Boagrium fluvium ſita eſt, & Abantes ex Eubœa octo navibus ſimul ad montes Ceraunios delati ſunt.* Strabo lib. 9. Μετὰ δὲ εἴκοσι σταδίους ἀπὸ Κνημῖδος λιμὴν, ὑπὲρ οὗ κεῖται τὸ Θρόνιον ἐν σταδίοις τοῖς ἴσοις κατὰ τὴν μεσόγαιαν. Id eſt: *Poſt ſtadia viginti à Cnemide portus eſt, ſuper quo ſitum eſt Thronium totidem ſtadiis diſtans in mediterraneo.* Ptolemæus etiam in Epicnemidiis eam urbem ponit: Λοκρῶν Ἐπικνημιδίων, μεσόγειον Θρόνιον, Heſychius in voce Θρόνιον, πόλις Λοκρίδος ἡ Θρόνιον. Id eſt: *Urbs Locridis Thronium.* Valeat igitur Scylax, qui Caryandis in Aſia natus, non tam exacte de ſitu & diviſione Phocenſium & Locrorum contra tot autores eſt audiendus. Sed potius audiamus T. Livium, qui ter in eadem pagina lib. 28. fœdo mendo conſpurcatus eſt. Nam ubi de bello Philippi contra Romanos & Attalum ſermonem facit, ſic habet: *Compoſitis circa Opuntem rebus, Toronem eſt profectus.* Et paulo poſt: *Haud majore certamine, quam Opuntem Attalus ceperat, Philippus Toronem cepit. Incolebant eam urbem*

profugi

profugi ab Thebis Phthioticis: urbe sua capta à Philippo, cum in fidem Ætolorum concessissent, sedem eis Ætoli eam dederant, urbis vastatæ ac desertæ priore ejusdem Philippi bello. Tum ab Torone, sicut paulo ante dictum est, recepta profectus, Tritonum & Drymas, Doridis parva ac ignobilia oppida cepit: inde Elatiam ...... venit. In hoc loco ter Torone pro Thronio male legitur, quod videbit, quicunque non erit omnino Græciæ geographiæ ignarus.

Torone longissime à Locride, tota Thessalia & Macedonia intercedente, quam dare habitandam profugis illis non poterant Ætoli, & longissime à Torone siti, & qui numquam aliquid juris in ea habuerant. Sed exscriptor Toronem noverat celebriorem, Thronium ignorabat, notiorem igitur pro ignota posuit, quod amat fieri. Idem Livius lib. 32. de Thronio loquitur, sed nihil aliud habet, quam interpretationem loci Polybii supra citati, ideo eum locum non apponam. Sed ne quid dissimulem, Æschines videtur Scylaci astipulari, qui in oratione de falsa legatione, hæc ait, quæ jam supra citata sunt. Πρεσβεῖς πρὸς ὑμᾶς ἦλθον ἐκ Φωκέων, βοηθεῖν αὐτοῖς κελεύοντες, καὶ ἐπαγγελλόμενοι παραδώσειν Ἄλπωνον, καὶ Θρόνιον, καὶ Νίκαιαν. Id est: *Legati Phocensium ad vos venerunt, auxilium petentes & promittentes se daturos Alponum, & Thronium, & Nicæam.* At nisi fuissent ea loca in Phocensium potestate, ridiculum fuisset, ea promittere se daturos, quæ non erant suæ ditionis, vel in sua potestate. Certe ex hoc Æschinis loco concluditur, eo tempore, quo hæc dicebat Æschines, eas urbes fuisse sub Phocensium imperio, sed ideo non sunt censendæ fuisse in Phocide, sed vel Locros Epicnemidios fuisse sub Ætolorum jugo, unde suspicio oritur, ea, quæ sub Scylacis nomine in hominum manibus versantur, non esse Scylacis illius

 antiqui

antiqui opus, sed cujusdam multo recentioris, & qui scribebat eo tempore, quo Phocenses Locris vicinis prævaluerant, & suas urbes præsidiis occupaverant, sed hæc satis sint de illo oppidulo.

CAPUT VI.

De Cnemide.

Nunc de loco, qui regioni dedit nomen, dicendum; is fuit mons ad littus maris situs cum oppido, nomine Κνῆμις vel Κνημῖδες. De ejus situ satis expresse Strabo l. 9. qui, ubi de Ozolis dixit, hæc addit: Οἱ δ' ἕτεροι διχά πως καὶ αὐτοὶ διῃρημένοι· οἱ μὲν Ὀπούντιοι ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, ὅμοροι Φωκεῦσι καὶ Βοιωτοῖς· οἱ δ' Ἐπικνημίδιοι, ἀπὸ ὄρους Κνημῖδος προσεχεῖς Οἰταίοις τε καὶ Μαλιεῦσι. Id est: *Alii etiam bifariam divisi, Opuntii quidem à Metropoli dicti, Phocensium & Bœotorum vicini, alii vero Epicnemidii à monte Cnemide, Oetæos & Malienses attingentes.* Et rursus eodem libro: Μετὰ δὲ Δαφνοῦντα Κνημῖδες, χωρίον ἐρυμνὸν, ὅσον σταδίους εἴκοσι πλεύσαντι· καθ' ὃ καὶ τὸ Κήναιον ἐκ τῆς Εὐβοίας ἀντίκειται, ἄκρα βλέπουσα πρὸς ἑσπέραν, καὶ τὸν Μαλιέα κόλπον, πορθμῷ διειργομένη σχεδὸν εἴκοσι σταδίων· ταῦτα δ' ἤδη τῶν Ἐπικνημιδίων ἐστὶ Λοκρῶν. Id est: *Post Daphnuntem autem Cnemides sunt, locus munitus, distans viginti stadiorum navigatione, è regione cujus Cenæum Eubœæ contra situm est promontorium, occidentem versus tendens, & sinum Maliacum, interjacente freto viginti fere stadiorum.* Scylax etiam id oppidum Phocensibus tribuit male. Emendandus & in ejus oppidi situ Plinius lib. 4. cap. 7. ubi ait: *Phocidis in littore unum Daphnûs, introrsus in Locris Elatea, & in ripa Cephissi, ut diximus, Lilæa, Delphosque versus Cnemis & Hyampolis.* Quid sibi vult,

cum ait, Cnemidem esse Delphos versus? oppidum enim quod ad Eubœam spectat, longe dissitum est à Delphis, itaque credo delendam esse particulam *que*, & legendum *Lilæa Delphos versus*. Et ibi interpungendum, & post punctum: *Cnemis & Hyampolis*. Licet, ut libere dicam, valde confuso ordine Plinius eo loco scripserit: melius Mela, qui sic habet: *Opoës Scarphia, Cnemides, Alope*: licet non exacte seruato situs ordine. Pausanias in Phocicis inter populos, qui ab ipso Amphictyone admissi sunt in Amphictyonum concessum, recenset: Λοκροὺς τῇ Φωκίδι ὁμόρους, ὑπὸ τῷ ὄρει τῇ Κνημίδι. Id est: *Locros Phocidi conterminos sub monte Cnemide*. De falso ordine Ptolemæi jam supra diximus satis. De ejus nominis etymo Favorinus in lexico hæc habet: Κνημοὶ, τὰ ὑψηλότερα τῆς ὑπωρείας, ἔνθα συλληβομένων τῶν ὑδάτων ὕλη πυκνοῦται. Id est: *Cnemi, altiora loca montibus supposita, ubi receptis aquis, sylva (ceu herba) spissior fit*. (Sed forte melius legeretur συλλειβομένων) & rursus addit: Κνήμους, δασεῖς, τραχεῖς, καὶ δυσβάτους τόπους. Id est: *Cnemos, spissos, asperos, & difficiles aditu locos*. Ex his autoribus patet, Cnemides montem esse, & olim cum oppido ad littus maris sito, è regione Cenari promontorii, 20. stadiis ab eo dissiti, ad septentrionem Daphnuntis. Et hæc sunt, quæ de eo oppido inveniuntur.

Locros Epicnemidios permeat Boagrius fluvius, quem Homerus memorat in Thronii vicinia, in catalogo versu 532. ad quem locum Eustathius nihil aliud habet, quam quod à Strabone accepit, qui lib. 9. sic habet: Μετὰ δὲ εἴκοσι σταδίους ἀπὸ Κνημίδος λιμήν, ὑπὲρ οὗ κεῖται τὸ Θρόνιον, ἐν σταδίοις τοῖς ἴσοις κατὰ τὴν μεσόγαιαν· εἶθ᾽ ὁ Βοάγριος ποταμὸς ἐκδίδωσιν ὁ παραῤῥέων τὸ Θρόνιον, Μάνην δὲ ἐπονομάζουσιν αὐτόν· ἔστι δὲ χειμάῤῥους, ὥστ᾽ ἀβρόχοις ἐμβαίνειν τοῖς ποσίν, ἄλλοτε δὲ δίπλεθρον ἴσχειν πλάτος. Id est: *Post viginti stadios à*

Cnemide

Cnemide portus est, super quo situm est Thronium, totidem stadiis distans in mediterraneo: deinde Boagrius fluvius exit, qui alluit Thronium: Manem eum vocant. Est autem torrens, adeo ut transeatur siccis pedibus, nihilominus autem duo plethra latus est. De eo mentionem fecit olim Lycophron versu 1141. Λάρυμνα, καὶ Σπέρχιε, καὶ Βοάγριε. Id est: *Larymna, & Sperchie, & Boagrie.* Ad quæ nihil aliud Tzetzes, quam fluvium esse Locridis. Item Pausanias Heliac. 1. Λοκροί τε ἐκ Θρονίου τοῦ ἐπὶ Βοαγρίῳ ποταμῷ. Id est: *Locri è Thronio, quæ ad Boagrium fluvium.* Ptolemæus in Epicnemidiis: Βοαγρίου ποταμοῦ ἐκβολαί. Id est: *Boagri fluvii exitus, ceu os.* De hoc fluvio in Favorini Lexico hæc inveniuntur. Βόαγριος παραῤῥέων Θρόνιον, τὸ κατὰ τὴν μεσογαίαν τῆς Κνημῖδος, τῶν Ἐπικνημιδίων γὰρ ἐστὶ Λοκρῶν. Id est: *Boagrius alluens Thronium, quod est in mediterraneo Cnemidis: est enim Locrorum Epicnemidiorum.* Ab Oeta, ceu Parnasso eum profluere necesse est, mutationem in cursu fecit; sic enim Strabo lib. 1. ubi de mutatione locorum per terræ motus tractat, ait: Τὸν δὲ Βοάγριον κατ' ἄλλης ἐνεχθῆναι φάραγγος. Id est: *Boagrium vero per aliam se intulisse vallem.* Procedendo secundum littus maris versus meridiem & Locros Opuntios, occurrebat olim oppidum maritimum Δαφνοῦς *Daphnus*, quod Phocensium erat, sed à Locris postea occupatum, de eo Strabo lib. 1. de mutationibus locorum ait: Κῦμά τε ἐξαρθὲν τριχῆ, τὸ μὲν πρὸς Σκάρφην ἐνεχθῆναι καὶ Θρόνιον, τὸ δὲ πρὸς Θερμοπύλας, ἄλλο δὲ ἐς τὸ πεδίον ἕως τοῦ Φωκικοῦ Δαφνοῦντος. Id est: *Fluctum autem trifariam excitatum, partim Scarphem versus & Thronium, partim Thermopylas versus, alium ad campos usque ad Daphnuntum Phocicum.* Idem de eo loco fusius: Μετὰ δὲ τὴν Βοιωτίαν, καὶ τὸν Ὀρχόμενον, ἡ Φωκὶς ἐστὶ, πρὸς ἄρκτον παραβεβλημένη τῇ Βοιωτίᾳ, παραπλησίως ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν

τό γε παλαιόν· ὁ γὰρ Δαφνοῦς οὐκ ἦν τότε τῆς Λοκρίδος, σχίζων ἐφ' ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα, καὶ μέσος ταττόμενος τοῦ τε Ὀπουντίου κόλπου καὶ τῆς τῶν Ἐπικνημιδίων παραλίας, νῦν δὲ Λοκρῶν ἐστιν ἡ χώρα, τὸ δὲ πόλισμα κατέσκαπται· ὥστ' οὐδ' ἐκεῖ καθήκει οὐκέτι μέχρι τῆς πρὸς Εὐβοίᾳ θαλάσσης ἡ Φωκίς. Id est: *Post Bœotiam & Orchomenum Phocis est, supra Bœotiam porrecta ad septentrionem à mari ad mare antiquitus; Daphnûs enim tunc non erat Locridis, eam utrinque in duas partes dividens, & medius positus inter Opuntium sinum & littus Epicnemidiorum: nunc autem Locrorum est ea regio, oppidum vero solo æquatum, adeo ut Phocis non amplius pertingat usque ad mare Euboïcum.* In hoc textu Strabonis post vocem Δαφνοῦς, particula negativa οὐκ evanuerat, quam supplevi, aliter enim sensus claudicaret. Eandem descriptionem repetit Strabo eod. libro paucis post paginis, & rursus pag. 426. editionis Casaubonianæ, hæc habet: Ἑξῆς μετὰ τὴν Κῦνον, Ἀλόπη ἐστὶ, καὶ ὁ Δαφνοῦς, ὃν ἔφαμεν κατεσκάφθαι· λιμὴν δ' ἐστὶν αὐτόθι διέχων Κύνου περὶ ἐνενήκοντα σταδίους, Ἐλατίας δὲ πεζεύοντι εἰς τὴν μεσόγαιαν ἑκατὸν εἴκοσι. Id est: *Deinceps à Cyno est Alope & Daphnus, quem deletum diximus: ibique portus est Cyno distans nonaginta stadiis, ab Elatea pedestri itinere in mediterraneo centum viginti.* De ejus conditu nihil invenitur; post Homeri tempora conditum fuisse licet ex ejus silentio conjectare. Euphorio Δαφνοῦσαν vocavit, sic enim in ea voce Stephanus: Δαφνοῦς, Φωκικὴ πόλις, ἀρσενικῶς λεγομένη...... Δαφνοῦσαν δὲ αὐτὴν φησιν Εὐφορίων. Id est: *Daphnus, Phocicum oppidum, in masculino genere...... Daphnusam vero eum vocavit Euphorio.* De ea Plinius meminit lib. 4. cap. 7. *Phocidis* (ait) *in littore unum Daphnûs.*

Fuit etiam in Epicnemidiorum solo urbs Ἄρυκα *Aryca*, de qua pauci meminerunt. Diodorus tamen lib. 14.

de quo

de quodam Ismenia Thebano sic ait: Στρατοπεδεύοντος αὐτοῦ εἰς Ἀρύκας τῆς Λοκρίδος (ἐξ ἧς φασι τὸν Αἴαντα γεγενῆσθαι) τὸ πλῆθος τῶν Φωκέων ἀπήντησε μετὰ τῶν ὅπλων, τὴν ἡγεμονίαν ἔχοντος Λακισθένους τοῦ Λάκωνος· γενομένης δὲ μάχης ἐπὶ πολὺν χρόνον ἰσχυρᾶς ἐκράτησαν οἱ Βοιωτοί. &c. Id est: *Cum autem castrametatus fuisset ad Arycas Locridis (unde domo Æacem fuisse dicunt) multitudo Phocensium in armis occursavit, duce Lacisthene Lacone, cum autem pugna conserta fuisset valida & diuturna, Bœoti vicerunt.* Et lib. 16. in loco supra pag. 383. citato, narrat quomodo Phäyllus, qui Arycam per proditionem occupare tentaverat, ab ea ejectus fuit; addit continuo: Μετὰ δὲ ταῦτα στρατοπεδεύοντος αὐτοῦ, [Φαΰλλου] περὶ τὰς ὀνομαζομένας Ἄβας, οἱ Βοιωτοὶ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τοῖς Φωκεῦσιν, ἀνεῖλον αὐτῶν οὐκ ὀλίγους· ἐπαρθέντες δὲ τῷ προτερήματι, παρῆλθον εἰς τὴν τῶν Φωκέων χώραν, καὶ πολλὴν αὐτῆς πορθήσαντες, ἤθροισαν λαφύρων πλῆθος· ἐπανιόντων δὲ αὐτῶν, καὶ τῇ Ἀρυκαίων πόλει πολιορκουμένῃ βοηθούντων, ἐπιφανεὶς ὁ Φαΰλλος τούτους μὲν ἐτρέψατο· τὴν δὲ πόλιν ἑλὼν κατὰ κράτος διήρπασε, καὶ κατέσκαψε. Id est: *Post ea, cum castrametatus fuisset [Phäyllus scil.] in Locris Epicnemidiis, circa Abas dictas, Bœoti nocte impressionem facientes in Phocenses, eorum non paucos occiderunt, & ob successum lætati animo, in Phocensium regionem transiverunt, & bonam ejus partem devastantes, multum prædæ accumulaverunt: in reditu autem, cum Arycæorum urbi obsessæ auxilium ferre vellent, Phäyllus subito adveniens, eos quidem dare terga coëgit, & cum urbem vi cepisset, eam deprædavit & diruit.*

CAPUT VII.

De LOCRIS OPUNTIIS.

Sequuntur Opuntii Locri, ab urbe metropoli Opunte ſatis celebri ſic vocati, ut pote quæ memorata fuit ab Homero, Orpheo ceu Onomacrito, Pindaro, Ariſtophane, Ariſtotele, Æſchine, Apollonio, & ejus docto Scholiaſte, Apollodoro, Strabone, Diodoro, Plutarcho, Pauſania, Ptolemæo, Heſychio, Stephano & Euſtathio. Latinis vero T. Livio, Ovidio, Plinio, Mela & aliis. De ea igitur Homerus meminit in catalogo, ad quem locum Euſtathius ait: Ἡ δὲ Κῦνος ἀκρά τις περματίζουσα τὸν Ὀπούντιον κόλπον, ἐπίνειον Ὀπόεντος πόλεως Λοκρῶν Ἐπικνημιδίων, τῶν πέραν Εὐβοίης κατὰ τὸν ποιητήν. ἀφ' ἧς ἦν καὶ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως συγγενής τε καὶ ἑταῖρος Πάτροκλος, κληθείσης οὕτως ἀπὸ Ὀπόεντος ἄρξαντος ἐν αὐτῇ ..... ὠνόμασται δὲ Κῦνος ἀπὸ Κύνου Λοκροῦ ἀνδρός· Ὀποῦντος γὰρ φασὶ Κῦνος, οὗ Ὀδοίδοκος, οὗ Ὀϊλεύς. οἱ δὲ παλαιοί φασι καὶ ταῦτα· Ἀμφικτύονος καὶ Χθονοπάτρας, ἀπόγονος Φύσκος, οὗ Λοκρός· ὧν ἀπὸ μὲν Φύσκου Φύσκοι πρώην, ἀπὸ δὲ Λοκροῦ, Λοκροὶ οἱ αὐτοὶ ὠνομάσθησαν· Λοκροῦ δὲ, Ὀποῦς, πρὸς ὃν διενεχθεὶς ὁ πατὴρ Λοκρὸς, ἐᾷ μὲν ἄρχειν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ οἰκεῖ τὰ πρὸς ἑσπέραν τοῦ Παρνασοῦ. Id eſt: *Cynus autem promontorium terminans Opuntium ſinum, & eſt navale Opoëntis, urbis Locrorum Epicnemidiorum, qui ſunt trans Eubœam, ut ait poëta, è qua urbe fuit Achillis conſanguineus & ſocius Patroclus, ſic autem vocabatur ab Opoënte, qui in ea imperavit...... Cynus autem vocata eſt a Cyno Locro viro: ajunt enim, Opuntis filios fuiſſe Cynum & Odœdocum, cujus fuit Oïleus. At antiqui enarratores hoc etiam ajunt: Amphictyonis & Chthonopatræ poſteri fuerunt, Phuſcus & Locrus*

Locrus, & a Phuſco quidem prius Phuſci, a Locro autem Locri dicti ſunt. Locri vero filius fuit Opûs, cum quo male concors Locrus pater, ceſſit principatum filio, ipſe vero incoluit loca occidentalia Parnaſſi. Sed in tam antiquis narrationibus multæ inveniuntur diverſitates. Nam Pindari Scholiaſtes, qui videtur ſatis antiquus, ad hæc verba Olymp. 9: Φέροις δὲ Πρωτογενείας ἄστει γλῶσσαν, hæc ait: Φέροις δὲ μᾶλλον, ὦ στόμα, καὶ λέγοις τὰ περὶ τῆς πόλεως τῆς ἀπὸ Πρωτογενείας. λέγει δὲ τὴν Ὀποῦντος· ὑμνοίης δέ φησι τὸ τῆς Πρωτογενείας ἄστυ· ταύτης γὰρ καὶ Λοκροῦ, κατ' ἐπίκλησιν μὲν Ὀποῦς, τῷ γόνῳ δὲ Διός. Πρωτογένεια δὲ Δευκαλίωνος καὶ Πύῤῥας. ὁ μέν τοι Πίνδαρος Πρωτογένειαν Ὀποῦντος ἱστορεῖ ἐν τοῖς ἑξῆς. Id eſt: *Fer magis, ô os, & dic de urbe, quæ a Protogenia* (condita vel habitata) *Intelligit autem Opuntem. Celebra autem* (ait) *Protogeniæ urbem, ejus enim & Locri Opûs fuit, quod ad cognomen. Quod ad verum ſemen Jovis. Protogenia autem fuit Deucalionis & Pyrrhæ filia. Pindarus tamen in iis, quæ ſequuntur, ait Protogeniam Opuntis fuiſſe filiam.* Hæc Scholiaſtes, ſed non pugnat Pindarus in iis, quæ ſequuntur; potuit enim Opûs, ſuæ filiæ, indere matris nomen, ut ſæpe fit. Eam celebravit urbem Pindarus ob Epharmoſtum ejus civem Olympionicem, & eam vocat Μητέρ' ἀγλαόδενδρον. Id eſt: *Matrem pulchras arbores habentem.* Sed aliter de Opuntis patre ſentit Apollonii Scholiaſtes, ejus enim patrem ait fuiſſe Elium, ad verſ. 69. libri 1. Sic enim ad voces ἐξ Ὀπόεντος commentatur: Ὀποῦς, πόλις τῆς Λοκρίδος ἀπὸ Ὀπόεντος τοῦ Ἠλείου. Id eſt: *Opus Locri oppidum ab Opoënte Elii filio.* Niſi quis malit intelligere *Opuntem ex Elide*, ut ſit Ἠλείου patriæ nomen, non patris, quod forte melius. Nam Euſtathius ſupra citatus, Locrum patrem facit Opuntis, non Elium. Græci tamen autores, cum patriam notant viri Elide oriundi, utuntur

ſæpe

sæpe vocibus ἐξ Ἠλίδος. Itaque in eo nihil est certi. Orpheus ceu Onomacritus vers. 177. Opunta asperam vocat, sic

> Ἤλυθε δ᾽ Ἀκτορίων Ἶλυ παῖς Ἀκτορίωνος,
> Τρηχεῖαν Ὀπόεντα λιπών. Id est:
> *Venit autem Actorio Ili filius Actorionis filii*
> *Asperam Opöenta derelinquens.*

Quod satis concinit Pindaro supra citato, qui ἀγλαόδενδρον eam urbem vocavit, id est, *pulchras arbores habentem.* Nam in locis asperis, arationi minus propriis, arbores ut plurimum nascuntur & coluntur. De Opuntiorum regionis situ Strabo lib. 9: Οἱ μὲν Ὀπούντιοι ἀπὸ τῆς μητροπόλεως· ὅμοροι Φωκεῦσι καὶ Βοιωτοῖς. Id est: *Opuntii quidem à metropoli, collimitanei Phocensium & Bœotorum.* Sed fusius aliquanto post eodem libro ait: Διῄρηται δὲ δίχα· τὸ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐστιν, οἱ πρὸς Εὔβοιαν Λοκροί, οἳ σχίζονται ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ Δαφνοῦντος· ἐπικαλοῦνται δὲ οἱ μὲν Ὀπούντιοι ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, οἱ δ᾽ Ἐπικνημίδιοι ἀπὸ ὄρους τινὸς Κνημῖδος· τὸ δὲ λοιπόν, οἱ Ἑσπέριοι εἰσὶ Λοκροί, οἳ δὲ αὐτοὶ καὶ Ὀζόλαι καλοῦνται· χωρίζει δ᾽ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ὀπουντίων, καὶ τῶν Ἐπικνημιδίων ὅ, τε Παρνασσὸς μεταξὺ ἱδρυμένος, καὶ ἡ τῶν Δωριέων τετράπολις. Ἀρκτέον δ᾽ ἀπὸ τῶν Ὀπουντίων. ἐφεξῆς τοίνυν τοῖς ἄλλαις, εἰς ἃς κατέληξεν ἡ Βοιωτικὴ παραλία, ἡ πρὸς Εὐβοίᾳ τὸν Ὀπούντιον κόλπον συμβαίνει κεῖσθαι· ὁ δ᾽ Ὀποῦς ἐστὶ μητρόπολις, καθάπερ καὶ ἐπίγραμμα δηλοῖ, τὸ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν πέντε στηλῶν, τῶν περὶ Θερμοπύλας, ἐπιγεγραμμένον πρὸς τῷ Πολυανδρίῳ

> Τοὺς δέ ποτε φθιμένους ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀντία Μήδων,
> Μητρόπολις Λοκρῶν κεύθει Ὀπουντία, [χθών]

[Deest in impressis vox χθών, quam addidi sententiæ metro exigente], ἀπέχει δὲ θαλάσσης περὶ πεντεκαίδεκα σταδίους, τοῦ δ᾽ ἐπινείου καὶ ἑξήκοντα· Κῦνος δ᾽ ἐστὶ τὸ ἐπίνειον, ἄκρα τερματίζουσα τὸν Ὀπούντιον κόλπον σταδίων ὄντα περὶ τετταράκοντα. Μεταξὺ δὲ Ὀποῦντος καὶ Κύνου, πεδίον εὔδαιμον· κεῖται δὲ κατ᾽

Αἰδηψὸν

Αἰδηψὸν τῆς Εὐβοίας, ὅπου τὰ θερμὰ τοῦ Ἡρακλέους, πορθμῷ διειργόμενος σταδίων ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν. Id eſt: (Secundum Caſauboni verſionem optimam) *Locris in duas diſtinguitur partes, unam habebant Locri Eubœæ oppoſiti, qui à Daphnunte in duas rurſus portiones ſecantur: nam Locri Opuntii ab Opunte, principe urbe, dicuntur, reliqui Locri Epicnemidii, utpote ad montem Cnemidem accolentes: alteram partem Locri Occidui habitant, qui Ozolæ etiam cognominantur: Hos ab Opuntiis & Epicnemidiis diſtinguit Parnaſſus mons, in medio poſitus, & Dorienſium tetrapolis. Nos ab Opuntiis ordiemur. Sinus Opuntius continuus jacet poſt oram eam, in quam Bœotiæ partes, ad Eubœam ſpectantes, deſinunt. Opus urbs Metropolis eſt, quod oſtendit inſcriptio, in prima de quinque columnis, quæ apud Thermopylas juxta publicum ſepulchrum ſitæ ſunt:*

> *Hi quondam Græcos auſi defendere fines*
> *A Medis cæſi procubuere viri:*
> *Quorum reliquias Opöeis tumulo abdidit alto,*
> *Locrorum terræ ſplendida metropolis.*

Abeſt à mari quindecim circiter ſtadiis, à navali etiam ſexaginta. Navale eſt Cynus, promontorium ſinum Opuntium terminans, qui eſt ſtadiorum circiter quadraginta. Inter Opuntem & Cynum campus eſt fœlix. Opponitur Ædepſo Eubœæ, ubi calida ſunt Lavacra Herculis, freto ſejuncta centum ſexaginta ſtadiorum. Hunc tam prolixum locum deſcribere judicavi utile ad noſtrum propoſitum; quoniam ob oculos univerſæ regionis ſitum ponit. Pauſanias etiam de ſitu audiendus eſt in Phocicis, ſtatim initio: Τὰ δὲ περὶ τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου Λοκροί σφας παραθαλασσίους οἱ Ὑποκνημίδιοι κωλύουσιν εἶναι, οὗτοι γὰρ δή εἰσιν, οἱ ταύτῃ τὴν Φωκίδα ὑπεροικοῦντες, Σκαρφεῖς μέν τοι τὰ ἐπέκεινα τῆς Ἐλατείας· ὑπὲρ δὲ Ὑάμπολιν καὶ Ἄβας, οἱ πόλιν τε Ὀποῦντα καὶ Ὀπουντίων ἐπίνειον νεμόμενοι Κῦνον. Id eſt: *Ea*

vero, quæ sunt ad partes Lamiaci sinus, non pertingunt usque ad mare, prohibentibus Locris Epicnemidiis. Nam ii sunt, qui supra eam Phocidis partem habitant: Scarphienses quidem in iis partibus, quæ supra Elatiam sunt; supra vero Hyampolim & Abas, qui urbem Opuntem incolunt & Opuntiorum navale Cynum. Et hæc satis de situ nos docent. De Reipublicæ forma hæc ait Aristoteles Politicorum 3. cap. 16. Καὶ πολλοὶ κύριον ἕνα ποιοῦσι τῆς διοικήσεως, τοιαύτη γὰρ ἀρχή τις ἐστὶ καὶ περὶ Ἐπίδαμνον, καὶ περὶ Ὀποῦντα δὲ κατά τι μέρος ἔλαττον. Id est: *Multi Reipubl. administrationem uni committunt, talis est enim magistratus Epidamni, & apud Opuntios in quibusdam magis constricta.* De ejus urbis historia, & bellis, quæ passa est, aliquid in sua Bibliotheca inspersit Diodorus, ut libro XI. ubi Myronidis ducis Atheniensis facta narrat, hæc ait: Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Βοιωτίας ἀναζεύξας ἐστράτευσεν ἐπὶ Λοκροὺς τοὺς ὀνομαζομένους Ὀπουντίους· τούτους δ' ἐξ ἐφόδου χειρωσάμενος, καὶ λαβὼν ὁμόρους, ἐνέβαλεν εἰς τὴν παραλίαν. [sic lego.] Id est: *Castris ex Bœotia motis invasit cum exercitu Locros, Opuntios dictos, & iis primo impetu devictis, & ab iis obsidibus acceptis, littorales partes agressus est.* Et lib. 19. ubi de bello inter Cassandrum & Antigonum agit, hæc ait de Ptolemæo, Antigoni exercitus duce: ἐπῆλθε δὲ καὶ τὴν Λοκρίδα καὶ τῶν Ὀπουντίων, τὰ Κασσάνδρου φρονούντων, συνεστήσατο πολιορκίαν, καὶ συνεχεῖς προσβολὰς ἐποιεῖτο. Id est: *Invasit etiam Locridem & Opuntiorum urbem, quæ partes Cassandri sequebatur, obsidione cinxit, & continuos assultus fecit.* Hæc Diodorus: de obsidionis autem fine, & an per vim, an per conventionem urbem ceperit Ptolemæus ille, an obsidionem solverit, & urbs libera remanserit, oblitus est narrare. Sed T. Livius aliam ejus urbis calamitatem narrat lib. 28. *Eodem ferme die* (ait) *ab Attalo rege Opuntiorum urbs diri-*

diripiebatur : concesserat eam prædam regi Sulpicius. Et postea de Philippo, qui Attalum fere oppresserat : *Opuntii quoque ab eadem ira increpiti, quod, cum trahere obsidionem in adventum suum potuissent, viso statim hoste, in voluntariam deditionem concessissent.* Ejus urbis cives suo tempore laudat Plutarchus, ut pios & Deos colentes, lib. de Pythiæ oraculis, his verbis: Ἄξιον δὴ καὶ τῆς πόλεων εἴ τι τοιοῦτόν ἐστιν ἀνάθημα τιμᾶν καὶ ἄγασθαι, οἷον τὸ τῶν Ὀπουντίων· ἐπεὶ γὰρ οἱ Φωκέων τύραννοι πολλὰ τῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρέων ἀναθημάτων συγχέαντες, ἔκοψαν νόμισμα καὶ διέσπειραν ἐς τὰς πόλεις· Ὀπούντιοι συναγαγόντες ὅσον ἀργύριον, ὑδρίαν ἀπέπεμψαν ἐνθάδε τῷ Θεῷ καὶ καθιέρωσαν. Id est: *Dignum est, si quid tale quoddam donarium urbium est, id honorare, & admirari, quale est Opuntiorum. Cum enim Phocensium tyranni multa donaria ex auro & argento conflavissent, & monetam ex iis cusam per urbes dispersissent, Opuntii tantum argenti collegerunt, ut ex eo aquarium vas conficerent, quod ibi miserint & Deo consecrarint.* Civibus præcipue gloriabantur, Menœtio Actoris filio, inter Argonautas ab Apollonio recensito; & ejus filio Patroclo, Achillis socio; & Epharmosto Olympionico, à Pindaro celebrato, ut supra notavi, & ab Ovidio de Ponto elegia 4. Stephanus ex Ὀποεις, Ὀποέσιος gentile deducit; sed ex contracto Ὀποῦς, Ὀπούντιος: & hæc sunt, quæ de ea urbe inveniuntur.

Opuntiorum navale fuit Cynus, Κῦνος; de eô mentionem fecere Homerus in catalogo, Lycophron, Strabo, Pausanias, Pindari Scholiasta, Ptolemæus, Didymus, Eustathius, Livius, Mela, Plinius. In ejus oppidi nomine corrigendus Strabo lib. 10. ubi de Eubœa agit: Ἔστι δὲ τῷ Ὠρεῷ τούτῳ τὸ τὲ Κλεώσιον πλησίον, καὶ ἐπ' αὐτῷ τὸ Δῖον, καὶ Ἀθῆναι αἱ Διάδες, κτίσμα Ἀθηναίων, ὑπερκείμενον τοῦ ἐπὶ Καῦνον πορθμοῦ. Id est: *Huic autem Oreo vicinum*

cinum est Cenæum, & prope id Dium, & Athenæ Diades, Athenienſium opus, ſupra fretum Cauno propinquum. Hæc falſa ποπιθεσία non effugit doctiſſimi Caſauboni cenſuram, errorem vidit, (quid enim hic Caunus facit, urbs Cariæ, longiſſime à loco, de quo tractat Strabo, ſitæ) & pro *Cauno* legi vult *Cenæo*: ſed (pace ſua dixerim) melius forte feciſſet, ſi pro Καῦνον legiſſet Κῦνον, una literula dempta; nam fretum anguſtum πορθμὸς intercedit inter Euboïcas Athenas, & Cynum Locridis: ideo non eſt dubium, quin Κῦνον legendum ſit, accentu circumflexo, ad id nos ducente, qui in Κλώαιον non comparet. Tum ante Cenæum promontorium jacent plures inſulæ, Lichades dictæ, quæ non patiuntur mare, quod Cenæum & Locridem intercedit, proprie πορθμὸν vocari. De ejus ſitu idem Strabo lib. 9. ſic ait de Opunte: Ἀπέχει δὲ θαλάσσης περὶ πεντεκαίδεκα σαδίους· τοῦ δ᾽ ἐπινείου ἑξήκοντα· Κῦνος δ᾽ ἐστὶ τὸ ἐπίνειον, ἄκρα περατίζουσα τὸν Ὀπούντιον κόλπον σαδίων ὄντα περὶ τεσσαράκοντα ..... κεῖται δὲ κατ᾽ Αἰδηψὸν τῆς Εὐβοίας .... πορθμῷ διειργόμενος σαδίων ἑξήκοντα καὶ ἑκατόν. Ἐν δὲ τῷ Κύνῳ Δευκαλίωνα φασὶν οἰκῆσαι .... διέχει δὲ τῆς Κνημίδος ὁ Κῦνος ὅσον πεντήκοντα σαδίους. Id eſt: *Abeſt a mari quindecim circiter ſtadiis, ab ejus navali vero ſexaginta. Cynus autem eſt navale, promontorium terminans Opuntium ſinum, qui eſt ſtadiorum circiter quadraginta ..... ſitus eſt autem è regione Ædepſi Eubææ, freto diſtinctus ſtadiorum centum & ſexaginta. In Cyno autem habitaſſe dicunt Deucalionem. .... Cynus autem diſtat a Cnemide quinquaginta ſtadiis circiter.* Hæc Strabonis nos docent de ſitu Cyni, quod ad mare. Sed verſus terram, de ejus ſitu nos docet Pauſanias in Phocicis, ſtatim initio, ubi de Phocidis limitibus ſic loquitur, ut jam ſupra eum citavimus: Τὰ δὲ περὶ τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου Λοκροί σφας παραθαλασσίους οἱ Ὑποκνημίδιοι, κωλύου-

κωλύουσιν εἶναι, οὗτοι γὰρ δή εἰσιν, οἱ ταύτην τ̃ Φωκίδα ὑπερεικοῦντες, Σκαρφεῖς μέν τοι τὰ ἐπέκεινα Ἐλατίας· ὑπὲρ δὲ Ὑάμπολιν καὶ Ἄβας, οἱ πόλιν τε Ὀποῦντα, καὶ Ὀπουντίων ἐπίνειον νεμόμενοι Κῦνον. Id est: *Versus autem Lamiacum sinum Locri vetant eos mare accolere, ii enim sunt, qui supra eam Phocidis partem accolunt, Scarphenses scilicet, quæ sunt ultra Elatiam, ultra Hyampolim vero & Abas, ii, qui urbem Opuntem, & eorum navale Cynum incolunt.* Sed hæc intelligenda sunt de tempore, quo scribebat Pausanias. Nam olim Phocenses ad sinum Lamiacum pertingebant, & Thermopylarum angustias obtinebant ab antiquissima memoria; testis Herodotus lib. 7. sect. 176. ubi de Thermopylis, sic ait: Ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολάς· καὶ τὸ δὲ παλαιὸν πύλαι ἦσαν· ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος, δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν, οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τήν περ νῦν ἐκτέαται· ἅτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαί σφεας, τοῦτο προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος· πᾶν μηχανεώμενοι ὅκως μή σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώρην. Id est: *Murus ædificatus fuerat in his angustiis, & antiquitus ibi portæ inerant: ædificaverant autem murum Phocenses ob metum, quoniam Thessali è Thesprotis venerant, ut Æolidem inhabitarent, quam etiam nunc obtinent, eo, quod tentaverant Thessali eos subvertere. Id caventes Phocenses, prævenerant & calidas aquas induxerant in ingressum, ut locus fieret lacunosus, omnia excogitantes, ne Thessali suam terram incursarent.* Sic ille antiquitatis Græcanicæ pater, cui fidem derogare in rebus Græciæ antiquæ, piaculum foret. Titus Livius lib 28. ubi de bello inter Philippum & Romanos, quibus Attalus auxiliabatur tractat, de eo navali meminit, postquam de Sulpicio, qui Chalcidem frustra tentaverat, lo-

 quutus

quutus eſt, ſic habet: *Id prudenter, ut in temere ſuſcepta re, Romanus fecit, quod circumſpectis difficultatibus, ne fruſtra tempus tereret, celeriter abſtitit incepto, claſſemque inde ad Cynum Locridis (id eſt Opuntiorum emporium) urbis mille paſſuum à mari ſitæ, trajecit.* Id Emporium, ceu navale, Mercator male locavit ultra Cnemidas verſus Boagrium fluvium, in Epicnemidiorum littore. Nam ex ſupra citatis patet, id navale Opuntiorum fuiſſe, & ſtadiis quinquaginta diſtaſſe à Cnemide Bœotiam verſus. Euſtathius ad Homerum de eo multa dixit, ſed quæ à Strabone, ſupra citato, habet.

Sequitur apud Homerum in catalogo Καλλίαρος: ad eum locum nihil aliud Didymus, quam ἀπὸ Καλλιάρου τοῦ Ὀποῦντος. Id eſt: *A Colliaro Opuntis filio.* Cui non conſentit Euſtathius, & quædam addidit nempe: Καλλίαρος ἀπὸ Καλλιάρου φασὶν ὠνόμασται υἱοῦ Ὀδοιδόκου καὶ Λαονόμης, οἱ δὲ Καλλίαρα οὐδετέρως φασὶν, διὰ τὸ εὐήροτον τῆς ἐκεῖ γῆς. Id eſt: *Calliarus à Calliaro ajunt dictum filio Odœdoci & Læonomes: alii Calliara neutraliter dici volunt, ob facilem ibi arationem terræ.* Id oppidum Strabo lib. 9. ait habitari deſiiſſe, ideo non mirum, ſi de eo non meminerint autores antiqui. De eo tamen Stephanus ſic habet: Καλλίαρος, πόλις Λοκρῶν, ἀπὸ Καλλιάρου τοῦ Ὀδοιδόκου, καὶ Λαονόμης, ὡς Ἑλλάνικος ἐν πρώτῃ Δευκαλιωνείας· Στράβων δὲ ἐν ἐννάτῃ· παρὰ τὸ εὐήροτον αὐτὴν εἶναι, φησὶν Καλλίαρα οὐδετέρως· τὸ ἐθνικὸν, Καλλιαρεῖς. Id eſt: *Calliarus, urbs Locrorum a Calliaro Odœdoci filio, & Laonomes, ut Hellanicus in primo Deucalioniæ. Strabo vero in nono, eo, quod aratu facilis erat, Calliara neutraliter dicit. Gentile, Calliarenſes.* Hæc Stephanus, ſed Strabo vadimonium deſerit, non enim apud eum inveniuntur nunc, quæ citat Stephanus; & Euſtathius, qui eadem verba habet, Strabonem non citat autorem. Plura de eo, ceu pago, ceu oppido, ne expectes.

Sequitur apud Homerum Βῆσσα in catalogo, ad quem locum ſic Scholiaſtes: οὕτως ὠνόμασται διὰ τὸ σύμφυτον εἶναι τὸ χωρίον· πάντες γὰρ οἱ σύνδενδροι τόποι, καὶ μάλιστα τῶν ὀρῶν, Βῆσσαι λέγονται. Id eſt: *Sic vocatus eſt, eo quod arboribus denſe conſitus erat locus, omnes enim arboribus frequentes loci, & præcipue montium, Beſſæ dicuntur.* Euſtathius vero ſic habet: Ἡ δὲ Βῆσσα, ὅτι μὲν κατά τινας δι' ἑνὸς γράφεται σ· Ἡρωδιανὸς δὲ διὰ δύο σσ γράφει· ὠνόμασται δέ φασιν ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου φύσεως ναπώδους οὔσης. Id eſt: *Beſſa a quibuſdam per unicum ſ ſcribitur: Herodianus vero per duo ſſ ſcribit: vocata autem eſt, ut ajunt, à loci natura drumoſi & inæqualis.* Strabo lib. 9. eum locum planitiem vocat, non urbem: forte deſerta erat tempore Strabonis; tempore vero Homeri oppidulum erat habitatum; ſic autem Strabo: Ἑξῆς δὲ Βῆσσά τι πεδίον, καλοῦσι δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος τῷ τόπῳ, δρυμώδης γάρ ἐστι, ταύτην μὲν οὖν τὴν Βῆσσαν ἐν τοῖς δυσὶ γραπτέον σ, ἀπὸ γὰρ τοῦ δρυμώδους ὠνόμασται. Id eſt: *Sequitur Beſſa campus quidam, ſic autem vocant à natura loci; eſt enim drumoſus, eam autem Beſſam cum duobus ſ ſcribere oportet, vocata enim eſt Beſſa, eo, quod drumoſa eſt.* Stephanus tamen inter urbes eam recenſet, ſic: Βῆσσα, πόλις Λοκρῶν· Ἡρωδιανὸς δι' ἑνὸς σ γράφει· Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ Ἐπαφρόδιτος, καὶ Ἡρακλέων διὰ δύο.... ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου φύσεως, ναπώδους οὔσης. Id eſt: *Beſſa, urbs Locrorum. Herodianus per unum ſ ſcribit: Apollodorus autem & Epaphroditus, & Heracleon per duo .... nominata eſt autem a natura loci inæqualis & drumoſi.* De ea voce ſic Etymologicum: Βῆσσα ὁ βασιμώτατος, καὶ ὑψηλὸς, καὶ κοῖλος τόπος· οἱ δὲ πόλιν Λοκρίδος φασί· Βῆσσαν, κοιλάδα ὕδωρ ἔχουσαν· καὶ μεσότητα ὀρῶν, τὴν συνάγκειαν, ἄλλοι τὸ ἔνυδρον. Id eſt: *Pervius, altus, & cavus locus; aliis urbs Locridis. Beſſam, cavitatem aquam habentem. Et locus medius inter montes.* Eam Seneca memorat in Troade, ubi Chorus ſic canit:

Quæ

Quæ vocat sedes habitanda captus? &c.
Bessam & Scarphen.

At in eo poëta sequutus est Homerum, sed ad reliqua.

Addit Homerus Αὐγειὰς ἐρατεινὰς, ad quæ Didymus: Ἀπὸ Αὐγείας τινὸς ἐγχωρίου Νύμφης· οὐκέτι δὲ οἰκεῖται. Id est: *Ab Augia, quadam ejus loci Nympha; non amplius autem habitatur.* Eustathius vero sic: Αὐγεῖαι δὲ οὐ μόνον Λοκρικαὶ, ὧν ὁ πολίτης Αὐγεάτης, ἀλλὰ καὶ πόλις ἐστὶ Λακωνικὴ ὁμωνύμως. Id est: *Augiæ autem non solum Locricæ, cujus civis Augeates, sed etiam oppidum est Laconicum eodem nomine.* Nec plura Stephanus, nec Favorinus. Strabo vero lib. 8. videtur affirmare, eam urbem mutasse nomen & dictam fuisse Αἰγαῖαι *Ægææ*. Eum Strabonis locum Casaubonus mutilum esse putat: sic autem Strabo: Τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ καλουμένων, τὰ μὲν ἀνῄρηται, τῶν δ᾽ ἴχνη λείπεται, τὰ δὲ μετωνόμασται, καθάπερ αἱ Αὐγεῖαι, Αἰγαῖαι * οὐ γὰρ ἐν τῇ Λοκρίδι οὐδ᾽ ὅλως περίεισι. Id est: *Aliarum vero a poëta memoratorum, aliæ perierunt, aliarum vestigia supersunt, ut Augeæ Ægææ* * *non enim in Locride omnino supersunt.* Certe aliquid videtur deesse in Strabonis textu, ut censuit ille magnus vir, sed quod sine manuscripti codicis auxilio supplere non agrediar, ut nec ille. Nec plura apud autores de ea inveniuntur. Itaque & Calliarus, & Bessa, & Augeæ inter loca incertæ positionis recenseri debent.

Ultimum memoratur apud Homerum in Opuntiis Τάρφη *Tarphe*, de ea voce Didymus ad eum locum: Τάρφην οὕτως ὠνόμασται διὰ τὴν δασύτητα τῆς ὕλης, τάρφεα γὰρ τὰ συνεχῆ. Id est: *Sic vocata est ob densitatem sylvæ, Tarphea enim continua.* Sic & totidem fere verbis Eustathius: Τάρφη διὰ τὴν τῆς ὕλης πυκνότητα. Τάρφεα δὲ τὰ πύκνα, καὶ τάρφος τὸ δάσος. Id est: *Tarphe autem ob densitatem, sylvæ. Tarphea autem densa, & Tarphos densitas.*

Inter

Inter Locrorum urbes ultra ſupra memoratas Scylax, recenſet Larymnam: Λάρυμνα, Κυνόσουρος, Ἀλόπη. Id eſt: *Larymna, Cynoſurus, Alope.* Et de Larymna quidem Locridis Strabo lib. nono meminit, ubi de Cephiſo fluvio agit, his verbis: Χάσμα δὲ γενηθὲν πρὸς τῇ λίμνῃ πλησίον τῶν Κωπῶν, ἀνέῳξεν ὑπὸ γῆς ῥεῖθρον ὅσον τριάκοντα σταδίων, καὶ ἐδέξατο τὸν ποταμόν· εἶτα ἐξέρρηξεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν κατὰ Λάρυμναν τῆς Λοκρίδος, τὴν ἄνω, καὶ γὰρ ἑτέρα ἐστὶν, ἧς εἴπομεν ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ, ἡ Βοιωτική, ᾗ προσέθεσαν Ῥωμαῖοι τὴν ἄνω, καλεῖται δὲ ὁ τόπος Ἀγχόη. Id eſt: *Poſtea non procul à Copis hiatus terræ factus, amni alveum ſubterraneum aperuit, eum ad triginta ſtadia uſque producens, & fluvium excepit, deinde in ſuperficiem erupit prope Larymnam Locridis, quæ ſuperior dicitur (alia enim eſt Bœotica Larymna, de qua diximus, ad mare ſita, cui ſuperiorem Romani adjunxerunt) vocatur autem ille locus Anchoë.* In ejus urbis nomine belle deliravit Tzetzes ad Lycophronem verſ. 1141. ſic enim ad vocem Larymna. Λάρυμνα πόλις Θεσσαλίας, τὴν Λάρισσαν κακῶς λέγει Λάρυμναν. Id eſt: *Larymna urbs Theſſaliæ, Lariſſam male vocat Larymnam.* Scilicet ignorabat Larymnas eſſe duas, alteram Locridis, alteram Bœotiæ. Pauſanias in Bœoticis ex iis duobus oppidis unum facere videtur, ſic enim ſcribit: Ὑπερβαλόντων δὲ τὸ ὄρος τὸ Πτῷον, ἐστὶν ἐπὶ θαλάσσης Βοιωτῶν πόλις Λάρυμνα· γενέσθαι δὲ αὐτῇ τὸ ὄνομα φασὶν ἀπὸ Λαρύμνης τῆς Κύνου ...... καὶ συνετέλει δὲ ἐς Ὀπούντιους ἡ Λάρυμνα τὸ ἀρχαῖον· Θηβαίων δὲ ἐπὶ μέγα ἰσχύος προελθόντων τηνικαῦτα ἑκουσίως μετετάξαντο εἰς Βοιωτούς. Id eſt: *Monte Ptoo ſuperato, eſt ad mare Bœotorum oppidum Larymna, ajunt autem ei nomen inditum à Larymna Cyni filia...... & ſubjecta erat olim Opuntiis Larymna, ſed Thebanis ad magnum potentiam provectis, ultra ab Bœotes tranſlati ſunt.* Diverſæ igitur ſententiæ ſunt Stra-

 bonis

bonis & Pausaniæ, ille duas Larymnas fuisse ait, sed quæ Romanorum jussu in unam coaluerunt, eamque Bœoticam ad mare sitam; sic vero unam tantum novit, quæ olim Locrorum Opuntiorum erat, sed quæ ultra ad Bœotos accesserat, & id verum etiam esse potest de Larymna littorali; nam quando Larymna fuit Cyni Locri filia, consentaneum videtur, Larymnam urbem ab ea nominatam Locrorum olim fuisse. Sed quoniam tempore Pausaniæ Larymna illa superior, quæ in Locrorum jure remanserat, deserta erat, Romanorum jussu cum Bœotica confusa, de ea quæ non amplius erat, verba non fecit Pausanias: fuerant igitur olim Larymnæ duæ, una Locrorum in edito posita, & ideo ἡ ἄνω, *Superior* vocata, altera ἡ κάτω, *Inferior* dicta, ad mare posita, quæ ad Bœotos de Locris defecerat, quam Romani auctiorem & celebriorem fecerant, deductis in eam ex superiore incolis.

Κυνοσοῦρος apud Scylacem purum putum mendum est, nullum enim in eo tractu oppidum ejus nominis ab alio memoratur, legendum est igitur Κῦνος, & tollenda est ea cauda male assuta; natabat scilicet in exscriptoris mente Κυνόσουρα, Atticæ promontorium celebre, Eubœam spectans, inde error: & ordo, quem sequitur Scylax, procedens à Bœotia, evincit de Cyno eum intellexisse, nam inter Larymnam & Alopem in littore fuit Cynus.

Alope, quæ à Scylace ultima nominatur, fuit procul dubio in Locris Epicnemidiis, ceu Opuntiis (nam plerique Epicnemidiorum nomen ita extendunt, ut Opuntios etiam comprehendat) sic enim Strabo lib. 9. Ἀλόπην δὲ ἐνταῦθα, καὶ ἐν τοῖς Ἐπικνημιδίοις ὀνομάζουσι. Id est: *Alopen & hic, & in Epicnemidiis nominant*: Jejune certe, ut de loco vel pago, nullam celebritatem habente,

& qui

& qui forte tempore Strabonis evanuerat, sed qui tamen à Stephano recensetur inter plures eo nomine vocatas urbes: Τετάρτη πρὸς Εὔβοιαν. Id est: *Quarta Eubœa versus.* De hac procul dubio intelligens, quæ Eubœam spectabat, eam doctissimus Geographus T. Velius in sua exactissima omnium, quæ extant, tabula, ponit in littore Opuntiorum, & regione Dii, Euboïci oppidi. De ea non extant plura testimonia. Nunc de Phocide agendum est.

LIBER SEXTUS.

CAPUT I.

De PHOCIDE.

Post Locros, in littore sinus Corinthiaci, procedendo versus ortum, sequitur Phocis, cujus incolas ad Trojam duxerunt Schedius & Epistrophus, Iphiti Naubolidæ filii secundum Homerum Iliad. β vers. 517. ad quem locum Scholiastes: Τοὺς δὲ Φωκεῖς οἱ μὲν ἀπὸ Φώκου τοῦ Ψαμάθης καὶ Αἰακοῦ, οἱ δὲ ἀπὸ Ποσειδῶνος καὶ Προνόης τῆς Ἀσωποῦ. Id est: *Phocenses quidam à Phoco Psamathes, & Æaci filio, alii à Neptuni & Pronoës Asopi filia* dictos volunt. Sic & Eustathius ad versum 519. Κεῖται δὲ φασὶν ἡ Φωκὶς μετὰ Βοιωτίαν, καὶ Ὀρχόμενον πρὸς ἄρκτον παραβεβλημένη τῇ Βοιωτίᾳ...... Σχεδίους δὲ ἀπαριθμοῦνται οἱ ἀρχαῖοι δύο, τοῦτόν τε τὸν Ἰφιτίδην, καὶ τὸν τοῦ Περιμήδους..... οἱ δὲ ῥηθέντες Φωκεῖς καλοῦνται οὕτως ἀπὸ Φώκου τοῦ Αἰακοῦ, καὶ Ψαμάθης μιᾶς τῶν Νηρεΐδων. Id est: *Sita est, ut ajunt, Phocis post Bæotiam & Orchomenum, ad septentrionem supra Bæotiam extenta ...... Schedios autem duo numerant antiqui, hunc quidem Iphitidem, & alium Perimedis filium ..... Phocenses vero, de quibus diximus, sic vocantur à Phoco Æaci filio, & Psamathes Nereïdum una.* Expresse etiam Pausanias in Corinthiacis: Πηλεῖ μὲν συμβὰν καὶ Τελαμῶνι ἐπὶ φόνῳ φυγεῖν τοῦ Φώκου· τῶν δὲ αὖ Φώκου παίδων περὶ τὸν Παρνασσὸν οἰκησάντων ἐν τῇ νῦν καλουμένῃ Φωκίδι· τὸ δὲ ὄνομα προϋπῆρχεν ἤδη τῇ χώρᾳ, Φώκου τοῦ Ὀρνυτίωνος γενεᾷ πρότερον ἐς αὐτὴν ἐλθόντος· ἐπὶ μὲν δὴ Φώκου τούτου περὶ Τιθορέαν τε καὶ Παρνασσὸν ἐκαλεῖτο ἡ Φωκίς, ἐπὶ τοῦ Αἰακοῦ, καὶ πᾶσιν ἐξενίκησεν. Id est: *Accidit autem Peleo & Telamoni, ut fugerent ob cædem Phoci: ejus autem Phoci liberi circa Parnassum habi-*

habitaverunt, in ea regione, quæ nunc Phocis appellatur; id autem nomen jam ante ea regio habebat, eo quod Phocus Ornithionis filius in eam venerat una generatione prius, & ab isto Phoco Phocis nominata fuit circa Tithoream & Parnassum, sed ab Æaci filio, nomen in totam regionem prævaluit. Eam regionem Scylax in ordine ponit post Locros: Μετὰ δὲ Λοκρὺς εἰσὶν ἔθνος Φωκεῖς, κατὰ τὸ Κυραῖον πεδίον, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Id est: *Post Locros sunt Phocenses natio, juxta Curæum campum & Apollinis sacrum solum.* Sed pro Κυραῖον legendum est procul dubio Κιρραῖον, *Cirrhæum*, ut ex antecedentibus patet, & ex consequentibus patebit. Phocenses Herodotus Ἀποδασμίυς vocat, *Apodasmios*, qua de causa dubium, & difficile est dicere, quomodo intelligenda sit ea vox. Vide locum. Æschylus, dum narrat Xerxis calamitatem & fugam post pugnam ad Salaminam, Phocidem post Bœotiam nominat, secundum iter exercitus ex Attica proficiscentis:

Στρατὸς δὲ ὁ λοιπὸς ἔν τε Βοιωτῶν χθονὶ
Διώλλυθ', οἱ μὲν ἀμφὶ κρηναῖον γανὸς
Δίψῃ πονοῦντες· οἱ δ' ὑπ' ἄσθματος κενοὶ
Διεκπερῶμεν ἔς τε Φωκέων χθόνα,
Καὶ Δωρίδ' αἶαν, Μηλιᾶ τε κόλπον. Id est:
Reliquus exercitus periit in terra Bœotorum:
Alii quidem ad liquidum fontium splendorem
Siti laborantes: alii anhelantes & vacui,
Transiebamus ad Phocensium terram,
Et Doridis solum, & sinum Meliacum.

De Phocide etiam Orpheus Argonaut, vers. 145.

Ἴφιτος δὲ μετὰ τοῖσιν ἐφέσπετο Ναυβόλου υἱὸς,
Φωκίδος ὃς ῥ' ἄνασσε. Id est:
Iphitus etiam eos sequutus est Nauboli filius,
Qui in Phocide regnabat.

Demosthenes in Olynthiaca, Phocenses, ut infirmos, & suos fines sine Atheniensium auxilio servare non capaces, traducit. Thebanorum tamen bellum post Leuctricam victoriam fortiter sustinuerunt, quod narrat Isocrates, de Thebanis sic scribens: τελευτῶντες δὲ πρὸς Φωκέας πόλεμον ἐξηνέγκαν, ὡς τάς τε πόλεις ἐν ὀλίγῳ κρατήσοντες χρόνῳ, τόν τε τόπον ἅπαντα τὸν περιέχοντα κατασχήσοντες, τῶν τε χρημάτων τῶν ἐν Δελφοῖς περιγενησόμενοι....... ἀλλὰ ἀντὶ μὲν τοῦ λαβεῖν τὰς Φωκέων πόλεις, τὰς αὐτῶν ἀπολωλέκασι· εἰσβαλόντες δὲ εἰς τὴν τῶν πολεμίων, ἐλάττω κακὰ ποιοῦσιν ἐκείνοις ἢ πάσχουσι πρὶν ἀπιέναι εἰς τὴν αὐτῶν· ἐν μὲν γὰρ τῇ Φωκίδι τῶν μισθοφόρων τινὰς ἀποκτείνουσι, οἷς λυσιτελεῖ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν· ἀναχωροῦντες δὲ τοὺς ἐνδοξοτάτους, καὶ μάλιστα, τολμῶντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, ἀπολλύουσι. Id est: *Postremo Phocensibus bellum intulerunt, ut & urbes brevi in potestatem reducturi & regionem omnem circumquaque occupaturi....... sed tantum abest, ut Phocensium civitates ceperint, ut suas ipsi perdiderint: cum enim invasissent hostium terram, minora mala iis intulerunt, quam ipsi passi sunt, antequam in suam terram redirent. Nam in Phocide mercenarios quosdam milites occiderunt, quibus conducibilius erat mori, quam vivere; in recessu vero nobilissimos, & qui libenter pro patria mori sustinuissent, perdiderunt.* His convenit Aristoteles Analyt. priorum, lib. 2. cap. 24. dum ait: Θηβαίοις μὲν οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος. Id est: *Thebanis enim utile non fuit bellum contra Phocenses.* Eorum urbes fuisse viginti duo dicit Demosthenes, in oratione de Falsa Legatione: Αἱ δὲ πόλεις πολλαὶ καὶ χαλεπαὶ λαβεῖν αἱ τῶν Φωκέων, μὴ οὐ χρόνῳ καὶ πολιορκίᾳ, εἰ γὰρ ἐν ἡμέρᾳ πόλιν ᾕρει, δύο καὶ εἴκοσιν εἰσὶν ἀριθμῷ. Id est: *Phocensium urbes multæ & captu difficiles, nisi cum tempore & obsidione, & si in unaquaque die urbem unam cepisset sunt numero viginti duo.* De Phocidis situ Dionysius Periegetes vers. 437.

Τῷ

Τῷ δ' ἐπὶ Φωκὶς ἄρχεται πρὸς ἀντολίην τε καὶ ἠῶ,
Ἑλκομένη Βορέηνδε, κατὰ στόμα Θερμοπυλάων,
Παρνησσοῦ νιφόεντος ὑπὸ πτυχί. τῆς διὰ μέσσης
Κηφισσοῦ μέγα χεῦμα κατερχόμενον κελαρύζει. Id est:
Sequitur Phocis ad orientem & auroram,
Ad boream vergens & os Thermopylarum,
Sub sinu Parnassi nivosi, per quam mediam
Cephissi magnus fluctus transiens strepitum edit.

Et videtur Periegetes sequi Herodotum, qui usque ad os Thermopylarum eos pertinere ait. Nam, ut paulo supra notavimus ex Herodoto, Phocenses olim Thermopylas ædificaverant. Quis ex ejus loci possessione eos dejecerit, non invenitur expressum apud autores, ex Thucydide tamen videtur aliquid luminis affulgere super eo negotio, is enim sic lib. 3. Ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Λακεδαιμόνιοι Ἡράκλειαν, τὴν ἐν Τραχινίᾳ ἀποικίαν καθίσαντο ἀπὸ τοιᾶσδε γνώμης· Μηλιεῖς οἱ ξύμπαντες (εἰσὶ μὲν τρία μέρη, Παράλιοι, ἱερῆς, Τραχίνιοι) τούτων δὲ οἱ Τραχίνιοι πολέμῳ ἐφθαρμένοι ὑπὸ Οἰταίων ὁμόρων ὄντων ..... πέμπουσιν εἰς Λακεδαίμονα ..... ξυνεπρεσβεύοντο αὐτοῖς καὶ Δωριεῖς ἡ μητρόπολις τῶν Λακεδαιμονίων τῶν αὐτῶν δεόμενοι· ὑπὸ γὰρ τῶν Οἰταίων καὶ αὐτοὶ πολέμῳ ἐφθείροντο· ἀκούσαντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι, γνώμην εἶχον τὴν ἀποικίαν ἐκπέμπειν, τοῖς τε Τραχινίοις καὶ τοῖς Δωριεῦσι τιμωρεῖν βουλόμενοι .... καταστάντες δὲ ἐτείχισαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς, ἡ νῦν Ἡράκλεια καλεῖται, ἀπέχουσα Θερμοπυλῶν σταδίους μάλιστα τετταράκοντα, τῆς δὲ θαλάσσης εἴκοσι· νεώριά τε παρεσκευάζοντο, καὶ ἧρξαντο κατὰ Θερμοπύλας κατ' αὐτὸ τὸ στενὸν, ὅπως εὐφύλακτα αὐτοῖς εἴη. Id est: *Eodem tempore Lacedæmonii Heracliam in Thrachinia coloniam posuerunt hac de causa: Melienses omnes (trifariam autem distinguuntur in Paralios, sacros, & Trachinios) ex iis Trachinii ab Oetæis finitimis bello vexati. ....mit-*

.... mittunt Lacedæmonem .... legatos etiam cum iis miserunt Dores, qui sunt metropolis Lacedæmoniorum, idem rogantes (ab Oetæis enim & ipsi vexabantur bello) quod cum audivissent Lacedæmonii, decreverunt coloniam mittere, Trachinios & Dores vindicare volentes........ decreto facto, urbem à fundamentis muro cinxerunt, quæ Heraclia vocatur, nunc distans à Thermopylis stadia quadraginta, à mari vero viginti: & navalia præparaverunt, a Thermopylis incipientes, juxta ipsas angustias, ut bene tuta ipsis essent. Et paulo post addit Thucydides: οἵ τε Θεσαλοὶ ἐν δυνάμει ὄντες τῶν ταύτῃ χωρίων, καὶ ὧν ἐπὶ τῇ γῇ ἐκτίζετο, φοβούμενοι μὴ σφίσι μεγάλῃ ἰσχύϊ παροικῶσι, ἔφθειρον καὶ διὰ παντὸς ἐπολέμουν ἀνθρώποις νεοκαταστάτοις. Id est: *Et Thessali tunc dominium habentes eorum locorum & in quorum solo ædificabatur, veriti ne præpotentes accolas haberent, infestarunt & omnino vexaverunt homines recenter constitutos, bello illato.* Ex his colligi potest, Phocenses à Thessalis pulsos Thermopylarum possessionem pridem amisisse, & sic iis tantum reservasse Daphnuntem ad littus maris Euboïci. Et Apollonii Scholiastes ad versum 1212. Trachinem Thessalicam urbem vocat, quod firmat nostram conjecturam. Ejus regionis olim rex fuit Deïon Æoli F. secundum Apollodorum pag. 33. sed Pausanias & Didymus Deïoneum vocant, & Pausanias eum Æoli, non filium, sed ex Magnete Æoli filio, nepotem Æoli facit in Heliacorum 2. cui consentit Euripidis Scholiastes ad Phœnissas, qui illum Deïoneum, ceu Deïonem inter procos Hippodamiæ ab Oenomao cæsos recenset. A Pelasgis olim habitatam Phocidem ait Dionys. Halicarnasseus, lib. 1. qui Thessalia pulsi à Lelegibus, Bœotiam, Phocidem & Eubœam migraverunt. Phocidem Oetæ monti vicinam dicit Apollonii Scholiastes ad versum 1212.

Calami-

Calamitatem maximam passa est ea regio in Xerxis transitu, sic enim de eo negotio Diodorus, lib. XI. Ξέρξης ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν ἀναζεύξας, προῆγε διὰ τῆς Φωκέων χώρας· πορθῶν μὲν τὰς πόλεις, καταφθείρων δὲ τὰς ἐπὶ τῆς χώρας κτήσεις· οἱ δὲ Φωκεῖς μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἠρημένοι, καὶ θεωροῦντες αὐτοὺς οὐκ ἀξιομάχους ὄντας, τὰς μὲν πόλεις ἁπάσας ἐξέλιπον πανδημεί, πρὸς δὲ τὰς δυσχωρίας τὰς ἐν τῷ Παρνασσῷ κατέφυγον. Id est: *Xerxes a Thermopylis motis castris per Phocensium regionem incendebat, urbes expilans, & possessiones, quæ erant in regione devastans: Phocenses vero una cum Græcis collecti, videntes se esse impares ad conferendam pugnam, omnia oppida reliquerunt, ad loca autem aspera & impervia Parnassi aufugerunt.* De ea regione etiam Libanius Sophista, in vita Demosthenis, hæc habet: Ἦσαν δὲ οἱ Φωκεῖς ἔθνος ὅμορον τῇ Εὐβοίᾳ, πόλεις ἔχον δύο καὶ εἴκοσι. Id est: *Erant autem Phocenses natio finitima Eubœæ, duo & viginti civitates habens.* In quo Libani loco, libenter pro Εὐβοίᾳ reponi vellem Βοιωτίᾳ. Nam Daphnûs Libanii tempore non amplius erat, & pridem desolata fuerat à Locris, & ejus solum occupatum, ideo Phocis, non Eubœæ, sed Bœotiæ sine dubio collimitanea erat. Sed de Phocide omnino audiendus est Strabo lib. 9: Μετὰ δὲ τὴν Βοιωτίαν καὶ τὸν Ὀρχομενὸν ἡ Φωκίς ἐστι πρὸς ἄρκτον παραβεβλημένη τῇ Βοιωτίᾳ παραπλησίως ἀπὸ θαλάσσης εἰς θάλασσαν τό γε παλαιόν. Ὁ γὰρ Δαφνοῦς οὐκ ἦν τότε τῆς Λοκρίδος, σχίζων ἐφ᾽ ἑκάτερα τὴν Λοκρίδα . . . . . νῦν δὲ Λοκρῶν ἐστιν ἡ χώρα· τὸ δὲ πόλισμα κατέσκαπται, ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἐκεῖ καθήκειν οὐκέτι μέχρι τῆς πρὸς Εὐβοίᾳ θαλάσσης ἡ Φωκίς· τῷ δὲ Κρισαίῳ κόλπῳ συνῆπται. Id est: *Post Bœotiam & Orchomenum Phocis est, ad septentrionem juxta Bœotiam, extensa à mari ad mare antiquitus, Daphnus enim non erat tunc Locridis, dividens utrimque Locridem. . . . . Nunc vero Locrorum est ea regio, oppidum vero dirutum*

 est

est, ita ut Phocis non amplius attingat mare Euboicum, sed Crissæo sinui jungatur. Hæc descriptio satis exacta est. Pausanias etiam in Bœoticis Orchomenum ait vicinum fuisse Phocidi: Τὰ μὲν γὰρ πρὸς τῶν ὀρῶν (ait) Φωκεῖς ὑπεροικοῦσιν Ὀρχομενίων. Id est: *In parte, quæ ad montes accedit, Phocenses supra Orchomenios habitant.* Et idem auctor Phocicorum initio sic incipit: Γῆς δὲ τῆς Φωκίδος ὅσον μὲν περὶ Τιθορέαν καὶ Δελφούς ἐστιν αὐτῆς, ἐκ παλαιοτάτου φανερὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰληφυῖά ἐστιν ἀπὸ ἀνδρὸς Κορινθίου Φώκου, τοῦ Ὀρνυτίωνος· ἔτεσι δὲ ὕστερον οὐ πολλοῖς ἐξενίκησε καὶ ἁπάσῃ γενέσθαι τῇ καθ' ἡμῶν καλουμένῃ Φωκίδι Αἰγινητῶν ναυσὶν ἐς τὴν χώραν διαβάντων ὁμοῦ Φώκῳ τῷ Αἰακοῦ. Id est: *Terræ Phocidis quantum est circa Tithoream & Delphos, certum est, ex antiqua memoria nomen accepisse a viro Corinthio Phoco, Ornythionis filio; paucos vero post annos id nomen universæ regioni, quæ nunc Phocis appellatur, inditum est, Æginetis navibus in eam regionem transportatis cum Phoco Æaci filio.* Pergit deinde idem autor: Τὰ μὲν δὴ ἀντικρὺ Πελοποννήσου καὶ τὰ ἐπὶ Βοιωτίας, καθήκουσιν ἐπὶ θάλασσαν οἱ Φωκεῖς, τῇ μὲν ἐς Κίῤῥαν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν, τῇ δὲ ἐς Ἀντίκυραν πόλιν. Id est: *In partibus quidem, quæ sunt opposita Peloponneso, & Bœotiæ adjacent, pertingunt ad mare Phocenses, ex una parte ad Cirrham Delphorum navale, ex altera ad Anticyram urbem.* Quæ sequuntur de Locris, quæ vetant ne ad mare Euboïcum pertingant, jam supra citata sunt, & mirum est nec Strabonem, nec Pausaniam de loco Herodoti, supra à nobis citato, mentionem fecisse; ex quo probatur, olim Phocenses non solum Daphnuntem ad mare Euboïcum possedisse, sed etiam Thermopylarum angustias, muro ducto, & portis positis, in sua ditione habuisse. Addit idem Pausanias: Σκαρφεῖς μέν τοι ἐπέκεινα τῆς Ἐλατείας· ὑπὲρ δὲ Ὑάμπολιν καὶ Ἄβας οἱ πόλιν τε

Ὀποῦντα.

Ὀπῦντα καὶ Ὀπυντίων ἐπίνειον νεμόμενοι Κῦνον. Id eſt: *Scarphenſes ultra Elatiam ſiti ſunt; ultra Hyampolim autem & Abas qui Opuntem & Opuntiorum navale Cynum incolunt.* Phocidem à ſeptentrione claudebat Doris, teſtis Plutarchus in Themiſtocle: Ξέρξου δὲ διὰ τῆς Δωρίδος ἄνωθεν ἐμβαλόντος εἰς τὴν Φωκίδα, καὶ τὰ τῶν Φωκέων ἄστη πυρπολοῦντος. Id eſt: *Cum Xerxes ex Doride in Phocidem deſcenderet, & Phocenſium oppida incenderet.* Sed Diodorus lib. XI. videtur aliter ſentire, & Xerxem non per Doridem, ſed per Thermopylas ad Phocenſes perveniſſe, ſic enim ille: Ἅμα δὲ τούτοις πραττομένοις, Ξέρξης ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν ἀναζεύξας, προῆγε διὰ τῆς Φωκέων χώρας, πορθῶν μὲν τὰς πόλεις, καταφθείρων δὲ τὰς ἐπὶ τῆς χώρας κτήσεις. Id eſt: *Xerxes, a Thermopylis motis caſtris per Phocenſium ditionem, procedebat, urbes expilans, & poſſeſſiones, quæ erant in agris, devaſtans.* Sed non eſt difficilis eorum autorum conciliatio. Nam in exercitu tam numeroſo non erat poſſibile, omnes illas copias per unum & idem iter, tam anguſtum traducere; & per Xerxem ejus copias intellexit procul dubio vel Diodorus, vel Plutarchus. De Phocide ſic Stephanus: Φωκίς, χώρα περὶ τὸν Παρνασσὸν, ἀπὸ Φώκου τινός· οἱ κατοικοῦντες, Φωκεῖς. Id eſt: *Phocis, regio circa Parnaſſum a quodam Phoco dicta: ejus incolæ Phocenſes.* Corrigendus in ea voce vel caſtigandus Laonicus Chalcocondylus lib. 4. ubi de cujuſdam Rainerii Florentini potentia hæc ait: Τὴν τε Ἀττικὴν κατέσχε καὶ Βοιωτίαν...... καὶ Φωκαΐδος χώρας τὰ πλείω. Id eſt: *Atticam quidem obtinuit & Bœotiam...... & Phocaidis regionis majorem partem.* Ubi pro Φωκαΐδος reponendum Φωκίδος. Nam vox Φωκαΐς ab urbe Φωκαία Phocæa deducitur, Aſiæ civitate, de qua non agebatur. Sic & eodem libro paulo poſt, pro Φωκαΐδα legendum Φωκίδα & aliis etiam locis ejuſdem autoris, ſed non

fuit ſolus, qui in id ſaxum impegit. Cur Phocidem obliquam vocaverit Seneca in Hercule furente, non eſt obvium dicere, ſic autem habet:

> *Sed ecce ſævus ac minas vultus gerens,*
> *Et qualis animo eſt, talis inceſſu:*
> *Aliena dextra ſceptra concutiens Lycus,*
> *Urbis regens opulenta Thebanæ loca,*
> *Et omne quidquid uberi cingit ſolo*
> *Obliqua Phocis.*

Certe, ut dicam aliquid, non, ut omnino decernam, videtur intellexiſſe incurvam. Nam cum eſſet ad occidentem Bœotiæ circa Creuſim & Theſpias, Helicone ibi Bœotiam terminante, curuabatur circa Elatiam, & ibi ad ſeptentrionem Bœotiæ circa Chæroneam extendebatur, & etiam uſque ad Daphnuntem & mare Euboïcum, tempore Lyci: quod niſi ita intelligatur, non video, quare obliquam vocaverit Seneca. Sed aliis lubens criticam trado lampadem.

CAPUT II.

De Numero urbium Phocidis.

Nunc de urbibus Phocidis dicendum eſt. Numero, viginti duo fuiſſe ex Demoſthene ſupra probavimus. Pauſanias earum catalogum nobis reliquit in Phocicis: Ἀριθμὸς δὲ ἦν αὐτῶν Λίλαια, καὶ Ὑάμπολις, καὶ Ἀντίκυρα, καὶ Παραποτάμιοι, καὶ Πανοπεῦς τε καὶ Δαυλίς· τούτων μὲν δὴ ὄνομα ἦν ἐκ παλαιοῦ· καὶ οὐχ ἥκιστα ἐπῶν ἦν ἐκ τῶν Ὁμήρου· τὰς δὲ αὐτῶν ἡ στρατιὰ καταπρήσασα, ἡ μετὰ Ξέρξου γνωριμωτέρας, ἐς τὸ Ἑλληνικὸν ἐποίησεν Ἐρωχὸν, καὶ Χαράδραν, καὶ Ἀμφίκλειαν, καὶ Νεῶνα, καὶ Τιθρώνιον, καὶ Δρυμαίαν· αἱ δὲ ἄλλαι, πλήν γε δὴ Ἐλατίας τὰ πρότερα οὐκ ἐπιφανεῖς ἦσαν.

Θρακίς

Θρακίς τε, καὶ Φωκική, καὶ Μεδεών, καὶ Φωκικὸς, καὶ Ἐχεδάμεια, καὶ Ἄμβρυσος, καὶ Λέδων, καὶ Φλυγόνιον· ἔτι δὲ Στῖρις. Τότε δὴ κατεσκάφησαν αἱ κατειλεγμέναι, καὶ εἰς κώμας πλὴν Ἄβας ῳκίσθησαν αἱ ἄλλαι. Id est: *Numerus earum erat Lilæa, & Hyampolis, & Anticyra, & Parapotamii, & Panopeus, & Daulis: quasdam vero earum exercitus Xerxis cum incendisset, notiores fecit, per Græciam, Erochum, & Charadram, & Amphicliam, & Neonem, & Tithronium, & Drymæam: aliæ vero, excepta Elatia, olim non erant celebres. Thracis, & Phocice, & Medeon, & Phocicus, & Echedamia, & Ambrysus, & Ledon, & Phlygonium, etiam & Sterris. Omnes quas percensuimus deletæ, & ad formam vicorum redactæ.* Mihi videtur egere emendatione hic locus, in vocibus Θρακίς τε δὲ Φωκική, & si mei arbitrii id foret, legi vellem: Θρακίς τε ἡ Φωκική. Id est: *Thracis Phocica*: nam, numerus, ut legitur, excedit numerum 22. à Demosthene notatum uno nomine, & silentium omnium autorum, qui de Phocica nullam fecerunt mentionem, me suadet omnino sic legendum, ut dixi. Addidit autem Pausanias ἡ Φωκική ad differentiam alterius urbis, quæ eodem nomine in vicinia nominabatur, prope Thermopylas scilicet, in Thessalorum solo, vel Meliensium. In ea recensione nullum ordinem sequitur Pausanias, sed ut ordinem Geographorum sequamur, ab occidentalibus Phocidis partibus & Ozolarum terræ vicinis incipiemus.

CAPUT III.

De Cirrha.

Prima igitur occurrit in eo littore, Ozolis proxima Cirrha, à Pausania in hoc supra citato catalogo non numerata, sed quam expresse idem autor notavit in Phocicis circa finem: Ἡ δὲ γῆ ἡ Λοκρῶν τῶν καλουμένων Ὀζο-

λῶν προσεχὴς τῇ Φωκίδι ἐστὶ κατὰ τὴν Κίῤῥαν. Id est: *Terra autem Locrorum Ozolarum Phocidem attingit circa Cirrham.* Antiquissima de ea urbe mentio extat apud Æschinem, contra Ctesiphontem, his verbis: Ἔστι γὰρ ὦ Ἀθηναῖοι τὸ Κιῤῥαῖον ὠνομασμένον πεδίον, καὶ λιμὴν ὁ νῦν ἐξάγιστος, καὶ ἐπάρατος ὠνομασμένος· ταύτην ποτὲ τὴν χώραν κατῴκησαν Κιῤῥαῖοι, καὶ Ἀστραγαλλίδαι, γένη παρανομώτατα· οἳ δὲ ἐς τὸ ἱερὸν, τὸ ἐν Δελφοῖς, καὶ ἀναθήματα ἠσέβουν. Id est: *Est enim o Athenienses Cirrhæus campus & portus, qui nunc execrabilis & maledictus appellatur: eam olim regionem incoluerunt Cirrhæi & Astragallidæ, genus hominum exlex, qui templum Delphicum & donaria expilarunt.* Narrat deinde, quomodo Amphictyones, & Athenienses, duce Solone, urbem everterunt, portum obstruxerunt, & eorum terram consecraverunt, & diris devoverunt eos, qui eorum terram sic consecratam colere tentarent. Post Æschinem Dicæarchus in Græciæ descriptione, etiam de ea urbe hæc habet vers. 49.

Ἔπειτα Φωκεῖς ἐκ Λελέγων φερόμενοι,
Παρ' οἷς Κρισσαῖον πεδίον· ἀπὸ Κίῤῥας δ' ἄνω
Προσβάντι Δελφῶν πόλις ἄπεστι. ---- Id est:
Deinde Phocenses à Lelegibus oriundi,
Apud quos campus Crissæus, à Cirrha sursum
Eunti Delphorum urbs abest.

Sed ne te decipiam lector, non nimis confido meæ versioni in voce φερόμενοι, nec mihi constat de ejus vocis in hoc loco significatu. Strabo lib. 9. de Cirrha & Crissa, ut de duabus urbibus in eo littore sitis, mentionem facit, nam postquam de Daphnuntis eversione egit, hæc addit: Ὥστ' οὐδ' ἐκεῖ καθήκει οὐκέτι μέχρι τῆς πρὸς Εὐβοίᾳ θαλάσσης ἡ Φωκὶς, τῷ δὲ Κρισσαίῳ κόλπῳ συνῆπται· αὕτη γὰρ ἡ Κρίσσα τῆς Φωκίδος ἐστὶν ἐπ' αὐτῆς ἱδρυμένη τῆς θαλάσσης, καὶ Κίῤῥα, καὶ Ἀντίκιῤῥα. Id est: *Adeo ut non amplius pertingat Pho-*

git Phocis usque ad Euboïcum mare, sed Crissæo sinui annectitur. Nam Crissa ad ipsam Phocidis mare sita est, & Cirrha, & Anticirrha. Sed paulo post multo expressius, ubi de civitate Delphorum, ait: Πρόκειται δὲ τῆς πόλεως ἡ Κίρφις, ἐκ τοῦ νοτίου μέρους ὄρος ἀπότομον, νάπην ἀπολιπὸν μεταξὺ, δι' ἧς ὁ Πλεῖστος διαρρεῖ ποταμός· ὑποπέπτωκε τῇ Κίρφει πόλις ἀρχαία Κίρρα, ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ ἱδρυμένη· ἀφ' ἧς ἀνάβασις εἰς Δελφοὺς ὀγδοήκοντά που σταδίων· ἵδρυται δ' ἀπαντικρὺ Σικυῶνος· πρόκειται δὲ τῆς Κίρρας τὸ Κρισσαῖον πεδίον εὐδαιμον· πάλιν δ' ἐφεξῆς ἐστιν ἄλλη πόλις Κρίσσα, ἀφ' ἧς ὁ κόλπος Κρισσαῖος, εἶτα Ἀντίκιρρα ὁμωνύμως τῇ κατὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ τὴν Οἴτην. Id est: *Ante urbem est Cirphis, mons præruptus ad meridiem situs, vallem relinquens in medio per quam Plistus fluvius fluit. Subjacet vero Cirphi oppidum antiquum Cirrha ad mare sita, à qua ascenditur Delphos usque per octoginta circiter stadia: sita est vero è regione Sicyonis. Ante Cirrham jacet campus Cirrhæus fælix, & rursus in ordine alia civitas Crissa, à qua vocatur sinus Crissæus: deinde Anticyra eodem nomine vocata, quo alia ad Maliacum sinum sita, & Oetam.* Etymologici magni autor videtur hunc Strabonis locum ignorasse, sic enim in voce: Κρίσσα, πόλις τῆς Φωκίδος, ἀπὸ τούτου λέγουσι Κρισσαῖον κόλπον ..... Λεωκρίνης δὲ ἡγεῖται δύο εἶναι πόλεις ἄλλην τὴν Κρίσσαν, καὶ ἄλλην τὴν Κίρραν· ἀντίκειται δὲ ὑπὸ πολλῶν· οὔτε γὰρ τῶν γεωγράφων εἶπέ τις πόλεις δύο διαφόρους, ἀλλ' οὐδὲ τῶν περιηγητῶν· μόνος δὲ αὐτὸς δι' ἄγνοιαν. Id est: *Crissa, urbs Phocidis, unde dicitur Crissæus sinus. ..... Leocrines vero putat duas esse urbes, unam Crissam, aliam Cirrham. Sed multi contradicunt, neque enim ullus Geographorum dixit duas esse urbes differentes, neque peregrinantium, sed ille solus per ignorantiam.* Sed potest ex hoc Strabonis loco ignorantiæ telum contra Etymologici autorem valide retorqueri: Suidas certe

utra-

utraque nomina habet. At Pausanias in Phocicis sententiam satis apertam non habet, & videtur ejus locus salebrosus, forte & mutilus. Λέγεται δὲ ἐς τὴν Κίρραν, καὶ ἀπὸ τῆς Κίρρας, τὸ ὄνομα τὸ ἐφ' ἡμῶν τεθῆναι τῷ χωρίῳ φασίν. Ὅμηρος μέν τοι Κρῖσαν ἐν τῇ Ἰλιάδι, ὁμοίως καὶ ὕμνῳ τῷ ἐς Ἀπόλλωνα ὀνόματι τῷ ἐξ ἀρχῆς καλεῖ τὴν πόλιν. Hunc locum sic Amasæus vertit: *Urbi nomen hoc, quod hac ætate in usu est, à Cirrha nympha extitisse arbitrantur. Homerus tamen & in Iliade & Hymno in Apollinem, Crissam prisco nomine appellat:* Et videtur legisse, ἀπὸ τῆς Κίρρας νύμφης, quam versionem sic emendari vult Sylburgius. *Fabula est de Cirrha, & a Cirrha ista nomen loco, quod hac ætate usurpatur, impositum perhibent.* Sed tempore Pausaniæ Cirrha olim eversa fuerat, sed extabat Crissa, ideo Pausaniæ locus videtur mutilus, ubi de Crissa ne verbum quidem. Plinius certe lib. 4. cap. 3. Cirrham & Crissam non pro eadem sumit, sed diversas recenset, & diverso loco, & Ptolemæus geographus in Phocidis littore, Cirrham & Crissam ponit, & diverso situ. Vincat igitur contra Etymologum, Strabonis, Plinii, & Ptolemæi sententia, & olim duas fuisse urbes decernamus; sed eo, quod Cirrha funditus eversa fuerat, & sola Crissa remanserat, ideo male quidam putaverunt unam & eandem fuisse.

De situ è regione Sicyonis, Plutarchus in Numa videtur consentire, nam, ubi de viris à Diis adamatis tractat, sic ait: Ὥσπερ αὖ καὶ τὸν Σικυώνιον Ἱππόλυτον, οὗ δή, καὶ φασίν, ὁσάκις τύχοι διαπλέων εἰς Κίρραν ἐκ Σικυῶνος, οὕτω χρᾶν τὴν Πυθίαν, οἷον αἰσθανομένου τοῦ θεοῦ, καὶ χαίροντος ἀποθεσπίζειν τό-δὲ τὸ ἡρῷον·

Καὶ δὲ αὖθ' Ἱππολύτοιο φίλον κάρα εἰς ἅλα βαίνει. Id est: *Ut etiam Sicyonium Hippolytum, de quo ajunt, quod quoties Sicyone Cirrham per mare petebat: sic canere solitam Pythiam, tamquam Deo sentiente & gaudente, hoc Heroicum carmen:* *Jam-*

Jamque iterum Hippolyti carum caput æquora ſulcat.

In ea urbe mortuum fuiſſe Lycurgum quidam aſſeruerunt, ut narrat idem Plutarchus in Lycurgo, ſed Nicolaus Damaſcenus Criſſæ id accidiſſe dicit. Eam urbem Cretenſium coloniam fuiſſe, narrat Plutarchus lib. de Solertia animalium, non autem ex propria ſcientia, ſed ex quorundam opinione, quæ fabulam ſapit; ajebant enim Apollinem Cretenſibus delphinum ducem dediſſe, qui eos Cirrham deduxit. Navale Delphorum fuiſſe ſcribit Pauſanias Phocicorum initio, & vocat Cirrham: Τὸ ἐπίνειον Δελφῶν. Id eſt: *Delphorum navale.* Et rurſus eodem lib. ubi de Pliſto fluvio agit, ait: οὗτος ὁ Πλεῖστος ἐπὶ Κίῤῥαν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν, καὶ τὴν ταύτῃ κάτεισι θάλασσαν. Id eſt: *Pliſtus ille deſcendit ad Cirrham Delphorum navale, & ad mare quod ibi eſt.* Et rurſus de ſitu expreſſius eod. lib. Ἐς δὲ Κίῤῥαν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν, ὁδὸς μὲν σταδίων ἑξήκοντά ἐστιν ἐκ Δελφῶν· καταβάντι δὲ ἐς τὸ πεδίον ἱππόδρομός τε ἐστὶ, καὶ ἀγῶνα Πύθια ἄγουσιν ἐνταῦθα τὸν ἱππικόν. Id eſt: *Ad Cirrham Delphorum navale iter eſt ſtadiorum ſexaginta, deſcendenti autem in planitiem Hippodromus extat, & equorum certamen illic celebrant, quod Pythia vocatur.* Suidas id ſpatium contrahit, & triginta tantum ſtadia numerat à Delphis Cirrham, ſed Pauſaniæ fides mihi potior; fuit enim locorum inſpector αὐτόπτης. Sed mirum eſt Polyænum lib. 3. Stratagem. 6. dixiſſe Cirrham procul à mari ſitam fuiſſe, ſic autem habet: Κλεισθένης Κίῤῥαν ἐπολιόρκει, μάντευμα ἦν, Κιῤῥαίαν ἀνάλωτον ἔσεσθαι τὴν πόλιν, ἕως ἂν ψαύσῃ τῆς ἱερᾶς γῆς ἡ θάλασσα· οἱ μὲν Κιῤῥαῖοι κατεφρόνουν, πλεῖστον ἀπέχοντες θαλάσσης. Id eſt: *Cliſtenes Cirrham obſidebat, erat oraculum, Cirrham inexpugnabilem fore, niſi quando mare terram ſanctam attingeret. Cirrhæni id nihili faciebant, ut pote longe a mari ſiti.*

siti. In hoc Polyæni loco pro Κιῤῥαίαν procul dubio legendum ὁ. Κιῤῥαίων. Id est oraculum erat *Cirrhæorum.* Id est *Cirrhæis* datum, sed hoc est in morbo sontico recidivam sanare, nam quæ sequuntur innuunt, Polyænum rem non intellexisse, addit enim continuo. Ἡ δὲ Κίῤῥα τῆς ἱερᾶς γῆς ἔψαυσε, καθηκούσης ἐπὶ θάλασσαν· ὁ Κλεισθένης τὸ μαντεῖον μαθὼν, καθιέρωσε τῷ θεῷ τήν τε πόλιν, καὶ τὴν χώραν τὴν Κιῤῥαίαν, ἵνα πᾶσα ἱερὰ γινομένη κατὰ τὸν χρησμὸν ψαύσῃ τῆς θαλάσσης. Id est: *At Cirrha sacram terram attingebat, quæ ad mare pertingebat, Clisthenes cum oraculum rescivisset, consecravit Deo tum urbem, tum ditionem Cirrhæam, ut universa sacra facta mare contingeret secundum oraculum.* Vides lector, quam male intelligebat oraculum & rem ipsam Polyænus? Nam si sacra terra usque ad mare extendebatur, ut ait hoc loco, oraculi conditio erat impleta, nec opus erat alia consecratione, ut Cirrha expugnabilis foret, itaque nihil habet sani Polyæni narratio, ut legitur, sed ut autorem à tam absurda sententia liberemus pro καθηκούσης legendum καθήκουσα, ut referatur ad Κίῤῥα, & sic legendo sententia erit plana. Totum hoc negotium explicat Pausanias in Phocicis circa finem, nam ipsius oraculi verba citat: Χρωμένοις δέ σφισιν ὑπὲρ νίκης ἀνεῖπεν ἡ Πυθία·

Οὐ πρὶν τῆσδε πόληος ἐρείψετε πύργον ἑλόντες
Πρὶν κεν ἐμῷ τεμένει κυανώπιδος Ἀμφιτρίτης
Κῦμα ποτικλύζῃ κελαδοῦν ἐπὶ οἴνοπα πόντον. Id est:
Non prius urbis ejus turrem captam diruetis,
Antequam meum septum fluctus Amphitritæ
Cæruleos oculos habentis alluat resonans & nigricans mare.

Deinde addit: Ἔπεισεν οὖν ὁ Σόλων καθιερῶσαι τῷ θεῷ τὴν Κιῤῥαίαν, ἵνα δὴ τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος γένηται γείτων ἡ θάλασσα. Id est: *Suasit igitur Solon, ut Cirrhæa ditio consecrare-*

craretur Deo, ut sacro septo Apollinis fieret vicinum mare. Hæc optime cum oraculo, & re gesta conveniunt, corrigenda igitur Polyæni lectio, vel ipse castigandus, qui falsam loci descriptionem nobis obtrudit, & Cirrham longe à mari ponit, quæ Delphorum navale erat, quod & firmat Lucianus in Phalaride secundo, ubi de Pythio Apolline sic ait: Εἰ γοῦν ἐμίσει τὸν Φάλαριν, ἢ τὸ δῶρον αὐτὸ ἐμυσάττετο, ῥᾴδιον ἦν ἐν τῷ Ἰονίῳ μέσῳ καταδῦσαι αὐτὸ μετὰ τῆς ἀγούσης ὁλκάδος, ὁ δὲ πολὺ τοὐναντίον ἐν εὐδίᾳ τε διαπεραιωθῆναι, ὥς φασι, παρέσχεν αὐτοῖς, καὶ σῶς ἐς τὴν Κίῤῥαν καταῤῥαι. Id est: *Si enim Phalarin odio habuisset, vel ipsum donum abominatus fuisset, facile illi erat in medio Iönio id submergere una cum navi, quæ id attulerat, sed ille è contrario præbuit ipsis, ut ajunt, in sereno cœlo transfretare, & salvos Cirrham appellere.* T. Livius lib. 42. Cirrham licet eversam nominavit, & iter ab ea Delphos describit, in quo rex Eumenes graviter læsus, & fere occisus fuit, locum vide, nam prolixior est ea narratio, quam ut hîc inseri possit, ex ea tamen dicam, me conjicere, numerum stadiorum apud Suidam magis conveniens esse, triginta scilicet stadiis distare Delphos à Cirrha, quam numerum 80. stadiorum, quem numerat Strabo, vel 60. ut numerat Pansanias, quando id spatium rex Eumenes pedes emetiebatur, ut narrat Livius. Eandem narrationem habet Plutarchus in lib. de amore fraterno, sed non tam exacte: eam urbem scopulosam vocat Lucanus, jure credo, ob Parnassi viciniam, habebat tamen vicinum campum, quem Strabo felicem vocat in loco libri 9. supra citato. De ejus conditu & situ plura non habemus dicenda, sed de ejus eversione quædam addenda sunt ex Strabone & Pausania, ille igitur lib, 9. sic ait: Ἡ δὲ Κίῤῥα καὶ ἡ Κρίσσα κατεσπάσθησαν, ἡ μὲν πρότερον ὑπὸ Κρισσαίων, ἡ δὲ ὕστερον ἐπὶ Εὐρυλόχου τοῦ Θεσσαλοῦ κατὰ τὸν Κρισσαῖον πόλεμον·

μον· εὐτυχήσαντες γὰρ οἱ Κρισσαῖοι διὰ τὰ ἐκ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Ἰταλίας τέλη, πικρῶς ἐτελώνουν τοὺς ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀφικνουμένους, καὶ παρὰ τὰ προστάγματα τῶν Ἀμφικτυόνων. Id est: *Cirrha autem & Crissa eversæ fuerunt, illa quidem à Crissæis, hæc vero ab Eurylocho Thessalo in bello Crissæo: cum enim feliciter agerent Crissæi ob portoria, quæ à Sicilia & Italia colligebant, acerbe vectigalia exigebant ab iis, qui ad templum proficiscebantur, & ultra modum ab Amphictyonibus præscriptum.* Sed aliter id negotium narrat Pausanias in Phocicis: Χρόνῳ δὲ ὕστερον οἱ ἐν τῇ Κίρρᾳ ἄλλα τε ἠσέβησαν ἐς τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ἀπέτεμνον τοῦ θεοῦ τῆς χώρας· πολεμεῖν οὖν πρὸς τοὺς Κιρραίους ἔδοξεν Ἀμφικτύοσι, καὶ Κλεισθένη τε Σικυωνίων τυραννοῦντα προεστήσαντο ἡγεμόνα εἶναι, καὶ Σόλωνα ἐξ Ἀθηνῶν ἐπηγάγοντο συμβουλεύειν . . . . . ἔπεισεν οὖν ὁ Σόλων τῷ θεῷ καθιερῶσαι τὴν Κιρραίαν, ἵνα δὴ τῷ τεμένει τοῦ Ἀπόλλωνος γένηται γείτων ἡ θάλασσα· εὑρέθη δὲ καὶ ἕτερον τῷ Σόλωνι σόφισμα εἰς τοὺς Κιρραίους· τοῦ γὰρ Πλείστου τὸ ὕδωρ ῥέων διὰ ὀχετοῦ σφίσιν ἐς τὴν πόλιν ἀπέτρεψεν ἀλλαχόσε ὁ Σόλων· καὶ οἱ μὲν πρὸς τοὺς πολιορκοῦντας ἔτι ἀντεῖχον ἔκ τε φρεάτων καὶ ὕδωρ τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ πίνοντες, ὁ δὲ τοῦ ἐλλεβόρου τὰς ῥίζας ἐμβαλὼν εἰς τὸν Πλεῖστον, ἐπειδὰν ἱκανῶς τοῦ φαρμάκου τὸ ὕδωρ ᾔσθετο ἔχον, ἀπέστρεψεν αὖθις ἐς τὸν ὀχετόν· καὶ ἐνεφορήσαντο γὰρ ἀδεῶς οἱ Κιρραῖοι τοῦ ὕδατος· καὶ οἱ μὲν ὑπὸ ἀπαύστου τῆς διαρροίας ἐξέλιπον οἱ ἐπὶ τοῦ τείχους τὴν φρουράν. Ἀμφικτύονες δὲ ὡς εἷλον τὴν πόλιν, ἐπράξαντο ὑπὲρ θεοῦ δίκας παρὰ Κιρραίων. Id est: *Multo post tempore qui Cirrham incolebant, alia contra Apollinem perpetrarunt, & partem soli Apollini consecrati sibi usurparunt: visum est igitur Amphictyonibus bellum decernere contra Cirrhæos, & Clisthenem Sicyoniorum tyrannum ei bello præfecerunt ducem, & Solonem etiam Athenis evocarunt, cujus consilio uterentur . . . . suasit igitur Solon, ut consecrarent Apollini Cirrhæum agrum, ut sacro Apollini septo fieret vicinum mare, sed & invenit etiam Solon*

aliam contra Cirrhæos versutiam. Nam Plisti fluvii aquam, quæ per canalem eorum urbem influebat, alio divertit Solon: Cirrhæi tamen adhuc obsidentibus resistebant, ex puteis & aqua in celestem bibentes. Ille vero Hellebori radices in Plistum immittens, postquam aquam ejus venenum satis imbibisse judicavit, rursus aquam in canalem immisit, & ea aqua ad satietatem usque se ingurgitarunt Cirrhæi, & propter effluvium ventris nimium ii qui murorum custodiam habebant, eam dereliquerunt: Amphictyones vero urbe capta Dei injurias ulti sunt. Sic non concordaret cum Strabone Pausanias, nisi dicamus de eodem negotio non loqui, & primnm bellum Cirrhæis illatum fuisse à Clisthene cum Crissæorum auxilio, & ideo Strabonem dixisse à Crissæis eversam fuisse Cirrham: secundum vero bellum, contra Crissæos insolescentes ab Eurylocho Thessalo gestum fuisse, & sic non - abiret à Strabone Pausanias. Stephanus de Cirrha non loquitur, nam in loco ubi de Cirrha secundum ordinem dixerat, vel dicere debuerat hiatus est magnus, ideó plura non suppetunt de ea urbe dicenda, nisi quod Dominicus Niger ait, ibi nunc vicum esse, qui ab incolis Solona dicitur.

CAPUT IV.

De CRISSA.

De Crissa vero, quæ Cirrhæ tam vicina erat, ut plerique pro una & eadem urbe eas acceperint, plura jam supra in Cirrhæ narrationibus diximus, pauca tamen de ea addenda sunt. Homerus Iliad. β. vers. 320. eam ζαθέην, id est, divinam vocat, credo ob viciniam oraculi Delphici. Adducenda sunt super eo loco quæ

ſcripſit Euſtathius: Ζαθέην αὐτὴν λέγει, ἐπεὶ Δημήτρειόν φασι περὶ αὐτὴν ἐπιφανές, ἢ ὡς ἀνακειμένην Ἀπόλλωνι· ἐξ ἧς καὶ πεδίον Κρισαῖον καὶ κόλπος ἐκεῖ Κρισαῖος· ὁ δὲ αὐτὸς καὶ Κρισσαῖος διὰ τὸ καὶ τὴν Κρίσσαν διπλάζουσαν τὸ Σ. κατὰ τοὺς νεωτέρους Κίρραν λέγεσθαι, ὡς καὶ Πύρσος Πύρρος τροπῇ τοῦ ἑνὸς σ εἰς ρ. Id eſt: *Divinam autem dicit, eo quod Cereris templum ajunt ibi fuiſſe percelebre: vel quod ad Apollinem pertinebat, a qua & campus & ſinus Criſſæus & Cirrhæus dictus eſt, & eo quod per duo Σ. ſcripta ſecundum recentiores Cirrha dicta fuit, ut ex pyrſos ſit Pyrrhos, mutato uno σ in ρ.* At verba Euſtathii ſecum non quadrant, nam ſecundum exemplum quod adducit, ut ex Πύρσος fit πύρρος, ſic in Cirrha fieret Cirſa, non Criſſa. Sophocles in Electra per unicum ſigma Κρίσαν vocat, & βουνόμαν ἀκτὰν eam dicit per epithetum, id eſt, *littus paſcendis bobus aptum.* Ejus certe agri fertilitas eum litigioſum fecit, & Strabo eum campum felicem dixit ſupra loco citato. Igitur prius Cirrhæi & poſt eos Amphiſſæi eum colere affectarunt, ut ſupra dictum eſt. Poſt deſcenſum è Parnaſſo, fuiſſe Hippodromum, & ibi Pythia certamina committi ſolita ſupra ex Pauſania notavimus, id etiam firmatur ex Pindaro in Pythiis carm. 6: Κοινάν τε γενεᾷ, λόγοισι θνατῶν εὔδοξον ἁρματονίκαν Κρισαίαισιν ἐν πτυχαῖς ἀπαγγελεῖ. Id eſt: *Communem etiam familiæ ſermonibus hominum, glorioſam in curru victori Criſſæis in receſſibus anunciabit.* Ad quæ Scholiaſtes: Νίκην τὴν εὐτυχηθεῖσαν ἐν Δελφοῖς· ἡ γὰρ Κρίσα τῶν Δελφῶν. Id eſt: *Victoriam fœlicem in Delphis: Criſſa enim Delphorum eſt.* Et idem Pindarus Iſthmiorum 2: Ἐν Κρίσᾳ δ' εὐρυσθενὴς εἶδ' Ἀπόλλων μιν. Id eſt: *Criſſæ vero fortis Apollo vidit eum.* Ad quæ Scholiaſtes: Τοῦτό φησιν, ὡς τὰ Πύθια νενικηκότος αὐτοῦ, ἡ γὰρ Κρίσα τῆς Φωκίδος ἐστὶ χωρίον. Id eſt: *Hoc ait eo quod Pythia vicerat ille, Criſa enim Phocidis*

dis est oppidum. Crissam per duo σ. scribit Lycophron vers. 165. ad quam vocem Tzetzes: Κρίσσα πόλις Φωκίδος, κληθεῖσα παρὰ Κρίσσου τοῦ Πανοπέως ἀδελφοῦ. Id est: *Crissa urbs Phocidis, condita à Crisso Panopei fratre.* Situm ejus urbis prope Cirphin asserit Antoninus Liberalis metamorph. 8: Παρὰ τὰ σφυρὰ τοῦ Παρνασσοῦ πρὸς νότον ὄρος ἐστὶν, ὃ καλεῖται Κίρφις παρὰ τὴν Κρίσσαν. Id est: *Ad Parnassi pedes meridiem versus mons est, qui Cirphis vocatur, prope Crissam.* Quidam fuere qui Cirrham & Crissam pro eadem urbe sumpserunt, ut supra diximus, & id etiam vult Stephanus: Κρίσα, πόλις Φωκίδος. (ait) Ἑκαταῖος Εὐρώπῃ· ἀπὸ Κρίσου Φωκέως. Id est: *Crisa urbs Phocidis. Hecatæus in Europa. A Criso Phocensi dicta.* Deinde addit: Τινὲς δὲ αὐτὴν τῇ Κίρρᾳ φασί. Id est: *Quidam eandem esse cum Cirrha dicunt.* Nonnus Dionysiac. 13. vers. 123. eam ἀειδομένην, id est, *celebratam* vocat, etiam tempore Benjamini Tudelensis nomen suum adhuc servasse videtur, sic enim ille: *Ab hac urbe ad Lepantum dimidii diei iter est maritimum, ubi in littore maris centum fere Judæi: hinc sesquidiei iter ad Crisam, ubi in monte Parnasso soli habitant ducenti fere Judæi, qui serunt ac metunt in fundis suis.* Sed ex hoc loco non colligitur eam urbem adhuc stetisse, quando Parnassum incolebant ii ducenti Judæi, non urbem, cujus tamen nomen adhuc durabat. Tempore certe Nicetæ Choniatis nulla erat in eo portu munitio, sed patebat omnibus eum adire volentibus, sic enim ille de Rogerio Siciliæ rege: Ἀκαρνᾶνας τε καὶ Αἰτωλοὺς τοὺς νῦν λεγομένους Ἀρτίνους, καὶ ὅσα πάραλα ἀμαύρων τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσέπλευσε, καὶ τῷ Κρισσαίῳ λιμένι προσορμισθεὶς τοῖς ἐν μεσογαίῳ θάρρει προσβαλεῖν. Id est: *Acarnanas, & Ætolos nunc Artinos vocatos, & maritimam oram devastans in Corinthiacum sinum navibus penetravit, & in Crissæum sinum invectus mediter-*

terranea etiam ausus est inuadere. Crissæum sinum nunc Pipadostria vocari dicit Niger, sed ab Italis credó potius nautis, quam ab incolis, vox enim Italicum idioma sapit, de eá urbe plura à me non habebit lector.

CAPUT V.

De monte Cirphi & Plisto flumine.

Cirphis mons inter Cirrham & Delphos præruptus erat, de quo Strabo loco jam citato: Πρόκειται δὲ τῆς πόλεως ἡ Κίρφις ἐκ τοῦ νοτίου μέρους, ὄρος ἀπότομον, νάπην ὑπολιπὸν μεταξὺ, δι' ἧς ὁ Πλεῖστος διαῤῥεῖ ποταμός. Id est: *Ante urbem est Cirphis ad meridiem situs, vallem relinquens in medio, per quam Plistus fluvius fluit.* De eo Antoninus Liberalis metamorph. 8: παρὰ τὰ σφύρα τοῦ Παρνασοῦ πρὸς νότον ὄρος ἐστὶν, ὁ καλεῖται Κίρφις παρὰ τὴν Κρίσαν, καὶ ἐν αὐτῷ ἐστὶν ἔτι νῦν σπήλαιον ὑπερμεγέθες. Id est: *Ad Parnassi devexa ad meridiem mons est, qui Cirphis vocatur, prope Crissam, & in eo est etiam nunc maxima spelunca.* Narrat deinde fabulam de bestia quadam magna, sed ea ad nostrum propositum nihil facit.

Plistus fluvius eo loco fluebat, de eo antiquissimam mentionem fecerat Æschylus in Eumenidibus, ubi Pythias prophetissa sic canit:

> Πλείστου τε πηγὰς καὶ Ποσειδῶνος κράτος
> Καλοῦσα, καὶ τέλειον ὕψιστον Δία. Id est:
> *Plisti fontes & Neptuni robur*
> *Invocans, & perfectum altissimum Jovem.*

De eo etiam meminit Callimachus Hymno in Delum:

> Οὐδέ τι πω τέθνηκεν ὄφις μέγας· ἀλλ' ἔτι κεῖνο
> Θηρίον αἰνογένειον ἀπὸ Πλειστοῖο καθέρπον
> Παρνησὸν νιφόεντα περιστέφει ἐννέα κύκλοις. Id est:

Non-

Nondum mortuum est serpens magnus, sed adhuc
Illud monstrum horribile mentum habens à Plisto adrepens
Parnassum nivosum coronat novem spiris.

Apollonius etiam Argonaut 2. ubi de pugna Apollinis contra Delphinem serpentem loquitur, ait:

Πολλὰ δὲ Κωρυκίαι Νύμφαι Πλειστοῖο θύγατρες
Θαρσύνεσκον ἐπέεσσιν, ἰήϊε κεκληγυῖαι. Id est:
Multum etiam Coryciæ Nymphæ Plisti filiæ,
Obfirmabant eum, clamantes Iē Iē.

De eo Pausanias in Phocicis sic ait: Τραπομένῳ δὲ ἐς ἀριστερὰν ἀπὸ τοῦ γυμνασίου καὶ ὑποκαταβάντι οὐ πλέον (ἐμοὶ δοκεῖν) ἢ τρία στάδια, ποταμός ἐστιν ὀνομαζόμενος Πλεῖστος· οὗτος ὁ Πλεῖστος ἐπὶ Κίρραν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν καὶ τὴν ταύτῃ κάτεισι θάλασσαν. Id est: *A gymnasio autem ad sinistram se vertenti & descendenti non plus (ut mihi videtur) quam tria stadia, fluvius est Plistus vocatus, qui ad Cirrham Delphorum navale & mare adjacens descendit.* Ejus aquam per canalem in urbem deductam olim fuisse, jam supra ex eodem Pausania docuimus. Meminerat ejus olim Nicander in transformationibus, quod nos docet Athenæus lib. 3. ubi hos versus citat:

Αὐτίχ' ὅ δε ἐκ Σιδόεντος ἢ ε Πλείστου ἀπὸ κήπων
Μῆλα ταμὼν χλοάοντα, τύπους νομήσατο Κάδμου. Id est:
Statim ille è Sidunte vel ex hortis Plisti mala cum
Incidisset viridia figuras inscripsit Cadmi.

CAPUT VI.

De CRISSÆO *sinu.*

Crissæus sinus Phocidis fuit, in quem Plistus ille delabebatur: de eo loquitur Strabo lib. 8. ubi Græciam

in diversas peninsulas dividit, sic ait: Τρίτη δ' ἡ καὶ ταύτην περιέχουσα, ἧς ἰσθμὸς ἀπὸ μυχοῦ τοῦ Κρισαίου κόλπου, μέχρι Θερμοπυλῶν· ἡ δ' ἐπινοουμένη εὐθεῖα γραμμὴ, ὅσον πεντακοσίων ὀκτὼ σταδίων, τὴν μὲν Βοιωτίαν ἅπασαν ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα, τὴν δὲ Φωκίδα τέμνουσα λοξὴν καὶ τοὺς Ἐπικνημιδίους. Id est: *Tertia* (nempe peninsula) *hanc etiam continens, cujus isthmus ab intimo recessu Crissæi sinus usque ad Thermopylas, & intelligitur recta linea, circiter stadiorum quingentorum octo, totam Bœotiam includens, Phocidem vero oblique secans & Epicnemidios.* Ex hoc Strabonis loco, si attente consideretur, evincitur, male eos putare, qui per Crissæum sinum, totum Corinthiorum mare, à Rhio & Antirrhio, usque ad isthmum Corinthiacum, intelligunt. Nam si ab illo isthmo, linea recta ad Thermopylas duceretur, ea linea Bœotiam totam non includeret, sed mediam fere secaret, toto Helicone, Thisbe, Thespiis, Lebadia, Chæronea credo & Orchomeno ab ea peninsula excludens contra Strabonis sententiam; nec ab ea sententia me dimovet alius Strabonis, locus, qui eodem libro paulo post legitur, obscurus, corruptus, forte & mutilus, qui sic habet: Ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀντιρρίου μέχρι ἰσθμοῦ θάλασσα Ἀλκυονὶς καλεῖται, μέρος οὖσα τοῦ Κρισσαίου κόλπου * διέχουσα ἀπὸ τοῦ ἰσθμοῦ μέχρι τοῦ Ἀράξου σταδίους τριάκοντα, ἐπὶ τοῖς..... Numerus integer deest, sic autem Latine sonat is locus: *Mare autem ab Antirrhio usque ad isthmum, Alcyonis vocatur. Pars Crissæi sinus * distans ab isthmo usque ad Araxum stadiis ..... & triginta.* In hoc loco, ut legitur, asterisco notato, nihil est sani: Araxus promontorium non est in Crissæo sinu, ideo ex eo loco non est, unde fides astrui posset locorum positioni. Fuit igitur, si bene conjicio, Crissæus sinus pars quædam totius illius maris, quod à freto, inter Rhium & Antirrhium, usque ad isthmum Corinthiacum conti-

netur,

netur, quod ſuadet etiam locus Strabonis paucis lineis ante citatus: Τὸ δὲ Ἀντίῤῥιον ἐν μεθορίοις τῆς Αἰτωλίας, καὶ τῆς Λοκρίδος ἵδρυται· καλοῦσι δὲ Μολύκριον Ῥίον· εἶτα ἐντεῦθεν διίσταται πάλιν ἡ παραλία μετρίως ἑκατέρωθεν· προϊοῦσα δὲ εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον, ἐνταῦθα τελευτᾷ. Id eſt: *Antirrhium autem in confinio Ætoliæ & Locridis ſitum eſt, id autem vocant Molycrium Rhium, inde rurſus mediocriter littora à ſe invicem disjunguntur, & uſque ad Criſſæum ſinum procedit littus, & ibi deſinit.* Nam ſi ſtatim ab Antirrhio ſinus Criſſæus dictus fuiſſet, non dixiſſet Strabo, id littus procedere uſque ad Criſſæum ſinum. Sed mirum mihi videtur, inter autores, qui ad nos uſque pervenerunt, nullum, præter, Strabonem illud mare vocaſſe Alcyonium vel Alcyonidem. Idem Strabo lib. 9. ſed loco corrupto, circa Pegas Megaridis fuiſſe ait: τὴν Ἀλκυονίδα θάλασσαν κατὰ Πηγάς. Id eſt: *Alcyonide mare quod eſt ad Pegas.* Et hunc locum ſequendo, Criſſæus ille ſinus fuit in extremitate orientali totius Corinthiaci ſinus, quod tamen non concordat Criſſæ poſitioni, quæ fuit Cirrhæ vicina & Cirphi monti ſub Parnaſſo.

CAPUT VII.

De Anticirrha, Pharygio & Mycho.

In Criſſæi ſinus littore fuit Anticirrha civitas, aliis Anticyra dicta, ſed magis credo antiquioribus, qui Anticirrham dixerunt, eo quod Cirrhæ oppoſita fuit, celebris ob Hellebori abundautiam & excellentiam. Scylax in periplo: Μετὰ δὲ Λοκροὺς εἰσὶν ἔθνος Φωκεῖς, καὶ τὸ Κυραῖον (lege Κιῤῥαῖον) πεδίον, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ Δελφοὶ πόλις, καὶ Ἀντίκυρα πόλις, οὗ βέλτιστα ἐλλεβορίζουσι). Id eſt: *Poſt Locros eſt natio Phocenſes, & campus Cirrhæus, &*

templum Apollinis, & Delphi urbs, & Anticyra urbs, ubi optime Helleboro utuntur. Dicæarchus in Græciæ descriptione versu 52.

---- ὁ τε Παρνασὸς μέγα
Καὶ σύσκιον ὄρος· εἶτα Νυμφῶν ἐχόμενον
Κωρύκιον ἄντρον· εἶτ' ἐς' Ἀντίκιῤῥα πόλις. Id est:
---- *Et Parnassus magnus,*
Et umbrosus mons: deinde Nympharum
Corycium antrum: deinde Anticirrha urbs.

Mallem legi Κωρυκίων, ut lex trimetri constaret, & sensu optimo. Theophrastus lib. 9. cap. 10: Ὁ δὲ Ἐλλέβορος ἐστὶ ταῦτα τῇ τε ῥίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρήσιμος, εἴπερ οἱ ἐν Ἀντίκυρᾳ καθάπερ φασὶ τῷ καρπῷ καθαίρουσι. Id est: *Helleborus etiam ad ea & radice & fructu utilis, ii quidem, ut ajunt, qui Anticyræ habitant, etiam per fructum purgant.* Strabo lib. 9: Αὐτὴ γὰρ ἡ Κρίσσα τῆς Φωκίδος ἐστὶν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρυμένη τῆς θαλάσσης, καὶ Κίῤῥα καὶ Ἀντίκιῤῥα, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ συνεχῆ κείμενα χωρία, πρὸς τῷ Παρνασῷ. Id est: *Nam & ipsa Crissa Phocidis est, ad ipsum mare sita, & Cirrha, & Anticirrha, & ea quæ supra sunt, in mediterraneo sita loca.* Et non multo post eodem libro: πάλιν δ' ἐφεξῆς ἐστιν ἄλλη πόλις Κρίσσα, ἀφ' ἧς ὁ κόλπος Κρισσαῖος· εἶτα Ἀντίκυρα ὁμώνυμος τῇ κατὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον καὶ τὴν Οἴτην· καὶ δὴ φασὶν ἐκεῖ τὸν ἐλλέβορον φύεσθαι τὸν ἄριστον, ἐνταῦθα δὲ σκευάζεσθαι βέλτιον, καὶ διὰ τοῦτο ἀποδημεῖν δεῦρο πολλοὺς καθάρσεως καὶ θεραπείας χάριν. Id est: *Rursus sequitur aliud oppidum Crissa, à qua dicitur Crissæus sinus, deinde Anticyra, ejusdem nominis cum ea, quæ est ad Maliacum sinum & Oetam: & certe ajunt ibi optimum Helleborum provenire; sed & in hac melius præparari, & ideo multos purgationis & remedii causa ad hanc proficisci.* Et rursus eodem libro: Ἀλλ' ἐπάνειμι ἐπὶ τοὺς Φωκέας, ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ μετὰ τὴν Ἀντίκιῤῥαν πολίχνιόν ἐστι, ὄπισθεν ὁ

Μαραθὼν (manuſcripti habent Μάραθος, Niger vero legit Μαραθοῦς quod melius) εἶτ' ἄκρα Φαρύγιον, ἔχουσα ὕφορμον, εἶθ' ὁ λιμὴν ὕστατος ὁ προσαγορευθεὶς Μυχὸς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ὑπὸ τῷ Ἑλικῶνι καὶ τῇ Ἄσκρῃ κείμενος. Id eſt: *Sed ad Phocidem revertor, nam ſtatim in ora maritima poſt Anticirrham oppidulum eſt à tergo Marathon,* (ceu Marathus) *deinde promontorium Pharygium, quod ſtationem habet navium, deinde portus ultimus Mychus, dictus ab eventu, ſub Helicone & Aſcra ſitus.* His concinit Pauſanias Phocicorum initio. Τὰ μὲν δὴ ἀπαντικρὺ Πελοποννήσου καὶ τὰ ἐπὶ Βοιωτίας καθήκουσιν ἐς θάλασσαν οἱ Φωκεῖς, τῇ μὲν ἐς Κίῤῥαν τὸ ἐπίνειον Δελφῶν, τῇ δὲ ἐπὶ Ἀντίκυραν πόλιν. Id eſt: *In iis vero, quæ ſunt è regione Peloponneſi & ad Bœotiam tendunt, ad mare ſiti ſunt Phocenſes, partim ad Cirrham Delphorum navale, partim ad Anticyram urbem.* Idem Pauſanias eodem libro, Anticyram ait olim vocatam fuiſſe Κυπάρισσον. Id eſt: *Cupreſſum.* Sed Anticyrea virum fuiſſe, eodem, quo Hercules, tempore, à quo Anticyra dicta eſt, addit deinde: Κεῖται μὲν δὴ ἡ πόλις κατὰ Μεδεῶνος τὰ ἐρείπια. Id eſt: *Sita autem ea urbs prope Medeonis ruinas.* De ea etiam meminerat Helladius Beſantinous, ſed paucis, ut videre eſt apud Photium, & ſupra dictis concinit. Ptolemæus de ſitu cum ſupra citatis autoribus omnino conſentit, ponit enim eam in littore parum à Criſſa diſtantem, orientem verſus, nec diſſident tabulæ. Stephanus etiam hæc habet: Ἀντίκυραι πόλεις δύο, ἡ μία Φωκίδος, ὡς Δημήτριος ὁ Καλλατιανός· ἡ δὲ ἐν Μαλιεῦσιν, ὡς Ἀπολλόδωρος· ἐνταῦθά φασιν φύεσθαι τὸν ἐλλέβορον, τὸν ἄστον (forte legendum ἄριστον.) Id eſt: *Anticyræ duæ, altera quidem Phocidis, ut ait Demetrius Callantianus, altera in Melienſibus, ut Apollodorus: ibi ajunt helleborum optimum naſci.* Multas calamitates paſſa eſt ea urbs, nam & Philippus Amyntæ eam

evertit; ſic enim Pauſanias in Phocicis: Ἀντικυρέας δὲ ἐποίησεν ἀναστάτους, καὶ ὁ Ἀμύντου Φίλιππος. Id factum eſt poſt bellum ſacrum, ſub Philippi ducatu geſtum & abſolutum. Id narrat fuſe Diodorus lib. 16. ad quem te remitto, lector, id tantum de ea prolixa oratione excerpam: Amphictyonas, in quorum numero Philippus fuerat accenſus, id decreviſſe: Τὰς δὲ πόλεις ἁπάσας τῶν Φωκέων κατασκάψαι, καὶ μετοικίσαι εἰς κώμας, ὧν ἑκάστην μὴ πλεῖον ἔχειν οἰκιῶν πεντήκοντα. Id eſt: *Omnes autem Phocenſium urbes everti debere, & eos in pagos tranſportari, quorum unumquemque non plus quam quinquaginta domos habere deberet.* Sed tempore procedente, rurſus inſtaurata. Everſa eſt ab Atilio Romano duce, quod nos docet idem Pauſanias in Achaïcis. Ἀτίλιος δὲ τὰ μὲν ἄλλα τοῖς πράγμασι κατὰ τὰ ἐπιτεταγμένα ἐχρῆτο, τὰ δὲ οὐ κατὰ γνώμην οἱ τῶν Ῥωμαίων ἐστὶν εἰργασμένα, Εὐβοέων γὰρ Ἑστίαιαν πόλιν, καὶ Ἀντίκυραν, τὴν ἐν τῇ Φωκίδι ἑλὼν, ὑπηκόους κατ' ἀνάγκην οὔσας Φιλίππου, ἐποίησεν ἀναστάτους. Id eſt: *Atilius autem in cæteris quidem negotiis ſequutus eſt juſſa, hæc vero non ſecundum Romanorum conſilium fecit: nam Eſtiæam Eubœorum, & Anticyram urbem Phocidis cum cepiſſet, quæ, neceſſitate ingruente obediebant Philippo, evertit.* De eorum vicinia ſic, eodem libro: Τὰ δὲ ὄρη τὰ ὑπὲρ τῆς Ἀντίκυραν πετρώδη τε ἄγαν ἐστὶ, καὶ ἐν αὐτοῖς φύεται μάλιστα ἐλλέβορος, ὁ μὲν αὐτοῦ μέλας χωρεῖται ἀνθρώποις, καὶ ἐστὶ γαστρὶ καθάρσιον, ὁ δὲ ἕτερος λευκὸς, καὶ δι' ἐμέτου καθαίρειν πέφυκε. Id eſt: *Montes autem, qui ſupra Anticyram ſunt, valde petroſi ſunt, & in iis præcipue naſcitur helleborus, & qui niger eſt prodeſt hominibus, & ventrem purgat, albus vero per vomitum purgare capax eſt.* Si Livio credimus, ſex aut ſeptem circiter annis antea bello vexata & obſeſſa fuerat à M. Valerio Lævino, cum Ætolorum auxilio, & per deditionem capta; à Lævino tradita fuit Ætolis

tolis

tolis ex ſocietatis pacto. Eam urbem portum habuiſſe capaciſſimum nos docet Livius, qui etiam audiendus eſt, ejus enim urbis ſitum curioſe deſcribit lib. 32. Poſtquam T. Quintium Romanum conſulem, incaſſum tentata Rhage obſidione, de locis ad hybernandum & claſſem recipiendam deliberaſſet, hæc addit: *Itaque relicta obſidione, quia nullus in tota Acarnaniæ & Ætoliæ ora portus erat, qui ſimul & omnes onerarias, quæ commeatum exercitui portabant, caperet; & tecta ad hybernandum legionibus præberet. Anticyra in Phocide in Corinthium verſa ſinum, ad id opportuniſſime ſita viſa; quia nec procul Theſſalia, hoſtiumque locis abibant: & ex adverſo Peloponneſum exiguo maris ſpatio diviſam; ab tergo Ætoliam Acarnaniamque, ab lateribus Locridem & Bœotiam habebant.* Dominicus Niger eum in promontorio, anguſto collo continenti annexo fuiſſe dicit, & ideo à quibuſdam inſulam dictam fuiſſe ait. Sed quoniam nullos autores ſuarum aſſertionum citat, non mihi videtur magnam fidem mereri. Ex ſupra poſitis locis patet, eam in littore ſinus Criſſæi, qui pars erat Corinthiaci ſinus, ſitam fuiſſe, ſub rupibus Heliconis, ad orientem Criſſæ urbis, & paucis ab ea diſſitâ milliaribus. Nec plura de ea dicenda putamus, niſi addamus Ortelium ſcripſiſſe in ſuo lexico, Serapionem dixiſſe, Errezalum vocatam fuiſſe, Pinetum vero nunc Suola vocari aſſerere, & in tabula à Philippo de la Rue delineata, Salonam in eo tractu notari.

Poſt Anticyram, ſequendo littus verſus orientem, Strabo lib. 9. ponit Pharygium Φαρύγιον, ſic: ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ μετὰ τὴν Ἀντίκιρραν ἐστὶν ὄπισθεν ὁ Μαραθών, εἶτ' ἄκρα Φαρύγιον ἔχουσα ὕφορμον. Id eſt: *Statim in ora maritima, poſt Anticirrham oppidum, à tergo eſt Marathon, deinde promontorium Pharygium, quod ſtationem navium habet.*

habet. De eo promontorio silent omnes alii, & ideo nobis silendum est.

Pergit continue Strabo, & addit: Εἶθ' ὁ λιμὴν ὕστατος ὁ προσαγορευθεὶς Μυχὸς, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ὑπὸ τῷ Ἑλικῶνι καὶ τῇ Ἄσκρῃ κείμενος. Id est: *Postea ultimus est portus, dictus Mychus, ab eo, quod ei accidit sub Helicone & Ascra.* Sed de eo eodem lib. jam supra dixerat, ubi de Helicone monte sic ait: Ὁ δὲ Ἑλικὼν συνεχὴς ἐστι τῇ Φωκίδι ἐκ τῶν πρὸς ἄρκτον αὐτῆς μερῶν· μικρὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν πρὸς ἑσπέραν, καὶ τὸν ὕστατον λιμένα τῆς Φωκίδος, ὃν καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος Μυχόν· ὑπέρκειται γὰρ μάλιστα τοῦτον μάλιστα τὸν λιμένα, τοῦ Κρισσαίου κόλπου, καὶ ὁ Ἑλικὼν, καὶ ἡ Ἄσκρη, καὶ ἔτι αἱ Θεσπιαί. Id est: *Helicon autem contiguus est Phocidi ad ejus partes septentrionales, & parvus etiam ad occidentem, & ultimum portum Phocidis quem vocant, ob id, quod ei accidit Mychum, superjacet enim præcipue Crissæo sinui secundum illum portum Helicon & Ascra.* Hic locus Strabonis, ut legitur, si attente consideretur, habet aliquid absurdi, nisi pro ἐκ τῶν πρὸς ἑσπέραν, legatur ἐκ τῶν πρὸς ἕω. Nam postquam dixit, ἐκ τῶν πρὸς ἄρκτον αὐτῆς μερῶν, ubi per αὐτῆς nihil aliud intelligi potest, quam Φωκίδος, nam Helicon, non est fœminini generis, addit μικρὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν πρὸς ἑσπέραν, quod de eadem Phocide intelligi debet ex sermonis serie & consequentia, & quod addit: Καὶ τὸν ὕστατον λιμένα τῆς Φωκίδος ὃν καλοῦσι .... Μυχὸν, non convenit superioribus, est enim Μυχὸς *Mychus*, ille portus in tota Phocide orientalior locus. Ergo si sic, ut legitur, Strabo scripsit, properante calamo, per inadvertentiam ἑσπέραν posuit pro ἕω, *occidentem* pro *oriente*, plura de eo littore ne expectes.

CAPUT

CAPUT VIII.

De Delphis.

Nunc ad mediterranea recurrendum & ab occidente incipiendum, & de urbe celebri, quæ Græcis Δελφοὶ, & Πυθὼ dicebatur, vel Πυθών: hoc ultimo nomine eam vocavit Homerus in catalogo verſ. 519.

Οἱ Κυπάρισσον ἔχον Πυθῶνά τε πετρήεσσαν.

Ad quæ ſic vetus Scholiaſtes: Πυθὼν, ἡ αὕτη πόλις Φωκίδος, τὸ πρότερον δὲ ἐκαλεῖτο Παρνασσία νάπη, ὡς ἀπὸ τοῦ παρακειμένου ὄρους, ἔπειτα Πυθῶν, ὕστερον Δελφοί. Id eſt: *Python urbs Phocidis, prius autem vocabatur Parneſſia vallis à monte adjacente, poſtea Python, & tandem Delphi.* Et Iliad. 1. verſ. 405. Πυθοῖ ἔνι πετρηέσσῃ. Id eſt: *In Pytho lapidoſa.* Ad quæ idem Scholiaſtes: Πυθὼ πόλις Φωκίδος, ἧς οἱ οἰκήτορες Δελφοί. ἔστι δὲ ἱερὰ Ἀπόλλωνος, καὶ κέκληται, ἤτοι ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι τῆς Πυθείας τοὺς μαντευομένης, ἢ ἀπὸ τοῦ τοξευθέντα τὸν τοῦ χρηστηρίου φύλακα Δράκοντα ὑπὸ Ἀπόλλωνος αὐτόθι πυθῆναι, ὅ ἐστι σαπῆναι. Id eſt: *Pytho urbs Phocidis, cujus incolæ Delphi, eſt autem Apollini ſacra, & ſic vocatur, vel à ſiſcitando, eo quod qui oraculum interrogabant, Pythiam ſiſcitabant; vel à dracone cuſtode oraculi ab Apolline ſagittis confixo, qui ibi computuit.* Sed Apollonii doctus Scholiaſtes aliud nomen etiam habuiſſe dicit, ſic enim ad verſum Apollonii 1490. ad voces Φοίβοιο Λυκωρείοιο commentatur. Λυκωρείοιο, ἀντὶ τοῦ Δελφικοῦ· οἱ γὰρ Δελφοὶ τὸ πρῶτον Λυκωρεῖς ἐκαλοῦντο, ἀπό τινος κώμης Λυκωρείας. Id eſt: *Lycoræo, pro Delphico, nam Delphi prius Lycorenſes vocabantur à quodam pago Lycoria.* Euſtathius ad Dionyſium: Πυθῶνος θυόεν πέδον interpretatur: διὰ τὰς ἐκεῖ πολλὰς θυσίας. Id eſt: *Propter frequentia ibi ſacrificia.* Sive intelligat de malo odore,

qualis est in macellis, ubi carnes prostant, vel de bono odore, ob thuris oblationes, quæ ibi fiebant. Sed turbat Ptolemæus, qui Pythiam & Delphos diversas facit, & ab invicem dissitas locat, sic enim habet Europæ tabula 10.

ΦΩΚΙΔΟΣ μεσόγεια.
Πυθία νϛʹ. λζʺ. δʹ.
Δελφοὶ νʹ. λζʺ. ϛʹ.

Sed non debent nos turbare Ptolemæi numeri corruptissimi, nam quis iis fidem poterit habere, cum ita vicinæ fuerint, ut pro una eademque à pluribus autoribus accipiantur. Pythia certe, quæ & Pytho, videtur fuisse templum Apollinis Pythii, ubi reddebantur oracula, & ubi procul dubio fuerunt ædificia alia ad ministrorum templi habitationem, & fuit velut alia civitas, nam & iter inter Delphos & sacrum Apollinis περίβολον, id est: *septum* describitur à Pausania, & olim Delphi, qui Lycoræi dicebantur, altius habitabant, sed postea ad viciniam templi descenderunt, & inferius sedes posuerunt. Sed quamvis ab omnibus autoribus Phocidi attribuantur Delphi, ipsi tamen Phocensium nomen respuebant, id ait Pausanias in Messeniacis: Ἀλλὰ οἱ μὲν Στυρεῖς καλεῖσθαι Δρύοπες ὑπερφρονοῦσι, καθάπερ καὶ Δελφοὶ πεφεύγασι ὀνομάζεσθαι Φωκεῖς. Id est: *Sed Syrenses per contemptum nolunt appellari Dryopes, sicut & Delphi nolunt Phocenses vocari.* Itaque licet in Phocide siti, sæpe illis male conveniebat cum Phocensibus, ut patet ex Plutarcho in Cimone, his verbis: Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Λακεδαιμονίων ὡς ἐπανήρχοντο, Δελφοὺς ἀπὸ Φωκέων ἐλευθερώσαντες ἐν Τανάγρᾳ καταστρατοπεδευσάντων. Id est: *Interea cum Lacedæmonii in reditu, Delphos à Phocensibus liberassent, ad Tanagram castra posuissent.* Ex hoc loco colligitur, Delphos invitos Phocensibus paruisse, & eorum imperium, ut

tyran-

tyrannidem, detrectasse, ideo sine dubio in numero urbium viginti duarum, quem ex Demosthene & Pausania supra asseruimus, nec Delphi, nec eorum navale Cirrha numerantur. Longum foret, omnes autores recensere, qui de ea urbe loquuti post Homerum; eos igitur solos laudabimus, qui aliquid lucis afferunt, vel ad conditum, vel ad situm, vel denique ad historiam. Et certe, licet tot antiqui eam urbem Pytho, vel Pythonem vocaverint, Euripidis tamen Scholiastes Delphida urbem Phocensium *μητρόπολιν*, à Delpho conditam ait, pluribus post diluvium generationibus: ideo Pytho secundum eum fuit tantum *μαντεῖον*, id est oraculum, vel oraculi locus, Δελφοὶ, *Delphi* vero civitas, Deucalione multo recentior, addita oraculo, & condita non longe ab adyto, sic igitur Euripides in Oreste, ubi Pylades loquitur:

. . . . . τί γὰρ ἐρῶ καλόν ποτε
τὴν Δελφίδ' ἐλθὼν Φωκέων ἀκρόπτολιν.

Ad quæ Scholiastes: Ὑασπὸς ὁ Λυκώρας, (quem melius Pausanias Ὕαμον τοῦ Λυκώρου vocat) μετὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύων τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν, Ὑάμπολιν ἔκτισε, καὶ γήμας Μελάνθειαν, τὴν Δευκαλίωνος ἐποίησε Μελανίδα, ἐκ δὲ Μελανίδος Δελφὸς, ὃς τὴν ἀρχὴν τοῦ μητροπάτορος παραλαβὼν, ἔγημε Καστελίαν, καὶ ἔσχε Καστέλιον καὶ Φήμινον, ὃν φασι πρῶτον ἐξαμέτρῳ χρῆσαι· πόλιν δὲ κτίσας Δελφὸς, Δελφίδα ὠνόμασε, μετὰ δὲ θάνατον αὐτοῦ ἦρξε Καστέλιος, τοῦ υἱὸς Λάφριος, οὗ Νοῦπος· ἐξ οὗ Δελφοὶ πολεμοῦντες πρὸς τοὺς ὁμόρους, ἀναρχίαν εἵλοντο, καὶ τὸν Ἀκρίσιον μετεπέμψαντο, ὃς αὐτοῖς τὸν πόλεμον καλῶς διέθετο, καὶ κατὰ ζῆλον τοῦ Ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, ὃν κατέστησεν Ἀμφικτύων ὁ Δευκαλίωνος ἐν Θερμοπύλαις τῆς Θεσσαλίας, ἕτερον ἐν Δελφοῖς κατεστήσατο. Id est: *Hyaspis Lycoræ* (melius leg. Hyamis Lycori) *post diluvium regnans circa Parnassum, Hyampolin condidit, & ducta Melanthia Deucalionis, Melanida genuit, Melanidis vero fuit*

 filius

filius Delphus, qui regnum avi materni accipiens, duxit Caſtaliam, ex qua hauuit Caſtalium & Pheminum, qui prius hexametro vaticinatus eſt: Delphus autem urbem condidit, & Delphidem nominavit, poſt cujus mortem regnavit Caſtalius, cujus filius Laphrius, cujus Nutius. Poſtea Delphi contra collimitaneos bellum gerentes, anarchia uſi ſunt, & Acriſium evocarunt, qui bello optime adminiſtrato, ad imitationem Amphictyonici conſeſſus, quem inſtituerat Amphictyon, Deucalionis filius, in Thermopylis Theſſaliæ, alium Delphis inſtituit. Æſchylus ab antiquiſſima origine ejus loci poſſeſſores recenſet, ejus verba operæ pretium eſt hîc inſerere ex Eumenidibus, ubi ſic incipit:

Πρῶτον μὲν εὐχῇ τῇδε πρεσβεύω θεῶν
Τὴν πρωτόμαντιν Γαῖαν, ἐκ δὲ τῆς Θέμιν
Ἣ δὴ τὸ μητρὸς δευτέρα τόδ' ἕζετο
Μαντεῖον, ὡς λόγος τις· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ
Λάχει, θελούσης, οὐδὲ πρὸς βίαν τινὸς
Τιτανὶς, ἄλλη, παῖς Χθονὸς, καθέζετο
Φοίβη, δίδωσιν δ' ἣ γενέθλιον δόσιν
Φοίβῳ. τὸ Φοίβης δ' ὄνομ' ἔχει παρώνυμον·
Λιπὼν δὲ λίμνην, Δηλίαν τε χοιράδα,
Κέλσας ἐπ' ἀκτὰς ναυπόρους τὲ Πάλλαδος
Ἐς τήν δε γαῖαν ἦλθε Παρνησοῦ θ' ἕδρας. Id eſt:

Primum hac prece memor vel ſaluto Dearum
Primam vaticinatricem Terram, & poſt eam Themin,
Quæ ſecunda poſt matrem huic
Oraculi loco præſedit, ut eſt ſermo:
Tertio vero loco conſortita eſt ſine vi
Titanis alia, Terræ filia
Phœbe: dedit autem ea natale munus
Phœbo, nomen autem habet ad Phœbes nomen accedens.

Lin-

Linquens autem lacum, & petram Deliam,
Cum appulisset ad littora navibus commoda Palladis,
In hanc terram venit, & Parnassi sedes.

Et paulo post:

Μολόντα δ' αὐτὸν κάρτα τιμαλφεῖ λεώς,
Δελφός τε χώρας τῆσδε πρυμνήτης ἄναξ. Id est:
Eum autem advenientem valde honorat populus,
Et Delphus ejus regionis rex ad gubernaculum sedens.

Aliter hunc locum interpretor, quam vulgo faciunt, nam τὸ Δελφὸς referunt ad λεὼς adjective; at nunquam, credo, invenietur exemplum talis significatus, ut populus vocatus fuit rex. Et supra vidimus Delphum Melarcidis filium eam urbem condidisse, & id testatur Euripidis Scholiastes ad Orestem, ad hæc verba, pagina 221: τὴν Δελφίδ' ἐλθὼν, Φωκέων ἀκρόπολιν, ubi sic commentatur: ἐκ Μηλανίδος Δελφὸς, ὃς τὴν ἀρχὴν τοῦ Μητροπάτορος παραλαβὼν, ἔγημε Καστελίαν ..... πόλιν δὲ κτίσας Δελφὸς, Δελφίδα ὠνόμασε. Id est: *Ex Melanide Delphus, qui, avi materni regnum cum accepisset, Castaliam duxit uxorem ..... urbem autem cum condidisset Delphus, Delphidem nominavit.* Sed expressius Pausanias in Phocicis: Κελαινὼ θυγατέρα Ὑάμω τῷ Λυκώρου γενέσθαι· Δελφὸν δὲ, ἀφ' οὗ τὸ ὄνομα τῇ πόλει, τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐστί. Κελαινοῦς τε αὐτὸν τῆς Ὑάμου καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι. Id est: *Filiam Celæno habuisse, Hyamum, Lycori filium, Delphum autem, à quo nomen urbis, quod nunc obtinet, Celænus Hyami fuisse filium & Apollonis.* Ex his igitur locis rursus patet, male sentire eos, qui nomen Δελφὸς apud Æschylum referunt ad λεὼς, ut intelligatur, *populus Delphicus.* Ex hoc igitur Æschyli loco colligitur, ex Græcorum fabulosa traditione, Terram Deam eum locum primam possedisse, deinde

de ejus filiam Themin, tertio loco Phœbem Titanidem, Themidis ſororem, quæ Apollini recens nato eam regionem & oraculi ſedem dedit; Delphum autem quendam nomen urbi impoſuiſſe Delphos, quæ antea Pytho & Python. Eum locum umbilicum terræ, & totius mundi medium putarunt antiqui: ſic Pindarus Pythior. 6: Ἀκούσατ'. ἢ γὰρ Ἑλικώπιδος Ἀφροδίτας ἄρουραν, ἢ Χαρίτων ἀναπολίζομεν ὀμφαλὸν ἐριβρόμου χθονός. Id eſt: *Auſcultate, nam Veneris verſatiles oculos habentis agrum, vel Gratiarum iterum vertimus, umbilicum terræ horriſonæ.* Et de ejus templi ruina & inſtauratione idem Pindarus Pythiorum 7. ubi de Alcmæonidis ait: οἳ τεόν τε δόμον Πυθῶνι δίᾳ θαητὸν ἔτευξαν. Id eſt: *Qui tuam domum, in divina Pythone admirabile ædificaverunt.* Ad quæ Scholiaſtes: Λέγεται γὰρ ὅτι τὸν Πυθικὸν ναὸν πρησθέντα, ὥς φασιν ὑπὸ τῶν Πεισιστρατιδῶν, οἱ Ἀλκμαιωνίδαι φυγαδευθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὑπέσχοντο ἀνοικοδομῆσαι· καὶ δεξάμενοι χρήματα, καὶ συναγαγόντες δύναμιν, ἐπέθεντο τοῖς Πεισιστρατίδαις· καὶ νικήσαντες μετ' εὐχαριστηρίων πλειόνων ἀνῳκοδόμησαν τῷ Θεῷ τέμενος· Φιλόχορος ἱστορεῖ. Id eſt: *Dicitur autem quod Pythicum templum à Piſiſtratidis, ut ajunt, combuſtum, Alcmæonidæ in exilium pulſi ab iis promiſerunt, ſe reædificaturos; & cum pecunias accepiſſent & copias collegiſſent, Piſiſtratidas adorti ſunt, & victores cum multis gratiarum actionibus reædificarunt Dei templum. Philochorus id narrat.* Umbilicum etiam terræ dixit Euripides in Oreſte: Τρίποδος ἀπόφασιν, ἂν ὁ Φοῖβος ἔλαχεν· Ἔλαχε δεξάμενος ἀνὰ δάπεδον, ἵνα μεσόμφαλοι λέγονται μυχοὶ γᾶς. Id eſt: *Tripodis enunciatum quod Phœbus ſortitus eſt: ſorte accepit ſolum, ubi dicuntur eſſe terræ receſſus in medio ejus umbilico.* Ad quæ Scholiaſtes: Ὀμφαλὸς λέγεται ἡ Πυθὼ παρὰ τὸ τὰς ὀμφὰς, τὰς ἀπὸ Θεοῦ χρησμολογουμένας λέγειν· ἢ παρὰ τὸ εἶναι ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης· λέγεται γὰρ

τὸν Δία

τ Δία μαθεῖν βουλόμενον τὸ πλῆθος τῆς γῆς, δύο ἀετοὺς ἰσοταχεῖς ἀφεῖναι, τὸν μὲν ἀπὸ δύσεως, τὸν δὲ ἀπὸ ἀνατολῆς, καὶ ἐκεῖ αὐτοὺς συναντῆσαι, ὅθεν ἐμφαλὸς ἐκλήθη. Id est: *Umbilicus dicitur Pytho, eo quod voces, quas Deus in oraculis pandit, dicat, vel quod sit in medio terræ habitabilis. Dicitur enim quod Jupiter, discere volens terræ terminum, duas aquilas æqualiter veloces dimiserit, unam ex oriente, alteram ab oriente, & ibi sibi invicem occurrisse, unde umbilicus dictus est ille locus.* Eadem repetit idem Euripides in Tauris, & in Jone. Orpheus, ceu Onomacritus Hymno in Themin, ab Æschylo discedit, & nullam de Phœbe mentionem facit, sic enim versu 3.

Ἡ πρώτη κατέδειξε βροτοῖς μαντήιον ἁγνὸν,
Δελφικῷ ἐν κευθμῶνι θεμιστεύουσα θεοῖσι
Πυθίῳ ἐν δαπέδῳ, ὅτι Πυθοῖ ἐμβασίλευεν
Ἡ καὶ Φοῖβον ἄνακτα θεσμοσύνας ἐδίδαξε. Id est:

Quæ prima hominibus monstravit oraculum purum,
In Delphico recessu oracula pandens diis in solo
Pytho, & quod Pythone regnabat, quæ
Etiam Phœbum regem docuit jura.

De eo etiam Pausanias in Phocicis, sic: Φασὶ γὰρ δὴ τὰ ἀρχαιότατα Γῆς εἶναι τὸ χρηστήριον, καὶ Δάφνην ταχθῆναι ἐπ' αὐτῷ πρόμαντιν ὑπὸ τῆς Γῆς· εἶναι δὲ αὐτὴν τῶν περὶ τὸ ὄρος Νυμφῶν. Ἔστι δὲ ἐν Ἕλλησι ποίησις, ὄνομα μὲν τοῖς ἔπεσιν Εὐμολπία, Μουσαίῳ δὲ τῷ Ἀντιοφήμου προσποιοῦσι τὰ ἔπη· πεποιημένον οὖν ἐν τούτοις ἐστὶν, Ποσειδῶνος ἐν κοινῷ καὶ Γῆς εἶναι τὸ μαντεῖον· καὶ τὴν μὲν χρᾶν αὐτὴν, Ποσειδῶνι δὲ ὑπηρέτην ἐς τὰ μαντεύματα εἶναι Πύρκωνα· καὶ οὕτως ἔχει τὰ ἔπη·

Αὐτίκα δὲ Χθονίης πινυτὸν φάτο μῦθον
Σὺν δέ τε Πύρκων ἀμφιπόλος κλυτοῦ Ἐννοσιγαίου.

Χρόνῳ δὲ ὕστερον ὅσον ὀλίγῃ μεθ' ἣν δοθῆναι Θέμιδι ὑπ' αὐτῆς λέγουσιν, Ἀπόλλωνα δὲ παρὰ Θέμιδος λαβεῖν δωρεάν. Ποσειδῶ-

νι δὲ

νί ἢ ἀντὶ τῦ μαντείυ Καλαύρειαν ἀντιδοῦναί φασιν αὐτὸν τὴν πρὸ Τροιζῆνος. Id est: *Ajunt autem ex antiquissima memoria Terræ fuisse oraculum, & Daphnem fuisse prophetissam à Terra ordinatam, fuisse autem de numero Nympharum, quæ sunt circa montem. Est autem apud Græcos poësis quædam, cui nomen est Eumolpia: Musæo quidem Antiophemi tribuunt eos versus; in iis narratur, oraculum fuisse commune Neptuno & Terræ, & illam quidem vaticinatam fuisse, Neptuni vero prophetam fuisse Purconem; & sic se habent ii versus:*

Nunc sapientem Terræ vestræ dicite sermonem,
Et simul Pyrcon inclyti Neptuni minister.

Paulo post autem dicunt datum ab ea fuisse Themidi, Apollinem vero à Themide donum accepisse, Neptuno vero pro oraculi compensatione eum dedisse Calauriam, quæ est, ante Træzenam. Ex hoc loco Pausaniæ Eustathius ad Dionysium accepit, credo, hæc, quæ consonant: Καὶ ἡ Καλαύρεια δὲ ἱερά ἐστι Ποσειδῶνος, ὡς φασὶ Φιλοστέφανος· ἣν δὲ πρότερον μὲν Ἀπόλλωνος· ἡ δὲ Πυθὼ Ποσειδῶνος, καὶ ἀντήμειψαν ἡγουν κατήλλαξαν. Id est: *Calauria quidem sacra est Neptuno, ut ait Philostephanus, erat autem prius Apollinis, Pytho vero Neptuni, & sibi invicem jus cesserunt, id est: permutarunt.* Sed cum Æschylus sit multo antiquior Philostephano, & curiose recenseat omnes ejus loci possessores, ei fides est potius adhibenda, qualis scilicet fabulis adhibenda est. Sed idem Eustathius non sibi constat, nam ad hæc verba Dionysii versu 499: Καλαύρειά τε τετρηχεῖα, sic commentatur: ἤλλαξατο δὲ φασὶν ὁ Ποσειδῶν τὴν Καλαύρειαν ταύτην πρὸς τὴν Λητώ, ἀντιδοὺς τὴν Δῆλον ὥσπερ καὶ τὴν Πυθὼ ἀντιδοὺς, ἔσχε τὸ Ταίναρον· ὅθεν καὶ λόγος παροιμιώδης, ἐπὶ τῶν ἴσα ἀνταμειβομένων, καὶ ἀντικαταλλαττόντων ...... Ἶσόν τοι Δῆλόν τε Καλαύρειάν τε νέμεσθαι, Πυθώ τ' ἠγαθέην καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. Id est: *Commutavit autem Neptu-*

Neptunus, ut ajunt, eam Calauriam cum Latona, ei Delum contracedens ut & Pytho contracedens habuit Tænarum. Hæ fabuloſæ narrationes, non mirum ſi non conveniant: tædioſum foret, ſi multas alias opiniones recenſere vellem, æque fabuloſas. Supra eam urbem templum Ariſtides in Panathenaïco vocavit: Κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἱερόν. Id eſt: *Templum commune Græcorum.* Adeo celebre erat, eo quod omnes Græciæ populi ad illud, oraculorum cauſa, frequentes ventitabant, & quod non ſolum inter Græcos celebre erat & veneratione dignum exiſtimabatur; ſed & barbaræ gentes & Romani duces ei loco reverentiam exhibuerunt, & curam ejus habuere: teſtis Polybius in excerptis pag. 194: Ὅτι ὁ στρατηγὸς τῶν Ῥωμαίων, μετὰ τὸ χωρισθῆναι ἐξ Ἀχαίας τὸ συνέδριον, ἐπισκευάσας τὸν ἐν Ἰσθμῷ τόπον, καὶ κοσμήσας τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐν Δελφοῖς νεών. &c. Id eſt: *Proconſul* (vel prætor) *Romanus, poſtquam concilium ex Achaja deceſſit, cum templum, quod in iſthmo eſt, reparaſſet, & Olympiæ & Delphorum templa ornaſſet.* De Crœſo autem & donariis, quæ in eo conſecravit, narrationes, ex Herodoto & aliis, notæ ſunt omnibus. Ideo fuit ea civitas celebris, & inter omnes Phocidis urbes principatum habebat, quod nos docet, in Phocicis Pauſanias: Ἐλάτειά τε τῶν ἐν Φωκεῦσι μεγίστη πόλεων ἐστὶ τῶν ἄλλων μετά γε τοὺς Δελφούς. Id eſt: *Elatia quidem maxima eſt omnium urbium, quæ ſunt in Phocide, poſt Delphos.* De ejus urbis ſitu audiendus Strabo lib. 9. ubi ſic loquitur: Αὐτὴ δὲ ἡ Κρίσα τῆς Φωκίδος ἐστὶν, ἐπ᾽ αὐτῆς ἱδρυμένη τῆς θαλάσσης, καὶ Κίρρα, καὶ Ἀντίκιρρα, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ συνεχῆ κείμενα χωρία, πρὸς τῷ Παρνασσῷ, Δελφοί τε καὶ Κίρφις, καὶ Δαυλίς. Id eſt: *Ipſa enim Criſſa Phocidis eſt, ad ipſum mare ſita, & Cirrha, & Anticirrha, & ea, quæ ſupra eas in mediterraneo continuo ſita ſunt loca ad*

Parnaſſum, Delphi, & Cirphis, & Daulis. Ex hoc loco colligitur, Delphos urbem ſitam fuiſſe in latere Parnaſſi, quod ſinum Corinthiacum, & Cirrham,& Criſſam ſpectat. Spatium inter Cirrham & Delphos facit Strabo ſtadiorum 80. eodem libro 9. Locus jam citatus fuit ſupra pag. 597. ideo non eſt hic repetendus, ut nec locus Pauſaniæ, qui numerum ſtadiorum 60. definit, ſupra etiam citatus pag. 599. nec rurſus de ſpatio 30. ſtadiorum, quod ponit Suidas, & exemplo regis Eumenis, qui id iter læſus faciebat, diſputandum, quod factum & ſupra, ubi de Cirrha tractavimus pag. 601. Inter Delphos & Thebas erant anguſtiæ, tranſitu difficiles, quod nos docet Plutarchus in Demetrio, de quo poſt Thebas captas, ſic ait: Ἐπεὶ γὰρ Αἰτωλοὶ τὰ περὶ Δελφοὺς στενὰ κατεῖχον, ἐν Ἀθήναις αὐτὸς ἦγε τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πανήγυριν. Id eſt: *Nam cum Ætoli anguſtias, quæ ſunt circa Delphos occupaſſent, Athenis agonem* (Pythicum ſcilicet) *celebravit, & publicum conventum.* Eas anguſtias ſuſpicor fuiſſe eas, quæ σχιστὴ ὁδός, id eſt, *via inciſa* dicebantur; de qua in ſuo loco dicendum erit. Inter Delphos & Platæas intercedebant ſtadia quingenta, ut colligitur ex Plutarcho in Ariſtide, ubi ait, Euchidam Platæenſem eodem die Platæis Delphos iviſſe, & ante ſolis occaſum Platæas rediiſſe: Τῆς αὐτῆς ἡμέρας χιλίους σταδίους ἀνύσας. Id eſt: *Eadem die mille ſtadiorum iter emenſus.* Diſtabant etiam Delphi ab Amphiſſa ſtadiis 60. quod ait Æſchines contra Cteſiphontem: Ταῦτα δὲ ἡμῶν πραττόντων, οἱ Λοκροὶ οἱ Ἀμφισσεῖς, ἐξήκοντα στάδια ἄπωθεν οἰκοῦντες Δελφῶν, ἧκον πρὸς ἡμᾶς. Id eſt: *Hæc cum agebamus Locri Amphiſſenſes, ſexaginta ſtadia à Delphis diſſiti, ad nos venerunt.* A Dolopibus per montem Oetam Delphos ibatur, quod ait Livius lib. 41. *Perſeus* (ait) *per id tempus, quia quidam ex Dolopibus non parebant*

rebant ...... cum exercitu profectus, sub jus judiciumque suum totam gentem coëgit. Inde per Oetæos montes transgressus, religionibus quibusdam animo objectis, oraculum aditurus, Delphos ascendit. Et hæc sunt, quæ de situ ejus loci undique corradere potui: si quis nosse velit, quomodo inventum fuerit illud oraculum, & quomodo utebantur eo homines ab initio, adeat Diodorum lib. 16. ad annum 2. Olymp. 106. prolixior enim est is locus, quam ut hic ascribi possit. Plures calamitates passa est ea civitas, quarum antiquissima memoratur expeditio à Phorbante, Phlegyarum rege, contra eam facta, de qua Pausanias in Arcadicis meminit: Χρόνῳ δὲ ὕστερον μετῴκησεν ὁ Ἔλατος ἐς τὴν νῦν καλουμένην Φωκίδα, καὶ τοῖς δὲ Φωκεῦσιν ἤμυνεν ὑπὸ Φλεγυῶν πολέμῳ πιεζομένοις. Id est: *Postea vero Elatus, mutatis sedibus, terram, quæ nunc Phocis appellatur, incoluit, & Phocenses propugnavit à Phlegyis bello oppressos.* Et in Phocicis: Ἔλατον γὰρ τὸν Ἀρκάδος ἡνίκα ἐπὶ τὸ ἱερὸν Φλεγύαι τὸ ἐν Δελφοῖς ἐστρατεύοντο. Id est: *Elatum Arcadis filium, quando Phlegyæ exercitum contra Delphos duxerunt.* De eo etiam negotio locus est elegans apud Philostratum in Phorbante: Ὁ ποταμὸς ὦ παῖ Κηφισσὸς ..... σκηνοῦσι δ' ἐπ' αὐτοῦ Φλεγύαι βάρβαροι, πόλεις οὔπω ὄντες· οἱ δὲ πυκτεύοντες, τόν τε οἶμαι Ἀπόλλωνα ὁρᾷς. Ὁ δὲ αὖ Φόρβας ἐστὶν, ὃν ἐστήσαντο οἱ Φλεγύαι βασιλέα, ἐπειδὴ ἂν μέγας ὑπὲρ πάντας οὗτος, καὶ ὠμότατος τοῦ ἔθνους· πυκτεύει δὲ Ἀπόλλων πρὸς αὐτὸν, ὑπὲρ τῶν παρόδων· τὴν γὰρ ἐπὶ Φωκέων τε καὶ Δελφῶν ὁδὸν κατασχὼν· οὔτε θύει Πυθοῖ οὐδεὶς ἔτι. Id est: *Fluvius hic, o puer, est Cephissus ..... tentoria autem sua habent super eo Phlegyæ barbari, nondum urbes habentes: sunt autem pugiles. Apollinem, ut puto, vides, & rursus Phorbas est, quem regem sibi constituerunt Phlegyæ, quoniam maximus omnium & crudelissimus in tota gente, pugillatu autem*

cum eo certat Apollo, de viarum libertate. Nam cum viam rectam, quæ ad Phocenses & Delphos ducit, occupasset, nullus jam Pythoï sacra facit. Sed neque Apollinis pugillatus, neque Elati auxilium vetuit, quo minus Phlegyæ Delphos diriperent. Nam Eustathius ad Iliad. N. vers. 302. hæc habet: Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Φλεγύαι ὅμοροι τοῖς Ἐφύροις ὄντες, οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Φωκίδι Γυρτώνης, οἱ περὶ τὴν Δαυλίδα τῆς Φωκίδος, ἀσεβεῖς ἄνδρες καὶ λῃστρικοὶ, οἱ καὶ τὸν ἐν Πυθοῖ ναὸν ἐπόρθησαν. Id est: *Similiter & Phlegyæ, Ephyrorum vicini, & incolentes Gyrtonem, quæ sita est in Phocide, prope Daulidem Phocidis, viri impii & latrones, qui etiam templum Pythium expilarunt.* Secunda Delphorum calamitas, quæ Delphos evertit, evenit in Xerxis transitu, de quo negotio Diodorus lib. XI. ad Olymp. 75. ubi de Xerxe: Αὐτὸς δὲ μέρος δυνάμεως ἀπέλιπε, καὶ προσέταξεν εἰς Δελφοὺς ἰέναι, καὶ τὸ μὲν τέμενος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐμπρῆσαι, τὰ δὲ ἀναθήματα συλῆσαι. Id est: *Ille autem partem copiarum reliquit, & jussit ut Delphos invaderent, & Apollinis templum incenderent, & donaria violarent.* Subjungit tamen, eos ab ea direptione repulsos fuisse per fulgura, fulgetra & imbres immodicos, & rupium fragmenta, narratione prorsus simili & germana, quæ multis postea sæculis evenisse ait Græcia mendax in Gallorum ad eos accessu. Eas fabulas superstitio fabricavit, ut oraculo suo dignitas inviolata maneret. Nam alii autores asserunt, templum à Gallis spoliatum fuisse: & cladem Gallorum ad internecionem cæsorum falsam esse, evincit Gallorum in Asiam transitus & victoria. Nec tamen mirum foret, si diabolus, qui princeps aëris dicitur, & tempestatibus & fulminibus se immiscere putatur, templum illud intactum servasset, ubi ipse oracula edebat, & miseros mortales, in sui cultum infoeliciter deditos, in idololatriæ barathrum falsis miraculis

culis præcipitabat. Tertiam cladem passi sunt Delphi, quando Phocenses, duce Philomelo, Delphos invaserunt, de quo Diodorus lib. 16. ad Olymp. 106. anno tertio, ubi de illo Philomelo ait: Ἀθροίσας δὲ στρατιωτῶν πλῆθος, καὶ καταλαβόμενος τὸ μαντεῖον, τούς τε Θρακίδας καλουμένους τῶν Δελφῶν ἐναντιουμένους ἀνεῖλε, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν ἐδήμευσε. Id est: *Cum collegisset militum multitudinem, & locum oraculi occupasset, Thracidas, qui se illi opposuerant, occidit, & eorum bona publicavit.* Et paulo post ad eundem annum, de eodem viro: Ὁ Φιλόμηλος ἔκρινε μισθοφόρων ἀθροίζειν πλῆθος, προσδεομένου δὲ τοῦ πολέμου χρημάτων πλειόνων, ἠναγκάζετο τοῖς ἱεροῖς ἀναθήμασιν ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας, καὶ συλᾶν τὸ μαντεῖον. Id est: *Philomelus decrevit mercenariorum militum copias colligere, sed cum id bellum egeret pluribus pecuniis, coactus fuit manus ad publica donaria extendere, & oraculum spoliare.* Quarta clades annumeranda est, quando Brennus Gallorum dux, cum sexaginta quinque millibus Gallorum Delphos, & templum Apollinis expilavit. Nam licet Trogus ceu Justinus, mendaces Græcos sequutus, tradiderit, Brennum repulsum à quatuor millibus Græcorum, & ipsum *Brennum, cum dolorem vulnerum ferre non posset, pugione vitam finivisse*: tamen ne hoc credamus, Strabo lib. 5. sic scribit: Καὶ τοὺς Τεκτοσάγας δέ φασι μετασχεῖν τῆς ἐπὶ Δελφοὺς στρατείας, καὶ τούς τε θησαυροὺς τοὺς εὑρεθέντας παρ' αὐτοῖς, ὑπὸ Καιπίωνος τοῦ στρατηγοῦ, ἐν πόλει Τολώσσῃ τῶν ἐκεῖθεν χρημάτων μέρος εἶναι φασί. Id est: *Et Tectosagas ajunt participes fuisse expeditionis in Delphos, & thesauros, quos apud eos invenit Cæpio in urbe Tolossa, partem fuisse divitiarum inde asportatarum.* Derogat etiam fidem Justino Dio Cassius in excerptis pag. 630. de Tolosa: Τὸ γὰρ χωρίον ἄλλως τε παλαιόπλουτον ἦν, καὶ τὰ ἀναθήματα, ἅ ποτε οἱ Γαλάται οἱ μετὰ Βρέννου στρατεύσαντες ἐκ τῶν Δελφῶν ἐσύλησαν

 εἶχεν.

εἶχεν. Id est: *Locus enim alias etiam divitiis ab antiquo abundabat, & donaria, quæ olim Galli, qui ſub Brenno militabant, è Delphis diripuerant, habebat.* Itaque non dubito, quin eæ narrationes de Xerxe & Medis, ut de Brenno & Gallis, iis annumerandæ ſint, *quæ Græcia mendax audet in hiſtoria.* Dum idolorum ſuorum miracula fingit. Tandem ultimam divitiarum expilationem paſſi ſunt Delphi, quando Sylla, in obſidione Athenarum & Piræi, egens pecunia, donaria, quæ ibi erant, abſtulit, quod Dio Coccejanus narrat in excerptis pag. 646. de Sylla: Ἐπεὶ δὲ χρημάτων ἐδεῖτο πολλῶν, ἐκίνει τὰ τῆς Ἑλλάδος ἄσυλα, τοῦτο μὲν ἐξ Ἐπιδαύρου, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς Ὀλυμπίας, τὰ κάλλιστα καὶ πολυτελέστατα τῶν ἀναθημάτων μεταπεμπόμενος, ὅτε καὶ τοῖς Ἀμφικτύοσιν ἔγραψεν ἐς Δελφοὺς, ὅτι τὰ χρήματα τοῦ θεοῦ βέλτιον εἴη κομισθῆναι πρὸς αὐτὸν, ἢ γὰρ φυλάσσειν ἀσφαλέστερον, ἢ χρησάμενος ἀποδώσειν οὐκ ἐλάττω. Id est: *Jam cum multa pecunia egeret, Græciæ inviolata ſacraria expilavit, & cum ab Epidauro tum ab Olympia pulcherrima, & pretioſiſſima quæque donaria ad ſe deferri juſſit, Delphos quoque ad Amphictyonas ſcripſit, quod melius erat Dei theſauros ad ſe mittere, nam eos aut ſe cuſtoditurum ſecurius, aut ſi iis uteretur, non minora ſe redditurum.* Et hæc externa fuere mala, ſed & domi in factiones & civiles diſcordias, jam ab Ariſtotelis tempore, lacerabantur Delphi, ſic enim ille Politic. 5. cap. 4. Καὶ ἐν Δελφοῖς ἐκ κηδείας γινομένης διαφορᾶς, ἀρχὴ πασῶν ἐγένετο τῶν στάσεων τῶν ὕστερον. Id est: *Et Delphis etiam ex nuptiis exorta contentio, cauſa fuit & principium ſeditionum omnium, quæ poſtea evenerunt.* De ea civitate & templo plura non habemus.

CAPUT

CAPUT IX.

De Cyparisso.

Non longe à Delphis fuit Κυπάρισσος *Cyparissus*, & simul eas memorat Homerus tamquam vicinas in catalogo, versu 519.

> Οἳ Κυπάρισσον ἔχον Πυθῶνά τε πετρήεσσαν. Id est:
> *Qui Cyparissum habebant, & Pythonem lapidosam.*

Ad quæ sic Didymus: Κυπάρισσον πόλιν Φωκίδος, ὠνομάσθη δὲ ἀπὸ Κυπαρίσσου τοῦ Ὀρχομενοῦ ἀδελφοῦ, ἢ ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων κυπαρίσσων. Id est: *Cyparissum urbem Phocidis: nominata est à Cyparisso, Orchomeni fratre, vel à cupressis eo loci natis.* Et sic Eustathius ad eundem locum. Πόλιν οὕτω καλουμένην, ἢ μάλιστα κώμην ὁμώνυμον τῷ φυτῷ. Id est: *Urbem sic vocatam, vel potius pagum eodem nomine, quo arbor.* De ea Strabo lib. 9. ad locum Homeri supra citatum: Καὶ τὸ, οἱ Κυπάρισσον ἔχον, δέχονται διττῶς, οἱ μὲν ὁμωνύμως τῷ φυτῷ, οἱ δὲ παρωνύμως κώμην ὑπὸ τῇ Λυκωρείᾳ. Id est: *Et illud, qui Cyparissum habebant, duobus modis intelligitur, alii enim eodem, quo arbor nomine, alii vero denominatione similem pagum sub Lycoria situm.* Dicæarchus obiter de ea vers. 80. ubi de Phocide agit:

> Ἔν τε μεσογείᾳ δ' ἐστὶ Κυπάρισσος πόλις. Id est:
> *In mediterraneo autem est urbs Cyparissus.*

De ea etiam Nonnus lib. 53. vers. 123.

> Ἀγχίποροι Φωκῆες ὁμήλυδες οἳ Κυπαρίσσου
> Εἶχον ἕδος. Id est:
> *Vicini Phocenses simul venientes, qui Cyparissi*
> *Terram habebant.*

Stephanus in Κυπάρισσος, hæc habet: Πόλις ἐν Παρνασσῷ κατὰ τοὺς Δελφοὺς, ἡ πρότερον Ἔραν[ος] . . . . . ἀπὸ Κυπαρίσσου

τοῦ Μι-

τῦ Μινυῦ· οἱ δ' ἀπὸ τῦ πλήθυς τῶν αὐτόθι κυπαρίσσων, ἣν Κυπαρισσῦντά τινες καὶ Ἀπολλωνιάδα φασίν· τὸ ἐθνικὸν Κυπαρισσεύς. Id est: *Urbs in Parnasso prope Delphos, quæ prius Eranus dicebatur ..... à Cyparisso Minyæ filio, alii vero ab abundantia cypressorum, quæ ibi erant, quam quidam Cyparissuntem & Apolloniadem dicunt. Gentile Cyparisseus.* Ii certe, qui noluerunt ab abundantia cypressorum dictam fuisse, iidem procul dubio fuerunt, qui Cyparissuntem vocarunt: nam ea terminatio abundantiam alicujus rei innuit: Δαφνῦς, Κερασῦς, Πτελεῦς, Ἐλαιῦς, Σελινῦς, & alia innumera: sed ii contra Homerum non sunt audiendi, & optime dictam fuisse opinor ab unica arbore, sed conspicua & eximiæ proceritatis, ut hodie etiam fit, ut in nostra Neustria, *le Pin, le Chesne, le Sap, le Poiriet,* pagorum nomina dicuntur. Idem Stephanus in Ἀπολλωνία, sic: ιά Φωκίδος, ἣν Ὅμηρος Κυπάρισσον φασι, διὰ τὸ πολλὰς ἔχειν κυπαρίσσους, ὡς Δίδυμος. Id est: *Undecima Phocidis, quam Homerus Cyparissum vocat, eo, quod multas habebat Cypressos, ut vult Didymus.* Papinius Statius Thebaid. 7. vers. 344. eam urbem nominat:

> *Phocida? quis Panopen? quis Aulida? quis Cyparißum?*
> *Et valles Lebadea tuas?*

Sed ibi pro *Aulida* legendum credo *Daulida*, nam ibi videtur Phocidis urbes recensere.

CAPUT X.

De Lycoria.

Nunc, quoniam notavimus ex Strabone Cyparissum fuisse sub Lycoria, de Lycoria nobis dicendum est. Antiquissimam de eo loco mentionem factam fuisse reperimus

perimus ab autore Chronici marmoris Arundeliani, sic enim habet lin. 4. Ἀφ' οὗ Δευκαλίων παρὰ τὸν Παρνασσὸν ἐν Λυκωρείᾳ ἐβασίλευε, βασιλεύοντος Ἀθηνῶν Κέκροπος. Id est: *Ex quo Deucalion in Lycoria regnavit, regnante Athenis Cecrope.* Et rursus lin. 6. & 7. Δευκαλίων τοὺς ὄμβρους ἔφυγεν ἐκ Λυκωρείας ἐς Ἀθήνας. Id est: *Et Deucalion imbres effugit à Lycoria Athenas.* Fuit igitur tempore Deucalionis non solum mons, aut montis vertex, sed etiam pagus, vel oppidum à pluribus inhabitatum: aliter non dictus fuisset rex Deucalion, non enim est rex sine populo, qui regitur. Sed ex Strabone discimus, ibi olim habitasse Delphos supra templum Apollinis lib. 9. Ὑπέρκειται δὲ αὐτῆς ἡ Λυκώρεια, ἐφ' οὗ τόπου πρότερον ἵδρυντο οἱ Δελφοὶ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ, νῦν δὲ ἐπ' αὐτῷ οἰκοῦσι περὶ τὴν κρήνην τὴν Κασταλίαν. Id est: *Supra eam sita est Lycoria, quo in loco incolebant olim Delphi supra templum, nunc autem ad ipsum templum accolunt, circa fontem Castaliam.* Pausanias etiam antiquitatum Græcanicarum diligens scrutator, postquam de Parnasso viro, qui Parnassiam vallem condiderat egit, hæc addit in Phocicis: Ταύτην μὲν οὖν κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ὄμβρων, τῶν κατὰ Δευκαλίωνα συμβάντων, τῶν δὲ ἀνθρώπων ὅσοι διαφυγεῖν τὸν χειμῶνα ἐδυνήθησαν, λύκων ὠρυγαῖς ἀποσωθῆναι ἐς τοῦ Παρνασσοῦ τὰ ἄκρα, ὑπὸ ἡγεμόσι τῆς πορείας τοῖς θηρίοις, πόλιν δὲ, ἣν ἔκτισαν, ἐκάλεσαν ἐπὶ τούτῳ Λυκώρειαν. Id est: *Eam igitur urbem imbribus inundatam periisse, Deucalionis tempore ingruentibus: viros vero, qui potuerunt diluvium effugere, luporum ululatibus salvos factos fuisse, ad vertices Parnassi evadentes, ducibus viæ iis animalibus, & urbem, quam ibi condiderunt, ea de causa vocaverunt Lycoriam.* Ea vero Pausaniæ narratio non convenit cum marmoris Arundeliani antiquissimo autographo, qui ante diluvium Deucalionem Lycoriæ habitasse & regnasse ait.

Sed ſtatim aliam narrationem ſubjungit Pauſanias, quæ Lycorum quendam, Apollinis & Coryciæ nymphæ filium, nomen loco dediſſe ait. Straboni conſentit Apollonii Scholiaſtes ad verſum 1490. qui ad vocem Λυκωρείοιο ſic commentatur: Ἀντὶ τοῦ Δελφικοῦ, οἱ γὰρ Δελφοὶ τὸ πρῶτον Λυκωρεῖς ἐκαλοῦντο. Id eſt: *Lycorii pro Delphici, nam Delphi prius Lycorenſes vocabantur.* A Luporum ululatu ejus etymon non deducit autor Etymologici, ſic enim habet: Λυκωρεία πόλις Δελφίδος, ἐν ᾗ τιμᾶται ὁ Ἀπόλλων, ἀπὸ Λυκώρου κτίσαντος αὐτὴν, υἱοῦ Κωρυκείας, οἰκούντων ἐν τῷ Παρνασσῷ· καὶ τὸ παρακείμενον ὄρος ἐκάλεσε Κωρύκιον ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς Κωρυκείας. Id eſt: *Lycoria urbs Delphidis, ubi veneratur Apollo, à Lycoro, qui eam condidit, Coryciæ filio in Parnaſſo habitantibus, & montem juxta ſitum Corycium appellavit à ſua matre Corycia.* Huic conſentit Stephanus in Λυκώρεια, ubi ait: Κώμη ἐν Δελφοῖς· Καλλίμαχος τρίτῳ, ἀπὸ Λυκωρέως τοῦ βασιλέως· ὁ πολίτης, Λυκωρεύς. Id eſt: *Pagus in Delphis. Callimachus in tertio, à Lycoreo rege: civis, Lycoreus.* Ea igitur narratio de Luporum ululatu pro fabula haberi poteſt, ut etiam ea, quam narrat Pindari Scholiaſtes ad Olymp. 9. qui ſic habet: Διὸς τὴν γῆν κατακλύσαντος, Δευκαλίων καὶ Πύῤῥα ἔν τινι κιβωτίῳ εἰσελθόντες μετεωρίσθησαν ὑπὸ τοῦ ὕδατος ὑπεράνω τοῦ Παρνασσοῦ· κατὰ δέ τινας ὄρους Λυκωρέως καλουμένου· πεπαυμένου δὲ τοῦ ὕδατος, ἐξελθόντες τοῦ κιβωτίου, προσετάχθησαν ὑπὸ τοῦ Διὸς τὰ τῆς μητρὸς αὐτῶν ὀστᾶ ὄπισθεν ῥίπτειν· οὐκ ἄλλην δὲ ἢ τὴν γῆν μητέρα ὑποτοπάσαντες, λίθους λαβόντες ὄπισθεν αὐτῶν ἔῤῥιπτον, καὶ οὓς μὲν ἡ Πύῤῥα ἔῤῥιπτε, γυναῖκες, οὓς δὲ ὁ Δευκαλίων, ἄνδρες ἐγένοντο, ὅθεν ἐστὶ καὶ τὸ λαὸς ὄνομα, λᾶας γὰρ ὁ λίθος. Id eſt: *Jove terram inundante, Deucalion & Pyrrha in quandam arculam introeuntes ſurſum ab aqua elati ſunt ſuper Parnaſſum, ſecundum quoſdam Lycoreum vocatum: ceſſante autem imbre, ex arcula exilientes, a Jove*

Jove jussi sunt ossa eorum matris pone jacere, non aliam vero matrem, quam ipsam terram intelligentes, lapides accipientes pone ejecerunt, & eos quidem, quos Pyrrha jecit, fœminæ; quos vero Deucalion, viri facti sunt, unde nomen λάος (populus) *factum est*, λᾶς *enim & lapis.*

CAPUT XI.

De Hyampia, fonte Castalia, Tithorea & Neone.

Sed fuit & in Delphorum urbis vicinia montis Parnassi vertex, qui *Hyampia* dicebatur, & puto eum verticem unum esse ex iis duobus, qui Parnassum bicipitem faciebant. De eo mentionem fecit Herodotus lib. 8. ubi de clade Medorum ait, se audivisse barbaros, qui cladem Delphis acceptam effugerant, narravisse: Δύο ὁπλίτας μείζονας ἢ κατὰ ἀνθρώπων φύσιν ἔχοντας, ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας· τοὺς δύο δὲ τούτους Δελφοὶ λέγουσιν ἐπιχωρίους Ἥρωας εἶναι Φύλακόν τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τέμενα ἐστὶ περὶ τὸ ἱρόν· Φυλάκου μὲν παρ᾽ αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱροῦ τῆς Προνοίης, Αὐτονόου δὲ, πέλας τῆς Κασταλίης ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ, Id est: *Duos armatos, statura humana proceriores, ipsos insequi, occidentes & persequentes: eos autem duos Delphi dicunt indigenas heroas esse, Phylacum & Autonoum, quorum fana visuntur circa templum: Phylaci quidem ad ipsam viam supra ædem Pronoïæ: Autonoi vero juxta Castaliam sub Hyampæo jugo.* Plutarchus etiam libro de iis, qui sero puniuntur, ait de Æsopo & Delphis: οἱ δὲ συνθέντες αἰτίαν ἐπ᾽ αὐτὸν ἱεροσυλίας ἀπέκτειναν, ὤσαντες ἀπὸ τῆς πέτρας ἐκείνης, ἣν Ὑάμπειαν καλοῦσι. Id est: *Qui ex composito eum sacrilegii accusantes occiderunt, præcipitantes de saxo, quod Hyampæum vocant.* Ex iis duobus locis colligitur, saxum illud præruptum in monte fuisse in

ipſa Delphorum urbis vicinia; an vero ad ortum aut occaſum, aut denique ad ſeptentrionem ignoratur; ad meridiem certe fuiſſe non videtur, ubi Cirphis erat, & id latus à Strabone ſatis notatum; ſed nec ad ſeptentrionem; ubi Lycorea deſcribitur, & ad eum verticem via: reſtat igitur, ut ad ortum vel occaſum ſitus fuerit ille vertex: fuit certe prope Caſtaliam fontem, de cujus ſitu quærendum. Ejus fontis mentionem antiquiſſimam fecit Sophocles in Antigone, ſed nec ex eo, nec ex ejus Scholiaſte aliud diſcimus, niſi fuiſſe fontem in Parnaſſo. De ea etiam Euripides in Phœniſſis, ſed à Scholiaſte nihil notatur, niſi fontem eſſe ἐν Πυθίᾳ, *in Pythia*, & in ea oraculo ſervientes virgines debere lavari, antequam in adytum intrarent & tripodem aſcenderent. Strabo nihil aliud habet, niſi ad eam Delphorum urbem ſitam eſſe. Pauſanias ſcintillam luminis habet, dum ait in Phocicis: Ἐκ δὲ τοῦ γυμνασίου, τὴν ἐς τὸ ἱερὸν ἀνιόντι, ἔστιν ἐν δεξιᾷ τῆς ὁδοῦ τὸ ὕδωρ τῆς Κασταλίας. Id eſt: *Ex gymnaſio autem aſcendenti per viam, quæ ducit ad templum, ad dextram eſt aqua Caſtaliæ.* Ex quo deducitur, Hyampiam fuiſſe ad dextram euntibus ex gymnaſio urbis ad templum Apollinis, quando Caſtalia erat ſub eo monte. An defluxum habuerit Caſtalia & rivulum fecerit, an non, nobis non liquet; nam de eo tacent autores, credo magis eam fuiſſe jacentem ſine effluvio, ſed limpidam & nunquam deficientem.

Alius vertex Parnaſſi celebris fuit Τιθόρεα *Tithorea*, apud Herodotum in Urania ſic vocatus: Plutarcho vero Τιθορὰ dicta in Erotico & in Sylla: Pauſaniæ vero pluries Τιθόρεα, qui cum Herodoto conſentit, & qui in Phocicis nomen ſuum accepiſſe ait à Nympha quadam Dryade, eodem nomine vocata. Circa hoc oppidulum Phocenſes antiqui habitabant, quod docet Pauſanias in Corinthia-

rinthiacis, ubi de Phoco Ornytionis ait: Ἐπὶ μὲν δὴ Φώκου τούτου περὶ Τιθορέαν καὶ Παρνασσὸν ἐκαλεῖτο ἡ Φωκίς, ἐπὶ δὲ τοῦ Αἰακοῦ καὶ πᾶσιν ἐξενίκησεν. Id est: *Ejus Phoci tempore, circa Tithoream & Parnassum regio Phocis dicebatur; at sub Phoco Æaci in omnes obtinuit id nomen.* Et rursus id repetit in Phocicis statim initio: Γῆς δὲ τῆς Φωκίδος, ὅσον μὲν περὶ Τιθόρεαν καὶ Δελφούς ἐστιν, αὐτῆς ἐκ παλαιοτάτου φανερὰ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰληφυῖά ἐστιν ἀπὸ ἀνδρὸς Κορινθίου Φώκου τοῦ Ὀρνυτίωνος, ἔτεσι δὲ ὕστερον οὐ πολλοῖς ἐξενίκησε, καὶ ἁπάσῃ γενέσθαι τῇ καθ' ἡμῶν καλουμένῃ Φωκίδι. Id est: *Terræ Phocidis, quantum est ejus circa Tithoream & Delphos, ab antiquo manifestum est accepisse id nomen à viro Corinthio Phoco Ornytionis, paucis vero post annis obtinuit, ut sic vocaretur omnis ea regio, quæ nostro tempore Phocis appellatur.* Situm ejus verticis & urbis notat Herodotus in octavo; nam ubi narrat irruptionem barbarorum, qui sub Xerxe Græciam inundabant, ducibus Thessalis, hæc addit: Ὡς δὲ ἐκ τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐκ αἱρέουσιν· οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀνέβησαν, ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδείη δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνασσοῦ ἡ κορυφή, κατὰ Νέωνα πόλιν, κειμένη ἐπ' ἑωϋτῆς· Τιθορέα οὔνομα αὐτῇ. Id est: *Ut autem ex Doride in Phocidem irruerunt, ipsos Phocenses non invenerunt. Nam eorum alii ad juga Parnassi ascenderant, est autem cacumen Parnassi capax multitudinis ricipiendæ circa Neona urbem, quæ illi subjecta est: Tithorea est nomen ejus.* Sed expressius Pausanias in Phocicis situm ejus demonstrat, dum ait: Τιθορέα δὲ ἀπωτέρω Δελφῶν ὀγδοήκοντα (ὡς εἰκάσαι) σταδίοις ἐστὶν, ἰόντι τὴν διὰ τοῦ Παρνασσοῦ· τὴν δὲ οὐ πάντη ὀρεινὴν, ἀλλὰ καὶ ὀχήμασιν ἐπιτήδειον, πλειόνων ἔτι ἐλέγετο εἶναι σταδίων. Id est: *Tithorea autem longius abest ultra Delphos octoginta (ut conjicitur) stadiis, via, quæ per Parnassum ducit, ea autem, quæ non est admodum mon-*

tosa, sed quæ est vehiculis commoda, longior dicitur esse pluribus stadiis. Idem Pausanias ex Herodoti loco supra citato concludit, Neona fuisse olim urbis nomen, Tithoream vero fuisse Parnassi verticem: sed procedente tempore, nomen etiam inditum urbi Tithorea; quæ olim satis celebris debebat esse, quoniam theatrum habuit, & forum antiquum, & lucum, & Minervæ templum & alia. In ea voce castigandus est Stephanus, qui Bœotiæ tribuit, sic enim habet ejus editio Aldina: Τιθορεία, πόλις Βοιωτίας, ὡς Παυσανίας ἐννάτῳ. Duplex est in eo erratum, sive ab ipso Stephano, sive ab Hermolao, ejus abbreviatore, sive à typographo. Nam pro Βοιωτίας, reponendum est Φωκίδος, & pro ἐννάτῳ, δεκάτῳ; nam in Phocicis ea Pausaniæ verba de Tithorea Nympha inveniuntur, qui liber est decimus. Addit Stephanus: Ἐνταῦθα Ζῆθος καὶ Ἀμφίων ἐτάφησαν. ὁ πολίτης Τιθορειδὺς. Ἔστι δὲ ἐν τῇ ἄκρᾳ Παρνασοῦ, (melius credo dixisset ὑπὸ τῇ ἄκρᾳ Παρνασοῦ.) Id est: *Ibi Zethus & Amphion sepulti sunt. Gentile Tithoræus; est autem in summitate Parnassi.* Civem habuit Theonem Philosophum Stoïcum, de quo Diogenes Laërtius in Pyrrhone. Ejus jugo subjectam & vicinam fuisse Neonem, didicimus ex Herodoto, paulo supra laudato. De ejus urbis nomine olim Crates & Metrodorus Scepsius diversa tradiderunt, ut notat Strabo lib.9. super Homerico versu Iliad Κ. 266.

> - - - - ἐξ Ἐλεῶνος Ἀμύντορος Ὀρμενίδαο
> Ἐξέλετ' Αὐτόλυκος πυκινὸν δόμον ἀντιτορήσας. Id est:
> - - - - *Ex Eleone Amyntoris Ormenidæ*
> *Abstulit Autolycus firmam domum, cum perforasset.*

Ad quæ sic Strabo: Κράτης δὲ Φωκέα ποιεῖ τὸν Φοίνικα, τεκμαιρόμενος ἐκ τοῦ κράνους τοῦ Μέγητος, ᾧ ἐχρήσατο ὁ Ὀδυσσεὺς κατὰ

τὴν

τὴν νυκτεγερσίαν, περὶ ἧς φησὶν ὁ ποιητής· ὅτι ἐξ Ἐλεῶνος. &c. Τόν τε γὰρ Ἐλεῶνα ἐν τῷ Παρνασσῷ πολίχνιόν εἶναι, τόν τε Ὀρμενίδην Ἀμύντορα οὐκ ἄλλόν τινα λέγεσθαι, ἢ τὸν τοῦ Φοίνικος πατέρα, καὶ τὸν Αὐτόλυκον οἰκοῦντα ἐν τῷ Παρνασσῷ τοιχωρυχεῖν τὰ τῶν γειτόνων, ὅπερ κοινόν ἐστι τοιχωρύχου παντὸς, οὐ τὰ πόρρωθεν· ὁ δὲ Σκήψιός φησι μήτε Ἐλεῶνα μηδένα τόπον τοῦ Παρνασσοῦ δείκνυσθαι, ἀλλὰ Νεῶνα· καὶ αὐτὴν οἰκισθεῖσαν μετὰ τὰ Τρωϊκὰ, μηδ' ἐκ γειτόνων τὰς τοιχωρυχίας γίνεσθαι μόνον. Id est: *Crates Phœnicem facit Phocensem, conjecturam faciens à Megetis galea, qua Ulysses usus est in nocturna expeditione, de quo negotio poëta ait, ex Eleone. &c. Nam Eleonem oppidulum esse in Parnasso, & Hormenidem Amyntorem non alium fuisse, quam Phœnicis patrem, & Antolycum, Parnassi incolam, vicinorum domos perforasse, ut mos est omnis murorum perforatoris, non vero longe sitorum: at Scepsius ait, neque ullum locum nomine Eleonem in Parnasso indicari posse, sed Neonem, quæ etiam post Trojani belli tempora condita fuit.* Ex Scepsii igitur sententia Neon, urbs sub Tithorea in Parnasso, non fuit antiquissima: ejus nomen in plurali Νεῶνας vocavit Androtion, apud Harpocrationem in Νεών. Pausanias in Phocicis eandem Neonem urbem nomen mutasse, & Tithoream appellatam fuisse ait, & id ex Herodoti loco supra citato concludit, his verbis: Ἔοικεν οὖν ἀνὰ χρόνον πρῶτα μὲν δὴ τῇ ἁπάσῃ χώρᾳ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπειδὰν ἀνῳκίσθησαν ἀπὸ τῶν κωμῶν ἐκνικῆσαι καὶ ἐπὶ τῇ πόλει Τιθορέαν μηδ' ἔτι Νεῶνα ὀνομάζεσθαι. Id est: *Videtur autem tempore procedente prius quidem totius regionis nomen fuisse, Tithoream postea vero, postquam è pagis migrantes simul habitaverunt, obtinuisse, ut ipsa urbs Tithorea, & non amplius Neon, nominaretur.* Id oppidum infœliciter celebre factum est, postquam prope id cladem maximam Phocenses passi sunt, à Thebanis victi, & Philomelus, Phocensium dux

dux, fugiens, à rupe inaccessa & abrupta sese præcipitavit, quod narrat Pausanias in Phocicis.

CAPUT XII.

De Daulide, Hypsanio monte &c.

Non longe ab illo tractu fuit Daulis oppidum, sic dictum ab arborum densitate: ejus meminit Homerus Iliad. β. versu 520.

Κρῖσάν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα. Id est:
Et Crissam divinam, & Daulidem, & Panopeam.

Ad quæ sic Didymus: Δαυλὶς, πόλις Φωκίδος ἀπὸ Δαυλιέως ὀνομασθεῖσα τοῦ τυράννου καὶ Κρηστώνης, ἢ διὰ τὸ σύμφυτον, Δαῦλον γὰρ τὸ δασὺ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Id est; *Daulis urbs Phocidis, à Daulieo nominata Tyranno & Grestona, vel propter densitatem, Daulum enim, quod spissum est, dixerunt antiqui.* Similia notat Eustathius ad eundem locum, ait enim: Δασεῖα δὲ ἡ πόλις καὶ σύμφυτος, ὅθεν καὶ τὴν κλῆσιν ἔλαχε, Δαῦλον γὰρ τὸ δασὺ ἔλεγον περισπωμένως, ὡς λέγει Παυσανίας.... Αἴσχυλος· Δαῦλος δὲ ὑπήνη· κατὰ δὲ ἑτέρους ἀπὸ Δαυλιέως τυράννου ἐκλήθη οὕτως, οἱ δὲ ὕστερον Δαύλειαν αὐτὴν φασὶ προπαροξυτόνως, καὶ διὰ διφθόγγου, ὡς ὁ τὰ ἐθνικὰ γράψας λέγει. Id est: *Arboribus autem densa ea est urbs & consita, unde nomen sortita est, Daulum enim consitum & densum dicebant cum circumflexo in penultima, ut ait Pausanias .... Æschylus Daula autem mystax. Secundum alios autem à Daulieo tyranno sic vocata est ... sed inferioris sæculi autores Daulejam illam dicunt cum acuto accentu in antepenultima, & per diphthongum, ut ait qui Ethnica scripsit.* Apud Æschylum in Choephoris, Orestes patriam dissimulans, ait: Ξένος μὲν εἰμὶ Δαυλιεὺς ἐκ Φωκέων. Id est: *Sum peregrinus Dau-*

lieus ex Phocide. Ad quæ pessime Scholiastes: Δαυλὶς, ἡ καὶ Αὐλὶς, confundens Daulidem Phocidis cum Aulide Bœotiæ. Sophocles etiam in Oedipo Tyranno de ejus situ aliquid luminis affert: nam dum Oedipus interrogat servum de loco, ubi Laïus occisus fuerat, servus respondet:

> Φωκὶς μὲν ἡ γῆ κλῄζεται, σχιστὴ δ' ὁδὸς
> Ἐς ταὐτὸ Δελφῶν, κἀπὸ Δαυλίας ἄγει. Id est:
> *Phocis quidem terra vocatur, incisa vero*
> *Via a Delphis & Daulia in unum se jungunt.*

Ad quem locum corrigendus Scholiastæ textus, vel ipse castigandus, qui ad hæc sic commentatur: Περὶ Αὐλίδα φησὶ τὴν σχιστὴν ὁδὸν, ubi reponendum περὶ Δαυλίδα. Ut sit; *Circa Daulidem ait fuisse incisam viam.* Quæ addit Scholiastes de Potniis, ad hunc locum nihil faciunt, nec puto sollicitandam Homeri lectionem, ut pro Δαυλίδα legatur Ἀνακρίδα, quando nullus alius de ea lectione mentionem fecerit. Herodotus etiam in octavo de Dauliis meminit, ubi de Xerxis expeditione hæc narrat: Ἄλλοι δὲ αὐτέων ἡγεμόνας ἔχοντες, ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσιν, ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες· ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσιναμώρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολίδων. Id est: *Alii autem duces habentes, impetu delati sunt ad templum, quod est Delphis, Parnassum à dextra præstringentes, & quicquid Phocidis occuparunt omne devastantes, nam & Panopæorum urbem incenderunt, Dauliorum, & Æolidum.* Divisa autem fuerat ea exercitus pars à cætero Xerxis exercitu in Panopæorum urbe, ut ait idem Herodotus; unde sequitur, à Panopæis versus Delphos iter habentes, debere habere Parnassum à dextra, & per Daulidem iter habere debuisse. Quod ad vocem Αἰολίδων, non dubito mendum ibi cubare, nullus enim alius

in eo tractu de Æolidis mentionem fecit, sed quid supplendum sit, de eo non mihi constare fateor. Daulis etiam nominatur à Strabone, in Phocidis descriptione, sed non satis exacte situs declaratur, sic enim ait lib. 9: Αὐτὴ γὰρ ἡ Κρίσσα τῆς Φωκίδος.... καὶ Κίῤῥα καὶ Ἀντίκιῤῥα καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ συνεχῆ κείμενα χωρία πρὸς τῷ Παρνασσῷ, Δελφοί τε, καὶ Κίρφις, καὶ Δαυλίς. Id est: *Nam ipsa Crissa est Phocidis .... & Cirrha & Anticirrha, & quæ supra eas in mediterraneo contigua sita sunt oppida ad Parnassum, Delphi, & Cirphis, & Daulis.* Sed paulo lucidius inferius eod. lib. hæc ait: Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ μετὰ Δελφοὺς, ὡς πρὸς τὴν ἕω, Δαυλὶς πολίχνιον, ὅπου τὸν Θηρέα τὸν Θρᾷκά φασι δυναστεῦσαι...... τοὔνομα δὲ τόπου γεγονέναι ἀπὸ τοῦ δάσους· δαυλοὺς γὰρ καλοῦσι τὰ δάση. Id est: *In mediterraneo autem post Delphos fere versus aurora Daulis oppidulum, ubi Thereum Thracem ajunt dynastem fuisse....... nomen autem loci à densitate datum fuisse: nam Daulos vocant loca arboribus consita.* Et non multo post: Τὸ δὲ Δαύλιον παρατείνειν ἔφη ἑξήκοντα στάδια μέχρι τοῦ Ὑφαντείου, ἐφ᾽ ᾧ κεῖται ὁ Ὀρχομενός. Id est: *Daulium autem,* (id est, Dauliorum ditio) *extendi ait ad sexaginta stadia usque ad Hyphantium, ad quem situs est Orchomenus.* De eo Hyphantio monte apud omnes alios autores magnum silentium, & supra idem Strabo montem, supra quem situs est Orchomenus, Acontium vocat, quem etiam nominat Plutarchus in Sylla, & Plinius lib. 4. cap. 7. sed credo fuisse quoddam cacumen, & ut partem Acontii montis, qui per stadia 60. extendebatur, ut ait idem Strabo. De ea Daulide meminit Pausanias in Atticis, ubi de Thereo & Philomela agit, & de eo ait: Δαυλίδος ἦρχε τῆς περὶ Χαιρώνειαν. Id est: *Regnavit in Daulide, quæ est supra Chæroneam.* Sed expressius in Phocicis: Πανοπέως δὲ ὅσον στάδια.

διαὶ ἑπτὰ ἀπέχει Δαυλίς ..... τὸ δὲ ὄνομα τῇ πόλει τεθῆναι λέγουσι ἀπὸ Δαυλίδος νύμφης, θυγατέρα δὲ εἶναι τοῦ Κηφισοῦ τὴν Δαυλίδα, τοῖς δέ ἐστιν εἰρημένον ὡς τὸ χωρίον, ἔνθα ἡ πόλις ᾠκίσθη, παρείχετο συνεχῆ δένδρα· καλεῖσθαι δὲ τὰ δασέα ὑπὸ τῶν πάλαι Δαύλια. Id est: *Panopeus autem distat Daulis stadia septem..... nomen autem urbi inditum esse ajunt à Daulide nympha, Cephisi filia, alii dicunt quod locus, ubi urbs condita fuit, arbores habebat continuas ... appellata autem fuisse loca consita ab antiquis Daulia.* In hoc loco vehemens est suspicio, pro ἑπτὰ, *septem*, legendum ἑβδομήκοντα, *septuaginta*, nam cum supra dixerit, Dauliorum ditionem usque ad Hyphantium, ubi sita est Orchomenus, per 60. stadia extendi, non possum admittere, eam tam arcte à Panopeo constringi posse; ergo, vel pro ἑπτὰ forte legendum ἑβδομήκοντα, vel si literis numeralibus ab autore is numerus expressus fuerit, pro ζ legerem ξ' nam sæpe observavi, in literis numeralibus unum pro altero positum fuisse. Nam licet Homerus eas urbes ut vicinas enumeret: Κρίσαν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα, quæ sequutus Nonnus Dionys. lib. 3. dixit: Κρίσαν ἀειδομένην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Πανοπῆα. Id est: *Crissam decantatam, & Daulidem, & Penopeum.* Id non innuit, tam exiguum inter eas urbes spatium. Nam Crissa ad littus maris longe à Daulide & Panopeo, sed de eo iterum tractabimus infra in Panopeo. Stephanus nihil aliud habet, quam quæ supra ex Strabone & Pausania adduximus. Constantinus in Europæ quinto themate, eam Δαύλιον vocat, Δαυλὶς dicitur Etymologico: quæ addit de Terei fabula & arborum opacitate, jam supra dicta sunt. Inter Latinos autores solus Livius de situ ejus aliquid dixit lib. 32. Nam dum T. Quintii consulis expeditiones narrat, sic ait: *Anticyra haud multum in oppugnando præbuit moræ. Ambrysus deinde Hyampolis-*

polisque receptæ: Daulis, quia in excelso tumulo sita est, nec scalis nec operibus capi poterat. Fuit igitur in excelso tumulo sita, non longe à Parnasso ad orientalem montis partem.

In Dauliorum regione fuit vel pagus, vel ager, vel regiuncula nomine Τρωνὶς, *Tronis* dicta, de qua solus Pausanias in Phocicis, ideo de eo nihil aliud habemus dicendum.

Inter Delphos & Daulidem locus fuit nomine Phocicum, an pagus, an domus sola, non liquet. De eo sic Pausanias: Ἐς δὲ τὴν ἐπὶ Δελφῶν εὐθεῖαν ἀναστρέψαντι ἐκ Δαυλίδος, καὶ ἰόντι ἐπὶ τὸ πρόσω, ἔστιν οἰκοδόμημα ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ καλούμενον Φωκικὸν, ἐς ὃ ἀπὸ ἑκάστης πόλεως συνίασιν οἱ Φωκεῖς. Id est: *In via recta autem redeunti a Daulide, & in anteriora procedenti ad sinistram viæ est ædificium, quod vocatur Phocicum, in quo congregantur ex una quaque urbe Phocenses.* Describit deinde illud ædificium, atque ex eo, quod ibi congregabantur Phocenses, non inepte colligitur, fuisse oppidulum, vel pagum cum hospitiis, ad illorum legatorum receptionem necessariis; sed de eo solus Pausanias mentionem facit, & in loco ejus supra citato inter 22. urbes habet nomen Φωκικὸς, quod de hoc intelligo.

CAPUT XIII.

De Ambryso.

Daulidi fuisse non remotam Ambrysum urbem, colligi posse videtur ex Polybio, qui lib. 4. ubi de consilio Corinthi habito coram rege Philippo adolescente agit, & sociorum Philippi querelas de Ætolorum injuriis narrat: Ἐγκαλούντων δὲ Βοιωτῶν .... Φωκέων δὲ ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' Ἄμβρυσον, καὶ Δαύλιον ἐπιβάλοιντο καταλαβέσθαι

λαβέσθαι τὰς πόλεις. Id est: *Cum à Bœotis accusarentur . . . . à Phocensibus vero, quod ad occupandas Ambrysum & Daulium expeditionem suscepissent.* Strabo lib. 9. ubi de locis in Phocidis littore & prope sitis agit, hæc habet: οὐδ᾽ αἱ Ἄβαι δὲ τὸ μαντεῖον ἄπωθεν τ̃ τόπων τούτων ἐστὶν, οὐδ᾽ ἡ Ἄμβρυσος . . . . ὁμώνυμος τῇ Βοιωτικῇ. Id est: *Neque Abæ, ubi oraculum, longe sitæ sunt ab his locis, neque Ambrysus . . . . Bœoticæ cognominis.* In quo ultimo hiatu notandum est, necesse esse, aliud quoddam nomen evanuisse; nulla enim urbs aut pagus in Bœotia, cui nomen fuerit Ambrysus invenitur, ea urbs pulcherrimis muris cincta erat tempore Pausaniæ, sic enim ille in Messenicis: Τὰ μὲν οὖν Βαβυλωνίων, ἢ τὰ Μεμνόνεια τὰ ἐν Σούσοις τείχη τοῖς Περσικοῖς οὔτε εἶδον, οὔτε ἄλλων περὶ αὐτῶν ἤκουσα αὐτοπτούντων· τὰ δὲ ἐν Ἀμβρύσσῳ τῇ Φωκικῇ, ἔν τε Βυζαντίῳ, καὶ Ῥόδῳ (ταῦτα γὰρ δὴ τετειχισμένα δοκεῖ τὰ χωρία ἄριστα) τούτων Μεσσηνίοις ἐστὶν ἐχυρώτερον. Id est: *De Babyloniorum igitur muris, & de Memnoniis in Susis Persicis, nihil vidi nec audivi à viris, qui ea viderint, sed quæ in Ambryso Phocica, & in Bysantio, & Rhodo (ea enim videntur optime muris cincta) iis Messenii habent validiora.* De ejus situ idem autor hæc habet in Phocicis: Ἐς δὲ Ἄμβρυσον στάδιοι περὶ ἑξήκοντά εἰσιν ἐκ Στίρεως· πεδιὰς ἡ ὁδὸς, ὄρων ἐν μέσῳ πεδίον κείμενον· ἄμπελοι δὲ τὸ πολύ εἰσι τοῦ πεδίου, καὶ ἐν γῇ τῇ Ἀμβρυσσέων συνεχεῖς μὲν ὥσπερ αἱ ἄμπελοι πεφύκασιν οἱ θάμνοι· τὴν δὲ θάμνον ταύτην Ἴωνες μὲν καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν κόκκον, Γαλάται δὲ ὑπὲρ Φρυγίας φωνῇ τῇ ἐπιχωρίῳ σφίσιν ὀνομάζουσιν ὗς. Id est: *A Stiri ad Ambrysum stadia circiter sexaginta sunt, campestris est via, vitibus ut plurimum est consita: & in Ambrysorum terra, ut vites, continui sunt etiam frutices, quos Iones & cæteri Græci coccum vocant, Galli vero, qui supra Phrygiam incolunt, voce iis propria vocant hus.* De hac voce ὗς, quam defor-

maverunt in ὕσγη recentiorum editionum curatores, pluribus tractavimus in nostris ad autores Græcos exercitationibus pag.440. illuc te remittimus, curiose lector; ea enim questio geographiam non attinet. Rursus de ejus situ Pausanias, paulo post: Ἡ δὲ Ἄμβρυσος κεῖται μὲν ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ Παρνασσὸν, τὰ ἐπέκεινα δὲ οἱ Δελφοί· τεθῆναι δὲ τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἀπὸ ἥρωος φασὶν Ἀμβρύσου· Θηβαῖοι ἐς τὸν Μακεδόνων καὶ Φιλίππου καταστάμενοι πόλεμον, περιέβαλον τῇ Ἀμβρύσσῳ διπλοῦν τεῖχος· τὸ δέ ἐστιν ἐπιχωρίου λίθου χροιὰν μέλανος ἐς τὰ μάλιστα ἰσχυροῦ. Id est: *Ambrysus autem sita est sub monte Parnasso, ab altera parte vero Delphi, nomen autem impositum fuisse ajunt ab heroë Ambrysso. Thebani, dum bellum à Philippo Macedone patiebantur, duplici muro Ambrysum cinxerunt, qui indidem extracto lapide structus, colore nigro, & valde duro.* In hoc loco vox Θηβαῖοι me torquet, nam Philippus, in bello, quod sacrum dictum est, & per annos decem duravit, Thebanos socios habebat, & Ambrysus Phocensium erat non Thebanorum: si tamen genuina est lectio, intelligendum est, Thebanos, bello sacro confecto, societatis & auxilii præmium accepisse Ambrysum,& sibi munivisse. Pergit Pausanias: Κύκλος ἡ ἑκάτερος τοῦ τείχους, πλάτος μὲν ἀποδέον ὀλίγον ἐστὶν ὀργυιᾶς· τὸ δὲ ὕψος ἐστὶν ἐς ἡμίσεάν τε καὶ δύο ὀργυιᾶς, ὅπου μὴ τὸ τεῖχος πεπόνηκε· διάστημα δὲ ἀπὸ τοῦ προτέρου τῶν κύκλων ἐπὶ τὸν δεύτερόν ἐστιν ὀργυιά. Id est: *Circulus uterque muri ....latitudo quidem parum a sex pedum spatio abest, altitudo vero quindecim pedes habet, ubi murus est integer, spatium a primo muro ac secundum sex pedes habet.* Hiatum notavi, deest enim in Pausaniæ textu mensura circuli murorum. Ambrysus in transitu exercitus Persarum sub Xerxe diruta fuit; & pagus mansit, quod narrat Pausanias in Phocicis, post multarum enim urbium enumerationem addit:

Καὶ

Καὶ Ἐχεδάμεια, καὶ Ἄμβρυσος, καὶ Λέδων, καὶ Φλυγόνιον ἔτι καὶ Στειρίς. Id est: *Et Echedamia, & Ambrysus, & Ledon, & Phlygonium etiam Sterris.* Deinde addit: τότε δὲ κατεσκάφησαν αἱ κατειλεγμέναι, καὶ ἐς κώμας πλὴν Ἄβας ᾠκίσθησαν. Id est: *Et tunc autem dirutæ sunt supradictæ urbes, & omnes præter Abas in pagos redactæ fuerunt.* Sed paulo post: Ἀνὰ χρόνον μέν τοι τοῖς Φωκεῦσι αἱ πόλεις ἀνῳκίσθησαν, καὶ ἐς τὰς πατρίδας κατήχθησαν ἐκ τῶν κωμῶν· πλὴν εἰ ἀνοικισθῆναι τινὰς ἐκώλυσεν ἀσθένειά τε, ἡ ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἡ τῶν χρημάτων ἐν τῷ τότε ἔνδεια. Id est: *Cum tempore tamen Phocenses suas urbes reædificaverunt, & e pagis in suas patrias reduces facti sunt, nisi si quos vetuit paupertas ab antiqua, & in eo tempore pecuniarum defectus.* Ea urbs à T. Quintio consule Romano, capta est, sic enim T. Livius lib. 32. *Phocidis primo impetu Panopeum sine certamine cepit: Anticyra haud multum in oppugnando præbuit moræ: Ambrysus inde Hyampolisque receptæ.* Unde colligitur, eo tempore eam urbem præclaris illis muris non fuisse munitam; plus enim Consuli negotii dedisset, quam ut uno verbo de ea mentionem fecisset Livius. De ea urbe Stephanus in Ἄμφρυσος, πόλις Φωκίδος. τινὲς δὲ διὰ τοῦ β φασί. Id est: *Amphrysus, urbs Phocidis, quidam per B vocant.* Daulidi vicinam fuisse colligitur ex Domitillæ nummo, quem habet Goltzius, cum hac inscriptione: Ἀμφρυσίων καὶ Δαυλίδων ὁμόνοια. Id est: *Amphrysiorum & Daulidarum concordia.* Quod notat Ortelius in Ἄμφρυσος.

CAPUT XIV.

De Stiri.

In eo tractu fuit etiam Stiris, Græce Στῖρις, vel Στίρις, vel Στειρὶς (sic enim apud autores varie scribitur) oppidu-

pidulum, aut pagus, de quo Plutarchus in Lucullo, ubi de posteris cujusdam Damonis: Τοὺς δὲ ἀπὸ γένους αὐτοῦ (διασώζονται γὰρ ἔνιοι μάλιστα τῆς Φωκίδος περὶ Στεῖριν αἰολίζοντες.) Id est: *Ex ejus autem progenie (supersunt autem nonnulli potissimum circa Stirim, qui Æolice loquuntur.)* De ea urbe etiam loquitur Pausanias loco paulo supra citato, ubi eam annumerat iis, quæ dirutæ fuerunt à Philippo, & ibi Στειρὶς legitur. Sed multo fusius idem Pausanias eodem libro de ejus situ plura tradit: Ἐσβολὴ δὲ ἐκ Χαιρωνείας ἐς γῆν τὴν Φωκίδα, οὐ μόνον ἡ εὐθεῖά ἐστιν ἐς Δελφοὺς, ἡ διά τε Πανοπέως, καὶ παρὰ τὴν Δαυλίδα, καὶ ὁδὸν τὴν σχιστήν· φέρει δὲ ἐκ Χαιρωνείας, καὶ ἑτέρα τραχεῖά τε ὁδὸς, καὶ ὀρεινὴ τὰ πλέονα ἐς πόλιν Φωκέων Στεῖριν· μῆκος δὲ εἴκοσι στάδιοι τῆς ὁδοῦ καὶ ἑκατόν· οἱ δὲ ἐνταῦθα φασὶν οὐ Φωκεῖς, Ἀθηναῖοι δὲ εἶναι τὰ ἄνωθεν, καὶ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὁμοῦ Πετεῷ τῷ Ὀρνέως ἀφικέσθαι· διωχθέντι ὑπὸ Αἰγέως ἐξ Ἀθηνῶν· ὅτι δὲ τῷ Πετεῷ πολὺ ἐκ τοῦ Δήμου τῶν Στειρέων ἠκολούθησεν, ἐπὶ τούτῳ κληθῆναι τὴν πόλιν Στεῖριν· Στειρίταις δέ ἐστιν ἐπὶ ὑψηλοῦ καὶ πετρώδους ἡ οἴκησις· σπανίζουσιν οὖν κατὰ τοῦτο ὕδατος θέρους ὥρα...... τὸ δὲ ὕδωρ οἱ ἄνθρωποι τὸ πότιμον ὅσον στάδια τέσσαρα ὑποκαταβαίνοντες λαμβάνουσιν ἐκ πηγῆς· ἡ δὲ ἐν πέτραις ἐστὶν ὀρωρυγμένη, καὶ ἀρύονται καλοῦντες ἐς τὴν πηγήν. Id est: *A Chæronea Phocis aditur, non solum per viam, quæ recta ducit Delphos, per Panopæum Daulidem, & viam incisam (ceu cavatam.) Sed a Chæronea alia via fert aspera quidem & montosa ut plurimum, ad urbem Phocensium Stirin, ea via longa est centum & viginti stadia: incolæ ajunt se non esse Phocenses, sed origine Athenienses, & ex Attica olim cum Peteo migrasse, qui ab Ægæo pulsus fuerat: eo autem, quod multi è Stireorum demo sequuti fuerunt Peteum, ideo urbem vocatam fuisse Stirin: habitant autem Stiritæ in excelso & petroso loco, & æstate egent aqua...... aquam autem ad bibendum accipiunt ex fonte, descendentes stadia quatuor*

circiter

circiter quæ fons in petrâ excisa est, & descendentes hauriunt ex ea fonte. Hanc ῥῆσιν tam prolixam necesse fuit uno tenore absolvere, quia plura de ea urbe in autoribus non inveniuntur. Ex iis tribus locis unus est emendandus apud Pausaniam, ubi Στίῤῥις *Sterrhis* male legitur, & Στεῖρις, vel Στίρις legendum. Sed non consentit Plutarchus cum Pausaniæ narratione: nam Plutarchus ait, Stiritas Æolizare, id est dialecto Æolica usos fuisse, est si Athenienses olim fuerant, consentaneum erat, ut potius Atticisarent, vel Ionisarent, ideo contraria videntur narrare.

CAPUT XV.

De reliquis urbibus Phocidis, quas Herodotus enumerat.

Herodotus, dum de transitu Xerxis verba facit, enumerat urbes, quas diripuerunt & incenderunt ejus milites, hoc modo lib. 8. sect. 33. Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισὸν ποταμὸν, ἐδήιουν πάντα· καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρυμὸν πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδραν, καὶ Ἔρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας .... Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι, ἀπίκοντο ἐς Πανοπέας. Id est: *Nam ibi progredientes juxta Cephisum amnem, omnia populati sunt, & hinc urbem Drymum incenderunt, illinc Charadram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicæam, & Neonem, & Pedieas, & Triteas, & Elateam, & Hyampolim, & Parapotamios, & Abas .... & prætergressi Parapotamios, ad Panopæos divertere.* In hac enumeratione non observavit Herodotus ordinem situs, nec omnes eæ urbes erant sitæ ad Cephissum amnem, ut videtur innuere. Sequemur tamen ordinem,

quo

quo illas enumeravit; incipiamus igitur ab urbe, quam Drymum nominat, cujus nomen varie exprimitur ab antiquis. Paufanias Δρυμαίαν vocare videtur, ficenim ille in Phocicis: Τὰς δὲ αὐτῶν ἡ στρατιὰ κατέπρησεν ἡ μετὰ Ξέρξου γνωριμωτέρας ἐς τὸ Ἑλληνικὸν ἐποίησεν Ἔρωχον, καὶ Χαράδραν, καὶ Ἀμφίκλειαν, καὶ Νέωνα, καὶ Τιθρώνιον, καὶ Δρυμαίαν. Id eft: *Quafdam ex iis exercitus Xerxis, qui eas incendit notiores fecit, apud Græcos Erochum, & Charadram, & Amphicleam, & Neonem, & Tithronium, & Drymæam.* Et rurfus: Ἐκ Τιθρωνίου δὲ εἴκοσιν ἐς Δρυμαίαν στάδιοι· καθότι δὲ αὕτη ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἐς Δρυμαίαν ἐξ Ἀμφικλείας ἡ εὐθεῖα παρὰ τὸν Κηφισσὸν συμμίσγουσιν, ἐστὶν Ἀπόλλωνος Τιθρωνεῦσιν ἐνταῦθα ἄλσος τε καὶ βωμοί. Id eft: *Et Tithronii ad Drymæam ufque ftadia* 20. *eo loco, quo & hæc via, & quæ ex Amphiclea Drymæam recta fert ad Cephifum amnem, conjunguntur: ibi Apollinis lucus & altaria Tithronii habent.* Sed quæ fequuntur, turbant. Ἀπέχει δὲ Ἀμφικλείας ἡ Δρυμαία σταδίους ὀγδοήκοντα. Id eft: *Abeft autem Drymæa ab Amphiclea ftadia* 80. Hic numerus non quadrat cum iis, quæ paulo fupra afferuit, fcilicet: Ἀμφικλείας δὲ ἀπωτέρω σταδίους πεντεκαίδεκα ἐστὶ Τιθρώνιον ἐν πεδίῳ κειμένη .... ἐκ Τιθρωνίου δὲ εἴκοσιν ἐς Δρυμαίαν στάδιοι. Id eft: *Ultra Amphicleam ftadiis* 15. *eft Tithronium in plano fita. .... à Tithronio autem* 20 *ftadia ufque ad Drymæam.* Ex his duobus numeris exfurgit tantum fumma ftadiorum 35. ideo neceffe eft, in alterutro loco fuiffe erratum in numero ftadiorum; fed puto magis erratum fuiffe in numero ὀγδοήκοντα; nam quæ fequuntur, videntur turbata, forte & mutila. T. Livius lib. 28. eam urbeculam Doridi, non Phocidi tribuit; fic de Philippo: *Tritonum & Drymas Doridis parva atque ignobilia oppida cepit, inde Elatiam ..... venit.* Nec dubito, quin per Drymas intelligere debeamus Δρύμον Herodoti, & per Tritonum

Τιθρώ-

Τιθρώνιον. De ea ſic Stephanus: Δρυμία, πόλις Φωκίδος· Παυσαν. ί. Id eſt: *Drumia oppidum Phocidis, Pauſan. decimo.* Sic variant ſæpe apud autores urbium nomina.

Sequitur apud Herod. Χαράδρα, de qua cum Herodoto Pauſanias & Stephanus mentionem fecere, & Pauſanias quidem in Phocicis Charadram inter eas numerat, quæ antequam Xerxes Phocidem expilaſſet, & eas incendiſſet, parum celebres erant, ſed à ſola calamitate nomen & famam inter Græcos acquiſiverant. Τὰς δὲ αὐτῶν (ait) ἡ στρατιὰ καταπρήσασα ἡ μετὰ Ξέρξου γνωριμωτέρας ἐς τὸ Ἑλληνικὸν ἐποίησεν Ἔρωχον, καὶ Χαράδραν, καὶ Ἀμφίκλειαν, καὶ Νέωνα, καὶ Τιθρώνιον, καὶ Δρυμαίαν. Id eſt: *Quaſdam earum expeditio Xerxis, quæ eas incendit notiores inter Græcos fecit, Erochum, & Charadram, & Amphicleam, & Neonem, & Tithronium, & Drymæam.* Sed inferius in eodem libro ejus ſitum expreſſit, idem Pauſan. nam poſtquam de Lilæa tractavit, hæc ait: Χαράδρα δὲ εἴκοσι σταδίοις ἀπωτέρω ἐστὶν ὑπὲρ ὑψηλοῦ κειμένη κρημνοῦ, καὶ ὕδατος οἱ ἐνταῦθα σπανίζουσιν ἄνθρωποι· ποτὸν δέ σφισι ποταμὸς ἐστὶ Χάραδρος, κατερχομένος ὅσον τρία ἐπ' αὐτὸν στάδια. Id eſt: *Charadra autem* 20. *ſtadiis diſtans, ſita eſt ſuper prærupta rupe, & incolæ penuriam aquæ patiuntur; potum tamen iis præbet Charadrus fluvius, tribus ſtadiis ab ea urbe diſtans.* Sunt & aliæ multæ urbes, ceu pagi, qui eodem nomine deſignantur, de quibus ſuo loco.

Sequitur Erochus in Herodoti loco citato, de quo ſolus Pauſanias ſemel tantum meminit, & ponit in numero eorum, qui ex incendio, à Xerxis exercitu paſſo, famam acquiſiverunt. Erat igitur olim oppidulum quoddam parum celebre, cujus verum ſitum indicare velle, temerarium foret.

Poſt Erochum Herodotus recenſet Τεθρώνιον quod Τιθρώνιον Pauſanias nominat in Phocicis bis, & ſecundo loco

situm assignat hoc modo: Ἀμφικλείας δὲ ἀπωτέρω σταδίους πεντεκαίδεκα ἐστὶ Τιθρώνιον ἐν πεδίῳ κειμένη· παρέχεται δὲ οὐδὲν ἐς μνήμην· ἐκ Τιθρωνίου δὲ εἴκοσιν ἐς Δρυμαίαν στάδιοι· καθότι δὲ αὕτη ἡ ὁδὸς, καὶ ἡ ἐς Δρυμαίαν ἐξ Ἀμφικλείας ἡ εὐθεῖα περὶ τὸν Κηφισὸν συμμίσγουσιν, ἐστὶν Ἀπόλλωνος Τιθρωνεῦσιν ἐνταῦθα ἄλσος τε καὶ βωμοί· πεποίηται δὲ καὶ ναός· ἄγαλμα δὲ οὐκ ἐστίν. Id est: *Tithronium ultra Amphicleam stadia* 15. *situm est in plano, nihil autem habet memorabile: à Tithronio vero ad Drymæam* 20. *stadia, eo autem loco, quo & hæc via, & quæ ab Amphiclea Drymæam recta fert ad Cephisum amnem, conjunguntur, ibi Tithronienses habent Apollinis lucum & aras.* Stephanus: Τιθρώνιον, Φωκικὴ πόλις. τὸ ἐθνικὸν Τιθρωνεύς. Id est: *Tithronium, Phocica urbs. Gentile Tithroneus.* Sed credo legendum Τιθρωνιεὺς secundum analogiam.

Inter urbes à Persis desolatas & incensas etiam Ἀμφικαίαν recenset Herod. lib. 8. sect. 33. De ea plura Pausanias, sed ter aut quater Ἀμφίκλειαν nominat, sic igitur ait: Ὁδὸς δὲ ἡ ἐς Ἀμφίκλειαν σταδίων ἐκ Λιλαίας ἐστὶν ἑξήκοντα· ταύτην μὲν Ἀμφίκλειαν ἐλυμήναντο οἵ τε ἐπιχώριοι τῷ ὀνόματι, καὶ Ἡρόδοτος μὲν Ὀφιτείαν ἐκάλεσεν, ἑπόμενος τῷ ἀρχαιοτάτῳ τῶν λόγων· Ἀμφικτύονες δὲ δόγμα ἐπὶ τῇ τῶν πόλεων ἀπωλείᾳ τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἐξενεγκόντες ὄνομα ἔθεντο αὐτῇ Ὀφιτείαν. Οἱ δὲ ἐπιχώριοι τοιάδε ἐπ' αὐτῇ λέγουσιν· Δυνάστην ἄνδρα ἐπιβουλὴν ἐχθρῶν ὑποπτεύσαντα ἐς νήπιον παῖδα, καταθέσθαι τὸν παῖδα ἐς ἀγγεῖον, καὶ ἀποκρύψαι τῆς χώρας, ἔνθα οἱ ἄδειαν ἔσεσθαι πλείστην ἠπίστατο· λύκον μὲν δὴ ἐπιχειρεῖν τῷ παιδὶ, δράκοντα δὲ ἰσχυρὸν ἀνέχειν τὴν φρουρὰν, ἐσπειρομένον περὶ τὸ ἀγγεῖον· ὡς δὲ ὁ πατὴρ ἦλθε τοῦ παιδὸς, τὸν δράκοντα ἐπιβουλεῦσαι τῷ παιδὶ ἐλπίζων, ἀφίησι τὸ ἀκόντιον, καὶ ἐκεῖνόν τε ὁμοῦ τῷ δράκοντι τὸν παῖδα ἀπέκτεινε· διδαχθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ποιμαινόντων, ὡς εὐεργέτην, καὶ φύλακα τοῦ παιδὸς ἀπεκτονὼς εἴη, τὴν πυρὰν τῷ δράκοντι, καὶ τῷ παιδὶ ἐποίησεν ἐν κοινῷ .... καὶ ἀπὸ τοῦ δράκοντ-

δράκοντος ἐκείνου τὴν πόλιν Ὀφιτείαν ὀνομασθῆναι. Id eſt: *Via autem ducens Lilæa Amphicleam, ſtadiorum eſt 60. eam Amphicleam incolæ in nomine depravarunt, & Herodotus quidem Ophitiam* (id eſt, Serpentariam) *vocavit, in eo ſecutus narrationem antiquiſſimam. Amphictyones vero cum ſententiam ferrent de perditione urbium Phocenſium, nomine vocaverunt Ophitiam. Ejus autem loci incolæ hæc de ea narrant. Virum præpotentem, cum ſuſpicaretur ejus inimicos aliquid auſuros contra ejus filium infantulum, eum poſuiſſe in alveum, & in locum abdidiſſe, ubi multam habiturum eſſe ſecuritatem credebat, lupum vero puerulum invadere, draconem autem robuſtum ejus cuſtodiam exhibuiſſe circa alveum ſpiras involuens, cum vero veniſſet infantis pater, putans draconem puerulo inſidiari, jaculum vibravit, & una cum dracone puerum etiam occidit. Cum vero per paſtores didiciſſet, quod cuſtodem pueri, & beneficum occidiſſet, pyram poſuit puerulo & draconi communem. .... & ab eo dracone urbem nomen accepiſſe, & Ophitiam vocatam fuiſſe.* Hæc Pauſanias, ſed nunc apud Herodotum vox Ὀφιτεία, non comparet & in omnibus editis codicibus, quos vidi, Ἀμφίκλεια legitur: ſed non dubito apud Herodotum debere Ἀμφίκαιαν reponi; & male Pauſanias argutatur, quem docere debebat incolarum narratio. Nam Ἀμφίκαια ἀπὸ τοῦ ἄμφω καίεσθαι, ab eo, quod ambo in eadem pyra uſti ſunt, denominationem accepiſſe manifeſtum eſt. De eo oppido plura dicenda non ſuppetunt; ſed ex Stephano firmatur noſtra ſententia, ſic enim habet: Ἀμφίκαια, πόλις Φωκίδος. Παυσανίας δεκάτῃ· ὁ αὐτὸς Ἀμφίκλειαν εἶπεν. Ex ſilentio igitur Stephani, qui de Ophitia apud Pauſaniam nullam facit mentionem, ſequitur apud Pauſaniam reponi debere: Καὶ Ἡρόδοτος μὲν Ἀμφικαίαν ἐκάλεσεν. Id eſt: *Et*

Herodotus quidem Amphicæam vocavit. Et quæ sequuntur id evincunt, nam si ab antiquo dixisset eam urbem Ophitiam vocatam fuisse; non opus fuisset authoritatem Amphictyonum addere de nomine Ophitiæ: sed de his satis.

In ordine apud Herodotum, sequitur Νέων, de qua Strabo lib. 9. hæc ait de Eleone, de qua Homerus in νυκτεγερσίᾳ· ὁ δὲ Σκήψιος φησὶ μήτε Ἐλεῶνα μηδένα τόπον τοῦ Παρνασσοῦ δείκνυσθαι, ἀλλὰ Νέωνα, καὶ αὐτὴν οἰκισθεῖσαν μετὰ τὰ Τρωϊκά. Id est: *Scepsius autem ait nullum locum Eleonem inveniri in Parnasso, sed Neonem, & eam quidem habitatam fuisse post bellum Trojanum.* Et de ea mentionem fecerunt Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, & Theopompus in 2. Philipic. si fides Harpocrationi: sed apud Demosthenem, nihil tale inveni, nisi sumantur pro ea Neone Phocica hæc verba: Ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτι Φωκεῖς Θηβαίων εἶχον τὸν Ὀρχομενὸν, καὶ Κορώνειαν, καὶ τὸ Τιλφωσσαῖον, καὶ τοὺς ἐν νέωσιν ἀπηλείφσαν αὐτῶν, ibi notandum, νέωσιν, licet per litteram non capitalem incipiat, non posse pro ναῦσι, id est, *navibus*, accipi, nam dativus Atticus pluralis est ναυσὶ, at Attice dicebat Demosthenes: nollem tamen affirmare, ibi de Neone Phocica intelligendum esse. Sed notandum, apud eundem Harpocrationem inveniri etiam: Νεών, Δημοσθένης κατ' Αἰσχίνου, πόλις ἐστὶν ἐν τῇ Φωκίδι, ἣν Ἡρόδοτος μὲν ἐν ὀγδόῃ Νεῶνα ὀνομάζει. Id est: *Neoa, Demosthenes, contra Æschinem, urbs est in Phocide, quam Herodotus in octavo Neonem nominat.* Sequitur deinde: Ἀνδροτίων δὲ ἐν ἕκτῃ Ἀτθίδος Νεῶνας. Id est: *Androtion vero in 6. Atthidis Neonas.*

Memorat deinde Herodotus Πεδιέας, sed cum solus Herodotus de ea urbe, ceu oppido, forte & campestri planitie, in Phocide fecit mentionem, nihil super eo habemus dicendum.

Triteas

Triteas Τριτέας postea nominat. Sed Thucydides non in Phocide, sed in Locride vicina id oppidum ponit, ut & Plinius lib. 4. cap. 3. sed una & eadem est. At quoniam in limite Locridis & Phocidis sita fuit, ideo quidam Phocidi tribuunt, ut Herodotus; aut Locridi, ut Thucydides, Plinius & alii. Fuisse autem in eo limite asserit Stephanus in Τρίτεια, ubi ait: Ἔστι δὲ ἄλλη μεταξὺ Φωκίδος καὶ Λοκρῶν τῶν Ὀζολῶν. Id est: *Est & alia inter Phocidem & Locros sita.*

Elatiam deinde recenset Herodotus, urbem celebrem, de qua meminerunt Demostenes, Scylax, Theophrastus, Polybius in fragmentis libri 27. Demosthenes pluribus in locis, Diodorus, Strabo, Plutarchus, Appianus, Pausanias, Ptolemæus, Polyænus, Maximus Tyrius, Favorinus, Hesychius. Latini vero Livius & alii. Et Herodotus quidem in recensione urbium, quas Medi, à Thessalis ducti, in Phocide vastarunt, sic ait: Πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ τὸν Κηφισσὸν ποταμὸν, ἐδήιουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρυμὸν πόλιν, κατὰ δὲ Χαράδραν, καὶ Ἔρωχον, καὶ Τεθρώνιον, καὶ Ἀμφίκαιαν, καὶ Νέωνα, καὶ Πεδιέας, καὶ Τριτέας, καὶ Ἐλάτειαν, καὶ Ὑάμπολιν, καὶ Παραποταμίους, καὶ Ἄβας. Id est: *Nam peragrantes eam, juxta Cephisum amnem, cuncta populati sunt, & hinc urbem Drymum incenderunt, illinc Charadram, & Erochum, & Tethronium, & Amphicæam, & Neona, & Pedieas, & Triteas, & Elatiam, & Hyampolim, & Parapotamios, & Abas.* Scylax in recensione urbium Phocidis, Elatiam etiam recenset, sic: Μετὰ δὲ Λοκροὺς εἰσὶ Φωκεῖς ..... καὶ πόλεις αὐτοῖς εἰσὶν αἵδε Θρόνιον, Κνημὶς, Ἐλάτεια, Πανοπεύς. Id est: *Post Locros autem sunt Phocenses ..... & urbes eorum sunt hæ: Thronium, Cnemis, Elatia, Panopeus.* Solus Hesychius Ἐλατείαν vocat, sed, ut puto, error est geographicus. Demosthenes in Philippica 2. vel secundum alios 6. narrat quidem

dem dixisse Philippum, debere Elatiam muro circumdari, & se ea contra Thebanos in bello uti: unde colligitur, eam urbem non longe à Bœotiæ finibus sitam fuisse, eam namque urbem ceperat, ut ait idem Demosthenes in Oratione de Corona: Ἧκεν ἔχων τὴν δύναμιν, καὶ τὴν Ἐλάτειαν κατέλαβεν. Id est: *Venit copias habens, & Elatiam cepit.* De ejus urbis occupatione à Philippo facta etiam Diodorus lib. 16: Διόπερ ἄφνω καταλαβόμενος Ἐλάτειαν, πόλιν, καὶ τὴν δύναμιν εἰς ταύτην ἀθροίσας, διέγνω πολεμεῖν τοῖς Ἀθηναίοις. Id est: *Itaque cum subito Elatiam urbem occupasset, & ibi copias cum adunasset, decrevit bellum Atheniensibus inferre.* In ubere campo sita fuit, teste Theophrasto; qui libro de Hist. plant. cap. 8. ait frumentum & hordeum circa Elatiam optime provenire. De ejus situ aliquid ex Strabone diximus, is enim lib. 9. sic ait: Οὗτοι μὲν ἐκ τῶν Φωκικῶν ὀρῶν οἱ ποταμοὶ καταφέρονται, ὧν ὁ Κηφισσὸς ἐκ Λιλαίας, Φωκικῆς πόλεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει .... διὰ Ἐλατείας ἡ ῥυεὶς μεγίστης τῶν ἐν Φωκεῦσι πόλεων, καὶ διὰ Παραποταμίων, καὶ Φανοτέων ὁμοίως Φωκικῶν, πολισμάτων εἰς Χαιρώνειαν, τῆς Βοιωτίας πρόεισιν. Id est: *Hi fluvii ex montibus premanant Phocicis, interque eos Cephissus è Lilæa oritur, Phocica urbe .... & per Elatiam fluens, Phocicarum urbium maximam, ac per Parapotamios & Phanoteos, ipse quoque Phocidis oppida, ad Chæroneam Bœotiæ pergit.* Et non multo post eodem libro: Ἐλάτεια δὲ ὅτι πασῶν μεγίστη τῶν ἐνταῦθα πόλεων, καὶ ἐπικαιροτάτη διὰ τὸ ἐπικεῖσθαι τοῖς στενοῖς, καὶ τὸν ἔχοντα ταύτην ἔχειν τὰς εἰσβολὰς τὰς εἰς τὴν Φωκίδα, καὶ τὴν Βοιωτίαν. Id est: *Elatia autem eo quod maxima est urbium, quæ in eo tractu sunt, & opportunissima situ in ipsis faucibus, ut, qui eam teneat, habeat in sua potestate aditus in Phocidem & Bœotiam.* Et iterum in eodem libro: Καὶ Ἐλάτεια μεγίστη πόλις τῶν Φωκικῶν, ἣν Ὅμηρος μὲν οὐκ οἶδε, νεωτέρα

περα γὰρ ἐστὶ τῆς ἡλικίας ἐκείνου· ἐπικαίρως δ᾽ ἵδρυται πρὸς τὰς ἐκ τῆς Θετταλίας εἰσβολάς. Id est: *Et Elatia urbs maxima Phocicarum urbium, quam Homerus non noverat; nam post ejus ætatem condita fuit: opportune vero sita est in ipsis ex Thessaliæ aditibus.* Et paulo post: Καὶ ὁ Δαφνοῦς, ὃν ἔφαμεν κατεσκάφθαι· λιμὴν δ᾽ ἐστὶν αὐτόθι διέχων Κύνου περὶ ἐνενήκοντα σταδίους· Ἐλατείας δὲ πεζεύοντι εἰς τὴν μεσόγαιαν ἑκατὸν εἴκοσι. Id est: *Et Daphnûs, quem deletum diximus: & ibi portus est à Cyno distans ad nonaginta stadia, & ab Elatia per mediterranea stadiis* 120. Ex his Strabonis locis ejus urbis situs deprehenditur, nempe in angustiis sita fuit, quæ Bœotiam & Thessaliam versus aperiebantur, 20 stadiis distans à mari, ceu Euripo Euboïco, ubi olim Daphnûs, Phocensium portus fuerat. Ex Pausania etiam colligitur, eum non longe à Scarphia situm fuisse: sic enim ille in Phocicis statim initio de Phocide: Τὰ δὲ πρὸς τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου, Λοκροὶ σφᾶς παραθαλασσίους οἱ Ὑποκνημίδιοι κωλύουσιν εἶναι· οὗτοι γὰρ δή εἰσιν οἱ ταύτῃ τὴν Φωκίδα ὑπεροικοῦντες· Σκαρφεῖς μέν τοι τὰ ἐπέκεινα Ἐλατείας. Id est: *Quæ vero ad Lamiacum sinum tendunt, Locri Epicnemidii vetant eos maritimos esse: ii enim illic super Phocidem habitant: Scarphenses vero ea, quæ sunt ultra Elatiam, possident.* Et rursus idem Pausanias non longe à fine ejusdem libri: Ἐλάτεια δὲ τῶν ἐν Φωκεῦσι μεγίστη πόλεών ἐστι τῶν ἄλλων μετά γε τοὺς Δελφούς. κεῖται δὲ κατὰ Ἀμφίκλειαν, καὶ ἐς αὐτὴν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν ὁδός ἐστιν ἐξ Ἀμφικλείας σταδίων πεδιὰς ἡ πολλή. καὶ αὖθις οὐκ ἐπὶ πολὺ ἀνάντης ἡ ἐγγυτάτω τοῦ Ἐλατέων ἄστεως· ῥεῖ δὲ ἐν τῷ πεδιάδι ὁ Κηφισσός. Id est: *Elatia autem aliarum, quæ in Phocide sunt, urbium maxima est post Delphos: sita autem est è regione Amphicleæ, & iter est centum & octuoginta stadiorum ab ea ad Amphicleam; campestris fere tota, & paulo superior est via, quæ proxima est Elatiæ: Cephissus autem in*

 plano

plano fluit. Hæc ſunt, quæ de ejus urbis ſitu inveniuntur: unde liquet, eam non fuiſſe ſitam ad Cephiſi ripam, ſed non longe ab ea in loco editiore. Inter Phocicas urbes præcipua, ad Cephiſum ſita. Calamitatem paſſa eſt, cum à Bœotis, duce Pelopida, obſeſſa fuit, quod narrat Polyænus lib. 2. cap. de Onomarcho: Ὀνόμαρχος Φωκεὺς, πολιορκουμένης Ἐλατείας ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν, τὴν δύναμιν ἐξαγαγὼν, τὰς πύλας ἀνοικοδομήσας, τέκνα μὲν, καὶ γυναῖκας, καὶ μητέρας ἔστησεν, ἐφεξῆς, καὶ πατέρας· πρὸ δὲ τούτων τοὺς ὁπλίτας ἔταξε· Πελοπίδας συνεὶς τὴν παρασκευὴν τῆς ἀπονοίας, ὡς ἀποθνήσκειν ἢ κρατεῖν προθυμοῖντο, μὴ συνάψας μάχην, ἀπεχώρησεν. Id eſt: *Onumarchus Phocenſis, cum Elatia à Bœotis oppugnaretur, educto exercitu, & portis obturatis, liberos, & uxores, & matres atque patres ordine conſtituit; ante hos autem armatos collocavit: Pelopidas, cum apparatum deſperationis cognoviſſet, eos aut mortem pati, aut victoriam auferre velle, non commiſſo prælio diſceſſit.* Direptionem quoque paſſa eſt, cum à L. Quintio & Attalo per vim capta eſt, de quo negotio ſic Livius lib. 32. *Conſul in Phocide ad Elatiam caſtris poſitis ..... tum ſimul ab omni parte operibus armiſque urbem eſt aggreſſus .... Ita urbe potitus conſul, qua direpta, miſſis in arcem, qui vitam regiis, ſi abire vellent inermes, libertatem Elatienſibus pollicerentur, fideque in hæc data, poſt paucos dies arcem recepit.* De ejus urbis conditu ſic Pauſanias in Arcadicis, ubi de Arcadis progenie, & ejus uxoris, nymphæ, cui Erato nomen erat, ſic ait: Τὴν δὲ νύμφην ταύτην καλοῦσιν Ἐρατώ, καὶ ἐκ ταύτης φασὶν Ἀρκάδι Ἀζᾶνα, καὶ Ἀφείδαντα γενέσθαι, καὶ Ἔλατον...... Ἔλατος δὲ ἔσχε τὸ ὄρος τὴν Κυλλήνην, ἔτι τότε οὖσαν ἀνώνυμον· χρόνῳ δὲ ὕστερον μετῴκησεν ὁ Ἔλατος ἐς τὴν νῦν καλουμένην Φωκίδα, καὶ τοῖς τε Φωκεῦσιν ἤμυνεν ὑπὸ Φλεγυῶν πολέμῳ πιεζομένοις, καὶ Ἐλατείας πόλεως ἐγένετο οἰκιστής. Id eſt: *Eam nympham vocant Erato,*

to, & ex ea Arcadi nati sunt Azane, & Aphidantus & Elatus...... Elatus autem montem Cyllenem habuit, tunc nondum habentem nomen: postea vero, mutatis sedibus, Elatus in regionem migravit nunc Phocidem dictam, & Phocensibus auxiliatus est, qui eo tempore à Phlegyis bello premebantur, & Elatiæ urbis conditor factus est. Hinc Stephanus: Ἐλάτεια, πόλις μεγίστη Φωκίδος, ἀπὸ Ἐλάτου. Id est: *Elatia, urbs maxima Phocidis, sic dicta ab Elato.* Ideo Elatenses mille Arcades, lectos milites, libenter in suam urbe receperunt, utpote consanguineos, quod narrat idem Pausanias in Achaicis: Ἀρκάδων δὲ ἐξεστρατευμένοι λογάδες χίλιοι, οἱ Κριτολάῳ τοῦ ἔργου μετέσχον, προῆλθον μὲν ἄχρις Ἐλατείας τῆς Φωκέων, καὶ ἐς τὴν πόλιν ὑπ' αὐτῶν, κατὰ συγγένειαν δή τινα παλαιὰν ἐδέχθησαν. Id est: *Lectissimi Arcades mille, qui cum Critolao ad bellum exierant, Elatiam Phocidis urbem contenderunt, in eamque ob veterem quandam cognationem recepti sunt.* In Elatiam impetum fecit Philippus, postquam potitus est Amphissa, eamque & cæteras Phocidis urbes occupavit, teste Plutarcho in Demosthene. Dom. Niger commentat. II. scribit, Elatiam urbem inter Phocenses amplissimam esse, per eamque Cephisum amnem labi, & ad septentrionem Parnassi montis sitam: quæ valde confusa sunt, & non conveniunt cum iis, quæ à probatioribus authoribus de ea referuntur; quamvis enim Cephisus non longe ab ipsa flueret, per eam tamen non ferebatur, nec ad Parnassum etiam sita erat, à quo Cephiso ipso separabatur: vide Max. Tyr. serm. 19. & Eustathium Iliad. β. & Ptolemæum & alios, si plura de ea cupis.

Sequitur apud Herodotum Hyampolis, in angustiis sita, per quas aditur Phocis à Thessalia, & Bœotis, & Locris Epicnemidiis, id patet ex Herod. lib. 8. sect. 28. his verbis: Ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ, ἥ ἐστι κατὰ Ὑάμπολιν, ἐν

ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες, ἀμφορέας κενοὺς εἰς ταύτην κατέθηκαν· χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ, ἐδέχοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας· οἱ δὲ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας φερόμενοι, ἐσέπεσον εἰς τοὺς ἀμφορέας· ἐνταῦθα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. Id est: *Nam in introitu, qui est circa Hyampolim, ibi magnam fossam cum fodissent, vacuas amphoras in ea posuerunt, terram autem aggerentes & complanantes ad similitudinem loci, Thessalos exceperunt ingruentes: ii vero, tanquam rapturi Phocenses, impetu ferebantur, in amphoras inciderunt & ibi equi crura corruperunt.* De ea urbe mentionem fecerat Homerus in catalogo:

Οἵ τ' Ἀνεμώρειαν, καὶ Ὑάμπολιν ἀμφενέμοντο. Id est:

Et qui Anemoream, & Hyampolim incolebant.

Ad quem locum Didymus: Οἵ τινες ᾤκουν τὴν ὑπὸ Ὑάντων ἔθνους βαρβάρου (sic lego) οἰκισθεῖσαν πόλιν. Id est: *Qui urbem incolebant ab Hyantibus barbara gente conditam.* Sed aliter ad eum locum Eustathius: Ἡ δὲ Ὑάμπολις, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν Ὑάντων ὠνόμασται τῶν περὶ Βοιωτίαν, οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς εἰπεῖν· οὐ πολὺν δὲ λόγον ἔχει παρὰ τοῖς παλαιοῖς· φασὶ δὲ τοὺς ἐγχωρίους καὶ σὺν τῷ Σ λέγειν αὐτὴν Ὑσάμπολιν· ἡ δὲ γεωγραφικὴ ἀκρίβεια παραδίδωσιν, ὅτι Ἀνεμώρεια ἡ προσεχῶς ἀνωτέρω ῥηθεῖσα, Ὑάμπολις μετωνομάσθη, εἰς ἣν ἐξέπεσον ἐκ Βοιωτίας Ὕαντες· ἑτέρα δὲ αὕτη τῆς ἐν Παρνασσῷ φησιν Ὑαμπόλεως· καὶ ὅρα, ὅτι τρεῖς ἐντεῦθεν Ὑαμπόλεις ἀναφαίνονται· ἥτε Ὁμηρικὴ αὕτη, ἥτε μετονομασθεῖσα ἐξ Ἀνεμωρείας Ὑάμπολις, καὶ τρίτη ἡ Παρνασσία. Id est: *Hyampolis, an ab Hyantibus nominata fuit, qui erant in Bœotia, non potest pro certo dici, & de eo antiqui parum rotionis habent: ajunt autem loci incolæ cum litera S. eam Hysampolim dictam: geographica vero diligentia tradit, quod Anemoria, de qua nuper supra diximus, Hyampolis mutato nomine dicta est, in quam secesserunt Hyantes è Bœotia. Non eadem quidem*

dem cum Hyampoli quæ est ad Parnassum, & vide quod tres hinc Hyampoles emergant, scilicet Homerica ipsa, & ea, quæ ex Anemoria, & tertia Parnassia. Sed id non concedendum est Eustathio, nam Homerica eadem fuit, quæ & Anemoria dicta fuit, ut patebit ex iis, quæ postea dicemus. Et hic locus Eustathii profecto tenebras affundit potius, quam lucem facit, non enim addit ubi unaquæque sita fuerit, nec video, quare inde tres emergant ejusdem nominis urbes, cum Homerus videatur intellexisse eam, quæ vel Anemoria vocata fuit olim, vel ita vicinam, ut cum ea postea coaluerit. Et Parnassus cum longe lateque adeo extendatur, ut, nisi aliunde lux fiat, non posset aliquis deprehendere Parnassiæ Hyampolis situm, id tantum dico, si fuit altera in Parnasso Hyampolis, quod Strabo, quem Eustathius sequitur, censet, ubi de Hyampoli Parapotamioni vicina tractat, hæc addit: Ἑτέρα οὖσα τῆς ἐν Παρνασσῷ Ὑάμπολις, de ea procul dubio intelligenda sunt ea, quę Pausanias habet in Phocicis: Κελαινὼ θυγατέρα Ὑάμῳ τῷ Λυκώρου γενέσθαι· Δελφὸν δὲ, ἀφ' οὗ τὸ ὄνομα τῇ πόλει, τὸ ἐφ' ἡμῶν ἐστι, Κελαινοῦς τε αὐτὸν, τῆς Ὑάμου, καὶ Ἀπόλλωνος εἶναι. Id est: *Ajunt Hyamo, Lycori filio, filiam fuisse Celæno: Delphum vero, à quo nomen habet urbs, quæ nunc extat, ex ea Celæno & Apolline genitum fuisse.* Nam Lycorus ille Lycoriam in Parnasso condidisse dicitur, cujus filius Hyamus in Parnasso habitans, ubi pater regnabat, nomen videtur dedisse Hyampoli, in Parnasso ab illo conditæ, & sic ea non ab Hyantibus, ut altera, sed ab Hyamo conditore nomen accepisse, non male quis suspicari posset: sed ita omnino censet Euripidis Scholiastes ad Orestem pag. 221. sed apud eum male Ὕασος, pro Ὕαμος legitur: sic autem habet ad hæc verba: Τὴν Δελφίδ' ἐλθών· Ὕασος ὁ Λυκώρου μετὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύων τῶν περὶ τὸν Παρνασσὸν, Ὑάμπολιν ἔκτισε, καὶ γήμας Με-

λάνθειαν, τὴν Δευκαλίωνος, ἐποίησε Μελανίδα· ἐκ δὲ Μελανίδος Δελφός. Id est: *Hyaspus, Lycori, filius post diluvium regnans in Parnasso, Hyampolim condidit, & ducta Melanthia, Deucalionis filia, genuit Melanidem: & ex Melanide Delphum.* Sed procul dubio ex Pausania corrigendus est Euripidis Scholiastes, & pro Ὕασπος legendum Ὕαμπος. Herodotus certe lib. 3. sect. 33. dum eas urbes recenset, quas barbari Persæ diripuerunt, & incenderunt, unius tantum Hyampolis mentionem facit, unde Eustathium falsum nos fallere, non dubito asseverare, dum tres urbes ejusdem nominis fuisse concludit. Nam unica fuit Hyampolis, Abis vicina: altera in Parnasso, de qua Strabo. Si fuit oppidulum, fuit nullius momenti, & parum celebre, cujus situm ignorare aut scire non multum refert. Homerus duas urbes videtur facere, quæ tamen postea coaluerunt, & unam constituerunt civitatem: sic de eo negotio Strab. lib. 9. Τινὲς δὲ Ἀνεμώλειαν καλοῦσι· εἶθ' Ὑάμπολις μετὰ ταῦτα ἐκλήθη, εἰς ἣν ἐκ Βοιωτίας ἐκπεσεῖν τοὺς Ὕαντας ἔφαμεν· ἔστι δὲ ἐν τῇ μεσογαίᾳ μάλιστα, καὶ αὕτη πλησίον τῶν Παραποταμίων, ἑτέρα οὖσα τῆς ἐν Παρνασσῷ Ὑαμπόλεως. Id est: *Quidam vero Anemoliam vocant, deinde Hyampolis vocata est, in quam Bœotia ejecti Hyantes secesserunt, ut diximus. Est autem in mediterraneo sita juxta Parapotamios: alia existens ab ea Hyampoli, quæ est in Parnasso.* Cum Strabone Eustathius mentionem fecit de ea altera Hyampoli Parnassia, quod habet procul dubio ex Strabone. Mirum est nullum antiquorum de ea meminisse. Idem Strabo eodem lib. 9. de Anemoria sic ait: Ἡ δὲ Ἀνεμώρεια ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ συμβαίνοντος πάθους· καταιγίζει γὰρ εἰς αὐτὴν ὁ καλούμενος Κατοπτήρος χῶρος, κρημνός τις, ἀπὸ τοῦ Παρνασσοῦ διήκων· ὅριον δ' ἦν ὁ τόπος οὗτος Δελφῶν καὶ Φωκέων, ἡνίκα ἀπέστησαν τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ συστήματος τῶν Φωκέων Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐπέτρεψαν παρ' αὐτοὺς πολι-

πολιτεύεσθαι· τινὲς δὲ Ἀνεμώλειαν καλοῦσιν, εἶθ' Ὑάμπολις μετὰ ταῦτα ἐκλήθη, εἰς ἣν ἐκ Βοιωτίας ἐκπεσεῖν τοὺς Ὕαντας ἔφαμεν. Id eſt: *Anemoria vocata eſt ab eventu, nam procellæ ventorum in eam incumbunt à loco, qui Catopterius dicitur, præcipiti & abrupto à Parnaſſo huc pertingens: is autem locus diſterminabat Phocenſes & Delphos, quo tempore Lacedæmonii Delphos à Phocenſium republica diſſociarunt, & Delphos permiſerunt à ſeipſis gubernari: quidam vero Anemoliam vocant. Deinde Hyampolis vocata eſt, ad quam Hyanthes aufugiſſe diximus.* Ad eum Homeri locum Didymus hæc ait: Οἵ τινες ᾤκουν τὴν ὑπὸ Ὑάντων ἔθνους βαρβάρου οἰκισθεῖσαν πόλιν. Id eſt: *Qui quidem incolebant urbem ab Hyantibus gente barbara habitatam.* De Anemoria meminit Lycophron pag. 166. ubi de Hyampoli facta mentione: Πάτραν Λιλαίαν, κ' Ἀνεμωρείας πέδον ποθοῦντες. Id eſt: *Patriam Lilæam, & Anemoreæ ſolum deſiderantes.* Ad quem locum Tzetzes: Ἀνεμώρεια δὲ ἐκλήθη, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ψυχρὰν, καὶ ἀνεμώδη. Id eſt: *Anemoria vocata eſt eo, quod erat frigida, & ventis obnoxia.* De Hyampolis ſitu, ad ea, quæ ex Herodoto notavimus, audiendus Strabo lib. 9. qui ſic habet: Ὑπέρκειται δὲ Ὀρχομενίας ὁ Πανοπεὺς, Φωκικὴ πόλις, καὶ Ὑάμπολις, τούτοις δὲ ὁμορεῖ Ὀποῦς, τῶν Λοκρῶν μετρόπολις, τῶν Ἐπικνημιδίων. Id eſt: *Supra Orchomeniam autem ſita eſt Panopeus, urbs Phocica, & Hyampolis, quibus confinis eſt Opus, primaria Locrorum Epicnemidiorum urbs.* In edito loco ſita fuit, quod nos docet Papinius Statius, Thebaïd. VII. verſ. 345.

> *Et valles, Lebadea, tuas? & Hyampolin acri*
> *Subnixam ſcopulo?*

Urbi Opuntiorum & Cyno, Locrorũ navali, vicina fuit, quod teſtatur Pauſanias in Phocicis, ſtatim initio: Τὰ δὲ περὶ τοῦ Λαμιακοῦ κόλπου, Λοκροὶ σφᾶς παραθαλασσίους, οἱ Ὑποκνημίδιοι, κωλύουσιν εἶναι· οὗτοι γὰρ δή εἰσιν οἱ ταύτῃ τὴν Φωκίδα ὑπεροι-

ὑπεροικοῦντες· Σκαρφεῖς μέν τοι τὰ ἐπέκεινα Ἐλατίας· ὑπὲρ δὲ Ὑάμπολιν καὶ Ἄβας, οἱ πόλιν τε Ὀποῦντα, καὶ Ὀπουντίων ἐπίνειον νεμόμενοι Κῦνον. Id est: *Nam ex parte, ubi est sinus Lamiacus, Locri Epicnemidii eos vetant maritimos esse: illi enim sunt, qui super eam Phocidis partem habitant: Scarphenses quidem supra Elatiam: supra Hyampolim vero & Abas, qui urbem Opuntem & Opuntiorum navale Cynum habitant.* De ejus situ etiam fuse sic narrat idem paulo post. Ἐπανελθόντα δὲ ἐς τὴν ὁδὸν, τὴν ἐς Ὀποῦντα εὐθεῖαν, Ὑάμπολις τὸ ἀπὸ τούτου σε ἐκδέξεται· τῶν δὲ ἐνταῦθα ἀνθρώπων καὶ αὐτὸ κατηγορεῖ τὸ ὄνομα· οἵ τινες ἦσαν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὁπόθεν ἐξαναστάντες ἀφίκοντο εἰς ταύτην τὴν χώραν· Ὕαντες γὰρ, οἱ ἐκ Θηβῶν Κάδμον καὶ τὸν σὺν ἐκείνῳ φυγόντες στρατὸν, ἀφίκοντο ἐνταῦθα. Τὰ μὲν δὴ ἀρχαιότερα ὑπὸ τῶν περιχώρων ἐκαλοῦντο Ὑάντων πόλις· χρόνῳ μέν τοι ὕστερον Ὑάμπολιν ἐξενίκησεν ὀνομασθῆναι. Id est: *Revertentem vero in viam rectam, quæ Opuntem ducit, Hyampolis te excipiet: eorum vero, qui illic habitant, & ipsum nomen judicat, qui erant à principio, & unde exorti in eam regionem advenerunt: Hyantes enim, qui fugientes Cadmum & eum, qui eum sequebatur, exercitum, è Thebis illuc successerunt, & olim quidem à vicinis vocabantur Hyantum urbs: procedente vero tempore tandem obtinuit, ut Hyampolis vocaretur.* De ejus urbis etymo idem fere sentit Nonnus lib. 13. vers. 124.

---- Ὑάμπολιν, ἥν περ ἀκούω
Ἀονίης υἷος οὖδας ἐπώνυμον.

Gerardus Mercator, qui Græciæ tabulam ad numeros Ptolemæi concinnavit, pessime Hyampolim ad Cithæronem montem locat, longe ab Opunte & Cyno, sequutus in eo codicem Ptolemæi mendosum, & in ordine falsum; Hyampolim enim inter Bœoticas urbes numerat, sic: Θίσβη, Θεσπειαὶ, Ὀρχομενὸς, Κορώνεια, Ὑάμπολις. De

λις. De ejus situ turbam faceret Plinius, si ordinem servasset situs in enumerandis urbibus, nam sic ait: lib. 4. cap. 2. *Locri Epicnemidii cognominantur, olim Leleges appellati; per quos amnis Cephisus defertur in mare. Oppida Opûs, unde Opuntius sinus, Cynos, Phocidis in littore unum Daphnus: introrsus autem Larissæ, Elatea, & in ripa Cephisi, ut diximus Lilæa, Delphosque versus Cnemis & Hyampolis.* Hæc series monstrum foret geographicum, si sequendus foret hoc loco Plinius. Supra de situ Cnemidis, ad mare Euboïcum sitæ, satis diximus. Larissas ponit in Phocide, quæ nullæ fuerunt, nam Stephanus, qui ad nauseam usque curiose recenset plures urbes ejus nominis, nullam in Phocide ponit, ideo de ordine locorum apud Plinium non est habenda ratio. Quod ad ejus urbis historiam attinet, calamitates passa est cum aliis Phocidis urbibus communes, primum cum Medi ceu Persæ ducentibus Thessalis omnes fere Phocensium urbes vastaverunt, & incenderunt, & inter eas etiam Hyampolim narrante Herodoto lib. 8. de ea etiam Diodorus lib. 16. Ἐπὶ δὲ τούτων Βοιωτοὶ πολλὴν τῆς Φωκίδος χώραν πορθήσαντες περὶ τὴν ὀνομαζομένην Ὑάμπολιν, ἐνίκησαν τοὺς πολεμίους, καὶ κατέβαλον αὐτῶν περὶ ἑβδομήκοντα· μετὰ δὲ ταῦτα Βοιωτοὶ περὶ Κορώνειαν συμπλακέντες τοῖς Φωκεῦσι ἡττήθησαν, καὶ συχνοὺς ἀπέβαλον. Id est: *Postea Bœoti, plurima Phocensium regione vastata, circa Hyampolim hostes vicerunt, & eorum circiter 70 occiderunt: postea vero Bœoti prope Coroneam cum Phocensibus congressi, victi sunt, & multos amiserunt.* Deinde post Phocenses à Philippo Macedone debellatos, qui post 10 annos bello sacro finem imposuit, una cum aliis urbibus desolata & in pagum redacta fuit, quod narrat Pausanias in Phocic. his verbis: Καὶ ἐς ἔδαφος ἁλοῦσαι κατεβλήθησαν τῶν Φωκέων αἱ πόλεις, ἀριθμὸς δὲ ἦν αὐτῶν Λιλαία, καὶ Ὑάμπολις, καὶ Ἀντι-

καὶ Ἀντίκυρα, καὶ Παραποτάμιοι, &c. Id est: *Et captæ urbes Phocidis ad solum usque dirutæ sunt, earum autem numerus erat Lilæa, & Hyampolis, & Anticyra, & Parapotamii.* De ea etiam eadem Pausanias narrat in Phocicis. Ἀπὸ δὲ τοῦ βασιλέως Ξέρξου καταπρήσαντος τὴν πόλιν, καὶ αὖθις Φιλίππου κατασκάψαντος, ὅμως τὰ ὑπολειπόμενα ἦν ἀγορᾶς τε ἀρχαίας κατασκευή, καὶ βουλευτήριον οἴκημα οὐ μέγα, καὶ θέατρον οὐ πόρρω τῶν πυλῶν· Ἀδριανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς στοὰν ᾠκοδομήσατο, καὶ ἐπώνυμος ἡ στοὰ τοῦ ἀναθέντος βασιλέως ἐστί. Id est: *Licet Xerxes rex eam incenderit, & rursus Philippus eam diruerit, reliquiæ tamen erant, forum antiqui operis, & consultatoria domus non magna, & theatrum non longe à portis: Hadrianus autem Imp. porticum ædificavit, quæ de ejus nomine vocata est.* Non tamen semper fortunam adversam habuit ea urbs, sed aliquando ei successit in bello gerendo. Sic enim Euripidis Scholiastes ad Orestem ad hæc verba: τὴν Δελφίδ' ἐλθών, sic commentatur: Ὄρνυτος ὁ Σισύφου ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἀονίας αὐτόσε, καὶ πολεμοῦντας εὑρὼν Ὑαμπολίτας πρὸς Ὀπουντίους Λοκροὺς περὶ Δαφνοῦντος, συμμαχήσας τε ἐνίκησεν. Id est: *Ornytus Sisyphi filius cum ex Aonia illic venisset, & invenisset Hyampolitas belligerantes contra Opuntios de Daphnuntis possessione inita societate vicit.* Participes etiam fuerunt gloriæ, quam ex vindicata libertate habuerunt Phocenses, quando à Thessalis oppressi, tyrannos per urbes suas constitutos una eademque die neci dederunt, & ob id facinus bello internecino à Thessalis petiti viriliter obstiterunt, facto decreto, ut omnes adstarent, & unum in locum uxores & pueros congregatos ponerent, & lignis ad accendendum paratis, positis custodibus, circumdarent, ut si victi prælio forent, accensis lignis universim comburerentur, in quod decretum uxores generose consenserant. Ergo duce Daiphanto ad vi-

ad vicum Cleonas in Hyampolitarum vicinia victoriam insignem contra Thessalos obtinuerunt, quod narrat Plutarchus lib. de Virtutibus mulierum, & ad perpetuam rei memoriam quotannis solemnia sacrificia ad Hyampolim Phocenses peragebant, quod idem autor ait se fuse narrasse in vita Daiphanti, quæ temporis injuria periit, locum videsis lector, est enim prolixior quam hic inseri possit; & ex hoc loco patet fuisse Cleonas vicum in Hyampolitarum vicinia cum κλεώνας τῆς Ὑαμπολίδος vocet, de quo alibi non fit mentio.

Post Hyampolim recenset Herodotus Parapotamios, quæ vox significat populum vel urbem, quæ ad fluvium sita est, quod veritati consentit, sita enim est ea urbs ad Cephisum, teste Strabone lib. nono, his verbis: Ὁ Κηφισσὸς ἐκ Λιλαίας Φωκικῆς πόλεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει, καθάπερ καὶ Ὅμηρος φησίν.

Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον, πηγῆς ἔπι Κηφισσοῖο.

διʼ Ἐλατείας ἣ μεγίστης τῶν ἐν Φωκεῦσι πόλεων, καὶ διὰ Παραποταμίων. καὶ Φανοτέων ὁμοίως Φωκικῶν πολισμάτων εἰς Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας πρόεισιν. Id est: *Cephisus è Lilæa oritur Phocica urbe, quod & Homerus dicit:*

Quique Lilæam habent ad fontem Cephisi.

Per Elatiam autem maximam Phocidis urbem fluens, & per Parapotamios, & Phanoteos, Phocidis etiam oppida, ad Chæroneam Bœotiæ vadit. Ex his Strabonis verbis videtur sitos fuisse Parapotamios inter Elatiam & Phanoteos, sed & in radicibus montis Acontii, ait idem Strabo eodem libro, ubi de Orchomeno ait, eam urbem: Ἀνοικισθῆναι πρὸς τὸ Ἀκόντιον ὄρος παρατεῖνον ἐπὶ ἑξήκοντα σταδίους μέχρι Παραποταμίων τῶν ἐν τῇ Φωκίδι. Id est: *Translatam fuisse ad montem Acontium, qui extenditur per 60. stadia usque ad Parapotamios in Phocide.* Vicini fuerunt Parapotamii Hyampolitis, de quibus supra diximus,

mus, & ex Strabone probavimus, qui ſic habet, ut ſupra citavimus: Ἐςὶ δ' ἐν τῇ μεσογαίᾳ μάλιςα, καὶ αὕτη πλησίον τῶν Παραποταμίων. Id eſt: *Eſt autem in mediterraneo potiſſimum ipſa prope Parapotamios.* Idem Strabo eodem libro ex Theopompo ſitum ejus prodit, ſic ſcribens: Παραποτάμιοι εἰσὶ κατοικία τις ἐπὶ τῷ Κηφισσῷ ἱδρυμένη, πλησίον Φανοτεῦσι, καὶ Χαιρωνεῦσι, καὶ Ἐλατείᾳ· φησὶ δ' Θεόπομπος τὸν τόπον τοῦτον διέχειν τῆς μὲν Χαιρωνείας ὅσον σταδίων τετταράκοντα, διορίζειν δ' Ἀμβρυσέας, καὶ Πανοπέας, καὶ Δαυλιέας, κεῖσθαι δ' ἐπὶ τῆς ἐμβολῆς τῆς Βοιωτίας ἐς Φωκέας ἐν λόφῳ μετρίως ὑψηλῷ, μεταξὺ τοῦ τε Παρνασσοῦ, καὶ τοῦ ....ὄρους πέντε στάδιον σχεδόν τι ἀπολεῖπον τῶν ἀν......ὀρῶν. Sic locus Strabonis mutilus ſe habet, qui Latine ſic vertitur. *Parapotamii habitatio eſt quædam ad Cephiſum ſita, vicina Phanotenſium, & Chæronenſium, & Elatiæ. Ait autem Theopompus hunc locum diſtare à Chæronæa ſtadiis circiter 60. & fines diſterminare Ambryſeorum, & Panopæorum, & Daulienſium: ſitum autem eſſe in ipſo aditu quo itur à Bœotia Phocidem in colle mediocriter ſublimi inter Parnaſſum & ....montem ſpatium 5. ſtadios relinquens........* Et ex hoc loco licet mutilo aliquid tamen colligi poteſt de ejus loci ſitu. Notandum eſt autem, Theopompum urbem eum locum non nominaſſe, ſed tantum locum: Pauſanias tamen in Phocicis urbibus annumerat Parapotamios, ubi de fine ſacri belli verba facit, & ait: Καὶ ἐς ἔδαφος ἁλοῦσαι καθεβλήθησαν τῶν Φωκέων αἱ πόλεις· ἀριθμὸς δὲ ἦν αὐτῶν Λίλαια, καὶ Ὑάμπολις, καὶ Ἀντίκυρα, καὶ Παραποτάμιοι, καὶ Πανοπεύς τε, καὶ Δαυλίς. Id eſt: *Et urbes captæ ad ſolum uſque dirutæ ſunt urbes Phocenſium, quorum numerus eſt, Lilæa & Hyampolis, & Anticyra, & Parapotamii, & Panopeus, & Daulis.* Fuiſſe autem urbem, idem Pauſanias ex Homero concludit, qui de iis ſic cecinit in Catalogo:

Οἵ τ'

Οἵ τ' ἄρα πὰρ ποταμὸν Κηφισσὸν δῖον ἔναιον. Id est:

Et qui ad Cephissum fluvium divinum habitant.

Et argumentum prodit ex Pythicarum victoriarum catalogo: Ἀμφικτύονες γὰρ, ait, Πύθια ἐπέθεσαν πρῶτον, καὶ Αἰχμαίας Παραποτάμιος πυγμὴν ἐνίκησεν ἐν παισίν. Id est: *Amphictyones enim Pythia primum instituerunt, & Æchmæas Parapotamius pugilatum puerorum vicit.* Addit deinde idem Pausanias: Ὡσαύτως δὲ Ἡρόδοτος καταλέγων τὰς πόλεις ὅσας βασιλεὺς Ξέρξης τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἐνέπρησε, καὶ Παραποταμίους κατείλοχεν ἐν αὐταῖς πόλιν· οὐ μέν τοι οἱ Παραποτάμιοί γε ὑπὸ Ἀθηναίων, καὶ Βοιωτῶν ἀνῳκίσθησαν· ἀλλὰ ἐς τὰς ἄλλας πόλεις οἱ ἄνθρωποι κατενεμήθησαν ὑπὸ ἀσθενείας, καὶ σπάνεως χρημάτων· Παραποταμίων μὲν δὴ οὔτε ἐρείπια ἔτι ἦν, οὔτε ἔνθα τῆς χώρας ᾠκίσθη ἡ πόλις μνημονεύουσιν. Id est: *Similiter Herodotus recensens urbes, quas rex Xerxes in Phocide incendit, Parapotamios etiam annumerat in urbium catalogo: non tamen Parapotamii ab Atheniensibus & Bœotis instaurati sunt, sed ejus homines in alias urbes divisi sunt ob infirmitatem & paupertatem. Parapotamiorum autem nec ruinæ quidem erant, nec meminerunt ubinam habitata fuerat ea urbs.* Tempore tamen Syllæ Rom. imperatoris non ignorabatur is locus, nam sic Plutarchus in ejus vita, ubi narrat pavorem militum Rom. ob fulgorem exercitus, qui sub Archelao merebat, & quo modo suos milites ad pugnandum coëgit, sic ait: Ἐδέοντο μετὰ κραυγῆς ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ οὐ μάχεσθαι βουλομένων, ἀλλὰ μὴ βουλομένων πονεῖν, ἔφησεν εἶναι τὸν πόλεμον; εἰ δὲ οὕτως ἔχουσιν ἀγωνιστικῶς, ἐκέλευσεν ἤδη μετὰ τῶν ὅπλων ἐλθεῖν ἐκεῖσε, δείξας αὐτοῖς τὴν πρότερον μὲν γενομένην ἀκρόπολιν τῶν Παραποταμίων τότε ἀνῃρημένης τῆς πόλεως, λόφος ἐλείπετο πετρώδης καὶ περίκρημνος, τοῦ Ἡδυλίου διωρισμένος ὄρους ὅσον ὁ Ἄσσος ἐπέχει ῥέων, εἶτα συμπίπτων ὑπὸ τὴν ῥίζαν αὐτὴν τῷ Κηφισσῷ, καὶ σὺν ἐκτραχυνόμενος

ὀχυρὰν ἐκστρατοπεδεῦσαι τὴν ἄκραν ποιεῖ. Id est: *Rogaverunt num duceret ipsos in hostes, ille non pugnare cupientium, sed laborem defugientium esse belli desiderium dixit: quod si dimicare averent, jussit ut extemplo armati illuc pergerent, ostendit illis eam, quæ olim Parapotamiorum fuerat, arcem. Tunc vero diruto oppido collis restabat saxosus & abruptus, & Hedylio monte tanto direptus spatio quantum Assus fluvius occupat, qui deinde admixtus sub ipsam radicem Cephisso redditusque cum eo torrentior munitum efficit ponendis castris cacumen.* Fuisse Parapotamiorum terram inter Phocenses & Thebanos litigiosam, ait Demosthenis Scholiastes ad orationis de falsa legatione hæc verba: Καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀμφικτύοσι, ubi sic ait, Φωκέων γὰρ καὶ Θηβαίων πολεμούντων πρὸς ἑαυτοὺς διὰ τὴν Παραποταμίων γῆν. Id est: *Phocensibus enim & Thebanis bellum habentibus inter ipsos, ob Parapotamiorum terram.*

Post Parapotamios recenset Herodotus Abas, urbs inter alias Phocidis urbes celebris Apollinis Abæi oraculo. Quem consuluit etiam Cræsus teste Herodoto lib. 1. ubi de eo negotio: Διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην. Id est: *Cum alios alio dimisisset; quosdam Delphos, alios ad Phocensium Abas, alios ad Dodonem.* Id etiam consuluit Macedonius Persa de belli successu, per quemdam Mun Europæum, ut idem Herodotus ait lib. 8. sect. 134. sic: Οὗτος ὁ Μῦς .... καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον. Id est: *Ille Mus .... & Abas venit ad oraculum.* Et in eo templo dedicabant spolia hostibus victis erepta, ut & in Delphorum templo, ut idem Herodotus narrat ejusdem lib. 8. sect. 27. ubi de victoria Phocensium contra Thessalos belligerantium ait: Οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν, καὶ ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τὰς μὲν ἡμισέας ἐς Ἄβας

Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ λοιπὰς ἐς Δελφούς. Id est: *Adeo ut Phocenses* 4000 *cadaveribus & totidem clypeis potiti sunt, quorum dimidiam partem Abis dedicarunt, cæteros Delphis.* Ideo multa donaria inibi posita & dedicata rapuerunt Medi, quod ait Herodot. lib. 8. sect. 33. ubi recenset urbes à Persis deletas & incensas: Καὶ Ἄβας, ἔνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον θησαυροῖσί τε καὶ ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δέ τι καὶ τότε καὶ νῦν ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλήσαντες, ἐνέπρησαν. Id ist: *Et Abas, ubi erat templum Apollini sacrum, dives thesauris, & donariis multis exornatum: erat autem quoddam & tunc & nunc etiam oraculum ibi constitutum, & illud templum deprædantes incenderunt.* Quæ Herodoti verba citat etiam Plutarchus lib. de malignitate Herodoti. De eo oraculo etiam mentionem fecit Sophocles in Oedipo tyranno, ubi Chorus sic ait: Οὐκέτι τὸν ἄθικτον εἶμι γᾶς ἐπ' ὀμφαλὸν σέβων· οὐδὲ εἰς τὸν Ἀβαῖσι ναόν. Id est: *Non amplius vado ad terræ umbilicum, intactum veneratus: neque ad templum, quod est in Abis.* Ubi Scholiastes pessime interpretatur de Abis Lyciæ, quem secutus est etiam Triclinius, sic enim ille: Ἄβαι, τόπος Λυκίας, ἔνθα ἱερόν ἐστιν Ἀπόλλωνος. Id est: *Abæ, locus Lyciæ, ubi templum est Apollinis.* Sed Stephanus nullam in Lycia ejus nominis urbem novit, sed in Caria, quam singulariter nominat Aba: Ἔστι δὲ ἄλλη Ἄβα, πόλις Καρίας. Id est: *Est autem alia Aba urbs Cariæ.* De Abis vero in Phocide, sic ait: Ἄβαι, πόλις Φωκική, ἀπὸ θείας ἐνικῆς τῆς Ἄβης, κέκληται δὲ ἀπὸ ἥρωος Ἄβα: & iterum, αἱ δὲ Ἄβαι πόλις Φωκίδων, ἔνθα ἱερὸν Ἀπόλλωνος, ἦν δὲ τοῦτο μαντεῖον πρὸ τοῦ ἐν Δελφοῖς. Id est: *Aba urbs est in Phocide, ubi templum Apollinis, erat autem illud oraculum antequam Delphis.* Hic locus & de conditore & de antiquitate ejus oppidi nos docet. Itaque Abas illas Lyciæ somniarunt Scholiastes

liastes ille & Triclinius; nam *Lyciæ sortes*, de quibus Virg. Æneid. 4. Pataris in Lycia celebres erant, & inde Patareus Apollo dictus: de Abis vero in Lycia nullus antiquorum meminit, de eo loco sic Hesychius: Ἄβαι, περὶ τὴν Φωκίδα τόπος, οὗ μαντεῖον Ἀπόλλωνος Σαβαίου· Σοφοκλῆς. Id est: *Abæ, locus circa Phocidem, ubi oraculum Apollinis Abæi.* Sic verto, nam in Græco male repetitum est ultimum σ vocis Ἀπόλλωνος in sequenti voce, & pro Σαβαίου legendum Ἀβαίου. Philostratus in vita Apollonii lib. 4. cap. 8. sic habet: Ἐπεφοίτησε δὲ καὶ τοῖς Ἑλληνικοῖς ἱεροῖς πᾶσι τῷ τε Δωδωναίῳ, καὶ τῷ Πυθικῷ, καὶ τῷ ἐν Ἄβαις. Id est: *Adiit etiam omnia loca sacra in Græcia, Dodoneum, & Pythium, & illud quod extat Abis.* Ab ea urbe, qui Eubœam incoluere Abantes, profecti sunt ut putat Eustathius ad Iliad. β. vers. 536. ad quem locum sic commentatur: Φασὶ δὲ καὶ ἐξ Ἄβας τῆς Φωκικῆς εἱλκύσθαι τὴν τῶν Ἀβάντων κλῆσιν. Id est: *Ajunt autem & ex Aba Phocica tractam esse Abantum appellationem.* Et ad versum ejusdem lib. 539. Οἱ δὲ λέγουσιν, ὅτι Θρᾷκες κατ' Ἀριστοτέλην ὁρμηθέντες ἐξ Ἄβας τῆς Φωκικῆς, ἐπῴκησαν τὴν νῆσον (Εὔβοιαν) καὶ ἐπωνομάσθησαν Ἄβαντες τοὺς ἐκεῖ· οἱ δὲ ἀπὸ Ἄβαντος ἥρωος κληθῆναι. Id est: *Alii dicunt, quod Thraces secundum Aristotelem ex Aba Phocica profecti, insulam (Eubœam) incoluerunt & vocati sunt Abantes, qui inibi erant: alii vero ajunt ab Abante heroë appellatos fuisse.* Eam urbem Lycophron in Alexandra vers. 1069. vocavit: κλεινὰς Ἄβας. Id est: *Inclytas Abas.* Et notanda est etymologia ejus nominis, oppido ridicula, quam tradit Tzetzes: Ἄβας δὲ ἢ ἀπὸ Ἄβαντός τινος, ἢ διὰ τὸ μὴ βαίνειν ἐν αὐτῇ ξένον. Id est: *Abas vel à quodam Abante, vel eo quod nullus peregrinus in eo incedebat.* De ejus situ hæc ait Pausanias: Ἐς Ἄβας δὲ ἀφικέσθαι, καὶ ἐς Ὑάμπολιν ἔστι μὲν καὶ ἐξ Ἐλατείας ὀρεινὴν ὁδὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ Ἐλατέων ἄστεως· ἡ δὲ ἐπὶ Ὀποῦντα

λεωφόρος ἡ ἐξ Ὀρχομενοῦ καὶ ἐς ταύτας φέρει τὰς πόλεις; ἰόντι οὖν ἐς Ὀποῦντα ἐξ Ὀρχομενοῦ, καὶ ἐκτραπέντι οὐ πολὺ ἐπ' ἀριστερὰν ὁδὸς ἡ ἐς Ἄβας· οἱ δὲ ἐν ταῖς Ἄβαις εἰς γῆν τὴν Φωκίδα ἀφικέσθαι λέγουσι ἐξ Ἄργους, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ Ἄβαντος τοῦ οἰκιστοῦ λαβεῖν τὴν πόλιν, τὸν δὲ Λυγκέως καὶ Ὑπερμνήστρας τῆς Δαναοῦ παῖδα εἶναι. Ἀπόλλωνος δὲ ἱερὰς τὰς Ἄβας νενομίκασιν ἐκ παλαιοῦ, καὶ χρηστήριον αὐτόθι ἦν τοῦ Ἀπόλλωνος. Id est: *Ex Elatia via montana ducit Abas & Hyampolim à dextera Elatiæ urbis; sed via publica, quæ Orchomeno Opuntem ducit, ad easdem etiam urbes ducit, igitur eum, qui Orchomeno Opuntem vadit, parum deflectentem ad sinistram via ducit Abas: dicunt autem ejus incolæ se Argis profectos Phocidem advenisse, & nomen accepisse ab Abante Lycæi & Hypermnestræ Danai filio nato: sacras vero fuisse Abas Apollini ex antiquo existimant, & ibi fuisse oraculum Apollinis.* Vastata fuit & incensa ea urbs ab exercitu Persarum, qui cum Xerxe totam fere Græciam desolarunt, ut supra ex Herodoto narravimus, sed & rursus à vicinis Bœotis idem passa est, quod nos docet Diodorus lib. 16: Τῶν δὲ Φωκέων οἰκοδομούντων φρούριον περὶ τὰς ὀνομαζομένας Ἄβας, καθ' ἃς ἐστὶν Ἀπόλλωνος ἅγιον ἱερὸν, ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Βοιωτοὶ, εὐθὺς δὲ αὐτῶν οἱ μὲν εἰς τὰς ἔγγιστα πόλεις φυγόντες διεσπάρησαν, οἱ δὲ ἐς τὸν νεὼν τοῦ Ἀπόλλωνος καταφυγόντες ἐς πεντακοσίους ἀπώλοντο. Id est: *Cum autem Phocenses munitionem quandam excitabant circa Abas, ubi est Apollinis sacrum templum, exercitum contra eos duxerunt Bœotii, statim autem eorum alii ad vicinas urbes fuga dilabentes dissipati fuerunt, at 500, qui in templum Apollinis confugerant, perierunt.* Sed à communi Phocensium calamitate loci relligio vel Macedonum superstitio Abas liberavit, sic enim de eo negotio Pausanias in Phocicis, postquam enumerationem urbium à Philippo Macedone post bellum sacrum con-

Qqqq fectum

fectum dirutarum fecit, ſic ait: Τότε δὲ κατεσκάφησαν αἱ καταλεγμέναι (πόλεις) καὶ ἐς κώμας πλὴν Ἄβας ᾠκίσθησαν αἱ ἄλλαι. Ἀβαίοις ἐκτὸς ἀσεβείας ὑπῆρχε καθεστηκέναι, καὶ οὔτε τοῦ ἱεροῦ καταλήψεως μήτε τοῦ πολέμου μετεσχηκέναι. Id eſt: *Tunc autem dirutæ fuerunt dinumeratæ (urbes,) & in pagos exceptis Abis reductæ & habitatæ fuerunt. Abæis vero evenit, ut ab impietate exemptæ fuerint, & neque templi expilationis neque belli participes fuerint.* Et hæc ſunt, quæ de Abis illis Phocicis apud antiquos inveniuntur. Sed notandum eſt, Strabonem lib. 9. ubi enumerationem facit Phocidis urbium & locorum, quæ ad ſinum Criſſæum ſitæ ſunt, ſic ſcribere: Ἀλλ' ἐπάνειμι ἐπὶ τοὺς Φωκέας· ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ μετὰ τὴν Ἀντίκιρραν πολίχνιον ἐστὶν ὁ Μαραθοῦς (ſic ſuo tempore Dominicus Niger legebat, quod melius) εἶτ' ἄκρα Φαρύγιον ἔχουσα ὕφορμον, εἶτ' ὁ λιμὴν ὕστατος ὁ προσαγορευθεὶς Μυχὸς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ὑπὸ τῷ Ἑλικῶνι καὶ τῇ Ἄσκρῃ κείμενος· οὐδ' αἱ Ἄβαι τὸ μαντεῖον ἄποθεν τῶν τόπων τούτων ἐστί, οὐδ' ἡ Ἄμβρυσος. Id eſt: *Sed ad Phocenſes redeo: ſtatim in ora maritima poſt Anticirrham Marathus eſt oppidulum, deinde promontorium Pharygium, quod ſtationem habet navium, poſtea extremus portus Mychus, de quo jam diximus, nomen ab eventu habens ſub Helione & Aſcra ſitus, neque longe ab iis locis abſunt Abæ, ubi oraculum, neque Ambryſus.* Quod certe mirum videtur, Abas prope Elatiam & Hyampolim Locris Epicnemidiis vicinas non longe eſſe ab urbibus, quæ ad Criſſæum ſinum ſitæ erant, certe Strabo videtur ſupine & negligentius hoc ſcripſiſſe, quod patet ex eo, quod *non longe* nullo certo ſtadiorum numero dixit, quam difficultatem ut tolleret Velius, in ſua tabula ſatis exacte delineata audaci facinore duas Abas poſuit, unam, ubi ponenda erat prope Hyampolim verſus Epicnemidios & mare Euboïcum, alteram pone Ambryſum

bryſum

brysum ad Parnassi radices. Sed cum nullus antiquorum de pluribus Abis in Phocide meminerit, Velii commentum non admitto.

¶ Cum Parapotamios prætergressi fuissent Xerxis milites, Panopeam pervenisse dicuntur his verbis: Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι ἀφίκοντο ἐς Πανοπέας. Id est: *Ultra Parapotamios progressi barbari ad Panopeas venerunt*. Eam urbem posuit Homerus in catalogo: Καὶ Δαυλίδα καὶ Πανοπῆας, ad quæ sic Didymus: πόλις Φωκίδος ῥηθεῖσα ἀπὸ Πανοπέως τοῦ Φώκου. Id est: *Urbs Phocidis dicta à Panopeo Phoci filio*. Id oppidum idem Homerus honoravit epitheto, eam καλλίχορον vocans, ubi de Tityi pœna & de ejus causa ait:

Λητὼ γὰρ ἕλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν,
Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. Id est:
Latonam enim traxerat Jovis celebratam concubinam,
Cum Pytho ibat per amænum Panopæum.

Et Iliad. P. κλειτὸν nominat, id est, *inclytum*. Hesiodus de ea meminerat in fragmentis. Scylax eam nominat inter Phocensium oppida, sed postea mutato nomine Φανοτεὺς dictum est id oppidum, quod Strabo testatur lib. 9. & de situ etiam nos docet, dum ait: Πανοπεὺς δὲ ὁ νῦν Φανοτεὺς ὅμορος τοῖς περὶ Λεβάδειαν τόποις, ἡ τοῦ Ἐπειοῦ πατρίς, καὶ τὰ περὶ Τιτυὸν ἐνταῦθα μυθεύουσι. Id est: *Panopeus, qui nunc Phanoteus vocatur, vicinus est locis circa Lebadiam, patria Epei, & ibi etiam de Tityo fabula narratur*. Ea nominis mutatio jam obtinebat tempore Sophoclis. Nam in Electra sic ait ad fratrem Electra soror:

Λόγῳ δὲ χρῶ τοιῷδε, ὅτι ξένος μὲν εἶ
Φωκεὺς παρ' ἀνδρὸς Φανοτέως ἥκων. Id est:
Utere autem tali sermone, quod peregrinus est

Phocensis veniens à viro Phanoteo missus.

Sic etiam Thucydides lib. 4: Ἔστι δὲ ἡ Χαιρώνεια ἔσχατον τῆς Βοιωτίας πρὸς τῇ Φανοτίδι τῆς Φωκίδος. Id est: *Est autem Chæronia in extremis Bœotiæ versus Phanotidem Phocidis.* Et rursus eodem lib. τῷ Νικομάχου ἀνδρὸς Φωκέως ἐκ Φανοτέως. Id est: *A Nicomacho Phocensi è Phanotia.* Et Polybius lib. 5. Ἐγένετο δὲ καὶ περὶ Φανοτέας πολιμπροδοσία. Id est: *Fuit autem & in Phanotia proditio simulata.* Sic & Strabo lib. 9. de Cephisi fluxu: Διὰ Ἐλατείας δὲ ῥυεὶς μεγίστης τῶν ἐν Φωκεῦσι πόλεων, καὶ διὰ Παραποταμίων καὶ Φανοτέων ὁμοίως Φωκικῶν πολισμάτων. Id est: *Per Elatiam fluens maximam Phocensium urbium & per Parapotamios & Phanoteas similiter oppida Phocidis.* Strabonem paulo supra laudavimus id confirmantem: aliquando etiam Φανότη & Φανότεια dicta est, si fides Stephano in Φάναι, sed de Epiri urbe verba Stephani intelligenda sunt, ut puto; Hesychius tamen hæc habet: Πανόπη πόλις Φωκίδος. Id est: *Panope Phocidis.* De ea Dominicus Niger lib. 11. sic ait: *Inde supra oram Orchomeniam Panopeus cincta est, Phocensibus imminens in vici formam redacta Phanotei nomine ....: ad Lycoream amnem jacentis.* Ubinam Lycoreum amnem acceperit non possum divinare, pro monte fluvium credo posuit, vel eum somniavit: tum si montem posuisset, non melius fecisset: nam Phanoteus in limite Orchomeniorum & Lebadiæ sita longe est Lycorea Parnassi summitate. Multi tamen tempore supradictis posteriores antiquum nomen secuti sunt, & inter eos Pausanias in Phocicis. nam dum recenset urbes, quæ à Philippo Macedone dirutæ & solo æquatæ fuerunt, leguntur Πανοπεύς τε καὶ Δαυλίς. Id est: *Panopeus & Daulis.* Sic etiam Plutarchus in Lysandro ait, in Panopeorum solo sepultum fuisse Lysandrum, & tanti viri monumentum celebriorem eam

urbem fecit, quæ jam celebris erat inter Græcos ob antiquiſſimum illum Tityum famigeratum, qui inde natus fuerat: ut ſupra jam ex Strabone didicimus, quod ex Nonno firmatur lib. 3. verſ. 331. & lib. 14. verſ. 128. De ſitu ultra ea, quæ ſuperius citata ſunt, Ovidius etiam Bœotiæ vicinam fuiſſe innuit metam. 3. verſ. 19. ubi de bove, quæ dux fuerat data Cadmo ex Apollinis oraculo, ſic canit:

Jam vada Cephiſi, Panopeſque evaſerat arva.
Bos ſtetit. ----

Calamitates plures habuit, nam & à Xerxe, & à Philippo Macedone incendium & ruinam paſſa eſt, & à Syllæ militibus ipſo Sylla inſcio expilata eſt, quod nos docet Plutarchus in Sylla ſic: Καὶ τὴν τε Πανοπέων πόλιν ἐκκόψαι λέγονται, καὶ τὴν Λεβαδαίαν διαρπάσαι, καὶ συλῆσαι τὸ μαντεῖον. Id eſt: *Oppidum Panopeorum excidiſſe perhibentur, & Lebadiam expilaſſe, & oraculum violaſſe.* Et de ea urbecula nihil habemus amplius dicendum.

Idem Herodotus Æolidum facit mentionem lib. 8. ſect. 35. his verbis, ubi de exercitu barbarorum ſub Xerxe & vaſtationibus Græciæ loquitur: Ἄλλοι δὲ αὐτῶν ἡγεμόνας ἔχοντες ὡρμέατο ἐπὶ τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι ἐν δεξιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες, ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φωκίδος, πάντα ἐσιναμώρεον, καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρησαν, καὶ Δαυλίων, καὶ Αἰολίδων. Id eſt: *Alii vero eorum duces itineris habentes, Parnaſſum à dextra perſtringentes cum impetu ad templum, quod Delphis eſt, proceſſerunt, & quacunque per Phocidem procedebant, omnia vaſtaverunt, nam & Panopeorum urbem incenderunt, & Dauliensium, & Æolidum.* Mirum eſt nullum alium de hac Æolide mentionem feciſſe, nec de ejus ſitu aut conditu ſuppetit aliquid dicendum.

CAPUT XVI.

De cæteris Phocidis oppidis apud veteres occurrentibus.

Fuit etiam urbs Phocidis Μεδεών, de qua Homerus non meminit, ſed de Medeone Bœotiæ tantum in Catalogo, & ad eum locum Euſtathius, nec Herodotus de ea loquutus eſt, ideo ſuſpicor non tam antiquam fuiſſe, contra tamen Sttabo lib. 9. putat Medeonem Phocicam nomen dediſſe Bœoticæ, & ſic antiquiorem fuiſſe cenſet, & ejus ſitum declarat his verbis: Μεδεὼν δ' ὁ μὲν Φωκικὸς ἐν τῷ Κρισαίῳ κόλπῳ διέχων Βοιωτίας σταδίους ἑκατὸν ἑξήκοντα, ὁ δ' Βοιωτικὸς ἀπ' ἐκείνου κέκληται. Id eſt: *Medeon autem Phocicus in Criſſæ ſinu diſtat à Bœotica ſtadios 160, Bœoticus autem ab eo nomen accepit.* De ea urbe etiam Pauſanias in Phocicis, ſed ſuo tempore non amplius ſtabat id oppidum, ſed ejus ruinæ tantum videbantur, ſic enim ait de Anticyra: Κεῖται μὲν δὴ ἡ πόλις κατὰ Μεδεῶνος τὰ ἐρείπια. Id eſt: *Sita autem eſt ea urbs prope ruinas Medeonis.* Ad ſolum enim æquata fuerat à Philippo, ut ait idem Pauſanias eodem lib. ubi ſic ait: Αἱ δὲ ἄλλαι πλὴν γε δὴ Ἐλατίας τὰ πρότερα οὐκ ἐπιφανεῖς ἦσαν, Τραχὶς δ' ἡ Φωκική, καὶ Μεδεὼν, καὶ Φωκικὸς, καὶ Ἐχεδάμεια, καὶ Ἄμβρυσος, καὶ Λεδῶν, καὶ Φλυγόνιον, ἔτι δὲ Στίρρις, τότε δ' κατεσκάφησαν αἱ κατειλεγμέναι, &c. Id eſt: *Aliæ autem excepta Elatia prius non erant celebres, Trachis ſcilicet & Phocica, & Medeon, & Phocicus, & Echedamia, & Ambryſus, & Ledon, & Phlygonium, & Sterrhis, tum autem dirutæ ſunt ſupra memoratæ urbes.* Sed in hoc Pauſaniæ loco pro Τραχὶς δ' ἡ Φωκική credo legendum eſſe Τραχὶς δ' ἡ Φωκική, ad differentiam ſcilicet urbis ejuſdem nominis, quæ ad Oetam montem in Elelienſium ſolo ſita erat, nam

nam de ea Phocica tacent omnes antiqui. De ea loquitur Stephanus ſic: Μεδεὼν Βοιωτικὴ πόλις, καὶ Φωκικὴ ἑτέρα· Στράβων ἐννάτῃ, ἐκλήθη δὲ ἀπὸ Μεδεῶνος τοῦ Πυλάδου καὶ Ἠλέκτρας. Id eſt: *Medeon Bœoticorum oppidum, & aliud Phocicum, ut Strabo lib. 9. ſic dicta à Medeone Pyladi, & Electræ filio.* De ea urbe plura non inveni.

Fuit & Phocenſium oppidulum Τραχὶν, ut Strabo, vel ſecundum Pauſaniam Θρακὶς, de ea ſic Strabo lib. 9. Πλησίον δὲ Λεβαδίας καὶ ἡ Τραχὶν, ὁμώνυμος τῇ Οἰταίᾳ Φωκικὴ πολίχνη. Id eſt: *Prope Lebadiam eſt Trachin oppidulum Phocicum, ejuſdem nominis cum Oetæa.* Nec plura Strabo, Pauſanias vero in Phocicis inter urbes non ab antiquo celebres & à Philippo deletas eam ponit, locus Pauſaniæ jam ſupra citatus & emendatus iterum ponendus, & monendus lector de lectionis vitio, ſic igitur Pauſanias: Τὰ πρότερα οὐκ ἐπιφανεῖς ἦσαν, Θρακίς τε ἡ Φωκική, καὶ Μεδεὼν, καὶ Φωκικός. Id eſt: *Prius non erant celebres Thracis, & Phocica, & Medeon, & Phocicus.* Ubi pro Θρακίς τε ἡ Φωκικὴ puto, imo contendo legendum Θρακίς τε ἡ Φωκική. Nulla enim fuit urbs nomine Phocica, & de ea ſilent omnes antiqui, ſed addidit ἡ Φωκικὴ ad differentiam Theſſalicæ ceu Melienſis, de qua Stephanus: Τραχὶς πόλις Θεσσαλίας ὑπὸ τὴν Οἴτην ὑπὸ Ἡρακλέους κτισθεῖσα, καὶ ὀνομασθεῖσα διὰ τὴν τραχύτητα. Id eſt: *Trachis urbs Theſſaliæ ſub Oeto à Hercule condita, & ſic vocata ob aſperitatem loci.* Plura de eo loco teſtimonia non ſuppetunt.

Plinius lib. 4. cap. 3. nobis obtrudit in Phocide Ναύλοχον & Trichonem, ſed ut puto Ναύλοχον male pro nomine proprio accepit, cum ea vox ſtationem navium ſignificet, & Trichonem pro Trichonio poſuit, quæ fuit urbs Ætoliæ non Phocidis, de qua ſupra in Ætolia.

Lariſſa Phocidis ponitur à Dicæarcho in ἀναγραφῇ τῆς Ἑλλάδος verſ. 58.

> Ἐν τῇ μεσογείᾳ δ' ἐστὶ Κυπάρισσος πόλις
> Λάρισσά τε, μετ' αὐτὴν δ' Αὖλις. Id eſt:
> *In mediterraneo autem eſt Cypariſſus urbs*
> *Et Lariſſa, poſt ipſam vero Aulis.*

Sed de ea altum alibi ſilentium.

Inter Phocenſium oppida recenſetur à Pauſania Λέδων, & à Philippo eam everſam fuiſſe dicere videtur, ſed de ea fuſius pag. 350. ejuſdem libri hæc ait: Ἑτέρα δὲ ἐκ Τιθοραίας ὁδὸς ἡ ἐπὶ Λέδοντά ἐστιν· πόλις δὲ καὶ αὐτὴ ἐνομίζετό ποτε, κατ' ἐμὲ δὲ ὑπὸ ἀσθενείας ἐξελίπησαν οἱ Λεδόντιοι τὴν πόλιν, καὶ ἄνθρωποι περὶ ἑβδομήκοντα οἱ οἰκοῦντες ἦσαν ἐπὶ τῷ Κηφισῷ· Λέδων δὲ οὖν ὄνομα ταῖς οἰκήσεσιν αὐτῶν ἐστιν, καὶ ἐς τὸν Φωκέων σύλλογον κοινὸν τελεῖν ἠξίονται, καὶ οὗτοι....... τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ Κηφισῷ τεσσαράκοντα ἐστὶν ἀνωτέρω σταδίους Λέδοντος τῆς ἀρχαίας τὰ ἐρείπια, καὶ τὸ ὄνομα ἀπὸ ἀνδρὸς λαβεῖν τὴν πόλιν φασὶν αὐτόχθονοι........... καὶ δὴ καὶ Λεδοντίοις Φιλόμηλος ἀσεβείας τῆς ἑαυτοῦ δημοσίᾳ πάρεσχε ἀναμάξασθαι. Id eſt: *Altera à Tithorea via ad Ledontem ducit, urbs etiam illa olim exiſtimabatur, meo vero tempore propter virium defectionem Ledontii urbem dereliquerunt, & 70 circiter viri circa Cephiſum habitabant, & eorum habitatio etiam Ledon vocatur, & in conventum publicum Phocenſium recipi digni judicantur....... iis vero viris, qui ad Cephiſum habitant, altius ſtadiis 40 ſunt antiquæ Ledontis ruinæ, nomen à quodam viro indigena accepiſſe dicunt. .... certe Philomelus ſuæ impietatis eos publice participes eſſe fecit.* Hunc locum ſatis prolixum deſcribere totum neceſſe eſſe judicavi, eo quod & conditorem, & ſitum, & ejus urbis fortunam complectitur, & deſunt aliorum autorum teſtimonia. Philomelus ille, de quo agit Pauſanias hoc loco, Ledontius fuit, ut teſtatur

ſtatur idem Pauſanias eodem lib. non procul ab initio.

Numeratur & inter locos Phocidis Φωκικὸς *Phocicus*, cujus ſolus Pauſanias mentionem fecit in loco jam ſupra citato, ubi inter urbes à Philippo deletas eas recenſet: Θρακὶς ἡ Φωκικὴ, καὶ Μεδεὼν, καὶ Φωκικός. Id eſt: *Thracis Phocica, & Medeon, & Phocicus.* Sed ex altero ejuſdem lib. loco paulo inferius videtur fuiſſe potius prætorium quoddam, ad conventus totius populi recipiendos ædificatum, ſic enim habet: Ἐς δὲ τὴν ἐπὶ Δελφῶν ἀνθεῖαν ἀναστρέψαντι ἐκ Δαυλίδος, καὶ ἰόντι ἐπὶ τὸ πρόσω, ἐστὶν οἰκοδόμημα ἐν ἀριστερᾷ τῆς ὁδοῦ, καλούμενον Φωκικὸν, εἰς ὃ ἀπὸ ἑκάστης πόλεως συνίασιν οἱ Φωκεῖς, μεγέθει μὲν μέγα τὸ οἴκημα· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ κίονες κατὰ μῆκος εἰσὶν ἑστηκότες· ἀναβασμοὶ δὲ ἀπὸ τῶν κιόνων ἀνήκουσιν ἐς ἑκάτερον τοῖχον, καὶ ἐπὶ τῶν ἀναβασμῶν τούτων οἱ συνιόντες τῶν Φωκέων καθέζονται· πρὸς δὲ τῷ πέρατι κίονες μὲν οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ ἀναβασμοί· Διὸς δὲ ἄγαλμα, καὶ Ἀθηνᾶς, καὶ Ἥρας .... Προϊὼν δὲ αὐτόθεν ἐπὶ ὁδὸν ἀφίξῃ καλουμένην Σχιστὴν, ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ ὁδῷ τὰ ἐς τὸν φόνον τοῦ πατρὸς Οἰδίποδι εἰργάσθη. Id eſt: *Revertenti autem ex Daulide in rectam viam, quæ Delphos ducit, & in anteriora progreſſo ad lævam eſt ædes, quæ Phocicum vocatur, in quo ab unaquaque urbe conveniunt ſimul Phocenſes, & maxima quidem eſt ejus ædis ædificatio, intus autem columnæ per totam longitudinem erutæ ſunt, gradus autem à columnis in parietes ædis aſcendunt, & in illis gradibus qui conveniunt Phocenſes ſedent, in extremitate autem ædis non extant columnæ neque gradus, ſed Jovis ſtatua & Minervæ, & Junonis. .... Inde autem progrediens viam adibis vocatam Schiſten (id eſt diviſam ceu inciſam) & in hac via Ædipus cædem patris fecit.* Ex hoc loco non videtur is locus urbis habuiſſe ſpeciem, quando tamen Phocenſes ibi adunati erant de rebus publicis

tractaturi, necesse fuit ibi multa hospitia fuisse, quo se noctu reciperent, & corpora curarent Phocenses, non enim in illis gradibus sine cibo & potu pernoctare poterant. De eo loco alibi non fit mentio.

Echedamia etiam Pausaniæ memoratur in eodem lib. sic enim apud eum sequitur catalogus urbium à Philippo dirutarum: Καὶ Φωκικὸς, καὶ Ἐχεδάμεια, καὶ Ἄμβρυσσος, sed cum de ea apud alios nihil inveniatur, & apud Pausaniam nihil præter nudum nomen, de ea silebimus.

Phlygonium etiam memorat idem Pausanias eodem loco, & nihil de eo loco addit. Sed Stephanus hæc habet: Φλυγόνιον, πόλις Φωκική. λέγεται καὶ θηλυκῶς Φλυγονία· ὁ πολίτης Φλυγόνιος, καὶ Φλυγονιεύς. Id est: *Phlygonium urbs Phocica. Dicitur & in fœminino genere Phlygonia. Civis dicitur Phlygonius, & Phlygonieus.*

Post Phlygonium apud eundem Pausaniam Στιρρὶς memoratur, nec de ea aliud invenitur, sed forte pro *Sterrhis* legendum est *Stiris*.

Fuit in Phocide etiam Φαρύγαι, vicus de quo Plutarchus in Phocione: Ἅμα δὲ καὶ συνέμιξαν ἀμφότεροι τῷ Πολυσπέρχοντι μετὰ τοῦ βασιλέως πορευομένῳ περὶ κώμην τινὰ τῆς Φωκίδος Φαρύγας, κειμένην περὶ τὸ Ἀκρούριον ὄρος, ὃ νῦν Γαλάτην καλοῦσιν. Id est: *Utrique simul adierunt Polysperchontem, iter facientem cum rege circa vicum quemdam Phocidis Pharygas, juxta montem Acrurium (quem nunc Galatam vocant) situm.* Sed quoniam solus Plutarchus de eo fecerit mentionem, non ausim affirmare aliud quid esse à Pharygis Locrorum Epicnemidiorum, quæ tamen urbs fuit non vicus, de ea super tractavimus.

Superest ut de Lilæa urbe dicamus, inter Phocidis urbes celebri, præcipue, quoniam ad Cephisi scaturiginem sita fuit, eam Homerus nominat in Catalog. vers. 523.

Οἵ τε

> Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῆς ἔπι Κηφισοῖο. Id eſt:
> *Et qui Lilæam habebant ad fontem Cephiſi.*

Ad quæ verba Didymus: Πόλις Φωκίδος, παρακειμένη τῇ τοῦ Κηφισοῦ πηγαῖς. Id eſt: *Urbs Phocidis ſita ad fontes Cephiſi.* Quem Homeri locum pluries citat Strabo lib. 9. ubi ſic ait: Ὧν ὁ Κηφισὸς ἐκ Λιλαίας Φωκικῆς πόλεως τὴν ἀρχὴν λαμβάνει. Id eſt: *Quorum Cephiſus ex Lilæa Phocica urbe originem accipit.* Lilæum vocavit T. Livius lib. 36. ſed ut puto typographico errore, nam Plinius lib. 4. cap 3. Lilæam vocat, ſic etiam Statius Thebaïd. 2.

> ---- *Propellentemque Lilæam*
> *Cephiſi glaciale caput.*

De ea Lycophron verſ. 1073.

> Πάτραν Λίλαιαν, κ' Ἀνεμωρείας πέδον
> Ποθοῦντες. Id eſt:
> *Patriam Lilæam & Anemoriæ ſolum*
> *Deſiderantes.*

Strabo in Bœoticis: Ἐς δὲ τὴν λίμνην ὅ τε ποταμὸς ὁ Κηφισὸς ἐκδίδωσιν, ἀρχόμενος ἐκ Λιλαίας τῆς Φωκέων. Id eſt: *Fluvius Cephiſus in lacum influit Copaidem, principium habens ex Lilæa Phocenſium urbe.* Pauſanias in Catalog. urbium à Philippo deletarum primam omnium Lilæam ponit, & de ejus ſitu etiam aliquid docet, non tam longe à fine: Λίλαια δὲ ἡμέρας μὲν ὁδὸν, καὶ ὥρα χειμῶνος, ἀπέχει Δελφῶν καταβᾶσι διὰ τοῦ Παρνασσοῦ, στάδια δὲ τεκμαιρόμεθα εἶναι ὀγδοήκοντα τῆς ὁδοῦ καὶ ἑκατόν. Id eſt: *Lilæa autem diurno itinere etiam hyemali diſtat à Delphis per Parnaſſum deſcendentibus, conjicimus vero ad* 180 *ſtadia id iter extendi poſſe.* Poſt ejus inſtaurationem ejus cives rurſus calamitas inceſſit à Macedonibus, quod narrat idem Pauſanias eod. lib. dum ſic narrat: Τοὺς δὲ ἐνταῦθα ἀνθρώπους, καὶ ἐπειδὴ ἀνῳκίσθη αὐτοῖς ἡ πόλις, ἀτύχημα ἐκ Μακεδονίας δεύτερον σφᾶς ἔμελλεν ἐπιλήψεσθαι· πολιορκηθέντες ὑπὸ

τοῦ Δημητρίου παρέστησαν κατὰ συνθήκας, καὶ ἐσήχθη φρουρὰ σφίσιν ἐς τὴν πόλιν, ἕως οὗ ἀνὴρ ἐπιχώριος (ὄνομα δὲ οἱ ἦν Πάτρων) τούς τε ἐν ἡλικίᾳ τῶν πολιτῶν συνέστησεν ἐπὶ τὴν φρουρὰν, καὶ κρατήσας τοὺς Μακεδόνας μάχῃ ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν σφᾶς ὑποσπόνδους. Id est: *Ejus incolas, postquam illis rursus instaurata est urbs, infortunium per Macedones secundum incessit, a Demetrio obsidione pressi & coacti per fœdus præsidium Macedonum admittere in earum civitatem, & eam pati, eo usque vir ejusdem loci, cujus nomen fuit Patron, cives militaris ætatis contra præsidium armavit, & pugna factus superior Macedones coegit discedere pacto fœdere.* Idem paulo post de ejus origine & conditore hæc ait: Λίλαιαν δὲ τῶν καλουμένων Ναΐδων, καὶ θυγατέρα εἶναι τοῦ Κηφισοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς νύμφης τὸ ὄνομα τεθῆναι τῇ πόλει φασί. καὶ ὁ ποταμὸς ἐνταῦθα ἔχει τὰς πηγάς. ἄνεισι δὲ ἐκ τῆς γῆς οὐ τὰ πάντα μεθ' ἡσυχίας, ἀλλ', ὥστε πλείω συμβαίνει, μεσούσης μάλιστα τῆς ἡμέρας παρέχεται φωνὴν ἀνερχόμενος· εἰκάσαις δ' ἂν μυκωμένῳ ταύρῳ τὸν ἦχον τοῦ ὕδατος. Id est: *Lilæam autem Naïdum unam & filiam fuisse Cephisi, & ab ea nympha impositum fuisse oppido nomen. Et fluvius ibi fontes suos habet, erumpit è terra non semper quietus, sed, ut plurimum accidit, circa meridiem strepitum facit exoriens, diceres autem sonitum aquæ similem esse tauro mugienti.* Hæc sunt, quæ de ea urbe inveniuntur.

CAPUT XVII.

De Cephisso fluvio.

Fluviorum in Phocide maximus & celeberrimus fuit Cephisus ille, de quo nuper, dum de Lilæa dicebamus, tractavimus; quæ hic iteranda esse non puto. Homerus certe Hymno in Apollin. vers. 240. Κηφισσὸν καλλι-

καλλιρέεθρον. Id eſt: *Cephiſum pulchra fluenta habentem* vocat. Herodotum ſupra in Phocicis citavimus, qui plures urbes nominat, ad eum fluvium ſitas lib. 8. ſect. 33. Ex Xenophonte Hellenic. 4. colligimus, eum, dum per Bœotiam fluit, per campum Coroneum fluere, & non longe ab Helicone, nam in pugna, quæ facta eſt in campo illo inter Lacedæmonios duce Ageſilao rege Spartæ & Thebanos, ait Argivos Thebanorum ſocios fugam feciſſe, & ad Heliconem receſſiſſe, hæc ſunt Xenophontis verba: Συνήεσαν μὲν γὰρ ἐς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον, οἱ μὲν σὺν Ἀγησιλάῳ ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν Θηβαίοις ἀπὸ τοῦ Ἑλικῶνος......... Ἀργεῖοι μέν τοι οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ Ἀγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ἑλικῶνα. Id eſt: *Congreſſi ſunt itaque in campo prope Coroneam, qui cum Ageſilao à Cephiſo, qui vero cum Thebanis ab Helicone .... Argivi certe non exceperunt eos, qui cum Ageſilao, ſed ad Heliconem fugam fecerunt.* Ex hoc loco colligitur Heliconis pedes uſque ad Coroneæ planitiem ſeſe extendere, & Cephiſum ab iis non longe abeſſe. Eum fluvium oriri è Lilæa plures antiqui teſtantur, Strab. lib. 9. p. 424. de quibuſdam Phocidis locis: Διαιρεῖν δὲ τὸν Κηφισὸν, στενὴν ἑκατέρωθεν διδόντα πάροδον· τὰς μὲν ἀρχὰς ἐκ Λιλαίας ἔχοντα Φωκικῆς πόλεως, καθάπερ καὶ Ὅμηρος. Id eſt: *Dividere* (ea loca) *autem Cephiſum, anguſtum ab utraque parte præbentem tranſitum, ortus è Lilæa Phocidis urbe, quod & Homerus dixit.* Citat deinde Homeri verſum ex Catalog. Οἵ τε Λίλαιαν ἔχον πηγῆς ἐπὶ Κηφισοῖο. Id eſt: *Et qui Lilæam habebant ad fontem Cephiſi.* Per Orchomeniorum fines fluebat, teſtis Pindarus Olymp. 14.

Κηφισίων ὑδάτων λαχοῖσαι

.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.

Χάριτες Ὀρχομενοῦ. Id eſt:

Gratiæ Orchomeni

Qui Cephisias aquas possidetis.

Ad quæ sic Scholiastes: διὰ τῆ Ὀρχομενῦ ὁ Κηφισὸς ῥεῖ. Et idem Pythior. 4. ait Europam Tityi filiam ex Neptuno genuisse Euphemum ad ripas Cephisi, & ex mea conjectura addo in urbe Panopea; Nam Tityus pater Europæ ibi regnabat, ut supra ex Homero notavimus. Eum fluvium Aristoteles in peplo ὠκυῤῥέοντα vocat vers. I. ubi de Penelei sepulchro ait:

Τὸν δ' ἐπὶ Κηφισῷ ποταμῷ θέσαν ὠκυῤῥέοντι

Παῖδες Βοιωτῶν σώφρονα Πηνέλεον. Id est:

Peneleum castum filii Bœotorum

Posuerant ad fluvium Cephisum rapide fluentem.

Celebratus est à Theophrasto ob calamum ibi provenientem ad musicam aptum, locus est prolixior; sed id solum notandum est, fuisse in fluvio ad ejus os flexum quemdam, vocatum ὀξεῖα κάμπη. Id est: *Citus flexus*, Verba Theophrasti lib. 4. de hist. plant. κάλλιςος δ' δοκεῖ φύεσθαι πάντων περὶ τὴν ὀξεῖαν καλουμένην κάμπην. Id est: *Optimo vero* (arundo) *videtur nasci circa flexum citum vocatum.* Et addit: ὁ δ' τόπος οὗτος ἐςὶν ἐμβολὴ τῦ Κηφισῦ. Id est: *Locus ille Cephisi est ostium.* Quod intelligo de loco, ubi in Copaidem lacum se exonerat.

F I N I S.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
MEMORABILIUM.

A.

Æolus

Amphi-

D.

Guistan-

M.

N.

O.

P.

Παλ-

Πυρλωαῖοι

V.

FINIS.

CATALOGUS LIBRORUM
Officinæ
DANIELIS à GAESBEECK.

Qui ejus typis & impensis prodierunt, præter alios variarum Facultatum libros, qui in ipsius Officina civili pretio reperiuntur & hoc Catalogo non designantur.

ANTONINI LIBERALIS *Metamorphoseôn Congeries, Græce & Latine,* cum ABRAHAMI BERKELII *Emendationibus. Editio secunda multo auctior. In* 12.

BARBETTE (PAULI) *Praxis Medica, cum Notis & Observationibus* FREDERICI DECKERS, *Medicinæ Doctoris. Cum capitum ut & rerum verborumque indice locupletissimo.* In 12.

BISTERFELDII (JOH. HENRICI) *in Illustri Scholâ Albensi, Theol. & Philos. Professoris, Philosophiæ primæ Seminarium ita traditum, ut omnium disciplinarum fontes aperiat, earumque clavem porrigat: editum, ab* ADRIANO HEEREBOORD, *Philos. Professore in Acad. Leydensi Ordinario, qui Dissertationem præmisit, de Philosophiæ primæ Existentiâ & Usu. In* 12.

BOTALLI ASTENSIS (LEONARDI) *Philosophiæ & Medicinæ Doctoris, Christianissimi Regis* CAROLI IX. *Serenissimæ Reginæ, & Invictissimi Ducis Brabantiæ, Andium &c. Comitis Flandriæ, &c. Consiliarii & Medici Opera omnia Medica & Chirurgica.* 1. *Tractatus de Medici & Ægri munere.* 2. *Observatio Anatomica de monstroso Rene.* 3. *Observatio alia de ossibus inventis inter utrumque cerebri ventriculum.* 4. *Alia observatio de vena arteriarum nutrice.* 5. *Admonitio de Fungo strangulatorio.* 6. *Ratio incidendæ venæ; cutis scarificandæ & hirudinum applicandarum modus.* 7. *De Curatione per sanguinis missionem Liber.* 8. *De Catarrho, ejusque caussis, symptomatibus, signis & Curatione, Commentarius.* 9. *De Lue Venerea, ejusque curandæ Ratione Liber.* 10. *De Curandis Vulneribus Sclopetorum libellus cui insertus est Commentarius auctoris in cap. ult. libri Sexti Meth. Medendi Galeni, in quo agitur de Vulnerum capitis Curatione. Hac postrema editione à mendis repurgata, methodicè disposita, paragraphis distincta, notis marginalibus, & Auctorum testimoniis aucta, hinc inde annotationibus illustrata, prodeunt è musæo* JOANNIS van HORNE, *Med. Doct. Anat. & Chir. Prof. Ordinarii. In Acad. Lugduno-Bat. In* 8.

BRUKSULBERGII (GEORG.) *Memoriale Juridicum; id est, series nexusque Librorum & Titulorum Legumque selectarum, Ern. Cothmanno & Præside Nicolao Everbardo collectoribus. Quibus postremo accedit Index Rubricarum seu Titulorum Juris universi. In* 12.

BUSII (PAULI) *Commentarius in Universas Justiniani Pandectas. In Quarto.*

CICERONIS (M. T.) *Oratio pro A. Licinio Archia.* JACOBUS TOLLIUS *in usum studiosæ juventutis emendavit, notulisque, & expositione Rhetorica illustravit. In* 12.

DECKERS (FREDERICI) *Medicinæ Doctoris, Exercitationes Medicæ Practicæ circa Mediendi Methodum, Observationibus illustratæ: cum Capitum, rerum, verborum ac Medicamentorum indice locupletissimo. In* 8.

DES-CARTES (RENATI) *Tractatus de Formatione Fœtus. Gallicè primum editus, nunc autem Latinitate fruens. In Quarto.*

Magni DES. ERASMI *Roterodami Vita. In Duodecimo.*

- - - - *Ejusdem de Civilitate Morum Puerilium Libellus. In Duodecimo.*

DRELINCURTII (CAROLI) *Medici Regii in Galliis, nec non Leidensis Professoris Practici & Anatomici, Præludium Anatomicum, quod Lugdunensium in Amphitheatro ad primam Anatomes suæ ἐγχείρησιν adhibuit. In Duodecimo.*

EPICTETI *Enchiridium, & Cebetis Tabula, Græce & Latine. In* 24.

EPICTETI *Enchiridium, una cum Cebetis Thebani Tabula Græce & Latine: ex recensione* ABRAHAMI BERKELII, *cum ejusdem animadversionibus & notis: quibus accedunt integræ notæ* WOLFII, CASAUBONI, CASELII, *& Aliorum, cum Græca Paraphrasi. In Octavo.*

ERPENII (THOMÆ) *Brevia Præcepta a Lingua Græcorum communi, nunc primum dita Opera ac cura* WILHELMI HOLTHENI. *In Octavo.*

EUCLIDIS *Elementorum Libri sex Priores, recogniti Opera* CHRISTIANI MELDER, *Mathefeos Prof. In* 12.

FOQUELINUS (ANTON.) *Prælectiones Aurelianæ ad Titulos de Vulgari & Pupillari*

pillari Substitutione, Lib. 2. Inst. In Duodecimo.

GRONOVII (J. FREDERICI) *in Varios Auctores Observationum Libri. In Octavo.*

---- *Ejusdem de Centesimis Usuris & Fœnore Unciario* Ἀντεξήγησις *adversus Theologistoricophilosophologum. Accessit Mantissa Pecuniæ Veteris. In Octavo.*

---- *Ejusdem de Centesimis Usuris & Fœnore Unciario* Ἀντεξήγησις *secunda. In 12.*

---- *Ejusdem Laudatio Funebris recitata in Exsequiis Clarissimi Viri* JACOBI GOLII *Arabicæ Linguæ & Mathematices Professoris. In Quarto.*

---- (JACOBI) J. F. F. *Supplementa Lacunarum in Æneα Tactico, Dione Cassio, & Arriano de expeditione Alexandri. In Octavo.*

HIPPOCRATIS *Coi Opera omnia. Græce & Latine edita, & ad omnes alias Editiones accommodata. Industria & diligentia* JOAN. ANTONIDÆ VANDER LINDEN, *Doct. & Professoris Medicinæ Practicæ primarii in Academia Lugduno-Batava. In Octavo.*

---- *Ejusdem Aphorismi Græce & Latine, accurante* LUCA VERHOOFD, *M. D. Accedunt huic editioni loca Parallela ex ipso Hippocrate, & Index luculentus. In 24.*

Hannonis Carthaginensium regis periplus Græce & Lat. In Octavo.

HYGINI (C. JULII) *Augusti Liberti Fabularum Liber, ad omnium poëtarum lectionem mirè necessarius. In 12.*

JACOBI PALMERII *à Grentemesnil Exercitationes in optimos fere Auctores Græcos, velut Herodotum, Thucydidem, Xenophontem, Polybium, Diodorum Siculum, Appianum, Memnonis fragmentum, Plutarchum, Arrianum, &c. ut & in antiquos Poëtas, Aristophanem, Theocritum, Moschi Idyllia. Cum gemino indice, Græc. & Lat. In Quarto.*

D. JUSTINIANI, *Sacratissimi Principis, Institutionum Libri quatuor. Una cum summariis, & ad marginem singulorum paragraphorum positis Erotematibus. Additi sunt tituli Digestor. De verborum significatione & regulis juris. Nec non alia Juris præcepta ac leges duodecim Tabularum. In 12.*

---- *Ejusdem Institutionum Libri quatuor. Additi sunt tituli Digestor. De Verborum Significatione & Regulis Iuris. In 24.*

---- *Ejusdem Justiniani Institutiones. Characteribus minutissimis.*

KALENDARIUM ROMANUM.

LEYDECKER (M LCHIOR) *Fax Veritatis, seu Exercitationes ad nonnullas Controversias quæ hodie in Belgio potissimum moventur, multa ex parte Theologico-Philosophicæ, præfixa est præfatio de statu Belgicæ Ecclesiæ, & suffixa dissertatio de Providentia Dei. In Quarto.*

Vander LINDEN (JOHANNIS ANTONIDÆ) *Meletemata Medicinæ Hippocraticæ. In Quarto.*

LUCIANUS *Samosatensis de Calumnia, cum notis* JACOBI TOLLII, *M. D. In Duodecimo.*

MATTHÆI (ANTONII) *Observationes Rerum Judicatarum, & Tractatus Singulares De Communione Bonorum, De Officio judicis, De Potestate Mariti in Uxorem, De Familia Erciscunda. In 12.*

MEDICUS ROMANUS SERVUS *Sexaginta solidis æstimatus. In Duodecimo.*

PECHLINI (JOHANNIS NICOLAI) *M. D. de Purgantium Medicamentorum Facultatibus Exercitatio Nova. In Octavo.*

PHÆDRI AUGUSTI LIBERTI *Fab. Æsopiar. Libri V. In Duodecimo.*

PTOLOMÆI ELERGETÆ III. *Ægypt. Regis Monumentum Adulitanum Leo Allatius Latine vertit. In Octavo.*

RUSII (ALBERTI) *Oratio de jejuna quorundam & Barbara juris Compendiaria Lugd. Bat. in frequentissimo Auditorio Majori recitata, cum ibi juris Professionem auspicaretur. In Quarto.*

RYCQUII (JUSTI) *de Capitolio Romano Commentarius. In Duodecimo.*

SPANHEMII *Fil.* (FRED.) *Epistolæ responsoriæ Duæ ad Literas R. V. Melch. Leideckeri, de Fabula Acceptilationis. In Duodecimo.*

STEPHANI BYZANTINI *Fragmenta Græce & Latine, cum Versione & Notis* ABRAHAMI BERKELII. *In Octavo.*

TERENTII *Comœdiæ. Cum Indice* JACOBI KOCKERTII. *Sub prælo. In Duodecimo.*

STEPHANUS BYZANTINUS *de Urbibus & Populis cum* ABRAHAMI BERKELII *Interpretatione Latina & Notis. Sub prelo in Folio.*

TOLLII (JACOBI) *Animadversionum Criticarum ad Longinum Gustus. In Duodecimo.*

FINIS.

p. 341 ubi de Stymphalia p. 341 et seq: contendit corrupte in auctoribus passim Stymphaliam legi, nec aliam Stymphaliam videtur agnoscere; cum alibi nusquam toto libro Stymphaliam memoret.

Bene quidem si de regione Stymphalia prope Macedoniam et Epirum; lacessentur etiam apud Livium loco citato pro Stymphalis legendis Stymphaeis: sed omisit plane ubi de Arcadia, et Stymphalum montem et Stymphalidem lacum quibus nihil spectat Stymphaea.

Herculis visitur in nummo veteri Stymphaliorum cum inscriptione ΚΕ Στυμφαλίων etc. [illegible] quippe Stymphalides aves sagittis interfecerat de quibus Lucret. Claudian. Boeth. etc.